

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

**Η εδαφική διάσταση της πολιτικής συνοχής για την προγραμματική
περίοδο 2014 - 2020. Συγκριτική ανάλυση του βαθμού ενσωμάτωσης της
εδαφικής διάστασης στον αναπτυξιακό προγραμματισμό της
προγραμματικής περιόδου 2014 - 2020 στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες
της Ευρωπαϊκής Ένωσης**

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΕΛΙΣΑΒΕΤ Ι. ΠΡΕΖΑ

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
Ομότιμος Καθηγητής (Επιβλέπων)

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΤΡΑΚΟΣ
Καθηγητής

ΣΕΡΑΦΕΙΜ ΠΟΛΥΖΟΣ
Καθηγητής

ΒΟΛΟΣ, ΙΟΥΛΙΟΣ 2020

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Η παρακάτω υπογράφουσα Ελισάβετ Πρέζα του Ιωάννη δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα Διδακτορική Διατριβή εκπονήθηκε από εμένα την ίδια, ότι αντιπροσωπεύει τις προσωπικές μου απόψεις και ότι αναφέρω πλήρως όλες τις πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνησή της.

Η δηλούσα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Πολιτική Συνοχής χαρακτηρίζεται έντονα από την εδαφική διάσταση, ήδη από την καθιέρωσή της, τόσο με τον καθορισμό συγκεκριμένων τύπων γεωγραφικών περιοχών, όσο και με την κατανομή των διαθέσιμων πόρων των Διαρθρωτικών Ταμείων ανάλογα με τις ανάγκες τους. Η αναγνώριση στη Συνθήκη του στόχου της εδαφικής συνοχής ως του τρίτου στόχου της πολιτικής συνοχής συνάμα με τους στόχους της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, ενίσχυσε περαιτέρω την εδαφική διάσταση της πολιτικής. Ένα από τα χαρακτηριστικά στοιχεία της μεταρρύθμισης της Πολιτικής Συνοχής κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020, υπήρξε η πρόβλεψη και ενθάρρυνση της χρήσης ολοκληρωμένων και τοποκεντρικών προσεγγίσεων για την προώθηση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής, προωθώντας παράλληλα την εδαφική διακυβέρνηση, αλλά και βελτιώνοντας την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα της δημόσιας παρέμβασης καθώς ανταποκρίνονται στις ιδιαίτερες ανάγκες των εδαφών και συμβάλλουν στην ελκυστικότητά τους.

Τα νέα εδαφικά εργαλεία που προβλέπονται στο πλαίσιο της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης επιτρέπουν στα κ-μ να συνδυάζουν τους πόρους των διαφορετικών Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών Επενδυτικών Ταμείων της ΕΕ και να εξασφαλίζουν τον σχεδιασμό και την υλοποίηση ολοκληρωμένων παρεμβάσεων σε συγκεκριμένους τύπους εδαφών, στη βάση αξιολόγησης των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν αλλά και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους γνωρισμάτων και δυνατοτήτων.

Η θεωρητική προσέγγιση του παραπάνω βασικού ερωτήματος, η συγκριτική ανάλυση και αξιολόγηση των Συμφωνιών Εταιρικής Σχέσης (ΣΕΣ) των κ-μ της ΕΕ, των δεκατριών Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΠΕΠ) της Ελλάδας για την περίοδο 2014-2020, αλλά και η έρευνα πεδίου μέσω ερωτηματολογίου οδηγούν σε σημαντικές διαπιστώσεις, όσον αφορά την εδαφική διάσταση της Πολιτικής και σε αντίστοιχες προτάσεις πολιτικής ενόψει και της νέας προγραμματικής περιόδου 2021-2027.

Λέξεις κλειδιά: *Εδαφική Διάσταση, Πολιτική Συνοχής, Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη, Εδαφικά εργαλεία, Συμφωνίες Εταιρικής Σχέσης (ΣΕΣ), Συγκριτική αξιολόγηση*

ABSTRACT

Cohesion policy is strongly characterized by its territorial dimension, since its establishment, both by defining specific types of geographical areas and by allocating the Structural Funds resources to their needs. The recognition in the Treaty of the objective of territorial cohesion as the third objective of cohesion policy along with the objectives of economic and social cohesion further

strengthened the territorial dimension of policy. One of the key features of the Cohesion Policy Reform in the 2014-2020 programming period was the anticipation and encouragement of the use of integrated and focused approaches to promote economic, social and territorial cohesion, while promoting territorial governance, but also governance and governance. the effectiveness and efficiency of public intervention as it responds to the specific needs of the territories and contributes to their attractiveness.

The new territorial tools provided under Integrated Territorial Spatial Development allow to EU's member States to combine the resources of the different European Structural Investment Funds of the EU and ensure the design and implementation of integrated interventions in specific types of land, on the basis of assessing the challenges they face. they face but also their special features and abilities.

The theoretical approach to the above key question, the comparative analysis and evaluation of the EU Member States' Partnership Agreements (PA), the thirteen Regional Operational Programs (ROP) of Greece for the period 2014-2020 and the field survey via questionnaire lead to important findings regarding the territorial dimension of the Policy and to corresponding policy proposals in view of the new programming period 2021-2027.

Key words: *Territorial Dimension, Cohesion Policy, Integrated Territorial Development, Territorial tools, Partnership Agreements (PA), Comparative Analysis.*

Π Ι Ν Α Κ Α Σ Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Ω Ν

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΤΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ ΤΗΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ	1
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
1.1 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΚΑΙ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ	11
1.2 ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ	16
1.3 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ	18
1.3.1 ΜΕΘΟΔΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	23
1.3.2.ΕΠΙΛΟΓΗ ΜΕΘΟΔΟΥ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	25
1.4 ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ	28

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ : ΤΟ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ- ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	31
2.1 ΤΟ ΝΕΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	31
2.2. ΤΟ ΕΛΑΦΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	40
2.2.1 ΈΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΕΔΑΦΟΥΣ	40
2.3. Η ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΗΣ ΕΛΑΦΙΚΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗ ΧΑΡΑΞΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	46
2.4 Η ΕΛΑΦΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ	51
2.5 Η ΕΛΑΦΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ ΩΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΗΣ ΕΛΑΦΙΚΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΕ	63
2.5.1. Η ΕΝΝΟΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΕΛΑΦΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ	65
2.6 Η ΕΛΑΦΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΕ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΑΒΟΝΑΣ	73
2.6.1. ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΗΣ ΤΑ 2020 ΜΕ ΕΥΡΩΠΗ 2020	80
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΕΛΑΦΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΤΗΣ ΕΕ	86
3.1 Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ	86
3.2 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΤΗΣ ΕΕ	90
3.2.1 Η ΕΝΙΑΙΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΡΑΞΗ (1987) ΚΑΙ Η ΠΡΩΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ (1989-1993)	92
3.2.2. Η ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ (1994-1999)	95

3.2.3 Η ΤΡΙΤΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ (2000-2006) -----	97
3.2.4. Η ΤΕΤΑΡΤΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ (2007-2013) -----	98
3.2.5. Η ΠΕΜΠΤΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (2014-2020)-----	100
3.2.5.1. Η Στρατηγική «ΕΥΡΩΠΗ 2020»-----	101
3.3 ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗΣ: ΠΡΟΣΘΕΤΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΛΑΦΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ-----	111
3.4. Η ΕΛΑΦΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 2014-2020-----	121
3.4.1. Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2014-2020 ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ -----	122
3.4.2. ΤΑ ΝΕΑ «ΕΡΓΑΛΕΙΑ» ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΩΡΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 2014-2020 -----	130
3.5. Η ΕΛΑΦΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ-----	135

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: Η ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΧΩΡΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 2014- 2020

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η ΕΛΑΦΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΣΤΑ Κ-Μ ΤΗΣ ΕΕ -----	139
4.1 Η ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΧΩΡΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΙΣ ΣΕΣ ΤΩΝ Κ-Μ ΤΗΣ ΕΕ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 2014-2020-----	139
ΑΥΣΤΡΙΑ-----	139
ΒΕΛΓΙΟ-----	142
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ -----	146
ΚΡΟΑΤΙΑ-----	150
ΚΥΠΡΟΣ-----	153
ΤΣΕΧΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ -----	156
ΔΑΝΙΑ -----	161
ΕΣΘΟΝΙΑ -----	163
ΦΙΛΑΝΔΙΑ-----	166
ΓΑΛΛΙΑ -----	168
ΓΕΡΜΑΝΙΑ -----	173
ΕΛΛΑΔΑ -----	177
ΟΥΓΓΑΡΙΑ -----	181
ΙΡΛΑΝΔΙΑ -----	183
ΙΤΑΛΙΑ -----	186
ΛΕΤΟΝΙΑ-----	191
ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ -----	193
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ-----	197
ΜΑΛΤΑ-----	198
ΟΛΛΑΝΔΙΑ-----	201
ΠΟΛΩΝΙΑ-----	203
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ -----	208
ΡΟΥΜΑΝΙΑ -----	215

ΣΛΟΒΑΚΙΑ-----	218
ΣΛΟΒΕΝΙΑ-----	222
ΙΣΠΑΝΙΑ-----	225
ΣΟΥΗΔΙΑ-----	229
ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ-----	232
4.2 ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ ΤΗΣ ΕΔΑΦΙΚΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΣΕΣ ΤΩΝ Κ-Μ ΤΗΣ ΕΕ- ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ -----	237
4.2.1. ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΟΧΑ ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ Κ-Μ ΤΗΣ ΕΕ -----	237
4.2.2 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΕΔΑΦΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΟΧΑ -----	240
4.2.2.1 ΤΟΠΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΜΕ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΤΟΠΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ (ΤΑΠΤΟΚ) (COMMUNITY LED-LOCAL DEVELOPMENT/CLLD)-----	240
❖ Αξιοποίηση και χρηματοδότηση των CLLDs από τα κ-μ της ΕΕ -----	241
❖ Εδαφική Εστίαση-----	246
❖ Κριτήρια επιλογής περιοχών παρέμβασης CLLDs-----	253
❖ Θεματική - Στόχευση-----	255
❖ Προγραμματισμός και διακυβέρνηση -----	259
❖ Λόγοι υιοθέτησης και μη των CLLD-----	263
4.2.2.2 ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ (ΒΑΑ) -----	267
❖ Εδαφική Στόχευση -----	274
❖ Κριτήρια επιλογής περιοχών παρεμβάσεων ΒΑΑ-----	285
❖ Θεματική Στόχευση-----	293
❖ Προγραμματισμός και διακυβέρνηση -----	304
4.2.2.3 ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΧΩΡΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ (ΟΧΕ) ΣΤΑ Κ-Μ ΤΗΣ ΕΕ -----	320
❖ Εδαφική Εστίαση-----	324
❖ Θεματική Στόχευση-----	329
❖ Προγραμματισμός και διακυβέρνηση -----	332
❖ Λόγοι υιοθέτησης ή μη του εργαλείου των ΟΧΕ-----	341
4.2.3. ΤΟΜΕΙΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΔΑΦΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ -----	345
4.2.4. ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΠΟΥ ΠΛΗΤΤΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΦΤΩΧΕΙΑ Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟ (ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΠΟΥ ΠΛΗΤΤΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΦΤΩΧΕΙΑ Η ΚΑΙ ΚΑΤΟΙΚΟΥΝΤΑΙ ΑΠΟ ΕΥΠΑΘΕΙΣ /ΕΥΑΛΩΤΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ)-----	349
4.2.5 ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΕ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΜΕ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ Η ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ. -----	360
4.2.6. ΣΥΝΑΦΕΙΑ ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΔΑΦΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ ΜΕ ΚΕΙΜΕΝΑ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΚΑΙ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΤΩΝ Κ-Μ ΤΗΣ ΕΕ -----	368
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Η ΕΔΑΦΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ -----	404
5.1 Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΧΩΡΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΕΤΑΙΡΙΚΟΥ ΣΥΜΦΩΝΟΥ ΓΙΑ ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ - ΕΣΠΑ 2014-2020-----	404
5.2 Η ΕΔΑΦΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΕΠ 2014-2020 -----	406
5.3 Η ΧΩΡΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΩΝ ΤΟΜΕΑΚΩΝ ΕΠ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ -----	407
5.4 Η ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΧΩΡΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ- ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ. -----	409
5.4.1.ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΕ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΤΟΠΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ (ΤΑΠΤΚ) -----	414
5.4.2. ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ -----	420
5.4.3 ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΩΝ ΧΩΡΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ-----	428
5.4.4 ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΠΟΥ ΠΛΗΤΤΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟ Ή/ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ-----	436

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ: Η ΕΡΕΥΝΑ ΠΕΔΙΟΥ- ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ -ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Η ΕΡΕΥΝΑ ΠΕΔΙΟΥ	441
6.1 ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΠΕΔΙΟΥ	441
6.2 ΣΤΟΧΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	442
6.3 ΔΟΜΗ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ	442
6.4 ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΠΕΔΙΟΥ	444
6.4.1 ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΣΣΑ	444
6.4.2 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ ΤΩΝ ΕΥΔΕΠ	450
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	465
7.1 ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ – ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	465
7.2 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	490
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	496
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ, ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ (ΕΥΣΣΑ)	496
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΕΙΔΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	504
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	513
ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ	513
ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ	518
ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	534

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Η εδαφική διάσταση των πολιτικών της ΕΕ.....	75
Πίνακας 2: «Προτεραιότητες της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020».....	102
Πίνακας 3: Οι πέντε στόχοι σε επίπεδο ΕΕ για το 2020 στο πλαίσιο της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020»	102
Πίνακας 4: Κύριες αλλαγές στην Πολιτική Συνοχής της ΕΕ για την περίοδο 2014-201 σε σύγκριση με την περίοδο 2007-2013	105
Πίνακας 5: Μεταβολή του επιλέξιμου πληθυσμού και την ένταση της ενίσχυσης ανά κατηγορία περιφερειών	108
Πίνακας 6 : Στόχοι της πολιτικής συνοχής, 1989–2020.....	110
Πίνακας 7: Στοιχεία της εδαφικής διάστασης της Πολιτικής Συνοχής.....	119
Πίνακας 8: Αξιοποίηση των CLLDs ανά κ-μ και συμμετέχοντα ΕΔΕΤ	242
Πίνακας 9: Χρήση των ΕΔΕΤ για την χρηματοδότηση των CLLDs στα κ-μ της ΕΕ.....	244
Πίνακας 10: Εδαφική εστίαση των CLLDs στα 28 κ-μ της ΕΕ	249
Πίνακας 11: Εδαφική Εστίαση των παρεμβάσεων της ΒΑΑ στα κ-μ της ΕΕ	280
Πίνακας 12: Συγκεντρωτικός πίνακας αποτύπωσης της εδαφικής εστίασης της ΒΑΑ ανά κ-μ.....	283
Πίνακας 13: Σχηματική αποτύπωση της εδαφικής εστίασης της ΒΑΑ ανά κ-μ	283
Πίνακας 14: Κριτήρια Επιλογής περιοχών εφαρμογής της ΒΑΑ	286
Πίνακας 15: Κατηγορίες Κριτηρίων επιλογής περιοχών παρέμβασης για ΒΑΑ στα κ-μ.....	291
Πίνακας 16: Προκλήσεις που τίθενται από τα κ-μ στο πλαίσιο της ΒΑΑ	298
Πίνακας 17: Προγραμματισμός και Διακυβέρνηση της ΒΑΑ στα κ-μ της ΕΕ.....	310
Πίνακας 18: Αξιοποίηση των ΟΧΕ στα κ-μ της ΕΕ	321
Πίνακας 19: Η εδαφική εστίαση των ΟΧΕ στα κ-μ της ΕΕ.....	325
Πίνακας 20: Διακυβέρνηση των non –Urban ΟΧΕ (άρθρο 39 του ΚΚΔ)	337
Πίνακας 21: Σταρτηγικά Έγγραφα χωροταξικού και αναπτυξιακού σχεδιασμού ανά κ-μ της ΕΕ.....	395
Πίνακας 22: Υιοθέτηση των εδαφικών μέσων στην Ελλάδα κατά την προγραμματική περίοδο 2014- 2020.....	412
Πίνακας 23: Σύνολο πόρων που διαθέτουν τα ΠΕΠ στο πλαίσιο της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης την περίοδο 2014-2020.....	413
Πίνακας 24: Περιοχές Εφαρμογής των ΤΑΠΤΟΚ στα 13 ΠΕΠ.....	417
Πίνακας 25: Εδαφική εστίαση της ΒΑΑ στα 13 ΠΕΠ.....	421
Πίνακας 26: Βασικά στοιχεία υλοποίησης της ΒΑΑ στα 13 ΠΕΠ της Ελλάδας.....	423
Πίνακας 27: Περιοχές εφαρμογής ΟΧΕ (εκτός αστικών περιοχών) στα 13 ΠΕΠ	429
Πίνακας 28: Βασικά προγραμματικά στοιχεία των ΟΧΕ ανά ΠΕΠ	435
Πίνακας 29: Γεωγραφικές περιοχές που εντοπίζονται στα ΠΕΠ και πλήττονται από φτώχεια ή αντιμετωπίζουν φυσικά ή δημογραφικά προβλήματα.....	438

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

Γράφημα 1: Η μεθοδολογική προσέγγιση της διατριβής.....	22
Γράφημα 2: Διάγραμμα ροής των βημάτων που χρησιμοποιούνται στην ποιοτική ερευνητική διαδικασία	24
Γράφημα 3: Χρήση των ΕΔΕΤ για την χρηματοδότηση των CLLDs στα κ-μ της ΕΕ	244
Γράφημα 4: Η χρήση των ΕΔΕΤ στο εργαλείο CLLDs στα κ-μ της ΕΕ	245
Γράφημα 5 Τύποι εδαφών εφαρμογής CLLDs στα 28 κ-μ της ΕΕ	251
Γράφημα 6 Τύποι εδαφών εφαρμογής CLLDs στα 28 κ-μ της ΕΕ (ποσοστό).....	251
Γράφημα 7: Κατανομή πόρων ΕΤΠΑ και ΕΚΤ για ΒΑΑ.....	268
Γράφημα 8: Ποσοστό πόρων του ΕΤΠΑ για ΒΑΑ ανά κ-μ της ΕΕ	269
Γράφημα 9: Ποσοστό πόρων του ΕΚΤ για ΒΑΑ ανά κ-μ της ΕΕ	270
Γράφημα 10: Υλοποίηση ΒΑΑ μέσω ΟΧΕ	271
Γράφημα 11: Τρόποι υλοποίησης ΒΑΑ	272
Γράφημα 12: Θεματική Στόχευση της ΒΑΑ στο πλαίσιο των ΣΕΣ των κ-μ της ΕΕ	303
Γράφημα 13: Αξιοποίηση των ΟΧΕ στα κ-μ της ΕΕ	320
Γράφημα 14: Χρηματοδότηση των ΟΧΕ στα κ-μ της ΕΕ.....	323
Γράφημα 15: Ποσοστό των πόρων των ΠΕΠ που διατίθενται για την ΟΧΑ	414
Γράφημα 16: Ποσοστό πόρων των ΠΕΠ που διατίθενται στο πλαίσιο της ΒΑΑ.....	425
Γράφημα 17: Κατανομή των πόρων των ΕΔΕΤ που διατίθενται για την ΒΑΑ στα 13 ΠΕΠ	426
Γράφημα 18: Ποσοστό των πόρων που διατίθενται για τις ΟΧΕ στον συνολικό προϋπολογισμό των 13 ΠΕΠ.....	432
Γράφημα 19: Κατανομή πόρων για τις ΟΧΕ ανά ΠΕΠ και ανά ΕΔΕΤ (ποσοστό).....	433

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1: Παλιό και Νέο παράδειγμα της Περιφερειακής Πολιτικής	37
Εικόνα 2: Οι κύριες διαστάσεις και τα συστατικά της εδαφικής διάστασης των πολιτικών	53
Εικόνα 3: Τα εδαφικά "κλειδιά"	82
Εικόνα 4: Η Πολιτική Συνοχής της ΕΕ 2014-2020	107
Εικόνα 5: CLLD in Europe	243

ΑΡΤΙΚΟΛΕΚΤΑ

CLLD	Community Led-Local Development
ITI	Integrated Territorial Investment
LEADER	Liaison Entre Actions de L' Economie Rurale
LEP	Local Enterprise Partnership
PA	Partnership Agreements
TA	Territorial Agenda
BAA	Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη
ΔΑ	Διαχειριστική Αρχή
ΕΓΤΑΑ	Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης
ΕΔΕΤ	Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΣ	Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία
ΕΚΤ	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΠ	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
ΕΣΠΑ	Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς
ΕΤΘΑ	Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας
ΕΤΠΑ	Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
ΕΦΔ	Ενδιάμεσος Φορέας Διαχείρισης
ΘΣ	Θεματικός Στόχος
ΚΚΔ	Κανονισμός Κοινών Διατάξεων
Κ-μ	Κράτη -Μέλη
ΚΣΠ	Κοινό Στρατηγικό Πλαίσιο
ΟΤΔ	Ομάδες Τοπικής Δράσης
ΟΧΑ	Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη
ΟΧΕ	Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις
ΠΑΑ	Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης
ΠΕΠ	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
ΣΕΣ	Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης
ΤΑΠΤΟΚ	Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων
ΤΣ	Ταμείο Συνοχής

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Το ταξίδι ολοκληρώθηκε.....

Ευχαριστώ πολύ τον επιβλέποντα της διατριβής μου, κ. Δημήτρη Οικονόμου, Ομότιμο Καθηγητή του Τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, ο οποίος μου έδωσε την ευκαιρία να πραγματοποιήσω το «ταξίδι» μου. Η ευρύτητα των γνώσεων του και της σκέψης του, αλλά και η προσπάθεια εμψύχωσης και στήριξης που μου παρείχε καθ' όλη τη διάρκεια εκπόνησης της διατριβής αποδείχτηκαν πολύτιμα. Ουσιαστικά είναι ο λόγος που ολοκλήρωσα το ταξίδι μου.

Ευχαριστώ επίσης τα μέλη της συμβουλευτικής επιτροπής Καθηγητή κ. Γεώργιο Πετράκο και Καθηγητή κ. Σεραφείμ Πολύζο για τις επισημάνσεις τους, και τις ενδιαφέρουσες συζητήσεις για ζητήματα περιφερειακής ανάπτυξης. Θα ήταν επίσης παράλειψή μου να μην αναφερθώ και να μην ευχαριστήσω την Καθηγήτρια κα Μαρί-Νοέλ Ντυκέν, τον Αναπληρωτή Καθηγητή κ. Δημήτρη Καλλιώρα και τους Επίκουρους Καθηγητές κ. Ευάγγελο Ασπρογέρακα, κ. Μάριο Χαϊνταρλή και κ. Ανέστη Γουργιώτη για τις σημαντικές τους επισημάνσεις και την ηθική ανταμοιβή τους στο πρόσωπό μου.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω επίσης τους συναδέλφους μου και στελέχη της Ειδικής Υπηρεσίας Στρατηγικής, Σχεδιασμού και Αξιολόγησης (ΕΥΣΣΑ), Δρ Δημήτρη Ιακωβίδη, την κα Δρ Μαρία Κωστοπούλου και την κα Μαρίνα Κουτσούρη, για την πολύτιμη εμπειρία τους σε θέματα σχεδιασμού της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της προγραμματικής περιόδου 2014-2020 και όχι μόνο. Τους ευχαριστώ επίσης για την συμπλήρωση του ερωτηματολογίου στο πλαίσιο της έρευνας πεδίου της διατριβής μου. Οι απόψεις τους ήταν καθοριστικές.

Να ευχαριστήσω επίσης τους συναδέλφους μου και στελέχη των Ειδικών Υπηρεσιών Διαχείρισης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων των δεκατριών Περιφερειών της χώρας μας και μέλη του Δικτύου της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014-2020. Η ανταλλαγή απόψεων μας στο πλαίσιο συνεδριάσεων του Δικτύου, αλλά και η προσωπική επαφή μου μαζί τους, όποτε κρινόταν αναγκαίο, συνέβαλαν τα μέγιστα στην συγγραφή της διατριβής μου.

Ευχαριστώ τέλος, την οικογένειά μου: τον σύζυγό μου Θωμά, για την αμέριστη συμπαράσταση του και την αξιοθαύμαστη υπομονή του, καθ' όλη την διάρκεια εκπόνησης της διατριβής μου, καθώς και τα τρία μου παιδιά Βασιλική, Δήμητρα και Μαρία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΤΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ ΤΗΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα τελευταία χρόνια η αλλαγή στο υπόδειγμα της περιφερειακής πολιτικής ανάπτυξης, που περιλαμβάνει νέους στόχους, νέο γεωγραφικό πεδίο, νέα διακυβέρνηση και νέα μέσα πολιτικής για την περιφερειακή ανάπτυξη, αποτελεί ένα από τα βασικά ζητήματα της διεθνούς επιστημονικής βιβλιογραφίας. Τονίζεται χαρακτηριστικά ότι οι παραδοσιακές θεωρίες μεγέθυνσης και ανάπτυξης δεν μπορούν πλέον να εξηγήσουν τα πρότυπα ανάπτυξης των δεκαετιών του 1980 και του 1990, ενώ και ο περιορισμός των εισοδηματικών ανισοτήτων μεταξύ των χωρών όχι μόνο δεν μειώθηκε, αλλά στις περισσότερες χώρες αυξήθηκε, με το χάσμα μεταξύ των φτωχότερων και των πιο αναπτυγμένων περιφερειών να διευρύνεται προοδευτικά, θέτοντας υπό αμφισβήτηση την υπόθεση της διαπεριφερειακής σύγκλισης ως μέρος μιας διαδικασίας εθνικής οικονομικής ανάπτυξης.

Η παγκοσμιοποίηση, η οικονομική αναδιάρθρωση, οι κοινωνικές μετατοπίσεις, οι πολιτιστικοί μετασχηματισμοί, οι περιβαλλοντικές ανησυχίες και οι πολιτικές αλλαγές, που δημιουργούν χωρικές επιπτώσεις, αναδεικνύουν τον συχνά παραμελημένο ρόλο του χώρου, υπογραμμίζοντας τη σημασία της ιδιαιτερότητάς του, των υλικών και άυλων περιουσιακών στοιχείων ως σημαντικών πηγών ευημερίας και ανταγωνιστικότητας των περιφερειών. Έτσι, στη διεθνή βιβλιογραφία τονίζεται η σημασία του εδάφους στην εξέταση των οικονομικών διεργασιών, αλλά και η επίμονη αναποτελεσματικότητα (υποχρησιμοποίηση του συνόλου των τοπικών δυνατοτήτων). Ταυτόχρονα τονίζεται και η ενίσχυση των υποεθνικών επιπέδων διακυβέρνησης, κυρίως μέσω της αποκέντρωσης των πολιτικών εξουσιών ή της υιοθέτησης διοικητικών μορφών πολυεπίπεδης διακυβέρνησης. Ο εντοπισμός των τοπικών αναπτυξιακών παραγόντων, η ανάδειξη και παρακίνηση του τοπικού εδαφικού και ανθρώπινου κεφαλαίου αποτελεί σημαντικό παράγοντα εδαφικής ανάπτυξης. Επιλέγεται η έννοια της εδαφικής ανάπτυξης όχι ως μονοσήμαντης έννοιας αλλά ως ένα σύνολο επιδιώξεων –παραμέτρων που αναφέρονται τόσο στην οικονομική ανταγωνιστικότητα, την κοινωνική συνοχή, την περιβαλλοντική βιωσιμότητα, τις υγιείς διαδικασίες εδαφικής διακυβέρνησης, την αποτελεσματικότητα του στην διαδικασία χωρικού σχεδιασμού και την εδαφική οργάνωση.

Η ανάλυση της βιβλιογραφίας για την περιφερειακή ανάπτυξη παρέχει πειστικές αποδείξεις ότι η δέουσα προσοχή στο εδαφικό πλαίσιο αυξάνει την αποτελεσματικότητα της αναπτυξιακής πολιτικής, της οποίας το παράδειγμα έχει αλλάξει τα τελευταία χρόνια προκειμένου να ανταποκριθεί σε πραγματικές προκλήσεις και αποκαλύπτει έναν αριθμό παραγόντων που υπογραμμίζουν το ρόλο της εδαφικής διάστασης στην αναπτυξιακή διαδικασία. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι κάθε περιοχή διαθέτει διαφορετικούς πόρους, συμπεριλαμβανομένων των θεσμικών, για την ανάπτυξη της οποίας δεν μπορεί να εφαρμοστεί μια ενιαία προσέγγιση (Stead, 2013). Έτσι, κάθε "τόπος" μπορεί να αξιοποιήσει τα πλεονεκτήματά του, οδηγώντας σε μια μεταστροφή από τους στόχους της σύγκλισης, που επιτυγχάνεται μέσω μιας περιφερειακής πολιτικής αναδιανομής, προς τις ενδογενείς προσεγγίσεις που αποσκοπούν στην ενίσχυση των εδαφικών χαρακτηριστικών στο πλαίσιο της επιδίωξης επίτευξης της ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας (Bachtler, 2010), ενθαρρύνοντας τις ευκαιρίες παρά αντιμετωπίζοντας τα μειονεκτήματα. Οι παραπάνω παράγοντες υποδεικνύουν την ανάγκη εφαρμογής μιας προσέγγισης που βασίζεται σε "τόπους" (place-based approach), προϋποθέτει ότι το γεωγραφικό πλαίσιο, από την άποψη των θεσμικών, πολιτιστικών και κοινωνικών χαρακτηριστικών, έχει σημασία. Επιπλέον, επικεντρώνεται στο θέμα της τοπικής γνώσης στην πολιτική παρέμβαση και του ρόλου των θεσμών (Barca, 2009).

Ο ΟΟΣΑ χαρακτήρισε την προσέγγιση βάσει του τόπου, ένα νέο μοντέλο ανάπτυξης και επίλυσης προβλημάτων στην περιφερειακή πολιτική (OECD, 2011), υποδεικνύοντας ότι η οικονομική ανάπτυξη εξαρτάται από τις δεξιότητες διαχείρισης πόρων. Διεθνείς οργανισμοί (World Bank, 2009 OECD, 2009), αναζητώντας μια ολοκληρωμένη προσέγγιση, καταλήγουν στην αναγκαιότητα εφαρμογής της τοποκεντρικής προσέγγισης που λαμβάνει υπόψη τα χαρακτηριστικά του εδάφους, τους εδαφικούς πόρους, το αναπτυξιακό δυναμικό της περιοχής τους θεσμικούς παράγοντες και την ικανότητα διαχείρισής τους.

Πρέπει να σημειωθεί ότι είναι αδύνατο να βασιστεί κανείς αποκλειστικά σε μια θεωρία, καθώς οι διαδικασίες της οικονομικής ανάπτυξης και οι παράγοντες που τις επηρεάζουν πρέπει να εξεταστούν μαζί με μια ανάλυση των χαρακτηριστικών της περιοχής (Barca & McCann, 2012). Η ανάλυση της τοπικής προσέγγισης αποτελεί επίκαιρο θέμα έρευνας στην περιφερειακή ανάπτυξη και καταδεικνύει τα ζητήματά της και τον πολυδιάστατο χαρακτήρα της.

Μεταφερόμενοι ειδικότερα στο ευρωπαϊκό επίπεδο, η διατύπωση νέων θεωριών και προσεγγίσεων της αναπτυξιακής διαδικασίας οδήγησαν στην ενσωμάτωση στην περιφερειακή πολιτική των ευρωπαϊκών χωρών νέων πτυχών, όπως της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας, των περιφερειών μάθησης, των ενδογενών αναπτυξιακών δυνατοτήτων, της οικονομίας βασισμένης στη γνώση, της κοινωνίας της πληροφορίας, των τεχνολογιών της πληροφορίας, οι τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας, ενώ η ανάλυση των εγγράφων πολιτικής της ΕΕ για την περιφερειακή ανάπτυξη έδειξε μια σταδιακή αλλαγή στους στόχους της περιφερειακής αναπτυξιακής πολιτικής - μετάβαση από τη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων και την υποστήριξη των υπανάπτυκτων περιοχών στην προώθηση της περιφερειακής ανάπτυξης, καθώς και στον αυξανόμενο ρόλο της εδαφικής διάστασης στην πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης (Barca, 2009, Mendez κ.ά, 2011).

Η εδαφική διάσταση αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα των ευρωπαϊκών διαδικασιών λήψης αποφάσεων, με την έννοια ότι έχει ενσωματωθεί στις κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ, στις οδηγίες της Ένωσης με την υποχρέωση ενσωμάτωσης τους στο Εθνικό δίκαιο των κ-μ της, για κάθε μία από τις επιμέρους τομεακές πολιτικές που έχει εδαφική επίδραση δηλ. επηρεάζουν άμεσα ή έμμεσα το έδαφός της και την ανάπτυξή του. Η αναγνώριση της εδαφικής διάστασης, ως βασικό στοιχείο των Ευρωπαϊκών πολιτικών, αναγνωρίζεται και υποστηρίζεται και στα πλαίσια μιας ουσιαστικής διακυβερνητικής διαδικασίας που αφορά τις προοπτικές της ευρωπαϊκής χωροταξικής ανάπτυξης, καθώς και στα προγράμματα εδαφικής συνεργασίας και έχει επηρεάσει, σε διαφορετικές χρονικές στιγμές κατά τις τελευταίες δεκαετίες, τους πολιτικούς προσανατολισμούς σε επίπεδο ΕΕ προς τους στόχους της εδαφικής ανάπτυξης. Ιδιαίτερα τονίζεται η εδαφική διάσταση της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ, στις τακτικές και ενδιάμεσες Εκθέσεις της Επιτροπής για την Συνοχή.

Και παρά το γεγονός ότι δεν υφίσταται επίσημη αρμοδιότητα της ΕΕ για τον Ευρωπαϊκό Χωροταξικό σχεδιασμό (Faludi, 2006 2009), είναι αναμφισβήτητο ότι η ΕΕ έχει γίνει σημαντικός παράγοντας επηρεασμού των αποφάσεων χωροταξικού σχεδιασμού και της διαμόρφωση της χωρικής ανάπτυξης του ευρωπαϊκού εδάφους (Dühr κ.ά, 2010). Ειδικότερα, στα τέλη της δεκαετίας του 1990, το Σχέδιο Ανάπτυξης του Ευρωπαϊκού Χώρου (ΣΑΚΧ), ένα μη δεσμευτικό στρατηγικό έγγραφο, εισήγαγε μια προσέγγιση για έναν ευρωπαϊκό χωροταξικό σχεδιασμό και η εδαφική διάσταση συμπεριλήφθηκε ως σημαντικός παράγοντας συντονισμού των τομεακών πολιτικών. Με το ΣΑΚΧ άνοιξε ουσιαστικά ο διάλογος του χωροταξικού σχεδιασμού της ΕΕ, με την εισαγωγή και διαμόρφωση στρατηγικών εννοιών και

διαδικασιών, με την έννοια της “πολυκεντρικής ανάπτυξης” να προβάλλει ως σημαντικότερο στόχο σχεδιασμού στην πολιτική συζήτηση, σε αντίθεση με την χωρική συγκέντρωση των κοινωνικοοικονομικών δραστηριοτήτων στην περιοχή της “Μπλε Μπανάνας”, συνδέοντας έτσι την επιδίωξη μιας περιφερειακά ισορροπημένης ανάπτυξης και την αποφυγή περαιτέρω υπερβολικής οικονομικής και δημογραφικής συγκέντρωσης στην κεντρική περιοχή της ΕΕ (CEC, 1999).

Η Πολιτική Συνοχής της ΕΕ, ήδη από την καθιέρωσή της χαρακτηρίζεται από την εδαφική διάσταση. Η ενσωμάτωση της έννοιας της εδαφικής συνοχής στην μεταρρυθμιστική Συνθήκη της ΕΕ και οι εκφρασμένες χωρικές προτεραιότητες που τίθενται, δημιούργησαν νέες προσδοκίες για την διατύπωση επίσημης αρμοδιότητας και παρεμβάσεων της ΕΕ στον τομέα του χωροταξικού σχεδιασμού. Κατά τον Καμχή (2008), «η χρήση του όρου εδαφική συνοχή [...] ήταν ένας έντιμος συμβιβασμός που εξυπηρετούσε όλα τα κ-μ, καθώς ο όρος χωροταξία ήταν φορτισμένος και είχε [...] διαφορετικό θεωρητικό και πρακτικό υπόβαθρο σε κάθε κ-μ». Και παρόλο που δεν υπάρχει ένας ουσιαστικός ορισμός της έννοιας της εδαφικής συνοχής, οι πρωτοβουλίες της ΕΕ, οι διακυβερνητικές πρωτοβουλίες παραπέμπουν σε βασικά στοιχεία χωροταξικού σχεδιασμού και συντείνουν στην άποψη ότι τα σταδιακά διαμορφώθηκε στους κόλπους της ΕΕ την τελευταία εικοσαετία μια άτυπη χωροταξική πολιτική, άποψη που υποστηρίζεται και σε πολύ μεγάλο μέρος της διεθνούς βιβλιογραφίας. Η ενίσχυση και η υιοθέτηση ολοκληρωμένων στρατηγικών πλαισίων, προσαρμοσμένων στα εδαφικά χαρακτηριστικά μιας περιοχής και μέσω του συντονισμού των επιμέρους πολιτικών ενισχύει την άποψη αυτή.

Η Συνθήκη ορίζει ότι οι κοινωνικές, οικονομικές και εδαφικές προκλήσεις αντιμετωπίζονται με ισότιμη βάση, γεγονός που στη συνέχεια οδηγεί στην ανάγκη ενσωμάτωσης τους στις χωροταξικές και περιφερειακές πολιτικές, λαμβάνοντας υπόψη τις χωρικές επιπτώσεις που αυτές δημιουργούν, ενώ τονίζεται ο καλύτερος συντονισμός τους και η ενίσχυση έτσι της αποτελεσματικότητάς τους. Ειδικότερα τα έγγραφα της διακυβερνητικής διαδικασίας των αρμοδίων των κ-μ για τον χωροταξικό σχεδιασμό δίνουν έμφαση στην ανάγκη αναγνώρισης και αξιοποίησης των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών στοιχείων και πόρων των περιφερειών της ΕΕ, της ποικιλομορφίας των εδαφών της, αλλά και στην ανάγκη αξιοποίησης του εδαφικού τους κεφαλαίου, ώστε να μεγιστοποιήσουν τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματά τους, προς όφελος των πολιτών τους (ΤΑ 2007 CEC, 2008 ΤΑ2020). Η εδαφική ποικιλομορφία διαμορφώνει και συνθήκες που οδηγούν σε συγκέντρωση ανθρώπων

και δραστηριοτήτων στο χώρο. Το ζήτημα είναι η αντιστροφή της τάσης αυτής με τον ολοκληρωμένο χωρικό σχεδιασμό και τα εδαφικά μέσα που προτείνονται ώστε να μετριαστούν οι επιπτώσεις αυτές (EC, 2008).

Αλλωστε, οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει η ΕΕ και οι οποίες εντοπίζονται και καταγράφονται, τόσο στα διακυβερνητικά έγγραφα (ΤΑ, 2007 ΤΑ2020, 2011), αφορούν στον αντίκτυπο της κλιματικής αλλαγής, στην αύξηση των ενεργειακών τιμών, στην χαμηλή ενεργειακή απόδοση και στις νέες μορφές ενεργειακού εφοδιασμού, στον αντίκτυπο της διεύρυνσης της ΕΕ στην οικονομική, κοινωνική, και εδαφική συνοχή, στην απώλεια της βιοποικιλότητας με την υπερεκμετάλλευση των πολιτιστικών και φυσικών πόρων, στις εδαφικές επιπτώσεις των δημογραφικών μεταβολών δηλ. της μετανάστευσης και της γήρανσης. Οι προκλήσεις αυτές θέτουν επίσης ως αναγκαιότητα την διατύπωση προτεραιοτήτων για την επίτευξη της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής της ΕΕ και ειδικότερα την προώθηση της πολυκεντρικής αστικής ανάπτυξης, την ενδυνάμωση της εταιρικής σχέσης μεταξύ αγροτικών και αστικών περιοχών, την ενθάρρυνση περιφερειακών συσπειρώσεων (clusters) ανταγωνιστικότητας και καινοτομίας, την ενίσχυση και επέκταση δι-ευρωπαϊκών δικτύων, την ενθάρρυνση δι-ευρωπαϊκής διαχείρισης κινδύνων, περιλαμβανομένης της κλιματικής αλλαγής, την ενίσχυση οικολογικών δομών και πολιτιστικών πόρων, ως προστιθέμενης αξίας για την ανάπτυξη (ΤΑ, 2007 ΤΑ2020, 2011).

Η ισορροπημένη και βιώσιμη ανάπτυξη των περιφερειών είναι μία από τις κορυφαίες προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και των κ-μ της, οι οποίες έγιναν ιδιαίτερα έντονες με τις μεταβολές της οικονομικής κατάστασης ορισμένων χωρών που προκλήθηκαν από την έναρξη της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής και κυβερνητικής κρίσης του 2008, όπου το ζήτημα του σχεδιασμού και της εφαρμογής νέων προσεγγίσεων στην πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης, συμπεριλαμβανομένης της αποτελεσματικότερης χρήσης των εδαφικών πόρων, έχει αποκτήσει ζωτική σημασία. Η ανάγκη για μια τοπική προσέγγιση της περιφερειακής ανάπτυξης βασίζεται σε μια κατάσταση στην οποία οι κοινωνικοοικονομικές διαφορές μεταξύ περιφερειών ερμηνεύονται διαφορετικά στις θεωρίες που αναλύονται επικαλούμενοι τον αντίκτυπο της τεχνολογίας στην οικονομική ανάπτυξη, τη γεωγραφική θέση, τις θεσμικές διαφορές και την ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων σε μεγάλες πόλεις και στην περιοχή τους και άλλους παράγοντες. Η τοπική προσέγγιση συνδυάζει τις βασικές θεωρίες που υπογραμμίζουν τα χαρακτηριστικά ενός τόπου, τους διαθέσιμους πόρους και τους θεσμούς και επισημαίνει πρόσθετα στοιχεία όπως η συνεργασία, η

προσαρμοστικότητα, η ικανότητα διαχείρισης των εδαφικών πόρων και η αλληλεπίδραση διαφορετικών εδαφικών στοιχείων.

Μια προσέγγιση περιφερειακής ανάπτυξης που βασίζεται στον “τόπο” παρουσιάζεται ως λύση για την προώθηση της περιφερειακής ανάπτυξης και αποτελεί ένα επίκαιρο σημείο συζήτησης της ΕΕ. Η προσέγγιση αυτή, η οποία εισήχθη με την «έκθεση Barca» το 2009, καλύπτει τη συνεργασία μεταξύ τομέων, τη δημιουργία νέων εργαλείων σχεδιασμού και διαχείρισης, την αναζήτηση νέων μορφών διακυβέρνησης για την εξεύρεση της πιο αποτελεσματικής προσέγγισης για την ανάπτυξη των εδαφικών πόρων και τη συμβολή στη βελτίωση των κοινωνικοοικονομικών δεικτών. Η πολιτική που βασίζεται στην αρχή μιας ολοκληρωμένης εδαφικής προσέγγισης (δηλαδή μιας ευαίσθητης από το έδαφος πολιτικής) δίνει έμφαση στο ενδογενές δυναμικό, τόσο στο υφιστάμενο δυναμικό όσο και στο παραγόμενο δυναμικό, λαμβάνει υπόψη τις ειδικές ανάγκες συγκεκριμένων τύπων εδαφών (αστικών, αγροτικών, περιφερειών με διαρθρωτικές αδυναμίες κλπ.), προσαρμόζει την παρέμβαση σε εδαφικές τοπικές ή περιφερειακές ιδιαιτερότητες, μέσα από ένα συνδυασμό των πολιτικών χωρικής και κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης (Barca, 2009).

Έναν από τους κύριους στόχους της ΕΕ από την ίδρυση της αποτελεί η προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής αρχικά και της εδαφικής συνοχής στην πορεία –μετά τη Μεταρρυθμιστική Συνθήκη της Ένωσης (2007). Για το σκοπό αυτό, διαθέτει περίπου το 1/3 του προϋπολογισμού της μέσω της Πολιτικής Συνοχής, με στόχο την μείωση των σημαντικών οικονομικών, κοινωνικών και εδαφικών ανισοτήτων που εξακολουθούν να υπάρχουν μεταξύ των περιφερειών της Ευρώπης, ενώ μέσω των Διαρθρωτικών Ταμείων διαδραματίζει πρωταρχικό ρόλο στη διαμόρφωση του Ευρωπαϊκού χώρου. Σημαντικές αλλαγές στο πέρασμα του χρόνου, τόσο στο παγκόσμιο γίνεσθαι όσο και στο εσωτερικό της ΕΕ, η αξιολόγηση της μέχρι σήμερα πορείας της συνοχής όσον αφορά την επίτευξη των στόχων της σε κάθε προγραμματική περίοδο, οδήγησαν σε μια ριζική μεταρρύθμιση της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ, σχεδόν μετά από δύο δεκαετίες μικρών αλλαγών. Έτσι, για την προγραμματική περίοδο 2014-2020, η Πολιτική Συνοχής της ΕΕ καλείται να συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων της αναπτυξιακής Στρατηγικής «Ευρώπη 2020», στηρίζοντας με τους πόρους των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ) τους επιμέρους στόχους για μια έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς Ευρώπη, αποκτώντας έτσι ένα χαρακτήρα επενδυτικό πλέον του αναδιανεμητικού.

Ήδη από την πρώτη περίοδο της πολιτικής συνοχής της ΕΕ, η Πολιτική Συνοχής αποτελεί το βασικό μοχλό στήριξης της εδαφικής ανάπτυξης στα κ-μ της ΕΕ, μέσω της κατεύθυνσης των κονδυλίων σε περιφέρειες σύμφωνα με το κατά κεφαλή ΑΕΠ, αλλά και χρηματοδοτώντας παρεμβάσεις που έχουν άμεσο αντίκτυπο στην κοινωνικοοικονομική συνοχή, αφού η μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων στην ανάπτυξη υπήρξε η κατευθυντήρια αρχή της Πολιτικής Συνοχής από την αρχή, και αυτός είναι ένας σαφής χωροταξικός στόχος (Medeiros, 2017). Επιπλέον, η σημασία της για το γενικό πολιτικό πρόγραμμα της ΕΕ, υπερβαίνει τα απλά οικονομικά δεδομένου ότι ο θεματικός και ο τομεακός αυτός τομέας ολιστικής πολιτικής το καθιστά τέλειο “εργαλείο” για την υποκίνηση της εδαφικής ανάπτυξης και των διαδικασιών συνοχής, ενόψει των στόχων που εκφράζονται στη Συνθήκη ΕΕ: προώθηση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής και αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών μελών Κράτη μέλη (άρθρο 3). Με τον ίδιο τρόπο, άμεσα ή έμμεσα, η Πολιτική Συνοχής της ΕΕ επηρέασε θετικά τα μέσα χωροταξικού σχεδιασμού σε όλα τα εδαφικά επίπεδα (αστικό, τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και διακρατικό) (Medeiros, 2017).

Η αναγνώριση στη Συνθήκη του στόχου της εδαφικής συνοχής ως του τρίτου στόχου της πολιτικής συνοχής συνάμα με τους στόχους της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, ενίσχυσε περαιτέρω την εδαφική διάσταση της πολιτικής συνοχής, της οποίας αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό. Στόχος τίθεται η επίτευξη μιας ισορροπημένης ανάπτυξης, μειώνοντας τις υφιστάμενες ανισότητες και αποφεύγοντας τις εδαφικές ανισορροπίες, μέσω της έμφασης που δίνει η Πολιτική Συνοχής της ΕΕ στην ενίσχυση της ανάπτυξης των εδαφών, ενθαρρύνοντάς τους να εξετάσουν και να αξιοποιούν τα εγγενή χαρακτηριστικά και τις δυνάμεις τους.

Σύμφωνα με την 5^η έκθεση για την Πολιτική Συνοχής η εδαφική συνοχή φέρνει στο προσκήνιο διάφορα θέματα καίριας σημασίας για την Πολιτική Συνοχής, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται η περιβαλλοντική διάσταση της βιώσιμης ανάπτυξης και η χρήση ευέλικτης λειτουργικής γεωγραφίας για την εδαφική ανάπτυξη, με την τελευταία να αποσκοπεί στην προσαρμογή του γεωγραφικού επιπέδου ανάλυσης και στην εφαρμογή πολιτικών για τις προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010a). Στο πλαίσιο των διαδικασιών παγκοσμιοποίησης και οι προκλήσεις που αυτή δημιουργεί, της ταχείας ανάπτυξης της γνώσης και της τεχνολογίας, του ταχέως μεταβαλλόμενου οικονομικού περιβάλλοντος, της δημογραφικής και πολιτικής πραγματικότητας στην ΕΕ, και των διαδικασιών διεύρυνσης της ΕΕ, η διαπίστωση ότι οι προκλήσεις αυτές έχουν επιπτώσεις οι

οποίες γίνονται αισθητές με διαφορετικό τρόπο σε τοπικό επίπεδο οδήγησαν στην αναγνώριση της εδαφικής διάστασης της Πολιτικής συνοχής.

Αναφέρθηκε παραπάνω ότι η Πολιτική Συνοχής άμεσα ή έμμεσα έχει μία ισχυρή σχέση με διάφορα εδαφικά επίπεδα (εθνικό, περιφερειακό, τοπικό αστικό, διακρατικό), μέσω της υποστήριξης εθνικών, τομεακών, περιφερειακών προγραμμάτων, προγραμμάτων συνεργασίας, ενδεικτικό στοιχείο του εδαφικού της χαρακτήρα. Όπως επισημαίνει ο Medeiros, 2016c 2017 αυτές οι επιπτώσεις δεν εμφανίζονται μόνο στη δημιουργία νέων μέσων και κανονισμών πολιτικής/νομοθεσίας στο εσωτερικό των κ-μ της ΕΕ ως “υποχρεωτικά ρυθμιστικά εργαλεία” για την πρόσβαση στη διαθέσιμη κοινοτική χρηματοδότηση, αλλά και ως θεμελιώδη “στρατηγικά στρατηγικά εργαλεία σχεδιασμού πολιτικής” για την υιοθέτηση της τοποκεντρικής προσέγγισης αλλά και την ενίσχυση ολοκληρωμένων και αποτελεσματικότερων διαδικασιών υλοποίησης της πολιτικής, μέσω π.χ. των ΠΕΠ στο πλαίσιο της συνοχής.

Έτσι, στην Στρατηγική “Ευρώπη 2020”, επισημαίνεται ότι θα πρέπει ότι πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η εδαφική διάσταση και συνεργασία των τομεακών πολιτικών της Ένωσης και υπογραμμίζεται η ανάγκη βελτίωσης των μηχανισμών λήψης αποφάσεων και διαχείρισης, στο πλαίσιο μιας πολυεπίπεδης διακυβέρνησης (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010b). Στους Κανονισμούς της ΕΕ των ΕΔΕΤ για την περίοδο 2014-2020, που ακολούθησαν την επισημοποίηση της εδαφικής συνοχής ως στόχου για την ΕΕ στη Συνθήκη για τη λειτουργία της ΕΕ και αναγνώρισης στην εδαφική ατζέντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ότι οι νέες προκλήσεις (παγκοσμιοποίηση, αλλαγή του κλίματος, ενεργειακή ασφάλεια, κοινωνική ευπάθεια και περιβαλλοντική ευπάθεια) απαιτούσαν έναν περισσότερο εδαφικό και ολοκληρωμένο συνδυασμό παρεμβάσεων προκειμένου να αυξηθεί ο αντίκτυπός τους και να αξιοποιηθεί πλήρως το αναπτυξιακό δυναμικό των διαφόρων τύπων εδαφών. Ιδιαίτερη προσοχή στη βιώσιμη αστική ανάπτυξη (Sustainable Urban Development/SUD) θεωρήθηκε απαραίτητη μέσω ολοκληρωμένων στρατηγικών για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας των πόλεων.

Με τη νέα Πολιτική Συνοχής ενισχύεται η εδαφική διάσταση και η ανάγκη για πιο ολοκληρωμένη ανάπτυξη του ευρωπαϊκού εδάφους. Η τοποκεντρική προσέγγιση, βασικό χαρακτηριστικό στοιχείο του σχεδιασμού της πολιτικής κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο, αποτελεί ένα ακόμη σημαντικό στοιχείο της εδαφικής διάστασης της πολιτικής, ενώ και η ολοκληρωμένη εδαφική ανάπτυξη αποτελεί ένα από τα καινοτόμα στοιχεία της

μεταρρύθμισης της πολιτικής συνοχής για την τρέχουσα περίοδο, με την έμφαση να δίνεται σε ολοκληρωμένες πολιτικές εδαφικής ανάπτυξης που λαμβάνουν υπόψη τα ιδιαίτερα τοπικά εδαφικά χαρακτηριστικά και τις εδαφικές προτεραιότητες που τίθενται για κάθε τύπο εδαφών, με τη χρήση πολλαπλών πηγών χρηματοδότησης.

Θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι, στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής για την τρέχουσα περίοδο, οι κατευθύνσεις για τον σχεδιασμό ολοκληρωμένων στρατηγικών χωρικής ανάπτυξης για διαφόρους τύπους εδαφών, βασισμένων στην τοποκεντρική προσέγγιση, αλλά και ο σημαντικός ρόλος του θεσμικού κεφαλαίου που αναδεικνύεται στο πλαίσιο της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης, με την συμμετοχή διαφόρων φορέων και περιφερειακής και τοπικής διακυβέρνησης, και την ανάγκη ενίσχυσης της συμμετοχής των φορέων αυτών στην αναπτυξιακή διαδικασία, παραπέμπει σε έναν νέο προσανατολισμό του χωροταξικού σχεδιασμού, έχοντας ως στόχο την αποφυγή ή μείωση των χωρικών ανισορροπιών και βελτίωση της αποτελεσματικότητας των πολιτικών.

Πιο συγκεκριμένα, το πλαίσιο της Πολιτικής Συνοχής 2014-2020 υπερθεματίζει τη σημασία της ολοκληρωμένης προσέγγισης της εδαφικής ανάπτυξης, ενισχύοντας κυρίως την αστική διάσταση της πολιτικής, μέσω της μεγαλύτερης συμμετοχής των πόλεων καθώς και της ανάπτυξης και αναγέννησής τους, την έμφαση σε λειτουργικές γεωγραφικές περιοχές και υπο-περιοχές που αντιμετωπίζουν ειδικά γεωγραφικά ή δημογραφικά προβλήματα ενώ αντιμετωπίζονται ζητήματα όπως ο αναπροσανατολισμός της τοπικής ανάπτυξης και η υποστήριξη των περιοχών με ειδικά χαρακτηριστικά και ανάγκες. Προβλέπεται δε η αξιοποίηση νέων αναπτυξιακών εργαλείων όπως οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις-OXE (Integrated Territorial Investments-ITI), και η Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (ΤΑΠΤΟΚ) (Community Led Local Development –CLLDs) στο πλαίσιο μιας πιο ολιστικής προσέγγισης. Παράλληλα, στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής συνεργασίας σε διάφορα επίπεδα (διακρατικό, διασυνοριακό, διαπεριφερειακό) με στόχο την ανάδειξη και αντιμετώπιση κοινών προτεραιοτήτων εδαφικής ανάπτυξης σχεδιάστηκαν και υλοποιούνται αντίστοιχες ολοκληρωμένες στρατηγικές (π.χ. μακροπεριφερειακές στρατηγικές) που στοχεύουν σε συγκεκριμένες εδαφικές μονάδες.

Οι δράσεις αυτές χαρακτηρίζονται στη διεθνή βιβλιογραφία (Medeiros 2016, 2017 Faludi, 2018) ως εδαφικά πειράματα, παραπέμποντας σε ένα άλλο επίπεδο σχεδιασμού ενώ υποστηρίζει ότι είναι πιθανώς τα πιο σχετικά εδαφικά στοιχεία που συνδέονται με την εφαρμογή της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ (λειτουργικές χωρικές ενότητες διαφόρων

γεωγραφικών κλιμάκων (μακροπεριφέρειες, μητροπολιτικές και αγροτικές περιφέρειες, ομάδες αγροτικών περιοχών και πόλεων, κλπ.), ανεξάρτητα από τις υφιστάμενες διοικητικές διαιρέσεις και τις διοικητικές χωρικές μονάδες (NUTS). Τα πειράματα αυτά όπως οι λειτουργικές περιοχές, τα δίκτυα πόλεων και περιφερειών, οι μακροπεριφερειακές στρατηγικές, τα προγράμματα διαπεριφερειακής, διακρατικής και διασυνοριακής συνεργασίας, ως ένα νέο πλαίσιο σχεδιασμού που ξεπερνά τα διοικητικά όρια μιας περιφέρειας, ενός κράτους κ.λ.π., σκοπό έχουν να αναδείξουν την εδαφική διάσταση των διεθνών χωροταξικών προβλημάτων.

Οι διάφορες κλίμακες "μαλακών χώρων", που κυμαίνονται από το τοπικό και περιφερειακό έως το διακρατικό, στην περίπτωση των ευρωπαϊκών μακροπεριφερειών αμφισβητούν τις παραδοσιακές αντιλήψεις της εδαφικότητας και μέσω σχεσιακών μορφών συνδεσιμότητας (Massey, 2005). Μάλιστα ο Faludi, 2018 διατυπώνει το όραμά του για διαδικασίες σχεδιασμού και διακυβέρνησης χωρίς εδαφικότητα στο πλαίσιο ανάπτυξης αποδοτικότερων και αποτελεσματικότερων διαδικασιών διακρατικού προγραμματισμού και ενθαρρύνει τους υπεύθυνους σχεδιασμού να σκέφτονται και να ενεργούν εκτός των πλαισίων των διοικητικών εδαφών, ώστε να μπορούν να επικεντρωθούν σε εκείνες όπου τα κράτη αλληλεπιδρούν με τις γύρω περιοχές.

Οι Συμφωνίες Εταιρικής Σχέσης (ΣΕΣ) μεταξύ των κ-μ και της Επιτροπής για την τρέχουσα περίοδο προγραμματισμού, περιγράφουν τον τρόπο με τον οποίο οι πόροι των ΕΔΕΤ χρησιμοποιούνται με έναν ολοκληρωμένο τρόπο για την αντιμετώπιση των αναγκών εδαφικής ανάπτυξης των διαφόρων περιφερειών και υποπεριφερειών, καθώς και όπου χρειάζεται, περιγράφουν τα ιδιαίτερα εδαφικά χαρακτηριστικά των περιοχών αυτών. Δηλ, τα κ-μ εξασφαλίζουν ότι η επιλογή των θεματικών στόχων και των επενδυτικών και ενωσιακών προτεραιοτήτων καλύπτει τις αναπτυξιακές ανάγκες και αντιμετωπίζει τις εδαφικές προκλήσεις με ολοκληρωμένο τρόπο, με τα εδαφικά μέσα να εισάγουν έτσι εδαφική και κλιμακωτή ποικιλία στη χρήση των Ταμείων, επιτρέποντας την προσαρμογή των παρεμβάσεων στις ιδιαιτερότητες του τόπου και της κλίμακας (Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, 2013).

Η υιοθέτηση μιας εδαφικής διάστασης στην πολιτική της ΕΕ έχει βελτιωθεί με την πάροδο των ετών, υποστηριζόμενη ιδιαίτερα από προγράμματα και έργα συγχρηματοδοτούμενα από τα ΕΔΕΤ (συγχρηματοδοτούμενα) από τα ευρωπαϊκά διαρθρωτικά ταμεία και τα ταμεία επενδύσεων / περιφερειακής ανάπτυξης (ΕΤΠΑ / ΕΤΠΑ).

Από την ανάγνωση δε των επιμέρους διατάξεων του θεσμικού πλαισίου που διέπει την εφαρμογή της πολιτικής συνοχής της περιόδου 2014-2020, αναδεικνύεται η προσπάθεια της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να ενισχύσει την εδαφική διάσταση ως αποφασιστική συνιστώσα της πολιτικής συνοχής για την ίδια περίοδο, δίνοντας έμφαση στην αστική διάσταση της πολιτικής αλλά και στην ενίσχυση της διασυνοριακής συνεργασίας, σε ένα ολοκληρωμένου χαρακτήρα πλαίσιο. Ωστόσο, μέχρι στιγμής, η επιρροή μιας εδαφικής προσέγγισης στη συνολική ευρωπαϊκή χάραξη πολιτικής θεωρείται από αρκετούς στη διεθνή βιβλιογραφία (Zaucha κ.ά, 2013) από πολλούς ως ανεπαρκής, καθώς η συχνά σημαντική αλληλεξάρτηση μεταξύ των ευρωπαϊκών πολιτικών και των ευρωπαϊκών εδαφών δεν έχει ληφθεί επαρκώς υπόψη.

Όμως η Ευρώπη και τα εσωτερικά της ζητήματα καθώς και το παγκόσμιο πλαίσιο, αλλάζουν ραγδαία, οπότε για την αντιμετώπιση των αλλαγών αυτών απαιτείται να καταβληθούν προσπάθειες προκειμένου να καταστεί δυνατή η σύνδεση του εδάφους με πιο έντονο τρόπο στην επόμενη προγραμματική περίοδο της ευρωπαϊκής πολιτικής, επιτυγχάνοντας έτσι μεγαλύτερη αναγνώριση της ισχυρής σχέσης μεταξύ αυτών των πολιτικών και την ανάπτυξη των χώρων, των τόπων και των ροών της Ευρώπης.

1.1 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΚΑΙ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Η μελέτη της σχετικής επιστημονικής βιβλιογραφίας, η αντίστοιχη επιστημονική συζήτηση, αλλά και ο διάλογος και οι κατευθύνσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο για την εδαφική διάσταση των τομεακών πολιτικών της Ένωσης και ειδικότερα της πολιτικής συνοχής της ΕΕ και η ανάλυση των πτυχών της εδαφικής διάστασης αποκτούν ένα ιδιαίτερο θεωρητικό ενδιαφέρον.

Αναφέρθηκε ότι το νέο πρότυπο της περιφερειακής πολιτικής, όπως έχει διαμορφωθεί, χαρακτηρίζεται από την αυξανόμενη σημασία των εδαφικών ζητημάτων στις αναπτυξιακές πολιτικές, ενώ σημαντικός κρίνεται και ο ρόλος του εδάφους ως βασικής μονάδας στο σχεδιασμό, την υλοποίηση και την εφαρμογή της πολιτικής συνοχής. Οι αναπτυξιακές πολιτικές σε μεγάλο βαθμό έχουν “εδαφισθεί” (Medeiros, 2016a), καθώς οι επιμέρους αναλύσεις έχουν εντοπίσει διαφορές μεταξύ των εδαφών, λαμβάνοντας υπόψη τις αδυναμίες και τις ευκαιρίες που συνδέονται στενά με τα φυσικά χαρακτηριστικά ή τις

κοινωνικοοικονομικές συνθήκες σε τοπικό επίπεδο. Οι διαφορές αυτές αναδεικνύουν ακριβώς αυτή την αναγκαιότητα αλλαγής του προτύπου περιφερειακής πολιτικής και τη μεταστροφή του σε μια πιο ολοκληρωμένη τοποκεντρική προσέγγιση, για την αντιμετώπιση σύνθετων και αλληλένδετων προκλήσεων των διαφορετικών τόπων, τα οποία μπορεί να περιλαμβάνουν: πολυτομεακή και πολυταμειακή προσέγγιση, πολυεπίπεδη διακυβέρνηση, ανάδειξη νέων λειτουργικών περιοχών.

Η εδαφική διάσταση παρουσιάζεται ως μέσο για την επίτευξη αποτελεσματικότερων και αποδοτικότερων μορφών επενδύσεων στην τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη, ενώ και τα διδάγματα που αντλήθηκαν από την τρέχουσα παγκόσμια οικονομική επιβράδυνση υπογραμμίζουν επίσης τη σημασία του εδαφικού πλαισίου για την ανάπτυξη. Έτσι, ενώ φαίνεται ότι είναι μια θεωρητική ή μάλλον αποσπασματική έννοια, στην πραγματικότητα ο ρόλος της είναι σημαντικότερος και πρέπει να λαμβάνεται υπόψη στο σχεδιασμό και την υλοποίηση πολιτικών, αφού κατά κανόνα οι πολιτικές που εφαρμόζονται έχουν επιπτώσεις στα εδάφη που εφαρμόζονται.

Η ΕΕ, τα κ-μ, οι περιφέρειες και οι πόλεις της Ευρώπης αντιμετωπίζουν σήμερα πολλές προκλήσεις που σχετίζονται με τον κοινωνικο-οικονομικό κατακερματισμό, την εδαφική συγκέντρωση, τις μεταναστευτικές ροές, τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, τις υστερούσες περιοχές, τις περιοχές με πληθυσμιακή πυκνότητα κ.λ.π. Όλες αυτές οι προκλήσεις έχουν εδαφική διάσταση, απαιτούν μια αυξανόμενη ανάγκη για την ανάπτυξη αποτελεσματικότερων μέσων περιφερειακής αναπτυξιακής πολιτικής, που θα έχουν ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη και την αύξηση της ποιότητας ζωής. Επομένως, το εδαφικό πλαίσιο είναι απαραίτητο να εξεταστεί επαρκώς στις αποφάσεις πολιτικής σε όλα τα επίπεδα.

Η ίδια η Πολιτική Συνοχής της ΕΕ, μέσα από την εξέλιξή της στο πέρασμα των ετών, στοιχεία που περιγράφονται αναλυτικά στα επιμέρους κεφάλαια της διατριβής, αποδεικνύει ότι το έδαφος αποκτά ιδιαίτερη σημασία, με τον ισχυρισμό αυτό να αποκτά ιδιαίτερο βάρος μετά την εισαγωγή του στόχου της εδαφικής συνοχής ως τρίτου στόχου της πολιτικής συνοχής της ΕΕ, παράλληλα με τους στόχους της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής. Ειδικότερα για την τρέχουσα προγραμματική περίοδο, η Πολιτική Συνοχής της έλαβε υπόψη της τις κατευθύνσεις της έκθεσης Barca, την έννοια και τους στόχους της εδαφικής συνοχής, της Στρατηγικής 'Ευρώπη 2020', δίνοντας έμφαση στην ολοκληρωμένη προσέγγιση της εδαφικής ανάπτυξης και στην εισαγωγή εδαφικών μέσων, η εφαρμογή των οποίων καθίσταται εφικτή μέσω ολοκληρωμένων εδαφικών στρατηγικών -πολυταμειακών και

πολυτομεακών- σε συγκεκριμένους τύπους εδαφών, αντιμετωπίζοντας μια σειρά προκλήσεων που το κάθε κ-μ θέτει ως προτεραιότητα.

Δεδομένου ότι η εδαφική διάσταση της πολιτικής συνοχής ενισχύεται με την συμπερίληψη του στόχου της εδαφικής συνοχής με την Συνθήκη της Λισαβόνας στους στόχους της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής της ΕΕ, αντικείμενο και βασικό ερώτημα της παρούσας διατριβής, αλλά και εφαλτήριο για την συγγραφή της, αποτελεί ακριβώς η διερεύνηση του βαθμού ενσωμάτωσης της εδαφικής διάστασης στην Πολιτική Συνοχής της ΕΕ, με ιδιαίτερη έμφαση στην προγραμματική περίοδο 2014-2020, μέσω της ολοκληρωμένης εδαφικής ανάπτυξης και των εδαφικών μέσων που προβλέπονται, ως βασικό χαρακτηριστικό στοιχείο της πολιτικής κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο.

Επιπλέον, μέσα από την συγκριτική ανάλυση των Συμφωνιών Εταιρικής Σχέσης (ΣΕΣ) που υπογράφηκαν μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των κ-μ της ΕΕ, θα επιδιωχθεί να αναλυθεί ο τρόπος αντιμετώπισης της εδαφικότητας των πολιτικών τους, να αναγνωριστούν τα παρόμοια χαρακτηριστικά και να συζητηθούν οι υποκείμενες ιδέες και προσεγγίσεις, οι οποίες θα μπορούσαν να ρίξουν φως στη, αντίληψη και μάλλον ασαφή έννοια της εδαφικής συνοχής κατά την περίοδο προγραμματισμού 2014-2020. Έτσι θα διαπιστωθεί και αξιολογηθεί αν, πέρα από τους στόχους της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, ο στόχος της εδαφικής συνοχής της πολιτικής Συνοχής δεν έχει παραμείνει απλώς μια έννοια αλλά έχει ενσωματωθεί πλήρως στην Πολιτική Συνοχής της ΕΕ. Στο πλαίσιο αυτό επιχειρείται η εμβάθυνση, τόσο σε θεωρητικό όσο και σε εμπειρικό επίπεδο, των βασικών πτυχών της εδαφικής διάστασης όπως οι διαφορετικοί τύποι εδαφών, οι κλίμακες σχεδιασμού, τα βασικά χαρακτηριστικά μιας στρατηγικής της εδαφικής ανάπτυξης και οι εδαφικές επιπτώσεις της, όπως αυτές αναδείχτηκαν κυρίως ως προς τον σχεδιασμό /προγραμματισμό των ΣΕΣ για την τρέχουσα περίοδο 2014-2020.

Φιλοδοξεί δε η διατριβή να αναδείξει περίπλοκα ζητήματα χωρικής ανάπτυξης που εντοπίζονται στα κ-μ της ΕΕ, όπως για παράδειγμα η ανάδειξη νέων κλιμάκων εδαφών και η ανάπτυξή τους μέσω ενός ολιστικού σχεδιασμού και όχι αποσπασματικότητας των πόρων και των παρεμβάσεων, ιδιαίτερα για τα κ-μ που η διαδικασία του αναπτυξιακού τους ή και χωροταξικού τους σχεδιασμού δεν χαρακτηρίζεται από ολιστικότητα.

Περαιτέρω, ένας ακόμη στόχος της διατριβής είναι να αναδείξει την διαδικασία εντοπισμού συγκεκριμένων αναπτυξιακών παραγόντων που συνεισφέρουν στο περιφερειακό

ή τοπικό κεφάλαιο, την συμπληρωματικότητα των επιμέρους πολιτικών προκειμένου για την μεγιστοποίηση της αποδοτικότητά τους στην περιφερειακή και τοπική οικονομία, και τις ρυθμίσεις της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης για τον συντονισμό των στόχων των διαφόρων επιπέδων της, που τα κ-μ της ΕΕ ακολούθησαν κατά την κατάρτιση των ΣΕΣ για την τρέχουσα περίοδο. Εξίσου σημαντικός στόχος της παρούσας διατριβής είναι η εκτίμηση εάν πληρούν μόνο τα ελάχιστα πρότυπα μιας προσέγγισης που βασίζεται στον τόπο ή αν κινούνται προς ένα νέο πρότυπο της χάραξης πολιτικής που χαρακτηρίζεται από μια πιο ευαίσθητη από το έδαφος προσέγγιση, δηλ αν τα νέα χαρακτηριστικά του προγραμματισμού ενσωματώθηκαν και το βαθμό στον οποίο αντικατοπτρίζεται η νέα προσέγγιση, ώστε η εδαφική ποικιλομορφία να μετατραπεί σε πλεονέκτημα.

Ένα σημαντικό επίσης ζήτημα που πραγματεύεται η διατριβή αφορά στην αξιολόγηση της συμβολής των νέων εδαφικών μέσων ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης που προβλέπονται κατά την τρέχουσα περίοδο στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής της ΕΕ, στην επίτευξη νέων αποτελεσμάτων, κατά πόσο και πως αυτά επιτυγχάνονται σε κάθε κ-μ της ΕΕ. Ειδικότερα, εξετάζεται αν τα νέα εδαφικά εργαλεία των Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων (Integrated Territorial Investments /ITI) και Τοπική Ανάπτυξης υπό την καθοδήγηση της Κοινότητας (Community Led Local Development /CLLD), αλλά και η υποχρέωση να διατεθεί το 5% της χρηματοδότησης του ΕΤΠΑ στη βιώσιμη αστική ανάπτυξη (Sustainable Urban Development/SUD) οδηγούν στην καινοτομία πολιτικής. Δεδομένου ότι η συγκριτική ανάλυση των ΣΕΣ αφορά σε προγραμματικό επίπεδο σχεδιασμού θα αξιολογηθεί αν προκύπτουν στοιχεία προστιθέμενης αξίας της προσέγγισης της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης και των μέσων στο πλαίσιό της, στην διαδικασία εδαφικής και όχι μόνο ανάπτυξης των κ-μ της ΕΕ, στοιχεία που θα αποτελέσουν σημαντικές εισροές στον σχεδιασμό της πολιτικής Συνοχής της ΕΕ κατά την επόμενη προγραμματική περίοδο 2021-2027.

Ένα επιπλέον σημαντικό ζήτημα που αποτελεί αντικείμενο διερεύνησης της παρούσας διατριβής, αλλά και ζήτημα της διεθνούς βιβλιογραφίας, είναι αν τελικά, παρόλο που η χωροταξική πολιτική δεν αποτελεί επίσης αρμοδιότητα της ΕΕ εξαιτίας και της απροθυμίας των κ-μ για την εκχώρηση της συγκεκριμένης αρμοδιότητας, δύναται η αντίληψη της ΟΧΑ, να εκληφθεί και ως ένας νέος τρόπος χωροταξικού σχεδιασμού στα κ-μ της ΕΕ, πιο ολιστικού, πιο στρατηγικού, που αφορά σε διαφορετικές χωρικές μονάδες (εθνικές, περιφερειακές, τοπικές) στο πλαίσιο της τοποκεντρική προσέγγισης, ενώ μπορεί επίσης να

κατευθυνθεί σε λειτουργικές χωρικές περιοχές μπορούν να ξεπεράσουν τα διοικητικά τους όρια.

Άλλωστε αν αξιολογήσει κανείς τις κατευθύνσεις που δόθηκαν στα κ- μ της ΕΕ για τον σχεδιασμό των ΣΕΣ αλλά και των επιμέρους επιχειρησιακών Προγραμμάτων μέσω των Κανονισμών των ΕΔΕΤ της τρέχουσας περιόδου θα διαπιστώσει ότι τόσο η αντίληψη της ΟΧΑ όσα και των εδαφικών μέσων που προβλέπονται στο πλαίσιο της, η υλοποίηση των οποίων προϋποθέτει την κατάρτιση ολοκληρωμένων στρατηγικών εδαφικής ανάπτυξης οι οποίες καθορίζει χωρικές προτεραιότητες και να δίνει κατευθύνσεις για την προώθηση ολοκληρωμένων τοπικών παρεμβάσεων και των περιγραφή των αντίστοιχων συστημάτων διακυβέρνησης τους παραπέμπουν σε νέες διαστάσεις χωροταξικού σχεδιασμού σε ευρωπαϊκό έδαφος.

Η ενσωμάτωση δηλαδή της εδαφικής διάστασης στην πολιτικής συνοχής της ΕΕ κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο, δύναται να αποτελέσει ένα νέο στρατηγικό υπόδειγμα το οποίο να βασίζεται σε ένα νέο όραμα του Ευρωπαϊκού Χωροταξικού Σχεδιασμού του ευρωπαϊκού εδάφους, το οποίο να υποστηρίζεται από τους κύριους πυλώνες και διαστάσεις της εδαφικής ανάπτυξης και συνοχής και στο οποίο, μεταξύ των οποίων να προβλέπεται και η ανάγκη συντονισμού του αναπτυξιακού και χωροταξικού σχεδιασμού στα επιμέρους κ-μ της ΕΕ.

Επιπλέον επιμέρους στόχοι της προτεινόμενης διατριβής προκύπτουν από τις απαντήσεις των επιμέρους ερωτημάτων που τίθενται επίσης στο πλαίσιο της έρευνας:

- Πως αποτυπώνεται η εδαφική διάσταση της Πολιτικής Συνοχής για την προγραμματική περίοδο 2014-2020, σε προγραμματικό επίπεδο και δη στα νομοθετικά κείμενα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και στα κείμενα αναπτυξιακού προγραμματισμού των κ-μ της Ένωσης (ΣΕΣ) και των περιφερειών της Ελλάδας (ΠΕΠ);
- Ποιες οι διαφορές και ομοιότητες σε σύγκριση με άλλα κ-μ της ΕΕ, με αντίστοιχες περιφέρειες του τρόπου και του βαθμού ενσωμάτωσης της εδαφικής διάστασης στον αναπτυξιακό προγραμματισμό για την προγραμματική περίοδο 2014-2020, δεδομένου και της διαφορετικής αντιμετώπισης των ζητημάτων που συνδέονται με την εδαφική συνοχή, ως συνιστώσα της Πολιτικής Συνοχής;

Τέλος στα πλαίσια της εμπειρικής διερεύνησης, εκτός των ζητημάτων που αναδεικνύονται από την συγκριτική αξιολόγηση των 28 ΣΕΣ των κ-μ της ΕΕ, ιδιαίτερα σημαντικά αναδεικνύονται και τα θέματα που προκύπτουν από την συγκριτική αξιολόγηση των δεκατριών ΠΕΠ, ως βασικό εργαλείο στον αναπτυξιακό προγραμματισμό της χώρας, αλλά και από την έρευνα πεδίου και αφορούν στην ελληνική πραγματικότητα. Ειδικότερα ερευνητικά ερωτήματα αφορούν τον τρόπο ανταπόκρισης του ελληνικού διοικητικού συστήματος στις απαιτήσεις εφαρμογής των προγραμμάτων της ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης, κατά την τρέχουσα περίοδο, τον εντοπισμό και καταγραφή των δυνατοτήτων αλλά και των αδυναμιών του, ενόψει του σχεδιασμού των αντίστοιχων προγραμμάτων για την περίοδο 2021-2027. Ειδικότερα τα επιμέρους ερωτήματα που τίθενται αναφέρονται:

- Πως τελικά κατανόησαν οι φορείς χάραξης και εφαρμογής της Πολιτικής Συνοχής στη χώρα μας την έννοια της εδαφικής διάστασης και ανάπτυξης, δεδομένου και του γεγονότος της αδυναμίας συνέργειας του αναπτυξιακού και χωροταξικού σχεδιασμού που αποτελεί χαρακτηριστικό στοιχείο της χώρας μας;
- Ποιός ο βαθμός ωριμότητας των φορέων χάραξης αναπτυξιακής στρατηγικής στη χώρα μας, στην υιοθέτηση και αξιοποίηση των νέων αναπτυξιακών εδαφικών εργαλείων που προτείνονται κατά την τρέχουσα περίοδο στο πλαίσιο της ΟΧΑ, καθώς και οι παράγοντες που τελικά θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε ολοκληρωμένη προσέγγιση του σχεδιασμού στη χώρα μας;

1.2 ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ

Η παρούσα διατριβή φιλοδοξεί να συμβάλλει στη συζήτηση της επιστημονικής κοινότητας για την εδαφική διάσταση της πολιτικής συνοχής όπως αυτή εκφράζεται με την αλλαγή της σχεδιαστικής αντίληψης προκειμένου να ανταποκριθεί στις νέες προκλήσεις που τίθεται και στο ρόλο του εδάφους στην αναπτυξιακή διαδικασία. Ειδικότερα, φιλοδοξεί να αναδείξει ζωτικές πτυχές της ανάλυσης της εδαφικής διάστασης, που πρέπει να ληφθούν υπόψη στον προγραμματισμό της περιφερειακής ανάπτυξης, συνδυάζοντας την θεωρητική με την εμπειρική διερεύνηση.

Δεδομένου ότι η εδαφική διάσταση της πολιτικής συνοχής της ΕΕ ενισχύεται με την εισαγωγή της εδαφικής συνοχής ως τρίτου στόχου της πολιτικής συνοχής της ΕΕ, η παρούσα διατριβή θα συμβάλλει επίσης στην κατανόηση της ουσίας της ίδιας της έννοιας της εδαφικής συνοχής ως στόχου της ΕΕ, η οποία φαίνεται να αποκτά το ρόλο της και μετουσιώνεται τελικά σε συγκεκριμένες κατευθύνσεις, όχι απόλυτα δεσμευτικές τουλάχιστον μέχρι σήμερα.

Περαιτέρω θα συμβάλλει στο διάλογο που γίνεται στην επιστημονική κοινότητα για την αποτελεσματικότητα της τοποκεντρικής προσέγγισης, χαρακτηριστικό στοιχείο της πολιτικής της νέας προγραμματικής περιόδου, στην μεταβολή του παραδείγματος περιφερειακής πολιτικής, που αναφέρεται τόσο στα θεωρητικά θεμέλια όσο και στην πρακτική της εφαρμογή και αφορά τους στόχους, τις προτεραιότητες, τα μέσα και τη γεωγραφική περιοχή παρέμβασης. Δεδομένου ότι η θεωρία της τοποκεντρικής προσέγγισης είναι σχετικά νέα, η παρούσα διατριβή θα μπορούσε να την εμπλουτίσει με στοιχεία από την εμπειρική διερεύνηση, να συνεχιστεί η μελέτη για την ανάλυση της εφαρμογής αυτής της προσέγγισης στην περιφερειακή ανάπτυξη, αφού παρατηρείται από την ανασκόπηση της διεθνούς βιβλιογραφίας σχετικής με το συγκεκριμένο ζήτημα ότι στις επιμέρους θεωρίες δεν αναλύονται όλοι αυτοί οι παράγοντες.

Επίσης φιλοδοξεί να συμβάλλει στο διάλογο της επιστημονικής κοινότητας όσον αφορά στον ισχυρισμό ότι πίσω από την έννοια της εδαφικής συνοχής, των κατευθύνσεων για την ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη και των εδαφικών μέσων που προβλέπονται στο πλαίσιο της κατά την τρέχουσα περίοδο, παραπέμπει στην επαναφορά της συζήτησης για την διαμόρφωση μιας Ευρωπαϊκής Χωροταξικής Πολιτικής, αλλά και την ανάδειξη ζητημάτων που αφορούν στη συνέργεια και συμπληρωματικότητα του χωροταξικού και του αναπτυξιακού προγραμματισμού στα κ-μ της ΕΕ, ιδιαίτερα σημαντικό ζήτημα στην περίπτωση της χώρας μας.

Επίσης, τα αποτελέσματα της διατριβής θα μπορούσαν να φανούν χρήσιμα και να αποτελέσουν χρήσιμο εργαλείο, τόσο σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Επιτροπής, όσο και εθνικών αλλά και περιφερειακών Αρχών, υπευθύνων χάραξης των πολιτικών πέραν της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου και για την περίοδο μετά το 2020, συζητήσεις για την οποία έχουν ήδη ξεκινήσει για το μετά το 2020 σε συνδυασμό με τους προβληματισμούς για την οργάνωση του χώρου της ΕΕ στο μέλλον. Τα αποτελέσματα τόσο της συγκριτικής ανάλυσης και αξιολόγησης των ΣΕΣ των κ-μ και των ΠΕΠ της Ελλάδας, όσο και τα αποτελέσματα της

επεξεργασίας των δεδομένων των ερωτηματολογίων ως βασικών εργαλείων της έρευνας πεδίου που διενεργήθηκε για τις ανάγκες της διατριβής, θα αναδείξουν αν τελικά το έδαφος έχει πράγματι σημασία στην αναπτυξιακή διαδικασία και στην πολιτική της συνοχής της Ένωσης, τόσο σε επίπεδο των κ-μ όσο και των περιφερειών της Ελλάδας.

Τέλος, η εργασιακή μου εμπειρία ως στέλεχος της ΕΥΔΕΠ Στερεάς Ελλάδας και ως μέλος του Δικτύου της Ολοκληρωμένης Χωρική Ανάπτυξης για την τρέχουσα περίοδο και άρα η βιωματική εμπειρία και αντίληψή μου από την άποψη αυτή, αποτελεί ένα από τα στοιχεία της καινοτομίας της παρούσας διατριβής. Επιπλέον, η ευρύτητα των ζητημάτων που εξετάζονται στην παρούσα διατριβή και που συνδέονται με την εδαφική διάταξη των πολιτικών και ειδικότερα της πολιτικής συνοχής της ΕΕ αποτελεί επίσης στοιχείο καινοτομίας της.

1.3 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ

Αντικείμενο και βασικό ερώτημα της παρούσας διατριβής, όπως αναφέρθηκε, αποτελεί ακριβώς η διερεύνηση της ενσωμάτωσης της εδαφικής διάταξης στην Πολιτικής Συνοχής για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 ώστε να διαπιστωθεί και αξιολογηθεί αν, πέρα από τους στόχους της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, ο στόχος της εδαφικής συνοχής της πολιτικής Συνοχής δεν έχει παραμείνει απλώς μια έννοια αλλά έχει ενσωματωθεί πλήρως στην Πολιτική Συνοχής της ΕΕ.

Η μεθοδολογική προσέγγιση που ακολουθήθηκε προκειμένου να δοθούν απαντήσεις τόσο στο κεντρικό ερευνητικό ζήτημα όσο και στα επιμέρους ερωτήματα βασίστηκε αρχικά στην βιβλιογραφική ανασκόπηση του θεωρητικού πλαισίου εντός του οποίου λαμβάνει χώρα η έρευνά μας και ειδικότερα της εδαφικής διάστασης της Πολιτικής συνοχής της ΕΕ, όπως αυτή αποτυπώνεται ανά προγραμματική περίοδο με ιδιαίτερη έμφαση την προγραμματική περίοδο 2014-2020.

Για την συγκεκριμένη περίοδο αναζητήθηκαν, συγκεντρώθηκαν, επεξεργάστηκαν και αναλύθηκαν τα βασικά έγγραφα που διέπουν τόσο τον σχεδιασμό της όσο και την εφαρμογή της και πιο συγκεκριμένα οι ΣΕΣ των 28 (πλέον 27) κ-μ της ΕΕ που υπογράφηκαν μεταξύ Μαΐου 2014 και Νοεμβρίου 2014 μεταξύ της ΕΕ και του κάθε κ-μ της Ένωσης και εγκρίθηκαν. Οι ΣΕΣ συντάχθηκαν με βάση το ΚΣΠ –κατευθυντήριες γραμμές- το

υποχρεωτικό πρότυπο που παρείχε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στα κ-μ (ΓΔ για τις εσωτερικές πολιτικές, 2015), με αποτέλεσμα αυτά να ακολουθούν την ίδια δομή, γεγονός που διευκόλυνε την συγκριτική αξιολόγηση των ανωτέρω εγγράφων.

Ωστόσο κατά την συγκριτική αξιολόγηση τίθενται και θα πρέπει να ληφθούν υπόψη κάποιοι περιορισμοί και αδυναμίες. Τα κ-μ καλούνται, όπως αναφέρθηκε, να παρουσιάσουν στα προγράμματά τους μια ολοκληρωμένη προσέγγιση της εδαφικής ανάπτυξης. Αυτό θα πρέπει να περιλαμβάνει την ανάλυση των εδαφικών ανισοτήτων και τον προσδιορισμό των αναπτυξιακών αναγκών και προκλήσεων που χρησιμεύουν ως βάση για τον καθορισμό στόχων και την επιλογή μέσων για την προτεινόμενη εδαφική προσέγγιση. Η ανάλυση των προγραμμάτων δείχνει ότι ορισμένα στοιχεία του πλαισίου αυτού συχνά απουσιάζουν, ενδεχομένως υπονομεύοντας την προστιθέμενη αξία της προσέγγισης, καθώς σε αρκετές περιπτώσεις από την εδαφική ανάλυση δεν προσδιορίζονται με σαφήνεια και δεν αντικατοπτρίζονται οι προτεραιότητες που τίθενται σε εδαφικό επίπεδο, η επιλογή των Θεματικών Στόχων ή η εδαφική εστίαση των εδαφικών μέσων. Μια πρώτη ανάγνωση των κειμένων των ΣΕΣ ανέδειξε το βάθος των κειμένων αυτών αλλά και τις δυσκολίες που θα προέκυπταν κατά την ανάλυσή τους ώστε να δοθούν οι απαραίτητες απαντήσεις στα επιμέρους ερωτήματα.

Κάθε ΣΕΣ, σύμφωνα και με το υποχρεωτικό πρότυπο της ΕΕ για την κατάρτιση του, χωρίζεται σε τέσσερις κύριες ενότητες. Στην πρώτη ενότητα, τα κ-μ περιγράφουν τις επιμέρους ρυθμίσεις που εφαρμόζονται προκειμένου να ευθυγραμμιστούν οι επενδυτικές προτεραιότητες που επιλέγουν με τη στρατηγική «Ευρώπη 2020». Η δεύτερη και τέταρτη ενότητα επικεντρώνονται σε ρυθμίσεις που χρησιμοποιούνται για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής των ευρωπαϊκών διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων. Ως εκ τούτου, η σημαντικότερη ενότητα που λαμβάνεται υπόψη για τις ανάγκες συγκριτικής ανάλυσης και αξιολόγησης -βασικών στοιχείων της παρούσας διατριβής- είναι η τρίτη ενότητα, η οποία χωρίζεται σε υποενότητες που περιγράφουν την ολοκληρωμένη προσέγγιση της εδαφικής ανάπτυξης με τη χρήση των πόρων των ΕΔΕΤ, προσαρμοσμένης στα ιδιαίτερα εδαφικά χαρακτηριστικά του κάθε κ-μ καθώς και τον τρόπο εφαρμογής των νέων εδαφικών μέσων που προβλέπονται στους επιμέρους Κανονισμούς (CLLD, OXE και BAA), προς επίτευξη της εδαφικής συνοχής.

Αναλυτικότερα οι εκτιμήσεις αυτές αξιολογήθηκαν σε σχέση με την περιγραφή για την χρήση των CLLDs, (άρθρα 28-31 του ΚΚ, το άρθρο 9 για την ΕΕΣ και των ειδικών

Κανονισμών για το ΕΤΠΑ, το ΕΚΤ, το ΕΓΤΑΑ και το ΕΤΘΑ) (υποενότητα 3.1), την εφαρμογή των ΟΧΕ στους διάφορους τύπους περιοχών και τα Ταμεία που προτείνεται να χρησιμοποιηθούν στις περιοχές αυτές (υποενότητα 3.2), την ΒΑΑ (υποενότητα 3.3), Στο σημείο αυτό δύναται να γίνει αναφορά στις αρχές που προτείνεται να χρησιμοποιηθούν για τον καθορισμό των αστικών περιοχών, όπου θα εφαρμοστούν ολοκληρωμένες δράσεις για την ΒΑΑ (άρθρο 7 και 8 του Κανονισμού για το ΕΤΠΑ και άρθρο 12 του Κανονισμού για το ΕΚΤ).

Στην υποενότητα 3.4 περιγράφονται οι κύριες περιοχές προτεραιότητας για συνεργασία καθώς η ενδυνάμωση των εδαφικών συνεργασιών στο ευρωπαϊκό πλαίσιο, συνιστά μία εκ των βασικών επιλογών της ΟΧΑ για την προγραμματική περίοδο 2014-2020, αποδίδοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στη δικτύωση και στην ανάπτυξη συνεργιών. Η ΕΕΣ σε επίπεδο κ-μ της ΕΕ υλοποιείται μέσω προγραμμάτων διασυνοριακής, διακρατικής και διαπεριφερειακής συνεργασίας, με σκοπό την επίτευξη μεγαλύτερου βαθμού εδαφικής ολοκλήρωσης και ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της πολιτικής για τη συνοχή.

Στην υποενότητα 3.5 περιγράφεται η ολοκληρωμένη προσέγγιση για την αντιμετώπιση των ειδικών αναγκών των γεωγραφικών περιοχών που πλήττονται περισσότερο από τη φτώχεια και οι οποίες εκτιμάται ότι παρουσιάζουν την αναγκαιότητα για το σχεδιασμό και υλοποίηση παρεμβάσεων ΟΧΑ ή των ομάδων στόχου που αντιμετωπίζουν υψηλό κίνδυνο διακρίσεων ή κοινωνικού αποκλεισμού, με ιδιαίτερη έμφαση στις περιθωριοποιημένες κοινότητες, στα άτομα με ειδικές ανάγκες, στους μακροχρόνια ανέργους και στους νέους που βρίσκονται εκτός εργασίας, εκπαίδευσης ή κατάρτισης.

Τέλος στην ενότητα 3.6 περιγράφεται η ολοκληρωμένη προσέγγιση για την αντιμετώπιση των δημογραφικών προκλήσεων των περιφερειών ή των ειδικών αναγκών των γεωγραφικών περιοχών που πλήττονται από σοβαρά και μόνιμα φυσικά ή δημογραφικά προβλήματα, όπως ορίζεται στο άρθρο 174 της Συνθήκης και πιο συγκεκριμένα οι νησιωτικές, διασυνοριακές και ορεινές περιοχές, οι οποίες απαιτούν ολοκληρωμένη παρέμβαση από τα ΕΔΕΤ.

Αναλύοντας και αξιολογώντας τα δεδομένα της ενότητας τρία της ΣΕΣ το κύριο καθήκον ήταν η απόσταξη των πληροφοριών στις συμφωνίες εταιρικής σχέσης, η εξεύρεση των πιο σχετικών πληροφοριών και ο χαρακτηρισμός των προσεγγίσεων των κ-μ όσον αφορά την προβλεπόμενη αυξημένη εδαφικότητας της Πολιτική Συνοχής της ΕΕ. Σε ορισμένες περιπτώσεις χρησιμοποιήθηκαν άλλες πηγές για να συμπληρωθούν οι πληροφορίες που

προβλέπονται στις συμφωνίες εταιρικής σχέσης, ενώ αναζητήθηκαν πρόσθετα συναφή έγγραφα, τα οποία σε συγκεκριμένη στιγμή κάλυψαν κενά στα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν ή έριξαν φως στα διερευνηθέντα θέματα της διατριβής.

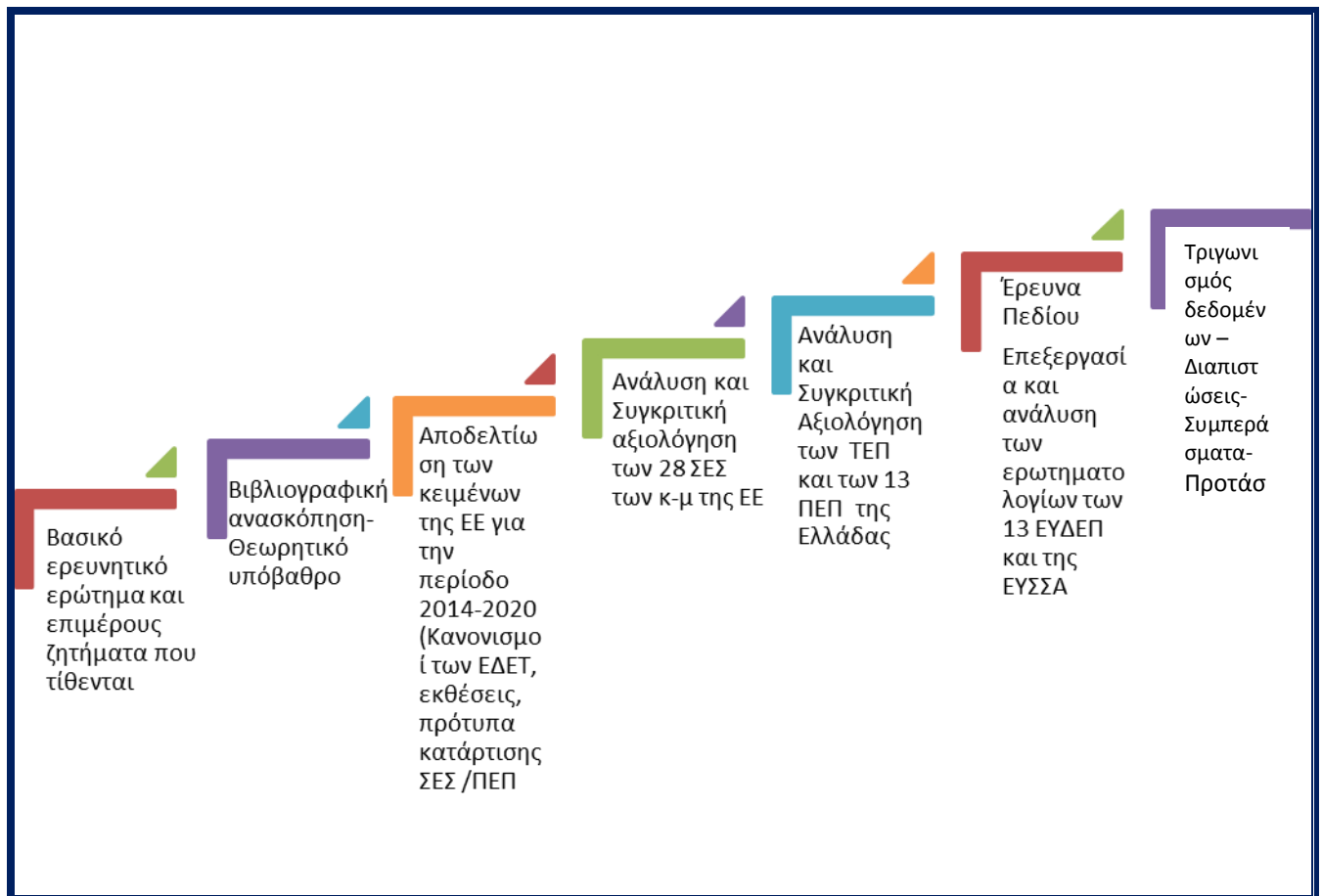
Στοιχεία τεκμηρίωσης και πηγή δεδομένων της έρευνας αποτέλεσαν επίσης και επιπλέον έγγραφα σε επίπεδο κ-μ με ιδιαίτερη έμφαση στην εδαφική διάσταση (π.χ. στρατηγικά κείμενα αναπτυξιακού και χωροταξικού σχεδιασμού, οι εκθέσεις της ΕΕ για την Συνοχή, πρότυπα σχέδια και κατευθυντήριες οδηγίες για την κατάρτιση των τόσο των ΣΕΣ¹, όσο και των επιμέρους ΕΠ των κ-μ της Ένωσης, οι σχετικοί Κανονισμοί των ΕΔΕΤ της ΕΕ-εγκεκριμένοι από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο- της τρέχουσας περιόδου, όπως ο κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1303/2013, καθώς και οι Κανονισμοί των επιμέρους ΕΔΕΤ (του ΕΤΠΑ, του ΕΚΤ και του ΤΣ), οι οποίοι αποτελούν και τη νομική βάση της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ.

Αλλάζοντας επίπεδο, από το Ευρωπαϊκό στο εθνικό και από εθνικό σε τοπικό, τα Επιχειρησιακά Προγράμματα -Τομεακά και Περιφερειακά- που υπέβαλε η χώρα μας και εγκρίθηκαν στη συνέχεια από την ΕΕ αναλύθηκαν ως προς την δομή, το περιεχόμενό τους και ακολούθησε η συγκριτική ανάλυση των δεκατριών ΠΕΠ, δεδομένου ότι στα Τομεακά είτε δεν υποστηριζόταν η ΟΧΑ είτε η περιγραφή είναι πολύ γενική.

Το κεντρικό ερευνητικό ζήτημα θεωρήθηκε ότι δεν απαντάται χωρίς την καταγραφή και ανάλυση των απόψεων των αρμοδίων για τον σχεδιασμό και υλοποίηση των προγραμμάτων της πολιτικής συνοχής. Στο πλαίσιο αυτό σχεδιάστηκε και διενεργήθηκε έρευνα πεδίου με τη χρήση ερωτηματολογίων -λεπτομερής αναφορά γίνεται στο τρίτο μέρος- τα οποία συμπληρώθηκαν από Στελέχη των ΕΥΔΕΠ της χώρας, αλλά και της ΕΥΣΣΑ. Οι απόψεις και οι απαντήσεις των ερωτηματολογίων συγκρίνονται με τα αντίστοιχα αποτελέσματα της αξιολόγησης των 28 κ-μ της ΕΕ ώστε να διαπιστωθούν κοινά ή μη συμπεράσματα, αλλά και στο πλαίσιο του τριγωνισμού των επιμέρους πηγών δεδομένων.

¹ Οι ΣΕΣ είναι σε μεγάλο βαθμό ισοδύναμα με το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ) που εφαρμόστηκε κατά την προηγούμενη περίοδο 2007-2013.

Γράφημα 1: Η μεθοδολογική προσέγγιση της διατριβής

Πηγή: Ίδια επεξεργασία

Τα ανωτέρω έγγραφα αποτέλεσαν το σημαντικότερο μέσο για την ολοκλήρωση της παρούσας έρευνας. Άλλωστε όπως επισημαίνει ο Merriam 1988:118: «*Τα έγγραφα όλων των τύπων μπορούν να βοηθήσουν τον ερευνητή να αποκαλύψει το νόημα, να αναπτύξει την κατανόηση και να ανακαλύψει ιδέες σχετικές με το ερευνητικό πρόβλημα*». Περαιτέρω, οι Schreirer κ.ά. (2019) υποστηρίζουν ότι οι πληροφορίες που περιέχονται σε έγγραφα μπορούν να υποδηλώνουν ορισμένα ζητήματα που πρέπει να τεθούν και καταστάσεις που πρέπει να τηρηθούν ως μέρος της έρευνας, ενώ τα ίδια τα έγγραφα μπορούν να αναλυθούν ως ένας τρόπος επαλήθευσης των διαπιστώσεων ή επιβεβαίωσης των αποδεικτικών στοιχείων από άλλες πηγές.

Επισημαίνεται ότι η μελέτη των δεδομένων των παραπάνω εγγράφων που συγκεντρώθηκαν και αναλύθηκαν για τις ανάγκες της έρευνας, παρέχουν το υπόβαθρο και το πλαίσιο για την απάντηση των ερωτημάτων της διατριβής, ενώ οδηγούν σε πρόσθετη γνώση,

νέα δεδομένα από την άποψη ότι παρείχαν συμπληρωματικά στοιχεία έρευνας καθώς οι πληροφορίες και ιδέες που προέρχονται από τα έγγραφα μπορούν να είναι πολύτιμες προσθήκες σε μια βάση γνώσεων. Ειδικότερα, συνέβαλαν στην τροφοδότηση και στην διαδραστικότητα των ερωτηματολογίων της έρευνας πεδίου.

Τονίζεται η άμεση συνάφεια των εγγράφων που επιλέχθηκαν να αναλυθούν, με το κεντρικό ερευνητικό ζήτημα της διατριβής αλλά και των επιμέρους ερωτημάτων που τίθενται. Και αυτό γιατί το περιεχόμενό τους είναι συναφές με το εννοιολογικό πλαίσιο της διατριβής, καλύπτουν σε πολύ μεγάλο βαθμό το θέμα από την άποψη ότι περιέχουν τουλάχιστον τα στοιχεία εκείνα που αναδεικνύουν σημαντικές πτυχές του ζητήματος της έρευνας, ενώ αρκετά από οι ΣΕΣ δίνουν σημαντικές λεπτομέρειες, ιδιαίτερα αξιοποιήσιμες στην διερεύνηση του ερευνητικού μας προβλήματος. Επιπλέον τονίζεται η αυθεντικότητά τους, η αξιοπιστία τους, η ακρίβεια και η αντιπροσωπευτικότητά τους, αφού πρόκειται για επίσημα έγγραφα.

1.3.1 ΜΕΘΟΔΟΣ ΈΡΕΥΝΑΣ

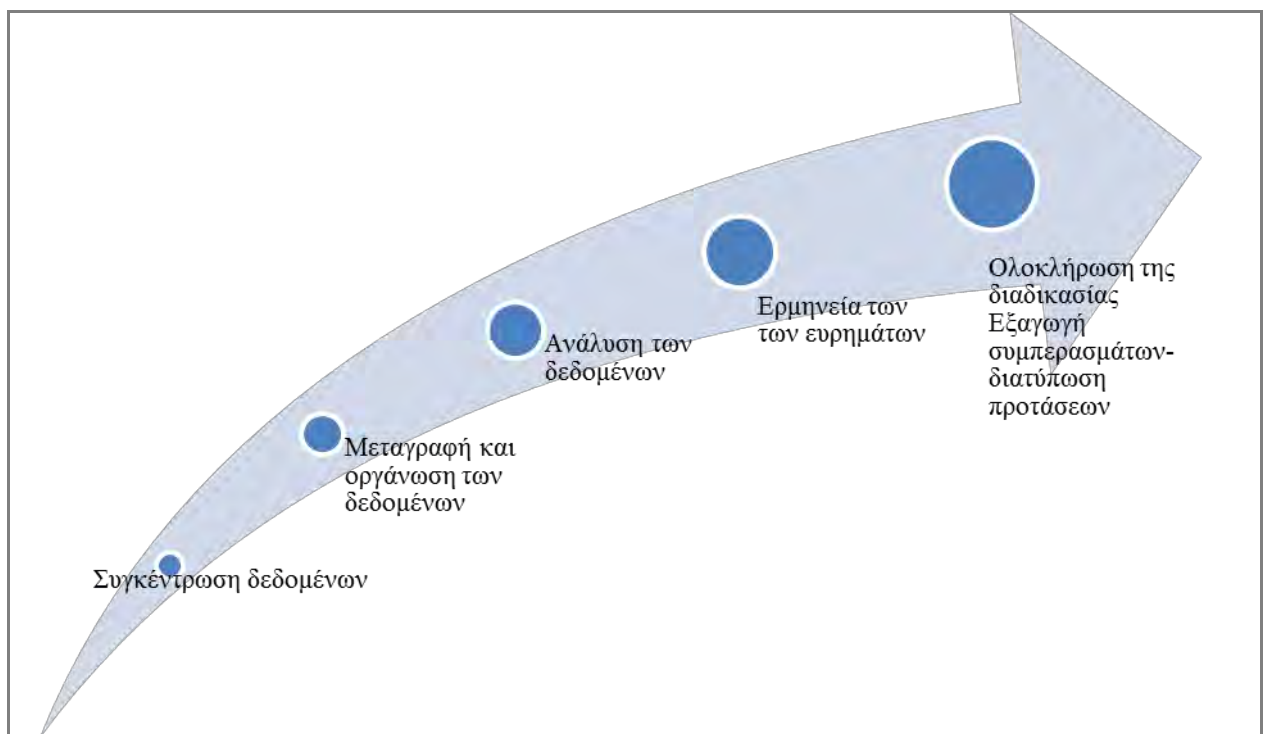
Όπως αναφέρθηκε η βασική μεθοδολογική προσέγγιση της παρούσας διατριβής βασίστηκε σε μια ποιοτική έρευνα και ανάλυση των βασικών εγγράφων από διάφορα επίπεδα που διέπουν την εφαρμογή της πολιτικής συνοχής της ΕΕ για την περίοδο 2014-2020. Αυτός ακριβώς ο χαρακτήρας των εγγράφων που παρουσιάστηκαν παραπάνω και αποτελούν και την βασική πηγή των δεδομένων της παρούσας διατριβής, οδήγησαν στην επιλογή της ποιοτικής ερευνητικής προσέγγισης για την εύρεση απαντήσεων στα ερωτήματα που τίθενται.

Ο περιγραφικός χαρακτήρας των ποιοτικών προσεγγίσεων επιτρέπει στον ερευνητή να δημιουργήσει μια πολύπλοκη, ολιστική εικόνα σε φυσικό περιβάλλον (Castleberry & Nolen, 2018), να συμβάλλει στην κατανόηση της ανθρώπινης κατάστασης σε διαφορετικά πλαίσια και σε μια αντιληπτή κατάσταση (Bengtsson, 2016), καθώς όπως περιγράφει ο Merriam, 1998 στο Bengtsson, 2016 οι ποιοτικές μέθοδοι² είναι ιδιαίτερα χρήσιμες στην ανακάλυψη της σημασίας που δίνουν οι άνθρωποι σε γεγονότα που βιώνουν.

² Το βιβλίο του Yin, Ποιοτική Έρευνα από την αρχή μέχρι το τέλος, σκιαγραφεί ένα γενικό πλαίσιο για τον σχεδιασμό ποιοτικής έρευνας: συλλογή και καταγραφή δεδομένων, ανάλυση των δεδομένων, παρουσίαση και διάδοση των ευρημάτων.

Δεν υπάρχει μαγική συνταγή για τον τρόπο καλύτερης ανάλυσης ποιοτικών δεδομένων, όπως υποστηρίζει ο Bengtsson, 2016. Στην πραγματικότητα, η ανάλυση μπορεί ακόμη και να αλλάξει κατά την ανάλυση και αυτή ακριβώς η ευελιξία αναφέρεται συχνά ως μία από τις δυνάμεις και τα πλεονεκτήματα της ποιοτικής έρευνας (ό.π.). Όπως και ο ποσοτικός ερευνητής³, ο ποιοτικός ερευνητής σχεδιάζει μια μελέτη, συλλέγει, αναλύει και ερμηνεύει δεδομένα. Στην ποιοτική έρευνα ένα μεταγενέστερο βήμα μπορεί να τονώσει την επανεξέταση μιας προηγούμενης. Η διαδικασία δεν είναι αυστηρά γραμμική. Μπορεί να ρέει σε διάφορες κατευθύνσεις πριν φτάσει στο τέλος σύμφωνα με το Vikal, 2017. Στο πλαίσιο αυτό το διάγραμμα ροής που ακολουθήθηκε στη συγκεκριμένη ποιοτική έρευνα της διατριβής αποτυπώνεται στο γράφημα 2.

Γράφημα 2:Διάγραμμα ροής της ερευνητικής διαδικασίας της διατριβής

Πηγή: Ίδια επεξεργασία

³ Για τις ομοιότητες και τις διαφορές ποιοτικής και ποσοτικής έρευνας βλέπε περισσότερα στ ο Vikal J.K., A Comparative Account of Qualitative and Quantitative Research DOI: 10.5958/2231-458X.2017.00016.1

1.3.2.ΕΠΙΛΟΓΗ ΜΕΘΟΔΟΥ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΈΡΕΥΝΑΣ

Τα ποιοτικά δεδομένα τείνουν να είναι ογκώδη και αδόμητα. Η ανάλυση ποιοτικών δεδομένων είναι στη συνέχεια τυπικά (αν και όχι αποκλειστικά) μια συστηματική διαδικασία που περιλαμβάνει τον προσδιορισμό της δομής σε αυτά τα δεδομένα, πράγμα που σημαίνει ότι ψάχνουμε για κανονικότητες ενδιαφέροντος για τα ερευνητικά μας ερωτήματα. Διαφορετικές μέθοδοι ποιοτικής ανάλυσης αναζητούν και αποκαλύπτουν δομές διαφορετικών ειδών (Τσιώλης, 2015).

Ένας συνδυασμός μεθόδων ποιοτικής ανάλυσης που είναι επεξεργασμένες και περιγεγραμμένες στη σχετική βιβλιογραφία αποτελεί την κεντρική μεθοδολογική προσέγγιση για τη διεξαγωγή παρούσας διατριβής: η ανάλυση εγγράφων (Document Analysis), η Θεματική Ανάλυση (Thematic Analysis) και η Περιγραφική Ανάλυση Περιεχομένου (Content Analysis) αξιοποιήθηκαν τόσο για την αξιολόγηση των εγγράφων και την θεωρητική οικοδόμηση όσο και ως βασικό στοιχείο τριγωνισμού των αποτελεσμάτων μέσω του συνδυασμού των μεθοδολογιών στην μελέτη του ίδιου φαινομένου (Τσιώλης, 2015).

Ανεξάρτητα από την επιλεγμένη μέθοδο, η διαδικασία ανάλυσης μειώνει τον όγκο του συλλεγόμενου κειμένου, προσδιορίζει και ομαδοποιεί τις ομάδες και επιδιώκει κάποια κατανόηση αυτού (Bengtsson, 2016).

Η ανάλυση εγγράφων ως αναλυτική μέθοδο στην ποιοτική έρευνα είναι μια συστηματική διαδικασία για την αναθεώρηση ή την αξιολόγηση εγγράφων τόσο έντυπων όσο και ηλεκτρονικών διαφόρων μορφών, που απαιτεί την εξέταση και την ερμηνεία των δεδομένων, τα οποία στη συνέχεια οργανώνονται σε μείζονα θέματα, κατηγορίες και παραδείγματα περιπτώσεων -ειδικά μέσω της ανάλυσης περιεχομένου- προκειμένου να αποκτήσουν νόημα, και να οδηγήσουν στην ανάπτυξη εμπειρικών γνώσεων (Corbin & Strauss, 2008). Σύμφωνα με τον Bowen, 2009 η λογική της ανάλυσης των εγγράφων έγκειται στο ρόλο της στη μεθοδολογία και την τριγωνοποίηση των δεδομένων, στην τεράστια αξία των εγγράφων στην έρευνα περιπτώσεων και στη χρησιμότητά της ως αυτόνομη μέθοδο για εξειδικευμένες μορφές ποιοτικής έρευνας. Περαιτέρω ο Schreirer κ. ά 2019:170, περιγράφει την ποιοτική ανάλυση περιεχομένου ως μια μέθοδο που απαιτεί από τον ερευνητή να *«επικεντρωθεί σε επιλεγμένες πτυχές του νοήματος, δηλαδή εκείνες τις πτυχές που σχετίζονται με το συνολικό ερευνητικό ερώτημα»*.

Σε σχέση με άλλες ποιοτικές μεθόδους έρευνας, η ανάλυση εγγράφων είναι πιο αποτελεσματική από την άποψη ότι η ανάλυση εγγράφων είναι λιγότερο χρονοβόρα, ενώ δεδομένου ότι πολλά έγγραφα που χρησιμοποιούνται ως πηγές δεδομένων της ποιοτικής έρευνας είναι δημόσια μπορούν να αποκτηθούν χωρίς άδεια του συντάκτη, η διαθεσιμότητα θεωρείται ένα ακόμη πλεονέκτημα της μεθόδου. Τέλος υποστηρίζεται και η σχέση κόστους – οφέλους της μεθόδου από την άποψη ότι η ανάλυση εγγράφων είναι λιγότερο δαπανηρή από τις άλλες ερευνητικές μεθόδους (Bowen, 2009).

Η περιγραφική ανάλυση περιεχομένου (content analysis) μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε όλα τα είδη γραπτών κειμένων, ανεξάρτητα από το πού προέρχεται το υλικό, ενώ δεν υπάρχουν συγκεκριμένοι κανόνες που πρέπει να ακολουθηθούν (Bengtsson, 2016). Η ανάλυση περιεχομένου είναι η διαδικασία της οργάνωσης πληροφοριών σε κατηγορίες που σχετίζονται με τα κεντρικά ερωτήματα της έρευνας. Εστιάζει στους τρόπους με τους οποίους τα θέματα εντός ενός κειμένου γίνονται αντικείμενο διαπραγμάτευσης και τη συχνότητα της εμφάνισής τους. Η αναζήτηση των θεμάτων γίνεται στη βάση προκαθορισμένων ερωτημάτων ή συστήματος κατηγοριών (Τσιώλης, 2015), περιλαμβάνει ευρύτερα τον προσδιορισμό των πληροφοριών που αναζητούνται στις ποιοτικές μας πηγές και συχνά δύναται να συμπληρώνει μια άλλη τεχνική ποιοτικής ανάλυσης μέσω της παροχής συμπραζόμενων συναφών πληροφοριών. Η ανάλυση περιεχομένου έχει πολλά μεθοδολογικά πλεονεκτήματα σε σχέση με άλλες ερευνητικές μεθόδους, από την άποψη ότι είναι διακριτική και σχετικά απαλλαγμένη από προκαταλήψεις των ερευνητών και των συνεντευξιαζόμενων, είναι κατάλληλη τόσο για την επαγωγική όσο και για την εκλεκτική έρευνα (Gaur & Kumar 2017:280), ενώ μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την εξαγωγή τόσο της πρόδηλης όσο και της λανθάνουσας εκτίμησης (Duriau κ.ά., 2007; Krippendorff, 2018).

Όπως επισημαίνουν οι Castleberry & Nolen, 2018 η θεματική ανάλυση (Thematic Analysis) είναι μια μέθοδος "προσδιορισμού, ανάλυσης, οργάνωσης και κατανόησης αναφοράς θεμάτων εντός ενός συνόλου δεδομένων", μια περιγραφική μέθοδος που μειώνει τα δεδομένα με ευέλικτο τρόπο που συνδυάζεται με άλλες μεθόδους ανάλυσης δεδομένων. Περαιτέρω, οι ίδιοι συγγραφείς τονίζουν ότι πρόκειται μάλλον για μια διαδικασία αξιολόγησης των εγγράφων με τέτοιο τρόπο ώστε να παράγεται εμπειρική γνώση και να αναπτύσσεται η κατανόηση. Ο Τσιώλης, 2015 υποστηρίζει ότι η συγκεκριμένη μέθοδος ανάλυσης επιχειρεί με συστηματικό τρόπο να ανιχνεύσει, να οργανώσει και κατανοήσει πρότυπα νοήματος («θέματα») εντός ενός συνόλου δεδομένων και με αυτόν τον τρόπο να

παράσχει γνωστική πρόσβαση σε συλλογικές σημασιοδοτήσεις και εμπειρίες. Η ανάλυση εγγράφων περιλαμβάνει τη σμίκρυνση (επιφανειακή εξέταση), την ανάγνωση (λεπτομερή εξέταση) και την ερμηνεία. Αυτή η επαναληπτική διαδικασία συνδυάζει στοιχεία ανάλυσης περιεχομένου και θεματικής ανάλυσης (ό.π.).

Τέλος επιλέγεται η συγκριτική ανάλυση, η οποία σύμφωνα με τους Esser, & Vliegenthart, 2018 επιχειρούν να καταλήξουν σε συμπεράσματα πέρα από τις μεμονωμένες περιπτώσεις και να εξηγήσουν τις διαφορές και τις ομοιότητες μεταξύ αντικειμένων ανάλυσης και σχέσεων στο πλαίσιο των συνθηκών τους, δηλ στο πιο βασικό επίπεδο, η σύγκριση περιλαμβάνει την περιγραφή των διαφορών και των ομοιοτήτων. Η ομοιότητα της δομής των ΣΕΣ και ειδικότερα της ενότητας 3 επέτρεψε την συγκρισιμότητα των κειμένων αυτών και την εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων. Ειδικότερα, η συγκριτική ανάλυση, κύριο εργαλείο εργασίας στην παρούσα διατριβή αναμένεται να οδηγήσει σε χρήσιμα συμπεράσματα για τον τρόπο και τον βαθμό ενσωμάτωσης της εδαφικής διάστασης που κάθε κ-μ της Ένωσης υιοθέτησε, που ένας ενδεικτικός αριθμός περιφερειών αλλά και ειδικότερα η Ελλάδα ακολούθησε κατά τον σχεδιασμό αλλά και κατά την πορεία υλοποίησης της Πολιτικής Συνοχής 2014-2020. Η ταξινόμηση των δεδομένων ανά ειδικό θέμα με κοινά χαρακτηριστικά, όπως η εδαφική, θεματική εστίαση των κειμένων κ.λ.π., έγινε σε ένα προηγούμενο στάδιο, άρα ήταν εύκολη η σύγκριση.

Επισημαίνεται ότι καθ' όλη την διαδικασία ανάλυσης και συγκριτικής αξιολόγησης αναζητήθηκαν και παρατίθενται συμπληρωματικά κείμενα και πηγές ώστε να υπάρξει σε βάθος ανάλυση. Χαρακτηριστικό είναι το ζήτημα που προέκυψε κατά την ανάλυση της ΒΑΑ όπου αναζητήθηκαν και συμπληρώθηκαν στοιχεία που αφορούσαν την αστική πολιτική του κάθε κ-μ και τελικά προέκυψε συγκριτικός πίνακας με σημαντικό ενδιαφέρον. Άλλωστε όπως περιγράφει ο Τσιώλης, 2015, στα ευέλικτα σχέδια της ποιοτικής έρευνας η διαδικασία ανάλυσης συμπορεύεται χρονικά με εκείνη της παραγωγής των δεδομένων, τροφοδοτώντας η μία την άλλη.

Όσον αφορά την αξιοπιστία της έρευνας, η οποία αναφέρεται στην έκταση στην οποία μπορούν να αναπαραχθούν τα ευρήματα της, τομέας για τον οποίο ορισμένες φορές επικρίνεται η ποιοτική έρευνα, αυτή επιτυγχάνεται περιγράφοντας λεπτομερώς τον τρόπο συλλογής των δεδομένων, τον τρόπο με τον οποίο οι κατηγορίες και πώς λήφθηκαν οι αποφάσεις σε όλη την έρευνα, την εξασφαλισμένη ακρίβεια των εγγράφων καθώς πρόκειται για επίσημα έγγραφα. Η χρήση των ανωτέρω πολλαπλών μεθόδων συλλογής των δεδομένων

από διάφορες πηγές ανάλυσης και ανάλυσης δεδομένων και ο τριγωνισμός των δεδομένων ώστε να αποκαλυφθεί ο στόχος της έρευνας, εξασφαλίζει τα στοιχεία αξιοπιστίας της έρευνας (Aspers & Corte, 2019).

1.4 ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ

Η εργασία ξεδιπλώνεται παρουσιάζοντας μια σύντομη περίληψη. Το εισαγωγικό μέρος της διατριβής που αποτελεί και το πρώτο κεφάλαιο, αποσκοπεί στην παρουσίαση του θέματος, του σκοπού και των επιμέρους στόχων της, την συμβολή στην επιστημονική έρευνα καθώς και την διάρθρωση που ακολουθείται. Τίθενται το ερευνητικό πρόβλημα καθώς και τα βασικά ερευνητικά ερωτήματα που πραγματεύονται στην παρούσα διατριβή.

Στη συνέχεια, η παρούσα διατριβή αναπτύσσεται σε τρία μέρη με τα αντίστοιχα κεφάλαια για κάθε ένα από αυτά. Το πρώτο μέρος- το οποίο αποτελεί το θεωρητικό υπόβαθρο της παρούσας εργασίας εξετάζει διεξοδικά το ζήτημα του εδαφικού πλαισίου στην αναπτυξιακή πολιτική, την ενσωμάτωση της εδαφικής διάστασης στη χάραξη πολιτικών και δη των πολιτικών της ΕΕ με ιδιαίτερη έμφαση στην Πολιτική Συνοχής, θέτοντας το απαιτούμενο θεωρητικό πλαίσιο για τη διεξαγωγή της εμπειρικής ανάλυσης της έρευνας. Η παρουσίαση της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ από την καθιέρωσή της μέχρι και την διαμόρφωσή της κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο μέσα από την ανασκόπηση της διεθνούς βιβλιογραφίας, αλλά και ειδικότερα το ζήτημα της εδαφικής διάστασης της πολιτικής, με ιδιαίτερη έμφαση στην περίοδο 2014-2020 γίνεται επίσης στο πρώτο μέρος.

Στο δεύτερο μέρος, προκειμένου να διερευνηθεί ο βαθμός ενσωμάτωσης της εδαφικής διάστασης στην Πολιτική Συνοχής 2014-2020, γίνεται συνοπτική παρουσίαση των 28 εγκριμένων Συμφωνιών Εταιρικής Σχέσης των κ-μ της ΕΕ, εστιάζοντας στην περιγραφή της ενότητας που αναφέρεται στην Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη, με έμφαση στις περιοχές και στα «εργαλεία» που επιλέγονται ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής. Η συγκριτική ανάλυση αναμένεται να δώσει χρήσιμα συμπεράσματα και να αναδείξει διαφορετικές προσεγγίσεις του θέματος μας.

Στην Ελληνική πραγματικότητα αφιερώνεται ένα μεγάλο τμήμα του δεύτερου μέρους της διατριβής, όπου παρουσιάζονται τόσο οι προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν όσο και η προσέγγιση της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης, που θα εφαρμοστεί σε εθνικό

αλλά και περιφερειακό επίπεδο. Το κείμενο της ΣΕΣ 2014-2020 της χώρας μας, τα κείμενα των Τομεακών και Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων αντίστοιχα θα αποτελέσουν την κύρια πηγή δεδομένων που θα τεθούν σε συγκριτική ανάλυση και αξιολόγηση, ενώ παράλληλα θα αξιοποιηθούν και οι ex-ante αξιολογήσεις των προγραμμάτων. Το δεύτερο μέρος θα κλείσει με την σύνοψη των ευρημάτων των επιμέρους συγκριτικών αξιολογήσεων.

Στο τρίτο μέρος παρουσιάζεται η έρευνα πεδίου που διενεργήθηκε, καθώς η συγκεκριμένη διατριβή δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί ολοκληρωμένη, αν δεν περιλαμβάνει την άποψη των φορέων σχεδιασμού, κατάρτισης και υλοποίησης των συστατικών στοιχείων της αρχιτεκτονικής της Πολιτικής Συνοχής για την Ελλάδα, δηλ. της ΣΕΣ 2014-2020, των Τομεακών και Περιφερειακών ΕΠ που συμμετείχαν στη διαδικασία μέχρι υποβολή και έγκριση των κειμένων από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή αλλά και στην υλοποίηση αυτών στη συνέχεια. Οι απόψεις των φορέων αυτών καταγράφονται σε ερωτηματολόγια που απαντήθηκαν από την ΕΥΣΣΑ και από στελέχη των ΕΥΔΕΠ της χώρας μας. Τα πρωτογενή δεδομένα μέσω της έρευνας πεδίου αξιολογήθηκαν και αποτέλεσαν τη βάση για την διατύπωση εμπεριστατωμένων απαντήσεων στα ερωτήματα που διατυπώθηκαν στα πλαίσια της διατριβής. Τέλος, παρατίθενται τα γενικότερα συμπεράσματα – διαπιστώσεις της συνολικής ανάλυσης και αξιολόγησης, γίνονται οι σχετικές προτάσεις και τίθενται οι προβληματισμοί και τα μελλοντικά ζητήματα ως προς το κύριο ερευνητικό ζήτημα της διατριβής.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΤΟ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ- ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

2.1 ΤΟ ΝΕΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Η περιφερειακή πολιτική αποτελεί παραδοσιακά ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία του συστήματος γενικής δημόσιας διοίκησης πολλών - μεγάλων και μικρών, δημοκρατικών και αυταρχικών χωρών του σύγχρονου κόσμου. Η οικονομική αναδιάρθρωση, οι κοινωνικές μετατοπίσεις, οι πολιτιστικοί μετασχηματισμοί, οι περιβαλλοντικές ανησυχίες και οι πολιτικές αλλαγές δημιουργούν χωρικές επιπτώσεις και απαιτούν συνεχείς αλλαγές στη θεσμική αρχιτεκτονική, την γεωγραφική εστίαση, τις μορφές διακυβέρνησης και τις μορφές παρέμβασης αντίστοιχα (Pugalis & Bentley 2014).

Οι δύο τελευταίες δεκαετίες χαρακτηρίζονται από την ευρεία συζήτηση σχετικά με τη μεταβολή του παραδείγματος περιφερειακής πολιτικής, που αναφέρεται τόσο στα θεωρητικά θεμέλια όσο και στην πρακτική της εφαρμογή και αφορά τους στόχους, τις προτεραιότητες, τα μέσα και τη γεωγραφική περιοχή παρέμβασης. Όπως αναφέρουν οι Barca κ.α., 2012 οι εμπειρικές παρατηρήσεις της αλλαγής στη γεωγραφία της ανάπτυξης και η πρόοδος στις θεωρητικές κατανοήσεις αυτής της διαδικασίας, συνοδεύτηκε από ένα υψηλό προφίλ αντίστοιχο μετασχηματισμό του σχεδιασμού και της εφαρμογής πολιτικής.

Η αναζήτηση νέων προσεγγίσεων για την τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη είναι επακόλουθο της διαπίστωσης ότι οι παραδοσιακές θεωρίες μεγέθυνσης και ανάπτυξης δεν μπορούσαν πλέον να εξηγήσουν τα πρότυπα ανάπτυξης των δεκαετιών του 1980 και του 1990 (Szlachta & Zaucha, 2012 Zaucha κ.ά, 2012, Bachtler & Yuill, 2001). Όπως επισημαίνουν οι Barca κ.ά 2012:134, η σημαντική συνεισφορά και ο αντίκτυπος των θεωριών της οικονομικής μεγέθυνσης και ανάπτυξης του δευτέρου μισού της δεκαετίας του 1950, όπως αυτές εκφράστηκαν από τους Solow, 1956; Swan, 1956; Myrdal, 1957; Hirschman, 1958; Rostow, 1959, άρχισε να μειώνεται.

Το παλαιό πρότυπο της περιφερειακής πολιτικής επικεντρώθηκε στην λήψη αποφάσεων ακολουθώντας μια top-down προσέγγιση, ενώ αγνοούσε τις μεικτές, ολοκληρωμένες και/ή από κάτω προς τα πάνω προσεγγίσεις (Barca κ.ά .2012:26, Wolfe, 2011). Ηέμφαση στην top-down προσέγγιση που εφαρμόστηκε, ο σχεδιασμός τομεακών

αναπτυξιακών προγραμμάτων χωρίς συντονισμό μεταξύ των τομέων πολιτικής καθώς και η αντιμετώπιση παρόμοιων ζητημάτων σε διαφορετικά μέρη χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η ιδιαιτερότητα του ευρύτερου περιφερειακού και τοπικού πλαισίου (Barca κ.ά., 2012), οδήγησαν σε μια μη ισορροπημένη πολιτική, τελικά η οποία δεν μπόρεσε να διασφαλίσει την αειφόρο ανάπτυξη (Pike κ.ά., 2007). Η κεντρική διοίκηση, όπως επισημαίνει ο Πολύζος (2019) δεν μπορεί εύκολα να κατανοήσει τον χαρακτήρα των τοπικών προβλημάτων και προκειμένου να καταστεί πιο αποτελεσματική η περιφερειακή πολιτική απαιτείται σε κάθε περίπτωση η συνεργασία των τοπικών φορέων και η ανάληψη “έκ των κάτω» δράσεων”. Οι κρατικές ενισχύσεις και οι παρεμβάσεις στη βιομηχανική ανάπτυξη οδήγησαν σε μη παραγωγική δαπάνη πόρων για τους τομείς παραγωγής που παρακμάζουν ή πεθαίνουν και μεγάλης κλίμακας έργα (Barca κ.ά. 2012:137). Παράλληλα παρατηρείται έντονη δυσaréσκεια ως προς το ενιαίο μοντέλο περιφερειακής ανάπτυξης (Ahner, 2010:3 Barca, 2009:5-6, Camagni, 2011:78, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010a:XI, OECD, 2009a, 2011:25&41 Rodrigues, 2011:150 Barca κ.ά, 2012. Η άποψη ότι “ένα μέγεθος ταιριάζει σε όλα” (one-size-fits-all), αποδείχτηκε αναποτελεσματική και οδήγησε τελικά σε μη ισορροπημένες πολιτικές (Barca κ.ά., 2012 Mc Cann & Ortega-Argilé, 2013a Petrakos, 2012 OECD, 2009b).

Στον ευρωπαϊκό χώρο η περιφερειακή αναπτυξιακή πολιτική εκφράζεται κυρίως μέσω της υλοποίησης έργων υποδομών (δρόμοι, σιδηρόδρομοι, λιμενικές υποδομές, αποχέτευση σε υστερούσες και απομακρυσμένες περιφέρειες), της δημιουργία απασχόλησης μέσω της εκβιομηχάνισης στην οποία συμβάλλουν οι κρατικές ενισχύσεις και οι επενδυτικές στρατηγικές που στόχο έχουν την υποστήριξη και την προσέλκυση θυγατρικών κορυφαίων διεθνών επιχειρήσεων. Σύμφωνα με τους Bachtler & Yuill, 2001 οι παρεμβάσεις αυτές επιλέγονται από τους υπευθύνους λήψης αποφάσεων λόγω της απλότητας, του απτού χαρακτήρα τους, της δημοτικότητας τους, των πολιτικών ωφελειών που αποκομίζονται και όχι τόσο από την αποτελεσματικότητά τους. Στο ίδιο πλαίσιο ο Barca κ.ά 2012:137 επισημαίνουν ότι η κατασκευή οδών και κοινοτικών υποδομών, δεν αποτελεί μόνο προϋπόθεση για την ανάπτυξη, αλλά και γεγονός ευχάριστα αποδεκτό από το κοινό, καθώς δημιουργεί ορατά αποτελέσματα και ως εκ τούτου είναι εξαιρετικά ελκυστικό για τους πολιτικούς και τους υπεύθυνους λήψης αποφάσεων.

Τα τέλη της δεκαετίας του 1990 - αρχές της δεκαετίας του 2000 ένα μεγάλο ποσοστό εμπειρικών στοιχείων επιβεβαιώνουν την περιορισμένη αποτελεσματικότητα των πολιτικών περιφερειακής ανάπτυξης: ο περιορισμός των εισοδηματικών ανισοτήτων μεταξύ των

χωρών, όχι μόνο δεν μειώθηκε, αλλά στις περισσότερες χώρες αυξήθηκε με το χάσμα μεταξύ των φτωχότερων και των πιο αναπτυγμένων περιφερειών να διευρύνεται προοδευτικά. Επιπλέον «οι αδύναμες περιοχές υπέφεραν περισσότερο από κρίσεις και ήταν πιο δύσκολο να ανακάμψουν από αυτές» (Garretsen κ.ά:180).

Όπως υποστηρίζουν οι Ο'Brien κ.ά , 2015 από τότε οι θεωρητικές και διαρθρωτικές βάσεις στις οποίες βασίζεται η περιφερειακή πολιτική υποβλήθηκαν σε σημαντική αναθεώρηση, καθώς οι υποθέσεις τόσο για την οικονομική γεωγραφία όσο και για τη χάραξη πολιτικής που παρέμεναν σταθερές καθ' όλη τη μεταπολεμική περίοδο άρχισαν, μέχρι τη δεκαετία του '80, να δοκιμαστούν με εμπειρικές παρατηρήσεις οικονομικές αλλαγές και μια μεταβαλλόμενη πολιτική ιδεολογία. Οι Bachtler και Yuill, 2001 αναφέρουν μια μετατόπιση του παραδείγματος της περιφερειακής πολιτικής, που περιλαμβάνει νέους στόχους, νέο γεωγραφικό πεδίο, νέα διακυβέρνηση και νέα μέσα πολιτικής για την περιφερειακή ανάπτυξη.

Οι νέες εξελίξεις στην περιφερειακή πολιτική ενθαρρύνονται αρχικά από τις τεράστιες επιπτώσεις που παίζουν οι σύγχρονες τάσεις της παγκοσμιοποίησης στη διαμόρφωση της οικονομικής γεωγραφίας των τόπων, ανεξάρτητα από το αν ορίζουμε θέσεις σε χώρες, περιφέρειες ή πόλεις (Barca κ.ά, 2012). Στο πλαίσιο αυτό οι τοπικές και περιφερειακές οικονομίες γίνονται ολοένα και πιο ολοκληρωμένες στα παγκόσμια δίκτυα κεφαλαίων, προϊόντων και εργασίας, οι οικονομικές επιδόσεις φαίνεται να έχουν γίνει όλο και πιο διαφοροποιημένες, -γεγονός που θέτει υπό αμφισβήτηση την υπόθεση της διαπεριφερειακής σύγκλισης ως μέρος μιας διαδικασίας εθνικής οικονομικής ανάπτυξης (Ο'Brien κ.ά, 2015), -ενώ αμφισβητήθηκε η ικανότητα των κυβερνήσεων να επηρεάσουν τη χωρική κατανομή της ανάπτυξης στο πλαίσιο της δικαιοδοσίας τους (McCann, 2008 Ο'Brien κ.ά, 2015). Επιπλέον, η παγκοσμιοποίηση⁴ ενίσχυσε τη σημασία των τοπικών ιδιαιτεροτήτων και των υλικών και μη υλικών περιουσιακών στοιχείων επί των οποίων βασίζεται η ανταγωνιστικότητα των περιφερειών (Capello & Nijkamp, 2009 Rodriguez-Pose & Crescenzi, 2008). Επέστησε επιπλέον την προσοχή στο συχνά παραμελημένο ρόλο του χώρου (Barca κ.ά., 2012), καθιστώντας τις τοποθεσίες και την αλληλεπίδρασή τους πιο σημαντικές για την οικονομική ανάπτυξη και την ευημερία (Rodríguez Pose, 2011).

⁴ Ο Barca κ.ά, 2012:136 επισημαίνουν ότι η αρχή της σύγχρονης εποχής της παγκοσμιοποίησης μπορεί να αναχθεί στη δεκαετία του '70, παρότι ορισμένες από τις βαθύτερες θεσμικές και τεχνολογικές αλλαγές στην οικονομική ιστορία έλαβαν χώρα κατά τα έτη 1988-1994.

Νέες ιδέες που εμφανίστηκαν εκείνη την εποχή⁵ - η ενδογενής ανάπτυξη, η νέα οικονομική γεωγραφία, ο θεσμισμός- αντανakλούσαν την αυξανόμενη ανάγκη να επανεξετάζονται τα προβλήματα της οικονομικής ανάπτυξης και μεγέθυνσης, συμπεριλαμβανομένων των διαφόρων χωρικών διαστάσεων. Το τελευταίο οφείλεται στο γεγονός ότι η παγκοσμιοποίηση, μεταξύ άλλων, έκανε τους εμπειρογνώμονες να δώσουν προσοχή στον ρόλο του εδάφους, υπογραμμίζοντας τη σημασία της τοποθεσίας, της ιδιαιτερότητάς της, των υλικών και άυλων περιουσιακών στοιχείων ως σημαντικών πηγών ευημερίας και ανταγωνιστικότητας των περιφερειών όπως επισημάνθηκε ήδη (Rodríguez-Pose & Crescenzi, 2008:33).

Αυτή η μετατόπιση του παραδείγματος, όπως υποστηρίζει ο Bachtler, 2010 είναι η κορύφωση δύο ή περισσότερων δεκαετιών εξέλιξης στο σχεδιασμό της πολιτικής και είναι το συνδυασμένο αποτέλεσμα της αναζωπύρωσης της γεωγραφίας σε μοντέλα οικονομικής ανάπτυξης, αναγνώρισης του αντικειμενικού χαρακτήρα των οικονομικών και θεσμικών παραγόντων (Garcliazo, 2011 Farole κ.ά, 2011), αλλά και της μη ικανότητας του κράτους-έθνους να επηρεάσει τη χωρική κατανομή της ανάπτυξης σε μια εποχή ταχείας ένταξης του παγκόσμιου εμπορίου (Barca κ.ά, 2012. Περαιτέρω είναι το αποτέλεσμα της συνακόλουθης αυξημένης σημασίας που αποδίδεται στην περιφέρεια ως πρωτεύουσα κλίμακα σε μια μετάβαση από το φορντικό στο μεταφορντικό παραγωγικό σύστημα και ως μονάδα εδαφικής διακυβέρνησης, σύμφωνα με την ‘Νέα Περιφερειακότητα’ (Hettne, 2005).

Ειδικότερα, όπως αναφέρει ο Barca κ.ά, 2012 *«μια διεξοδική επανεξέταση του τρόπου με τον οποίο λαμβάνει χώρα η οικονομική ανάπτυξη και του πώς σχετίζεται με την οικονομική γεωγραφία, ένας θεωρητικός μετασχηματισμός, τόνισε τη σημασία πτυχών όπως το ανθρώπινο κεφάλαιο και η καινοτομία (ενδογενής θεωρία ανάπτυξης, Romer, 1994 Lucas, 1988), το ρόλο των οικονομιών κλίμακας και της απόστασης (Νέα Οικονομική Γεωγραφία: Krugman, 1991,*

⁵ Ωστόσο, όπως επισημαίνουν Rodríguez-Pose, Crescenzi, 2008, η περιφερειακή πολιτική στις περισσότερες από τις εθνικές της παραλλαγές συνέχισε μέχρι πρόσφατα να καθοδηγείται από το παραδοσιακό παράδειγμα βασισμένο στις ιδέες και τις θεωρίες της δεκαετίας του 1950. Την ίδια άποψη υποστηρίζουν οι Barca κ.ά. 2012:135 τονίζοντας χαρακτηριστικά ότι: *«Παρόλα αυτά, και παρά τη φαινομενική αυτή πρόσφατη μεταρρύθμιση στη θεωρία και την εμπειρική ανάλυση, υπήρχε ένας τομέας όπου σημειώθηκε μικρή πρόοδος: εκείνη της υλοποίησης πολιτικής. Η αναπτυξιακή παρέμβαση σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο παρέμεινε σταθερά αγκυροβολημένη στις σκέψεις του Solow, του Myrdal, του Hirschman και του Rostow, δίδοντας λίγη προσοχή, και συχνά ως λόγια, στις πρόσφατες μεταβολές στις θεωρίες ανάπτυξης και μεγέθυνσης. Μάλλον περιορισμένες έννοιες, όπως το μοντέλο οικονομικής βάσης, παρέμειναν ο κανόνας στην αναπτυξιακή παρέμβαση».*

Fujita κ.ά,1999) και η σημασία στον ρόλο του παίζουν οι τοπικοί και περιφερειακοί θεσμοί ανάπτυξης: Putnam, 1993, Saxenian, 1994, Storper,1997 (θεσμική οικονομία)».

Εντούτοις, είναι αδιαμφισβήτητο ότι μόνο από τη δημοσίευση, κατά τη διάρκεια των ετών 2009 και 2010, ορισμένων εκθέσεων του ΟΟΣΑ (OECD, 2009a, b), της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, 2010 του Barca, 2009, της Corporación Andinade Fomento1 (CAF, 2010) και της Παγκόσμιας Τράπεζας (World Bank, 2009) που εξετάζουν το θέμα της άνισης ανάπτυξης, η προοπτική της χάραξης πολιτικής, οι εμπειρικές παρατηρήσεις της αλλαγής στην γεωγραφία της ανάπτυξης και η πρόοδος στις θεωρητικές κατανοήσεις αυτής της διαδικασίας συνοδεύτηκαν από ένα υψηλό προφίλ αντίστοιχο μετασχηματισμό του σχεδιασμού και της εφαρμογής πολιτικής (Barca κ. ά, 2012). Οι ίδιοι συγγραφείς επισημαίνουν ότι αυτές οι εκθέσεις σχετικά με τις αναπτυξιακές στρατηγικές ενδέχεται να αντικατοπτρίζουν μια συλλογική αντίδραση στην αυξανόμενη ανησυχία όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο υλοποιούνται οι αναπτυξιακές πολιτικές και των συνεπειών τους.

Οι εκθέσεις δείχνουν μια εξαιρετικά δυναμική συζήτηση για την περιφερειακή πολιτική, η οποία χωρίζεται σε δύο ριζικά διαφορετικές απόψεις (Barca κ.ά., 2012, Pike κ.ά, 2007, Pike κ. ά., 2016). Από τη μια πλευρά αναφέρεται η «χωρο-ουδέτερη» ή «χωρικά τυφλή⁶» προσέγγιση της πολιτικής περιφερειακής ανάπτυξης, δηλαδή τις «πολιτικές που σχεδιάζονται χωρίς να λαμβάνεται ρητά υπόψη ο χώρος» (World Bank, 2009:24), ως ο πιο ενδεδειγμένος τρόπος για την αύξηση της αποτελεσματικότητας της πολιτικής και την βελτίωση της ζωής των ανθρώπων όπου και αν ζουν και εργάζονται (Barca κ.ά 2012:138), με έμφαση στα οφέλη που προκύπτουν από τη γεωγραφική συγκέντρωση της ανάπτυξης. Από την άλλη πλευρά, η προσέγγιση που βασίζεται σε "τόπους" (place-based approach), προϋποθέτει ότι το γεωγραφικό πλαίσιο, από την άποψη των θεσμικών, πολιτιστικών και κοινωνικών χαρακτηριστικών, έχει σημασία. Επιπλέον, επικεντρώνεται στο θέμα της τοπικής γνώσης στην πολιτική παρέμβαση και του ρόλου των θεσμών (Barca,2009).

Το κύριο μήνυμα της χωρικά-τυφλής προσέγγισης στην ανάπτυξη είναι ότι η ανάπτυξη είναι, από τη φύση της, άνισα κατανομημένη ανά πάσα στιγμή και μπορεί να μην φτάνει σε ορισμένους χώρους καθόλου (Gill, 2010). Η προσέγγιση που υποστηρίζει η Παγκόσμια Τράπεζα (World Bank, 2009) υπογραμμίζει τη σημασία των μεγάλων πόλεων και

⁶Το κύριο μήνυμα της χωρικά-τυφλής προσέγγισης στην ανάπτυξη είναι ότι η ανάπτυξη είναι, από τη φύση της, άνισα κατανομημένη ανά πάσα στιγμή και μπορεί να μην φτάνει σε ορισμένους χώρους καθόλου (Gill, 2010 στο O'Brien κ.ά 2015 κ.ά : 7).

των περιφερειών για την ανάπτυξη, υιοθετώντας μια ερμηνεία της Νέας Οικονομικής Γεωγραφίας η οποία θεωρεί την ανάπτυξη ανομοιογενή και αποτέλεσμα των οικονομικών κλίμακας (O'Brien κ.ά, 2015), τονίζοντας την σημασία της συγκέντρωσης της οικονομικής δραστηριότητας σε δυναμικούς πόλους. Η έκθεση προτείνει μια ιδέα "ανάπτυξης βασισμένη στα 3-D" ως εργαλείο πολιτικής της (World Bank, 2009:XIX). Η ανάπτυξη σε 3-D βασίζεται σε τρεις αναπτυξιακές διαστάσεις (πυκνότητα, απόσταση και διαίρεση)⁷) (O'Brien κ.ά., 2015) και σε τρεις τύπους λύσεων –τα 3 i: θεσμοί (institutions), υποδομές (infrastructures), και παρεμβάσεις (interventions) (Barca κ. ά, 2012:138).

Σε αντίθεση με τη χωρική ουδετερότητα της έκθεσης της Παγκόσμιας Τράπεζας (World Bank, 2009), οι υπόλοιπες τέσσερις αναφορές υιοθετούν μια διαφορετική θέση: ο χώρος έχει σημασία και διαμορφώνει το αναπτυξιακό δυναμικό όχι μόνο των εδαφών αλλά, μέσω εξωτερικών παραγόντων και των ατόμων που ζουν σε αυτά. Συνεπώς, οι αναπτυξιακές στρατηγικές δεν θα πρέπει να είναι χωρικά ουδέτερες, αλλά, όπως υπογραμμίστηκε και στις τέσσερις εκθέσεις, βασισμένη στον τόπο (τοποκεντρική προσέγγιση/ placed based) και σε μεγάλο βαθμό εξαρτώμενη από το πλαίσιο. Η υιοθέτησης μιας τοποκεντρικής προσέγγισης στην ανάπτυξη, η οποία προϋποθέτει από τη μια πλευρά ότι το γεωγραφικό πλαίσιο (από την άποψη των κοινωνικών, πολιτιστικών και θεσμικών χαρακτηριστικών του) έχει σημασία και από την άλλη πλευρά εστιάζει στο ζήτημα της γνώσης της πολιτικής παρέμβασης (Barca κ.ά, 2012), ορισμένες φορές αναφέρεται ως το «νέο πρότυπο» της περιφερειακής πολιτικής (Bachtler, 2010).

Το "νέο πρότυπο της περιφερειακής πολιτικής" είναι "με βάση τον τόπο, πολυεπίπεδο, καινοτόμο και προσανατολισμένο σε διαφορετικούς τύπους περιφερειών" (OECD, 2009b, 2011). Στην εικόνα 1 και με βάση τις μελέτες του ΟΟΣΑ (OECD, 2009b 2011) παρουσιάζονται οι βασικές διαφορές ορισμένων διαστάσεων μεταξύ των παραδοσιακών και του νέου παραδείγματος της περιφερειακής πολιτικής.

⁷Τα 3-D σύμφωνα με την έκθεση της Παγκόσμιας Τράπεζας αποτελούν τρεις παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν το ρυθμό της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, ενώ θεωρούνται ως αποτέλεσμα χωρικών διαδικασιών οικονομικών κλίμακας, κινητικότητας παραγόντων και προσβασιμότητας.

Εικόνα 1: Παλιό και Νέο παράδειγμα της Περιφερειακής Πολιτικής

	Traditional Regional Policies	New Paradigm
Objectives	Balancing economic performances by temporary compensating for disparities	Tapping under-utilised regional potential for competitiveness
Strategies	Sectoral approach	Integrated development projects
Tools	Subsidies and state aid	Soft and hard infrastructures
Actors	Central government	Different levels of government
Unit of analysis	Administrative regions	Functional regions
	Redistributing from leading to lagging regions	Building competitive regions to bring together actors and targeting key local assets

Πηγή: OECD, 2009b 2011

Ο O'Brien κ. ά., 2015 σε άρθρο τους παρουσιάζουν μια σειρά διαστάσεων του νέου παραδείγματος της περιφερειακής πολιτικής στην πράξη όπως:

- την χρήση στρατηγικών πλαισίων και σχεδίων για την ευθυγράμμιση ενίοτε διάφορων τομέων πολιτικής (Bachtler, 2010), έτσι ώστε να αντιμετωπιστεί ένας μεγάλος αριθμός άμεσων και έμμεσων παραγόντων που επηρεάζουν την ανάπτυξη (OECD, 2009b),
- την έμφαση στους ενδογενείς αναπτυξιακούς παράγοντες παρά στις εξωγενείς επενδύσεις (OECD, 2009b)
- την μεταστροφή από τους στόχους της σύγκλισης που επιτυγχάνεται μέσω μιας περιφερειακής πολιτικής αναδιανομής προς τις ενδογενείς προσεγγίσεις που αποσκοπούν στην ενίσχυση των εδαφικών χαρακτηριστικών στο πλαίσιο της επιδίωξης επίτευξης της ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας (Bachtler, 2010), ενθαρρύνοντας τις ευκαιρίες παρά αντιμετωπίζοντας τα μειονεκτήματα (OECD, 2009b).
- την καθιέρωση μιας σειράς διαφορετικών χωρικών κλιμάκων παρέμβασης και έμφαση στη δικτύωση και σύνδεση των τόπων (Bachtler, 2010) ·

- την εφαρμογή πολιτικής σε όλες τις περιφέρειες, και όχι μόνο στις περιφέρειες που παρουσιάζουν καθυστέρηση (Bachtler, 2001) ·
- την ενίσχυση των υποεθνικών επιπέδων διακυβέρνησης, μερικές φορές μέσω της αποκέντρωσης των πολιτικών εξουσιών ή της υιοθέτησης διοικητικών μορφών πολυεπίπεδης διακυβέρνησης (Bachtler, 2010) και την υιοθέτηση μιας προσέγγισης διαπραγμάτευσης στη διακυβέρνηση, η οποία περιλαμβάνει ένα φάσμα φορέων (OECD, 2009b).
- την προγραμματική προσέγγιση μέσω πολυετών περιόδων προγραμματισμού (Bachtler, 2001) και μία ενισχυμένη έμφαση στη λογοδοσία και την μάθηση (Bachtler, 2010), καθώς και έμφαση στην εκ των προτέρων αξιολόγηση, σε ενδιάμεσα στάδια υλοποίησης εκτός της εκ των υστέρων αξιολόγησης (Bachtler, 2001).

Τα γενικά περιγράμματα μιας νέας αντίληψης για την περιφερειακή πολιτική, που ονομάζεται "πολιτικές βάσει τόπου" (placed based approaches), παρουσιάστηκαν το 2009 στην έκθεση του F. Barca⁸ «An Agenda for a Reformed Cohesion Policy» (Barca, 2009), στην οποία αξιολογείται η Πολιτική Συνοχής της ΕΕ και προτείνονται πιθανές μεταρρυθμίσεις (Ο'Brien κ.ά 2015). Το νέο πρότυπο και η αντίληψη της τοπικής ανάπτυξης που υποστηρίζεται στην έκθεση Barca (2009) και είναι ήδη σιωπηρά παρόν στην Πολιτική Συνοχής μετά τις μεταρρυθμίσεις του 1988, αποτελούν πτυχές της συνεχιζόμενης ανησυχίας για το χώρο και το έδαφος στην Ευρωπαϊκή Ένωση, την Πολιτική Συνοχής και την έννοια της εδαφικής συνοχής.

Εξ ορισμού του ίδιου του Barca, μια place-based αναπτυξιακή πολιτική μπορεί να οριστεί ως (α) "μια μακροπρόθεσμη αναπτυξιακή στρατηγική, στόχος της οποίας είναι η μείωση της επίμονης αναποτελεσματικότητας (υποχρησιμοποίηση του συνόλου των τοπικών δυνατοτήτων) και των ανισοτήτων (μερίδιο των ατόμων κάτω από ένα ορισμένο επίπεδο ευημερίας) σε συγκεκριμένους τόπους" β) η επίτευξη του στόχου δημιουργώντας ολοκληρωμένα και τοπικά προσαρμοσμένα πακέτα παρεμβάσεων παροχής δημοσίων αγαθών και υπηρεσιών, που σχεδιάζονται και υλοποιούνται με βάση τις τοπικές προτιμήσεις και γνώσεις, με την συμμετοχή των πολιτικών θεσμικών οργάνων αλλά και της δημιουργίας δεσμών με άλλους τόπους και (γ) με βάση την «εξωτερική βοήθεια στο πλαίσιο ενός πολυεπίπεδου συστήματος διακυβέρνησης, επιτυγχάνοντας αποτελέσματα που καθορίζονται τόσο από τους στόχους όσο και από τα θεσμικά όργανα, με τη μεταβίβαση εξουσιών από τα ανώτερα στα κατώτερα επίπεδα διοίκησης» (Barca, 2009: 5). Με άλλα λόγια, η περιφερειακή

πολιτική θεωρείται ως ένας τρόπος για την επίλυση του προβλήματος του "συνεχώς ανεπαρκούς αναπτυξιακού δυναμικού και τη μείωση της επίμονης κοινωνικής απομόνωσης" (Barca,2009: vii).

Σε συνέχεια της διατύπωσης της τοποκεντρικής προσέγγισης από το Barca (2009), διατυπώνονται αρκετές παρεμβάσεις αναπτύσσοντας, αναλύοντας και τεκμηριώνοντας την αρχική ιδέα, ώστε να γίνεται ολοένα και πιο πειστική. Χαρακτηριστικό παράδειγμα οι Garcilazo κ.ά., 2011, οι οποίοι αναφέρουν ότι οι μοντέρνες πολιτικές περιφερειακής ανάπτυξης βασίζονται σε 3 κρίσιμους πυλώνες: την διαδικασία εντοπισμού συγκεκριμένων αναπτυξιακών παραγόντων που συνεισφέρουν στο περιφερειακό ή τοπικό κεφάλαιο, την συμπληρωματικότητα των επιμέρους πολιτικών προκειμένου για την μεγιστοποίηση της αποδοτικότητά τους στην περιφερειακή και τοπική οικονομία, και τις ρυθμίσεις της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης για τον συντονισμό των στόχων των διαφόρων επιπέδων της.

Η ιδέα της τοποκεντρικής προσέγγισης έχει γίνει η νέα συμβατική σοφία στην πρακτική της οικονομικής ανάπτυξης, του σχεδιασμού και της αναγέννησης (Collinge κ.ά , 2010). Όπως επισημαίνουν οι ίδιοι συγγραφείς στο πλαίσιο της επιθυμίας των υπευθύνων για τη χάραξη πολιτικής που θα προωθεί μια δίκαιη, βιώσιμη και ακόμη ανταγωνιστική οικονομική ανάπτυξη σε όλες τις εξελιγμένες αστικές και περιφερειακές οικονομίες της Ευρώπης, οι ολοκληρωμένες προσεγγίσεις για την τοπική και περιφερειακή οικονομική ανάπτυξη που θα βασίζονται στον τόπο «νέο παράδοξο της περιφερειακής πολιτικής», που υποστηρίζει ο Barca, 2009, είναι αποτέλεσμα εν μέρει του ελλείμματος εφαρμογής πολιτικής σε διάφορα υποεθνικά επίπεδα κατά τις τελευταίες δεκαετίες. *«Αναζητώντας νέους τρόπους για την οικοδόμηση πιο ανθεκτικών και προσαρμόσιμων υποεθνικών οικονομιών, η επιρροή στους διαμορφωτές πολιτικής του τοπικού αναπτυξιακού παραδείγματος έχει αποκτήσει περαιτέρω ενδιαφέρον»* (Collinge κ.ά , 2010).

Τέλος, όπως παρατηρούν οι Zaucha κ.ά, 2014 η βιβλιογραφία παρέχει πειστικές αποδείξεις ότι η δέουσα προσοχή στο εδαφικό πλαίσιο αυξάνει την αποτελεσματικότητα της αναπτυξιακής πολιτικής, της οποίας το παράδειγμα έχει αλλάξει τα τελευταία χρόνια προκειμένου να ανταποκριθεί σε πραγματικές προκλήσεις. Τα κύρια χαρακτηριστικά της νέας προσέγγισης, αφορούν στην επιτακτική ανάγκη συντονισμού των τομεακών και οριζόντιων πολιτικών (π.χ. συνδυασμός σκληρών επενδύσεων με την ανάπτυξη κοινωνικού ή ανθρώπινου κεφαλαίου), έμφαση σε ροές, δίκτυα και λειτουργικές διασυνδέσεις, εστιάζοντας από τους πόρους στα θεσμικά όργανα, δηλαδή τους αναπτυξιακούς παράγοντες και τις

σχέσεις μεταξύ τους, προσπαθώντας να υποκαταστήσουν τα αναδιανεμητικά μέτρα με εκείνα που ενισχύουν τις μόνιμες αυτοδύναμες αναπτυξιακές διαδικασίες και, τέλος, την καθιέρωση της αντίληψης της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης, με αποτέλεσμα την αυξημένη σημασία του τοπικού πλαισίου όπως αναφέρουν οι ίδιοι συγγραφείς.

2.2. ΤΟ ΕΛΛΗΦΙΚΟ ΠΛΑΪΣΙΟ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

2.2.1 ΈΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΦΟΥΣ

Σημαντικό στοιχείο στην προαναφερθείσα αλλαγή προτύπου είναι η αυξημένη σημασία των εδαφικών ζητημάτων στις αναπτυξιακές πολιτικές. Στο πλαίσιο αυτό αναγνωρίζεται η ιδιαίτερη σημασία και ο ρόλος του εδάφους στην αναπτυξιακή διαδικασία, είτε ως τόπος εγκατάστασης του κοινωνικού κεφαλαίου, είτε ως σημαντικός παράγοντας δημιουργίας οικονομιών κλίμακας, είτε ως μέσο για την ανάπτυξη και ενίσχυση λειτουργικών σχέσεων και τελικά ένα πεδίο αλληλεπίδρασης μεταξύ των διαφορετικών επιπέδων διακυβέρνησης και φορέων λήψης αποφάσεων (Zaucha κ.α., 2014). Στον επαναπροσδιορισμό της έννοια του εδάφους, συνέβαλαν οι μελέτες σχετικά με τα εδαφικά μοντέλα των οικονομικών λειτουργιών, έτσι ώστε η έννοιά του να μην σημαίνει πλέον το γεωγραφικό χώρο που περιορίζεται στα διοικητικά σύνορα αλλά να θεωρείται κοινωνικό και θεσμικό σύστημα με τα δικά του χαρακτηριστικά και ιδιαιτερότητες (Elden, 2013).

Στη βιβλιογραφία το έδαφος (territory) χαρακτηρίζεται ως ολιστική και πολύπλοκη έννοια (Davoudi & Strange, 2009, Delaney, 2009 Elden, 2013 Faludi, 2010a Jessop, 2016). Περαιτέρω ο Elden 2013:13 υποστηρίζει ότι *«το έδαφος δεν πρέπει να θεωρείται ως το στατικό σκηνικό ή δοχείο πολιτικών δράσεων. Ούτε είναι το παθητικό αντικείμενο πολιτικού αγώνα. Είναι κάτι που διαμορφώνει και διαμορφώνεται από συνεχείς διαδικασίες μετασχηματισμού, ρύθμισης και διακυβέρνησης»* Τελικά, το έδαφος είναι ένας κοινωνικά διαμορφωμένος χώρος που χαρακτηρίζεται από την ιστορική, πολιτισμική, τεχνική και πολιτικο-οικονομική του προέλευση» (ό.π.).

Ο Medeiros, 2016a, θεωρεί ότι το έδαφος είναι ένας γενικότερος γεωγραφικός όρος, ο οποίος μπορεί να καλύπτει διάφορες κλίμακες ανάλυσης, όπως το αστικό, το τοπικό, το περιφερειακό, το εθνικό και το ευρωπαϊκό επίπεδο. Κατά τον Schön, 2005 τα εδάφη είναι

σαφώς καθορισμένες χωρικές μονάδες, οι οποίες συνήθως διαμορφώνονται ως πολιτικές και διοικητικές οντότητες, κυρίως με κάποια μορφή αυτοδιοίκησης. Αν και η «κλασική» αναφορά του εδάφους είναι το σύγχρονο εθνικό κράτος με εδαφική κυριαρχία ως ένα από τα διακριτικά του χαρακτηριστικά, εντούτοις ο όρος «έδαφος» χρησιμοποιείται ευρύτερα, συμπεριλαμβανομένων των πόλεων και των περιφερειών καθώς και των κοινών περιοχών συνεργασίας των περιφερειών (ό.π.). Ο χώρος, αντιθέτως, αντιμετωπίζεται συχνά ως μια γενικότερη έννοια, η οποία αντιμετωπίζει χωρικά θέματα όπως οι σχέσεις μεταξύ εδαφών, ροών ανθρώπων και δικτύων και διαδρόμων (Luukkonen & Moilanen, 2012:485 Schön, 2005 Paasi, 2003 2009:124-125).

Ο Storey, 2018:38 αναφέρει ότι το «έδαφος» συχνά χρησιμοποιείται ως αναφορά σε μια έκταση γης που διεκδικείται από ένα κράτος ή σε μια «πατρίδα που αξιώνεται από μια εθνική ομάδα που επιδιώκει αυτοπροσδιορισμό Τα εδάφη μπορούν να θεωρηθούν ως πολιτικοποιημένος χώρος, ο οποίος χαρτογραφείται, αξιώνεται και συνορεύει, ενώ τα εδάφη εμφανίζονται μέσα από μια σειρά κοινωνικών και πολιτικών πρακτικών.

Ο Paasi, 2013 επισημαίνει ότι η θεωρητική έννοια του εδάφους είναι θεμελιωδώς δυναμική, δεδομένου ότι στοχεύει να χαρακτηρίσει τις διεργασίες μέσω των οποίων τα συστατικά των φυσικών και ανθρώπινων «χώρων» είναι σχεδόν αδιαφανή και επομένως γίνονται αντιληπτά ως μια συνεκτική γεωγραφική «μονάδα». Ως εκ τούτου, το «έδαφος» συνδυάζει θεσμικές, κοινωνικές και οικονομικές διαστάσεις μαζί με χαρακτηριστικά του φυσικού ή φυσικού περιβάλλοντος. Ταυτόχρονα ο τρόπος με τον οποίο πραγματοποιείται αυτή η σύζευξη μεταξύ του «φυσικού» και του «ανθρώπινου» έχει πολλά να κάνει με τις σχέσεις εξουσίας (Luukkonen & Moilanen, 2012), η οποία εκδηλώνεται κυρίως από την ύπαρξη των συνόρων (Paasi, 2009, Elden, 2013). Συμφωνώντας με την άποψη του Paasi, 2013 ότι: *«τα εδάφη δεν είναι παγωμένα πλαίσια όπου λαμβάνει χώρα η κοινωνική ζωή, αλλά αντίθετα, γίνονται με δεδομένες έννοιες και καταστρέφονται με κοινωνική και ατομική δράση»*, ο Faludi, 2013c καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το έδαφος δεν είναι απαραίτητα μια σταθερή οντότητα που καλύπτει όλες τις σημαντικές πτυχές της κοινωνικής και πολιτικής ζωής μέσα στα όριά της, αλλά είναι αντικείμενο διαπραγματεύσεων και συμβιβασμών, ανοικτών σε πολλαπλές ερμηνείες.

Στο ίδιο πνεύμα και ο Delaney, 2009:196, υποστηρίζει ότι το έδαφος είναι γενικά "ένας περιορισμένος ουσιαστικά κοινωνικός χώρος", η έννοια του οποίου "εμπλέκει τη λειτουργία της κοινωνικής σχεσιακής δύναμης". Ωστόσο, ο ίδιος συγγραφέας αναγνωρίζει

ότι υπάρχουν "αμέτρητες άλλες γενικές μορφές και εκφράσεις το εδάφους", πολλές από τις οποίες συνεπάγονται διαδικασίες διακυβέρνησης, σε αρκετές εδαφικές κλίμακες. Δεδομένων των αλλαγών στο ευρύτερο οικονομικοκοινωνικό γίνεσθαι με την ανάδειξη νέων πολιτικών δικτύων και της επέκτασης των εδαφών στον διασυνοριακό χώρο, τα εδάφη ως χωρική κατηγορία υπόκεινται σε συνεχή ανακατασκευή, καθώς γίνονται περισσότερο σχεσιακά και χαρακτηρίζονται από διαφορετικές λειτουργίες (Paasi, 2013 Luukonen & Moilanen, 2012:485).

Ως χωρική κατηγορία, η έννοια του εδάφους αρκετές φορές παραλληλίζεται με την έννοια του χώρου (space), της περιφέρειας (region) ή του τόπου (place) (Paasi, 2003 Pike κ.ά., 2006). Σύμφωνα με τον Paasi, 2009:124, το έδαφος ως χωρική κατηγορία διαφέρει από μια περιφέρεια στο ότι τα όριά της και οι πόροι εκεί βρίσκονται υπό τον έλεγχο των ανθρώπων. Επομένως, ο έλεγχος των ορίων και των πόρων μιας περιοχής αποτελεί έκφραση εδαφικότητας. Ο Schön, 2005 κάνει τη διάκριση μεταξύ των όρων territory και space αναφέροντας ότι οι όροι είναι ίδιοι, αλλά το πρώτο είναι ένα υποσύνολο του τελευταίου, ο "χώρος"space είναι ένας πιο αφηρημένος όρος, χωρίς περιορισμό στο έδαφος, αλλά περιλαμβάνει μαζί με το έδαφος μια άλλη κοινωνικοοικονομική, πολιτική και πολιτισμική δυναμική σε μεγαλύτερο βαθμό, συμπεριλαμβανομένων των άυλων στοιχείων.

Από κοινού, και παρόλο που μπορεί να έχουν διαφορετικές εννοιολογικές ερμηνείες, όλες οι παραπάνω συζητήσεις (εδαφικό, έδαφος, χώρος και περιοχή) έχουν κοινό χαρακτηριστικό, υπό την έννοια ότι συνδέονται στενά με τη «γεωγραφική ανάλυση». Στην αντίληψή μας όμως, το μεγαλύτερο μέρος της επιστημονικής βιβλιογραφίας δεν κάνει πάντοτε μια διακριτή διαφοροποίηση από τις έννοιες του «χώρου» και του «τόπου» και του «εδάφους». Για παράδειγμα, η έννοια του «χωροταξικού σχεδιασμού» χρησιμοποιείται με τον ίδιο ακριβώς τρόπο όπως η έννοια του «εδαφικού σχεδιασμού» (Medeiros, 2016a), ενώ και η έννοια των "χωρικών επιπτώσεων" χρησιμοποιείται με παρόμοιο νόημα με την έννοια των "εδαφικών επιπτώσεων". Η διαφορά εδώ είναι το γεγονός ότι η αγγλοσαξονική προτίμηση για τον όρο "χωρική" είχε σε καθολική χρήση αυτού του όρου στην πλειονότητα των υφιστάμενων "εδαφικών συναφών αναλύσεων", έως ότου ο όρος "εδαφική" αρχίσει να χρησιμοποιείται στις Εκθέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με πιο συχνό τρόπο, που κατά τον

Camagni, 2011 θεωρείται ως κατάκτηση του νότου της Ευρώπης στην υιοθέτηση του όρου εδάφους⁹ από τα θεσμικά όργανα της ΕΕ.

Τελικά, επισημαίνει ο Paasi, 2013, η έννοια του εδάφους μπορεί να είναι χρήσιμη ως ευρετικό εργαλείο που επιτρέπει στους φορείς να αναπτύξουν συλλογικά ένα όραμα για το μέλλον της περιφέρειάς τους, με βάση τον προσδιορισμό κοινών στόχων και κοινών συμφερόντων. Στο πλαίσιο αυτό, επισημαίνει ο Faludi, 2013c το έδαφος μπορεί να θεωρηθεί ως ένα ενδιαφέρον πλαίσιο για το σχεδιασμό και την εφαρμογή συνεκτικότερης χωροταξικής πολιτικής και για την επινόηση πιο κατάλληλων και λειτουργικών παραμέτρων για τη δημόσια παρέμβαση (ό.π.).

Ωστόσο, η χρήση του εδάφους ως αντικειμένου της χάραξης πολιτικής δεν είναι ένα καλοπροαίρετο θέμα, καθώς *«μπορεί να υποστηριχθεί ότι τα ερεθίσματα της εξωτερικής πολιτικής θα αλλάξουν την ισορροπία της εσωτερικής ισχύος μεταξύ των παραγόντων και θα επηρεάσουν έτσι τον τρόπο με τον οποίο το έδαφος γίνεται αντιληπτό και κατασκευάζεται»* (Giordano & Dubois, 2019). Επιπλέον, ένα έδαφος δεν αντιστοιχεί απαραίτητα στη γεωμετρία των πολιτικών, διοικητικών ή στατιστικών περιφερειών και τα όριά του καθορίζονται από τη συλλογική αντίληψη των παραγόντων της περιοχής που έχουν τον έλεγχο ή την επιρροή τους (Faludi, 2013c Paasi, 2013).

Επίσης, στη χάραξη πολιτικής, οι όροι αυτοί συχνά αλληλοαναφέρονται. Όταν εξετάζονται σε σχέση με τον χωροταξικό σχεδιασμό ή την χωρική ανάπτυξη, οι όροι του εδάφους και της εδαφικότητας συνήθως χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο σαφώς καθορισμένων διοικητικών μονάδων, όπως δήμοι ή κράτη. Στο πλαίσιο αυτό ο Schön, 2005 κάνει διάκριση μεταξύ εδαφικών και χωρικών πολιτικών: Ενώ οι εδαφικές πολιτικές επικεντρώνονται στην ανάπτυξη συγκεκριμένων εδαφών, η πολιτική χωροταξικής ανάπτυξης περιλαμβάνει διαφορετικά χωρικά επίπεδα, από την ευρωπαϊκή σε τοπική, σε μια διαδικασία που στοχεύει στην καλύτερη συνεργασία και συντονισμό των χωρικών σχέσεων (Schön, 2005:396). Ωστόσο, η πολιτική χωροταξικής ανάπτυξης είναι αναγκαστικά εδαφική υπό την έννοια ότι πρέπει να υπάρχει κάποια εξουσία στο χώρο στο οποίο πρέπει να εφαρμοστεί η πολιτική (ό.π.).

⁹ Όπως υποστηρίζει ο Medeiros 2016, η αύξηση της χρήσης του *''territory''* ως κεντρική έννοια της ΕΕ, έχει επηρεαστεί από την Λατινική Ευρώπη κυρίως από την Γαλλία και την Ιταλία, στο σχεδιασμό ορισμένων στρατηγικών ανάπτυξης της ΕΕ.,

Οι Giordano & Dubois 2019, σε άρθρο τους εστιάζουν στην έννοια του εδάφους και του ρόλου του ως βασικής "μονάδας" στο σχεδιασμό, την υλοποίηση και την εφαρμογή της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ. Στην περίπτωση αυτή απαιτείται η μετάβαση από την έννοια του εδάφους ως αποτέλεσμα μιας σειράς εγγενών κοινωνικά κατασκευασμένων πρακτικών και διαδικασιών σε υποεθνικά στατιστικά «δομικά στοιχεία» (ουσιαστικά NUTS2 & NUTS3), γεγονός που δεν είναι καθόλου εύκολο έργο. Πρακτικά ωστόσο, δεν είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν εναλλακτικές γεωγραφικές μονάδες σε εκείνα τα προϋπάρχοντα διοικητικά όρια, τα οποία είναι εγγενή στο σχεδιασμό και την εφαρμογή της πολιτικής συνοχής μέσω του ΕΤΠΑ, με το οποίο τα διοικητικά σύνορα και οι δομές λειτουργούν ως πληρεξούσιοι για τον προσδιορισμό, τον χαρακτηρισμό και, τελικά, τη στοχοθέτηση της εδαφικής πολυμορφίας σε όλη την ΕΕ. Αυτό το σημείο είναι ιδιαίτερα σημαντικό για περιφέρειες με συγκεκριμένα γεωγραφικά χαρακτηριστικά (ό.π.).

Η εννοιολογική προσέγγιση του εδάφους είναι ένα εφαλτήριο για την κατανόηση των τύπων εδαφών στη διαδικασία σχεδιασμού και υλοποίησης πολιτικών περιφερειακής ανάπτυξης και οι οποίοι στερούνται των παραδοσιακών διοικητικών μέσων για την άσκηση εξουσίας, ενώ αφήνουν λιγότερα περιθώρια για κλασικούς τύπους σχεδιασμού και ελέγχου" (Faludi, 2009:3). Χαρακτηριστικά παράδειγμα οι αναδυόμενοι μαλακοί χώροι προγραμματισμού σε πολλαπλά διοικητικά και πολιτικά όρια για την επίτευξη ανταγωνιστικότητας εδαφών, μέσω της διασυνοριακής, διακρατικής και διαπεριφερειακής συνεργασίας (ό.π.).

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο δεδομένου ότι τα κράτη είναι πολύ σημαντικά, ο ευρωπαϊκός χώρος θεωρείται ως το πάπλωμα των εθνικών εδαφών: η Ένωση δεν θεωρείται ότι διαθέτει έδαφος, υπάρχει μόνο το άθροισμα των εδαφών των μελών της όπως υποστηρίζει ο Faludi 2018. Πράγματι, επιδιώκοντας την υπέρβαση των συνόρων, η Επιτροπή προωθεί το μαλακό σχεδιασμό σε διασυνοριακούς και διακρατικούς χώρους στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής. Τα χωρικά οράματα για τις περιοχές διακρατικής συνεργασίας INTERREG υπήρξαν μόνο μερική επιτυχία (Zonneveld, 2005). Οι μακροπεριφερειακές στρατηγικές έχουν διαφορετικό κράμα, διότι, κατόπιν αιτήματος των ενδιαφερομένων κ-μ, η εξουσία δεν είναι λιγότερο από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που κάλεσε την Επιτροπή να δραστηριοποιηθεί. Ο τελευταίος συντονίζει τις σχετικές πολιτικές και τους μεσίτες για συγκεκριμένες ενέργειες. Η αποκήρυξη - χωρίς νέα χρήματα, χωρίς νέα νομοθεσία, χωρίς νέους θεσμούς - σημαίνει ότι οι

μακροπεριφερειακές στρατηγικές αποτελούν παραδείγματα "χωρικής αναδιάταξης" (Stead, 2011:163) και μαλακού χωροταξικού σχεδιασμού σε επίπεδο ΕΕ.

Κατά τον Stead, 2011:163 η εμφάνιση υποπεριφερειακών "μαλακών χώρων" - πολλαπλών περιοχών, στις οποίες η περιφερειακή στρατηγική καταρτίζεται μεταξύ ή παράλληλα με επίσημους θεσμούς και διαδικασίες - είναι ένα από τα κύρια φαινόμενα που συνδέονται με τη σύγχρονη χωρική αλλαγή. Μπορούν να εντοπιστούν διάφορες κλίμακες "μαλακών χώρων", που κυμαίνονται από το τοπικό και περιφερειακό έως το διακρατικό, στην περίπτωση των ευρωπαϊκών μακροπεριφερειακών (ό.π.). Οι στρατηγικές χωροταξικού σχεδιασμού και ανάπτυξης περιλαμβάνουν έναν αυξανόμενο αριθμό νέων μορφών χωρικών φαντασιώσεων, οι οποίες αμφισβητούν τις παραδοσιακές αντιλήψεις της εδαφικότητας και μέσω σχεσιακών μορφών συνδεσιμότητας (Massey, 2005).

Στο πνεύμα αυτό ο Faludi, 2018 στο βιβλίο του "A Poverty of Territorialism A Neo-Medieval View of Europe and European Planning", παρουσιάζει ένα εμπνευσμένο όραμα για έναν κόσμο ανεπηρέαστο από τον εδαφισμό (τα εθνικά κράτη όπως τα γνωρίζουμε). Κοιτάζοντας τη μεγάλη εικόνα των διεργασιών χωροταξικού σχεδιασμού σε παγκόσμιο επίπεδο, ενώ εξακολουθεί να επικεντρώνεται στην Ευρώπη, ο Faludi παρουσιάζει στον αναγνώστη τους προβληματισμούς του για έναν κόσμο χωρίς εδάφη. Σήμερα, ο προγραμματισμός πραγματοποιείται κυρίως σε οριοθετημένους χώρους. Ως επί το πλείστον, αυτά αντιπροσωπεύουν είτε εθνικά (κράτη) είτε υποεθνικά εδάφη (περιφέρειες, πόλεις κ.λπ.), παρά το γεγονός ότι, όπως υποστηρίζει ο Faludi, 2018: Xiii *"η αληθινή βέλτιστη κατανομή της ανάπτυξης στο διάστημα απαιτεί την εξέταση μιας ευρύτερης περιοχής επιλογής"*.

Ο Faludi στο βιβλίο του επικεντρώνει την ανάλυσή του σε ζητήματα διακυβέρνησης και σχεδιασμού, διατυπώνει το όραμά του για διαδικασίες σχεδιασμού και διακυβέρνησης χωρίς εδαφικότητα στο πλαίσιο ανάπτυξης αποδοτικότερων και αποτελεσματικότερων διαδικασιών διακρατικού προγραμματισμού, χρησιμοποιώντας τρεις μεταφορές: (i) «να σκεφτόμαστε το χώρο της Ένωσης σαν ένα αρχιπέλαγος, άλλες χωροταξικές διαμορφώσεις καθώς και σχηματισμό νησιών σε μια θάλασσα χωρικών σχέσεων (ii) να βλέπουμε τα κράτη να παγιδεύουν πάγο στον Αρκτικό Ωκεανό, να αλλάζουν τα κράτη τους και να εξαφανίζονται μερικές φορές και (iii) μια Ευρώπη ως σύννεφο (Faludi, 2018:18).

Χωρίς τα δεσμά του κρατικού εδαφικοκρατισμού, ο σχεδιασμός θα μπορούσε να επικεντρωθεί στην οικοδόμηση διακρατικών εδαφικών δυνατοτήτων και στην κάλυψη διεθνικών εδαφικών αναγκών σε ανθρώπινες (λειτουργικές περιοχές κ.λπ.) ή σε φυσικούς

χώρους (λεκάνες απορροής ποταμού κλπ.), που μοιράζονται παρόμοια χαρακτηριστικά. Με άλλα λόγια, ο Faludi επικαλείται τα πλεονεκτήματα του διακρατικού σχεδιασμού έναντι των γενικών εθνικών διαδικασιών σχεδιασμού, παραθέτοντας το παράδειγμα του προγράμματος INTERREG της ΕΕ¹⁰ -ως αποτέλεσμα της ανάγκης προγραμματισμού πέραν των συνόρων (διασυνοριακός και διακρατικός προγραμματισμός)-, αλλά και των τεσσάρων μακροπεριφερειακών στρατηγικών (Περιφέρεια της Βαλτικής Θάλασσας, περιοχή του Δούναβη, περιοχή Αδριατικής και Ιονίου και περιοχή των Άλπεων) ως μέσο αντιμετώπισης κοινών προκλήσεων προγραμματισμού που πλήττουν μεγάλες διακρατικές φυσικές γεωγραφικές περιοχές. Ενθαρρύνει τους υπεύθυνους σχεδιασμού να σκέφτονται και να ενεργούν εκτός των πλαισίων των διοικητικών εδαφών, ώστε να μπορούν να επικεντρωθούν σε εκείνες όπου τα κράτη αλληλεπιδρούν με τις γύρω περιοχές.

2.3. Η ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΕΔΑΦΙΚΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗ ΧΑΡΑΞΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Η ενσωμάτωση της εδαφικής διάστασης σε οικονομικούς προβληματισμούς, σε ποιο βαθμό και με ποιο τρόπο η έννοια του "εδάφους" μπορεί να συμβάλει στην εναρμόνιση των διαφόρων αναπτυξιακών πολιτικών συνδυάζοντας διαφορετικές χωρικές κλίμακες και την αξιοποίηση των εδαφικών πόρων ως παράγοντα ανάπτυξης, αποτελεί μέρος της νέας οικονομικής γεωγραφίας¹¹. Η βιβλιογραφία που καλύπτει τη συγκεκριμένη θεωρία (Fujita κά., 1999, Fujita and Krugman, 2004, Fujita and Thisse, 2002 Krugman 1991), ανέδειξε με έμφαση ότι το έδαφος έχει σημασία στην εξέταση των οικονομικών διεργασιών (Szlachta & Zaucha, 2010). Παράλληλα έδειξε ότι ο χώρος μπορεί να εισαχθεί σε αυστηρά

¹⁰Κοινοτικής πρωτοβουλίας της ΕΕ που εφαρμόστηκε από το 1990 για να υποστηρίξει τις διασυνοριακές και αργότερα διακρατικές και διαπεριφερειακές διαδικασίες συνεργασίας. Μέχρι το 2007, αναδείχθηκε σε έναν από τους κύριους στόχους της πολιτικής συνοχής της ΕΕ: ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία

¹¹Τα διακεκριμένα χαρακτηριστικά της νέας οικονομικής γεωγραφίας περιλαμβάνουν τους σωρευτικούς οικονομικούς μηχανισμούς χωρικής διασποράς και συγκέντρωσης και τον αντίκτυπο των χωροταξικών παραγόντων (όπως η απόσταση και οι τιμές των παραγόντων παραγωγής) στις δυναμικές οικονομικές διεργασίες στο διάστημα (βλ. Zaucha, 2010, σελ. 53-77). Η έννοια της ανάπτυξης των οδών της Παγκόσμιας Τράπεζας (2009) έχει αξιοποιηθεί σημαντικά. Η νέα οικονομική γεωγραφία έχει επίσης αποδείξει ότι προφανώς οι μη χωρικές πολιτικές (όπως το εμπόριο και η απασχόληση) επηρεάζουν τη χωρική θέση της παραγωγής μέσω αλλαγών στην ισορροπία μεταξύ κεντρομόλων και φυγόκεντρων δυνάμεων.

μακροοικονομικά μοντέλα προς όφελος της χάραξης πολιτικής, ως ενδογενής μεταβλητή (Medeiros, 2017).

Επιπρόσθετα, τα διδάγματα που αντλήθηκαν από την τρέχουσα παγκόσμια οικονομική επιβράδυνση υπογραμμίζουν επίσης τη σημασία του εδαφικού πλαισίου για την ανάπτυξη. Στο πλαίσιο αυτό οι Bradley & Zaucha, 2017 επισημαίνουν η εδαφική πολιτική σήμερα έχει καταστεί ένα πλήρως νομιμοποιημένο μέλος της οικογένειας των μακροοικονομικών πολιτικών και ότι η αγορά μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε κάποιο βαθμό για την εκτέλεσή της και την εφαρμογή της. Αυτή είναι μια θεμελιώδης ιδέα που οδηγεί στην καλύτερη κατανόηση αυτών των οικονομικών κατηγοριών όπως το εδαφικό κεφάλαιο (Camagni 2008) ή το τοποκεντρικό μοντέλο ανάπτυξης (Barca 2009).

Περαιτέρω θεωρητικά βασικά στοιχεία για την ενίσχυση της εδαφικής διάστασης των δημόσιων πολιτικών μπορούν να αντληθούν από τη λεγόμενη εξελικτική θεωρία της οικονομικής ανάπτυξης. Σε αντίθεση με τη νεοκλασική θεωρία, η οποία αντιλήφθηκε ότι η κύρια κινητήρια δύναμη είναι το κεφάλαιο και οι ανθρώπινοι πόροι και σε κάποιο βαθμό η έρευνα και ανάπτυξη, τα εξελικτικά μοντέλα επικεντρώνονται στις διαδικασίες και τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ στοιχείων της οικονομικής δομής (Seravalli 2009, 12-15). Ενώ στη νεοκλασική διατύπωση αυτή η οικονομική δομή πιστεύεται ότι είναι σταθερή, η θεωρία της εξέλιξης υποθέτει ότι μεταβάλλεται διαρκώς, προωθούμενη από τις τοπικές και περιφερειακές διαδικασίες, οι οποίες έχουν μια ορατή τοπική (περιφερειακή) ιδιαιτερότητα και ως εκ τούτου δύσκολα αναπαράγονται από μια περιοχή στην άλλη. Στην πραγματικότητα, η ίδια τομεακή πολιτική θα αποφέρει διαφορετικά αποτελέσματα ακόμη και σε παρόμοια εδάφη. Για παράδειγμα, όπως διευκρινίζεται από τη νέα οικονομική γεωγραφία, η βελτιωμένη προσβασιμότητα μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα είτε την ανάπτυξη είτε τη στασιμότητα των περιφερειακών οικονομιών, ανάλογα με την ικανότητά τους να διατηρούν αναπτυξιακούς πόρους (Szlachta & Zaucha, 2010:87-88).

Η ενίσχυση της εδαφικής διάστασης των δημόσιων πολιτικών μπορεί να χαρακτηριστεί εδαφικοποίηση της πολιτικής, ενώ μπορεί να αναφέρεται και ως εδαφική προσέγγιση στην ανάπτυξη, χωρική τοποθέτηση πολιτικών, εδαφική βελτιστοποίηση των επιπτώσεων της πολιτικής, πολιτικές χωρικής διάστασης (Szlachta & Zaucha, 2012). Αυτές οι έννοιες μπορεί να φαίνονται παρόμοιες, αλλά ποικίλουν ως προς το νόημα και το εύρος, ιδίως όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο λαμβάνεται υπόψη το έδαφος και τον ρόλο που παίζει στη χάραξη και εφαρμογή της πολιτικής (Zaucha κ.ά, 2014). Οι αναπτυξιακές

πολιτικές "έχουν όλο και περισσότερο «εδαφισθεί», καθώς οι αναλύσεις και οι δράσεις έχουν εντοπίσει διαφορές μεταξύ των εδαφών, λαμβάνοντας υπόψη τις αδυναμίες και τις ευκαιρίες που συνδέονται στενά με τα φυσικά χαρακτηριστικά ή τις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες σε τοπικό επίπεδο (Zanon, 2010:2053).

Στην πράξη, αυτό μπορεί να σημαίνει ότι η πολιτική διεξάγεται κατά τέτοιο τρόπο ώστε να λαμβάνεται υπόψη το εδαφικό πλαίσιο (δηλ. διαφορετικοί στόχοι και διαφορετικά εργαλεία για την επίτευξή τους για διάφορες εδαφικές μονάδες ή περιοχές) ή/και να συμπεριλαμβάνεται το εδαφικό κεφάλαιο. Όπως αναφέρθηκε ήδη, η διαπίστωση αυτή πυροδότησε, στο τέλος της προηγούμενης δεκαετίας, μια κριτική εκτίμηση των αναπτυξιακών πολιτικών, οι οποίες προωθούν μια αδιαφοροποίητη προσέγγιση στις περιοχές (εδάφη) με ποικίλα κοινωνικά, πολιτιστικά, οικονομικά και γεωγραφικά χαρακτηριστικά. Με άλλα λόγια, η εδαφική διάσταση των πολιτικών και των αναπτυξιακών προγραμμάτων υλοποιείται εδώ ως μια ευρύτερη έννοια, πολλές φορές συνώνυμη της εδαφικής προσέγγισης (Zanon, 2010). Και οι δύο υποδηλώνουν ότι μια συγκεκριμένη πολιτική, πρόγραμμα ή έγγραφο αφορά διάφορες πτυχές του εδαφικού πλαισίου. Η εδαφική διάσταση αντιστρέφεται σε μια χωρικά τυφλή προσέγγιση, η οποία συνίσταται στην ομοιόμορφη εφαρμογή πολιτικών και προγραμμάτων, ανεξάρτητα από τον τόπο και τον χρόνο, ενώ ο αντίκτυπός τους στις χωροταξικές δομές δεν έχει νόημα (ό.π.).

Οι πιο σύνθετοι ορισμοί της πολιτικής εδαφικοποίησης υπογραμμίζουν το ρόλο των διαφόρων τύπων τοπικών δυνατοτήτων και των τοπικών φορέων, ενώ εξακολουθούν να επιλέγουν την προσέγγιση από τη βάση προς την κορυφή. Για παράδειγμα, η Camagni, 2011:78 υποστηρίζει ότι *«η προσθήκη μιας εδαφικής διάστασης σε οποιαδήποτε εθνική αναπτυξιακή στρατηγική σημαίνει αναζήτηση ενός τρόπου με τον οποίο θα εμπλακούν όλοι οι δυνητικοί και διασκορπισμένοι παράγοντες που μπορούν να συμβάλουν σε αυτήν με τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων»*.

Ο Figueiredo, 2010:11 στο Medeiros, 2016a, συνδέει την εδαφικοποίηση με τον σχεδιασμό και υλοποίηση προγραμμάτων και έργων με σημαντικό εδαφικό αντίκτυπο και των οποίων οι προτεραιότητες για την παρέμβαση καθορίζονται σύμφωνα με στρατηγικά πλαίσια που έχουν διατυπωθεί για το έδαφος-στόχο, την επίσημη ή άτυπη συμμετοχή φορέων και φορέων που έχουν προσδιοριστεί για το εν λόγω έδαφος. Ο ίδιος ο Medeiros 2016a:93 ορίζει την εδαφικοποίηση μιας δεδομένης πολιτικής ως *«ικανότητα της: να συμπεριλάβει τις κύριες διαστάσεις της εδαφικής ανάπτυξης, να προωθήσει αποτελεσματικά την εδαφική*

ανάπτυξη ή συνοχή και να στοχεύει σε συγκεκριμένη εδαφική κλίμακα στη στρατηγική παρέμβασή του ».

Η πολιτική που βασίζεται στην αρχή μιας ολοκληρωμένης εδαφικής προσέγγισης (δηλαδή μιας ευαίσθητης από το έδαφος πολιτικής) δίνει έμφαση στο ενδογενές δυναμικό, τόσο στο υφιστάμενο δυναμικό όσο και στο παραγόμενο δυναμικό, προσαρμόζει την παρέμβαση σε εδαφικές τοπικές ή περιφερειακές ιδιαιτερότητες, μέσα από ένα συνδυασμό των πολιτικών χωρικής και κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης (Zaucha κ.ά, 2013:179). Όπως αναφέρουν οι Zaucha κ.ά, 2014:249, αν και η συμπερίληψη του εδαφικού πλαισίου στον προγραμματισμό και την εφαρμογή των δημοσίων πολιτικών ερμηνεύεται διαφορετικά, υπάρχουν δύο κύριες κατευθύνσεις της λειτουργίας του: ο πρώτος επικεντρώνεται σε θεσμούς και διακυβέρνηση, και ο δεύτερος είναι βαθιά ριζωμένος στην παράδοση χωροταξικού σχεδιασμού.

Η απλούστερη θεσμική προσέγγιση της εδαφικοποίησης δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην ενδυνάμωση των τοπικών και περιφερειακών κυβερνήσεων και τον αυξημένο ρόλο τους στην προετοιμασία και εκτέλεση των πολιτικών. Αποκαλύπτει τον ρόλο και τις αμοιβαίες σχέσεις μεταξύ τοπικών, περιφερειακών, εθνικών και υπερεθνικών θεσμών. Τα θεσμικά όργανα εννοούνται στο πλαίσιο αυτό ως ένα ευρύ φάσμα δημόσιων αρχών, της κοινωνίας των πολιτών, των οργανισμών υποστήριξης της επιχειρηματικότητας, του εκπαιδευτικού τομέα, των δομών θρησκείας κλπ. Στην έκθεση του ο Barca (2009) επισημαίνει ότι το συσσωρευμένο θεσμικό κεφάλαιο πρέπει να ενεργοποιηθεί στην αναπτυξιακή πολιτική μέσω της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης και της κατανομής αρμοδιοτήτων σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας. Οι Doucet κ.ά., 2014 τονίζουν ότι η ιδέα της ενίσχυσης της εδαφικής διάστασης στη χάραξη της δημόσιας πολιτικής και κυρίως η θεσμική προσέγγιση της εδαφικοποίησης, φαίνεται να παρουσιάζει στενές σχέσεις με την κατά τόπους προσέγγιση που υποστηρίζει ο Barca (2009), δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στη συμμετοχή των τοπικών και περιφερειακών ελίτ (κάθετη ολοκλήρωση) και στον αναγκαίο διάλογο με διάφορες τομεακές πολιτικές (οριζόντια ολοκλήρωση), προκειμένου να προσαρμόσουν τις δημόσιες επενδύσεις που είναι απαραίτητες για την τόνωση της ανάπτυξης σε ένα δεδομένο τόπο (OECD, 2011).

Ο ανοιχτός διάλογος μεταξύ των διαφόρων ενδιαφερόμενων φορέων είναι σαφώς στο επίκεντρο, τόσο υπό μορφή επίσημων διαδικασιών συμμετοχής όσο και μέσω ανεπίσημων διαλόγων σε επίπεδο εργασίας, καθώς οι άτυπες ομάδες και φόρουμ έχουν καταστεί επιτακτική ανάγκη στην εποχή της κοινωνίας των δικτύων (Doucet κ.ά., 2014). Την ανάδειξη

της θεσμικής προσέγγισης της εδαφικοποίησης της πολιτικής αναδεικνύει και ο Farole κ.ά 2009:27 ο οποίος τονίζει ότι *“σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα οι ερευνητές επισήμαναν ότι οι επίσημοι κοινωνικοί θεσμοί έχουν μεγαλύτερη σημασία για την οικονομική ανάπτυξη από τους παραδοσιακούς συντελεστές»* και ως εκ τούτου υπάρχει *“η μεγάλη πιθανότητα οι οικονομικές επιδόσεις να διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των περιφερειών ανάλογα με το τοπικό τους θεσμικό περιβάλλον”*, γεγονός που πρέπει να αναγνωριστεί για λόγους αποτελεσματικότητας της πολιτικής (ό.π.:31).

Η προσέγγιση του χωροταξικού σχεδιασμού υπογραμμίζει τη σημασία των χωρικών δομών στις αναπτυξιακές διαδικασίες. Οι δομές αυτές περιλαμβάνουν: οικονομίες κλίμακας, πολυκεντρικές αστικές δομές, προσβασιμότητα, φυσικούς πόρους, πολιτιστική κληρονομιά, εδαφικές ταυτότητες, υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος, κοινωνικό κεφάλαιο, διάφορα είδη δικτύων και κάποιες άλλες (Camagni, 2011:80). Οι δομές αυτές ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 2000 έχουν συμπεριληφθεί στην έννοια του εδαφικού κεφαλαίου (OECD, 2001)¹² αλλά και νωρίτερα εντοπίζονται στην πολιτική ατζέντα του ΣΑΚΧ (1999) και σε πολλά άλλα χωρικά οράματα και εκθέσεις (π.χ. VASAB, 1994¹³) και στην έκθεση της Παγκόσμιας Τράπεζας (World Bank, 2009), στην οποία οι εδαφικοί παράγοντες (οικονομίες κλίμακας και προσβασιμότητα), θεωρήθηκαν ως οι πιο αξιοσημείωτοι μηχανισμοί που διαθέτουν οι δημόσιες αρχές για να τονώσουν την ανάπτυξη. Σε αντίθεση με την θεσμοθετημένη εδαφικοποίηση, σχετίζεται με την ουσία της πολιτικής, ενώ η διαφοροποίηση των αναπτυξιακών πολιτικών απορρέει από την ποικιλομορφία των εδαφικών δομών και όχι από τις διαδικασίες πολυεπίπεδης διακυβέρνησης (World Bank, 2009). Η προσέγγιση χωροταξικού σχεδιασμού της εδαφικοποίησης υπογραμμίζει την ανάγκη συντονισμού των

¹²Η εδαφικοποίηση των πολιτικών, υποστηρίζει ο Zaucha, 2012 εισήχθη στον δημόσιο διάλογο στην Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω των εδαφικών ερευνών του ΟΟΣΑ, με την έκθεση περιφερειακής ανταγωνιστικότητας του 1997 του ΟΟΣΑ (OECD, 1977:143), ως αποτέλεσμα του συντονισμού των τοπικών δράσεων από τα διοικητικά και λειτουργικά επίπεδα, γεγονός που προσθέτει αξία στην αποτελεσματικότητα των πολιτικών. Και στις επόμενες εκθέσεις που εκδόθηκαν τη δεκαετία του 1990 και του 2000 για συγκεκριμένες χώρες, περιφέρειες και μητροπολιτικές πόλεις, εμπλούτισαν την εδαφική βάση για τις δημόσιες πολιτικές και παρείχαν την ανάλυση και την καθοδήγηση σχετικά με την εδαφική διάσταση των δημοσίων πολιτικών και της διακυβέρνησης.

¹³Το 1992 εγκρίθηκε η λειτουργία του οργανισμού «Οράματα και Στρατηγικές γύρω από την περιοχή της Βαλτικής» (Visions and Strategies around Baltic Sea –VASAB) και παράλληλα το κείμενο χωρικού σχεδιασμού «Οράματα και Στρατηγικές γύρω από την περιοχή της Βαλτικής 2010» (Visions and Strategies around Baltic Sea 2010, 1994) από τους αρμόδιους για τον χωρικό σχεδιασμό υπουργούς των σχετικών χωρών. Οι χώρες αυτές έδειξαν το ενδιαφέρον τους για μία κοινή αντιμετώπιση του χωρικού σχεδιασμού, πριν διαμορφωθούν αντίστοιχες πρωτοβουλίες και δομές συνεργασίας της ΕΕ. <https://vasab.org/>

επιπτώσεων των τομεακών και οριζόντιων πολιτικών στην ανάπτυξη των χωροταξικών δομών αλλά και τη συμβολή του εδαφικού κεφαλαίου στην ανάπτυξη (Zaucha κ.ά., 2014).

Η έννοια της εδαφικοποίησης ενισχύθηκε επίσης από την πλευρά της πολιτικής. Η εδαφική συνοχή, η οποία αναγνωρίζεται από τη Συνθήκη της Λισαβόνας, έχει αποκτήσει σταδιακά μεγαλύτερη σημασία ως ο τρίτος στόχος της πολιτικής συνοχής της ΕΕ. Η Συνθήκη ορίζει ότι οι κοινωνικές, οικονομικές και εδαφικές προκλήσεις αντιμετωπίζονται με ισότιμη βάση, γεγονός που στη συνέχεια οδηγεί στην ανάγκη ενσωμάτωσης τους στις χωροταξικές και περιφερειακές πολιτικές (Szlachta & Zaucha, 2010). Τέλος, συνδέεται με την εξέλιξη της πολιτικής συνοχής της ΕΕ, αντικαθιστώντας ή εμπλουτίζοντας παρόμοιες αλλά πολύ στενότερες έννοιες όπως η εκτίμηση του εδαφικού αντίκτυπου (Dühr κ.ά., 2010:230), το σύστημα εκλεξιμότητας της πολιτικής συνοχής της ΕΕ για τη διανομή οικονομικών πόρων και τον προγραμματισμό (Hübner, 2011).

2.4 Η ΕΔΑΦΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ

Αν και σε επίπεδο ΕΕ, δεν υφίσταται επίσημα εδαφική πολιτική, δεν υπάρχει δηλ. η νομική εξουσία για τη χάραξη χωροταξικών και αστικών πολιτικών, ωστόσο η χωροταξική και αστική πολιτική γίνεται σε ευρωπαϊκό επίπεδο μέσω τριών κύριων εργαλείων, όπως επισημαίνει ο Medeiros, 2017 των τομεακών ευρωπαϊκών πολιτικών με σημαντικό και ισχυρό αντίκτυπο στην εδαφική ανάπτυξη, των μέσων "σκληρής πολιτικής" που αντιπροσωπεύονται μέσω των ΕΔΕΤ που ενεργοποιούν ποικίλες χωροταξικές και εδαφικές εξελίξεις και των μέσων «μαλακής πολιτικής» με τη μορφή συνεργασίας και συντονισμού των εθνικών και περιφερειακών πολιτικών για την υποστήριξη κοινών στόχων (ό.π.)

Η λέξη "εδαφική", αντικατοπτρίζοντας πιστά τον αγγλοσαξονικό όρο spatial (Medeiros, 2016a), αποκτά πρωτόγνωρη χρήση και αναγνώριση στο πλαίσιο της πολιτικής ατζέντας και του λόγου των θεσμικών οργάνων της ΕΕ: εδαφική ανάπτυξη, εδαφική συνοχή, εδαφικό κεφάλαιο, εκτίμηση των εδαφικών επιπτώσεων, εδαφική συνεργασία, εδαφική διάσταση των πολιτικών είναι μερικές μόνο από τις εκφράσεις που συνδέονται με παρεμβάσεις πολιτικής της ΕΕ. Επιπλέον, είναι πλήρως ενσωματωμένη στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων αλλά και στις κατευθυντήριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που αναφέρονται στην αξιολόγηση του αντίκτυπου των πρωτοβουλιών της (Medeiros, 2017).

Όμως τι σημαίνει εδαφική διάσταση μιας πολιτικής; Στο ερώτημα αυτό ο ίδιος ο Medeiros, 2016a θεωρώντας ότι το έδαφος είναι ένας γενικότερος γεωγραφικός όρος ο οποίος μπορεί να καλύπτει διάφορες κλίμακες ανάλυσης, όπως το αστικό, το τοπικό, το περιφερειακό, το εθνικό και το ευρωπαϊκό επίπεδο, ισχυρίζεται ότι η εδαφική διάσταση μιας συγκεκριμένης πολιτικής συνδέεται με τη *«στρατηγική της καθοδήγηση και την επιχειρησιακή της ικανότητα να παράγει επιπτώσεις ανάπτυξης / συνοχής σε ορισμένες περιοχές σε όλες τις διαστάσεις της εδαφικής ανάπτυξης, είτε πρόκειται για γη ή / και νερό, μία ή περισσότερες οντότητες ή / και επίπεδα διοίκησης»* (Medeiros 2016a:93).

Στο πλαίσιο αυτό προτείνει μια τυπολογία για την αποσαφήνιση της ρήσης και της ευρείας χρήσης της από τις εκθέσεις της ΕΕ για την Συνοχή, δίνοντας έμφαση σε τρεις διαστάσεις της *«εδαφικής διάστασης των πολιτικών της ΕΕ»* (Medeiros, 2017) και συγκεκριμένα την πολιτική των εδαφικών επιπτώσεων, την πολιτική της εδαφικής στρατηγικής, και την πολιτική της εδαφικής κλίμακας (ό.π.).

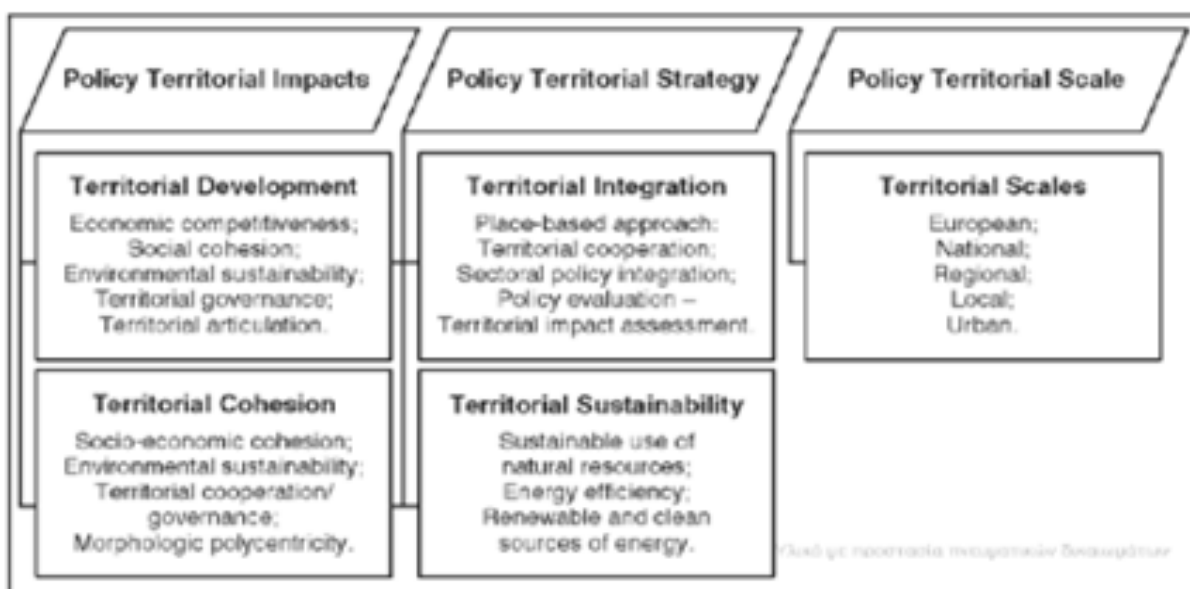
Στην πρώτη περίπτωση της πολιτικής των εδαφικών επιπτώσεων αναφέρεται στην πρωτοβουλία της ΕΕ για την διαδικασία αξιολόγησης των εδαφικών επιπτώσεων μια συγκεκριμένης πολιτικής και των αντίστοιχων προγραμμάτων, μέσω του εργαλείου Αξιολόγησης Εδαφικών Επιπτώσεων (Territorial Impact Assessments/TIAs). Επισημαίνεται εδώ ότι η συγκεκριμενοποίηση του εργαλείου ΤΙΑ ήρθε μόνο με το πρώτο Πρόγραμμα ESPON¹⁴, με τον τελικό στόχο να επιτρέπει σε *«Μη ειδικούς να οργανώνουν τη σκέψη του σχετικά με τις εδαφικές επιπτώσεις της συγκεκριμένης πολιτικής επιλογής και προγραμμάτων. Αυτό το εργαλείο πρέπει να προσφέρει το απαραίτητο πλαίσιο για τους λαμβάνοντες απόφαση και τους φορείς εν γένει, αλλά και την βοήθεια να ανακαλύπτουν τις επιπτώσεις κάθε πολιτικής σε διαφορετικά εδαφικά επίπεδα προκειμένου να καταστεί δυνατή η τεκμηριωμένη συζήτηση και οι διαδικασίες λήψης αποφάσεων (ESPON 3.2, 2006:5).*

Η δεύτερη διάσταση της εδαφικής διάστασης των πολιτικών της ΕΕ, αναφέρεται στα βασικά χαρακτηριστικά μιας στρατηγικής πολιτικής της εδαφικής ανάπτυξης, η οποία θα πρέπει να έχει ένα γενικό και ολιστικό όραμα το οποίο θα επηρεάσει όλες ή τις περισσότερες

¹⁴Μια μακρόχρονη επιθυμία των συμμετεχόντων στη διαδικασία του ΣΑΚΧ για την απόκτηση αξιόπιστων διεθνών συνόλων δεδομένων, το ESPON έγινε αντικείμενο διαπραγμάτευσης μεταξύ των κρατών μελών και της Επιτροπής. Εκφράζοντας τη δυσαρέσκειά του, ο εκπρόσωπος της Επιτροπής σε αυτές τις συζητήσεις υποστήριξε ότι, δεδομένου ότι ο σχεδιασμός δεν ήταν αρμοδιότητα της ΕΕ, δεν μπορούσε να υποστηρίξει το ESPON. Τελικά συναινέσει σε ένα πειραματικό "Πρόγραμμα Μελέτης για τον Ευρωπαϊκό Χωροταξικό Σχεδιασμό". Αυτό οδήγησε στη δημιουργία του ESPON το 2002 (Faludi,2014:164)

από τις διαστάσεις της εδαφικής ανάπτυξης ή της εδαφικής συνοχής¹⁵. Τέλος, η διάσταση της εδαφικής κλίμακας αναφέρεται στην εστίαση μιας συγκεκριμένης πολιτικής σε μία ή περισσότερες εδαφικές κλίμακες, που μπορεί να αναφέρονται σε αστικές περιοχές, ή περιφέρειες ή σε ένα ευρύ φάσμα εδαφικών κλιμάκων στην πολιτική παρέμβασή τους σε γενικές γραμμές. Συνοπτικά η προτεινόμενη τυπολογία υποδηλώνει μια σαφή ιδέα ότι μια τομεακή πολιτική απαιτεί σαφή εστίαση σε μία ή περισσότερες εδαφικές κλίμακες, όχι μόνο από στρατηγική άποψη αλλά και σε σχέση με τις δυνητικές επιπτώσεις που μπορεί να δημιουργήσει για την προώθηση της εδαφικής ανάπτυξης, της συνοχής, της διαδικασίας ενσωμάτωσης και βιωσιμότητας σε αυτές τις κλίμακες παρέμβασης (εικόνα 2) (Medeiros, 2017)

Εικόνα 2: Οι κύριες διαστάσεις και τα συστατικά της εδαφικής διάστασης των πολιτικών

Πηγή: Medeiros 2017

Οι Bradley & Zaucha, 2017 επισημαίνουν μια σειρά παραγόντων που οδήγησαν στην ενίσχυση της εδαφικοποίησης, της ενίσχυσης της σημασίας της εδαφικής διάστασης των πολιτικών της ΕΕ. Όπως αναφέρθηκε και στην ενότητα 2.3 η διατύπωση νέων θεωριών και προσεγγίσεων της αναπτυξιακής διαδικασίας οδήγησαν στην ενσωμάτωση στην

¹⁵Ο Medeiros, 2017 επισημαίνει ότι η εδαφική ανάπτυξη απαιτεί την επίτευξη των πέντε κύριων στόχων: οικονομική ανταγωνιστικότητα, κοινωνική συνοχή, περιβαλλοντική βιωσιμότητα, υγιείς διαδικασίες εδαφικής διακυβέρνησης και αποτελεσματικές διαδικασίες χωρικού σχεδιασμού ή εδαφικής διάρθρωσης.

περιφερειακή πολιτική των ευρωπαϊκών χωρών νέων πτυχών όπως της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας, των περιφερειών μάθησης, των ενδογενών αναπτυξιακών δυνατοτήτων, της οικονομίας βασισμένης στη γνώση, της κοινωνίας της πληροφορίας, των τεχνολογιών της πληροφορίας, οι τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας.

Αυτές οι θεωρητικές έννοιες με τη σειρά τους στη συνέχεια μεταφράστηκαν, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, από μεγάλους διεθνείς οργανισμούς οι οποίοι δημιούργησαν ένα πλαίσιο για την εννοιοποίηση των ουσιαστικών υποθέσεων και των μέσων πολιτικής των εδαφικών συστημάτων στα κράτη μέλη και στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Για παράδειγμα, το πρότυπο του ΟΟΣΑ έδωσε έμφαση στην αστική διάσταση και έδειξε, μεταξύ άλλων, την ιδιαίτερη σημασία του προγραμματισμού της κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης στα εδαφικά -κυρίως μητροπολιτικά- λειτουργικά συστήματα (Szlachta, 2009), ενώ η Παγκόσμια Τράπεζα επεσήμανε τη σημασία των οικονομιών συσσώρευσης για την οικονομική ανάπτυξη, αποδεικνύοντας ότι η επιτυχία της κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης μιας χώρας ή μιας περιοχής καθορίζεται από ένα μικρό αριθμό μεγάλων αστικών κέντρων (World Bank, 2009).

Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας για την αύξηση της σημασίας της εδαφικοποίησης των ευρωπαϊκών και εθνικών δημόσιων πολιτικών ήταν η βαθιά οικονομική κρίση που ξεκίνησε στην παγκόσμια οικονομία από το 2008 και είχε ιδιαίτερα έντονο αντίκτυπο στα κ-μ της ΕΕ. Εξ' ου και η πεποίθηση ότι η εδαφικοποίηση των δημόσιων πολιτικών μπορεί να προωθήσει την υπέρβαση ή τη μείωση των αρνητικών συνεπειών της οικονομικής κρίσης σε επίπεδο κ-μ, περιφερειών και πόλεων καθώς οι τοπικές και περιφερειακές δυνατότητες των χωρών της Ένωσης μπορούν να αξιοποιηθούν πολύ καλύτερα (Szlachta, 2009).

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο η εννοιοποίηση της εδαφικής διάστασης στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα ήταν μια διαδικασία που συνδέθηκε με τη σταδιακή αύξηση της σημασίας της πολιτικής συνοχής, ως το εργαλείο για την μείωση των αναπτυξιακών διαφορών που υφίστανται μεταξύ των διαφόρων περιφερειών και μετριασμού της καθυστέρησης των λιγότερο ευνοημένων (Bradley & Zaucha, 2017), μέσω της ανάληψης διαρθρωτικών παρεμβάσεων σε περιφερειακό επίπεδο.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει αναδείξει σε μεγάλο βαθμό την ανάγκη για καλύτερη κατανόηση –έρευνα των εδαφικών πτυχών των ευρωπαϊκών πολιτικών ανάπτυξης και συνοχής (Medeiros, 2017). Στο πλαίσιο αυτό, ήδη με την έκδοση της Ευρωπαϊκής Χάρτα

Περιφερειακού Χωροταξικού Σχεδιασμού (Council of Europe, 1983), κατά την 6η Σύνοδο της CEMAT, στο Τορεμολίνο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή βοήθησε στην καλύτερη κατανόηση των εδαφικών τάσεων. Στη συνέχεια και μέχρι την έκδοση του ΣΑΚΧ (CEC, 1999) η εδαφική διάσταση συμπεριλήφθηκε ως σημαντικός παράγοντας συντονισμού των τομεακών πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά τη διάρκεια της Προεδρίας Jacques Delors (1985-1995). Η βαθιά μεταρρύθμιση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, αποκαλούμενη το πακέτο Delors του 1988, ενίσχυσε την εκτίμηση της εδαφικής διάστασης, η οποία είχε ως αποτέλεσμα, μεταξύ άλλων, την ουσιαστική επέκταση της αποστολής και των κονδυλίων της ευρωπαϊκής πολιτικής συνοχής¹⁶ (Bradley & Zaucha, 2017). Αρχίζοντας το 1993, η Συνθήκη του Μάαστριχτ για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Επίσημη Εφημερίδα των ΕΚ, 1992) αποτέλεσε τη βάση για τη λειτουργία της ΕΕ. Το άρθρο 130Α της Συνθήκης περιλαμβάνει την ακόλουθη καταχώριση:

«Προκειμένου να προωθήσει τη συνολική αρμονική ανάπτυξή της, η Κοινότητα αναπτύσσει και συνεχίζει τις ενέργειές της με στόχο την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής της συνοχής. Ειδικότερα, η Κοινότητα επιδιώκει τη μείωση των διαφορών μεταξύ των επιπέδων ανάπτυξης των διαφόρων περιφερειών και της καθυστέρησης των λιγότερο ευνοημένων περιφερειών, συμπεριλαμβανομένων των αγροτικών περιοχών» (ό.π.):

Η αυξανόμενη σημασία και ο προϋπολογισμός της ευρωπαϊκής πολιτικής συνοχής ενθαρρύνονταν αναμφισβήτητα από περαιτέρω επεκτάσεις, οι οποίες όχι μόνο αύξησαν την έκταση της ΕΕ στο χώρο, αλλά δημιούργησαν επίσης την ανάγκη εδαφικοποίησης των ευρωπαϊκών πολιτικών, μεταξύ άλλων λόγω της αυξανόμενης χωρικής και πολυμορφία που καταγράφεται στην κοινωνική, οικονομική, εδαφική, αλλά και πολιτική, πολιτιστική και περιβαλλοντική διάσταση (Bradley & Zaucha, 2017).

Μετά την έγκριση του «πακέτου Delors», η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε την έκθεση "Ευρώπη 2000. Προοπτικές για την ανάπτυξη της επικράτειας της Κοινότητας" (CEC 1991), με μη νομικά δεσμευτικό χαρακτήρα, που επικεντρώθηκε στη σημασία των άυλων επενδύσεων και των ανθρώπινων πόρων, εξέτασε το ρόλο των δήμων, περιφερειών και επιχειρήσεων στην περιφερειακή ανάπτυξη, προωθούσε τη δημιουργία τεχνολογικών πάρκων και ένα ολόκληρο κεφάλαιο αφιερώθηκε σε συγκεκριμένους τύπους περιοχών, όπως νησιά και παραμεθόριες περιοχές ή περιοχές που βρίσκονται κοντά στα εξωτερικά σύνορα της

¹⁶ Έχει ζωτική σημασία η αύξηση του μεριδίου της ευρωπαϊκής πολιτικής συνοχής από περίπου το ένα εικοστό στο περίπου ένα τρίτο των δαπανών του προϋπολογισμού της ΕΕ.

Κοινότητας (ό.π., 1991). Τρία χρόνια αργότερα, η Επιτροπή δίνει στη δημοσιότητα την έκθεση "*Ευρώπη 2000+. Συνεργασία για τη χωροταξία στην Ευρώπη*" (CEC, 1994). Και οι δύο εκθέσεις επιχείρησαν να καταγράψουν τους παράγοντες που επηρεάζουν τη χωροταξική οργάνωση της Ευρώπης και να εγκαινιάσουν ένα διάλογο με τα κ-μ για την ανάληψη κοινών χωροταξικών δράσεων στο χώρο της Ένωσης (Γιαννακούρου, 2009). Παράλληλα, από το 1989, η Επιτροπή άρχισε να χρηματοδοτεί συστηματικά μέσω των πόρων των Διαρθρωτικών Ταμείων, προγράμματα διακρατικής και διασυνοριακής συνεργασίας αλλά και δίκτυα πόλεων και περιφερειών που σκοπό είχαν να αναδείξουν την εδαφική διάσταση των διεθνών χωροταξικών προβλημάτων (ό.π.). Ο πρόδρομος αυτής της προσέγγισης ήταν η συνεχιζόμενη από το 1992 συνεργασία των Υπουργών Ανάπτυξης και Χωροταξίας της περιοχής της Βαλτικής Θάλασσας (VASAB), που έκθεση της το 1994 υπογραμμίζει την ανάγκη χωροταξικού συντονισμού των τομεακών πολιτικών.

Τις πρωτοβουλίες της Επιτροπής ενίσχυσαν επίσης και κοινοτικά όργανα όπως το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η Επιτροπή των Περιφερειών, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (Γιαννακούρου, 2009) αλλά και τα κ-μ μέσω της άτυπης διακυβερνητικής συνεργασίας που αναπτύσσουν ήδη από το 1989 και καταλήγει τελικά στην έγκριση του κορυφαίου εδαφικά προσανατολισμένου έργου το "*Σχέδιο Ανάπτυξη του Κοινοτικού Χώρου*" (ΣΑΚΧ) (CEC, 1999), που συμφωνήθηκε τον Μάιο του 1999 στο άτυπο Συμβούλιο Υπουργών αρμόδιο για τον χωροταξικό σχεδιασμό στο Πότσδαμ¹⁷, ως αποτέλεσμα των εργασιών που πραγματοποιήθηκαν το 1994 από τα τότε δεκαπέντε κράτη μέλη. Το ΣΑΚΧ δεν χρησιμοποιεί ρητώς τον όρο εδαφικοποίησης της πολιτικής, αλλά διατυπώνει ένα αξίωμα του κάθετου και οριζόντιου συντονισμού των τομεακών πολιτικών, μια προσέγγιση ολοκληρωμένης εδαφικής ανάπτυξης (Schön, 2005). Ο σημαντικότερος αντίκτυπός του ήταν να εισαγάγει την έννοια της «πολυκεντρικής ανάπτυξης», ως σημαντικότερο στόχο σχεδιασμού στην πολιτική συζήτηση σε αντίθεση με την χωρική συγκέντρωση των κοινωνικοοικονομικών δραστηριοτήτων στην "Μπλε Μπανάνα" -δηλαδή την περιοχή μεταξύ Λονδίνου, Παρισιού, Μιλάνου, Μονάχου και Αμβούργου ή άλλως επονομαζόμενη και

¹⁷Η διαδικασία που συνδέεται με την εκπόνηση του ΣΑΚΧ ήταν εξίσου σημαντική με το τελικό έγγραφο ΣΑΚΧ που συμφωνήθηκε στο Πότσδαμ το 1999. Κατά τη διάρκεια αυτής της διαδικασίας αναπτύχθηκε μια προσέγγιση συνεργασίας και κοινής κατανόησης της ευρωπαϊκής πολιτικής χωροταξικής ανάπτυξης μεταξύ των κρατών μελών και μεταξύ των κρατών μελών και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Μετά την έναρξη της συνεδρίασης του Potsdam, άρχισε η εφαρμογή του ΣΑΚΧ. Κατά την υπουργική συνάντηση στο Τάμπερε στα τέλη του 1999, το κύριο θέμα συζήτησης ήταν η μετάφραση του ΣΑΚΧ σε δράσεις (Schön, 2005)

"Ευρωπαϊκό Πεντάγωνο" (Faludi & Waterhout, 2002). Άλλες κατευθυντήριες γραμμές αναφέρονται στην ισοτιμία πρόσβασης στις υποδομές και τη γνώση, καθώς και στην υπεύθυνη διαχείριση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς. (Faludi 2014:162 Servillo κ.ά, 2012).

Το ΣΑΚΧ (1999) σηματοδότησε την έναρξη της αναγνώρισης των εδαφικών επιπτώσεων των οικονομικών και κοινωνικών πολιτικών, που σε κάθε περίπτωση πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στη χάραξή τους και παρόλο που είναι έγγραφο ανεπίσημο και εκτός νομικού πλαισίου της ΕΕ, οι κατευθυντήριες γραμμές των διαρθρωτικών ταμείων ζητούν από τα κράτη μέλη να λάβουν υπόψη το ΣΑΚΧ, ώστε η κάθε πολιτική σε ευρωπαϊκό, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο να ενσωματώνει την εδαφική διάσταση με ολοκληρωμένο και στοχοθετημένο τρόπο με στόχο την αντιμετώπιση των περιφερειακών ανισοτήτων/ανισορροπιών (Servillo κ.α., 2012). Το ΣΑΚΧ προτείνει τη χρήση της διαδικασίας αξιολόγησης του εδαφικού αντίκτυπου (Territorial Impact Assessments) ως ένα θεμελιώδες μέσο για την αξιολόγηση των επιπτώσεων των μεγάλων έργων υποδομής -κυρίως του τομέα των μεταφορών και του περιβάλλοντος- και για την περαιτέρω ανάπτυξη των μέσων της εδαφικής ανάπτυξης (CEC, 1999:40).

Στην διερεύνηση των εδαφικών επιπτώσεων των πολιτικών της ΕΕ κατά την περίοδο 2000-2006 και στην διαδικασία εφαρμογής της ΣΑΚΧ συνέβαλε το πρόγραμμα ESPON¹⁸¹⁹ 2006 (Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο Χωροταξικού Σχεδιασμού) που ξεκίνησε το 2002 και συνεχίστηκε και στους επόμενους πολυετείς προϋπολογισμούς της ΕΕ που καλύπτουν εκτός των ετών 2000-2006, 2007-2013 και 2014-2020 από τα κ-μ της ΕΕ, ως μόνιμος μηχανισμός παρακολούθησης των εδαφικών εξελίξεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο, πλατφόρμα έρευνας και βάσης δεδομένων με στόχο να συμβάλει στην ενίσχυση της εδαφικής συνοχής μεταξύ των ευρωπαϊκών περιφερειών και, ως εκ τούτου, στην εφαρμογή του ΣΑΚΧ, μέσω της επικέντρωσης σε τεχνικές και επιστημονικές πτυχές της χωροταξικής ανάπτυξης και των εδαφικών πολιτικών (Γιαννακούρου, 2009 Medeiros, 2016c). Σχεδόν όλες οι εκθέσεις, οι

¹⁸Ο αρχικός του τίτλος ήταν European Spatial Planning Observation Network (ESPON) και άλλαξε σε European Observation Network for Territorial Development and Cohesion <https://www.espon.eu/programme/espon/espon-2013-programme>, αν και το ακρωνύμιο είναι το ίδιο

¹⁹ Στόχος του ESPON, όπως αναφέρεται στην ιστοσελίδα του, είναι η παρακολούθηση του ευρωπαϊκού χωροταξικού σχεδιασμού, μέσω της εφαρμοσμένης έρευνας, η συλλογή δεδομένων και η ανάπτυξη εργαλείων που μπορούν να βοηθήσουν τους επαγγελματίες και τους φορείς λήψης αποφάσεων σε διάφορα επίπεδα διακυβέρνησης. Ο στόχος του ESPON είναι να παράσχει συγκεκριμένα και λειτουργικά παραδείγματα για την προώθηση της εδαφικής συνοχής και την υποστήριξη της αειφόρου ανάπτυξης.

άτλαντες και τα σεμινάρια ESPON, στα οποία συμμετέχουν τα κράτη μέλη της ΕΕ, η Ισλανδία, η Νορβηγία, η Ελβετία και το Λιχτενστάιν, εξετάζουν διάφορες πτυχές της εδαφικής ανάπτυξης της Ευρώπης, ενώ συνολικά οι πόροι του προγράμματος συνέβαλαν στη διερεύνηση ένδεκα πολιτικών της ΕΕ, όπως η Κοινή Γεωργική Πολιτική, η Κοινή Αλιευτική Πολιτική και οι πολιτικές για τις μεταφορές, την καινοτομία, το περιβάλλον κλπ. (Böhme κ.ά 2011).

Παράλληλα και σε συνέχεια της διακυβερνητικής συνεργασίας μετά το ΣΑΚΧ κατά τη διάρκεια της ολλανδικής προεδρίας το 2004 τέθηκαν σε συζήτηση μια σειρά εδαφικών ζητημάτων, η οποία διεξήχθη από την αυστριακή και φινλανδική προεδρία (Bachtler & Polverani, 2007). Πιο συγκεκριμένα στην άτυπη Σύνοδο των Υπουργών Χωροταξίας στο Ρότερνταμ²⁰ (Νοέμβριος 2004), δόθηκε ιδιαίτερο βάρος σε ζητήματα περιβαλλοντικά (επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και της ενεργειακής αυτονομίας), δημογραφικά, κοινωνικά, αλλά και στην ανταγωνιστικότητα της Ένωσης, ενώ συμφωνήθηκε η επεξεργασία μιας έκθεσης με βάση τα πορίσματα του ESPON, στην οποία θα αποτυπώνεται η «εδαφική κατάσταση της Ένωσης» αλλά και μια κοινή βάση πληροφοριών των σημαντικών προκλήσεων και δυνατοτήτων της Ένωσης (Dutch Presidency, 2004).

Τον Μάιο του 2005 το άτυπο συμβούλιο των Υπουργών Χωροταξίας στο Λουξεμβούργο²¹ υιοθετεί το κείμενο: "Η εδαφική κατάσταση και προοπτικές της ΕΕ: προς μια ενισχυμένη ευρωπαϊκή εδαφική συνοχή κάτω από το πρίσμα των φιλοδοξιών της Λισαβόνας και του Γκέτεμποργκ²²", το οποίο βασίστηκε στα αποτελέσματα της συνόδου στο Ρότερνταμ με κύρια θέματα την πολυκεντρική ανάπτυξη, την εταιρική σχέση μεταξύ αστικού χώρου και υπαίθρου, την ενίσχυση των διευρωπαϊκών δικτύων στην διαχείριση των φυσικών κινδύνων και στη δημιουργία διευρωπαϊκών οικολογικών και πολιτιστικών δικτύων (Luxembourg Presidency 2005). Υπήρξε δέσμευση των υπουργών ότι οι προτεραιότητες αυτές θα εξειδικευτούν περαιτέρω μέχρι την Γερμανική Προεδρία το 2007.

²⁰<http://www.eu-territorial-agenda.eu/PresidencyConclusions/FINAL%20CONCLUSIONS%2029-11.pdf>

²¹http://www.eu2005.lu/en/actualites/documents_travail/2005/05/20regio/Min_DOC_2_MinConcl_fin.pdf

²²https://www.ccre.org/docs/territorial_state_and_perspectives.pdf

Ακολούθησε η προεδρία του Ηνωμένου Βασιλείου, η οποία δεν φάνηκε πολύ πρόθυμη²³ να αναλάβει πρωτοβουλίες για την διαδικασία της Εδαφικής Ατζέντας και περιορίστηκε σε μια άτυπη συνάντηση με θέμα τις «Βιώσιμες Κοινωνίες», θέμα το οποίο σχετιζόταν με το "Αστικό κεκτημένο". Κατά τον ίδιο τρόπο λειτούργησε και η Αυστριακή Προεδρία περιοριζόμενη και αυτή σε μια σύσκεψη εμπειρογνομόνων (Ιούνιος 2006), ενώ κατά την Φιλανδική Προεδρία συζητήθηκε το σχέδιο που ετοιμάστηκε από την ομάδα εμπειρογνομόνων από την Ολλανδία, το Λουξεμβούργο, τη Γερμανία, με την υποστήριξη της συντονιστικής ομάδας του ESPON (Faludi, 2006).

Στα πλαίσια της Γερμανικής Προεδρίας της ΕΕ και κατά την άτυπη συνάντηση των υπουργών χωροταξίας που πραγματοποιήθηκε το Μάιο του 2007 στη Λειψία για την εδαφική συνοχή και την Αστική Ανάπτυξη, υπογράφηκαν τα δυο κείμενα: η "Εδαφική θεματολογία της ΕΕ: προς μια πιο ανταγωνιστική και αειφόρο Ευρώπη διαφορετικών περιφερειών" (Territorial Agenda 2007)]²⁴ και η "Χάρτα της Λειψίας²⁵ για την αειφόρο ανάπτυξη των ευρωπαϊκών πόλεων". Ο υπουργός της ΕΕ αρμόδιος για τον χωροταξικό σχεδιασμό και την ανάπτυξη, έθεσε ως στόχους την βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, την δημιουργία θέσεων απασχόλησης και την περιβαλλοντική ανάπτυξη και σε αντίθεση με την ατζέντα της Λισαβόνας, εδώ μπορεί κανείς να βρει τη σημαντική προσθήκη "σε όλες τις περιφέρειες της ΕΕ, εξασφαλίζοντας παράλληλα καλύτερες συνθήκες διαβίωσης και ποιότητα ζωής με ίσες ευκαιρίες ανεξάρτητα από το που ζουν οι άνθρωποι " (EU Ministers, 2007). Ο Faludi, 2007 υποστηρίζει ότι η ταυτόχρονη υιοθέτηση των δυο κειμένων υποδηλώνει ότι στο μέλλον τα αστικά ζητήματα θα εξετάζονται παράλληλα με τα ζητήματα της εδαφικής συνοχής.

Στην ΤΑΕΥ, 2007 διατυπώνονται οι χωρικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ευρωπαϊκή Ένωση και συγκεκριμένα: ο αντίκτυπος της κλιματικής αλλαγής, η αύξηση των ενεργειακών τιμών, η χαμηλή ενεργειακή απόδοση και νέες μορφές ενεργειακού εφοδιασμού, ο αντίκτυπος της διεύρυνσης της ΕΕ στην οικονομική, κοινωνική, και εδαφική συνοχή, η απώλεια της βιοποικιλότητας με την υπερεκμετάλλευση των πολιτιστικών και φυσικών πόρων, οι εδαφικές επιπτώσεις των δημογραφικών μεταβολών δηλ. της

²³Το Ηνωμένο Βασίλειο, από τους βασικούς χρηματοδότες του προϋπολογισμού της ΕΕ που επιθυμούν για τη συνοχή πολιτική υποστήριζε ότι αυτή πρέπει να περιορίζεται στην παροχή άμεσης στήριξης στα νέα κ-μ(Faludi 2007)

²⁴<http://www.eu-territorial-agenda.eu/Reference%20Documents/Territorial-Agenda-of-the-European-Union-Agreed-on-25-May-2007.pdf>

²⁵https://ec.europa.eu/regional_policy/archive/themes/urban/leipzig_charter.pdf

μετανάστευσης και της γήρανσης. Τίθενται δε έξι προτεραιότητες για την προώθηση της εδαφικής συνοχής της ΕΕ: προώθηση της πολυκεντρικής αστικής ανάπτυξης, ενδυνάμωση της εταιρικής σχέσης μεταξύ αγροτικών και αστικών περιοχών, ενθάρρυνση περιφερειακών συσπειρώσεων (clusters) ανταγωνιστικότητας και καινοτομίας, ενίσχυση και επέκταση διευρωπαϊκών δικτύων, ενθάρρυνση διευρωπαϊκής διαχείρισης κινδύνων, περιλαμβανομένης της κλιματικής αλλαγής, ενίσχυση οικολογικών δομών και πολιτιστικών πόρων, ως προστιθέμενης αξίας για την ανάπτυξη (ΤΑΕΥ, 2007).

Η ΤΑΕΥ, 2007 ουσιαστικά αποδέχεται τους όρους του ΣΑΚΧ για μια ισορροπημένη και αειφόρο ανάπτυξη στην Ευρώπη, αλλά δίνει έμφαση στην επιδίωξη της ανταγωνιστικότητας. *"Παρατηρείται μια αξιοσημείωτη μετάβαση από τους ήπιους προβληματισμούς (στο ΣΑΚΧ) προς την επιδίωξη της ανταγωνιστικότητας στην Εδαφική Ατζέντα. Πρόκειται για μια μετατόπιση άξονα στην ευρωπαϊκή περιφερειακή πολιτική, από την εστίαση στις διαρθρωτικά αδύναμες και μειονεκτικές περιφέρειες σε στρατηγικές που αποσκοπούν στην ανάπτυξη του δυναμικού και των ευκαιριών σε όλες τις περιφέρειες"* (European Parliament: 2007). Στην άτυπη συνάντηση των υπουργών Χωροταξίας και ανάπτυξης στις Αζόρες υιοθετήθηκε το Πρώτο Πρόγραμμα Δράσης για την εφαρμογή της Εδαφικής Ατζέντας της ΕΕ ²⁶.

Τόσο η ΤΑΕΥ, 2007 όσο και ο Χάρτης της Λειψίας περιέχουν συστάσεις πολιτικής, με τη διαφορά ότι οι συστάσεις της ΤΑ παραμένουν σε ένα μάλλον γενικό επίπεδο. Η πιο σημαντική σύσταση είναι τα εργαλεία εκτίμησης των εδαφικών επιπτώσεων των κοινοτικών πολιτικών, ώστε να υπάρξει μεταξύ τους καλύτερος συντονισμός, εργαλεία όπως η Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, η Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση, (European Parliament: 2007). Πάντως, η ΤΑΕΥ, 2007 μπορεί να αξιολογηθεί ως το πρώτο βήμα μιας κοινής ευρωπαϊκής εδαφικής πολιτικής, η οποία λαμβάνει υπόψη την εδαφική διάσταση πολλών θεματικών ζητημάτων όπως η κλιματική αλλαγή, η ανάπτυξη και η καινοτομία, ο πολιτισμός, το περιβάλλον κλπ., καθώς ήταν το πρώτο έγγραφο που καθόρισε το πλαίσιο της εδαφικής πολιτικής σε κοινοτικό επίπεδο προσανατολισμένο στην κοινή δράση, προσδιορίζοντας τις προκλήσεις και τις προτεραιότητες που σχετίζονται με την εδαφική κατάσταση και τις δομές της ΕΕ (Faludi, 2009).

²⁶ https://mgipu.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Prostorno/TeritorijalnaKohezija//Conclusions_of_the_Portuguese_Presidency_2007.pdf

Το 2008 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανταποκρινόμενη σε αίτημα των κ-μ και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου δημοσιεύει την Πράσινη Βίβλο²⁷ για την εδαφική συνοχή (Green Paper on Territorial Cohesion), με στόχο την «καλύτερη και κοινή κατανόηση της εδαφικής συνοχής και των επιπτώσεών της στην πολιτική» (EC, 2008). Η Γιαννακούρου, 2009 χαρακτηρίζει την Πράσινη Βίβλο ως το έναυσμα για συζήτηση θεμάτων που είναι ουσιώδη για το τρόπο λειτουργίας της ΕΕ (διαμόρφωση κοινής αντίληψης για την εδαφική συνοχή, τρόπος ενσωμάτωσης της στις κοινοτικές και εθνικές πολιτικές περιλαμβάνοντας σημαντικές κατευθύνσεις σε επίπεδο πολιτικής για τα κ-μ, χωρίς να αμφισβητεί την εθνική και περιφερειακή αρμοδιότητα στον τομέα του χωροταξικού σχεδιασμού και της χρήσης του εδάφους.

Περαιτέρω, το έγγραφο επεσήμανε τη σημασία της εδαφικής διάστασης, η οποία, σύμφωνα με τους συντάκτες της, υπήρξε στο επίκεντρο της διαρθρωτικής πολιτικής της ΕΕ από την ίδρυσή της (EC 2008:4), ενώ αναγνωρίζει ότι ορισμένες περιφέρειες αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες αναπτυξιακές προκλήσεις λόγω της γεωγραφικής τους κατάστασης, εκφράζοντας την άποψη ότι η γεωγραφία έχει σημασία και συνεπώς προκύπτει η ανάγκη πολιτικών που λαμβάνουν υπόψη τις εδαφικές διαφορές μεταξύ των περιφερειών (Servillo κ.ά 2012). Υποστηρίζει ότι «η ΕΕ διαθέτει μια εξαιρετικά πλούσια εδαφική ποικιλομορφία» και ότι η εδαφική συνοχή σημαίνει «να διασφαλιστεί ότι οι πολίτες τους είναι σε θέση να αξιοποιήσουν στο έπακρο τα εγγενή χαρακτηριστικά αυτών των διαφορετικών εδαφών» (EC, 2008). Η πολιτική εδαφικής συνοχής ορίζεται στη συνέχεια ως "ένα μέσο μετατροπής της διαφορετικότητας σε πλεονέκτημα που συμβάλλει στην αειφόρο ανάπτυξη ολόκληρης της ΕΕ" (ό.π:3). Τα βασικότερα σημεία –κατευθύνσεις που προκύπτουν από τη την Πράσινη Βίβλο αναφέρονται στην αποφυγή της συγκέντρωσης οικονομικών δραστηριοτήτων και πληθυσμού στα αστικά κέντρα μεγάλου και μεσαίου μεγέθους με ταυτόχρονη ερήμωση της υπαίθρου, στην εξασφάλιση ισότιμης πρόσβασης σε βασικές μεταφορικές συνδέσεις και υπηρεσίες γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος, στην αντιμετώπιση προβλημάτων των περιοχών με συγκεκριμένα γεωγραφικά χαρακτηριστικά, στην ανάπτυξη σύνθετων δομών συνεργασίας με τη συμμετοχή δημόσιων και ιδιωτικών φορέων, σε πολλαπλά επίπεδα (ό.π.).

²⁷Communication from the Commission “Green paper on territorial cohesion: turning territorial diversity into strength”, COM (2008) 616.

Σημαντική συμβολή στην προσπάθεια κατανόησης του ρόλου της εδαφικής διάστασης στην αναπτυξιακή πολιτική (ως εργαλείο που αποσκοπεί στην ενοποιητική προσέγγιση της εδαφικής πολιτικής) παρασχέθηκε από τον Barca ένα χρόνο αργότερα, το 2009 όπως ήδη έχει αναφερθεί. Η αντίληψή του, η αποκαλούμενη προσέγγιση βάσει τόπου (place based approach), επικεντρώνεται σκοπίμως: στην ιδιαιτερότητα των φυσικών και θεσμικών πόρων και των ατομικών προτιμήσεων και γνώσεων, στον ρόλο που διαδραματίζουν οι (υλικές και άυλες) σχέσεις μεταξύ των τόπων και στην προκύπτουσα ανάγκη για εξειδικευμένες παρεμβάσεις σε συγκεκριμένα εδάφη (Barca, 2009:4). Τονίζει επίσης τον ρόλο της κατάλληλης οργάνωσης στην καθιέρωση θεσμικών διαδικασιών και του διαλόγου μεταξύ των ενδογενών και εξωγενών θεσμών (φορέων) ανάπτυξης. Επισημαίνει επίσης ότι το εδαφικό πλαίσιο, το οποίο πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά το σχεδιασμό των πολιτικών (ό.π.).

Σύμφωνα με τους Zaucha κ.ά, 2013, η άποψη αυτή προϋποθέτει ότι οι υπεύθυνοι φορείς και παράγοντες που είναι υπεύθυνοι για την ανάπτυξη ενός δεδομένου τόπου, απαιτείται να βρίσκονται σε συνεχή διάλογο, βασισμένο σε αποδεικτικά στοιχεία, να έχουν γνώση -μεταξύ των άλλων- σχετικά με το αναπτυξιακό πλαίσιο ενός συγκεκριμένου τόπου και όλων των άλλων θέσεων που υπάγονται στη δικαιοδοσία τους και ότι είναι σε θέση να εκτιμήσουν τις συνέπειες και τις επιπτώσεις των ενεργειών τους.

Ο Barca, 2009 υπογραμμίζει επίσης τη σημασία των χωρικά καθορισμένων οδηγιών (π.χ. οικονομίες κλίμακας) για την προσαρμογή των αναπτυξιακών πολιτικών και των αγώνων για τη δικτύωση των σημερινών και μελλοντικών ενδογενών δυνατοτήτων. Κατά την άποψή του, για να αναπτυχθεί, η περιοχή συχνά απαιτεί ισχυρά "δικτυακά αποτελέσματα", ώστε να μπορεί να επωφεληθεί από την ανάπτυξη που συμβαίνει αλλού λόγω των μεταφορών, της ενέργειας, των ΤΠΕ και άλλων συνδέσεων. Στην Ευρώπη, όπου ο χώρος για μεγάλα αστικά συγκροτήματα είναι περιορισμένος και ο πολυκεντρισμός είναι υψηλός, οι οικονομίες κλίμακας και ανάπτυξης μπορούν να προκύψουν από τη δικτύωση των μεγάλων οικισμών και της ενδοχώρας τους» και από τα «πυκνά δίκτυα μεγάλων ή μεσαίων πόλεων» (Barca 2009:18).

2.5 Η ΕΔΑΦΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ ΩΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΗΣ ΕΔΑΦΙΚΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΕ

Τα αποτελέσματα της διακυβερνητικής συνεργασίας των κ-μ της ΕΕ για την ανάδειξη της εδαφικής διάστασης των πολιτικών της ΕΕ, συνέβαλε στην συμπερίληψη της του στόχου της εδαφικής συνοχής στην Συνθήκη της Λισσαβόνας, παράλληλα με την επίτευξη της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής. Σύμφωνα με το άρθρο 3 ΣΕΕ, η εδαφική συνοχή έχει καταστεί νόμιμο μέρος της πολιτικής συνοχής ως νέος στόχος της ΕΕ. Όπως αναφέρθηκε επιδίωξη της ΕΕ είναι η μείωση των διαφορών μεταξύ των επιπέδων ανάπτυξης των διαφόρων περιφερειών και της καθυστέρησης των λιγότερο ευνοημένων περιφερειών. Σύμφωνα με τους Bachtler και Polverani, 2007, ιδίως από τα τέλη της δεκαετίας του 1990, μια ευρύτερη ερμηνεία του ρόλου της περιφερειακής πολιτικής απέκτησε δυναμική. Η ερμηνεία αυτή ενσωματώνει τους παραδοσιακούς οικονομικούς και κοινωνικούς στόχους όπως περιγράφονται στα προηγούμενα μέρη μέσα σε ένα ευρύτερο χωροταξικό και εδαφικό πλαίσιο. Η θεώρηση αυτής της προσέγγισης είναι ότι οι χωρικές διαφορές στις συνθήκες διαβίωσης και εργασίας οφείλονται σε διαφορές στην πρόσβαση σε υπηρεσίες, υποδομές και γνώσεις ή υπαγορεύονται από γεωγραφικούς περιορισμούς όπως η απόσταση, η νησιωτικότητα ή η τοπογραφία. Αυτή η στάση έγινε εμφανής σε πολλά (νομικά) έγγραφα που συμφωνήθηκαν έκτοτε (ό.π.:107).

Έτσι στα επίσημα έγγραφα της ΕΕ, η έννοια της «εδαφικής συνοχής» χρησιμοποιήθηκε ως πολιτικός στόχος για πρώτη φορά στη Συνθήκη του Άμστερνταμ²⁸ (Mirwaldt κ.ά., 2009 Molle, 2007) σε σχέση με την έννοια των Υπηρεσιών Γενικού Οικονομικού Συμφέροντος (ΥΓΟΣ)²⁹ (Waterhout, 2011:90) που προάγουν την κοινωνική και εδαφική συνοχή (CEC, 1997). Ωστόσο, η έννοια της εδαφικής συνοχής ήταν πολύ

²⁸Ειδικότερα στο άρθρο III-116 της Συνθήκης του Άμστερνταμ, το οποίο απαιτεί μια «συνολική αρμονική ανάπτυξη της Ένωσης» και τονίζει την ανάγκη να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στις «αγροτικές περιοχές, τις περιοχές που πλήττονται από τη βιομηχανική μετάβαση και τις περιοχές που πλήττονται από σοβαρές και μόνιμα φυσικά ή δημογραφικά μειονεκτήματα όπως οι βορειότερες περιοχές με πολύ χαμηλή πληθυσμιακή πυκνότητα και οι νησιωτικές, διασυνοριακές και ορεινές περιοχές.

²⁹ΥΓΟΣ «Άρθρο 7δ Με την επιφύλαξη των άρθρων 77, 90 και 92 και δεδομένης της θέσης που κατέχουν οι υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος στις κοινές αξίες της Ένωσης, καθώς και του ρόλου τους στην προώθηση της κοινωνικής και εδαφικής συνοχής, η Κοινότητα και τα κράτη μέλη, το καθένα στο πλαίσιο των αντίστοιχων αρμοδιοτήτων τους και εντός του πεδίου εφαρμογής της παρούσας Συνθήκης, φροντίζει ώστε οι υπηρεσίες αυτές να λειτουργούν βάσει αρχών και προϋποθέσεων που τους επιτρέπουν να εκπληρώσουν τις αποστολές τους ». C 340 /26/1997

περιορισμένη και η Συνθήκη του Άμστερνταμ δεν παρείχε περαιτέρω διευκρινίσεις. Κατά τον Schön, 2005 η έννοια της εδαφικής συνοχής καλύπτει μόνο ένα μέρος του αντικειμένου της πολιτικής χωροταξικής ανάπτυξης, καθώς δεν γίνεται ρητή αναφορά στους αναπτυξιακούς διαδρόμους ή στην πολιτική μεταφορών, δεν αναφέρεται η πολιτική έρευνας και ανάπτυξης και οι δυνητικά θετικές επιπτώσεις τους στην περιφερειακή ανάπτυξη, και επιπλέον αναφέρεται ρητά στις αγροτικές περιοχές, αλλά δεν αναφέρεται στις αστικές περιοχές.

Παρά την έλλειψη λειτουργικού ορισμού της εδαφικής συνοχής (Davoudi, 2005 ESPON, 2004:118 Faludi, 2005 Medeiros, 2011:11 Molle, 2007), με την γενικότερη αναφορά στην εδαφική πολυμορφία και την αρμονική ανάπτυξη όλων των τόπων, η έννοια έχει αναγνωριστεί ευρέως (Dühr κ.ά., 2010:188-189) ως ισχυρή εννοιολογική καινοτομία της Επιτροπής (Camagni, 2011:79). Η εδαφική διάσταση των πολιτικών είναι επίσης ζωτικής σημασίας για την προώθηση του εδαφικής συνοχής. Αυτή η πτυχή έχει συχνά τονιστεί σε διάφορες εκδόσεις όπως το ESPON μελέτες, στις εκθέσεις της ΕΕ για την συνοχή, την ΤΑ 2020 (Bohme κ.ά 2011).

Αναλυτικότερα, στη δεύτερη έκθεση για την οικονομική και κοινωνική συνοχή με τίτλο "Ενότητα της Ευρώπης, αλληλεγγύη των λαών, πολυμορφία των περιοχών" (2001), η εδαφική συνοχή συνδέθηκε με τον απώτερο στόχο της ισόρροπης χωρικής ανάπτυξης, ο οποίος προτάθηκε να προωθηθεί μέσω της ενίσχυσης της ανάπτυξης στα αστικά κέντρα της ΕΕ (κατά το πρότυπο της πολυκεντρικής χωρικής ανάπτυξης του ΣΑΚΧ) και της δικτύωσης των πόλεων μεταξύ τους αλλά και με τις αγροτικές περιοχές (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2001: 29-35).

Η τρίτη έκθεση συνοχής (ΕΕ 2004) αφιερώνει ένα αποκλειστικό κεφάλαιο στην εδαφική συνοχή, αν και περιορίζεται σε κάπως θεωρητική βάση με έναν χάρτη για την εδαφική πολυμορφία που χαρακτηρίζει το βαθμό κατακερματισμού των φυσικών περιοχών. Στη έκθεση η έμφαση δίνεται στις εδαφικές ανισορροπίες που απειλούν την αρμονική ανάπτυξη της Ένωσης και στην προώθηση μιας πιο «ισορροπημένης ανάπτυξης» για τη μείωση των ανισοτήτων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2004: 27) - για παράδειγμα, η υπερσυγκέντρωση της οικονομικής δραστηριότητας και του πληθυσμού στην κεντρική περιοχή της Ευρώπης (ή, όπως το αποκαλεί το ΣΑΚΧ, το «πεντάγωνο») και μια σειρά άλλων εδαφικές ανισότητες, οι έννοιες της ισορροπίας και της αρμονικής ανάπτυξης συνεπάγονται την επιθυμία για πιο ομοιόμορφη κατανομή των οικονομικών δραστηριοτήτων σε ολόκληρο

τον ευρωπαϊκό χώρο, με ιδιαίτερη προσοχή στις καθυστερημένες ή/και περιφερειακές περιοχές). Εύγλωττα τα παραπάνω συνοψίζονται στη δήλωση ότι "οι άνθρωποι δεν πρέπει να βρίσκονται σε μειονεκτική θέση από όπου και αν ζουν ή εργάζονται στην Ένωση" (ό.π.).

Χαρακτηριστικά υποστηρίζεται ότι *«από πολιτική άποψη, ο στόχος είναι να συμβάλει στην επίτευξη πιο ισορροπημένης ανάπτυξης, μειώνοντας τις υφιστάμενες ανισότητες, αποφεύγοντας τις εδαφικές ανισορροπίες και καθιστώντας πιο συνεκτικές τις τομεακές πολιτικές που έχουν χωρικό αντίκτυπο και περιφερειακή πολιτική.* (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2004: 27). Η έκθεση συνεχίζει να υποστηρίζει: *«Αυτές οι εδαφικές ανισότητες δεν μπορούν να αγνοηθούν από τότε καθώς επηρεάζουν τη συνολική ανταγωνιστικότητα της οικονομίας της ΕΕ »* (ό.π.:28). Στο πλαίσιο αυτό αναδεικνύεται ο ρόλος των πόλεων και των περιφερειών σε σχέση με την εδαφική συνοχή και την αντιμετώπιση των εδαφικών ανισοτήτων στα έγγραφα πολιτικής της ΕΕ. Οι πόλεις θεωρούνταν ολοένα και περισσότερο ως *«κινητήριες δυνάμεις περιφερειακής ανάπτυξης»*, ενώ η ελκυστικότητα και η επέκταση της κινητικότητας κατανοούνται εν μέρει όσον αφορά την προσβασιμότητα (ό.π.).

Στην τέταρτη έκθεση οικονομικής και κοινωνικής συνοχής με τίτλο *«Αναπτυσσόμενες περιφέρειες, αναπτυσσόμενη Ευρώπη»*, η εδαφική συνοχή συνδέθηκε κατά κύριο λόγο με τη μείωση των χωρικών ανισοτήτων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2007:xii,1042,50). Οι αναπτυξιακές αναλύσεις εκθέτουν ένα πλαίσιο εδαφικής διάστασης δίνοντας τη δέουσα προσοχή στις πόλεις, τις αγροτικές περιοχές, τη χωρική συγκέντρωση και τις διεργασίες διασποράς των οικονομικών δραστηριοτήτων, την προσβασιμότητα ή την καινοτομία σε περιφερειακή κλίμακα. Δίδεται εδαφική διάσταση ακόμη και στις πολιτικές της ΕΕ για την Ε & Α και την καινοτομία, κλασικά θεωρούμενες ως μη χωρικές (χωρικά τυφλές). Η έκθεση αναφέρεται επίσης σε εδαφικές πτυχές της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής, υποστηρίζοντας ότι διαθέτει ήδη τις πλέον ανεπτυγμένες γεωργικές περιοχές και διατηρεί την κυριαρχία τους (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2007).

2.5.1. Η ΕΝΝΟΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΕΔΑΦΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ

Η εδαφική διάσταση της συνοχής έλαβε την νομοθετική εξουσία με την επικύρωση της Συνθήκης της Λισαβόνας κατά τη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου τον Ιούνιο του

2007³⁰. Η στήριξη της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής επεκτάθηκε με την εδαφική διάσταση. Στο νέο άρθρο 3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση οι λέξεις «οικονομική και κοινωνική συνοχή» αντικαθίστανται με τις λέξεις «οικονομική και κοινωνική και εδαφική συνοχή, η οποία πλέον καθίσταται ως καταστατική επιδίωξη – συντρέχουσα αρμοδιότητα της ΕΕ ενώ δημιουργείται η πρώτη νομική βάση για την άσκηση της κοινοτικής χωροταξικής πολιτικής (Γιαννακούρου:2008α) αλλά και ως Τρίτη συνιστώσα της Πολιτικής Συνοχής, Αποσκοπεί δε σύμφωνα με το άρθρο 174 στη «μείωση των διαφορών μεταξύ των επιπέδων ανάπτυξης των διαφόρων περιοχών και στη μείωση της καθυστέρησης των πλέον μειονεκτικών περιοχών» οι οποίες αφορούν «τις αγροτικές περιοχές, τις ζώνες που συντελείται βιομηχανική μετάβαση και τις περιοχές που πλήττονται από σοβαρά και μόνιμα φυσικά ή δημογραφικά προβλήματα, όπως οι υπερβόρειες περιοχές που είναι ιδιαίτερα αραιοκατοικημένες και οι νησιωτικές, διασυνοριακές και ορεινές περιοχές» (Επίσημη Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, 2007:11).

Σύμφωνα με την Επίτροπο Hubner:2007 «Η προσθήκη της εδαφικής συνοχής στους στόχους της Συνθήκης αναγνωρίζει με σαφήνεια ότι 'η γεωγραφία μετράει'. Με άλλα λόγια, μεγαλύτερη φροντίδα πρέπει να δοθεί σε όλες της πολιτικές της Ένωσης στην ανάγκη αρμονικής και ισόρροπης ανάπτυξης του εδάφους της, με τον στόχο καλύτερης αξιοποίησης της διαφορετικότητας και του δυναμικού του». Οι Faludi και Peyrony: 2011:7, επισημαίνουν ότι η Συνθήκη της Λισαβόνας ουσιαστικά ενέκρινε το μήνυμα της συζήτησης για την εδαφική συνοχή, ότι ο χώρος ή η επικράτεια έχουν σημασία για την προώθηση της ανταγωνιστικότητας και την αντιμετώπιση των περιφερειακών και κοινωνικών ανισοτήτων.

Παρά όμως τη θεσμική κατοχύρωση της εδαφικής συνοχής όπως εγγράφεται στη Συνθήκη της Λισαβόνας ως στόχο που πρέπει να επιδιωχθεί, ακόμα δεν υπάρχει ουσιαστικός και λειτουργικός ορισμός της εδαφικής συνοχής όπως τουλάχιστον αποτυπώνεται στη βιβλιογραφία (Sarmiento-Mirwaldt, 2015). Είκοσι χρόνια μετά την πρώτη εμφάνισή της, εξακολουθεί να στερείται σαφούς ορισμού (Davoudi, 2005, Doucet, 2006, Evers, 2008, Schön, 2005, Servillo, 2010), αν και χρησιμοποιείται από διάφορους παράγοντες που ασχολούνται με εδαφικά ζητήματα.

Ενώ η έννοια της εδαφικής συνοχής μπορεί να είναι σκοπίμως ασαφής, αμφισβητούμενη και εύπλαστη στις υπερεθνικές, διακρατικές, εθνικές, περιφερειακές ή

³⁰η εφαρμογή της άρχισε την 1.12.2009, μετά το αρνητικό αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος στην Ιρλανδία και τις καθυστερήσεις της Τσεχίας.

τοπικές ανάγκες, έχουν καταβληθεί ορισμένες προσπάθειες να κατηγοριοποιηθούν ως προς τον τρόπο με τον οποίο ο όρος γίνεται αντιληπτός στις συζητήσεις πολιτικής της ΕΕ και εθνικές απόψεις, αν και διαφορετικές ανασκοπήσεις παρήγαγαν ανταγωνιστικούς ορισμούς σχετικά με την έννοια της εδαφικής συνοχής στην πράξη (Sarmiento-Mirwaldt, 2015).

Ο Waterhout (2007, 2008) διατυπώνει διαφορετικές απόψεις για τις ιστορίες της εδαφικής συνοχής, οι οποίες συχνά βρίσκονται σε σύγκρουση μεταξύ τους (κοινωνικοοικονομική σύγκλιση έναντι οικονομικής ανταγωνιστικότητας), ενώ προσδιορίζει τέσσερις καθοριστικές "ιστορίες" (storylines) που τροφοδοτούν την έννοια και τη συζήτηση της έννοιας της εδαφικής συνοχής:

1 Η Ευρώπη σε ισορροπία (Europe in Balance): αφορά στην αντιμετώπιση περιφερειακών ανισοτήτων, στην εξασφάλιση καθολικής πρόσβασης σε υπηρεσίες γενικού συμφέροντος και στην προώθηση ενός «πολυκεντρικού» προτύπου ανάπτυξης στην Ευρώπη.

2 Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνοχής (Coherent European Policy): αφορά στην εξασφάλιση αποτελεσματικού οριζόντιου συντονισμού των πολιτικών της ΕΕ, ώστε να μην δημιουργούνται αντιφατικές εδαφικές επιπτώσεις. Ο Faludi, 2010b υποστηρίζει ότι το τελευταίο είναι το μοναδικό σημείο πώλησης της εδαφικής συνοχής που αντικατοπτρίζει, όπως συμβαίνει, την παράδοση του χωροταξικού σχεδιασμού.

3 Ανταγωνιστική Ευρώπη (Competitive Europe): με επίκεντρο την ανταγωνιστικότητα σε παγκόσμιο επίπεδο, προωθώντας το διαφορετικό εδαφικό δυναμικό / κεφάλαιο των τόπων στην Ευρώπη, έτσι ώστε να μπορέσουν να «αξιοποιήσουν» τα εγγενή τους χαρακτηριστικά, δημιουργώντας ευκαιρίες ζωής για τους πολίτες τους και συμβάλλοντας στη συνολική ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα.

4 Καθαρή και Πράσινη Ευρώπη (Clean and Green Europe) σε σχέση με την αειφόρο ανάπτυξη και τη διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος, συμπεριλαμβανομένης της αλλαγής του κλίματος, της προστασίας του περιβάλλοντος και της αειφόρου παραγωγής ενέργειας.

Οι «ιστορίες» βέβαια που διατυπώνονται για την εδαφική συνοχή, σύμφωνα με τους Colomb και Santinha, 2014 μάλλον περιορίζει τη δυνατότητα να επιτευχθεί η εδαφική συνοχή ως στόχος πολιτικής. Αντίθετα, η Davoudi, 2005 αντιλαμβάνεται τις ανταγωνιστικές ιστορίες ως πλεονέκτημα, επειδή κάθε κ-μ μπορεί να ακολουθήσει τη δική του ερμηνεία.

Ο Waterhout κ.ά, 2013 αναφέρει ότι η αναγνώριση της εδαφικής συνοχής ως ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος πρέπει να εξεταστεί στο πλαίσιο μιας συζήτησης χωροταξικού

σχεδιασμού, μιας άτυπης χωροταξικής πολιτικής που σταδιακά διαμορφώθηκε στους κόλπους της ΕΕ την τελευταία εικοσαετία. Ουσιαστικά, σύμφωνα με τον ίδιο συγγραφέα, η διαδικασία θεσμοθέτησης της εδαφικής συνοχής έθεσε το ζήτημα της νομιμότητας του ευρωπαϊκού χωροταξικού σχεδιασμού. Ο Faludi, 2007 επικαλείται την σημασία του ΣΑΚΧ για την κατανόηση της έννοιας της εδαφικής συνοχής ακολουθώντας τις βασικές του κατευθυντήριες γραμμές και συγκεκριμένα ενισχύοντας ένα πιο ισορροπημένο και πολυκεντρικό αστικό σύστημα και ενθάρρυνση της συνεργασίας και της δικτύωσης. Όπως αναφέρει, μετά την υιοθέτηση του ΣΑΚΧ, στο άτυπο Συμβούλιο του Ρότερνταμ η έννοια της χωροταξίας, που είχε επικρατήσει τα προηγούμενα χρόνια, υποκαταστάθηκε από την έννοια της εδαφικής συνοχής. Κατά τον Καμχή (2008), «η χρήση του όρου εδαφική συνοχή [...] ήταν ένας έντιμος συμβιβασμός που εξυπηρετούσε όλα τα κ-μ. Ο όρος χωροταξία ήταν φορτισμένος και είχε [...] διαφορετικό θεωρητικό και πρακτικό υπόβαθρο σε κάθε κ-μ. Αντίθετα η εδαφική συνοχή [...] ήταν μια έννοια ουδέτερη που διατυπώθηκε σε ευρωπαϊκό επίπεδο» (Καμχής, 2008:208).

Σύμφωνα με τους Evers, 2012 και Othengrafen & Cornett, 2013, ο όρος της εδαφικής συνοχής συνδέεται με τον χωροταξικό σχεδιασμό από την άποψη της βιωσιμότητας και προβλέπεται να συμβάλει στην επίλυση των προκλήσεων της κλιματικής αλλαγής και στην απώλεια της βιοποικιλότητας, καθώς και στην προστασία πολύτιμων φυσικών περιοχών και στην περιορισμό της αστικής εξάπλωσης (ό.π.).

Η μετάβαση από τη σιωπηρή σε ρητή χρήση αυτής της έννοιας μπορεί να συνδεθεί με τη θητεία του Michel Barnier ως Ευρωπαίου Επιτρόπου για την περιφερειακή πολιτική (Faludi, 2009). Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, η δεύτερη έκθεση για τη συνοχή, που δημοσιεύθηκε το 2001, κάνει ρητές και λεπτομερείς αναφορές στον τρίτο πυλώνα της πολιτικής συνοχής (CEC, 2001, Faludi, 2006). Ο Faludi, 2007 υποστηρίζει ότι η λογική της εδαφικής συνοχής μπορεί να βρεθεί στην Τρίτη Έκθεση για τη Συνοχή (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2004), στην οποία αναφέρεται ότι «οι άνθρωποι δεν πρέπει να βρίσκονται σε μειονεκτική θέση από όπου και αν ζουν ή εργάζονται στην Ένωση», όπως αναφέρθηκε. Ουσιαστικά υποδηλώνει ότι η εδαφική συνοχή αφορά μια δίκαιη κατανομή ευκαιριών στο χώρο, που θεωρείται προϋπόθεση για την επίτευξη ανάπτυξης, ανταγωνιστικότητας, απασχόλησης και βιώσιμης ανάπτυξης (Faludi, 2007).

Κατά τον Faludi, 2004:1349 η αρχική εστίαση της ιδέας της εδαφικής συνοχής ήταν η περιφερειακή οικονομική ανάπτυξη, ενώ οι ρίζες της βρίσκονται στη γαλλική έκφραση

«Aménagement du Territoires», τονίζοντας την γαλλική επιρροή στην ένταξη αυτής της διάστασης της συνοχής στην πολιτική ατζέντα της ΕΕ. Στο ίδιο πνεύμα η Davoudi, 2005:684 επισημαίνει ότι η εδαφική συνοχή έχει τις ρίζες στις σχεδιαστικές παραδόσεις της Γαλλίας και Γερμανίας. Αναλυτικότερα η εδαφική συνοχή βασίζεται στη γαλλική σχεδιαστική παράδοση της "aménagement du territoire", η οποία αποτελεί μια σχεδιαστική πρακτική που «επικεντρώνεται στη μείωση των χωρικών ανισοτήτων», και στη γερμανική παράδοση της «ολοκληρωμένης συνεκτικής προσέγγισης», που «εστιάζει στην ολοκλήρωση των τομεακών πολιτικών» (ό.π.).

Ο Faludi, 2007 περιγράφει συνοπτικά την εδαφική συνοχή ως μια σκοπίμως αόριστη, διαπραγματευόμενη έννοια, η οποία επιτρέπει στις κυβερνήσεις και στα θεσμικά όργανα της ΕΕ να το ορίσουν σύμφωνα με τα δικά τους συμφέροντα, προτιμήσεις και αναπτυξιακές προκλήσεις και συνεπώς μια πολύ χρήσιμη έννοια λόγω αυτής της ασάφειας, καθώς αυτές οι πολλαπλές εννοιολογικοποιήσεις μπορούν να περιλαμβάνουν διαφορετικές λογικές που δεν αλληλοαποκλείονται.

Ο Schön, 2009 τονίζει ότι η εδαφική συνοχή είναι μια διττή έννοια. Στόχος της είναι να ενισχύσει το ενδογενές δυναμικό των περιοχών ώστε να ξεπεραστούν οι ανισορροπίες μεταξύ των εδαφών. Αφενός, η εδαφική συνοχή συνδέεται με ιδέες ισότητας και ισορροπίας και από την άλλη αφορά την αύξηση του εδαφικού κεφαλαίου και του αναπτυξιακού δυναμικού. Τα συγκριτικά πλεονεκτήματα βάσει του τόπου ή το εδαφικό κεφάλαιο αποτελούν σημαντικά πλεονεκτήματα για την ενδογενή ανάπτυξη. Έτσι, για να επιτευχθεί υψηλό επίπεδο παγκόσμιας ανταγωνιστικότητας, η αποτελεσματική χρήση του εδαφικού κεφαλαίου συνδέεται κεντρικά με τον στόχο της εδαφικής συνοχής. Ο ίδιος συγγραφέας υποστηρίζει ότι η εδαφική συνοχή έγινε «μόνιμη διαδικασία πολιτικής, οργανωτικής και τεχνικής συνεργασίας μεταξύ όλων των φορέων χωροταξικής ανάπτυξης και όχι ενός καθορισμένου και σαφώς καθορισμένου στόχου (π.χ. μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων) που πρέπει να ακολουθηθεί» (Schön, 2009: 13-14).

Οι Bohme κ.ά, 2011 υποστηρίζουν ότι η συζήτηση των τελευταίων ετών έχει δείξει ότι ένας αυστηρός ορισμός της εδαφικής συνοχής είναι αδύνατος. Καθώς οι κύριοι ενδιαφερόμενοι υπογραμμίζουν διαφορετικές διαστάσεις της ιδέας της εδαφικής συνοχής και επειδή η έννοια πρέπει να είναι αρκετά ρευστή ώστε να προσαρμόζεται στη χρονική αλλαγή, οποιαδήποτε προσπάθεια να προσδιοριστεί με ακρίβεια θα οδηγήσει αναπόφευκτα στον

αποκλεισμό ορισμένων αισθήσεων ή πτυχών και θα οδηγήσει σε φτωχότερα αποτελέσματα (ό.π.).

Ο Doucet, 2006: 1473 σημειώνει ότι παρόλο που η εδαφική συνοχή δεν ορίζεται με επίσημο τρόπο, σε μια πρώτη ανάγνωση αποσκοπεί σαφώς στην επίτευξη κάποιου είδους «χωρικής δικαιοσύνης», προωθώντας παράλληλα την ενσωμάτωση των τομεακών πολιτικών της ΕΕ που έχουν εδαφικό αντίκτυπο. Χαρακτηριστικά αναφέρει: *"Φαινομενικά συναινετική αρχή: ποιος στην Ευρώπη θα διαμαρτυρόταν για μια καλύτερη συνοχή μεταξύ των διαφόρων πολιτικών της ΕΕ και την παροχή λογικά ισότιμων προτύπων διαβίωσης σε όλους τους πολίτες της ΕΕ, ανεξάρτητα από τον τόπο εγκατάστασής τους"* (ό.π.).

Την διάσταση της χωρικής δικαιοσύνης υπό το πρίσμα ενός ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου επισημαίνει η Davoudi, 2005, άποψη που υποστηρίζουν και οι Colomb & Santinha, 2014 επισημαίνοντας ότι η συζήτηση για την εδαφική συνοχή πρέπει να γίνει κατανοητή στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου, το οποίο επιδιώκει την οικονομική ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα και ταυτόχρονα επιδιώκει αλληλεγγύη και ισότητα. Η οικονομική ανάπτυξη και η ανταγωνιστικότητα πρέπει να επιτευχθούν μέσω της στήριξης των κύριων πόλων ανάπτυξης. Η αλληλεγγύη και η ισότητα προτάθηκαν ήδη στο πρώτο νομικά δεσμευτικό έγγραφο που αναφέρεται στην εδαφική συνοχή (Ευρωπαϊκή Ένωση, 1997), όπου η εδαφική συνοχή συνδέεται με την παροχή δημόσιων υπηρεσιών σε απομακρυσμένες ή απομακρυσμένες περιοχές (ό.π.). Ένας τέτοιος ορισμός συνδέεται με την υποστήριξη των περιφερειών που υστερούν και επιδιώκουν την κοινωνικοοικονομική σύγκλιση.

Όπως επισημαίνει ο Molle, 2007:84, η εδαφική συνοχή είναι μια κατάσταση κατά την οποία οι άνθρωποι και οι επιχειρήσεις δεν υφίστανται αδικαιολόγητα μειονεκτήματα λόγω χωρικών διαφορών όσον αφορά την πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες, βασικές υποδομές και γνώσεις. Η ιδέα της εδαφικής συνοχής που αναφέρθηκε εδώ αντανakλά σημαντικά τις ιδέες της χωρικής δικαιοσύνης, που θεωρούνται ως "δίκαιη και ισότιμη διανομή στο χώρο των κοινωνικά εκτιμημένων πόρων και ευκαιριών για τη χρήση τους" (Soja, 2009:2).

Ο Hamez, 2005 επισημαίνει ότι είναι σημαντικό η έννοια της «εδαφικής συνοχής» να ορίζεται ευρέως, ώστε να τονίζεται ο πλούτος του όρου, χωρίς να περιορίζεται στους όρους που ορίζονται στο Σύνταγμα και αναφέρονται στην ανησυχία για τις περιφέρειες που αντιμετωπίζουν οικονομικές αδυναμίες ή ειδικά μειονεκτήματα, όπως νησιά, ορεινές περιοχές ή περιφερειακές ζώνες. Ο πολυδιάστατος χαρακτήρας του όρου έχει επισημανθεί από την ΕΕ και άλλα θεσμικά όργανα. Έτσι εμφανίζει μια πολυτομεακή διάσταση από την

άποψη ότι προωθεί όχι μόνο την οικονομική συνοχή αλλά και την κοινωνική και περιβαλλοντική, μια εδαφική διάσταση: από την άποψη ότι αφορά τις ανισότητες όσο και την προσβασιμότητα στις υπηρεσίες στα διαφορετικά χωρικά επίπεδα, από την ΕΕ στο τοπικό και τέλος μια χρονική διάσταση όσον αφορά την ανησυχία όχι μόνο με τις σημερινές ανισότητες αλλά και την πιθανή μεταβαλλόμενη σχετική κατάσταση (ό.π.). Σύμφωνα με την Πράσινη Βίβλο για την εδαφική συνοχή (EC, 2008), η έννοια της εδαφικής συνοχής «οικοδομεί γέφυρες» μεταξύ οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών πτυχών και θέτει την αειφόρο ανάπτυξη στο επίκεντρο της πολιτικής ατζέντας.

Η έννοια της εδαφικής συνοχής συνδέεται στενά με την έννοια της τοπικής προσέγγισης όπως προτείνει ο Barca, 2009. Όπως ο ίδιος αναφέρει, η τοποκεντρική προσέγγιση μπορεί να οριστεί ως μακροπρόθεσμη αναπτυξιακή στρατηγική που συμβάλλει στην εξάλειψη της αναποτελεσματικότητας και την ανισότητας σε ορισμένες περιοχές, μέσω της παραγωγής τοπικών δημόσιων αγαθών και υπηρεσιών, ενώ *προωθείται «από το εξωτερικό ένα σύστημα πολυεπίπεδης διακυβέρνησης»* (ό.π.: 5). Ως εκ τούτου, ένα τοποκεντρικό χωροταξικό ή στρατηγικό σχέδιο θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις ειδικές ανάγκες συγκεκριμένων τύπων εδαφών (αστικών, αγροτικών, περιφερειών με διαρθρωτικές αδυναμίες κλπ.) (Barca, 2009). Επίσης, η ανάπτυξη κάθε περιοχής θα πρέπει να δίνει προσοχή στις τοπικές συνθήκες ανάπτυξης και θα πρέπει να βασίζεται στο συγκριτικό πλεονέκτημα που προσδίδει το εδαφικό της δυναμικό (Böhme & Gloersen, 2011).

Πολλοί ερευνητές προσπάθησαν να καταγράψουν με συνθετικό τρόπο την έννοια της εδαφικής συνοχής. Οι Mirwaldt κ.ά. 2009:15 προσπάθησαν να προσδιορίσουν ως λειτουργίες της: την ενίσχυση της ευρωπαϊκής αλληλεγγύης και την προώθηση της ανταγωνιστικότητας και της καινοτομίας, ορίζοντας την εδαφική συνοχή ως εκδήλωση της ενδογενούς και πολυκεντρικής ανάπτυξης, ως συνώνυμο της μείωσης των χωρικών ανισοτήτων, ως δημιουργία δικτύου συνδέσεων - η δικτύωση είναι μια δυναμική διαδικασία που δημιουργεί ροές συναλλαγών και ανταλλαγή πληροφοριών –μεταξύ διαφορετικών περιοχών- και τελικά ως εγγύηση δίκαιης πρόσβασης στις υπηρεσίες και τις υποδομές γνώσης.

Οι Szlachta & Zaucha, 2010:11 θεωρούν την εδαφική συνοχή ως μέσο που θέτει την εδαφική πτυχή γενικότερα και στην οικονομία, τον κοινωνικό σχεδιασμό και τη λήψη αποφάσεων ειδικότερα, ως μέθοδο σχεδιασμού και ανάπτυξης λαμβάνοντας υπόψη τις εδαφικές δυνατότητες των επιμέρους περιοχών & περιφερειών και τις σχέσεις αυτών, εδαφική πρωτεύουσα (δυνατότητα) τόπων, οικισμών και περιφερειών και τις σχέσεις τους,

ως προσθήκη στην οικονομική και κοινωνική συνοχή, ώστε να συμπεριληφθούν και οι περιοχές με γεωγραφικά μειονεκτήματα (όπως ορεινές περιοχές, νησιά, περιοχές με σοβαρό κλίμα, γεωγραφικά απομακρυσμένες περιοχές ή παραμεθόριες περιοχές).

Τέλος, ο Medeiros, 2016b ορίζει την εδαφική συνοχή ως την διαδικασία προώθησης ενός πιο συνεκτικού και ισορροπημένου εδάφους με υποστήριξη της μείωσης των κοινωνικοοικονομικών εδαφικών ανισορροπιών, προώθηση της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας, ενίσχυση και βελτίωση των διαδικασιών εδαφικής συνεργασίας/διακυβέρνησης και τέλος ενίσχυση και δημιουργία ενός πιο πολυκεντρικού αστικού συστήματος. Ουσιαστικά ο ορισμός που δίνει ο Medeiros συγκεράζει τις παραπάνω απόψεις.

Οι ορισμοί και οι τρόποι αντίληψης της έννοιας της εδαφικής συνοχής που παρουσιάστηκαν παραπάνω δείχνουν την έλλειψη ενοποιημένης ερμηνείας στον τομέα αυτό και τη σημασία των πρακτικών δράσεων που αποδίδουν στην κατηγορία αυτή ένα κατάλληλο νόημα. Έτσι, η έννοια της εδαφικής συνοχής εξαρτάται από το κοινωνικο-οικονομικό και πολιτικό πλαίσιο, την ανάπτυξη της γνώσης (δηλαδή τις αλλαγές στον τρόπο με τον οποίο ο ρόλος της επικράτειας γίνεται αντιληπτός σε ζωτικής σημασίας οικονομικές, κοινωνικές και οικολογικές διαδικασίες) και τον τρόπο διεξαγωγής πολιτικών ανάπτυξης. Φαίνεται ότι η εδαφική συνοχή μπορεί να χαρακτηριστεί ως μια γενική, περιεκτική, κατευθυντική έννοια που υποδηλώνει την ανάγκη εξέτασης των εδαφικών συνθηκών και παραγόντων στις διαδικασίες ανάπτυξης, ανάπτυξης, ένταξης και διασφάλισης της κοινωνικής δικαιοσύνης (Bradley & Zaucha 2017:38).

Πάντως οι διάφορες "ιστορίες" (storylines) πίσω από την έννοια της εδαφικής συνοχής, μεταφράζονται επίσης σε μια ποικιλία εργαλείων που θα χρησιμοποιηθούν για την επίτευξη της. Ένα τέτοιο εργαλείο είναι ο συντονισμός των πολιτικών μπορεί να εννοηθεί με διάφορους τρόπους (Böhme κ.ά., 2011, Doucet, 2006 Böhme & Zaucha, 2014 Faludi & Peyrony, 2011), ως οριζόντιος συντονισμός, ως κάθετος συντονισμός αλλά και ως εδαφικός συντονισμός. Ο οριζόντιος συντονισμός αναφέρεται στην ενσωμάτωση πολιτικών που εξασφαλίζουν τη συμπληρωματικότητα των πολιτικών και συμβάλλουν στην αποφυγή επικαλύψεων. Ο κάθετος συντονισμός είναι ένας όρος στενά συνδεδεμένος με τις έννοιες της επικουρικότητας και της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης. Η βασική ιδέα αυτής της έννοιας είναι η κοινή ευθύνη για τον σχεδιασμό πολιτικής, που κατανέμεται μεταξύ των φορέων σε όλα τα ιεραρχικά επίπεδα (εθνικό, περιφερειακό και τοπικό). Ο εδαφικός συντονισμός

επικεντρώνεται στην εφαρμογή μιας πολιτικής εδαφικής ανάπτυξης με βάση μια λειτουργική περιοχή και όχι μια διοικητική περιοχή (Böhme κ.ά., 2011 Böhme & Zaucha, 2014).

2.6 Η ΕΔΑΦΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΕ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΑΒΟΝΑΣ

Όπως αναφέρθηκε σε πολλά σημεία της παρούσας διατριβής η οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή αποτελεί πρωτεύοντα στόχο της ΕΕ, ο οποίος συμπεριλαμβάνεται σε όλες τις πολιτικές. Σύμφωνα με το άρθρο 175 της Συνθήκης, *«η διαμόρφωση και η υλοποίηση των πολιτικών και δράσεων της Ένωσης καθώς και η υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς, λαμβάνουν υπόψη τους στόχους του άρθρου 174 (δηλ. την ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής) και συμβάλλουν στην πραγματοποίησή τους»* (Επίσημη Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, 2010).

Δύο πρόσφατες εκθέσεις συνοχής για τα έτη 2010 και 2014 λαμβάνουν υπόψη όχι μόνο τις οικονομικές και κοινωνικές πτυχές της συνοχής αλλά και τις εδαφικές πτυχές (Ευρωπαϊκή Επιτροπή: 2010, 2014a), στη βάση ότι πολλές πολιτικές της ΕΕ έχουν αντίκτυπο στην εδαφική ανάπτυξη.

Πιο συγκεκριμένα, στην πέμπτη έκθεση οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής με τίτλο *«Επενδύοντας στο μέλλον της Ευρώπης»*, η εδαφική συνοχή συνδέθηκε κυρίως: με την προώθηση της πρόσβασης σε ΥΓΟΣ, με την περιβαλλοντική διάσταση της βιώσιμης ανάπτυξης, με την υιοθέτηση μιας περισσότερο ευέλικτης προσέγγισης που εστιάζει τις παρεμβάσεις της πολιτικής συνοχής σε λειτουργικές χωρικές ενότητες διαφόρων γεωγραφικών κλιμάκων (μακροπεριφέρειες, μητροπολιτικές και αγροτικές περιφέρειες, ομάδες αγροτικών περιοχών και πόλεων, κλπ.), ανεξάρτητα από τις υφιστάμενες διοικητικές διαιρέσεις και τις διοικητικές χωρικές μονάδες (NUTS) και τέλος με την προώθηση της εδαφικής ανάλυσης για την εκτίμηση του εδαφικού αντίκτυπου των κοινοτικών πολιτικών (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010a: 24) προκειμένου να καθοριστούν οι εδαφικές συνέπειες των διαφόρων πολιτικών στους διαφόρους τύπους εδαφών. Μια τέτοια ανάλυση, η οποία διεξάγεται εκ των προτέρων, θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις επιπτώσεις στην οικονομία (συμπεριλαμβανομένων των συγκεκριμένων περιοχών και τομέων), της κοινωνίας (όσον αφορά τον κοινωνικό αποκλεισμό) και του περιβάλλοντος (όσον αφορά τον χωροταξικό

σχεδιασμό) (ό.π.:195 -197). Στη βάση αυτή, ο βαθμός της εδαφικής διάστασης μιας πολιτικής εξαρτάται από τις πιθανές εδαφικές συνέπειες που ορίζονται κατά τη διάρκεια της φάσης του σχεδιασμού της πολιτικής. Με απλούς όρους η έννοια της εδαφικής επίπτωσης σύμφωνα με τα έγγραφα της ΕΕ αναφέρεται σε μία δυνατότητα για την πολιτική να έχει έναν ειδικό αντίκτυπο σε ορισμένες περιφέρειες (Medeiros, 2017).

Ένα πρωταρχικό χαρακτηριστικό αυτής της έκθεσης είναι ότι στο κεφάλαιο III της 5ης έκθεσης για τη συνοχή, αφιερωμένο στην αλληλεπίδραση μεταξύ της πολιτικής συνοχής και άλλων πολιτικών της ΕΕ, γίνεται διάκριση μεταξύ τριών κατηγοριών πολιτικών. Στην πρώτη κατηγορία εντάσσονται οι πολιτικές εκείνες με σαφή εδαφική (περιφερειακή) διάσταση (πολιτική για τις μεταφορές, για το περιβάλλον, την κλιματική αλλαγή, τον ανταγωνισμό κ.λ.π.). Αυτό σημαίνει ότι κατά τη φάση σχεδιασμού της πολιτικής συνυπολογίστηκε ο εδαφικός αντίκτυπος³¹ της πολιτικής και η πολιτική προσαρμόστηκε ώστε να έχει τον μεγαλύτερο αντίκτυπο, ενώ η εδαφική κατανομή αυτού του αντίκτυπου να είναι ισορροπημένη, ενώ παραμένει σημαντική η αξιολόγηση του εδαφικού τους αντίκτυπου μετά την εφαρμογή τους (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010a:200).

Στη δεύτερη κατηγορία, εντάσσονται εκείνες που έχουν μόνο μερική χωρική διάσταση όπως εκείνες που σχετίζονται με την έρευνα, την καινοτομία, την κοινωνία της πληροφορίας και την υγεία (π.χ η πολιτική της ΕΕ για την υγεία, το ψηφιακό θεματολόγιο κ.λ.π.) και θα πρέπει να λαμβάνουν υπ' όψιν τον εδαφικό αντίκτυπο ολόκληρης της πολιτικής κατά τη φάση σχεδιασμού και να περιλαμβάνουν την εδαφική διάσταση στην εκ

³¹Όπως περιγράφεται στην 5^η έκθεση της Συνοχής τόσο οι πολιτικές με όσο και εκείνες χωρίς σαφή χωρική διάσταση μπορούν να επωφεληθούν από μια αξιολόγηση του εδαφικού αντίκτυπου. Πριν αποφασιστεί μια συγκεκριμένη πολιτική, μια τέτοια αξιολόγηση μπορεί να δείξει ποσοτικά ή ποιοτικά ποιες περιοχές ή περιφέρειες ενδέχεται να αντιμετωπίσουν το υψηλότερο κόστος ή να απολαύσουν τα μέγιστα οφέλη. Μετά την υλοποίηση μιας πολιτικής, η αξιολόγηση μπορεί να αποκαλύψει εάν η υλοποίηση της πολιτικής είχε μη ισορροπημένο αντίκτυπο εντός της ΕΕ. Η πλειοψηφία των ενδιαφερόμενων μερών στη συζήτηση για την πράσινη βίβλο για την εδαφική συνοχή καθώς και εμπειρογνώμονες από τα κράτη μέλη επιχειρηματολόγησαν ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να αυξήσει την εδαφική διάσταση των αξιολογήσεων του αντίκτυπου. Αυτό δεν απαιτεί κάποιο καινούριο μέσο. Το να διασφαλιστεί απλώς και μόνο ότι θα δοθεί η κατάλληλη μέριμνα στην εδαφική διάσταση στη στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση (ΣΠΕ) και στην αξιολόγηση του αντίκτυπου (ΑΑ) θα μπορούσε να έχει ήδη σημαντικά οφέλη. Επί του παρόντος, οι κατευθυντήριες οδηγίες για την αξιολόγηση του αντίκτυπου περιέχουν διάφορα στοιχεία με σαφή εδαφική σχέση. Όταν ένα κράτος μέλος ή μια περιφέρεια επηρεάζεται δυσανάλογα, αυτό θα πρέπει να αναφέρεται. Όπου τέτοιες ανισότητες μοιάζουν να είναι σημαντικές, θα πρέπει να αναλύονται καθώς ενδέχεται να αποτελούν λόγο προσαρμογής της πρωτοβουλίας, για παράδειγμα έτσι ώστε να προσφέρονται μέτρα άμβλυνσης ή μεταβατικά μέτρα για την «εξαίρεση» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010).

των υστέρων αξιολόγησή τους (ό.π.:200). Τέλος, διακρίνονται οι πολιτικές εκείνες που δεν δύναται να κάνουν διαχωρισμό μεταξύ των διαφόρων τμημάτων της ΕΕ και χαρακτηρίζονται ως «χωρικά τυφλές», «χωρίς χωρική διάσταση», όταν αυτές δεν έχουν μια ξεκάθαρη στρατηγική, να επηρεάσουν ένα συγκεκριμένο έδαφος και αν αυτές δεν μπορούν να συμβάλλουν άμεσα ή έμμεσα στην προώθηση της εδαφικής ανάπτυξης ή της εδαφικής συνοχής (Bohme κ.ά, 2011). Το γεγονός βέβαια ότι οι πολιτικές της τελευταίας κατηγορίας δεν έχουν ενσωματωμένη χωρική διάσταση δεν σημαίνει ότι δεν έχουν εδαφικές επιπτώσεις κατά την εφαρμογή τους. Αντιθέτως, πολιτικές όπως η ενέργεια, η ενιαία αγορά ή η ΟΝΕ επηρεάζουν σημαντικά τη γεωγραφική κατανομή των οικονομικών πόρων, ακόμη και αν δεν ακολουθούν χωροταξικά διαφοροποιημένους στόχους. η ανάλυση διαφόρων δημόσιων πολιτικών σχετικά με τη χωρική τους διάσταση (ό.π.:30).

Πίνακας 1: Η εδαφική διάσταση των πολιτικών της ΕΕ

Πολιτικές της ΕΕ όπως κατηγοριοποιούνται στην 5 ^η Έκθεση Συνοχής		
Πολιτικές με ρητή χωρική διάσταση	Πολιτικές με μερική χωρική διάσταση	Πολιτικές χωρίς χωρική διάσταση
Ανταγωνισμού Μεταφορών Θαλάσσια Κοινή Αλιεία	Έρευνα & τεχνολογία Καινοτομία και επιχειρηματικότητα Κοινωνία της πληροφορίας και μέσα ενημέρωσης Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός Εργασία Εκπαίδευση Ισότητα των φύλων Υγεία Γεωργία Κλίμα	Ενιαία αγορά Εμπορικές συναλλαγές Ενέργεια Οικονομική και νομισματική ένωση Στρατηγική της Λισσαβώνας

Πηγή: CEC (2010:197-198)

Όπως τονίζεται στην 5^η έκθεση ο διαχωρισμός των πολιτικών της ΕΕ αναδεικνύει ότι ορισμένες πολιτικές της ΕΕ έχουν ασύμμετρο εδαφικό αντίκτυπο και ότι, για κάποιες από αυτές, ελήφθησαν συγκεκριμένα μέτρα για την αποφυγή της υπερβολικής συσσώρευσης κόστους ή οφελών. Αυτό σημαίνει ότι οι νέες πολιτικές που είναι πιθανό να έχουν ασύμμετρο εδαφικό αντίκτυπο θα μπορούσαν να επωφεληθούν από μια διεξοδική συζήτηση του αντίκτυπου αυτού κατά τη φάση σχεδιασμού τους. Επιπλέον, οι πολιτικές κάθε είδους, είτε χωρικά τυφλές είτε χωρικά προσανατολισμένες, πρέπει να περιλαμβάνουν την εδαφική

διάσταση στην εκ των υστέρων αξιολόγησή τους ώστε να αποτυπωθεί τόσο ο σκόπιμος όσο και ο ακούσιος χωρικός αντίκτυπος (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010a: XIX).

Η ταξινόμηση της Επιτροπής σίγουρα μπορεί να αμφισβητηθεί, καθώς η Κοινή Γεωργική Πολιτική φαίνεται να διαθέτει μια πολύ ευρύτερη εδαφική διάσταση από την Κοινή Αλιευτική Πολιτική ή την πολιτική για την ανταγωνιστικότητα. Ωστόσο, η έκθεση για τη συνοχή αποτελεί προηγούμενο εξετάζοντας τα εδαφικά χαρακτηριστικά συγκεκριμένων πολιτικών ή πολιτικών θεμάτων όπως η φτώχεια ή η διαθεσιμότητα δημόσιων υπηρεσιών. Επιπλέον, προσπαθεί να ερμηνεύσει την ίδια την έννοια αναφέροντας ότι η εδαφική συνοχή ενισχύει τη σημασία της εδαφικής ανάλυσης και πτυχές όπως η πρόσβαση στις υπηρεσίες, η αειφόρος ανάπτυξη και οι «λειτουργικές γεωγραφικές περιοχές» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010:24).

Με τα παραπάνω ζητήματα συνδέθηκε η εδαφική συνοχή και στην έκτη έκθεση συνοχής με τίτλο *«Επενδύσεις για θέσεις εργασίας και ανάπτυξη - Προώθηση της ανάπτυξης και της καλής διακυβέρνησης στις περιφέρειες και πόλεις της ΕΕ»* (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014). Ειδικότερα, η εδαφική συνοχή συνδέθηκε με την προώθηση της αρμονικής και βιώσιμης ανάπτυξης όλων των περιοχών της Ένωσης στη βάση της αξιοποίησης των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και πόρων τους). Σε αυτά τα χαρακτηριστικά και τους πόρους περιλαμβάνονται, οι υποδομές, το ανθρώπινο δυναμικό, η καινοτομία, οι θεσμοί, η πληθυσμιακή συγκέντρωση, οι οικονομίες συγκέντρωσης - αστικοποίησης και τα clusters (ό.π.: 202-205). Είναι φανερό ότι η ΕΕ καταβάλλει, στην προκειμένη περίπτωση σημαντική προσπάθεια ώστε να αναλύσει και να εντοπίσει τις συνέπειες της αναγνώρισης της εδαφικής διάστασης της αναπτυξιακής της πολιτικής. Οι Bradley & Zaucha 2017:54 αναφέρουν ότι στην συγκεκριμένη έκθεση εντοπίζονται σημεία με έντονη εδαφική διάσταση της κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης.

Παρατηρείται έτσι σημαντική διεύρυνση των αναλύσεων των πόλεων και της αστικής πολιτικής, μεταξύ άλλων, η εφαρμογή περιπτωσιολογικών μελετών για επιλεγμένες πόλεις (συμπεριλαμβανομένων των ευρωπαϊκών πρωτευουσών), αναλύσεις για μητροπολιτικές περιοχές και λειτουργικές αστικές περιοχές. Περαιτέρω, παρατηρείται εδαφικοποίηση πολλών δεικτών που είναι διαθέσιμα σε προηγούμενες εκθέσεις για τη συνοχή στο επίπεδο των κ-μ μόνο στο επίπεδο των περιφερειών NUTS 2, αλλά και πολύ ευρύτερη χρήση αναλυτικών στοιχείων σε πολλούς τομείς που πραγματοποιούνται σε υποπεριφερειακό επίπεδο (περιφέρειες NUTS3 ή LAU1). Τέλος, επισημαίνει την εισαγωγή της χαρτών και

διαγραμμάτων φυσικής διάταξης και εκτιμήσεων προσβασιμότητας στην περίπτωση των υποδομών μεταφορών. Το αποτέλεσμα της έκτης έκθεσης για τη συνοχή είναι να τεκμηριώσει το γεγονός ότι η διαμόρφωση εδαφικών δομών είναι απαραίτητη για την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη της ΕΕ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014).

Στην έβδομη έκθεση συνοχής με τίτλο *«Η περιφέρειά μου, η Ευρώπη μου, το μέλλον μας»* η εδαφική συνοχή συνδέεται με *«τις μείζονες περιβαλλοντικές προκλήσεις που επηρεάζουν την ανάπτυξη των περιφερειών [...] και τα μείζονα ζητήματα με τα οποία ασχολούνται διάφορα προγράμματα εδαφικής συνεργασίας»* (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2017b:96). Έμφαση δίνεται στην Ενεργειακή Ένωση και την κλιματική αλλαγή, στη κατάσταση του περιβάλλοντος- όσον αφορά το νερό, τα απόβλητα, τις βιώσιμες μεταφορές- τις βιώσιμες πόλεις και στην αντιμετώπιση κοινών προβλημάτων παραμεθόριων³² περιοχών και άλλων ζωνών συνεργασίας. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι εκτός από τα περιβαλλοντικά ζητήματα και την εδαφική συνεργασία, στην έβδομη έκθεση συνοχής η εδαφική συνοχή συσχετίζεται και με την ολοκληρωμένη τοποκεντρική προσέγγιση καθώς και τη ΒΑΑ, ενώ παράλληλα επισημαίνεται ο ρόλος της εδαφικής συνοχής στην προώθηση της χωρικής ανάπτυξης και η συμβολή των εργαλείων πολιτικής CLLDs και ΟΧΕ και ΟΕΕ στην αντιμετώπιση των εδαφικών αναγκών, προβλημάτων και προκλήσεων των επιμέρους περιοχών της ΕΕ. (ό.π.:131-134).

Παράλληλα, σε μια σειρά μελετών, αναλύσεων και αξιολογήσεων της εδαφικής διάστασης των πολιτικών, αναδεικνύει μια σειρά εδαφικών στοιχείων όπως η εδαφική πολυκεντρικότητα, η εκτίμηση των εδαφικών επιπτώσεων, οι αστικές και αγροτικές περιοχές καθώς και η σχέση αυτών, οι θαλάσσιες περιοχές, γνώση και καινοτομία, τα μελλοντικά εδαφικά σενάρια κ.λ.π. (Medeiros 2016c:97), μεταξύ αυτών και την έκθεση με εδαφικό προσανατολισμό *“Territorial Scenarios for Europe 2050”*, ως αποτέλεσμα των εργασιών που πραγματοποιήθηκαν κατά την περίοδο 2011-2014 (ESPON 2020, 2015). Στην έκθεση επισημαίνονται οι μοναδικές αξίες της ευρωπαϊκής επικράτειας που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από μια ενεργή δημόσια πολιτική σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο,

³² Οι παραμεθόριες περιοχές ορίζονται ως περιφέρειες NUTS 3 που βρίσκονται επάνω ή πολύ κοντά σε χερσαία ή θαλάσσια σύνορα ανάμεσα στα κράτη μέλη της ΕΕ και άλλες χώρες. Υπάρχουν δύο είδη παραμεθόριων περιφερειών: εσωτερικές περιφέρειες, δηλ. περιφέρειες που βρίσκονται στα σύνορα μεταξύ κ-μ της ΕΕ και χωρών της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελευθέρων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ), και εξωτερικές περιφέρειες, δηλ. οι περιφέρειες που βρίσκονται στα σύνορα μεταξύ χώρας της ΕΕ και χώρας εκτός της ΕΕ ή της ΕΖΕΣ (ΕΕ,2016:124)

τονίζεται η ανάγκη διαφύλαξης των πλεονεκτημάτων του ανοικτού και πολυκεντρικού ευρωπαϊκού χώρου (ό.π.). Επίσης, διαπιστώνεται ότι οι εδαφικές δομές είναι πολύ ευάλωτες και ευαίσθητες σε οικονομικούς κύκλους διαταραχών και ως εκ τούτου προτείνεται να εξεταστεί ο τρόπος ενίσχυσης της αντίστασης των διαφόρων περιοχών της ΕΕ στα φαινόμενα κρίσης (Gawlikowska-Hueckel και Szlachta 2016).

Λόγω της αυξανόμενης σημασίας της εδαφικής διάστασης των πολιτικών της Ένωσης, τόσο η EUROSTAT, όσο και πολλές Εθνικές Στατιστικές Υπηρεσίες των κ-μ της ΕΕ, ανέπτυξαν στατιστικές βάσεις δεδομένων για εδαφικά συστήματα. Σε επίπεδο Ένωσης θεσπίστηκε κοινή στατιστική ονοματολογία των εδαφικών μονάδων³³, που αποκαλείται ‘‘NUTS’’. Η ταξινόμηση NUTS είναι μια ταξινόμηση ιεραρχικής απόψεως στο μέτρο που υποδιαιρεί κάθε κράτος μέλος σε 3 επίπεδα: NUTS 1, NUTS 2 και NUTS 3. Το δεύτερο και το τρίτο επίπεδο είναι υποδιαιρέσεις του πρώτου και του δεύτερου επιπέδου. Ένα κ-μ μπορεί να αποφασίσει να προσθέσει περαιτέρω επίπεδα στην εν λόγω ιεράρχηση υποδιαιρώντας το επίπεδο NUTS 3, σε τοπικές διοικητικές μονάδες (LAUs) που περιλαμβάνουν τους δήμους και τις κοινότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2019).

Τον Ιούνιο του 2010, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε τη στρατηγική «Ευρώπη 2020» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010b). Αυτή είναι η σημερινή στρατηγική αναφοράς της ΕΕ, στοχεύει στην παροχή "περισσότερων θέσεων εργασίας και καλύτερης ζωής" με την τόνωση της "έξυπνης, βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης" κατά την επόμενη δεκαετία (αναλυτική περιγραφή της Στρατηγικής γίνεται στη συνέχεια). Σχεδόν παράλληλα με την έγκριση της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020» εγκρίθηκε και η Εδαφική Ατζέντα της ΕΕ 2020: Προς μια Περιεκτική, Έξυπνη και Βιώσιμη Ευρώπη των Διάφορων Περιφερειών (TA2020, 2011)^{34,35}, έγγραφο διακυβερνητικής συνεργασίας, ως αποτέλεσμα της διαδικασίας επικαιροποίησης της εδαφικής ατζέντας 2007, λαμβάνοντας υπόψη τη νέα γραμμή σκέψεων

³³ Ο ορισμός των «εδαφικών μονάδων» βασίζεται στις υφιστάμενες διοικητικές μονάδες στα κράτη μέλη. Μια διοικητική μονάδα είναι μια γεωγραφική περιοχή για την οποία η διοικητική αρχή έχει την εξουσία να λαμβάνει διοικητικές ή στρατηγικές αποφάσεις, σύμφωνα με το νομικό και θεσμικό πλαίσιο του κράτους μέλους.

³⁴ Η Εδαφική Ατζέντα 2020 εγκρίθηκε τον Μάιο του 2011 κατά την άτυπη υπουργική συνάντηση των αρμόδιων υπουργών των κρατών μελών της ΕΕ

³⁵ Παρόλο που το έγγραφο έχει επίσης σχεδιαστεί για ένα πολύ ευρύ κοινό, έχει λάβει χαμηλότερο επίπεδο δημόσιας αναγνώρισης από τη στρατηγική «Ευρώπη 2020». Αυτό πιθανότατα απορρέει από τη διαδικασία διατύπωσης, η οποία ήταν ουσιαστικά διακυβερνητική, δηλαδή τη συνεργασία μεταξύ των εθνικών αρχών που είναι αρμόδιες για τον χωροταξικό σχεδιασμό και την εδαφική ανάπτυξη στην ΕΕ. Ως εκ τούτου, το TA 2020 δεν έχει εγκριθεί επίσημα από κανένα όργανο της ΕΕ (Zaucha κ. ά 2014)

που ξεκίνησε ο ΟΟΣΑ (2009a ,b,c) και η έκθεση Barca (2009), δηλαδή της τοποκεντρικής προσέγγισης, ως της κατευθυντήριας ιδέας των ΕΔΕΤ της προγραμματικής περιόδου 2014-2020 (Doucet κ.α, 2014).

Η νέα ΤΑ2020³⁶, η οποία παρέχει ένα πολιτικό και εδαφικό πλαίσιο για την εφαρμογή της στρατηγικής "Ευρώπη 2020", ενώ λειτουργεί και ως σημείο αναφοράς των πολιτικών και δη της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ κατά την τρέχουσα περίοδο προγραμματισμού (Walsh, 2012), βασίστηκε στην αρχή ότι οι περιφέρειες μπορούν να εκμεταλλευτούν το εδαφικό τους κεφάλαιο και έτσι να συμβάλουν στην ανάπτυξη (Sarmiento-Mirwaldt, 2015). Ορίζει την εδαφική συνοχή ως «*σύνολο αρχών για μια αρμονική, ισορροπημένη, αποτελεσματική, βιώσιμη εδαφική ανάπτυξη. Παρέχει ίσες ευκαιρίες στους πολίτες και τις επιχειρήσεις, όπου και αν βρίσκονται, να αξιοποιήσουν στο έπακρο τις εδαφικές τους δυνατότητες.* (ΤΑ2020, 2011:2). Η "ισορροπημένη χωρική ανάπτυξη" θεωρείται βασικό στοιχείο της εδαφικής συνοχής και συνδέεται κυρίως με τη δομή των αστικών συστημάτων. Η προώθηση της «πολυκεντρικής ανάπτυξης» είναι επομένως ζωτικής σημασίας για την αποφυγή της οικονομικής, κοινωνικής και χωρικής πόλωσης των ανθρώπινων δραστηριοτήτων.

Προσθέτει τις νέες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η ΕΕ, σε σχέση με τις προκλήσεις που προσδιορίστηκαν στην ΤΑΕΥ, 2007 και ειδικότερα τις συνέπειες της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, το ρόλο των αστικών κέντρων και την αυξημένη αλληλεξάρτηση των περιφερειών με το διαχωρισμό κέντρου περιφέρειας να παραμένει έντονος (ΤΑ2020,2011:3). Καθορίζει δε έξι προτεραιότητες³⁷ για την εδαφική ανάπτυξη: προώθηση της πολυκεντρικής και ισόρροπης εδαφικής ανάπτυξης, ενθάρρυνση της ολοκληρωμένης ανάπτυξης σε πόλεις, αγροτικές και συγκεκριμένες περιοχές, εδαφική ολοκλήρωση σε διασυνοριακές και διακρατικές λειτουργικές περιοχές, διασφάλιση της παγκόσμιας ανταγωνιστικότητας των περιφερειών με βάση ισχυρές τοπικές οικονομίες, βελτίωση της εδαφικής σύνδεσης ατόμων, κοινοτήτων και επιχειρήσεων και τέλος διαχείριση και σύνδεση οικολογικών, τοπικών και πολιτιστικών αξιών των περιοχών (ΤΑ2020, 2011:6-8). Από την άποψη του προγραμματισμού, οι εδαφικές προτεραιότητες αντικατοπτρίζουν τις προκλήσεις για εδαφική ανάπτυξη που καλύπτει ευρύ φάσμα τομέων ενδιαφέροντος (από δημογραφικές

³⁶ https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/policy/what/territorial-cohesion/territorial_state_and_perspective_2011.pdf

³⁷ Πολλά από αυτά, συμπεριλαμβανομένης της πολυκεντρικής και ισορροπημένης ανάπτυξης, είναι ήδη γνωστές έννοιες από την ροή πολιτικής, ιδιαίτερα από το ΣΑΚΧ.

και κοινωνικές προκλήσεις σε περιβαλλοντικούς κινδύνους και κλιματικές αλλαγές), περιείχε τόσα πολλά στοιχεία σχεδιασμού. Όπως συμβαίνει σε όλα τα έγγραφα στρατηγικής πολιτικής σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ωστόσο, η γλώσσα και η ορολογία που χρησιμοποιούνται μπορεί να είναι εξαιρετικά σημαντικές (Walsh, 2012).

Συνοπτικά, η νέα εδαφική ατζέντα παρέχει ένα στρατηγικό πλαίσιο πολιτικής και αντιπροσωπεύει μια ευρωπαϊκή δέσμευση υψηλού επιπέδου για μια ισορροπημένη περιφερειακή ανάπτυξη και προσεγγίσεις για την πολιτική. Το βασικό του μήνυμα είναι ότι "το έδαφος έχει σημασία". Με άλλα λόγια, η χωρική διάσταση θα πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη κατά τη διαμόρφωση της πολιτικής προκειμένου να μεγιστοποιηθούν οι συνέργειες, να αξιοποιηθούν οι αναπτυξιακές δυνατότητες και να αποφευχθούν οι αντιφατικές επιπτώσεις της πολιτικής.

2.6.1. ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΗΣ ΤΑ 2020 ΜΕ ΕΥΡΩΠΗ 2020

Οι εδαφικές προτεραιότητες που ορίζονται στην εδαφική ατζέντα της στρατηγικής ΕΕ 2020 δεν πρέπει να θεωρούνται ως απομονωμένοι στόχοι. Συνδέοντας τους με τη στρατηγική Ευρώπη 2020, η πολωνική Προεδρία της ΕΕ το 2011 σε έγγραφό της κατέστησε τις προτάσεις αυτές πιο συγκεκριμένες με τη σύσταση ομάδας εμπειρογνομόνων για τη σύνταξη της έκθεσης «Πώς να ενισχυθεί η εδαφική διάσταση της στρατηγικής "Ευρώπη 2020" και της πολιτικής συνοχής της ΕΕ - με βάση την εδαφική ατζέντα 2020» (Böhme κ. ά, 2011).

Η έκθεση βασίζεται σε μια ανάλυση των προτεραιοτήτων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» και της ΤΑ 2020 και στη βάση αυτή προσδιορίζονται τα αποκαλούμενα «εδαφικά κλειδιά» που αποβλέπουν στην προσθήκη αξίας στην εδαφική διάσταση της αναπτυξιακής πολιτικής και αφορούν: την προσβασιμότητα, τις υπηρεσίες γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος τις εδαφικές ικανότητες/παροχές/περιουσιακά στοιχεία, τη δικτύωση πόλεων και τις λειτουργικές περιφέρειες. Η έκθεση ολοκληρώνεται με προτάσεις για δράσεις προγραμματισμού και παρακολούθησης στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής, ενώ οι αρχές και οι προτάσεις της θα μπορούσαν να ισχύουν και για τις τομεακές πολιτικές που πρέπει να λαμβάνουν καλύτερα υπόψη τις εδαφικές ιδιαιτερότητες (Zaucha, κ.ά, 2014 Böhme κ. ά, 2011). Έτσι, τόσο η περιφερειακή ταυτότητα όσο και η τοπική προσέγγιση προωθούνται από την εδαφική συνοχή, γεγονός που υποδηλώνει μια σειρά κατευθύνσεων δράσης όπως μια

λειτουργική προοπτική για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη των εδαφών, τον διατομεακό συντονισμό των πολιτικών και το πολυεπίπεδο της διακυβέρνησης από την τοπική στην ευρωπαϊκή, της συνεργασίας μεταξύ των εδαφών και της βελτίωσης της γνώσης ώστε να κατευθύνεται η σωστή ανάπτυξη (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2012).

Πιο συγκεκριμένα με βάση τις εδαφικές προτεραιότητες μπορεί να υποστηριχθεί ότι τα αστικά συστήματα και η λειτουργία τους διαδραματίζουν βασικό ρόλο στην χωρική ανάπτυξη. Λόγω της έκτασης της ΕΕ όσον αφορά την έκταση της γης, η εδαφική συνοχή χαρακτηρίζεται από μεγάλη εξάρτηση από την κλίμακα. Στο πλαίσιο των αστικών συστημάτων, ο ρόλος των πόλεων καθορίζεται εν μέρει από το γεωγραφικό επίπεδο στο οποίο λειτουργούν ως κέντρα. Παρ' όλα αυτά, σύμφωνα με την έννοια της πολυκεντρικότητας, η κεντρική θέση προέρχεται από τις κομβικές θέσεις εντός του αστικού δικτύου και τις συνδέσεις με άλλες τοποθεσίες, ανεξάρτητα από την κλίμακα. Η πρόσβαση στα κέντρα είναι επομένως ένας βασικός παράγοντας όταν προσπαθούν να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσης σε μειονεκτούσες περιοχές και να επιτύχουν μεγαλύτερη εδαφική συνοχή (π.χ. αποτελεσματικές δημόσιες συγκοινωνίες που συνδέουν αγροτικούς δήμους με τοπικές πόλεις, δίκτυα εθνικών οδών που εξασφαλίζουν τις σχέσεις μεταξύ περιφερειακών πρωτευουσών ή προσβασιμότητα στις μεγαλύτερες μητροπολιτικές περιοχές με αεροπορικές μεταφορές). Εκτός από την προσπελασιμότητα των μεταφορών σε κέντρα (παροχή υπηρεσιών ΥΓΟΣ και θέσεις εργασίας), εστιάζεται στην εύκολη πρόσβαση στις υπηρεσίες επικοινωνιών (ευρυζωνικές υπηρεσίες, κινητές τηλεπικοινωνίες) και ενεργειακά δίκτυα (ΤΑ2020,2011).

Εικόνα 3: Τα εδαφικά "κλειδιά"

Territorial keys	Linking issues
1. Accessibility	• Global accessibility • European and trans-border accessibility • National accessibility and daily accessibility between metropolises • Accessibility of the main, and secondary, centres (regional accessibility including SGEI) • Modal split, public transport, intermodal transport change • e-connectivity
2. SGEI	• Access to energy networks • SGEI (sparsely populated areas) • Access to SGEI
3. Territorial capacities/endowments/assets	• Investing in education • Territory-bound factors (local <i>milieus</i>, etc.) • Local innovation systems and networks • Wise management of cultural and natural assets • Renewable and local energy production • Territorially related characteristics for energy production • Revitalization of cities
4. City networking	• Interactions between metropolises at the EU scale • Interactions between the main national growth poles, • Territory-bound factors (local <i>milieus</i>, etc.) • Accessibility of metropolises and between metropolises
5. Functional regions	• Enlargement of local labour markets • Critical mass of means through territorial cooperation, • Accessibility of secondary growth poles and regional centres • Public transport connections to regional centres • Compact cities (sustainable cities)

Πηγή: Böhme κ. ά, 2011

Θα μπορούσε να υποστηρίξει έτσι κανείς, ότι η εδαφική διάσταση αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα των ευρωπαϊκών διαδικασιών λήψης αποφάσεων, με την έννοια ότι έχει ενσωματωθεί στις κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ για κάθε μία από τις επιμέρους τομεακές πολιτικές που έχει εδαφική επίδραση δηλ. επηρεάζουν άμεσα ή έμμεσα το έδαφός της και την ανάπτυξή του, με ιδιαίτερη έμφαση στην Πολιτική Συνοχής, στις τακτικές και ενδιάμεσες Εκθέσεις για την Συνοχή και επιπλέον και στις επιμέρους Οδηγίες της με την υποχρέωση ενσωμάτωσή τους στο Εθνικό δίκαιο των κ-μ.

Χαρακτηριστικά παραδείγματα τέτοιων οδηγιών αποτελούν η Οδηγία 2014/89/ΕΕ³⁸ που εξέδωσαν το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο «Περί θεσπίσεως πλαισίου για το

³⁸ <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2014/89/oj>

θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό», με την οποία οφείλουν να εναρμονισθούν τα εθνικά δίκαια των κ-μ. Από την οδηγία απορρέει σειρά υποχρεώσεων, μεταξύ των οποίων και η θέσπιση θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού μέχρι το 2021 (Επίσημη Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, 2014). Σε αυτήν την κατεύθυνση η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει διαμορφώσει ένα μηχανισμό υποστήριξης των Κ-μ και έχει διαμορφώσει μια διαδικτυακή πλατφόρμα ενημέρωσης³⁹

Αναφέρεται περαιτέρω η Οδηγία 2009/28/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2009, σχετικά με την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, με βάση την οποία τα κ-μ της Ένωσης έχουν θέσει δεσμευτικούς στόχους για την αύξηση των εθνικών ποσοστών τους έως το 2020, οι οποίοι κυμαίνονται από 10% στη Μάλτα έως 49% στη Σουηδία. Επίσης, η Οδηγία 2000/60/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2000, για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων. Η οδηγία-πλαίσιο για τα ύδατα (ΟΠΥ) καθώς και άλλες που αφορούν τα ύδατα έχουν συμβάλει στη βελτίωση της προστασίας των υδάτων στην ΕΕ., η Οδηγία 91/271/ΕΟΚ του Συμβουλίου για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων (ΟΕΑΛ), η οποία θέτει τις ελάχιστες απαιτήσεις για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων, καθιστώντας την υποχρεωτική για οικισμούς με 2 000 κατοίκους ή περισσότερους.

Τέλος, αναφέρεται η οδηγία 2001/42/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων», ως ένα σημαντικό «βήμα εμπρός στο ευρωπαϊκό περιβαλλοντικό δίκαιο». (Επίσημη Εφημερίδα των ΕΚ, 2001). Σύμφωνα με την παρ. 4 της Οδηγίας ...«η εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων είναι σημαντικό μέσο για την ενσωμάτωση περιβαλλοντικών διαστάσεων στην προετοιμασία και έγκριση ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων που ενδέχεται να έχουν σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις στα κράτη μέλη, διότι εξασφαλίζει ότι οι ενδεχόμενες περιβαλλοντικές επιπτώσεις από την εφαρμογή των σχεδίων και προγραμμάτων λαμβάνονται υπόψη κατά την εκπόνησή τους και πριν από την έγκρισή τους» (ό.π.).

Πάντως η εδαφική διάσταση των πολιτικών της ΕΕ συμπεριλαμβανομένης και της πολιτικής συνοχής της ΕΕ, τονίζεται και μέσω του προγράμματος ESPON2020. Χαρακτηριστική είναι η μελέτη του σχετικά με το μέλλον των Ευρωπαϊκών πολιτικών "The

³⁹ <https://www.msp-platform.eu/>

territorial dimension of future policies" (ESPON, 2018). Επισημαίνεται ότι η διαμόρφωση της εδαφικής διάστασης των μελλοντικών πολιτικών απαιτεί κατανόηση της εδαφικής ποικιλομορφίας - βασικών προκλήσεων και αναπτυξιακών προοπτικών - διαφόρων περιοχών της Ευρώπης εντός και εκτός των διοικητικών τους ορίων, καθώς και διαμόρφωση προσεγγίσεων πολιτικής και εργαλείων εφαρμογής που μπορούν να συμβάλουν στη μεγιστοποίηση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων τους για την προώθηση της ευημερίας των ευρωπαϊκών πληθυσμών, όπως χαρακτηριστικά τονίζεται (ό.π.).

Παράλληλα η ιδιαίτερη έμφαση που δίνεται στο ρόλο των πόλεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στην αστική εν γένει διάσταση της πολιτικής συνοχής τονίζεται τόσο στο Αστικό θεματολόγιο της ΕΕ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2017b:133). Το αστικό θεματολόγιο⁴⁰ /Ευρωπαϊκή Εδαφική Ατζέντα υιοθετήθηκε από τα κ-μ της ΕΕ στην άτυπη συνάντηση στο Άμστερνταμ το 2016 με το Σύμφωνο του Άμστερνταμ⁴¹, που αποσκοπεί στην ενίσχυση της αστικής διάστασης κατά τη χάραξη πολιτικών στην ΕΕ αποτελεί μια ακόμα εξέλιξη της ολοκληρωμένης εδαφικής προσέγγισης, καθώς και στην προώθηση της συνεργασίας ανάμεσα στα κράτη μέλη, τις πόλεις, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και άλλους ενδιαφερομένους, ώστε να μεγιστοποιηθούν οι αναπτυξιακές δυνατότητες των πόλεων και να αντιμετωπισθούν κοινωνικά προβλήματα, κι έτσι να βελτιωθεί η ποιότητα ζωής στις αστικές περιοχές.

Η Αστική Ατζέντα της ΕΕ επικεντρώνεται σε τρεις (3) πυλώνες οι οποίοι αφορούν: 1) τη βελτίωση της κοινοτικής νομοθεσίας για να ξεπεραστούν τα διοικητικά εμπόδια και συνακόλουθα να εφαρμοστούν καλύτερα οι κοινοτικές πολιτικές και η κοινοτική νομοθεσία στις αστικές περιοχές, 2) τη βελτίωση της πρόσβασης σε πηγές χρηματοδότησης, προκειμένου να «επιτευχθεί η αποτελεσματικότερη εφαρμογή των παρεμβάσεων στις αστικές περιοχές», και 3) την «ενίσχυση της γνώσης [...] σε θέματα αστικής ανάπτυξης και την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών και γνώσεων» (Urban Agenda for the EU, 2016:5-6).

Έχουν δημιουργηθεί 12 εταιρικές σχέσεις γύρω από 12 θέματα προτεραιότητας που επικεντρώνονται στον αστικό χαρακτήρα και στην ΕΕ, με πρόθεση να εντοπιστούν κοινά προβλήματα και να προταθούν σχέδια δράσης (στην ΕΕ, τα κράτη μέλη και τις πόλεις) για την αντιμετώπισή τους. Τα θέματα προτεραιότητας⁴² που τίθενται στο πλαίσιο της Αστικής

⁴⁰ https://ec.europa.eu/info/eu-regional-and-urban-development/topics/cities-and-urban-development/urban-agenda-eu_el

⁴¹ https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/pact-of-amsterdam_en.pdf

⁴² https://ec.europa.eu/info/eu-regional-and-urban-development/topics/cities-and-urban-development/urban-agenda-eu_el

Ατζέντας της ΕΕ⁴³ αφορούν την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα, την κυκλική οικονομία, την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, την ψηφιακή μετάβαση, την ενεργειακή μετάβαση, την στέγαση, την ένταξη των μεταναστών και των προσφύγων, τις καινοτόμες και υπεύθυνες δημόσιες συμβάσεις, την απασχόληση και τις δεξιότητες στην τοπική οικονομία, την βιώσιμη χρήση της γης και λύσεις βασισμένες στη φύση, στην αστική κινητικότητα και την αστική φτώχεια. Η πλειονότητα των προτεραιοτήτων αυτών προωθούνται μέσω δράσεων που χρηματοδοτούνται στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής, εκτός των άλλων πολιτικών της ΕΕ, και αφορούν τις πολιτικές και στρατηγικές που αφορούν τις αστικές περιοχές.

⁴³ Ένας νέος δικτυακός τόπος (Το αστικό θεματολόγιο της ΕΕ) επιτρέπει στους ενδιαφερομένους να συνεισφέρουν στο αστικό θεματολόγιο συνολικά ή σε συγκεκριμένες εταιρικές σχέσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΕΛΑΦΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΤΗΣ ΕΕ

3.1 Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ

Ένας από τους κύριους στόχους της ΕΕ είναι η προώθηση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής εντός της Ένωσης. Το κύριο μέσο για την παροχή αυτού του στόχου αποτελεί η Περιφερειακή ή Διαρθρωτική Πολιτική, γνωστή σήμερα ως Πολιτική Συνοχής της ΕΕ, μια αναδιανεμητικού χαρακτήρα πολιτική, η οποία στηρίζεται στη χρήση ενός σημαντικού μέρους του προϋπολογισμού της ΕΕ για τη μείωση των διαφορών μεταξύ των επιπέδων ανάπτυξης των περιφερειών της ΕΕ με τη στήριξη της ανάπτυξης και της προσαρμογής των "καθυστερημένων" ή φθινουσών περιοχών (Colomb & Santinha, 2014) (Molle, 2007) (Mairate, 2006) και για τη μείωση των περιφερειακών και κοινωνικών ανισοτήτων⁴⁴, που η Ενιαία Αγορά τείνει να επιδεινώσει (Faludi & Peyroni, 2011:3 Brunazzo, 2016). Ωστόσο, όπως υποστηρίζει ο Ανδρέου, 2019:53 η συνοχή είναι μια "ασαφής και νεφελώδης έννοια", από την άποψη ότι η Συνθήκη αποδίδει έμφαση στην οικονομική διάσταση του όρου (δηλαδή στην μείωση των αναπτυξιακών ανισοτήτων ανάμεσα στις περιφέρειες της Ε.Ε.), ενώ αφήνει αδιευκρίνιστο το περιεχόμενο τόσο της κοινωνικής όσο και της εδαφικής του διάστασης.

Στο προοίμιο της Συνθήκης της Ρώμης του 1957 τα ιδρυτικά κ-μ διακηρύσσουν ότι βασικό τους μέλημα είναι η *"μείωση των υφιστάμενων ανισοτήτων μεταξύ των διαφόρων περιοχών και η μείωση της καθυστέρησης των λιγότερο ευνοημένων περιφερειών"*⁴⁵. Περαιτέρω το άρθρο 2 της Συνθήκης ορίζει επίσης ότι ένας από τους πρωταρχικούς στόχους των πολιτικών της Κοινότητας είναι η προώθηση μιας «αρμονικής ανάπτυξης των οικονομικών δραστηριοτήτων, η συνεχή και ισόρροπη επέκταση, η αυξανόμενη σταθερότητα, η επιταχυνόμενη ανύψωση του βιοτικού επιπέδου και τη σύσφιξη των σχέσεων μεταξύ των μελών που ανήκουν σε αυτήν» (Manzella και Mendez 2009 Colomb & Santinha 2012).

⁴⁴ Ο στόχος της μείωσης των ανισοτήτων μεταξύ των περιφερειών αναφέρεται στη σύγκλιση των επιπέδων ΑΕΠ, της ανταγωνιστικότητας και της απασχόλησης (Ανδρικοπούλου, Καυκαλάς 2008:224), ενώ η πραγματοποίηση του στόχου στηρίζεται στα Διαρθρωτικά Ταμεία.

⁴⁵ 1957: *Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, (Συνθήκη ΕΟΚ)*

Σε αυτή την πρώτη συνθήκη, ωστόσο, δεν υπήρχε καμία αναφορά περιφερειακής πολιτικής⁴⁶ της ΕΕ ή της έννοιας της "συνοχής", που αργότερα έγινε το κεντρικό στοιχείο της πολιτικής της ΕΕ (Colomb & Santinha 2012), γεγονός που υποστηρίζουν και οι Manzella και Mendez 2009: «*Κοιτάζοντας πίσω στις ρίζες ΕΕ (Ευρωπαϊκή Κοινότητα, ακολούθως Ευρωπαϊκή Ένωση), η περιφερειακή πολιτική φαίνεται να είναι η μεγάλη απόυσα*». Ειδικότερα, διαπιστώνουν ότι παρά την ύπαρξη ενός «περιφερειακού προβλήματος» σε όλες τις Ευρωπαϊκές Χώρες, όπως τέθηκε στο συνέδριο της Μεσσήνης το 1955 και με την παρουσία μιας ιδρυτικής χώρας όπως η Ιταλία – η οποία είχε στο Mezzogiorno⁴⁷ το κατεξοχήν εδαφικό πρόβλημα στην μεταπολεμική Ευρώπη- η προσοχή που δόθηκε στην περιφερειακή πολιτική στη Συνθήκη της Ρώμης το 1957 ήταν ελάχιστη (Manzella και Mendez 2009:5). Στο κύριο σώμα της Συνθήκης, το περιφερειακό ζήτημα προσεγγίζεται σε μεγάλο βαθμό έμμεσα, δηλαδή μέσα από μια σειρά διατάξεων που αφορούν ειδικά τις τομεακές πολιτικές όπως η γεωργία, οι μεταφορές και οι κρατικές ενισχύσεις. Το μοναδικό χρηματοδοτικό μέσο που δημιουργήθηκε για να προωθήσει άμεσα την περιφερειακή ανάπτυξη ήταν η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, η οποία είχε ως καθήκον μεταξύ των άλλων τη χορήγηση δανείων ‘τα οποία θα διευκόλυναν τη χρηματοδότηση των απαραίτητων για την ανάπτυξη των λιγότερο αναπτυγμένων περιφερειών έργων’ (Manzella και Mendez 2009:5).

⁴⁶ Αυτό οφείλεται κυρίως στην επικράτηση της άποψης ότι οι δυνάμεις της αγοράς, μέσω της λειτουργίας της ενιαίας αγοράς θα μπορούσε να ελαχιστοποιήσει τις ανισότητες (Καμχής, 2007).

⁴⁷ Σήμερα το «Mezzogiorno» είναι συνώνυμο με μακροχρόνια υπανάπτυξη που μπορεί να ανιχνευθεί σε όλα σχεδόν τα στοιχεία της οικονομίας, των υποδομών και των συνθηκών διαβίωσης. Το “Mezzogiorno” αναφέρεται στις 5 Περιφέρειες της Νότιας Ιταλίας (Abruzzo, Molise, Campania, Puglia, Basilicata, Calabria), οι οποίες παρουσιάζουν σημαντικές υστέρηση στην οικονομική τους ανάπτυξη, τόσο σε απόλυτους όσο και σε σχετικούς όρους σε σύγκριση με τις βόρειες περιοχές της Ιταλίας. Η γεωγραφική ιδιαιτερότητα, το εκτεταμένο οργανωμένο έγκλημα, η υψηλή ανεργία και τα εν γένει διαρθρωτικά προβλήματα της οικονομίας του Mezzogiorno, στοιχεία που αποτρέπουν την επίτευξη ρυθμών ανάπτυξης, αποτελούν αντικείμενο μελέτης πολλών ακαδημαϊκών και ιδρυμάτων, ως προς την εξεύρεση κατάλληλης λύσης για την αντιστροφή των αρνητικών δεικτών του. Αρχικά η εθνική πολιτική που ασκήθηκε, ιδιαίτερα μετά τις 5 πρώτες δεκαετίες μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, για τη μείωση του οικονομικού μειονεκτήματος των περιοχών Mezzogiorno βασίστηκε σε διάφορες θεσμικές και δημοσιονομικές παρεμβάσεις συμπεριλαμβανομένης και της “Cassa per il Mezzogiorno”, ένα Ταμείο με έμφαση στην υλοποίηση επενδύσεων υποδομών και βιομηχανικών δραστηριοτήτων. Στη δεκαετία του ’70, με τη δημιουργία των περιφερειακών διοικήσεων και την αποκέντρωση πολλών αρμοδιοτήτων η ευθύνη των πολιτικών περιφερειακής ανάπτυξης μεταφέρθηκε στο περιφερειακό επίπεδο. Κάποια μικρή αντιστροφή της κατάστασης και σχετικής σύγκλισης παρατηρήθηκε στο τέλος της δεκαετίας του ’90, όμως στη συνέχεια, αρχής γενομένης από το 2007, παρατηρείται μια συνεχής διαδικασία απόκλισης με αποτέλεσμα οι δείκτες ανάπτυξης της περιοχής να οδηγηθούν σε επίπεδα πριν από 25 χρόνια, στην αρχή της παρέμβασης της πολιτικής συνοχής της ΕΕ. Το 2013 το ΑΕΠ του Mezzogiorno μετρήθηκε στο επίπεδο του 56%, με αρνητικές προοπτικές (Lüttge, 2014)

Η συζήτηση για την ανάγκη ύπαρξης πολιτικής περιφερειακής ανάπτυξης, αφού αντίστοιχη πολιτική δεν προβλεπόταν στη Συνθήκη της Ρώμης το 1957⁴⁸, ξεκίνησε το 1972 στη Διάσκεψη των Παρισίων (Καμχής, 2007), και στις δύο πρώτες δεκαετίες της οι χρηματικές μεταβιβάσεις που ευνοούν τις ασθενέστερες περιφέρειες ήταν κατά κύριο λόγο ένας μηχανισμός αντιστάθμισης για τις χώρες που ήταν καθαρές δότριες της ΕΟΚ, της Κοινής Αγοράς⁴⁹ (McCannn και Ortega-Argile's 2013a).

Σημαντικό βήμα όμως προς την κατεύθυνση διαμόρφωσης μιας πολιτικής περιφερειακής ανάπτυξης θεωρείται η σύσταση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) το 1975⁵⁰, σε συνέχεια δημοσιοποίησης μιας σειράς εκθέσεων που εκπονήθηκαν από την Επιτροπή ή το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και οι οποίες επισήμαιναν την ανάγκη παρέμβασης της Κοινότητας στο πεδίο της Περιφερειακής Ανάπτυξης (Γιαννακούρου 2008:28) με αποστολή την στήριξη των περιφερειακών πολιτικών των κ-μ και την παροχή βοήθειας στις λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές της Κοινότητας (Καμχής, 2007). Στο πλαίσιο αυτό το ΕΤΠΑ χρηματοδοτεί μόνο εθνικά έργα που ετοιμάζονται αποκλειστικά από τα κράτη μέλη και υποβάλλονται προς έγκριση για ευρωπαϊκή στήριξη σε επίπεδο πάντως έργου.

Η ένταξη στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα των φτωχότερων κ-μ όπως της Ιρλανδίας (1973), της Ελλάδας (1981), της Ισπανίας και της Πορτογαλίας (1986) αύξησε τις οικονομικές ανισότητες σε όλη την Κοινότητα (McCannn και Ortega-Argile's, 2013a). Αναγνωρίστηκε ότι η πρόοδος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Ολοκλήρωσης δεν μείωνε αυτομάτως τις ανισότητες, αλλά αντίθετα οδηγούσε σε περαιτέρω απόκλιση των πλουσιότερων περιφερειών, δεδομένου ότι αυτές ήταν σε πιο ευνοϊκή θέση για να επωφεληθούν από την πρόοδο της Ενιαίας Αγοράς (Becker κ.ά, 2010). Έτσι από το 1980 διαπιστώθηκαν νέες διαπεριφερειακές και ενδοπεριφερειακές ανισότητες κυρίως ως απόρροια του προγράμματος της εσωτερικής αγοράς και του ανοίγματος των εθνικών οικονομιών στον ανταγωνισμό και την διεθνοποίηση, αποτελώντας απειλή για την ολοκλήρωση της ΕΕ.

⁴⁸ «Χρειάστηκε να περιμένει 18 χρόνια μέχρι να γίνει κοινοτική πολιτική με την αυστηρή έννοια του όρου, δηλαδή με συγκεκριμένη νομοθεσία και προϋπολογισμό» (Καμχής 2009: 201)

⁴⁹ Οι περιφερειακές ανισότητες θεωρούνταν ανέκαθεν ως εμπόδιο στην εκπλήρωση του βασικού στόχου της Συνθήκης της Ρώμης, στην αρμονική ανάπτυξη (Faludi, Waterhout, 2002)

⁵⁰ Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο είχε ήδη δημιουργηθεί από την ιδρυτική Συνθήκη της Ρώμης το 1957, με στόχο να ενισχύσει την αύξηση της απασχόλησης εργατικού δυναμικού εντός της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, ενώ το 1968 δημιουργήθηκε η Γενική Διεύθυνση Περιφερειακής Πολιτικής δημιουργήθηκε, ακολουθούμενη από την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) το 1975, με στόχο τη διόρθωση των περιφερειακών ανισορροπιών.

Η διαπίστωση αυτή οδήγησε την Κοινότητα στην έγκριση του Κανονισμού 2088/85⁵¹ με τον οποίο καθιερώθηκαν τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (Μ.Ο.Π.), που χρηματοδοτούσαν την Ελλάδα, στο σύνολο της επικράτειας⁵², την Ιταλία και την Γαλλία για μια περίοδο επτά ετών (1985-1992), σηματοδοτώντας την πρώτη φορά που η Κοινότητα εφαρμόζει ιδιαίτερη πολιτική για τις μεσογειακές περιοχές, προσαρμοσμένη στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κοινωνικής και οικονομικής δομής του Ευρωπαϊκού Νότου. Στόχος των ΜΟΠ αποτέλεσε η βελτίωση της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης των νότιων περιοχών της Κοινότητας, που θα επιτευχθεί με την προώθηση της ανάπτυξης, την προσαρμογή καθώς και τη στήριξη της απασχόλησης και των εισοδημάτων σε όλους τους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας με έμφαση στην γεωργία και την αλιεία (Κόνσολας, 1997 Πετράκος, Ψυχάρης 2004).

Ουσιαστικά με τον σχεδιασμό των ΜΟΠ η Κοινότητα υιοθετεί μια ολοκληρωμένη προσέγγιση στην αναπτυξιακή διαδικασία-αντιμετωπίζει τις τρεις χωρικές μονάδες της Μεσογείου που ανήκουν σε διαφορετικά κράτη ως ενιαία περιφέρεια προγραμματισμού-ενισχύει το διαρθρωτικό χαρακτήρα του προγραμματισμού και όχι τον ευκαιριακό, με την κατάρτιση ενός πολυετούς προγράμματος με προκαθορισμένους και ποσοτικά προσδιορισμένους στόχους (Κόνσολας, 1997:294) καθώς και την εταιρική σχέση των κ-μ, των περιφερειών και των τοπικών αρχών με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Καμχής, 2007:79).

Στο πλαίσιο της ταχέως μεταβαλλόμενης οικονομικής, δημογραφικής και πολιτικής πραγματικότητας στην ΕΕ, με την υιοθέτηση της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης⁵³ "η οικονομική και κοινωνική συνοχή" κατοχυρώνεται ως βασικό στόχος της ΕΕ με όρους μείωσης των υφιστάμενων περιφερειακών ανισοτήτων και των διαφορών στα επίπεδα ανάπτυξης των διαφόρων περιοχών των κ-μ (Γιαννακούρου 2008:34 Farole κ.α., 2009). Έκτοτε η Περιφερειακή Πολιτική της ΕΕ, καθιερώνεται ως πολιτική της Κοινότητας με

⁵¹Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 2088/85 του Συμβουλίου της 23ης Ιουλίου 1985 για τα Ολοκληρωμένα Μεσογειακά Προγράμματα

⁵² Η Ελλάδα υπέβαλε έξι προγράμματα που κάλυπταν ευρύτερες περιφέρειες της χώρας και ένα πρόγραμμα για την πληροφορική (Πετράκος, Ψυχάρης 2004:417). Η συνολική Κοινοτική χρηματοδότηση ανερχόταν στο ποσό των 6,6 δις. ECU, από τα οποία τα 2,5 δις ECU αναλογούσαν στη χώρα μας. Το ποσό αυτό κάλυπτε το 70% του κάθε έργου που εντασσόταν στα ΜΟΠ, ενώ το υπόλοιπο 30% καλυπτόταν από τον Ελληνικό Προϋπολογισμό (Κόνσολας, 1997:294).

⁵³Υπογράφηκε στις 17 Φεβρουαρίου 1986 (Λουξεμβούργο) και 28 Φεβρουαρίου 1986 (Χάγη). Τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιουλίου 1987. Με τη Συνθήκη αυτή επιχειρήθηκε η πρώτη μεγάλης κλίμακας αναθεώρηση της Συνθήκης της Ρώμης, με τη μεταρρύθμιση των θεσμικών οργάνων της ΕΟΚ εν όψει της προσχώρησης της Πορτογαλίας και της Ισπανίας και την επίσπευση της διαδικασίας λήψης αποφάσεων εν όψει της ενιαίας αγοράς.

κεντρική θέση μεταξύ των υπολοίπων Κοινοτικών Πολιτικών (Γιαννακούρου 2008:34) και αποτελεί το μεγαλύτερο συστατικό στοιχείο του προϋπολογισμού της ΕΕ, ιδιαίτερα για τα νέα κράτη μέλη που εντάσσονται.

3.2 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΤΗΣ ΕΕ

Η λογική, η φύση και η εφαρμογή της ευρωπαϊκής περιφερειακής πολιτικής ή, πιο συγκεκριμένα, της πολιτικής συνοχής της ΕΕ, έχουν υποστεί θεμελιώδεις αλλαγές τα τελευταία χρόνια. Οι αλλαγές προκλήθηκαν εν μέρει από τις αλλαγές στη σύγχρονη πολιτική σκέψη που απορρέουν από τις πρόσφατες θεωρητικές και εμπειρικές προόδους της χωρικής οικονομίας και της οικονομικής γεωγραφίας. Δεδομένου, όπως αναφέρει ο Medeiros 2016a, 2017, ότι οι πολιτικές δεν παράγονται σε πολιτικό κενό, έτσι και η Πολιτική Συνοχής της ΕΕ επηρεάστηκε σε μεγάλο βαθμό από την «εποχή που επικρατεί στο πολιτικό και οικονομικό πλαίσιο. Όπως επισημαίνουν οι McCann και Ortega-Argiles, 2013:3b η λογική των μεταρρυθμίσεων στην Πολιτική Συνοχής της ΕΕ μπορεί να γίνει αντιληπτή μόνο στο πλαίσιο της συγκεκριμένης ιστορίας και εξέλιξης των θεσμών και της γεωγραφίας της Ευρώπης.

Οι αλλαγές στην πολιτική οικονομία της Ευρώπης και οι βαθιές επιρροές της σύγχρονης παγκοσμιοποίησης άλλαξαν επίσης πολλές πτυχές του πλαισίου, εντός του οποίου λειτουργεί η ευρωπαϊκή περιφερειακή πολιτική και οι ίδιες οι αλλαγές ανάγκασαν την επανεξέταση όλων των πτυχών της πολιτικής, συμπεριλαμβανομένης της ίδιας της ύπαρξης. (McCann και Ortega-Argiles, 2013b). Ως έναρξη της πολιτικής συνοχής της ΕΕ θεωρείται το 1989, δεδομένου ότι στις 24 Ιουνίου 1988, το Συμβούλιο συμφώνησε για έναν κανονισμό που έθεσε τα υπάρχοντα κοινοτικά κονδύλια στο πλαίσιο της «οικονομικής και κοινωνικής συνοχής», όρου που εισήγαγε η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη δύο χρόνια νωρίτερα» (EC, 2008). Στο πλαίσιο αυτό η Πολιτική Συνοχής της ΕΕ ξεκίνησε αρχικά ως όχημα «κοινωνικοοικονομικής συνοχής» και όχι ως πολιτική χρηματοδότησης για την ανάπτυξη και την επένδυση (Medeiros, 2017). Τόσο η λειτουργικότητα όσο και τα αποτελέσματα της πολιτικής Συνοχής της ΕΕ αποτελούν αντικείμενο συζήτησης και διερεύνησης σε ένα μεγάλο μέρος της βιβλιογραφίας (Medeiros, 2016a) ως η κύρια πολιτική της ΕΕ (Molle, 2007) για την ενίσχυση των μειονεκτικών περιφερειών της ΕΕ.

Τελικά, η Πολιτική Συνοχής της ΕΕ έχει διαμορφωθεί με την υιοθέτηση πολλών πολιτικών θεμάτων πολιτικής/στρατηγικής της ΕΕ, ενώ το σκεπτικό της επηρεάστηκε σε μεγάλο βαθμό από την έναρξη ισχύος των Συνθηκών του Μάαστριχτ, του Άμστερνταμ και της Λισαβόνας, οι οποίες οδήγησαν αντιστοίχως: (i) στην εισαγωγή του Ταμείου Συνοχής, (ii) εστίαση στην απασχόληση και τις κοινωνικές πτυχές της ανάπτυξης και της απασχόλησης (iii) την ενσωμάτωση του στόχου της εδαφικής συνοχής, παράλληλα με τους στόχους της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής. Τέλος, η διαδοχική προσχώρηση νέων κ-μ (Σουηδία, Φινλανδία και Αυστρία το 1995, Μάλτα, Κύπρος, Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία, Πολωνία, Τσεχική Δημοκρατία της Σλοβακίας, Σλοβενία και Ουγγαρία το 2004. Η Βουλγαρία και η Ρουμανία το 2007 και η Κροατία το 2013, οδήγησαν σε σημαντική αύξηση των αραιοκατοικημένων και λιγότερο αναπτυγμένων περιοχών εντός της ΕΕ (Medeiros, 2016c). Τα τελευταία χρόνια έχει επηρεαστεί από την στρατηγική «Ευρώπη 2020», η οποία αντιστοίχως (i) έδωσε έμφαση στην ανάπτυξη, απασχόλησης και ανταγωνιστικότητας · (ii) ενίσχυσε το όραμα για μια στρατηγική αειφόρου ανάπτυξης και (iii) προώθησε ένα πρότυπο για μια έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010b).

Συνολικά, αυτά τα γεγονότα προκάλεσαν διαδοχικές προσαρμογές στο «στρατηγικό λογικό πλαίσιο και στην αρχιτεκτονική διακυβέρνησης» της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ (Molle, 2017, Bachtler & Gorzelak 2007 Medeiros, 2017, με τρεις ξεχωριστές φάσεις: (i) τη φάση της στρατηγικής πριν από τη στρατηγική της Λισαβόνας (1989-1999), που χαρακτηρίζεται από μια «κοινωνικοοικονομική στρατηγικής λογικής σύγκλισης · (ii) τη φάση της «Λισαβόνας» (2000-2013), η οποία ενίσχυσε το «παράδειγμα ανάπτυξης και απασχόλησης», ενώ παράλληλα προχώρησε σε στροφή προς την έμφαση στην καινοτομία και (iii) στη φάση «Ευρώπη 2020» (2014-2020) η λογική «ανάπτυξη» (έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς) διαδραμάτισε πρωταρχικό ρόλο, ενώ παραδόξως δόθηκε μεγαλύτερη προσοχή στην «εδαφική διάσταση» της (Medeiros, 2017).

3.2.1 Η ΕΝΙΑΙΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΡΑΞΗ (1987) ΚΑΙ Η ΠΡΩΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ (1989-1993)

Πράγματι, το 1986 η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη⁵⁴ έθεσε τις βάσεις για μια πραγματική Πολιτική Συνοχής με σκοπό να μπορέσει να αντισταθμίσει το βάρος της ενιαίας αγοράς για τις λιγότερο ευνοημένες περιοχές της Κοινότητας. Ήταν δεδομένο ότι το περιβάλλον της Ενιαίας Αγοράς θα δημιουργούσε δυσκολίες προσαρμογής στα κράτη μέλη που η οικονομία τους δεν ήταν ισχυρή, έτσι η περιφερειακή πολιτική θα βοηθούσε στην προσαρμογή αυτή ως παράγοντας εξισορρόπησης των αποτελεσμάτων της ενιαίας αγοράς και της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης (Peyrony, 2007)⁵⁵. Η νομική βάση που θεσπίστηκε με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη άνοιξε τον δρόμο για μια ολοκληρωμένη Πολιτική Συνοχής, που βασίζεται σε τέσσερις αρχές που αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο της και χαρακτηρίζουν της πολιτικής της ΕΕ.:

- Συγκέντρωση: εστίαση στις φτωχότερες περιοχές
- Συνεργασία: η συμμετοχή των περιφερειακών και τοπικών εταίρων
- Πολυετής προγραμματισμός αντί ετήσιων προγραμμάτων που συμπεριλαμβάνουν τυχαία έργα
- Προσθετικότητα⁵⁶ : οι δαπάνες της ΕΕ δεν πρέπει να υποκαθιστούν τις εθνικές χρηματοδοτήσεις, «συν-χρηματοδότηση αντί υποκατάστασης»

Η Ευρωπαϊκή περιφερειακή πολιτική⁵⁷ επανασχεδιάστηκε με πρωτοβουλία του τότε επικεφαλής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ζακ Ντελόρ οδηγώντας στη μεταρρύθμιση του 1988 όπου και μετονομάστηκε σε Πολιτική Συνοχής της ΕΕ, στο πλαίσιο και της Ενιαίας αγοράς της ΕΕ, η οποία τέθηκε σε λειτουργία στις αρχές του 1992 (McCannn και Ortega-Argile's

⁵⁴Μελετητές θεωρούν γενικά την έναρξη ισχύος της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης ως αφετηρία της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ..

⁵⁵ Όλοι συμφωνούν ότι η ενιαία αγορά πρέπει να είναι επωφελής σε όλα τα κράτη μέλη, και ότι όπου είναι αναγκαίο η ΕΕ πρέπει να υποστηρίξει τη σύγκλιση μεταξύ τους (για παράδειγμα, με εργαλεία όπως το Ταμείο Συνοχής (Peyrony, 2007)).

⁵⁶ Η προσθετικότητα ορίζεται ως τα θετικά αναπτυξιακά αποτελέσματα που δεν θα ήταν δυνατό να επιτευχθούν χωρίς την παρέμβαση της πολιτικής συνοχής (Bachtler και Turok 1997 στο (McCannn και Ortega-Argile's 2013))

⁵⁷ Περιφερειακή Πολιτική της ΕΕ - ή η Πολιτική συνοχής - είναι ένας από τους βασικούς άξονες της ολοκλήρωσης της ΕΕ, μαζί με την ενιαία αγορά και νομισματικής ένωσης. (Pellegrini κ.α. 2012)

2013a). Επιπλέον, το 1992, η Συνθήκη του Μάαστριχτ⁵⁸, που σηματοδότησε μια νέα εποχή για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, προβλέποντας τη δημιουργία της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ), εισήγαγε το Ταμείο Συνοχής⁵⁹ προς όφελος των φτωχότερων κ-μ (Ελλάδα, Ιρλανδία, Ισπανία και Πορτογαλία) και την υποστήριξη τους στην εκπλήρωση των κριτηρίων σύγκλισης της ΟΝΕ (Becker κ.ά, 2010 Manzela & Mendez 2009).

Ακολουθώντας, η συνολική μεταρρύθμιση της λειτουργίας των Διαρθρωτικών Ταμείων⁶⁰, στα οποία στηρίχθηκε μεγάλο μέρος της πραγματοποίησης του στόχου της συνοχής (Γιαννακούρου 2008:34) και αποτελούν το βασικό εργαλείο της ευρωπαϊκής περιφερειακής και διαρθρωτικής πολιτικής (Manzela & Mendez, 2009 McCann & Ortega-Argilés, 2013a), συνοδεύτηκε από διπλασιασμό των πόρων των ταμείων και έτσι το μερίδιο της περιφερειακής πολιτικής στον προϋπολογισμό της ΕΕ αυξήθηκε από μόλις 16% το 1988 σε 31% το 1993. Η μεταρρύθμιση του 1994 ενέτεινε την ευρωπαϊκή επιρροή επί της περιφερειακής πολιτικής με τη δημιουργία ενός συστήματος στενής συνεργασίας μεταξύ των κ-μ και της Επιτροπής στην υλοποίηση ενός πολυετούς χρηματοδοτικού προγράμματος περιφερειακής πολιτικής για την περίοδο 1989 – 1993⁶¹, το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης⁶²

⁵⁸Για να κάνουν τη συνθήκη του Μάαστριχτ πιο εύπεπτη, μόνονους μετρητών έγιναν διαθέσιμα για τις απειθαρχές κυβερνήσεις: Ο Ζακ Ντελόρ, ο Πρόεδρος της Επιτροπής, δωροδόκησε τους υπουργούς Οικονομικών της Ελλάδας, της Ισπανίας, της Πορτογαλίας και της Ιρλανδίας, με την υπόσχεση μεγάλων αυξήσεων στα διαρθρωτικά ταμεία της ΕΕ με αντάλλαγμα τις υπογραφές τους στο κείμενο της Συνθήκης» (Judt, 2005:715, στο Bradley, Untiedt 2012).

⁵⁹Η καθιέρωση του Ταμείου Συνοχής οδήγησε σε περαιτέρω αύξηση των δαπανών κατά 64% την επόμενη προγραμματική περίοδο 1993-1999.

⁶⁰ Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) υποστηρίζει προγράμματα για την ανάπτυξη των υποδομών, των επενδύσεων που δημιουργούν απασχόληση, την έρευνα, την καινοτομία, καθώς και άλλων στόχων. Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) διαθέτει τους πόρους του για την υποστήριξη της απασχόλησης, τη στήριξη των πολιτών για την εξεύρεση καλύτερων θέσεων εργασίας και τη διασφάλιση πιο δίκαιων ευκαιριών απασχόλησης για όλους τους πολίτες της ΕΕ. Τέλος, το Ταμείο Συνοχής χρηματοδοτεί έργα υποδομής μεγάλης κλίμακας, σε χώρες που το κατά κεφαλή Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα (ΑΕΕ) είναι κατώτερο του 90% του κοινοτικού μέσου όρου, με στόχο τη μείωση της οικονομικής και κοινωνικής τους υστέρησης και τη σταθεροποίηση της οικονομίας τους.

⁶¹Το σύστημα κατανομής των πόρων που διατίθενται μέσω της Πολιτικής Συνοχής αναφέρεται σε χρηματοδότηση των περιφερειών των κρατών μελών της Ένωσης ανάλογα με τα οικονομικά χαρακτηριστικά, τις επιδόσεις και τις ανάγκες τόσο του κράτους –μέλους, όσο και των αντίστοιχων περιφερειών. Οι περιφέρειες διαχωρίζονται σε κατηγορίες ανάλογα με τις ανάγκες τους, το βαθμό μειονεκτικότητας και τη σοβαρότητα των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν και με πρωταρχικό κριτήριο το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) ανά κάτοικο της περιφέρειας σε σχέση με τον μέσο όρο της ΕΕ.

⁶²«Το ΚΠΣ περιλαμβάνει τους άξονες δράσεις τους οποίους η Κοινότητα είναι διατεθειμένη να στηρίζει έχοντας λάβει υπόψη αμφότερες τις ανάγκες του κράτους –μέλους και τις ευρωπαϊκές προτεραιότητες και πολιτικές» (Καμχής 1997:81-82).

συχνά αποκαλούμενο και Πρώτο Πακέτο (Delors)⁶³.

Με τη πρώτη μεγάλη αυτή μεταρρύθμιση των Διαρθρωτικών Ταμείων (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, ΕΓΤΠΕ, τμήμα Προσανατολισμού), η περιφερειακή πολιτική της Ένωσης μετατράπηκε από μια πολιτική υποστηρικτική των εθνικών περιφερειακών πολιτικών σε μια αληθινά ευρωπαϊκή πολιτική (Καμχής, 2007:80). Πρόκειται, όπως τονίζει για μια επανάσταση, μια αλλαγή «παραδείγματος».

Καθορίζονται έξι στόχοι, μεταξύ των οποίων οι τρεις έχουν εδαφική διάσταση. Το μεγαλύτερο μέρος του προϋπολογισμού είχε οριστεί για τον στόχο 1, ο οποίος αντιστοιχούσε στην πρόταση του Delor σχετικά με τις υποβαθμισμένες περιφέρειες με ΑΕΠ κάτω του 75% του κοινοτικού μέσου όρου. Ο στόχος 2 αφορούσε βιομηχανικές περιοχές σε παρακμή, εδώ τα κριτήρια σχετικά με το ποσοστό απασχόλησης ήταν καθοριστικά για την κατανομή. Ο τελευταίος στόχος με χωρικό προσανατολισμό ήταν ο στόχος 5β για τις αγροτικές περιοχές. η επιλεξιμότητα αποφασίστηκε για λόγους κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης, γεωργικής απασχόλησης και γεωργικού εισοδήματος. Οι στόχοι 3, 4 και 5α αφορούσαν τη μακροχρόνια ανεργία, την επαγγελματική ένταξη των νέων και την προσαρμογή των γεωργικών διαρθρώσεων αντίστοιχα (DG Regional Policy, 2008:10-12 Brunazzo, 2016). Στόχος ήταν η κοινωνική και οικονομική συνοχή περισσότερο από την εδαφική.

Την ίδια περίοδο το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε τη δημιουργία 16 κοινοτικών πρωτοβουλιών, οι οποίες λαμβάνουν το 7,8% του προϋπολογισμού περιφερειακής πολιτικής και ενθαρρύνουν τη συνεργασία των διαφόρων κ-μ σε τομείς κοινού ενδιαφέροντος. Αυτές οι επιχειρήσεις μικρής κλίμακας θεωρήθηκαν μια καλή ευκαιρία να "πειραματιστούν" σε ποια πεδία θα λειτουργούσαν αποτελεσματικά (Molle, 2007).

Όσον αφορά την πτυχή των δομών διακυβέρνησης, συγκροτήθηκε το Συμβουλευτικό Συμβούλιο για τις τοπικές και περιφερειακές αρχές, το οποίο για πρώτη φορά έδωσε φωνή στο υποεθνικό επίπεδο διακυβέρνησης. Από αυτό το όργανο εξελίχθηκε η Επιτροπή των Περιφερειών, η οποία έλαβε το νομικό καθεστώς με τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης του Μάαστριχτ το 1993. Έκτοτε, πρέπει να ζητείται η γνώμη της εκπροσώπησης των περιφερειών στις Βρυξέλλες κάθε φορά που υποβάλλονται νέες προτάσεις σε τομείς που έχουν επιπτώσεις σε περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο (Brunazzo, 2016).

⁶³ Η πρώτη προσπάθεια στήριξης των λιγότερο αναπτυγμένων περιοχών της Κοινότητας μπορεί να θεωρηθούν τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα προγράμματα που θεσπίστηκαν την περίοδο 1985-1990 και θεωρήθηκαν ως οικονομικό αντιστάθμισμα των χωρών Γαλλίας, Ιταλίας και Ελλάδας.

Έτσι , κατά την προγραμματική περίοδο 1989-1993, αρχική φάση της Πολιτικής Συνοχής, το κύριο κλειδί είναι η επικέντρωση της στήριξης στις φτωχότερες περιοχές της ΕΕ, κυρίως μέσω της χρηματοδότησης των απαραίτητων υποδομών υπό την επιρροή της Συνθήκης του Άμστερνταμ και την Agenda 2000 , δίνοντας μεγαλύτερη έμφαση στην ανάγκη εστίασης των πόρων στην αντιμετώπιση των ζητημάτων ανεργίας, αλλά και να καταστεί η πολιτική περισσότερο αποτελεσματική και αποδοτική (ό.π.).

3.2.2. Η ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ (1994-1999)

Στη διάσκεψη κορυφής του Εδιμβούργου τον Δεκέμβριο του 1992 αποφασίστηκε ο δεύτερος πολυετής προϋπολογισμός, ο οποίος κάλυπτε τα έτη 1994-1999. Οι σημαντικότερες αλλαγές ήταν η σημαντική αύξηση του προϋπολογισμού για τα διαρθρωτικά ταμεία, η δημιουργία του Ταμείου Συνοχής και το Χρηματοδοτικό Μέσο Προσανατολισμού της Αλιείας (ΧΜΠΑ). Επιπλέον οι διαδικασίες απλοποιήθηκαν και ενισχύθηκε η συμμετοχή των περιφερειακών και τοπικών αρχών.

Όσον αφορά τους στόχους και τις αρχές, η περιφερειακή πολιτική παρέμεινε αμετάβλητη: εξακολουθεί να στοχεύει στην ισορροπημένη ανάπτυξη σε ολόκληρη την ευρωπαϊκή επικράτεια και βασίζεται στις τέσσερις αρχές της συγκέντρωσης, του προγραμματισμού, της προσθετικότητας και της εταιρικής σχέσης. Όσον αφορά τα διαρθρωτικά ταμεία, οι τροποποιήσεις στο σύστημα καθορισμού των περιοχών επέτρεψαν μεγαλύτερη ευελιξία στην εφαρμογή των κριτηρίων επιλεξιμότητας και τα κράτη μέλη έλαβαν τη δυνατότητα να προτείνουν επιλέξιμες περιοχές στο πλαίσιο των στόχων 2 και 5β. Επιπλέον, ένας στόχος 6 για τις αραιοκατοικημένες περιοχές δημιουργήθηκε ως παραχώρηση στα νέα κράτη μέλη της Σουηδίας και της Φινλανδίας, με στρατηγική στόχευση τη διατήρηση του πληθυσμού στις απομακρυσμένες βόρειες και παραμεθόριες περιοχές (DG Regional Policy, 2008).

Ειδικότερα για την προγραμματική περίοδο 1994-1999 οι στόχοι προτεραιότητας της Πολιτικής Συνοχής ορίζονται ως εξής (DG Regional Policy, 2008:14 Brunazzo, 2016)

- 1: διαρθρωτική προσαρμογή των περιφερειών με αναπτυξιακή καθυστέρηση.
- 2: οικονομική και κοινωνική ανασυγκρότηση των περιοχών που έχουν πληγεί σοβαρά από τη βιομηχανική παρακμή.

- 3: καταπολέμηση της μακροχρόνιας ανεργίας, διευκόλυνση της επαγγελματικής ένταξης των νέων και των προσώπων που απειλούνται με αποκλεισμό από την αγορά εργασίας.
- 4: διευκόλυνση της προσαρμογής των εργαζομένων στις μεταβολές της βιομηχανίας και την εξέλιξη των συστημάτων παραγωγής.
- 5α: προσαρμογή των διαρθρώσεων της γεωργίας και της αλιείας.
- 5β: οικονομική διαφοροποίηση των ευάλωτων αγροτικών περιοχών.
- 6: ανάπτυξη και διαρθρωτική προσαρμογή των περιφερειών με εξαιρετικά χαμηλή πληθυσμιακή πυκνότητα⁶⁴.

Θα μπορούσε να υποστηρίξει κανείς ότι οι στόχοι 1,2,5β και 6 εμπεριέχουν ισχυρή εδαφική εστίαση προσδιορίζοντας τις περιφέρειες με αναπτυξιακή καθυστέρηση, τις περιοχές που έχουν πληγεί σοβαρά από τη βιομηχανική παρακμή, τις ευάλωτες αγροτικές περιοχές και τις περιφέρειες με εξαιρετικά χαμηλή πληθυσμιακή πυκνότητα ως εδάφη που αποτελούν προτεραιότητα της πολιτικής συνοχής της ΕΕ για την συγκεκριμένη προγραμματική περίοδο.

Το σημαντικότερο στοιχείο αυτού του γύρου λήψης αποφάσεων ήταν η δημιουργία του Ταμείου Συνοχής. Χρηματοδοτεί μέχρι 85% των μεγάλων έργων που αφορούν το περιβάλλον και την υποδομή μεταφορών στα λιγότερο ευημερούντα κράτη μέλη της Ένωσης, των οποίων το ΑΕΠ ανά κάτοικο είναι κάτω από το 90% του μέσου όρου της ΕΕ. Η βασική ιδέα του Ταμείου Συνοχής ήταν να επιτρέψει στην Ισπανία, την Ελλάδα, την Πορτογαλία και την Ιρλανδία να εκπληρώσουν τα αυστηρά οικονομικά κριτήρια για την οικονομική και νομισματική ένωση. Διαφέρει σε μεγάλο βαθμό από τα διαρθρωτικά ταμεία, δεδομένου ότι παρέχει εθνική και όχι περιφερειακή χρηματοδότηση, η δε διαχείρισή του είναι προϊόν συνεργασίας μεταξύ της Επιτροπής και του κ-μ, τα οποία είναι υπεύθυνα για τη λήψη αποφάσεων για το πού δαπανώνται τα χρήματα (Molle, 2007:137).

Συνολικά, ο προϋπολογισμός κάλυπτε 168 δις ECU, ποσό που ήταν το ένα τρίτο του συνολικού προϋπολογισμού της ΕΕ. 153 εκατ. ECU χορηγήθηκαν στα διαρθρωτικά ταμεία και 15 δις ECU στο Ταμείο Συνοχής, εκ των οποίων το 68% προοριζόταν για τις φτωχότερες χώρες και περιφέρειες. Αυτό που διαπιστώνουμε εδώ είναι ότι η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς φαίνεται να είναι ένα πολύ ισχυρότερο κίνητρο για τα κράτη μέλη να συμφωνήσουν στον τεράστιο προϋπολογισμό παρά μια έκκληση για αλληλεγγύη μεταξύ των κ-μ μια ηθική πίστη στην ισόρροπη εδαφική ανάπτυξη (Brunazzo, 2016).

⁶⁴ Αναφέρεται σε περιφέρειες με λιγότερους από οκτώ κατοίκους ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο

Το 1999, η Πολιτική Συνοχής της ΕΕ αναμορφώθηκε και πάλι ως μέρος της «Ατζέντα 2000: Για μια ισχυρότερη και ευρύτερη Ένωση» (Agenda 2000)⁶⁵ και κατόπιν διαπραγματεύσεων αποφασίστηκε η χάραξη της νέας πολιτικής των Διαρθρωτικών Ταμείων σχετικά με τον προϋπολογισμό και τις πολιτικές προτεραιότητες για την περίοδο 2000-06.

3.2.3 Η ΤΡΙΤΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ (2000-2006)

Η νέα περιφερειακή πολιτική για την περίοδο 2000-2006 αποφασίστηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υπό τη γερμανική προεδρία στο Βερολίνο τον Μάρτιο του 1999. Κατά την περίοδο προγραμματισμού 2000-2006 η περιφερειακή πολιτική επικεντρώθηκε κυρίως στην προετοιμασία για τη διεύρυνση, η οποία οδήγησε σε μια αύξηση κατά 20% του πληθυσμού της ΕΕ, αλλά μόνο το 5% αύξηση του ΑΕΠ. Τα κεφάλαια ήταν επαυξημένα και εισήχθησαν και νέα προενταξιακά μέσα. Έτσι, το σύνολο του προϋπολογισμού αυξήθηκε στα 213 δισεκατομμύρια ευρώ για την ΕΕ των 15, τα οποία συμπληρώθηκαν με 21,7 δισεκατομμύρια ευρώ για τα νέα κράτη μέλη μετά την ένταξή τους το 2004. Ο συνολικός προϋπολογισμός της περιφερειακής πολιτικής ανήλθε στο 0,4% του ευρωπαϊκού ΑΕγχΠ (DG Regional Policy, 2008).

Για να διευκολυνθεί ο σχεδιασμός της πολιτικής, τα διαρθρωτικά ταμεία επικεντρώθηκαν μόνο σε τρεις στόχους, ενώ ο αριθμός των κοινοτικών πρωτοβουλιών μειώθηκε από δεκατρείς σε τέσσερις. Οι εναπομείναντες τρεις στόχοι είναι οι εξής (DG Regional Policy, 2008:20).

Στόχος 1: προώθηση της ανάπτυξης και της διαρθρωτικής προσαρμογής των περιφερειών που παρουσιάζουν καθυστερημένη ανάπτυξη,

Στόχος 2: υποστήριξη της οικονομικής και κοινωνικής ανασυγκρότησης των περιοχών που αντιμετωπίζουν διαρθρωτικές δυσκολίες εφεξής· και

Στόχος 3: υποστήριξη της προσαρμογής και του εκσυγχρονισμού των πολιτικών και των συστημάτων παιδείας, κατάρτισης και απασχόλησης.

Από τους παραπάνω στόχους οι στόχοι 1 και 2 παρουσιάζουν έντονη εδαφική εστίαση καθώς αναφέρονται σε περιφέρειες που παρουσιάζουν καθυστερημένη ανάπτυξη και σε περιοχές με διαρθρωτικά προβλήματα, ενώ ο στόχος 3 δεν έχει γεωγραφική εστίαση.

⁶⁵«Agenda 2000: for a stronger and wider Union», διαθέσιμο στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV:l60001>

Αυτή η συγκέντρωση της στήριξης είχε ως αποτέλεσμα το ποσοστό του επιλέξιμου πληθυσμού στο πλαίσιο των δύο εδαφικών στόχων μειώθηκε από 51,3% σε 40,7% (Manzella και Mendez, 2009). Ο στόχος 1 παρέμεινε σε μεγάλο βαθμό ο ίδιος, λαμβάνοντας περίπου το 70% του συνόλου των διαρθρωτικών ταμείων που θα διατεθούν για τις περιφέρειες που παρουσιάζουν καθυστέρηση. Ο στόχος 6 για απομακρυσμένες περιοχές ενσωματώθηκε στον στόχο αυτό. Ο στόχος 2 δημιουργήθηκε με το όνομα της ανταγωνιστικότητας. Το θέμα των πρώην βιομηχανικών περιφερειών συγχωνεύθηκε με το στόχο 5β για τις αγροτικές περιοχές, καθώς εξακολουθεί να ανησυχεί για περιοχές που αντιμετωπίζουν διαρθρωτικά προβλήματα (ό.π.).

Ο τρίτος στόχος, γνωστός με τον τίτλο της εδαφικής συνεργασίας, σχεδιάστηκε για να ενθαρρύνει την αλληλεπίδραση μεταξύ περιφερειών διαφόρων κ-μ στους τομείς της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και της απασχόλησης. Ποσό 11,5 δισ. ευρώ καταβλήθηκαν στις τέσσερις κοινοτικές πρωτοβουλίες, «Interreg III», «Urban II», «Equal», «Leader+», καθώς και σε καινοτόμες δράσεις για την περίοδο 2000-2006. Η αρχή της επικουρικότητας ενισχύθηκε ακόμη περισσότερο, καθώς αυξήθηκε η αποκέντρωση υπέρ των περιφερειακών και τοπικών αρχών (Brunazzo, 2016).

Η περίοδος που συμπίπτει με την έναρξη της στρατηγικής της Λισσαβόνας το 2000, η οποία επηρέασε την Πολιτική Συνοχής ως προς τον στρατηγικό προσανατολισμό: επικέντρωση στην ανάπτυξη, την καινοτομία – οικονομία της γνώσης και τη δημιουργία θέσεων εργασίας, αλλά και ως προς τις πρακτικές διακυβέρνησης της, βασίστηκε στο αρχικό «παράδειγμα» της περιφερειακής πολιτικής της ΕΕ, δηλαδή ως ένας αναδιανεμητικός μηχανισμός που ευνοεί τις λιγότερο ευνοημένες περιφέρειες της ΕΕ (Giordano & Dubois, 2019).

3.2.4. Η ΤΕΤΑΡΤΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ (2007-2013)

Το έτος 2007 αναγνωρίζεται ως ρηξικέλευθη τομή στην ιστορία της πολιτικής συνοχής (Manzella & Mendez, 2009, Molle, 2007) για το γεγονός ότι μια νέα δέσμη νομοθετικών μέτρων υιοθετείται και η Πολιτική Συνοχής γίνεται εργαλείο για την εφαρμογή της Στρατηγικής της Λισσαβόνας (Becker κ.ά, 2010) και τους στόχους του Γκέτεμποργκ (βιώσιμη ανάπτυξη). Ο σημαντικός ρόλος που αποκτά η Πολιτική Συνοχής στην επίτευξη των στόχων της Στρατηγικής της Λισσαβόνας (καινοτομία, ανάπτυξη, απασχόληση), είναι

τόσο σημαντικός σε σημείο που σε πολλά επιστημονικά κείμενα αναφέρεται ως η ‘Λισαβονοποίηση’ της πολιτικής συνοχής (Mendez, 2011).

Επιπλέον, στην αρχή της προγραμματικής περιόδου 2007-2013, η Συνθήκη της Λισαβόνας⁶⁶ έφερε περαιτέρω αναγνώριση της πολιτικής, καθώς σε διευρυμένο κεφάλαιο για την Πολιτική Συνοχής αναφέρει ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να προωθήσει όχι μόνο την οικονομική και κοινωνική συνοχή (όπως έχει ήδη συμπεριληφθεί στη Συνθήκη ΕΚ το 1987), αλλά και την εδαφική συνοχή. Αυτό συνεπάγεται ότι η ΕΕ διαθέτει πλέον μια τυπική υποχρέωση από τη Συνθήκης για τη διασφάλιση μιας πιο ισορροπημένης ανάπτυξης της οικονομικής δραστηριότητας σε όλες τις περιφέρειες της, συμπεριλαμβανομένων των αστικών και αγροτικών περιοχών, νησιών και απομακρυσμένων περιοχών.

Οι Κοινοτικές κατευθυντήριες γραμμές για τη συνοχή (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2006) του Συμβουλίου για την Πολιτική Συνοχής προτείνουν ότι τα διαρθρωτικά ταμεία και το Ταμείο Συνοχής πρέπει να συμβάλλουν στην ανάπτυξη, την ανταγωνιστικότητα και την απασχόληση και ειδικότερα να στοχεύουν σε επενδύσεις στην έρευνα και ανάπτυξη, την εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση και την υποστήριξη της οικονομικής υποδομής για να αυξηθεί η ελκυστικότητα των τοποθεσιών (Bachtler & Mendez, 2007).

Τρεις στόχοι βρίσκονται στο επίκεντρο της περιφερειακής πολιτικής της ΕΕ την περίοδο αυτή. Ο πρώτος είναι ο στόχος σύγκλισης που στοχεύει στην επιτάχυνση της σύγκλισης των λιγότερο ανεπτυγμένων κ-μ και περιφερειών των οποίων το κατά κεφαλήν ΑΕΠ είναι μικρότερο από το 75% του μέσου όρου στην ΕΕ. Εξακολουθεί να απορροφά το 81,5% του προϋπολογισμού και να παραμένει σχεδόν αμετάβλητος. Ο δεύτερος στόχος αφορά την Περιφερειακή Ανταγωνιστικότητα και την Απασχόληση που καλύπτει όλες τις υπόλοιπες περιφέρειες της ΕΕ με σκοπό να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα και η ελκυστικότητα των περιφερειών καθώς και η απασχόληση σε αυτές. Η επιλεξιμότητα είναι ευθύνη των κ-μ, τα οποία είναι ελεύθερα να καθορίσουν τις επιλέξιμες περιφέρειες NUTSI ή II στο έδαφός τους. Το 16,5% του συνολικού προϋπολογισμού προορίζεται για το στόχο αυτό που επικεντρώνεται στην οικονομική ανάπτυξη. Ο τρίτος στόχος είναι η «Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία» που βασίζεται στην πρωτοβουλία Interreg και παρέχει υποστήριξη για διασυνοριακή, διεθνική και διαπεριφερειακή συνεργασία καθώς και για δίκτυα. Η συνολική

⁶⁶ «Συνθήκη της Λισαβόνας για την τροποποίηση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, υπογράφηκε στη Λισαβόνα στις 13 Δεκεμβρίου 2007»

διαθέσιμη χρηματοδότηση για την εδαφική συνεργασία ανέρχεται στο 2,5% του προϋπολογισμού της περιφερειακής πολιτικής.

Όσον αφορά την εδαφική διάσταση της πολιτικής για την συγκεκριμένη περίοδο, οι Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές (ΣΚΓ) για την Πολιτική Συνοχής της περιόδου 2007-2013, δίνουν έμφαση στην «*Συμβολή των πόλεων στην ανάπτυξη και στην απασχόληση*», την *ενίσχυση της οικονομικής διαφοροποίησης των αγροτικών περιοχών και την προώθηση της Διασυνοριακής, Διεθνικής και Διαπεριφερειακής Συνεργασίας*» (Επίσημη Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, 2006β: 20-32). Επίσης η ανάγκη «*να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση από τα κράτη - μέλη και τις περιφέρειες στις ιδιαίτερες γεωγραφικές προκλήσεις και ευκαιρίες των διαφόρων τύπων χωρικών ενότητων*», αποτελεί σαφή ένδειξη για την επιδίωξη της ενίσχυσης της εδαφικής διάστασης της πολιτικής συνοχής την περίοδο αυτή.

Κατά την διάρκεια της περιόδου αυτής και συγκεκριμένα το 2007 η αρμόδια για την περιφερειακή πολιτική Επίτροπος κ. Danuta Hübner ζήτησε την κατάρτιση της έκθεσης Barca (2009), η οποία αξιολογεί την Πολιτική Συνοχής και προτείνει πιθανές μεταρρυθμίσεις. Η έκθεση χαρακτηρίστηκε ως προσπάθεια της Επιτροπής να επαναδημοσιεύσει την Πολιτική Συνοχής και να παράσχει μια πιο σταθερή βάση για να την υπερασπίσει εν όψει των διαπραγματεύσεων για το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο της ΕΕ για το 2014-2020 (Mendez, 2013). Πράγματι η περίοδος 2007-13 προκάλεσε την αρχή ενός «νέου» παραδείγματος για την περιφερειακή πολιτική της ΕΕ, βασισμένο κυρίως στην τοποκεντρική προσέγγιση "place-based approach" (Bachtler, κ.ά., 2013 Mendez, & Wishlade, 2013 · Barca, 2009 · Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010a McCann & Varga, 2015 Giordano & Dubois, 2019). Ο Mendez, 2013 εντοπίζει μια έντονη ενασχόληση με την τοποκεντρικής προσέγγισης με στην αναπτυξιακή διαδικασία και διάδοση του τοπικού αναπτυξιακού λόγου στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής, επικαλούμενος την εμφάνιση του όρου σε ομιλίες, έγγραφα και εκθέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, πρωτοβουλίες της Προεδρίας της ΕΕ, απαντήσεις διαβουλεύσεων των κ-μ, και μεταξύ των ερευνητών σε ευρύτερη κλίμακα.

3.2.5. Η ΠΕΜΠΤΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΉ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (2014-2020)

Η αναθεωρημένη Πολιτική Συνοχής για την περίοδο 2014-2020 κλήθηκε να απαντήσει σε ορισμένες από τις κύριες αδυναμίες των προκατόχων της, συμπεριλαμβανομένου του ελλείμματος στο στρατηγικό σχεδιασμό, στην υιοθέτηση της

εδαφικής προσέγγισης και την εστίαση σε προτεραιότητες (Barca, 2009). Έτσι νέα αρχιτεκτονική της πολιτικής δίνει έμφαση στις ολοκληρωμένες προσεγγίσεις στο σχεδιασμό πολιτικής, οι οποίες συνδέουν τα ζητήματα καινοτομίας, του περιβάλλοντος και της ανισότητας, ζητήματα που αντικατοπτρίζουν την Στρατηγική "Ευρώπη 2020". Η Στρατηγική επηρέασε σημαντικά το σκεπτικό της πολιτικής συνοχής ως ένα εργαλείο πολιτικής μεγέθυνσης και επένδυσης στην δημιουργία των προϋποθέσεων για την έξυπνη, βιώσιμη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη. Παράλληλα, η τοποκεντρική προσέγγιση και η έξυπνη εξειδίκευση στις αναπτυξιακές προσεγγίσεις κερδίζουν έδαφος ως μέσα για την βελτίωση της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας της πολιτικής αυτής.

3.2.5.1. Η Στρατηγική «ΕΥΡΩΠΗ 2020»

Από το 1990, σημαντικές καινοτομίες αλλά και αλλαγή προτεραιοτήτων και στόχων έχουν αλλάξει το πολιτικό πλαίσιο της ΕΕ, που αποτυπώνονται κατά διαστήματα σε φιλόδοξες στρατηγικές. Σε συνέχεια της Στρατηγικής της Λισαβόνας υιοθετήθηκε το 2010 μια νέα δεκαετή στρατηγική της ΕΕ -φιλόδοξη και καινοτόμα σύμφωνα με τους Copeland & Daly, 2012-, γνωστή ως «Ευρώπη 2020», η οποία στοχεύει στην προώθηση ενός νέου μοντέλου κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης, δίνοντας μεγαλύτερη έμφαση στην ανάπτυξη μιας οικονομίας βασισμένης στη γνώση, με την κοινή επένδυση στην εκπαίδευση και την καινοτομία και την προώθηση μιας πιο πράσινης οικονομίας (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 2010). παρέχοντας ένα ενιαίο πλαίσιο οικονομικής ανάπτυξης, εστιασμένο σε τρεις αλληλοσυμπληρούμενες προτεραιότητες θεματικού χαρακτήρα που συνοψίζονται στις 3 λέξεις- κλειδιά: Έξυπνη (με αποτελεσματικότερες επενδύσεις στην εκπαίδευση, την έρευνα και την καινοτομία), Βιώσιμη (μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα) και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη (έμφαση στη δημιουργία θέσεων εργασίας και στη μείωση της φτώχειας) (Mendez, 2013), ενώ καθορίζονται 7 εμβληματικές πρωτοβουλίες. Θέτει 5 πρωταρχικούς στόχους προς επίτευξη μέχρι το 2020, που μετατρέπονται σε εθνικούς στόχους, έτσι ώστε κάθε κράτος μέλος να μπορεί να ελέγχει τη δική του πρόοδο⁶⁷ (Πίνακας 3).

⁶⁷ Ευρώπη, 2020

Πίνακας 2: «Προτεραιότητες της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020»

Θεματική ενότητα	Εμβληματική πρωτοβουλία
Έξυπνη ανάπτυξη: ανάπτυξη μιας οικονομίας βασισμένης στη γνώση και την καινοτομία.	➤ Ψηφιακό θεματολόγιο για την Ευρώπη ➤ Ένωση καινοτομίας ➤ Νεολαία σε κίνηση
Βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη: προώθηση μιας πιο αποδοτικής στη χρήση πόρων, πιο πράσινης και πιο ανταγωνιστικής οικονομίας	➤ Μια Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους της ➤ Μια βιομηχανική πολιτική για την εποχή της παγκοσμιοποίησης
Ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς: μια οικονομία με υψηλή απασχόληση που θα επιτυγχάνει κοινωνική και εδαφική συνοχή.	➤ Ατζέντα για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας ➤ Ευρωπαϊκή πλατφόρμα κατά της φτώχειας

Πηγή:

Πίνακας 3: Οι πέντε στόχοι σε επίπεδο ΕΕ για το 2020 στο πλαίσιο της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020»

Στόχοι	Εθνικοί Στόχοι των κ-μ
Απασχόληση	➤ Απασχόληση του 75% της ηλικιακής κατηγορίας 20-64 ετών
Έρευνα και Ανάπτυξη	➤ Το 3% του ΑΕΠ της ΕΕ πρέπει να επενδύεται στην Έρευνα και την Ανάπτυξη
Κλιματική αλλαγή και ενεργειακή βιωσιμότητα	➤ Μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 20% (ή και 30%, εφόσον οι συνθήκες το επιτρέπουν) σε σχέση με το 1990 ➤ Εξασφάλιση του 20% της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ➤ αύξηση κατά 20% της ενεργειακής απόδοσης
Εκπαίδευση	➤ Μείωση των ποσοστών πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου κάτω από 10% ➤ Ολοκλήρωση τριτοβάθμιων σπουδών τουλάχιστον για το 40% της ηλικιακής κατηγορίας 30-34 ετών
Καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού	➤ Μείωση τουλάχιστον κατά 20 εκατομμύρια των ατόμων που βρίσκονται ή κινδυνεύουν να βρεθούν σε κατάσταση φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ίδια Επεξεργασία

Η οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή παραμένει στο επίκεντρο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», ενώ οι στόχοι της επηρέασαν και το σκεπτικό της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ για την προγραμματική περίοδο 2014-2020. Η Πολιτική Συνοχής και τα ΕΔΕΤ, μολονότι σημαντικά από μόνα τους, αποτελούν βασικούς μηχανισμούς υλοποίησης και επίτευξης προτεραιοτήτων της έξυπνης, βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης στα κράτη μέλη και στις περιφέρειες. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010b: 21). Έτσι η Στρατηγική «Ευρώπη 2020», που αντανάκλα και την αναγνώριση στις Συνθήκες της Λισαβόνας όχι μόνο

για την προώθηση της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής αλλά και της εδαφικής συνοχής, υπογραμμίζει την ανάγκη να αναπτυχθεί μια πιο πράσινη και πιο ανταγωνιστική οικονομία, βασισμένη στη γνώση και την καινοτομία, με παράλληλη ενίσχυση της υψηλής απασχόλησης, που θα συμβάλλει στην οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή της Ένωσης.

Παρά τους καινοτόμους στόχους της, η στρατηγική «Ευρώπη 2020» παρουσιάζει επίσης αρκετά μειονεκτήματα και από την έναρξή της έχει επικριθεί ευρέως, όπως ήταν η στρατηγική της Λισαβόνας. Οι περισσότερες επικρίσεις αναφέρονται στους πολιτικούς της στόχους και στον τρόπο με τον οποίο τους διαχειρίζεται (Copeland & Daly, 2012), αλλά και ως προς το γεγονός ότι στερείται μιας πιο σαφούς εδαφικής διάστασης, εμφανιζόμενη ως μια χωρικά τυφλή προσέγγιση (Camagni, 2011 στο Camagni & Capello, 2013). Όπως επισημαίνει ο Sapir, 2014 –μετά από 10 χρόνια από την αρχική του έκθεση του 2004- οι δυσκολίες που επηρεάζουν την στρατηγική «Ευρώπη 2020»⁶⁸ και ενδέχεται να υπονομεύσουν την επίτευξη των στόχων της, έχουν σχέση με τις εδαφικές διαφορές που παρατηρούνται μεταξύ των κ-μ της ΕΕ, και οι οποίες αγνοήθηκαν σε μεγάλο βαθμό στο πλαίσιο της στρατηγικής.

Ο Sapir, 2014:70 επικεντρώνεται επίσης στο ζήτημα της χωρικής ετερογένειας, υποστηρίζοντας ότι η ανομοιογένεια των επιδόσεων ανάπτυξης και ανεργίας των κ-μ της ΕΕ έχει γίνει πιο σημαντική από ποτέ στην ιστορία της ΕΕ ». Παρόλο που ο Sapir αναφέρεται μόνο στις διαφορές μεταξύ των κ-μ, τονίζοντας την ύπαρξη ενός προτύπου πυρήνα-περιφέρειας, ο Pagliacci, 2017 επισημαίνει ότι και η ανομοιογένεια μεταξύ των περιοχών διαδραματίζει επίσης έναν ακόμη σημαντικότερο ρόλο, ζητήματα που αγνοήθηκαν σε σημαντικό βαθμό στο πλαίσιο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020».

Όπως τονίζεται στην επίσημη ιστοσελίδα της ΕΕ⁶⁹, η περιφερειακή πολιτική της ΕΕ, γνωστή και ως Πολιτική Συνοχής της ΕΕ, αποτελεί επί του παρόντος την κύρια επενδυτική πολιτική της ΕΕ για την υποστήριξη της περιφερειακής και εθνικής ανάπτυξης – την τόνωση της δημιουργίας θέσεων εργασίας, της ανταγωνιστικότητας, της οικονομικής ανάπτυξης, της βελτίωσης της ποιότητας ζωής και της αειφόρου ανάπτυξης, σύμφωνα με τους στόχους της

⁶⁸ Το 2014 η Επιτροπή δρομολόγησε τη διαδικασία αναθεώρησης της στρατηγικής και την πρόοδο που έχει σημειωθεί προς την επίτευξη των στόχων της, δημοσιεύοντας την ανακοίνωσή της με θέμα «Απολογισμός της στρατηγικής Ευρώπη 2020 για έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη» (για τα αποτελέσματα COM (2014)130 final of 5.3.2014) Παράλληλα με την παρούσα ανακοίνωση, μια έκδοση της Eurostat προσέφερε πρόσθετες πληροφορίες σχετικά με την εφαρμογή της στρατηγικής. (Smarter, greener, more inclusive: Indicators to support the Europe 2020 strategy, Eurostat statistical books, 2015 edition)

⁶⁹http://ec.europa.eu/regional_policy/en/

στρατηγικής "Ευρώπη 2020" και τις διαδικασίες εδαφικής συνεργασίας σε διασυνοριακό, διακρατικό και διαπεριφερειακό επίπεδο. Επιπλέον, η σημασία της για το γενικό πολιτικό πρόγραμμα της ΕΕ υπερβαίνει τα απλά οικονομικά δεδομένου ότι ο θεματικός και ο τομεακός αυτός τομέας ολιστικής πολιτικής, το καθιστά κύριο «εργαλείο» για την προώθηση της εδαφικής ανάπτυξης και των διαδικασιών συνοχής, από την άποψη των στόχων που εκφράζονται στη Συνθήκη ΕΕ: προώθηση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής και της αλληλεγγύης μεταξύ των κ-μ (άρθρο 3).

Στο πλαίσιο αυτό για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 η Πολιτική Συνοχής της ΕΕ η Πολιτική Συνοχής της ΕΕ⁷⁰, συμβάλλει στην υλοποίηση της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» -μάλιστα τοποθετείται ως όχημα για την επίτευξη της στρατηγικής 'Ευρώπη 2020', που αφορά ένα ευρύ φάσμα οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών στόχων της ΕΕ όπως αποτυπώνεται στον Κανονισμό Κοινών Διατάξεων⁷¹, τον οποίο η Επιτροπή ενέκρινε τον Οκτώβριο του 2011, εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τέθηκε σε ισχύ στις 21 Δεκεμβρίου 2013, αλλά και στους επιμέρους κανονισμούς των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ) (ΕΤΠΑ⁷², ΕΚΤ⁷³, το Ταμείο Συνοχής⁷⁴, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ)⁷⁵ και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ)⁷⁶.

Παρατηρεί κανείς ότι η Πολιτική Συνοχής μέσα στην ΕΕ δεν έχει μόνο εξελιχθεί ως προς τους κύριους στόχους παρέμβασης, αλλά επίσης σε όρους κατανομής των πόρων και του εδαφικού πεδίου. Έτσι, εκτός από την εισαγωγή των καινοτομιών που αναφέρονται στην κατηγοριοποίηση των περιφερειών, με την εισαγωγή της ενδιάμεσης κατηγορίας περιφερειών που τυγχάνει χρηματοδότησης και τον περιορισμό των θεματικών –επενδυτικών προτεραιοτήτων για κάθε Ταμείο, στις αλλαγές των στόχων, των μέσων, τη γεωγραφική κάλυψη της στήριξης, τα ανώτατα όρια κατανομής για τα κ-μ, βασικά στοιχεία της νέας

⁷⁰Βλ.: http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/index_en.cfm

⁷¹Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013)

⁷²Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1301/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013

⁷³Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1304/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17 Δεκεμβρίου 2013

⁷⁴Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1300/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013

⁷⁵Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1305/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013

⁷⁶Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 508/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 15ης Μαΐου 2014

πολιτικής συνοχής αποτελούν η υποχρέωση των κ-μ και περιφερειών για τον καθορισμό σαφών, διαφανών, μετρήσιμων βραχυπρόθεσμων στόχων όσον αφορά τη λογοδοσία και τα αποτελέσματα. Περαιτέρω, οι νέοι κανονισμοί για τα Διαρθρωτικά Ταμεία εισάγουν για πρώτη φορά ως προϋπόθεση ομαλής ροής την έννοια των αιρεσιμότητας (conditionalities), τόσο την τήρηση από το κράτος μέλος των συστάσεων του Συμβουλίου ως προς τη δημοσιονομική και γενικότερα τη μακροοικονομική πολιτική, όσο και την εκ των *προτέρων* *αιρεσιμότητα* ("ex ante conditionality"), αναφερόμενη στη δέσμευση για τήρηση από το κ-μ και τις περιφέρειες συγκεκριμένων προϋποθέσεων πριν την έναρξη εφαρμογής συγκεκριμένων προγραμμάτων (Επίσημη Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, 2013α: άρθρο 19).

Η συζήτηση, η διαδικασία πολιτικού προβληματισμού και επαναξιολόγησης της πολιτικής συνοχής της ΕΕ είχε ως αποτέλεσμα την διαμόρφωση της νέας αρχιτεκτονικής της πολιτικής συνοχής για την περίοδο 2014-2020, στην οποία οι βασικοί στόχοι⁷⁷ που τίθενται αναφέρονται στην στήριξη των "Επενδύσεων για την ανάπτυξη και την εργασία στα κ-μ και τις περιφέρειες" από όλα τα Ταμεία και στην στήριξη της "Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας" από το ΕΤΠΑ. Ταυτόχρονα όμως "χάνονται" από τα άρθρα του Κανονισμού οι στόχοι της Πολιτικής της Συνοχής όπως αυτοί απορρέουν από τη Συνθήκη δηλαδή η μείωση των ανισοτήτων και η ανάπτυξη των περιφερειών της ΕΕ, δηλ κατά την τρέχουσα περίοδο οι στόχοι της Πολιτικής "Συνοχή και Περιφερειακή Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση" έχουν αντικατασταθεί από το στόχο "Επενδύσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση". (Πίνακας 4).

Πίνακας 4: Κύριες αλλαγές στην Πολιτική Συνοχής της ΕΕ για την περίοδο 2014-2020 σε σύγκριση με την περίοδο 2007-2013

	Προγραμματική Περίοδος 2007-2013	Προγραμματική Περίοδος 2014-2020
Στόχοι	➤ Σύγκλιση ➤ Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση Περιφερειών ➤ ΕΕΣ	➤ Επένδυση στην περιφερειακή ανάπτυξη και απασχόληση ➤ ΕΕΣ
Χρηματοδοτικά μέσα	➤ Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης ➤ Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο ➤ Ταμείο Συνοχής	➤ Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) ➤ Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο ➤ Ταμείο Συνοχής (ΕΚΤ) ➤ Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) ➤ Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και

⁷⁷Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1303/2013.

		Αλιείας (ΕΤΘΑ) ➤ «Συνδέοντας την Ευρώπη» ⁷⁸ Διευκόλυνση

Πηγή: Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1303/2013

Η γεωγραφική επιλεξιμότητα και τα κονδύλια για την περίοδο 2014-2020 οριστικοποιήθηκαν από σε εκτελεστικές αποφάσεις της Επιτροπής⁷⁹ τον Φεβρουάριο και τον Απρίλιο του 2014. Για το στόχο των επενδύσεων στην ανάπτυξη και τις θέσεις εργασίας, από το σύνολο των 351,8⁸⁰ δισεκατομμυρίων ευρώ σε τρέχουσες τιμές) διατίθενται (Εικόνα 4):

- 182.2 δισεκατομμύρια ευρώ (περίπου το 68% του προϋπολογισμού των ΕΔΕΤ) στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες με κατά κεφαλήν ΑΕΠ μικρότερο από το 75% του μέσου όρου της ΕΕ, με αναφορά σε 71 περιφέρειες NUTS 2,
- 35 δισεκατομμύρια ευρώ (περίπου το 11,6 % του προϋπολογισμού των ΕΔΕΤ) στις περιφέρειες μετάβασης με κατά κεφαλήν ΑΕΠ άνω του 75% του μέσου όρου της ΕΕ, αλλά κάτω από 90% του μέσου όρου, με αναφορά σε 51 περιφέρειες NUTS 2 και
- 54,4 δισεκατομμύρια ευρώ (περίπου το 15,8% του προϋπολογισμού των ΕΔΕΤ) στις «περισσότερο αναπτυγμένες» περιφέρειες με κατά κεφαλήν ΑΕΠ άνω του 90% του μέσου όρου της ΕΕ, με αναφορά σε 151 περιφέρειες NUTS 2.

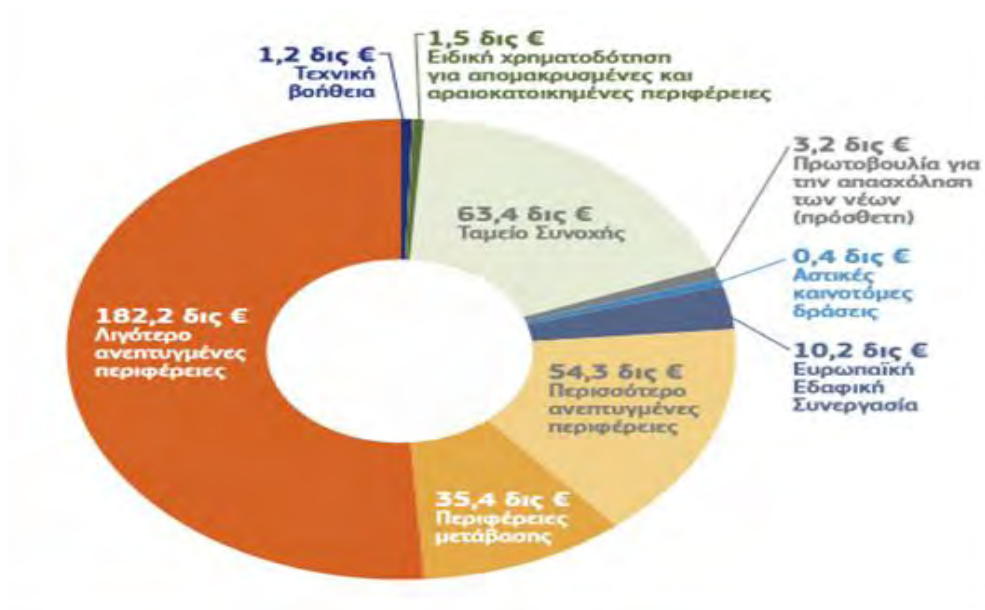
⁷⁸Στα πλαίσια της αναθεώρησης των ΔΕΔ θεσπίστηκε η σύσταση της Διευκόλυνσης «Συνδέοντας την Ευρώπη»/Connecting Europe Facility (ΔΣΕ/CEF), όπου καθορίζονται οι όροι, οι μέθοδοι και οι διαδικασίες παροχής δημοσιονομικής ενίσχυσης για τα ΔΕΔ, ώστε να υποστηρίζονται έργα υποδομών κοινού ενδιαφέροντος στους τομείς των Μεταφορών, της Ενέργειας και των Τηλεπικοινωνιών, καθώς και να αξιοποιούνται οι δυνητικές συνέργειες μεταξύ αυτών των τομέων. Είναι στενά συνδεδεμένη με την Πολιτική συνοχής, η δε διαχείρισή της γίνεται απευθείας από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή..

⁷⁹α) Εκτελεστική απόφαση της Επιτροπής της 18 Φεβρουαρίου, 2014 για τον καθορισμό του καταλόγου των περιφερειών που είναι επιλέξιμες για χρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο καθώς των κρατών -μελών που είναι επιλέξιμα για χρηματοδότηση από το Ταμείο Συνοχής για την περίοδο 2014-2020 β) Κανονισμός Κοινών Διατάξεων, άρθρο 91 (2) Ετήσια κατανομή των συνολικών πόρων για τα κονδύλια ανά κράτος –μέλος στο πλαίσιο του στόχου Επενδύσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση και του στόχου Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας, καθώς και την ετήσια κατανομή των πόρων από το ειδικό κονδύλι που διατίθεται για την ΠΑΝ ανά κράτος μέλος μαζί με τον κατάλογο των επιλέξιμων περιοχών γ) Κανονισμός Κοινών Διατάξεων άρθρο 92 (6) εδάφιο 2: μεταφορά ποσού από τη χορήγηση του Ταμείου Συνοχής σε κάθε κράτος μέλος προς τη διευκόλυνση «Συνδέοντας την Ευρώπη» δ) Εκτελεστική απόφαση της Επιτροπής της 16^{ης} Ιουνίου 2014 για τη σύσταση του καταλόγου των περιφερειών και των περιοχών που είναι επιλέξιμες για χρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης στο πλαίσιο των διασυνοριακών και διακρατικών συνιστωσών στόχου της ευρωπαϊκής εδαφικής συνεργασίας για την περίοδο 2014 έως 2020.

⁸⁰Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013

Ο υπόλοιπος προϋπολογισμός διατίθεται για τις πιστώσεις του Ταμείου Συνοχής που στοχεύουν σε εκείνες τις χώρες όπου το κατά κεφαλήν ΑΕΠ είναι χαμηλότερο από το 90% του μέσου όρου της ΕΕ, την προώθηση της διασυνοριακής και διακρατικής συνεργασίας μεταξύ εταίρων σε περισσότερα του ενός κράτη και την στήριξη στις εξόχως απόκεντρες περιφέρειες της Ευρώπης.

Εικόνα 4: Η Πολιτική Συνοχής της ΕΕ 2014-2020

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2014

Όσον αφορά στην επιλεξιμότητα και την κατανομή σε ολόκληρη την ΕΕ κατά την περίοδο 2014-20 παρατηρεί κανείς ότι η κάλυψη των λιγότερο ανεπτυγμένων περιοχών μειώνεται από 31,7% του πληθυσμού της ΕΕ την περίοδο 2007-13, σε 25% την περίοδο 2014-20, ενώ η κάλυψη των περιφερειών Μετάβασης θα διπλασιαστεί σχεδόν σε 13,5% του πληθυσμού της ΕΕ και σε μεγάλο βαθμό συγκεντρώνεται σε τέσσερις χώρες της ΕΕ15 (Γερμανία, Ισπανία, Γαλλία και Ηνωμένο Βασίλειο) (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014α). Μείωση παρατηρείται και στην ετήσια ένταση της ενίσχυσης (πίστωση ανά κεφαλή) στις λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες και οι περιφέρειες μετάβασης, ενώ στις περισσότερο αναπτυγμένες περιφέρειες διαπιστώνεται οριακή αύξηση στην ένταση της ενίσχυσης, όπως και στις χρηματοδοτήσεις του Ταμείου Συνοχής. Τελικά, η συνολική ένταση ενίσχυσης μειώνεται, σε

σχέση με την περίοδο 2007-2013, από 100 € ανά κεφαλή του πληθυσμού της ΕΕ σε € 84 ανά κεφαλή την περίοδο 2014-2020 (ό.π.) (πίνακας 5) .

Πίνακας 5: Μεταβολή του επιλέξιμου πληθυσμού και την ένταση της ενίσχυσης ανά κατηγορία περιφερειών

Κατηγορία Περιφέρειας	Επιλέξιμος πληθυσμός (% της ΕΕ)		Ετήσια ένταση ενίσχυσης (€ ανά κεφαλή)	
	2007-13	2014-20	2007--13	2014-20
Λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες	31.7	25.4	188	180
Περιφέρειες Μετάβασης	7.3	13.5	101	66
Πιο αναπτυγμένες περιφέρειες	61.0	61.0	21	22
Ταμείο Συνοχής	34.3	25.8	60	62
Σύνολο			100	84

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014α

Βασική αρχή της μεταρρύθμισης της πολιτικής συνοχής του 2013, εκτός από την γεωγραφική, αποτελεί και η θεματική συγκέντρωση των πόρων σε 11 ΘΣ προκειμένου να μεγιστοποιηθεί ο αντίκτυπος των επενδύσεων της ΕΕ, που συνδέονται με τους στόχους της Ευρώπης 2020, σύμφωνα με τον Κανονισμό Κοινών Διατάξεων⁸¹ , οι οποίοι για κάθε κατηγορία περιφέρειας έχουν διαφορετική βαρύτητα και ως προς την υποχρέωση τήρησής τους:

1. Ενίσχυση της Έρευνας, της Τεχνολογικής Ανάπτυξης και της Καινοτομίας
2. Βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των Τεχνολογιών Πληροφοριών και Επικοινωνιών

⁸¹(Κανονισμός (ΕΕ) Αριθ. 1303/2013:άρθρο 18)

3. Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και του γεωργικού τομέα (για το ΕΓΤΑΑ) και του τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας (για το ΕΤΘΑ)
4. Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς
5. Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης κινδύνων
6. Διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων
7. Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των εμποδίων σε βασικές υποδομές δικτύων
8. Προώθηση της βιώσιμης και ποιοτικής απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων
9. Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της καταπολέμησης της φτώχειας και των διακρίσεων
10. Επένδυση στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και την επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και τη δια βίου μάθηση
11. Ενίσχυση της θεσμικής ικανότητας των δημόσιων αρχών και των ενδιαφερόμενων φορέων και της αποτελεσματικής δημόσιας διοίκησης.

Στον πίνακα 6 παρουσιάζεται η εξέλιξη της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ ως προς τους Στόχους όπως αυτοί διαμορφώνονται ανά προγραμματική περίοδο.

Πίνακας 6 : Στόχοι της πολιτικής συνοχής, 1989–2020

Στόχος	1989–1993	1994–1999	2000–2006	2007–2013	2014–2020
1	Ανάπτυξη και διαρθρωτική προσαρμογή των περιφερειών όπου η ανάπτυξη καθυστερεί			Σύγκλιση	Λιγότερο ανεπτυγμένα
Πρώην 1		1994–1996 Abruzzo	Σταδιακή έξοδος από τον στόχο 1	Σταδιακή έξοδος και σταδιακή είσοδος	Μετάβαση
5β	Προώθηση της αγροτικής ανάπτυξης	Ανάπτυξη και διαρθρωτική προσαρμογή των αγροτικών περιοχών	Στόχος 2: στήριξη της οικονομικής και κοινωνικής ανασυγκρότησης των περιοχών που αντιμετωπίζουν διαρθρωτικές δυσκολίες	Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση	Περισσότερο ανεπτυγμένες
2	Ανασυγκρότηση περιφερειών, παραμεθόριων περιφερειών ή τμημάτων περιφερειών που πλήττονται σοβαρά από τη βιομηχανική ύφεση	Ανασυγκρότηση περιφερειών ή τμημάτων περιφερειών που πλήττονται σοβαρά από τη βιομηχανική ύφεση			
3	Καταπολέμηση της μακροχρόνιας ανεργίας	Καταπολέμηση της μακροχρόνιας ανεργίας και διευκόλυνση της επαγγελματικής ένταξης			
4	Επαγγελματική ένταξη των νέων	Προσαρμογή του εργατικού δυναμικού στις βιομηχανικές αλλαγές	Στόχος 3 Συστήματα κατάρτισης και πολιτικές απασχόλησης		
6		Ανάπτυξη και διαρθρωτική προσαρμογή των περιφερειών με εξαιρετικά χαμηλή πυκνότητα πληθυσμού	Τμήμα του στόχου 1		
Αριθμός κατηγοριών ⁸²	5	7	4	3	3

Πηγή: DG Regional Policy, 2008 2010 2011β Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014α

⁸² Δεν περιλαμβάνονται οι κοινοτικές πρωτοβουλίες ή ο στόχος εδαφικής συνεργασίας.

3.3 ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗΣ: ΠΡΟΣΘΕΤΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΔΑΦΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ

Η πολιτική η οποία χαρακτηρίζεται έντονα από την εδαφική διάσταση είναι η Πολιτική Συνοχής: ήδη από την σύλληψή της εμπεριέχει μια σημαντική χωρική διάσταση τόσο με τον καθορισμό συγκριμένων τύπων γεωγραφικών περιοχών με ευρωπαϊκά και όχι εθνικά κριτήρια, όσο και με την κατανομή των διαθέσιμων πόρων ανάλογα με τις ανάγκες των περιοχών. Ο καθορισμός δε των περιοχών αυτών χαρακτηρίστηκε ως "χωροταξικές πράξεις μεγάλης κλίμακας" (Καμχής, 2008:103). Η Hübner, 2011:6) παρατηρεί ότι ενώ η εδαφική προσέγγιση στη διακυβέρνηση και τη χάραξη πολιτικής είναι ένα πρόσφατο ζήτημα στα επίσημα έγγραφα της Επιτροπής, η ίδια η έννοια ήταν ήδη σιωπηρή στην Πολιτική Συνοχής μέσω κριτηρίων επιλεξιμότητας, κατανομής των οικονομικών πόρων ή την οργάνωση της διαδικασίας προγραμματισμού.

Δεδομένου ότι ουσιαστικά η Πολιτική Συνοχής της ΕΕ ξεκινά από το 1989 με την επιδίωξη επίτευξης των στόχων της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, απαιτήθηκαν τουλάχιστον δύο δεκαετίες ώστε να διευρυνθούν οι στόχοι της εφαρμογής της με την συμπερίληψη της εδαφικής διάστασης της συνοχής στη Συνθήκη της ΕΕ το 2009, εκφράζοντας το στόχο της «προώθησης της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής και της αλληλεγγύης μεταξύ των κ-μ» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010a:17). Όπως επισημαίνει ο Medeiros, 2016a, το διάστημα αυτό των δύο δεκαετιών διόλου δεν σημαίνει ότι η «εδαφική διάσταση» παραμελήθηκε από την πολιτική ατζέντα της ΕΕ, καθώς μια σειρά προσπαθειών της ΕΕ να εφαρμόσει στρατηγικές χωροταξικού σχεδιασμού –περιγραφή στην ενότητα 3.3, αποδεικνύει ότι η διάσταση αυτή βρίσκεται στην πολιτική ατζέντα της ΕΕ από πολύ νωρίς. Πριν από την εμφάνιση του στόχου της εδαφικής συνοχής, η ΕΕ αντιμετώπισε τα εδαφικά ζητήματα στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής που εφαρμόστηκε από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 μέσω των διαρθρωτικών ταμείων (Dao κ.ά., 2017:647).

Ωστόσο, όπως αναφέρει ο Medeiros, 2016 μολοντί η εδαφική της διάσταση ήταν παρούσα σε διάφορα στοιχεία, όπως ο καθορισμός συγκεκριμένων στόχων στις περιφέρειες που αντιμετώπιζαν υστέρηση, μόνο με την υπογραφή της Συνθήκης της Λισαβόνας το 2009 διευρύνθηκε το πεδίο εφαρμογής της με την συμπερίληψη του στόχου της εδαφικής συνοχής ως τον τρίτο στόχο της πολιτικής συνοχής της ΕΕ παράλληλα με την οικονομική και κοινωνική συνοχή.

Θα έπρεπε συνεπώς να λαμβάνεται υπόψη η εδαφική διάσταση κατά τον σχεδιασμό, την εφαρμογή και την αξιολόγηση των προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από την Πολιτική Συνοχής, ακολουθώντας μια πιο εδαφική, και ολιστική προσέγγιση συχνά. Η εδαφική διάσταση της πολιτικής συνοχής, όπως τονίζει ο Medeiros, 2016a, σε πολλές περιπτώσεις ερμηνεύτηκε κατά το δοκούν από «επιστημονικές, θεσμικές όσο και πολιτικές κοινότητες». Έτσι πολλές φορές η εδαφική διάσταση των πολιτικών της ΕΕ ερμηνεύτηκε ως περιβαλλοντική διάσταση, αγνοώντας άλλες κρίσιμες εδαφικές διαστάσεις όπως ο χωροταξικός σχεδιασμός και η εδαφική διακυβέρνηση (ό.π.).

Όπως αναφέρθηκε ήδη από την πρώτη περίοδο της πολιτικής συνοχής της ΕΕ, η Πολιτική Συνοχής αποτελεί το βασικό μοχλό στήριξης της εδαφικής ανάπτυξης στα κ-μ της ΕΕ, μέσω της κατεύθυνσης των κονδυλίων σε περιφέρειες σύμφωνα με το κατά κεφαλή ΑΕΠ, αλλά και χρηματοδοτώντας παρεμβάσεις που έχουν άμεσο αντίκτυπο στην κοινωνικοοικονομική συνοχή, αφού η μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων στην ανάπτυξη υπήρξε η κατευθυντήρια αρχή της Πολιτικής Συνοχής από την αρχή, και αυτός είναι ένας σαφής χωροταξικός στόχος (Medeiros, 2017).

Έτσι, ενώ οι στρατηγικές παρέμβασης του Πολιτικής Συνοχής για την δεκαετία του 1990 χαρακτηρίστηκαν από την εστίαση στην δημιουργία και των εκσυγχρονισμός των υποδομών, στην ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου, την υποστήριξη επιχειρήσεων, μετά την υιοθέτηση των στρατηγικών της Λισαβόνας και του Γκέτεμποργκ μεγαλύτερη έμφαση δόθηκε στην καινοτομία και σε θέματα που αφορούν την βιωσιμότητα-αειφορία⁸³ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014a:200). Το δε σημερινό αναπτυξιακό πρότυπο, που εκφράζεται στη στρατηγική «Ευρώπη 2020» (έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη), υπογραμμίζει την ανάγκη ανάπτυξης μιας πιο πράσινης και πιο ανταγωνιστικής οικονομίας βασισμένης στη γνώση και την καινοτομία μια οικονομία υψηλής απασχόλησης, η οποία συμβάλει στην κοινωνική, οικονομική και εδαφική συνοχή. Έτσι, εκτός από τον στόχο μείωσης των περιφερειακών ανισοτήτων, η Πολιτική Συνοχής έχει ευθυγραμμιστεί περισσότερο με τη συνολική πολιτική ατζέντα της ΕΕ (ό. π.).

Όπως επισημαίνει ο Medeiros, 2017 παρά την μετατόπιση αρκετών από τους στρατηγικούς στόχους της πολιτικής συνοχής κατά την διάρκεια της ύπαρξής της και τις προσαρμογές της σε συγκεκριμένα κοινωνικοοικονομικά και πολιτικά πλαίσια, η πολιτική

⁸³Εδώ, ενώ η πρώτη (καινοτομία) μπορεί να χαρακτηριστεί ως αναπτυξιακή συνιστώσα με μικρό βαθμό εδαφικοποίησης, η τελευταία (βιωσιμότητα) μπορεί να συνδεθεί με διάφορους τομείς πολιτικής με ευρύ εδαφικό χαρακτήρα (περιβάλλον, εξερεύνηση φυσικών πόρων κ.λπ.).

παρέμεινε συνδεδεμένη με τους θεμελιώδεις πολιτικούς στόχους της αντιμετώπισης των ανισοτήτων σε διάφορες διαστάσεις εδαφικής συνοχής και ανάπτυξης. Η δε υποστήριξη της για όλες τις κύριες διαστάσεις της εδαφικής ανάπτυξης είναι αδιάψευστη. Προς υποστήριξη του επιχειρήματος η πολιτική έχει υποστηρίξει την οικονομική ανταγωνιστικότητα (επιχειρηματικότητα, υποδομές, έρευνα και καινοτομία), την κοινωνική συνοχή (εργασία άνθρωποι πόροι, πτυχές του πολιτισμού), την περιβαλλοντική βιωσιμότητα (χαμηλή οικονομία άνθρακα προστασία της φύσης), την εδαφική διακυβέρνηση (εδαφική συνεργασία, διοικητική ικανότητα) και εδαφική οργάνωση (υποδομές και αστική περιφερειακή ανάπτυξη) ουσιαστικά σε όλο το έδαφος της ΕΕ (ό. π.). Αλλά και ορισμένες τομεακές πολιτικές άμεσα χρηματοδοτούμενες από την Πολιτική Συνοχής όπως μεταφορές περιβάλλον και τα λοιπά έχουν μία καθαρή εδαφική εστίαση.

Με άλλα λόγια, η Πολιτική Συνοχής από την γέννησή της υπήρξε και εξακολουθεί να είναι περισσότερο από ένα επενδυτικό εργαλείο για οικονομική ανάπτυξη, όπως επισημαίνεται και σε πολλά έγγραφα επίσημα της ευρωπαϊκής επιτροπής (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010a, 2014a, 2017b) και σε ανεξάρτητες αναλύσεις, παράγοντας εδαφικές επιπτώσεις στο ευρωπαϊκό έδαφος, οι οποίες καλύπτουν όλες τις κύριες διαστάσεις τόσο της εδαφικής ανάπτυξης και της εδαφικής συνοχής όχι μόνο σε όρους οικονομικών και κοινωνικών αποτελεσμάτων, τα οποία δείχνουν να είναι περισσότερο σημαντικά σε ορισμένες προγραμματικές περιόδους της εφαρμογής της αλλά και να ποικίλλουν σημαντικά από κ-μ σε κ-μ και από περιοχή σε περιοχή. Σε γενικές γραμμές, τα λιγότερο ανεπτυγμένα κ-μ, τα οποία απορροφούσαν μεγαλύτερους όγκους κοινοτικής χρηματοδότησης, είχαν υψηλότερες θετικές επιπτώσεις, κυρίως ως προς την κοινωνικοοικονομική διάσταση της εδαφικής συνοχής. Αυτό θα μπορούσε να έχει συμβάλει στη μείωση των εδαφικών ανισοτήτων εντός της επικράτειας της ΕΕ, όπως διακηρύχθηκαν από αρκετές εκθέσεις συνοχής της ΕΕ και ειδικότερα στις τρεις τελευταίες εκθέσεις (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010a, 2014a, 2017b), οι οποίες κάνουν μια πλήρη σύνθεση των επιπτώσεων αυτής της πολιτικής σε διάφορες διαστάσεις και στοιχεία της εδαφικής ανάπτυξης και αναδεικνύουν την εδαφική διάσταση της πολιτικής συνοχής.

Ειδικότερα, η πέμπτη έκθεση για τη συνοχή, εκτός του ότι προσδιορίζει διάφορες πολιτικές με έντονη εδαφική διάσταση και άλλες με μερική εδαφική διάσταση, όπως παρουσιάστηκε παραπάνω, αναγνωρίζει επίσης ότι υπάρχει ανάγκη βελτίωσης της εδαφικής διάστασης από τις διαδικασίες αξιολόγησης των επιπτώσεων των πολιτικών. Στην ίδια

έκθεση αναφέρεται ότι η εδαφική συνοχή φέρνει στο προσκήνιο διάφορα θέματα καίριας σημασίας για την Πολιτική Συνοχής, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται η περιβαλλοντική διάσταση της βιώσιμης ανάπτυξης και η χρήση ευέλικτης λειτουργικής γεωγραφίας για την εδαφική ανάπτυξη, με την τελευταία να αποσκοπεί στην προσαρμογή του γεωγραφικού επιπέδου ανάλυσης και στην εφαρμογή πολιτικών για τις προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010a:96). Ανάλογα με το πρόβλημα, αυτή κυμαίνεται από μια μακροπεριφέρεια, όπως η περιφέρεια της Βαλτικής Θάλασσας ή η περιφέρεια του Δούναβη, έως μητροπολιτικές και διασυνοριακές περιοχές (ό.π.). Με την σειρά της, η έκτη έκθεση για τη συνοχή (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014a) υπογραμμίζει τη σημασία της χρήσης της εδαφικής διάστασης, με την αίσθηση ότι οι επιπτώσεις των μέτρων πολιτικής σε διάφορους τομείς παρέμβασης ποικίλλουν σημαντικά μεταξύ των περιφερειών.

Η έβδομη έκθεση επισημαίνει ότι το αστικό στοιχείο βρίσκεται στον πυρήνα της πολιτικής συνοχής. Για την περίοδο 2014–2020, τουλάχιστον το 5 % του ΕΤΠΑ επενδύεται σε αστικές περιοχές. Περίπου 14,5 δισεκατ. EUR (8 %) από τον συνολικό προϋπολογισμό του ΕΤΠΑ έχει εκχωρηθεί απευθείας για τη στήριξη πάνω από 900 ολοκληρωμένων στρατηγικών βιώσιμης αστικής ανάπτυξης, με σημαντική επιπλέον χρηματοδότηση από το ΕΚΤ και από άλλους πόρους της ΕΕ ή εγχώριους πόρους σε αρκετά κράτη μέλη (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2017b:133). Τρεις επιλογές παρέχονταν στα κράτη μέλη για την εφαρμογή στρατηγικών βιώσιμης αστικής ανάπτυξης κατά την τρέχουσα περίοδο, μέσω ενός ειδικού πολυθεματικού άξονα προτεραιότητας, ενός ειδικού προγράμματος ή της χρήσης του νέου μέσου των ΟΧΕ. Επιπλέον η Πολιτική Συνοχής δίνει ιδιαίτερη έμφαση στα ιδιαίτερα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά των λειτουργικών ζωνών, καθιστώντας ευρύ φάσμα επενδύσεων διαθέσιμο και προωθώντας την έγκριση ολοκληρωμένων στρατηγικών που στοχεύουν σε συγκεκριμένες ανάγκες (ό.π.).

Στις προαναφερθείσες εκθέσεις της ΕΕ για την συνοχή και ιδιαίτερα στην 5^η έκθεση, τονίζεται με έμφαση η προστιθέμενη αξία της αξιολόγησης του εδαφικού αντίκτυπου των πολιτικών μεταξύ των οποίων και της πολιτικής συνοχής και η ανάγκη για πληρέστερες διαδικασίες αξιολόγησης της πολιτικής σε όλες τις φάσεις προγραμματισμού της πολιτικής συνοχής, αφού η ίδια η πολιτική απαιτεί συστηματικές διαδικασίες παρακολούθησης και αξιολόγησης⁸⁴, ενώ παρουσιάζονται παραδείγματα εδαφικών στοιχείων που πρέπει να

⁸⁴ Στο πλαίσιο αυτό το πρόγραμμα ESPON έχει αναπτύξει μια μεθοδολογία αξιολόγησης εδαφικών επιπτώσεων (ΤΙΑ)

λαμβάνονται υπ' όψιν στις εκ των προτέρων αξιολογήσεις του αντίκτυπου από την Επιτροπή (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010a:197). Ως προς τον οικονομικό αντίκτυπο πρέπει να εξετάζεται αν η πολιτική έχει αντίκτυπο π.χ. σε συγκεκριμένες περιφέρειες, ως προς τον κοινωνικό αντίκτυπο αν η πολιτική επηρεάζει συγκεκριμένους τόπους περισσότερο από άλλους και τέλος ως προς τον περιβαλλοντικό αντίκτυπο αν η επιλογή οδηγεί στη χρήση νέων εδαφών ('αναξιοποίητες περιοχές') για πρώτη φορά (ό.π.). Κατά παρόμοιο τρόπο, η Πολιτική Συνοχής υποστήριξε την τις διαδικασίες αξιολόγησης εδαφικών επιπτώσεων της καθώς και την ανάλυση των εδαφικών στοιχείων μέσω της χρηματοδότησης του προγράμματος ESPON. Οι μελέτες και οι εκθέσεις που εκπονήθηκαν στα πλαίσια υλοποίησης του προγράμματος ESPON⁸⁵, επεκτείνουν την εδαφική τους ανάλυση σε αρκετά άλλα εδαφικά συναφή θέματα.

Αναφέρθηκε παραπάνω ότι η Πολιτική Συνοχής άμεσα ή έμμεσα έχει μία ισχυρή σχέση με διάφορα εδαφικά επίπεδα (εθνικό, περιφερειακό, τοπικό αστικό, διακρατικό), μέσω της υποστήριξης εθνικών, τομεακών, περιφερειακών προγραμμάτων, προγραμμάτων συνεργασίας, ενδεικτικό στοιχείο του εδαφικού της χαρακτήρα. Όπως επισημαίνει ο Medeiros, 2016c 2017 αυτές οι επιπτώσεις δεν εμφανίζονται μόνο στη δημιουργία νέων μέσων και κανονισμών πολιτικής/νομοθεσίας στο εσωτερικό των κ-μ της ΕΕ ως «υποχρεωτικά ρυθμιστικά εργαλεία» για την πρόσβαση στη διαθέσιμη κοινοτική χρηματοδότηση, αλλά και ως θεμελιώδη «στρατηγικά στρατηγικά εργαλεία σχεδιασμού πολιτικής» για την αύξηση place-based προσέγγισης αλλά και την ενίσχυση ολοκληρωμένων και αποτελεσματικότερων διαδικασιών υλοποίησης της πολιτικής, για παράδειγμα στα περιφερειακά ΕΠ της πολιτικής συνοχής.

Ένα άλλο στοιχείο που ενισχύει την εδαφική διάταση της πολιτικής αυτής είναι ότι αποτελεί τον κύριο κινητήριο μοχλό για την προώθηση της εφαρμογής των διαδικασιών εδαφικής συνεργασίας στο ευρωπαϊκό έδαφος. Κατά τους Luukkonen & Moilanen, 2012, οι άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις αυτής της Πολιτικής στην ενίσχυση της διαδικασίας εδαφικής συνεργασίας και στην προώθηση υγιών διαδικασιών εδαφικής διακυβέρνησης) μπορούν να λειτουργήσουν ως εργαλείο για την προώθηση της τοπικής και περιφερειακής ενδυνάμωσης, παρά το γεγονός ότι η ΕΕ είναι ένας "εξαιρετικά ετερογενής χώρος όσον αφορά τα θεσμικά ζητήματα και τα ζητήματα διακυβέρνησης. Ο Medeiros 2016a:10 χαρακτηρίζει τις δράσεις στο πλαίσιο της εδαφικής συνεργασίας ως εδαφικά πειράματα που μπορούν να οριστούν ως διαδικασίες "συνεργασίας μεταξύ διαφορετικών εδαφών ή χωρικών τοποθεσιών", ενώ

⁸⁵ [file:///C:/Users/user/Downloads/espon_20%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/espon_20%20(1).pdf)

υποστηρίζει ότι είναι πιθανώς τα πιο σχετικά εδαφικά στοιχεία που συνδέονται με την εφαρμογή της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ.

Η ΕΕΣ, γνωστή και ως Interreg, παρέχει ένα πλαίσιο για την εφαρμογή κοινών δράσεων και ανταλλαγών πολιτικής μεταξύ εθνικών, περιφερειακών και τοπικών φορέων από διάφορα κ-μ με γνώμονα την ισορροπημένη οικονομική, κοινωνική και χωρική ανάπτυξη σε ευρωπαϊκό επίπεδο, μέσω αντιμετώπισης κοινών διασυνοριακών και διακρατικών προκλήσεων, στήριξης συνεργειών μέσω κοινών εταιρικών σχημάτων και εδραίωση συνεργασιών. Το πρόγραμμα Interreg είναι χτισμένο γύρω από τρία σκέλη συνεργασίας: διασυνοριακό (Interreg A), διακρατικό (Interreg B) και διαπεριφερειακό (Interreg C), με η διασυνοριακή συνεργασία (σκέλος Α του INTERREG) είναι, κατά πολύ, η σημαντικότερη διαδικασία εδαφικής συνεργασίας εντός της ΕΕ, καθώς οι παραμεθόριες περιοχές της ΕΕ καλύπτουν το 60% της επικράτειας της ΕΕ (NUTS 3) και περισσότερο από το 40% του πληθυσμού της (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2017a,b).

Η ΕΕΣ αποτελεί τμήμα της πολιτικής σε θέματα συνοχής από το 1990, ενώ ήταν παρούσα σε κάθε προγραμματική περίοδο της πολιτικής συνοχής της ΕΕ: INTERREG I (1990-1993) - INTERREG II (1994-1999) - INTERREG III (2000-2006) - INTERREG IV (2007-2013) - INTERREG V (2014-2020)⁸⁶. Για την περίοδο προγραμματισμού 2014-2020 και για πρώτη φορά στην ιστορία της ευρωπαϊκής πολιτικής σε θέματα συνοχής, έχει εγκριθεί ειδικός Κανονισμός⁸⁷ ο οποίος καλύπτει δράσεις ΕΕΣ που υποστηρίζονται από το ΕΤΠΑ. Η ΕΕΣ είναι το εργαλείο της πολιτικής συνοχής που σχεδιάστηκε για να επιλύει προβλήματα που υπερβαίνουν τα εθνικά σύνορα και απαιτούν συνεπώς κοινές λύσεις αλλά και για να αναπτύσσει, μέσω κοινής προσπάθειας, τις δυνατότητες των διαφόρων εδαφικών περιοχών (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2013). Τέσσερα διαπεριφερειακά προγράμματα συνεργασίας λειτουργούν επί του παρόντος (Interreg EUROPE, INTERACT, URBACT και ESPON) που καλύπτουν όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ και ορισμένες τρίτες χώρες, και στα οποία εκχωρούνται περί το 1 δισεκατ. ευρώ για την περίοδο 2014–2020 (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2017a:127).

Ωστόσο και πιο πρόσφατα, αυτή η διαδικασία εδαφικής συνεργασίας έχει ληφθεί σε ένα άλλο επίπεδο μετά την εφαρμογή των μακροπεριφερειακών στρατηγικών. Από τότε που

⁸⁶ https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/cooperation/european-territorial/

⁸⁷ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ.1299/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, περί καθορισμού ειδικών διατάξεων για την υποστήριξη του στόχου της Ευρωπαϊκής εδαφικής συνεργασίας από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης.

το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στήριξε τη στρατηγική της ΕΕ για την περιοχή της Βαλτικής το 2009 (EUSBSR), τρεις ακόμη μακροπεριφερειακές πολιτικές εκπονήθηκαν: η στρατηγική της ΕΕ για την περιοχή του Δούναβη το 2011 (EUSDR) με στόχο την συντονισμένη διαχείριση του νερού στη λεκάνη απορροής του Δούναβη, η στρατηγική της ΕΕ για την περιφέρεια της Αδριατικής και του Ιονίου το 2014 (EUSAIR) με στόχο την συνεργασία με τις χώρες της ΕΕ σε θέματα κοινού ενδιαφέροντος βοηθάει τις συμμετέχουσες χώρες των δυτικών Βαλκανίων να προετοιμαστούν για την προσχώρηση στην ΕΕ· γαλάζιοι/πράσινοι διάδρομοι που συνδέουν τη στεριά με τη θάλασσα στην Αδριατική Θάλασσα και το Ιόνιο Πέλαγος έχουν καθοριστεί ως περιοχές όπου θα πρέπει να υλοποιηθούν στρατηγικά έργα για την επίτευξη οικονομικής ανάπτυξης που να σέβεται το περιβάλλον· και η στρατηγική της ΕΕ για την περιοχή των Άλπεων το 2016 (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2017a,b:131).

Σύμφωνα με στοιχεία που παρουσιάζονται στην 7^η έκθεση για την συνοχή, σήμερα, 19 χώρες της ΕΕ και 8 χώρες εκτός ΕΕ συμμετέχουν σε μακροπεριφερειακές στρατηγικές που αποτελούν πλέον αναπόσπαστο τμήμα του πλαισίου πολιτικής της ΕΕ, ενώ εκδηλώνουν αυξημένο ενδιαφέρον για την εδαφική συνεργασία και συνοχή σε πολλούς τομείς (όπως της ναυσιπλοΐας, της ενέργειας και της κλιματικής αλλαγής) και εντείνουν τη συνεργασία με τις χώρες εκτός ΕΕ, συμβάλλοντας στον μετριασμό των δυσμενών επιπτώσεων στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ (ό.π.).

Εξίσου σημαντικό στοιχείο της εδαφικής διάστασης της πολιτικής συνοχής αποτελεί και η τοποκεντρική προσέγγιση (place –based approach) όπως διατυπώνεται στην έκθεση Barca (2009) και αποτέλεσε βασικό χαρακτηριστικό στοιχείο του σχεδιασμού της πολιτικής συνοχής για την τρέχουσα προγραμματική περίοδο 2014-2020. Όραμα της προσέγγισης, σύμφωνα με τον Barca, αποτελεί για την Πολιτική Συνοχής η αξιοποίηση του ανεκμετάλλετου δυναμικού όλων των περιοχών της ΕΕ -αφήγημα με σαφή εδαφική διάσταση-, η ενίσχυση των διαδικασιών πολυεπίπεδης διακυβέρνησης, η διερεύνηση των δικτύων συνεργασίας σε επίπεδο ΕΕ (Barca, 2009).

Την αποτελεσματικότητα της τοποκεντρικής προσέγγισης ως προς την επίτευξη της εδαφικής συνοχής, της εξασφάλισης μιας ισορροπημένης ανάπτυξης όλων των εδαφών της ΕΕ, υπερτονίζει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε μελέτη⁸⁸ της, στην οποία εντοπίζονται πέντε κοινά χαρακτηριστικά της επιτυχούς εφαρμογής της τοποκεντρικής προσέγγισης. Στα

⁸⁸ https://ec.europa.eu/regional_policy/en/newsroom/news/2015/07/territorial-agenda-2020-put-in-practice

χαρακτηριστικά αυτά περιλαμβάνονται ο σημαντικός ρόλος της εκτίμησης της αξίας της τοπικής ταυτότητας, η επέκταση πέρα από τα γεωγραφικά και τομεακά όρια, ένα ανοικτό σύστημα διακυβέρνησης, μια ισχυρή ηγετική ικανότητα και ο πειραματισμός και η μάθηση μέσα από την πράξη (European Commission, 2015a).

Στη άτυπη συνάντηση στη Σεβίλλη⁸⁹ το 2010 τονίστηκε ότι αν και πολλά από τα θέματα που εξετάζονται στην Στρατηγική Ευρώπη 2020 έχουν σημαντικές επιπτώσεις στην εδαφική ανάπτυξη της Ευρώπης, εντούτοις οι αναφορές που γίνονται για την εδαφική συνοχή δεν είναι εμφανείς και επισημάνθηκε η σημασία των διασυνδέσεων μεταξύ της εδαφικής ατζέντας και της στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Το ίδιο υποστηρίζεται και στην έκθεση αξιολόγησης "Έκθεση Αξιολόγησης της Εδαφικής Ατζέντας της Ευρωπαϊκής Ένωσης"⁹⁰ που συντάχθηκε από την Ουγγρική προεδρία για την άτυπη Σύνοδο των Υπουργών Χωροταξίας και Εδαφικής Ανάπτυξης στις 19 του Μάη 2011 στην Ουγγαρία, συνάντηση η οποία οδήγησε στην αναθεώρηση της Εδαφικής Ατζέντας 2007 (Hungarian Ministry of National Development, 2011).

Τέλος, και το Ταμείο Συνοχής, ως ένα από τα ΕΔΕΤ της πολιτικής συνοχής διακρίνεται από μία σαφή εδαφική διάσταση, από την άποψη ότι στοχεύει σε κ-μ των οποίων το Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα (ΑΕΕ) ανά κάτοικο είναι λιγότερο από 90 % του ευρωπαϊκού μέσου όρου, με στόχο την μείωση των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων και την προώθηση της ΒΑΑ, σύμφωνα και με τον «Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1300/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17ης Δεκεμβρίου 2013 σχετικά με το Ταμείο Συνοχής⁹¹ και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1084/2006» (Επίσημη Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, 2013δ). Για την τρέχουσα περίοδο το ΤΣ διαθέτει το σύνολο των 63,4 δις ευρώ προκειμένου να στηρίζει δράσεις για την επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων της σύμφωνα με τα άρθρα 11 και 191 της ΣΛΕΕ, και συγκεκριμένα την ενεργειακή απόδοση και τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, και δράσεις στον τομέα των μεταφορών, εκτός των διευρωπαϊκών δικτύων, τις σιδηροδρομικές, ποτάμιες και θαλάσσιες μεταφορές, τα διατροφικά συστήματα μεταφορών και τη διαλειτουργικότητά τους, τη διαχείριση της οδικής, θαλάσσιας και εναέριας κυκλοφορίας, τις καθαρές αστικές μεταφορές και τις δημόσιες συγκοινωνίες (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2013α:παρ.4).

⁸⁹ http://www.mzopu.hr/doc/Prostorno/Tekst_izjave_EU2010.pdf

⁹⁰ http://www.eu-territorial-agenda.eu/Reference%20Documents/TA_EVAL_REPORT_final.pdf

⁹¹ Για την περίοδο 2014-2020, το Ταμείο Συνοχής αφορά τη Βουλγαρία, Κροατία, Κύπρο, Τσεχική Δημοκρατία, Εσθονία, Ελλάδα, Ουγγαρία, Λετονία, Λιθουανία, Μάλτα, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβακία και Σλοβενία.

Στην διαδικασία εντοπισμού στοιχείων εδαφικής διάστασης ο Medeiros, 2016a:103 2016b προτείνει την ανάλυση της εδαφικής της διάστασης μέσα από πρόσθετα «πρίσματα» όπως αναφέρει, τα οποία περιλαμβάνουν διάφορα μέσα, καθένα από τα οποία φέρνουν την εδαφική διάσταση αυτής της πολιτικής στο προσκήνιο όπως χαρακτηριστικά αναφέρει.

Πίνακας 7: Στοιχεία της εδαφικής διάστασης της Πολιτικής Συνοχής

EU Cohesion Policy Vehicle	Territorial Dimension Component
ESPON Programme	– Territorial Analysis – Territorial Impact Assessment
INTERREG/ Territorial Cooperation Objective	– Cross Border Cooperation Programmes – Macro Regional Cooperation Strategies – Inter regional Cooperation Programmes – Transnational Cooperation Programmes – European Groupings of Territorial Cooperation – Euro-regions and other Cross-Border Entities
Elaboration on intervention strategies and programmes	– Partnership Agreement and programmes – Regional Operational Programmes – Applying principle of partnership – Applying principle of concentration – Applying principle of subsidiarity
Support to sectoral policies with territorial dimension	– Transports and accessibilities – Environment – Urban renovation – Research and Innovation – Social Inclusion
Evaluation and monitoring processes	– Evaluation reports – Collection of regional data – Focus on results and impacts
Cohesion Fund Adoption of Legislation and Governance Practices	– Transport and environmental projects – Territorial governance – administrative capacity of local and regional levels
Multi-Level governance	– Involvement of local level – Involvement of the regional level
The place-based approach	– Adapt policies to the territory idiosyncrasies – Promote multi-level Governance
Integrated Territorial Investments	– Facilitate the implementation of territorial strategies – Promote a ‘place-based’ form of policy making

Πηγή: Medeiros, 2016a:103

Πολλά από τα στοιχεία που αναφέρονται στον παραπάνω πίνακα και βάσει της προηγούμενης ανάλυσης σχετικά με την εξέλιξη της πολιτικής συνοχής και παρά τις

πρόσφατες προσπάθειες αλλαγής του αρχικού παραδείγματος της σε μια επενδυτική πολιτική, παρέχουν αρκετές αποδείξεις που οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η εδαφική διάσταση της Πολιτικής Συνοχής της έχει κερδίσει έδαφος τις τελευταίες δεκαετίες (1989 -2020), ενώ θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι η εννοιοποίηση της εδαφικής διάστασης στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι μια διαδικασία που συνδέεται με τη σταδιακή αύξηση της σημασίας της πολιτικής συνοχής. Επισημαίνεται, η ιδιαίτερη έμφαση που δίνεται στην εδαφική διάσταση της πολιτικής μετά την συμπερίληψη του στόχου της εδαφικής συνοχής στους στόχους της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής της πολιτικής συνοχής, με την Συνθήκη της Λισαβόνας.

Βέβαια, όπως επισημαίνει ο Medeiros, 2017, οι διαθέσιμες μελέτες σχετικά με τις κύριες επιπτώσεις του της πολιτικής συνοχής της ΕΕ σε αρκετά κράτη μέλη (Πορτογαλία, Ισπανία και Σουηδία) κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι παρά τις θεμελιώδεις θετικές επιπτώσεις της πολιτικής στην προώθηση της εδαφικής ανάπτυξης σε όλες τις βασικές της διαστάσεις, δεν ήταν αρκετό να αντισταθμιστούν οι πολυετείς εδαφικές τάσεις που ευνοούν την ανάπτυξη των κύριων αστικών συστημάτων στο έδαφος της ΕΕ, έναντι των περιφερειών και των λιγότερο πυκνοκατοικημένων περιοχών. Στο πλαίσιο αυτό, η υλοποίηση του στόχου της εδαφικής συνοχής στην ΕΕ απαιτεί όχι μόνο πρόσθετη χρηματοδότηση για την υποστήριξη της ανάπτυξης περιφερειών που παρουσιάζουν καθυστέρηση, αλλά και σαφή εδαφική στρατηγική, η οποία μπορεί να ωφεληθεί, π.χ., τις μεσαίες πόλεις ως αναπτυξιακές άγκυρες της ΕΕ, πιο ισορροπημένη και πολυκεντρική περιοχή (Medeiros, 2013, 2016b, 2016c)

Αντίθετα ο Zaucha κ ά., 2014, επικαλείται πρόσφατη σχετική έρευνα που διενεργήθηκε από την ουγγρική Προεδρία και προκύπτει ότι τα βασικά εδαφικά στρατηγικά έγγραφα της ΕΕ παραμένουν στο περιθώριο της επικρατούσας αναπτυξιακής διαδικασίας τόσο σε επίπεδο ΕΕ όσο και σε εθνικό επίπεδο. Επισημαίνουν έτσι, ότι παρά την σχετική πρόοδο, η πολιτική εξακολουθεί να υστερεί σε σχέση με την θεωρητικοποίηση της εδαφικότητάς της. Σχεδόν 20 χρόνια διακυβερνητικής συνεργασίας για την εδαφική ανάπτυξη μεταξύ των κ-μ της ΕΕ έχει μόλις ενισχύσει τον πολυετή προγραμματισμό σε σχέση με την πολιτική της ΕΕ για την ανάπτυξη (συνοχή). Η εδαφική διάσταση της πολιτικής συνοχής της ΕΕ δεν έχει ακόμη ληφθεί πλήρως υπόψη, ιδίως όσον αφορά τους στόχους σύγκλισης και ανταγωνιστικότητας, καταλήγοντας ότι εδαφικοποίηση των πολιτικών εξακολουθεί να είναι στα αρχικά στάδια (ό.π.).

3.4. Η ΕΛΑΦΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 2014-2020

Ο σχεδιασμός της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 έγινε στη βάση της έκθεσης του Barca - ανοίγοντας το δρόμο για τη μεταρρύθμιση της πολιτικής συνοχής μετά το 2013 με κυριότερο χαρακτηριστικό των προτάσεων του την έμφαση στην τοποκεντρική προσέγγιση όπως αναφέρθηκε, της Στρατηγικής της ΕΕ για την επόμενη δεκαετία «Ευρώπη 2020», η οποία καθορίζει το γενικό πλαίσιο εντός του οποίου θα δράσει η Ευρώπη στο επόμενο στάδιο. Επιπλέον λήφθηκαν υπόψη τα αποτελέσματα και οι επισημάνσεις της πέμπτης έκθεσης της ΕΕ για την Συνοχή αλλά και του διακυβερνητικού εγγράφου "TA2020".

Δεδομένης της ύπαρξης τόσο εθνικών όσο και περιφερειακών ανισορροπιών, η ενίσχυση της εδαφικής συνοχής καθίσταται κεντρική σε επίπεδο ΕΕ με την Εδαφική Ατζέντα 2007 (TAEU, 2007) και πολύ περισσότερο με την αναθεωρημένη εδαφική Ατζέντα 2020 (TA2020, 2011). Όπως αναφέρεται στην TA2020, 2011:3 *«οι στόχοι της ΕΕ που ορίζονται στη Στρατηγική Ευρώπη 2020 [...] μπορούν να επιτευχθούν μόνο εάν ληφθεί υπόψη η εδαφική διάσταση της στρατηγικής, καθώς οι αναπτυξιακές ευκαιρίες των διαφόρων περιοχών ποικίλλουν»*. Σε κάποιο βαθμό, η προσέγγιση αυτή είναι σύμφωνη με την πρωτοβουλία Barca (2009), η οποία είχε ήδη εισαγάγει οικονομικούς λόγους και κίνητρα για τοπικές αναπτυξιακές πολιτικές (Camagni & Capello, 2013), υποστηρίζοντας τη σημασία των τοπικών πόρων και των συνεργειών για την ανάπτυξη (Barca κ.ά, 2012). Το ίδιο έγγραφο (TA2020) υπογραμμίζει την ανάγκη εμβάθυνσης της εδαφικής διάστασης της πολιτικής συνοχής της ΕΕ με την ενίσχυση των μηχανισμών που μπορούν να εξασφαλίσουν τον εδαφικό συντονισμό των παρεμβάσεων της. βελτίωση της εδαφικής διάστασης όλων των ενεργειών στρατηγικού προγραμματισμού, αξιολόγησης και παρακολούθησης εξασφαλίζοντας περιθώρια για ολοκληρωμένα προγράμματα και έργα βάσει τόπου και ενσωμάτωση διαφόρων ταμείων στις περιφερειακές στρατηγικές » (TA2020, 2011:5).

Ειδικότερη αναφορά γίνεται στην TA2020, 2011 για τις "αναπτυξιακές στρατηγικές" για συγκεκριμένες περιφέρειες ως μέσο εφαρμογής της τοποκεντρικής προσέγγισης: *"η τοποκεντρική προσέγγιση αποσκοπεί στην απελευθέρωση του εδαφικού δυναμικού μέσω αναπτυξιακών στρατηγικών που βασίζονται στην τοπική και περιφερειακή γνώση των αναγκών*

και με βάση τα συγκεκριμένα περιουσιακά στοιχεία και παράγοντες που συμβάλλουν στην ανταγωνιστικότητα των τόπων (ΤΑ2020, 2011, άρθρο 11).

Στο πλαίσιο αυτό η Πολιτική Συνοχής για την τρέχουσα περίοδο θεωρείται ως το όχημα για την υλοποίηση της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020» καλείται να δώσει "γεωγραφικό πρόσημο" στη Στρατηγική μέσω της διαφοροποίησης της θεματικής συγκέντρωσης ανά κατηγορία περιοχών όπως ορίζονται στο ΚΚΔ και πιο συγκεκριμένα σε: λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες, περιφέρειες μετάβασης, περισσότερο αναπτυγμένες περιφέρειες. Επιπλέον, η εδαφική της διάσταση υποστηρίζεται από το γεγονός ότι η πολιτική συνεχίζει να χρηματοδοτεί τομείς πολιτικής με σαφή εδαφική διάσταση (υποδομές μεταφορών, περιβάλλον και αστική ανάπτυξη).

3.4.1. Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2014-2020 **ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ**

Για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 η αρχιτεκτονική της πολιτικής συνοχής αποτελείται ουσιαστικά από τέσσερα βασικά στοιχεία: τους Κανονισμούς, το ΚΣΠ (μέρος των κανονισμών που ενσωματώνεται στο παράρτημα του ΚΚΔ), τις Εθνικές Συμφωνίες Εταιρικής Σχέσης και τα Προγράμματα (Προγράμματα Συνεργασίας και ΕΠ). Ειδικότερα, οι Κανονισμοί, ως καθοριστικό στοιχείο για την καθοδήγηση και τον καθορισμό της ροής των πόρων, δηλαδή των κανόνων, της γεωγραφικής κάλυψης, των προϋποθέσεων, των δομών διαχείρισης κ.λ.π. αφορούν ένα Γενικό Κανονισμό που καθορίζει κοινές και γενικές διατάξεις για όλα τα ΕΔΕΤ, τους ειδικούς Κανονισμούς για καθένα από τα ΕΔΕΤ ΕΤΠΑ, ΕΚΤ και Ταμείο Συνοχής και δύο Κανονισμούς σχετικά με τον στόχο της " ευρωπαϊκής εδαφικής συνεργασίας" και τον "Ευρωπαϊκό όμιλο εδαφικής συνεργασίας (ΕΟΕΣ)". Το δημοσιονομικό πλαίσιο που διαμορφώνει την πλειονότητα των αναπτυξιακών μέτρων και παρεμβάσεων της ΕΕ παρέχεται με τον κανονισμό του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου 1303/2013 της 17ης Δεκεμβρίου 2013. Ο κανονισμός αυτός θεσπίζει κοινές και γενικές διατάξεις για όλα τα ευρωπαϊκά ταμεία διαρθρωτικών ταμείων και επενδύσεων - Ευρωπαϊκή Ένωση 2013).

Το ΚΣΠ –οι Κοινοτικές Κατευθυντήριες Γραμμές για την περίοδο 2014-2020- αποτέλεσε τη βάση για την κατάρτιση και έγκριση των Συμβάσεων Εταιρικής Σχέσης /Εθνικά

Στρατηγικά Πλαίσια και των ΕΠ, βασικού μηχανισμού εφαρμογής των δράσεων των Διαρθρωτικών Πολιτικών (Επίσημη Εφημερίδα, 2013α).

Η τρίτη συνιστώσα είναι οι Συμφωνίες Εταιρικής Σχέσης (ΣΕΣ) μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των επιμέρους χωρών της ΕΕ, οι οποίες αποτελούν το κύριο μέσο για τις περιφέρειες ως προς την εφαρμογή της πολιτικής συνοχής και την εκταμίευση των κεφαλαίων του ΕΕΣ και αντικαθιστούν τα εθνικά στρατηγικά πλαίσια αναφοράς (ΕΣΠΑ). Σύμφωνα με το ΚΚΔ (άρθρο 14) συντάσσονται από τα κ-μ και καθορίζουν τους στρατηγικούς στόχους και τις επενδυτικές προτεραιότητες κάθε χώρας, συνδέονται με τους γενικούς στόχους της «Πολιτικής Συνοχής» οι οποίοι κατά την τρέχουσα περίοδο θα εκπληρώσουν τους στόχους της ΕΕ-2020. Η σύμβαση εταιρικής σχέσης καλύπτει ολόκληρη την περίοδο προγραμματισμού και το σύνολο της κατανομής για ένα συγκεκριμένο κράτος μέλος. Σύμφωνα με το άρθρο. 5 του Κανονισμού που αναφέρεται στην εταιρική σχέση και την πολυεπίπεδη διακυβέρνηση, οι ΣΕΣ θα πρέπει να συντάσσονται με ενεργό συμμετοχή εταίρων, δηλαδή αρμόδιων περιφερειακών, τοπικών, αστικών φορέων και άλλων δημόσιων αρχών, οικονομικών και κοινωνικών εταίρων και ΜΚΟ. Οι εταίροι, εκτός από τη δέσμευσή τους στη σύνταξη των ΣΕΣ, θα συμμετέχουν επίσης στην υποβολή εκθέσεων σχετικά με την πρόοδο των εργασιών σχετικά με τις συμβάσεις εταιρικής σχέσης, τη σύνταξη, την εφαρμογή, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των ΕΠ και θα συμμετέχουν στις εργασίες των επιτροπών παρακολούθησης των ΕΠ (Επίσημη Εφημερίδα, 2013α: 341).

Η τελική συνιστώσα είναι τα προγράμματα (προγράμματα συνεργασίας και ΕΠ), τα οποία έχουν σχεδιαστεί για να καθορίζουν τις "προτεραιότητες για κάθε χώρα, περιοχή ή τομέα πολιτικής". Το περιεχόμενο του προγράμματος συνεργασίας που ονομάζεται επίσης "προγραμματισμός" περιγράφεται από τις "γενικές διατάξεις" για τα ΕΔΕΤ στα άρθρα 96 έως 99 του ΚΚΔ. Πρόκειται για μια υπο-αρχιτεκτονική στο πλαίσιο της αρχιτεκτονικής της Πολιτικής Συνοχής και περιλαμβάνει έναν "ΑΠ" που αντιστοιχεί σε έναν "θεματικό στόχο" και μια ή περισσότερες επενδυτικές προτεραιότητες, και τους αντίστοιχους ειδικούς στόχους" σύμφωνα με την ανάγκη του προγράμματος. Επιπλέον και στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης, το ΕΠ περιλαμβάνει δράσεις για «Ολοκληρωμένες στρατηγικές εδαφικής ανάπτυξης», όπως οι κοινοτικές πρωτοβουλίες τοπικής ανάπτυξης (CLLD) και ολοκληρωμένες εδαφικές επενδύσεις (ΟΧΕ) και προβλέπει ένα πλαίσιο χρηματοοικονομικού και διαχειριστικού σχεδίου. Οι διατάξεις του "προγραμματισμού" καθοδηγούν το περιεχόμενο του προγράμματος συνεργασίας (Επίσημη Εφημερίδα, 2013α:388).

Η ανάγνωση του Κανονισμού της ΕΕ που θεσπίζει κοινές διατάξεις για τα ΕΔΕΤ εξακολουθεί να στηρίζει το σκεπτικό παρέμβασής του στο άρθρο 174 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της ΕΕ, το οποίο υπογραμμίζει την ανάγκη ενίσχυσης της οικονομικής, την κοινωνική και την εδαφική συνοχή της το έδαφος της ΕΕ (Επίσημη Εφημερίδα, 2013⁹² Medeiros, 2014). Σημαντικό επίσης στοιχείο της Πολιτικής Συνοχής 2014-2020 είναι η ανάδειξη της εδαφικής διάστασης της Πολιτικής Συνοχής ως σημαντικής συνιστώσας της, ως παράγοντας που συμβάλλει στην αποτελεσματική εφαρμογή της.⁹² Ο Γενικός Κανονισμός των ΕΔΕΤ ορίζει στο προοίμιό του ότι το ΚΣΠ θα πρέπει «να διευκολύνει τον τομεακό και χωρικό συντονισμό των παρεμβάσεων της Ένωσης στο πλαίσιο των ΕΔΕΤ και με άλλες συναφείς πολιτικές και μέσα της Ένωσης, σύμφωνα με τους σκοπούς και τους στόχους της στρατηγικής της Ένωσης για μια έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη που λαμβάνει υπόψη τις βασικές εδαφικές προκλήσεις των διαφορετικών κατηγοριών εδαφών» (Επίσημη Εφημερίδα, 2013α).

Με τη νέα Πολιτική Συνοχής αναζωπυρώνεται ουσιαστικά ο λόγος της «εδαφικής συνοχής» μέσω της υιοθέτησης της «κατά τόπους» (place based approach) προσέγγισης, της πρόβλεψης συγκεκριμένων μηχανισμών που διευκολύνουν την ανάπτυξη τοπικών και υποπεριφερειακών προσεγγίσεων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010α). Ενισχύεται η ολοκληρωμένη εδαφική προσέγγιση της πολιτικής, οποία περιλαμβάνει την αξιοποίηση του αναπτυξιακού δυναμικού των διαφόρων περιοχών με τη χρήση πολλαπλών πηγών χρηματοδότησης. Χαρακτηριστικά αναφέρεται στο σημείο 18 του Γενικού Κανονισμού ότι «*δεδομένης της σύνθετης και αλληλένδετης φύσης των προκλήσεων*⁹³, που αντιμετωπίζουν τα κράτη μέλη και οι περιφέρειες, οι λύσεις που υποστηρίζονται από τα ΕΔΕΤ θα πρέπει να είναι ολοκληρωμένου, πολυτομεακού και πολυδιάστατου χαρακτήρα. Σε αυτό το πλαίσιο και προκειμένου να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα και η αποδοτικότητα των πολιτικών, θα πρέπει

⁹²Όπως υποστηρίζει ο Mendez, 2013, από ιστορική άποψη, η κατεύθυνση και το περιεχόμενο της νέας πολιτικής συνοχής είναι αινιγματική. Η ακαδημαϊκή βιβλιογραφία προέβλεψε σταδιακή διάβρωση των θεμελιακών αρχών της πολιτικής εξαιτίας μιας ολοένα και πιο κυρίαρχης νεοφιλελεύθερης ατζέντα, δημοσιονομικών πιέσεων, τη αλλαγή των προτεραιοτήτων της ΕΕ κ.λ.π., πιέσεις οι οποίες εντάθηκαν σε όλη τη δεκαετία του 2000. Αυτό όμως που παρατηρείται για την μετά το 2013 πολιτική συνοχής αφορά επιστροφή στις αρχές της μεταρρύθμισης του 1988, ιδίως όσον αφορά της εδαφική και ολοκληρωμένη προσέγγιση αλλά και την επαναβεβαίωση του ελέγχου της Επιτροπής πάνω από τον προγραμματισμό. (Mendez 2013)

⁹³ «Τα κράτη μέλη και οι περιφέρειες σε ολοένα και μεγαλύτερο βαθμό αντιμετωπίζουν προκλήσεις που άπτονται του αντίκτυπου της παγκοσμιοποίησης, των περιβαλλοντικών και ενεργειακών ζητημάτων, της γήρανσης του πληθυσμού και των δημογραφικών μεταβολών, της τεχνολογικής μετεξέλιξης και των απαιτήσεων καινοτομίας, καθώς και της κοινωνικής ανισότητας» (Κανονισμός 1303/2013:18)

να είναι δυνατός ο συνδυασμός των πόρων από τα ΕΔΕΤ σε ολοκληρωμένα πακέτα που είναι ειδικά προσαρμοσμένα για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων χωρικών αναγκών» (Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, 2013α).

Πιο συγκεκριμένα, το πλαίσιο της Πολιτικής Συνοχής 2014-2020 υπερθεματίζει τη σημασία της ολοκληρωμένης προσέγγισης της εδαφικής ανάπτυξης, ενισχύοντας κυρίως την αστική διάσταση της πολιτικής, μέσω της μεγαλύτερης συμμετοχής των πόλεων καθώς και της ανάπτυξης και αναγέννησής τους, την έμφαση σε λειτουργικές γεωγραφικές περιοχές και υπο-περιοχές που αντιμετωπίζουν ειδικά γεωγραφικά ή δημογραφικά προβλήματα ενώ αντιμετωπίζονται ζητήματα όπως ο αναπροσανατολισμός της τοπικής ανάπτυξης και η υποστήριξη των περιοχών με ειδικά χαρακτηριστικά και ανάγκες. Προβλέπεται δε η αξιοποίηση νέων αναπτυξιακών εργαλείων όπως οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις-ΟΧΕ (Integrated Territorial Investments-ITI), και η Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (ΤΑΠΤΟΚ) (Community Led Local Development –CLLDs) στο πλαίσιο της εδαφικής συνοχής.

Στο άρθρο 11 του ΚΔΚ- αναφέρεται στο περιεχόμενο του ΚΣΠ- περιγράφεται ότι το ΚΣΠ θεσπίζει: «*ρυθμίσεις για την αντιμετώπιση των βασικών χωρικών προκλήσεων για τις αστικές, αγροτικές, παράκτιες και αλιευτικές περιοχές, των δημογραφικών προκλήσεων των περιφερειών ή των ειδικών αναγκών των γεωγραφικών περιοχών που πλήττονται από σοβαρά και μόνιμα φυσικά ή δημογραφικά προβλήματα, όπως αναφέρεται στο άρθρο 174 ΣΛΕΕ και των ειδικών προκλήσεων των εξόχως απόκεντρων περιοχών, κατά την έννοια του άρθρου 349 ΣΛΕΕ*»· αλλά και «*τομείς προτεραιότητας για τις δραστηριότητες συνεργασίας στο πλαίσιο των ΕΔΕΤ, κατά περίπτωση, λαμβάνοντας υπόψη τις μακροπεριφερειακές στρατηγικές και τις στρατηγικές θαλάσσιων λεκανών*» (Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, 2013α:344).

Στο άρθρο 15 του ΚΔΚ ορίζεται ότι το ΣΕΣ μεταξύ του κ-μ και της Επιτροπής περιγράφει την ολοκληρωμένη προσέγγιση στην χωρική ανάπτυξη που στηρίζεται από τα ΕΔΕΤ ή συνοπτική παρουσίαση των ολοκληρωμένων προσεγγίσεων στην χωρική ανάπτυξη που βασίζονται στο περιεχόμενο των προγραμμάτων. Ειδικότερα ορίζεται ότι οι συμφωνίες εταιρικής σχέσης μεταξύ των κ-μ και της Επιτροπής θα πρέπει να περιγράφουν τον τρόπο με τον οποίο τα ΕΔΕΤ θα χρησιμοποιηθούν με ολοκληρωμένο τρόπο για την αντιμετώπιση των αναγκών εδαφικής ανάπτυξης των διαφόρων περιφερειών και υποπεριφερειών, καθώς και, όπου χρειάζεται, περιγραφή των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των καλυπτόμενων περιοχών (αστικές, αγροτικές, διασυνοριακές ή με ιδιαίτερες ανάγκες, όπως η ιδιαίτερα χαμηλή ή

υψηλή πληθυσμιακή πυκνότητα). Τα κ-μ επιδιώκουν να αξιοποιήσουν στο έπακρο τις δυνατότητες ώστε να εξασφαλίσουν τη συντονισμένη και ολοκληρωμένη χρήση των ΕΔΕΤ, εξασφαλίζουν ότι η επιλογή των θεματικών στόχων και των επενδυτικών και ενωσιακών προτεραιοτήτων καλύπτει τις αναπτυξιακές ανάγκες και αντιμετωπίζει τις εδαφικές προκλήσεις με ολοκληρωμένο τρόπο (Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕα,2013:346). Στο πλαίσιο αυτό τα εδαφικά μέσα εισάγουν έτσι εδαφική και κλιμακωτή ποικιλία στη χρήση των Ταμείων, επιτρέποντας την προσαρμογή των παρεμβάσεων στις ιδιαιτερότητες του τόπου και της κλίμακας (ό.π.)

Περαιτέρω στο παράρτημα Ι του ΚΚΔ το ΚΣΠ περιλαμβάνει μια ενότητα –την ενότητα 3- στην οποία περιγράφεται ότι τα κ-μ ενθαρρύνονται στην υιοθέτηση ολοκληρωμένων προσεγγίσεων με τη χρήση των ΕΔΕΤ, δηλ την αξιοποίηση αυτών σε «.....ολοκληρωμένα πακέτα σε τοπικό, περιφερειακό ή εθνικό επίπεδο, που είναι ειδικά προσαρμοσμένα για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων εδαφικών προκλήσεων, προκειμένου να υποστηριχθεί η επίτευξη των στόχων που ορίζονται στο σύμφωνο εταιρικής σχέσης και τα προγράμματα. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με τη χρήση ΟΧΕ, ολοκληρωμένων δράσεων, κοινών σχεδίων δράσης και καθοδηγούμενη από την κοινότητα τοπική ανάπτυξη», όπως αναφέρθηκε (Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ,2013α:413). Τα κ-μ λαμβάνουν υπόψη τα γεωγραφικά ή δημογραφικά χαρακτηριστικά και εγκρίνουν μέτρα αντιμετώπισης των ειδικών εδαφικών προκλήσεων κάθε περιφέρειας ώστε να αξιοποιηθεί το ειδικό αναπτυξιακό δυναμικό τους, βοηθώντας έτσι τις περιφέρειες να επιτύχουν έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη με τον πλέον αποτελεσματικό τρόπο (ό.π.).

Επίσης, στο ΚΣΠ στην ενότητα 6 προβλέπονται ρυθμίσεις προκειμένου να αντιμετωπιστούν καίριες εδαφικές προκλήσεις και ειδικότερα στην παράγραφο 3 "Ολοκληρωμένη προσέγγιση και ρυθμίσεις για τη χρήση των ΕΔΕΤ" ορίζεται ότι τα κ-μ και οι περιφέρειες, στο πλαίσιο κατάρτισης των ΣΕΣ τους, προκειμένου για μια ολοκληρωμένη εδαφική προσέγγιση για την αντιμετώπιση των εδαφικών προκλήσεων, λαμβάνουν υπόψη τους τα ακόλουθα εδαφικά στοιχεία:

1. Ανάλυση των χαρακτηριστικών, του αναπτυξιακού δυναμικού και της ικανότητας του κράτους μέλους ή της περιφέρειας, ιδίως σε σχέση με τις βασικές προκλήσεις που προσδιορίζονται στη στρατηγική «Ευρώπη 2020».
2. Αξιολόγηση των κύριων προκλήσεων που πρέπει να αντιμετωπιστούν από την περιοχή ή το κράτος μέλος, τον εντοπισμό των σημείων συμφόρησης και των ελλειπόντων

ζεύξεων, τα κενά καινοτομίας, συμπεριλαμβανομένης της έλλειψης σχεδιασμού και εφαρμογής ικανότητας που εμποδίζουν το μακροπρόθεσμο δυναμικό ανάπτυξης και απασχόλησης.

3. Αξιολόγηση των διατομεακών, των διαδικαιοδοτικών και διασυνοριακών προσκλήσεων που αφορούν το συντονισμό, ιδίως στο πλαίσιο των μακροπεριφερειακών στρατηγικών και των στρατηγικών για τις θαλάσσιες λεκάνες

4. Προσδιορισμός των μέτρων για την επίτευξη καλύτερου συντονισμού μεταξύ των διαφόρων εδαφικών επιπέδων, λαμβάνοντας υπόψη την κατάλληλη εδαφική κλίμακα και πλαίσιο για το σχεδιασμό πολιτικής καθώς και το θεσμικό και νομικό πλαίσιο των κ-μ, και πηγές χρηματοδότησης με σκοπό μια ολοκληρωμένη προσέγγιση που θα συνδέει τη στρατηγική της Ένωσης «Ευρώπη 2020» με τους περιφερειακούς και τοπικούς φορείς. (Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, 2013α:420).

Τονίζεται επίσης στο ΚΣΠ ότι προκειμένου να συνυπολογίζεται ο στόχος της εδαφικής συνοχής «.....τα κ-μ και οι περιφέρειες εξασφαλίζουν ιδίως ότι η γενική προσέγγιση για την προώθηση της έξυπνης, διατηρήσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης στους σχετικούς τομείς:

α) απηχεί τον ρόλο των πόλεων, των αστικών και αγροτικών περιοχών, των αλιευτικών και παράκτιων περιοχών, καθώς και των περιοχών που αντιμετωπίζουν ειδικά γεωγραφικά ή δημογραφικά μειονεκτήματα·

β) λαμβάνει υπόψη τις ιδιαίτερες προκλήσεις για τις εξόχως απόκεντρες περιφέρειες, τις υπερβόρειες περιοχές που είναι ιδιαίτερα αραιοκατοικημένες και τις νησιωτικές, διασυνοριακές ή ορεινές περιοχές·

γ) αντιμετωπίζει τις ζεύξεις υπαίθρου-πόλης όσον αφορά την πρόσβαση σε οικονομικά προσιτές και υψηλής ποιότητας υποδομές και υπηρεσίες και τα προβλήματα στις περιοχές με υψηλή συγκέντρωση κοινωνικά περιθωριοποιημένων κοινοτήτων» (ό.π.:420-421).

Έμφαση επίσης δίνεται και σε δραστηριότητες συνεργασίας των κ-μ της ΕΕ, είτε αυτές αναφέρονται σε διασυνοριακή και διακρατική συνεργασία με στόχο να εξασφαλίσουν ότι οι περιοχές που μοιράζονται σημαντικά γεωγραφικά χαρακτηριστικά (νησιά, λίμνες, ποτάμια, θαλάσσιες λεκάνες ή οροσειρές) στηρίζουν την κοινή διαχείριση και προώθηση των φυσικών πόρων τους· ή διαπεριφερειακή συνεργασία ώστε να αξιοποιηθούν οι οικονομίες κλίμακας, είτε διαπεριφερειακής συνεργασίας ώστε να ενισχύσουν την αποτελεσματικότητα

της πολιτικής συνοχής ενθαρρύνοντας την ανταλλαγή εμπειριών ανάμεσα στις περιφέρειες και τις πόλεις, προκειμένου να βελτιωθεί ο σχεδιασμός και η εφαρμογή των προγραμμάτων βάσει του στόχου Επενδύσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση και του στόχου της ευρωπαϊκής εδαφικής συνεργασίας (Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, 2013α:421).

Τα κ-μ προωθούν, κατά περίπτωση, τη χρήση των ΕΔΕΤ στο πλαίσιο των μακροπεριφερειακών στρατηγικών, για τη δημιουργία ευρωπαϊκών διαδρόμων μεταφορών, συμπεριλαμβανομένης της υποστήριξης για τον εκσυγχρονισμό των τελωνείων, την πρόληψη, την ετοιμότητα και την αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών, τη διαχείριση των υδάτινων πόρων σε επίπεδο λεκάνης ποταμού, τις πράσινες υποδομές, την ολοκληρωμένη θαλάσσια συνεργασία σε διασυνοριακό και διατομεακό επίπεδο, τα δίκτυα Ε&Κ και ΤΠΕ, τη διαχείριση των κοινών θαλάσσιων πόρων στις θαλάσσιες λεκάνες, καθώς και την προστασία της θαλάσσιας βιοποικιλότητας (Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, 2013α:422).

Ιδιαίτερα υποστηρίζεται η αστική διάσταση της πολιτικής συνοχής για την περίοδο 2014-2020. Ο Κανονισμός (ΕΕ) 1301/2013 σχετικά με το ΕΤΠΑ, και στο πλαίσιο της αειφόρου αστικής ανάπτυξης δίνει επίσης έμφαση –θεωρώντας μάλιστα αναγκαία- τη στήριξη ολοκληρωμένων δράσεων για την αντιμετώπιση των οικονομικών, περιβαλλοντικών, κλιματικών, δημογραφικών και κοινωνικών προκλήσεων που επηρεάζουν τις αστικές περιοχές, συμπεριλαμβανομένων των λειτουργικών αστικών περιοχών, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη και την αναγκαιότητα προώθησης των διασυνδέσεων μεταξύ αστικών περιοχών και περιοχών της υπαίθρου (Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ 2013β:296).

Τα αντίστοιχα ΣΕΣ των κ-μ θα πρέπει να ορίζουν τόσο τις αρχές για την επιλογή των αστικών περιοχών όπου θα υλοποιηθούν ολοκληρωμένες δράσεις ΒΑΑ, όσο και τα ενδεικτικά ποσά για τις εν λόγω δράσεις, με τουλάχιστον 5% των πόρων του ΕΤΠΑ να διατίθενται σε εθνικό επίπεδο για το σκοπό αυτό. Περαιτέρω περιγράφεται η σύσταση του δικτύου αστικής ανάπτυξης, προκειμένου για την ενίσχυση της δημιουργίας ικανοτήτων, δικτύωσης και ανταλλαγής εμπειριών μεταξύ προγραμμάτων και φορέων αρμοδίων για την υλοποίηση των ΣΒΑΑ και των καινοτόμων δράσεων που θα προταθούν (Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ 2013β:297).

Τίθενται ζητήματα πρόσβασης στις μεγάλες αγορές και της απόστασης από αυτές, τα οποία αντιμετωπίζουν οι ιδιαίτερα αραιοκατοικημένες περιοχές, αλλά και συγκεκριμένων δυσχερειών που αντιμετωπίζουν ορισμένα νησιά, οι παραμεθόριες περιοχές, οι ορεινές περιοχές και οι αραιοκατοικημένες περιοχές, η γεωγραφική θέση των οποίων επιβραδύνει την

ανάπτυξή τους, προκειμένου να στηριχθεί η αειφόρος ανάπτυξή τους, μέσω της χρηματοδότησης από πόρους του ΕΤΠΑ (άρθρο 10-12) (Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ 2013β).

Από την ανάγνωση των επιμέρους διατάξεων του θεσμικού πλαισίου που διέπει την εφαρμογή της πολιτικής συνοχής της περιόδου 2014-2020 αναδεικνύεται έτσι η προσπάθεια της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να ενισχύσει την εδαφική διάσταση ως αποφασιστική συνιστώσα της πολιτικής συνοχής για την περίοδο 2014-2020, δίνοντας έμφαση στην αστική διάσταση της πολιτικής αλλά και στην ενίσχυση της διασυνοριακής συνεργασίας, σε ένα ολοκληρωμένου χαρακτήρα πλαίσιο.

Αν δε, συνδεθούν οι προτεραιότητες της πολιτικής συνοχής με την ΤΑ2020, έγγραφο που έχει ληφθεί υπόψη στην μεταρρύθμισή της, διαπιστώνεται μεγάλη συνάφεια. Για παράδειγμα, ο Κανονισμός για το Ταμείο Συνοχής της περιόδου 2014-2020 στηρίζει μεταξύ άλλων τα διευρωπαϊκά δίκτυα στον τομέα της υποδομής των μεταφορών (άρθρο 2), καλύπτοντας την προτεραιότητα 5 της ΤΑ2020. Η προτεραιότητα 3 της Εδαφικής Ατζέντας 2020 "Εδαφική ολοκλήρωση των διασυνοριακών και διακρατικών λειτουργικών περιφερειών", καλύπτεται απόλυτα από τον "Κανονισμό περί καθορισμού ειδικών διατάξεων για την υποστήριξη του στόχου της ευρωπαϊκής εδαφικής συνεργασίας από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης", ενώ καλύπτεται και από τον Κανονισμό για τον ευρωπαϊκό όμιλο εδαφικής συνεργασίας (ΕΟΕΣ) .

Όσον αφορά στον Κανονισμό του ΕΤΠΑ τονίζεται "η ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής" ως αποστολή του Ταμείου (άρθρο 2), ενώ στο άρθρο 5 "Επενδυτικές προτεραιότητες" συνέργεια με τις προτεραιότητες της Εδαφικής Ατζέντας 2020 μπορούμε να εντοπίσουμε στις παραγράφους: (2) ενίσχυση της πρόσβασης σε ΤΠΕ και της χρήσης και ποιότητάς τους, (4) στήριξη της μμετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς, (6) προστασία του περιβάλλοντος και προαγωγή της απόδοσης των πόρων και συγκεκριμένα στα σημεία: γ) προστασία, προαγωγή και ανάπτυξη της πολιτιστικής κληρονομιάς, δ) προστασία της βιοποικιλότητας, εδαφική προστασία και προαγωγή υπηρεσιών σχετικών με το οικοσύστημα, συμπεριλαμβανομένων του δικτύου NATURA 2000 και των «πράσινων» υποδομών ε) δράση για τη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, συμπεριλαμβανομένων της αναζωογόνησης υποβαθμισμένων βιομηχανικών εκτάσεων και της μείωσης της ατμοσφαιρικής ρύπανσης.

3.4.2. ΤΑ ΝΕΑ «ΕΡΓΑΛΕΙΑ» ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΩΡΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 2014-2020

Όπως αναδείχθηκε στην προηγούμενη ενότητα κατά την νέα προγραμματική περίοδο η Πολιτική Συνοχής προάγει την ολοκληρωμένη προσέγγιση με γνώμονα τον τόπο, για την τόνωση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής, ενώ ταυτόχρονα αναγνωρίζει τον ρόλο της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης στην υλοποίηση των συνολικών στόχων της ΕΕ. Στο πλαίσιο αυτό και προκειμένου να υπάρξει δυνατότητα μεγαλύτερης ευελιξίας στην προσαρμογή της πρόβλεψης για τα ΕΔΕΤ βάσει των εδαφικών αναγκών, δημιουργήθηκαν για την τρέχουσα περίοδο νέοι μηχανισμοί- εδαφικά μέσα: η "Τοπική ανάπτυξη με Πρωτοβουλία των κοινοτήτων" (ΤΑΠΤΟΚ) και οι "Ολοκληρωμένες Εδαφικές Επενδύσεις" (ΟΕΕ), ως μηχανισμοί στήριξης των τοπικών και υποπεριφερειακών δραστηριοτήτων. Με την εφαρμογή στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης, ακολουθούν μια εδαφική, ολοκληρωμένη προσέγγιση, η οποία προσαρμόζεται στις τοπικές συνθήκες και δεδομένα.

Περίπου το 9 % του προϋπολογισμού της πολιτικής συνοχής (γύρω στα 31 δισεκατ. €) εκχωρείται στην ολοκληρωμένη εδαφική και αστική ανάπτυξη κατά την τρέχουσα περίοδο, ενώ το ΕΤΠΑ συνεισφέρει τα μέγιστα (25,5 δισεκατ. €) και τα υπόλοιπα προέρχονται από άλλα ΕΔΕΤ. Συνολικά, οι νέες εδαφικές διατάξεις χρησιμοποιούνται σε περίπου 150 προγράμματα, δημιουργώντας καλύτερες συνδέσεις μεταξύ των τοπικών στρατηγικών και των θεματικών στόχων των προγραμμάτων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2017b:131).

Το νέο εδαφικό μέσο της "Τοπικής Ανάπτυξης με Πρωτοβουλία των Κοινοτήτων" /ΤΑΠΤΟΚ (Community Led Local Development /CLLDs) ορίζεται στα άρθρα 32 έως 35 του γενικού κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΕ) αριθ. 1303/2013. Προβλέφθηκε υπό την Πολιτική Συνοχής ως προαιρετικό μέσο που διευρύνει την υπάρχουσα προσέγγιση LEADER, σε σχέση με τις πολιτικές αγροτικής ανάπτυξης και αλιείας, ενώ η εδαφική εστίασή της εξαρτάται πολύ από τον συντονισμό με το ΕΓΤΑΑ και το ΕΤΘΑ. Συμπληρωματικές ρυθμίσεις αφορούν συνήθως τις αγροτικές περιοχές με μικρές ή μεσαίες κωμοπόλεις ή πόλεις κοντά τους, ενώ σε ορισμένα κράτη μέλη, το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ χρησιμοποιούνται για να στηρίξουν αστικά συμμετοχικά μέτρα που αποσκοπούν στην κοινωνική ένταξη και την αστική αναγέννηση. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2017b:134). Κατά την περίοδο προγραμματισμού 2014-2020, πολλές αλλαγές στην έννοια LEADER αποσκοπούν στην απλούστευση της εφαρμογής της CLLD. Πρώτον, η CLLD θα είναι δυνατή ως συνολική

προσέγγιση για το σύνολο των ΕΔΕΤ και των περιφερειών, έτσι ώστε όλοι οι τομείς να μπορούν να επωφεληθούν από τη χρηματοδότηση από την ΕΕ τοπικών αναπτυξιακών στρατηγικών. Επιπλέον, η CLLD διευκολύνει την ανάπτυξη στρατηγικών πολλαπλών χρηματοδοτήσεων, οι οποίες είναι καλύτερα προσαρμοσμένες στις περιφερειακές απαιτήσεις μιας περιοχής (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2014β).

Το εργαλείο των CLLDs μπορεί να εφαρμοστεί σε διάφορους τύπους περιοχών, όπως "αγροτικές περιοχές", "αλιευτικές και παράκτιες περιοχές" ή "πόλεις και αστικές περιοχές" και σε συγκεκριμένες υποπεριφερειακές περιοχές. Στις αστικές περιοχές, για παράδειγμα, τα αστικά κέντρα, οι μειονεκτικές περιοχές, τα προάστια ή οι πόλεις (συμπεριλαμβανομένων των γύρω περιοχών) μπορούν να στοχευθούν με τη βοήθεια της προσέγγισης της CLLD. Καθοδηγείται από τοπικές εταιρικές σχέσεις δημόσιων και ιδιωτικών κοινωνικοοικονομικών φορέων, οι οποίοι οργανώνονται σε μια Ομάδα Τοπικής Δράσης (ΟΤΔ), οι οποίες καλούνται να διαμορφώσουν ολοκληρωμένες, πολυτομεακές στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης, λαμβάνοντας υπόψη την ποικιλομορφία των τοπικών αναγκών σε διάφορες περιοχές και των δυνατοτήτων τους, και παράλληλα λαμβάνοντας υπόψη τις προτεραιότητες που καθορίζονται σε υψηλότερα επίπεδα (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2014β).

Συνεπώς, η CLLD βασίζεται σε μια ολοκληρωμένη προσέγγιση από τη βάση προς την κορυφή, δηλαδή οι τοπικοί εταίροι (ΟΤΔ) μπορούν να προωθήσουν την περιφερειακή ανάπτυξη ενσωματώνοντας μια μακροπρόθεσμη προοπτική στην εδαφική ανάπτυξη, διαμορφώνοντας πολυδιάστατες και διατομεακές παρεμβάσεων σε στρατηγικές βάσει τόπου και παρακολουθώντας την εφαρμογή τους. Είναι σύμφωνο με την έννοια της εδαφικώς κατευθυνόμενης (ή τοπικής) πολιτικής όπως αναφέρεται στην έβδομη έκθεση για την Πολιτική Συνοχής (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2017b).

Το δεύτερο εδαφικό μέσο, οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις/OXE (Integrated Territorial Investments/ITI) ορίζεται στο άρθρο 36 του ΚΚΔ αριθ. 1303/2013 και προτείνεται ως μέσο υλοποίησης της πολιτικής συνοχής με εδαφικό ολοκληρωμένο τρόπο, προκειμένου να αυξηθεί η αποτελεσματικότητά της. Στο ίδιο άρθρο ορίζεται ότι..... *«Όταν μια στρατηγική αστικής ανάπτυξης ή άλλες χωρικές στρατηγικές ή χωρικά σύμφωνα που αναφέρονται στο άρθρο 12 παράγραφος 1 του κανονισμού ΕΚΤ απαιτούν μια ολοκληρωμένη προσέγγιση που συνεπάγεται επενδύσεις από το ΕΚΤ, το ΕΤΠΑ ή το Ταμείο Συνοχής στο πλαίσιο περισσότερων του ενός αξόνων προτεραιότητας ενός ή περισσότερων επιχειρησιακών προγραμμάτων, η*

οικεία ενέργεια μπορεί να υλοποιείται ως ολοκληρωμένη χωρική επένδυση/ΟΧΕ» (Επίσημη Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, 2013α).

Έτσι λοιπόν οι ΟΧΕ επιτρέπουν στα κ-μ να συνδυάζουν χρηματοδότηση από διάφορους ΑΠ από ένα ή περισσότερα ΕΠ (Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), Ταμείο Συνοχής και συμπληρωματικά από ταμεία αγροτικής ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ & ΕΤΘΑ) για την επίτευξη πολυδιάστατων και διατομεακών παρεμβάσεων, που, μεταξύ άλλων, διασφαλίζουν τη συνάφειά τους με τους θεματικούς στόχους που ορίζονται στη στρατηγική «Ευρώπη 2020», καθιστώντας την ΟΧΕ ένα σχετικά ευέλικτο μέσο όσον αφορά τον προγραμματισμό και τη χρηματοδότηση των επιχειρησιακών προγραμμάτων.

Η χρήση του αξιολόγηση του εργαλείου των ΟΧΕ απαιτείται να συμπεριληφθεί στη ΣΕΣ, ώστε να διασφαλιστεί η ολοκληρωμένη χρήση των πόρων των ΕΔΕΤ σε εθνικό επίπεδο, και να είναι συναφής με το περιεχόμενο και τους στόχους ενός συγκεκριμένου ΕΠ. Οι ΟΧΕ συνιστούν αναγνώριση του γεγονότος ότι η επιλεγείσα περιοχή παρέμβασης, δεν είναι απαραίτητως σύμφωνη με τα όρια μέσα στα οποία εφαρμόζεται ένα Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, αντιμετωπίζοντας διαφορετικές εδαφικές προκλήσεις. Έτσι, μια ΟΧΕ μπορεί να υλοποιήσει ολοκληρωμένες δράσεις σε αποσπασμένες γεωγραφικές μονάδες με παρεμφερή χαρακτηριστικά εντός μιας περιφέρειας (π.χ. ένα δίκτυο πόλεων μικρού ή μεσαίου μεγέθους). Δεν είναι υποχρεωτική στο πλαίσιο της ΟΕΕ η κάλυψη ολόκληρης της επικράτειας μιας διοικητικής μονάδας (Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2014γ)).

Το κλειδί για την επιτυχή εφαρμογή των ΟΧΕ είναι μια πολυτομεακή και ολοκληρωμένη αναπτυξιακή στρατηγική που βασίζεται στις αναπτυξιακές ανάγκες αλλά ταυτόχρονα και στο αναπτυξιακό της δυναμικό. Στο πλαίσιο αυτό, κάθε περιοχή με συγκεκριμένα εδαφικά χαρακτηριστικά μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο μιας ΟΧΕ, για παράδειγμα, αστικές περιοχές, σε κοινωνικά μειονεκτούσες περιφέρειες, μητροπολιτικές περιοχές, αγροτικές περιοχές παρακείμενες σε πόλεις, υποπεριφερειακά ή διαπεριφερειακά επίπεδα. σε λειτουργικές περιοχές (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2017b:134). Η σαφής σχέση μεταξύ ΙΤΙ και υποπεριφερειακών περιοχών μπορεί να βρεθεί στα άρθρα 36.3 και 36.4 του ΚΚΔ.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι το εργαλείο των ΟΧΕ μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μέσο προώθησης ολοκληρωμένων δράσεων για βιώσιμη αστική ανάπτυξη και ως εργαλείο για την υποστήριξη ολοκληρωμένων προσεγγίσεων σε οποιοδήποτε άλλο έδαφος. Ειδικότερα όσον αφορά την υλοποίηση παρεμβάσεων ΒΑΑ μέσω ΟΧΕ είναι απαραίτητο να περιγραφεί ο

τρόπος με τον οποίο το εδαφικό μέσο των ΟΧΕ θα χρησιμοποιηθεί στο πλαίσιο της ΒΑΑ. Απαιτείται επίσης να καθοριστεί ενδεικτικό κονδύλιο από κάθε άξονα προτεραιότητας και, στην περίπτωση του ΕΓΤΑΑ ή του ΕΤΘΑ, οι ενέργειες που θα πραγματοποιηθούν ως αποτέλεσμα αυτής της χρηματοδότησης. Όσον αφορά τα προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης και αλιείας που υποστηρίζουν την ΟΧΕ, τα ενδεικτικά κονδύλια και οι δράσεις καθορίζονται στα εν λόγω προγράμματα (Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2014γ)).

Όλα τα μέτρα που υλοποιούνται στο πλαίσιο μιας ΟΧΕ θα πρέπει να συμβάλλουν στην επίτευξη των θεματικών στόχων των αντίστοιχων αξόνων προτεραιότητας του Ε.Π. και των αναπτυξιακών στόχων της αναπτυξιακής στρατηγικής. Σε αντίθεση με τις CLLDs, το εργαλείο των ΟΧΕ, δεν προδικάζει τον τρόπο λήψης αποφάσεων για τις ίδιες τις επενδύσεις – αυτή η διαδικασία μπορεί να είναι από πάνω προς τα κάτω, από κάτω προς τα πάνω ή ένας συνδυασμός και των δύο (ό.π.). Η ΔΑ του αντίστοιχου ΕΠ έχει την τελική ευθύνη για την εφαρμογή και διαχείριση των ΟΧΕ. Ωστόσο, σύμφωνα με το άρθρο 36.3, το κ-μ ή η ΔΑ δύναται να ορίσει έναν ή περισσότερους ενδιάμεσους φορείς, περιλαμβανομένων τοπικών αρχών, φορέων περιφερειακής ανάπτυξης ή μη κυβερνητικών οργανώσεων, για να ασκήσουν τη διαχείριση και την εφαρμογή μιας ΟΧΕ σύμφωνα με τους ειδικούς κανόνες για κάθε ταμείο (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014γ).

Η ΟΧΕ, ως εδαφικό μέσο της ΟΧΑ, δύναται να προσφέρει άμεση προστιθέμενη αξία στον προγραμματισμό. Μπορεί να οδηγήσει σε αποτελεσματικότερη εφαρμογή των εδαφικών στρατηγικών μέσω της βελτίωσης του συντονισμού μεταξύ των ΕΔΕΤ. Παράλληλα, από μια πιο στρατηγική προοπτική, η ΟΧΕ μπορεί επίσης να αυξήσει τη διοικητική ικανότητα για να αντιμετωπίσει την ολοκληρωμένη εδαφική ανάπτυξη στο επίπεδο που είναι το πλέον κατάλληλο για την υλοποίηση των αστικών και εδαφικών στρατηγικών, μέσω της αύξησης του ρόλου των τοπικών αρχών, των ΜΚΟ και άλλων υποεθνικών φορέων που συμμετέχουν στη διαχείριση και υλοποίηση των ΕΔΕΤ, αυτό θα μπορούσε μακροπρόθεσμα να συμβάλει στη διεύρυνση των ικανοτήτων για την επίτευξη της εδαφικής ανάπτυξης (European Commission, 2015b).

Δεδομένου ότι το άρθρο 36 του ΚΚΔ, δεν καθορίζει επακριβώς τον τρόπο με τον οποίο θα πρέπει να συσταθεί μια ΟΧΕ και δεδομένου ότι αυτή η έλλειψη καθοδήγησης προσφέρει ευελιξία αλλά μπορεί επίσης να οδηγήσει σε αβεβαιότητα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην έκδοσή της καθορίζει τέσσερα σενάρια, περιγράφοντας το καθένα τον τρόπο με τον οποίο η ΟΧΕ μπορεί να χρησιμοποιηθεί στην πράξη (European Commission, 2015b).

Τόσο το εργαλείο των CLLDs όσο και των ΟΧΕ αποτελούν πρακτική εφαρμογή της τοποκεντρικής προσέγγισης, κινητοποιούν τους τοπικούς φορείς ώστε να αξιοποιήσουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των περιοχών τους το εδαφικό κεφάλαιο με ολοκληρωμένο τρόπο μέσω πολυτομεακών και πολυταμειακών παρεμβάσεων

3.5. Η ΕΛΑΦΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ

Στις 2 Μαΐου 2018 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακοίνωσε την πρότασή της για το νέο Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο 2021-2027 (ΠΔΠ) και στις 29 Μαΐου προχώρησε αντίστοιχα στην παρουσίαση της πρότασης για την Πολιτική Συνοχής και τους Κανονισμούς των Ταμείων της νέας Προγραμματικής Περιόδου 2021-2027, εγκαινιάζοντας επισήμως την περίοδο διαπραγμάτευσης. Ο Προτεινόμενος Κανονισμός περί κοινών διατάξεων (ΚΚΔ) θεσπίζει κοινές διατάξεις και για τα επτά ταμεία επιμερισμένης διαχείρισης: το Ταμείο Συνοχής (ΤΣ), το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ), το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ (ΕΚΤ+), το Ταμείο Ασύλου και Μετανάστευσης (ΤΑΜΕ), το Μέσο για τη Διαχείριση των Συνόρων και των Θεωρήσεων (ΜΔΣΘ) και το Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας (ΤΕΑ). Η πρόταση της Επιτροπής για ένα πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο προβλέπει ποσό 330 δισ. EUR για την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή για την περίοδο 2021-2027 (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2018a),

Έντεκα ΘΣ που χρησιμοποιήθηκαν την περίοδο 2014-2020 απλουστεύονται σε πέντε σαφείς στόχους πολιτικής στον εν λόγω κανονισμό:

1. Μια εξυπνότερη Ευρώπη — καινοτόμος και έξυπνος οικονομικός μετασχηματισμός.
2. Μια πιο «πράσινη» Ευρώπη με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα.
3. Μια πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη — κινητικότητα και περιφερειακές διασυνδέσεις ΤΠΕ.
4. Μια πιο κοινωνική Ευρώπη — υλοποίηση του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων.
5. Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της — βιώσιμη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών χάρη σε τοπικές πρωτοβουλίες. Επιπλέον, οι στόχοι πολιτικής του ΤΑΜΕ, του ΜΔΣΘ και του ΤΕΑ ορίζονται στους ειδικούς για κάθε Ταμείο κανονισμούς. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2018a:9)

Ως νομική βάση, μεταξύ των άλλων, συμπεριλαμβάνεται και στον παρόντα Κανονισμό Στο άρθρο 174 της ΣΛΕΕ αναφέρεται ότι δίδεται ιδιαίτερη προσοχή στις αγροτικές περιοχές, στις περιοχές που συντελείται βιομηχανική μετάβαση και στις περιοχές που πλήττονται από σοβαρά και μόνιμα φυσικά ή δημογραφικά προβλήματα. Οι τελευταίες

περιλαμβάνουν τις υπερβόρειες περιοχές που είναι ιδιαίτερα αραιοκατοικημένες και τις νησιωτικές, διασυνοριακές και ορεινές περιοχές (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2018b).

Για να αντιμετωπιστούν συγκεκριμένες προκλήσεις σε υποπεριφερειακό και τοπικό επίπεδο, ο ΚΚΔ θεσπίζει μια απλουστευμένη προσέγγιση της τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων (συμπεριλαμβανομένης της δυνατότητας ορισμού ενός επικεφαλής ταμείου για τη μείωση της διοικητικής επιβάρυνσης για τους δικαιούχους). Ο ΚΚΔ εναρμονίζει επίσης την προσέγγιση των λοιπών εδαφικών εργαλείων, συμπεριλαμβανομένων των υφιστάμενων ολοκληρωμένων εδαφικών επενδύσεων. Σύμφωνα με τον 5ο στόχο της πολιτικής συνοχής, «μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες», η Επιτροπή θα υποστηρίξει περαιτέρω στρατηγικές ανάπτυξης υπό τοπική καθοδήγηση στο επίπεδο που βρίσκεται πιο κοντά στους πολίτες. Αυτές οι τοπικές στρατηγικές, υπό τη μορφή των υφιστάμενων «ολοκληρωμένων εδαφικών επενδύσεων» και εργαλείων «τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων», θα πρέπει να αναπτυχθούν και να εγκριθούν από τις αρμόδιες τοπικές ή εδαφικές αρχές, οι οποίες θα πρέπει να συμμετέχουν περισσότερο στην επιλογή των χρηματοδοτούμενων από την ΕΕ έργων ή να αναλάβουν την ευθύνη της επιλογής αυτής. Η «τοπική ανάπτυξη με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων» θα πρέπει να στηρίζει τις διαρθρωτικές αλλαγές και την ενίσχυση της τοπικής ικανότητας για καινοτομία (ό.π.)

Η Πολιτική Συνοχής εξακολουθεί να επενδύει σε όλες τις περιφέρειες, λαμβάνοντας πάντα ως βάση 3 κατηγορίες (λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες, Περιφέρειες σε μετάβαση, περισσότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες). Η μέθοδος κατανομής των πόρων εξακολουθεί να βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στο κατά κεφαλήν ΑΕΠ, ενώ προστίθενται νέα κριτήρια (ανεργία των νέων, χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο, κλιματική αλλαγή καθώς και υποδοχή και ένταξη των μεταναστών) ώστε να αντικατοπτρίζεται καλύτερα η πραγματικότητα επί τόπου. Ενισχύεται αστική διάσταση της πολιτικής για τη συνοχή, καθώς το 6% των πόρων του ΕΤΠΑ διατίθεται για τη ΒΑΑ, προκειμένου να αντιμετωπιστούν πολλές από τις μεγάλες προκλήσεις της επόμενης δεκαετίας και ειδικότερα η καταπολέμηση του αποκλεισμού, κλιματική αλλαγή ή ενσωμάτωση των μεταναστών που θα πρέπει να αντιμετωπιστούν στο πλαίσιο των πόλεων και των μητροπολιτικών περιοχών της Ευρώπης και καταρτίζεται ένα νέο πρόγραμμα δικτύωσης και ανάπτυξης ικανοτήτων για τις αστικές αρχές, η Ευρωπαϊκή Αστική Πρωτοβουλία ένα νέο μέσο συνεργασίας μεταξύ πόλων, καινοτομίας και δημιουργίας ικανοτήτων σε όλο το φάσμα των θεματικών προτεραιοτήτων

του αστικού θεματολογίου της ΕΕ (μεταξύ άλλων, ενσωμάτωση των μεταναστών, στέγαση, ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα, αστική φτώχεια ή ενεργειακή μετάβαση). Οι εξόχως απόκεντρες περιφέρειες θα εξακολουθήσουν να λαμβάνουν ειδική στήριξη της ΕΕ, ενώ η ίδια η Πολιτική Συνοχής στηρίζει περαιτέρω τις αναπτυξιακές στρατηγικές που καταρτίζονται σε τοπικό επίπεδο και ενισχύει τον ρόλο των τοπικών αρχών στη διαχείριση των κονδυλίων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2018a).

Σημαντικό στοιχείο στην ενίσχυση της εδαφικής διάστασης των πολιτικών της ΕΕ και κυρίως της αστικής διάστασης της πολιτικής συνοχής, αποτελεί η υπογραφή στην άτυπη σύνοδο των υπουργών της ΕΕ που είναι αρμόδιοι για τα αστικά θέματα και φιλοξενήθηκε από τη ρουμανική προεδρία του Συμβουλίου της ΕΕ στις 13-14 Ιουνίου 2019 και μετά από τρία χρόνια από την έναρξη της διαδικασίας εφαρμογής της αστικής ατζέντας για την ΕΕ, της δήλωση του Βουκουρεστίου με την οποία ξεκινά η επικείμενη αναθεώρηση του Χάρτη της Λειψίας για τις βιώσιμες ευρωπαϊκές πόλεις και της Εδαφικής Ατζέντας 2020 της ΕΕ. «Αναγνωρίστηκε η ανάγκη να επιτευχθεί μια λειτουργική σχέση μεταξύ του Νέου Χάρτη της Λειψίας, του αστικού θεματολογίου για την ΕΕ και της εδαφικής ατζέντας 2020+» και συνεπώς να εκτιμηθούν και να επαναξιολογηθούν οι επιμέρους πολιτικές αστικής και περιφερειακής ανάπτυξης.

Εξίσου σημαντική συμβολή στην ενίσχυση της εδαφικής διάστασης αποτελεί και η έγκριση μιας αναθεωρημένη έκδοση της Εδαφικής Ατζέντας για την Ευρωπαϊκή Ένωση στο πλαίσιο της γερμανικής Προεδρίας του Συμβουλίου της ΕΕ, το δεύτερο εξάμηνο του 2020. Οι προπαρασκευαστικές συνομιλίες σχετικά με την Εδαφική Ατζέντα μετά το 2020, που βρίσκονται σε εξέλιξη, υποδηλώνουν ότι, ενώ το περιεχόμενο και οι στόχοι μπορούν να έχουν πιο σύγχρονη διατύπωση, η πραγματική αλλαγή θα αφορά τη διακυβέρνηση της εδαφικής ατζέντας και την ανάγκη ενίσχυσης της εδαφικής διακυβέρνησης στην Ευρώπη γενικότερα (CPMR, 2019). Το ευρωπαϊκό εδαφικό πλαίσιο αναφοράς, η μελέτη ESPON που υποστηρίζει την ανάπτυξη της εδαφικής ατζέντας μετά το 2020, υπογραμμίζει ότι πέρα από ένα κατευθυντήριο έγγραφο σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η εδαφική ατζέντα μετά το 2020 πρέπει να ενθαρρύνει και να ενισχύσει τους τοπικούς και περιφερειακούς φορείς να συμμετάσχουν στην ανάπτυξη οράματα ή στρατηγικές για λειτουργικούς τομείς, και να προωθεί τη συνεργασία μεταξύ τόπων, τομέων και ομάδων της κοινωνίας. (ESPON, 2019, 2018a,b, Martinet κ.ά., 2018).

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

***Η ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΧΩΡΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΤΑ
ΤΗΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 2014-2020***

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η ΕΛΑΦΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΣΤΑ Κ-Μ ΤΗΣ ΕΕ

4.1 Η ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΧΩΡΙΚΉ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΙΣ ΣΕΣ ΤΩΝ Κ-Μ ΤΗΣ ΕΕ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΉ ΠΕΡΙΟΔΟ 2014-2020

ΑΥΣΤΡΙΑ

Στο πλαίσιο της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ για την περίοδο 2014-2020 στην Αυστρία θα διατεθούν περίπου 1,23 δις € συνολική χρηματοδότηση εκ των οποίων 906 εκ. ευρώ για τις περισσότερες αναπτυγμένες περιφέρειες (όλες οι περιοχές εκτός Μπούργκενλαντ), 72,3 εκατ. ευρώ για τις περιφέρειες σε μετάβαση (Μπούργκενλαντ) και 257 εκατ. ευρώ για τα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας. Για τους πόρους του ΕΤΠΑ έχει καθοριστεί από την Αυστρία μια ενδεικτική κατανομή για καθένα από τα ομόσπονδα κράτη, ενώ για το ΕΓΤΑΑ, το ΕΚΤ και το ΕΤΘΑ δεν υφίσταται αντίστοιχη κατανομή με εξαίρεση την μεταβατική περιφέρεια Μπούργκενλαντ. Η Πολιτική Συνοχής θα υλοποιηθεί μέσω 2 ΕΠ, ένα για κάθε Ταμείο από τα ΕΤΠΑ και ΕΚΤ (European Commission, 2014b).

Στην Αυστρία η έννοια της Ολοκληρωμένης χωρικής Ανάπτυξης αποτυπώνεται στο πρόγραμμα ÖREK 2011⁹⁴ το οποίο αποτελεί το σημερινό στρατηγικό πλαίσιο για όλες τις προσεγγίσεις της χωρικής ανάπτυξης. Ουσιαστικά αποτελεί ‘‘ένα στρατηγικό εργαλείο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Ανάπτυξης για το κεντρικό κράτος, τα ομόσπονδα κρατίδια, τις πόλεις τους δήμους και τις ομάδες συμφερόντων, ένα έγγραφο καθοδήγησης και συντονισμού των παραπάνω φορέων (ÖREK, 2011:13).

Η Αυστρία χαρακτηρίζεται από μακρά παράδοση διαφορετικών προσεγγίσεων στην ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη, οι οποίες είναι παρόμοιες σε όλα τα ομόσπονδα κράτη.

⁹⁴Τον Οκτώβριο του 2011, το Πλαίσιο Χωρικής Ανάπτυξης της Αυστρίας (Österreichisches Raumentwicklungskonzept/ÖREK 2011) δημοσιεύθηκε από την Αυστριακή Διάσκεψη για τον Χωροταξικό Σχεδιασμό (ÖROK). Το ÖREK λειτουργεί ως μακροπρόθεσμος προσανατολισμός και κατευθυντήρια αρχή στον Αυστριακό περιφερειακό προγραμματισμό και χωροταξικό σχεδιασμό, ενώ υλοποιείται στο πλαίσιο των " Συμπράξεων ÖREK". Με τους 4 πυλώνες και τα 14 πεδία δράσης, το ÖREK 2011 αντιμετωπίζει όλες τις σημαντικές εδαφικές προσεγγίσεις που σχετίζονται με τους πόρους των ΕΔΕΤ. Ο τέταρτος πυλώνας του ÖREK 2011 «Συνεργατικές και αποτελεσματικές δομές δράσης» είναι σημαντικός δεδομένου ότι είναι άμεσα προσανατολισμένη σε εδαφικές δράσεις σε όλα τα επίπεδα και στη συνεργασία μεταξύ των φορέων κατά την έννοια των Κανονισμών των ΕΔΕΤ <http://www.oerok.gv.at/raum-region/oesterreichisches-raumentwicklungskonzept/oerek-2011.html>

Ειδικότερα, αν και δεν υφίσταται κανονιστικό πλαίσιο των προσεγγίσεων αυτών, ένας μεγάλος αριθμός υποπεριφερειακών πρωτοβουλιών ανάπτυξης έχει θεσμοθετηθεί με παραδείγματα σε αγροτικές περιοχές, στον σχεδιασμό μικρής κλίμακας, στην αστική ανάπτυξη, στην Ατζέντα 21, σε αστικο-αγροτικές περιοχές. Στη ΣΕΣ περιγράφεται ότι η εδαφική προσέγγιση θα εφαρμοστεί κατά τρόπο που θα διασφαλίζεται η συνέχεια με το παρελθόν λαμβάνοντας υπόψη τις τρέχουσες θεσμικές ρυθμίσεις, αλλά και τις πρωτοβουλίες της ανάπτυξης των υπο-περιφερειακών πρωτοβουλιών, οι οποίες θα πρέπει να προσαρμοστούν και να συμπληρωθούν με βάση το μελλοντικό όραμα κάθε περιοχής (PA Austria, 2014:155). Σε κάθε περίπτωση οι χρηματοδοτούμενες από τα ΕΔΕΤ στρατηγικές χωρικής ανάπτυξης θα πρέπει να συντονίζονται με τις υπόλοιπες εθνικές αναπτυξιακές προσεγγίσεις, ενώ παράλληλα σε όλη την Αυστρία θα πρέπει να εφαρμόζονται κοινές αρχές όσον αφορά π.χ. τα κριτήρια εδαφικής οριοθέτησης ή τα ποιοτικά κριτήρια επιλογής των τοπικών πρωτοβουλιών ανάπτυξης (PA Austria, 2014: 156).

Βάσει της εδαφικής ανάλυσης στην πρώτη ενότητα της ΣΕΣ η Αυστρία θα δώσει έμφαση κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020 στις αγροτικές περιοχές της, ως βασικό της χαρακτηριστικό όχι μόνο λόγω της συνολικής τους επιφάνειάς στο σύνολο της εθνικής επικράτειας αλλά και σε σχέση με τη λειτουργία τους ως ζώνη ιδιαίτερης σημασίας, αφού με βάση την τυπολογία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις αστικές –αγροτικές περιοχές το 45% του πληθυσμού το 2012 ζούσε σε κατεξοχήν αγροτικές περιοχές. Έμφαση επιπλέον θα δοθεί και στις αστικές περιοχές της Αυστρίας αφού όπως περιγράφεται στο ÖREK 2011 αναγνωρίζεται και επισημαίνεται η σημασία των μεγάλων πόλεων και των περιφερειών της πόλης ως «μηχανές της ανάπτυξης» στην άμεση περιοχή τους σε συνδυασμό με σημασία που αυτές έχουν ως κεντρικής σημασίας για τη θέση της Αυστρίας στην Ευρώπη και έτσι οι πόλεις και οι αστικές περιοχές θα λάβουν αυξημένη προσοχή από την άποψη της ανταγωνιστικότητας της Αυστρίας στο πλαίσιο της αυστριακής πολιτική χωροταξικής ανάπτυξης (PA Austria, 2014:58-69).

Στο πλαίσιο αυτό η Αυστρία σχεδιάζει να εφαρμόσει τόσο το εργαλείο των CLLD όσο και της BAA. Ειδικότερα η προσέγγιση CLLD θα εφαρμοστεί ως μέτρο στο πλαίσιο του προγράμματος Leader και με τη χρηματοδότηση του ΕΓΤΑΑ. Η διαχείριση των CLLD θα ανατεθεί στις ΟΤΔ οι οποίες θα επιλεγούν κατόπιν πρόσκλησης σε εθνικό επίπεδο και θα δρουν σε τοπικό επίπεδο. Οι στρατηγικές για την αγροτική ανάπτυξη δεν μπορεί να έρχονται σε αντίθεση με αυτές τις στρατηγικές που αποφασίζονται σε εθνικό επίπεδο. Οι περιοχές

εφαρμογής των CLLD θα οριστούν κατά τη διάρκεια του προγραμματισμού και σύμφωνα με τις προδιαγραφές του προγράμματος LEADER. Ωστόσο εξετάζεται πιλοτικά η εφαρμογή CLLD με χρηματοδότηση ΕΤΠΑ στην περιοχή Τιρόλο⁹⁵ στο πλαίσιο των ΕΠ της Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας (ΕΕΣ), με χαρακτηριστικό παράδειγμα την πιλοτική εφαρμογή CLLD's στο ΕΠ ΕΕΣ Αυστρίας-Ιταλίας. Τα μέτρα CLLD πρέπει να εφαρμόζονται κατά τρόπο που να είναι συμβατά με τις στρατηγικές LEADER. Τα προγράμματα του ΕΚΤ δεν στηρίζουν δράσεις στο πλαίσιο των CLLDs, χωρίς ωστόσο αυτό να αποκλείεται κατά την διάρκεια της εφαρμογής του προγράμματος ανάλογα με την περίπτωση (PA Austria, 2014:159).

Αντίστοιχα, στο πλαίσιο της Ολοκληρωμένης ΒΑΑ, οι προτεραιότητες τίθενται μέσω των ΘΣ4,6,8, &9, ώστε να είναι συμβατές και με τους αντίστοιχους στόχους του ÖREK 2011. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην περαιτέρω ανάπτυξη στρατηγικών έξυπνης πόλης (Smart City), στην αντιμετώπιση των υψηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, στην λήψη μέτρων κινητικότητας σε αστικές και προαστιακές περιοχές, στην προώθηση μέτρων ενεργειακής αποδοτικότητας, στην προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμησης της φτώχειας, στη δημιουργία και την ανάπτυξη των θεσμικών ικανοτήτων στις περιοχές αυτές για την υποστήριξη της ανάπτυξης και εφαρμογής αειφόρου αστικής ανάπτυξης και της αστικής πολιτικής. Η επιλογή των πόλεων ή/ και των αστικών περιοχών στις οποίες πρόκειται να υλοποιηθούν παρεμβάσεις ΒΑΑ θα βασιστεί σε κριτήρια όπως η συμβατότητα και συμπληρωματικότητα των προτεινόμενων στρατηγικών ανάπτυξης με τις περιφερειακές και εθνικές στρατηγικές, η διοικητική εμπειρία στην υλοποίηση ολοκληρωμένων πράξεων και στη διαχείριση έργων ΕΤΠΑ και ΕΚΤ, η ύπαρξη υφιστάμενων διοικητικών δομών. Το σύνολο των πόρων που θα διατεθούν για ΒΑΑ από το ΕΠ του ΕΤΠΑ μέσω καθορισμένου ΑΠ⁹⁶ ανέρχονται σε 26,8 εκ. € ήτοι 5% των πόρων του ΕΤΠΑ για τη χώρα, καλύπτοντας έτσι την υποχρέωση για διάθεση του ποσοστού του 5% με βάση των Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1301/2013 (PA Austria, 2014:162). Κατά την φάση συγγραφής της ΣΕΣ η Αυστρία δεν συζητά την υιοθέτηση των ΟΧΕ.

⁹⁵Στα πλαίσια του προγράμματος συνεργασίας Ιταλίας-Αυστρίας 2014-2020 στο INTERREG V υλοποιείται μια διασυνοριακή Στρατηγική CLLD για την περίοδο 2014-2020 και αφορά τις παραμεθόριες περιοχές της περιοχής εφαρμογής του προγράμματος. Από την ιταλική πλευρά, η περιοχή του προγράμματος περιλαμβάνει την επαρχία του νότιου Τιρόλο καθώς και αρκετές επαρχίες στις περιφέρειες Φρίουλι-Βενέτσια Τζούλια και Βένετο. Από την αυστριακή πλευρά, ενσωματώνει μια σειρά περιφερειών των αυστριακών ομόσπονδων πολιτειών όπως της Καρινθίας, του Σάλτσμπουργκ και του Τιρόλ.

⁹⁶Άρθρο 96 του Κανονισμού των ΕΔΕΤ

ΒΕΛΓΙΟ

Για την περίοδο 2014-2020 στο Βέλγιο κατανέμονται περίπου 2.572 δις € μέσω των ΕΔΕΤ εκ των οποίων για την Πολιτική Συνοχής διατίθενται -συμπεριλαμβανομένων των χρηματοδοτήσεων της ΕΕ για τα προγράμματα Εδαφικής Συνεργασίας και της 'Πρωτοβουλίας για την απασχόληση των νέων' - 948 εκ. ευρώ από το ΕΤΠΑ, 1.029 εκ. ευρώ από το ΕΚΤ. Επιπλέον το Βέλγιο λαμβάνει περίπου 551,8 για την αγροτική ανάπτυξη μέσω του ΕΓΤΠΑΑ και 41,7 εκ. € από το ΕΤΘΑ (European Commission, 2014b).

Η ολοκληρωμένη προσέγγιση της Χωρικής Ανάπτυξης και τα αντίστοιχα εργαλεία που θα χρησιμοποιηθούν την περίοδο 2014-2020 περιγράφονται στη ΣΕΣ αναλυτικά για κάθε μια από τις περιφέρειες της Βαλλονίας, της Φλάνδρας και της Πρωτεύουσας των Βρυξελλών. Έτσι στην περιφέρεια της Βαλλονίας στο πλαίσιο της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης μόνο το ΕΓΤΑΑ θα χρησιμοποιηθεί για την ολοκληρωμένη προσέγγιση μέσω του προγράμματος LEADER. Το Διάταγμα της 6^{ης} Ιουνίου 1991 της Περιφέρειας της Βαλλονίας και η Απόφαση Εφαρμογής της προσδιορίζουν το θεσμικό πλαίσιο των Προγραμμάτων Αγροτικής Ανάπτυξης (Opération de Développement Rural /ODR)⁹⁷. Τα Προγράμματα Αγροτικής Ανάπτυξης (Programme Communal de Développement Rural /PCDR)⁹⁸, είναι το εφαρμοστέο έγγραφο των ODR για κάθε κοινότητα, με βάση το οποίο υλοποιούνται έργα με ετήσιες συμφωνίες μεταξύ του Δήμου και της Περιφέρειας, με τη συμμετοχή της τελευταίας στο κόστος του έργου να φτάνει το 80%. Η ολοκληρωμένη και πολυτομεακή προσέγγιση LEADER συμβάλλει στην ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών με την υποστήριξη σχεδίων

⁹⁷Ένα Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (Opération de Développement Rural /ODR) είναι μια αναπτυξιακή στρατηγική που ξεκινά από έναν αγροτικό δήμο και υποστηρίζεται από την Περιφέρεια της Βαλλονίας. Ο δήμος δεσμεύεται να εμπλέξει τον τοπικό πληθυσμό προκειμένου μαζί να αναπτύξουν ένα κοινό όραμα για το μέλλον και τα σχέδια που θα βελτιώσουν το πλαίσιο και τις συνθήκες διαβίωσης των κατοίκων. Καλύπτει όλους τους τομείς που επηρεάζουν τη ζωή ενός δήμου, όπως τον σχεδιασμό της χρήσης γης, τις υπηρεσίες προς τον πληθυσμό, το περιβάλλον, την απασχόληση, την στέγαση, τον πολιτισμό, τα κοινωνικά θέματα, την γεωργία. Το περιφερειακό διάταγμα της Βαλλονίας της 6ης Ιουνίου 1991, καθορίζει τη νομική του βάση.

⁹⁸Το Κοινοτικό Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (Programme Communal de Développement Rural/PCDR) είναι το έγγραφο που αποτυπώνει και συνοψίζει τα αποτελέσματα όλων των συνεδριάσεων διαβούλευσης της Επιτροπής Αγροτικής Ανάπτυξης ενός δήμου και των ομάδων εργασίας. Παρουσιάζει επίσης τους άξονες ανάπτυξης του δήμου που ορίζονται για τα επόμενα 10 χρόνια καθώς και τα έργα που πρόκειται να υλοποιηθούν. Το ΚΠΑΑ θα πρέπει να εγκριθεί από την τοπική Επιτροπή Αγροτικής Ανάπτυξης, το Δημοτικό Συμβούλιο και, τέλος, από την κυβέρνηση της Βαλλονίας.. <http://www.hotton.be/commune/developpement/developpement-rural/presentation/le-plan-communal-de-developpement-rural>

που περιλαμβάνουν θεματικές όπως αγροτική οικονομία, το περιβάλλον, την πολιτιστική κληρονομιά, και απαντώντας στις τοπικές ανάγκες που εντοπίζονται στα στρατηγικά σχέδια ανάπτυξης (PA Belgium, 2014).

Ειδικότερα η προσέγγιση LEADER θα εφαρμοστεί σε περιοχές της Βαλλονίας που ορίζονται ως αγροτικές (περισσότερο από το 85% της επιφάνειά της αποτελείται από αγροτικές περιοχές) και ημι-αγροτικές περιοχές (60%- 85% της επιφάνειάς του αποτελείται από αγροτικές περιοχές). Οι 17 ΟΤΔ, όπως αυτές θα επιλεγούν με βάση συγκεκριμένα ποιοτικά κριτήρια επιλογής θα επιλέξουν μέσα από μια διαφανή διαδικασία τα έργα που θα χρηματοδοτηθούν στο πλαίσιο της στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης (PA Belgium, 2014:158).

Όσον αφορά την ΒΑΑ η Περιφέρεια της Βαλλονίας δεσμεύεται για την διάθεση 5% των πόρων του ΕΤΠΑ (34 εκ. ευρώ) σε αντίστοιχες παρεμβάσεις, χωρίς όμως να περιγράφεται οτιδήποτε άλλο. Επίσης η Βαλλονία δεν προτίθεται να κάνει χρήση των ΟΧΕ στο έδαφός της.

Για την περιφέρεια της Φλάνδρας αντίστοιχα η ολοκληρωμένη εδαφική προσέγγιση αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του σχεδιασμού της για την προγραμματική περίοδο 2014-2020, κυρίως μέσω της εφαρμογής των CLLDs στο πλαίσιο του ΕΓΤΑΑ, μέσω των 3 ΟΧΕ⁹⁹ στις ΟΧΕ Λίμπουργκ, ΟΧΕ Δυτική Φλάνδρα, ΟΧΕ Κεμπέν, μέσω ενσωμάτωσης στο ΕΠ του ΕΤΠΑ ξεχωριστού ΑΠ επικεντρωμένο στην ΒΑΑ, μέσω προετοιμασίας μιας ολοκληρωμένης Στρατηγικής για την μητροπολιτική περιοχή της Φλάνδρας και τέλος με την συμμετοχή των περιφερειακών και τοπικών παραγόντων για την προετοιμασία και την υλοποίηση του προγράμματος. Ειδικότερα, η υλοποίηση των CLLDs γίνεται στα πρότυπα του LEADER με χρήση πόρων του ΕΓΤΑΑ αλλά και του ΕΤΘΑ, χωρίς την συμμετοχή του ΕΤΠΑ και του ΕΚΤ. Η δράση του LEADER στο πλαίσιο του ΕΓΤΑΑ επιτρέπει στους φορείς να αξιοποιήσουν το δυναμικό της περιοχής τους σε μια πιο μακροπρόθεσμη προοπτική με στόχο την ενίσχυση της ζωτικότητας της Φλαμανδικής υπαίθρου και την αντιμετώπιση των προβλημάτων της φτώχειας στις αγροτικές περιοχές, όπως υποστηρίζεται στη ΣΕΣ του Βελγίου (PA Belgium, 2014:158).

Στην περίπτωση του Λίμπουργκ η ΟΧΕ που προτείνεται έχει ως περιοχή παρέμβασης ολόκληρη την επαρχία του Λίμπουργκ η οποία αντιμετωπίζει ιδιαίτερα προβλήματα κοινωνικοοικονομικής ανασυγκρότησης εξαιτίας του κλεισίματος του εργοστασίου της

⁹⁹Η Φλάνδρα επέλεξε αρχικά τρεις ΟΧΕ δίνοντας όμως τη δυνατότητα προσθήκης άλλων κατά τη διάρκεια του προγράμματος, όπως πυρήνας της Φλαμανδικής Μητρόπολης.

Ford¹⁰⁰ Genk, το μέγεθος των οποίων οδήγησε τόσο την Ευρωπαϊκή Επιτροπή όσο και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο σε επιπλέον κατανομή κοινοτικών πόρων. Η συγκεκριμένη OXE θα αποτελέσει τμήμα του Στρατηγικού Σχέδιο SALK (Strategisch Actieplan Limburg in Het Kwadraat)¹⁰¹, που έχει καταρτίσει από το 2013 η κυβέρνηση της Φλάνδρας και αφορά μια συνολική θεώρηση του Λίμπουργκ για την ενίσχυση του οικονομικού ιστού και τη δημιουργία θέσεων εργασίας¹⁰². Όσον αφορά την εφαρμογή και τη διαχείριση της OXE του Λίμπουργκ, οι δομές που θα συσταθούν στο πλαίσιο του SALK θα είναι υπεύθυνες για την προετοιμασία και την παρακολούθηση αυτού του υποπρογράμματος (PA Belgium, 2014:164-166).

Η OXE για την περιοχή του Κεμπέν ως η πλέον αποβιομηχανοποιημένη περιοχή της Φλάνδρας, προτείνεται για την αντιμετώπιση των πιέσεων και προκλήσεων που αντιμετωπίζει η περιοχή –αυξανόμενη ανεργία, αποδυνάμωση του βιομηχανικού ιστού– ιδιαίτερα μετά την πτώχευση της Philips Turnhout. Μέσω της OXE Κεμπέν, με περιοχή παρέμβασης ολόκληρη την περιφέρεια του Turnhout εφαρμόζεται μια ολοκληρωμένη στρατηγική που παρέχει την απαραίτητη εστίαση και προετοιμάζει τον βιομηχανικό ιστό για τις προκλήσεις του μέλλοντος. Να σημειωθεί ότι η στρατηγική που θα αναπτυχθεί στο πλαίσιο της OXE βασίζεται εν μέρει στο πλαίσιο του Περιφερειακού Συμφώνου 2013-2018 που αποτελεί το όραμα για κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη της περιοχής, και στο Δυναμικό Σχέδιο δράσης του Κεμπέν (Dynamisch Actie plan Kempen /DYNAK)¹⁰³, μια πιο εστιασμένη στρατηγική ανάπτυξης της περιοχής με ιδιαίτερη έμφαση σε τομείς της βιομηχανίας. Η OXE θα αξιοποιήσει πόρους του ΕΤΠΑ και του ΕΚΤ, οι ΔΑ των οποίων θα συμμετέχουν στην προετοιμασία, την υλοποίηση και την παρακολούθηση, με τη συμμετοχή υποπεριφερειακών και τοπικών φορέων- ώστε να εξασφαλίζεται και ο συντονισμός τους- ενώ οι Επιτροπές Παρακολούθησης αποφασίζουν για την χορήγηση ευρωπαϊκής στήριξης σε επιμέρους έργα. Το Τμήμα Χωροταξικής Πολιτικής της Φλάνδρας¹⁰⁴ συμβάλλει στην κατάρτιση της Στρατηγικής OXE (PA Belgium, 2014:164-166).

¹⁰⁰http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-942_en.htm

¹⁰¹<http://www.toerismevlaanderen.be/salk>, και <http://www.limburg.be/Limburg/salk/Extra-pagina-s/Wat-is-SALK.html>

¹⁰² Αναμένεται να δημιουργηθούν 10.000 πρόσθετες θέσεις εργασίας

¹⁰³<http://streekplatformkempen.be/wp-content/uploads/2016/09/RES15-003-dynak-publicatie-07.pdf>

¹⁰⁴ Η κυβέρνηση της Φλάνδρας ξεκίνησε τη διαδικασία δημιουργίας του Σχεδίου για την ανάπτυξη του Χώρου της Φλάνδρας στις 28 Ιανουαρίου 2011. Ο διάλογος στα πλαίσια της εταιρικής σχέσης που έχει δημιουργηθεί και η εντατική συνεργασία με τους άλλους τομείς πολιτικής της Φλάνδρας, εξετάζεται διεξοδικά η κατάρτιση η χωροταξική πολιτικής της

Το στρατηγικό Σχέδιο “West Deal”¹⁰⁵ που έχει καταρτίσει η επαρχία της Φλάνδρας με εστίαση στον βιώσιμο και διαρθρωτικό οικονομικό μετασχηματισμό της περιοχής με έμφαση την υποστήριξη των νεοσύστατων επιχειρήσεων, την προώθηση της καινοτομίας και ενσωμάτωση της σε τομείς αιχμής, υπηρεσίες προς τις ΜΜΕ, ανάπτυξη κέντρων δεξιοτήτων και στρατηγικής προσανατολισμένης στα logistics, θα αποτελέσει τη βάση για την ΟΧΕ της επαρχίας της Δυτικής Φλάνδρας με ολοκληρωμένο τρόπο χρήσης των πόρων ΕΤΠΑ και ΕΚΤ (PA Belgium, 2014:164-166).

Ξεχωριστά για κάθε περιφέρεια του Βελγίου περιγράφεται στη ΣΕΣ και η ΒΑΑ, εκτός από τη Βαλλονία για την οποία, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, εκφράζει την πρόθεσή της για την η κατανομή του 5% των πόρων του ΕΚΤ για δράσεις ΒΑΑ, στα όρια δηλ. του ποσού που καθορίζεται από τον Κανονισμό του ΕΤΠΑ, ήτοι 34,1 εκ. ευρώ.

Στη Φλάνδρα η προώθηση της ΒΑΑ αποτελεί βασικό στόχο για τις 2 μεγάλες πόλεις της Αμβέρσας και της Γάνδης που αντιμετωπίζουν σημαντικά προβλήματα στους τομείς της οικονομίας, της εκπαίδευσης, του περιβάλλοντος καθώς και ζητήματα φτώχειας. Στο πλαίσιο αυτό προβλέπεται ξεχωριστός ΑΠ επικεντρωμένος στη ΒΑΑ, που αποτελεί ένα συνεκτικό σύνολο επενδυτικών προτεραιοτήτων από διαφορετικούς ΘΣ και συγκεκριμένα ΘΣ5: προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, ΘΣ6: Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων και ΘΣ9: Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας. Το 9,8% των διαθέσιμων πόρων του ΕΤΠΑ (17 εκ. ευρώ) και το 2,2% -8,8 εκ. ευρώ των πόρων του ΕΚΤ προορίζονται για αυτόν τον ΑΠ (PA Belgium, 2014:167-168).

Οι πόλεις της Αμβέρσας και της Γάνδης θα είναι υπεύθυνες για την επιλογή των Σχεδίων. Η ΔΑ διατηρεί το δικαίωμα να ελέγξει εάν τα επιλεγέντα έργα συμμορφώνονται με τους επιδιωκόμενους στόχους του ΕΠ και συμμορφώνονται με όλους τους ισχύοντες κανονισμούς προτού τις υποβάλουν στην Επιτροπή Παρακολούθησης προς έγκριση. Με την εκπροσώπηση στην Επιτροπή Παρακολούθησης, οι πόλεις θα συμμετάσχουν στην επιλογή των έργων και στην υλοποίηση του ΕΠ. Οι υπόλοιπες πόλεις, τα 13 αστικά κέντρα- είναι επίσης δικαιούχοι στους άλλους ΑΠ του ΕΠ ΕΤΠΑ, αλλά και του ΕΠ ΕΚΤ στις επενδυτικές προτεραιότητες 8.1, 8.2, 9.1 και 9.2. Προτείνεται μάλιστα οι πόλεις αυτές να συμμετέχουν

επαρχίας. <https://www.ruimtevlaanderen.be/NL/Beleid/Beleidsontwikkeling/Beleidsplan-Ruimte-Vlaanderen/Historiek>
¹⁰⁵ https://www.west-vlaanderen.be/ondernemen/economieenstreekontwikkeling/documents/westdeal_2013-2018.pdf

ενεργά στη διατύπωση των προσκλήσεων αλλά και στην εφαρμογή των έργων (PA Belgium, 2014:167-168).

Στην Περιφέρεια της Πρωτεύουσας των Βρυξελλών η έμφαση θα δοθεί στην ΒΑΑ, δεδομένου του αστικού χαρακτήρα της περιοχής και των περιβαλλοντικών, οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών προκλήσεων που αντιμετωπίζει σύμφωνα και με το Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης (Regional Development Plan)¹⁰⁶. Στο πλαίσιο αυτό το ΕΠ του ΕΤΠΑ της Περιφέρειας των Βρυξελλών αποτυπώνει όλες τις δράσεις στο πλαίσιο της ΒΑΑ. Συνεπώς η Περιφέρεια έχει την ιδιαιτερότητα να διαθέτει ένα ΕΠ ΕΤΠΑ και μάλιστα αυτό στο σύνολό του και μέσω ολοκληρωμένων δράσεων, έχει ως στόχο να συμβάλει στην αειφόρο ανάπτυξη της πόλης. Στόχος είναι να συνδυαστεί η ισχυρή έμφαση που δίνεται στην καινοτομία και την οικονομική ανάπτυξη με την ανάγκη αντιμετώπισης των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών προκλήσεων της περιοχής σύμφωνα με το άρθρο 7 του κανονισμού ΕΤΠΑ (PA Belgium, 2014:167-168).

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

Περίπου 7,5 δις ευρώ διατίθενται στη Βουλγαρία για την Πολιτική Συνοχής για την περίοδο προγραμματισμού 2014-2020: 3,57 δις ευρώ από το ΕΤΠΑ, 2,28 δις από το Ταμείο Συνοχής, 1,52 δις ευρώ από το ΕΚΤ στα οποία προστίθενται 55,2 εκατ. Ευρώ από την "Πρωτοβουλία Απασχόλησης Νέων", και 165,7 εκατ. ευρώ για την ΕΕΣ. Επιπλέον θα διατεθούν 2,34 δις ευρώ για την ανάπτυξη του τομέα της αγροδιατροφής και τις αγροτικές περιοχές από το ΕΓΤΑΑ ενώ η αντίστοιχη κατανομή για το ΕΤΘΑ ανέρχεται περίπου σε 88 εκ ευρώ. Η Πολιτική Συνοχής θα υλοποιηθεί στη Βουλγαρία μέσω επτά ΕΠ: 2 Εθνικά ΕΠ που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ¹⁰⁷, 2 Εθνικά ΕΠ¹⁰⁸, 2 Εθνικά ΕΠ που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ¹⁰⁹, και τέλος 1 Εθνικό ΕΠ συγχρηματοδοτούμενο από το ΕΚΤ και το ΕΤΠΑ¹¹⁰ (European Commission, 2014b).

¹⁰⁶ «To Plan Régional de Développement Durable /PRDD, ένα Περιφερειακό Σχέδιο Αειφόρου Ανάπτυξης, συγκεντρώνει πολύ συγκεκριμένα έργα στους τομείς της στέγασης, της κινητικότητας, της οικονομίας, του περιβάλλοντος ζωής, που προτάθηκε από την κυβέρνηση των Βρυξελλών και βασίστηκε στις δυνατότητες που προσφέρονται από την περιοχή μας, τα 161 km² μας», όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στην ιστοσελίδα του Προγράμματος <http://www.prdd.brussels/>

¹⁰⁷ "ΕΠ Περιφέρειες σε ανάπτυξη" και "ΕΠ Καινοτομία και ανταγωνιστικότητα"

¹⁰⁸ "ΕΠ Περιβάλλον" και "ΕΠ Μεταφορές και υποδομές μεταφορών"

¹⁰⁹ "ΕΠ Χρηστή Διακυβέρνηση" και "ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινων πόρων"

¹¹⁰ "ΕΠ Επιστήμη και Εκπαίδευση για έξυπνη ανάπτυξη".

Η Βουλγαρία στη ΣΕΣ 2014-2020 τονίζει ότι η ανάγκη για την ολοκληρωμένη προσέγγιση στην χωρική ανάπτυξη της χώρας πηγάζει από το γεγονός ότι παρατηρούνται ανισότητες τόσο μεταξύ των περιφερειών της σε σχέση με το μέσο όρο της ΕΕ, αλλά και διαπεριφερειακές ανισότητες οφειλόμενες στον μονοκεντρισμό της Σόφιας, που οδηγούν σε σοβαρές ανισορροπίες και στην αντικειμενική αδυναμία εκμετάλλευσης του πλήρους δυναμικού της επικράτειας (ΡΑ Βουλγαρία, 2014: 126). Η ολοκληρωμένη προσέγγιση της εδαφικής ανάπτυξης για την περίοδο 2014-2020, στηρίζεται σε ένα πολυκεντρικό μοντέλο ανάπτυξης και αποσκοπεί στην μείωση των κοινωνικών, οικονομικών και εδαφικών ανισοτήτων. Δύναται δε να επιτευχθεί με την αξιοποίηση του εργαλείου των CLLDs, την συνέχιση των επενδύσεων για την ΒΑΑ βασιζόμενη στην ολοκληρωμένη αστική αποκατάσταση και την ανάπτυξη καθορισμένων κέντρων στήριξης της ανάπτυξης, συνέχιση της εφαρμογής της ευρωπαϊκής εδαφικής συνεργασίας, συμπεριλαμβανομένης της στρατηγικής για το Δούναβη της ΕΕ (ό.π.:127).

Για την περίοδο 2007-2013 η Βουλγαρία για πρώτη φορά εφάρμοσε την προσέγγιση LEADER αποτελεσματικά ως μέσο για την αποκεντρωμένη διαχείριση και την ολοκληρωμένη τοπική ανάπτυξη στις αστικές περιοχές. Ως αποτέλεσμα, 35 ΟΤΑ δημιουργήθηκαν καλύπτοντας 57 αγροτικούς δήμους της χώρας. Επιπλέον, για πρώτη φορά αλλά με μικρότερη επιτυχία, υπήρξε υποστήριξη για την τοπική ανάπτυξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας: 6 ομάδες ιδρύθηκαν καλύπτοντας 17 δήμους (ΡΑ Βουλγαρία, 2014:127).

Στη νέα περίοδο προγραμματισμού, η εφαρμογή της CLLD στοχεύει στην επίτευξη καλύτερης θεματικής συγκέντρωσης, στη στήριξη των παρεμβάσεων που έχουν τη μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία όσον αφορά την ανάγκη δημιουργίας απασχόλησης και αξιοποίησης του τοπικού δυναμικού για την επίτευξη ανάπτυξης και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής και των εισοδημάτων των κατοίκων της περιοχής. Οι βασικές προτεραιότητες θα σχετίζονται με τους ΘΣ 1, 3, 5, 6, 8, 9 και 10. Η χρηματοδότησή τους θα είναι πολυταμειακή από πόρους του ΕΓΤΑΑ (5% του ΠΑΑ), του ΕΤΘΑ (17%), του ΕΤΠΑ και του ΕΚΤ¹¹¹. Περιοχές παρέμβασης και εφαρμογής CLLDs ορίζονται οι αγροτικές και αλιευτικές περιοχές, περιοχές με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, όπως ορίζονται στο Έθνικό Σχέδιο Χωρικής Ανάπτυξης¹¹² - Μαύρη Θάλασσα και ακτές του Δούναβη'', οι ορεινές, οι

¹¹¹ Στο πλαίσιο του ΕΚΤ και του ΕΤΠΑ περίπου το 5% των πιστώσεων από τα ΕΠ για τα Επιχειρησιακά Προγράμματα OPIC, OPRD OPNO OPNOIR, OPE θα διατεθούν για τις CLLDs.

¹¹² Το Έθνικό Σχέδιο Χωρικής Ανάπτυξης της Βουλγαρίας (National Concept for Spatial Development/NCSD) για την περίοδο 2013-2025, είναι ένα μεσοπρόθεσμο στρατηγικό έγγραφο που

συνοριακές, οι περιοχές που διατρέχουν κίνδυνο (περιβαλλοντικό, δημογραφικό και οικονομικό) και περιοχές που απαιτείται η διατήρηση του τοπίου, των φυσικών και πολιτιστικών πόρων. Η CLLD θα εφαρμοστεί σε υποπεριφερειακές περιοχές - σε επίπεδο δήμου ή ομάδας γειτονικών δήμων, με την κλίμακα του πληθυσμού να είναι μεταξύ 10.000 και 150 000 κατοίκων. Η υπεύθυνη δομή για την εφαρμογή της προσέγγισης CLLD θα είναι η ΔΑ του ΠΑΑ, αξιοποιώντας και την εμπειρία της περιόδου 2007-2013. Ο συντονισμός των CLLD θα ρυθμίζεται με ειδική νομοθετική πράξη η οποία θα εκδοθεί εντός τριών μηνών από την έγκριση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή του τελευταίου προγράμματος των ΕΔΕΤ που θα χρηματοδοτήσουν την προσέγγιση αυτή (PA Bulgaria, 2014:127-128).

Όσον αφορά το εργαλείο των ΟΧΕ σύμφωνα με τον Κανονισμό 1303/2013, την περίοδο που καταρτιζόταν το ΣΕΣ δεν προβλεπόταν η αξιοποίησή του αν και υπάρχει η πρόθεση για ειδική στοχευμένη στήριξη για την περιφέρεια Severozapaden, χωρίς όμως να περιγράφεται κάτι συγκεκριμένο στη ΣΕΣ της Βουλγαρίας. Για την τρέχουσα προγραμματική περίοδο η Βουλγαρία προτίθεται να παράσχει σημαντική υποστήριξη μέσω των ΕΔΕΤ στην ΒΑΑ με σκοπό την αντιμετώπιση των οικονομικών, περιβαλλοντικών, κλιματικών, δημογραφικών και κοινωνικών προκλήσεων σε αστικές περιοχές, ακολουθώντας το πολυκεντρικό μοντέλο ανάπτυξης, όπως αναφέρθηκε (PA Bulgaria, 2014:128).

Αναφερόμενη στο Εθνικό Σχέδιο Χωρικής Ανάπτυξης 2013-2025 (National Concept for Spatial Development), η Βουλγαρία προτίθεται να προσφέρει σημαντική υποστήριξη από τα ΕΔΕΤ για ολοκληρωμένες δράσεις ΒΑΑ κατά την περίοδο 2014-2020 προκειμένου να αντιμετωπίσει τις οικονομικές, περιβαλλοντικές, κλιματικές, δημογραφικές και κοινωνικές προκλήσεις στις αστικές περιοχές, ελαχιστοποιώντας τις αρνητικές επιπτώσεις της μετανάστευσης. Η Εθνική Στρατηγική Περιφερειακής ανάπτυξης (National Regional Development Strategy 2012-2022/NRDS) θα ενσωματώνεται έντονα στα σχέδια περιφερειακής ανάπτυξης για την περίοδο 2014-2020, τα οποία είναι στρατηγικά έγγραφα σε

περιγράφει τις κατευθύνσεις για τον χωροταξικό σχεδιασμό, τη διακυβέρνηση και την προστασία του εθνικού χώρου και του υδάτινου περιβάλλοντος και δημιουργεί προϋποθέσεις για χωρικό προσανατολισμό και συντονισμό των τομεακών πολιτικών. Για την περίοδο 2013-2025 θέτει 6 στρατηγικούς στόχους: Ολοκλήρωση στο Ευρωπαϊκό έδαφος, Πολυκεντρική Ανάπτυξη, Εδαφική Συνοχή και πρόσβαση στις υπηρεσίες, διατήρηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, Προώθηση της ανάπτυξης σε ειδικές περιοχές, Ανταγωνιστικότητα μέσω των τομέων ανάπτυξης και καινοτομίας. Μαζί με την Εθνική Στρατηγική Περιφερειακής Ανάπτυξης 2012-2022 (National Regional Development Strategy 2012-2022/NRDS) αποτελεί βασικό έγγραφο στην πιο πρόσφατη νομοθεσία της χώρας και ένα μακροπρόθεσμο εργαλείο για ολοκληρωμένο σχεδιασμό και βιώσιμη χωροταξική, οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Βλέπε (http://www.bgregio.eu/media/Programirane/NKPR_28012013_Last_en.pdf)

επίπεδο NUTS II- περιφέρειες σχεδιασμού¹¹³. Και τα έξι σχέδια περιλαμβάνουν μια στρατηγική χωροταξικής ανάπτυξης της περιοχής με βάση ένα μοντέλο μέτριας πολυκεντρικής ανάπτυξης του δικτύου πόλεων, λαμβάνοντας υπόψη τις προβλέψεις των Ολοκληρωμένων Σχεδίων για την Αστική Αναζωογόνηση και Ανάπτυξη (Integrated Plan for Urban Regeneration and Development/IPURD)¹¹⁴. Με βάση λοιπόν τις κατευθύνσεις του IPURD η έμφαση θα δοθεί σε περιοχές των πόλεων που προσδιορίζονται βάσει κριτηρίων ως «περιοχές κοινωνικού κυρίως χαρακτήρα»¹¹⁵, «ζώνες δημοσίων λειτουργιών με υψηλή δημόσια σημασία»¹¹⁶ και σε «περιοχές με δυνατότητα οικονομικής ανάπτυξης»¹¹⁷ (PA Bulgaria, 2014: 129).

Ουσιαστική υποστήριξη για την ανάπτυξη θα πρέπει να παρέχεται για την αναγέννηση και την ανανέωση των παλαιών βιομηχανικών περιοχών στις πόλεις μέσω επενδύσεων σε περιοχές με δυνατότητες οικονομικής ανάπτυξης. Στο πλαίσιο της Ολοκληρωμένης Αστικής Ανάπτυξης το μεγαλύτερο ποσοστό των πόρων θα διατεθεί σε μεσαίες και οι μεγάλες πόλεις, οι οποίες έχουν μεγαλύτερες δυνατότητες δημιουργίας ανάπτυξης και απασχόλησης επιτυγχάνοντας έτσι την εδαφική συγκέντρωση των πόρων¹¹⁸. Τέλος, προκειμένου να αναπτυχθούν διασυνδέσεις αστικών-αγροτικών περιοχών και να διασφαλιστεί μια ισορροπημένη περιφερειακή ανάπτυξη, οι δράσεις υπέρ της ΒΑΑ θα βρίσκονται σε συνέργεια με αντίστοιχες δράσεις στο πλαίσιο του ΠΑΑ. Ο συντονισμός των ολοκληρωμένων δράσεων θα γίνεται από τη ΔΑ του ΕΠ Περιφερειακή Ανάπτυξη, ενώ η επιλογή και η μεταγενέστερη υλοποίηση θα αποτελέσουν αντικείμενο της ΔΑ (PA Bulgaria, 2014: 129). Συνολικά οι πόροι που διατίθενται για την ΒΑΑ στη χώρα ανέρχονται σε 804.230.656 εκ ευρώ προερχόμενοι

¹¹³Σύμφωνα με την κοινή ονοματολογία των εδαφικών στατιστικών μονάδων η Βουλγαρία χωρίζεται σε 2 Περιφέρειες NUTS I, 6 Περιφέρειες Σχεδιασμού NUTS II και 28 Επαρχίες NUTS III.

¹¹⁴Οι ολοκληρωμένες δράσεις για την ΒΑΑ αποτελούν μέρος της πολιτικής που αποσκοπεί στην προώθηση της αστικής ανάπτυξης στη Βουλγαρία μέσω της ανάπτυξης των IPURDs, τα οποία αναπτύσσονται βάσει των υφιστάμενων στρατηγικών εγγράφων, συμβάλλοντας στην υλοποίηση των στόχων και των προτεραιοτήτων των πόλεων αλλά και καθορισμού του ρόλου τους σε ένα ευρύτερο χωρικό πλαίσιο.

¹¹⁵υψηλό επίπεδο φτώχειας, ανεργία, φτωχές δημογραφικές καταστάσεις, κακή κατάσταση τεχνικής υποδομής, κακή κατάσταση των κτιρίων κ.λπ. συμπεριλαμβανομένων των γειτονιών με κακές συνθήκες στέγασης και συγκέντρωσης του πληθυσμού των Ρομά

¹¹⁶συγκέντρωση διοικητικών και δημοσίων υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένων των συνθηκών και της ενεργειακής αποδοτικότητας των κτιρίων, των τεχνικών υποδομών, κακή κατάσταση των στοιχείων του αστικού περιβάλλοντος, παραβιάσεις περιβαλλοντικών παραμέτρων κλπ

¹¹⁷παρουσία επενδυτικού ενδιαφέροντος, συγκέντρωση οικονομικών δραστηριοτήτων, διαθεσιμότητα κενών γης την ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων και την κατάλληλη τεχνική υποδομή

¹¹⁸Επισημαίνεται ότι ποσοστό τουλάχιστον 5% των πόρων που θα διατεθούν σε κάθε πόλη θα πρέπει να αφορά σε δράσεις για τις περιθωριοποιημένες ομάδες, συμπεριλαμβανομένων και των ΡΟΜΑ.

από το ΕΤΠΑ και σε ποσοστό 24,54% αυτού, ενός πολύ σημαντικού ποσού, και σε 24.433.129 εκ ευρώ προερχόμενοι από το ΕΚΤ ήτοι ποσοστό 1,61%.

ΚΡΟΑΤΙΑ

Η Πολιτική Συνοχής για την περίοδο 2014-2020 στην Κροατία θα υλοποιηθεί μέσω 4 Εθνικών ΕΠ¹¹⁹. Οι πόροι των Ταμείων Συνοχής που θα διατεθούν στη χώρα ανέρχονται σε 8,6 δις ευρώ, συμπεριλαμβανομένων 66,2 εκατ. ευρώ για την «Πρωτοβουλία την απασχόληση των νέων» και 146,1 εκ ευρώ για την ΕΕΣ. Επιπλέον 2 δις ευρώ θα διατεθούν για την ανάπτυξη του γεωργικού τομέα και των αγροτικών περιοχών από το ΕΓΤΑΑ. Η κατανομή για το ΕΤΘΑ ανέρχεται σε 252,6 εκ ευρώ (European Commission, 2014b).

Λόγω της διαφοροποιημένης γεωγραφίας στην Κροατία εντοπίζονται διαφορετικές περιοχές με συγκεκριμένους αναπτυξιακούς φραγμούς και δυνατότητες, που απαιτείται να λαμβάνονται υπόψη κατά την άσκηση δημοσίων πολιτικών. Κάποιες από τις εν λόγω περιοχές έχουν αναγνωριστεί στο πλαίσιο της εθνικής νομοθεσίας: περιοχές ειδικής κρατικής μέριμνας¹²⁰, νησιά, ημιορεινές και ορεινές περιοχές καθώς και μειονεκτικές. Οι ενισχυόμενες περιοχές της Κροατίας καθορίζονται σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο με βάση τον υπολογισμό του δείκτη ανάπτυξης δηλ. οι μονάδες αυτοδιοίκησης σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο με δείκτη ανάπτυξης κάτω από 75% σε σύγκριση με τον Εθνικό Μέσο Όρο (PA Croatia, 2014 : 43).

Έτσι κατά την περίοδο 2014-2020 η Κροατία επιλέγει την εφαρμογή μιας ολοκληρωμένης εδαφικής ανάπτυξης με τη συμβολή των ΕΔΕΤ με στόχος την προώθηση μιας πιο ισορροπημένης εδαφικής ανάπτυξης και την χρήση των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων των διαφορετικών εδαφών. Στο πλαίσιο αυτό θα χρησιμοποιηθούν 2 τύποι εδαφικής προσέγγισης σε συνδυασμό με τα ΕΔΕΤ: η οριζόντια προσέγγιση που συμπεριλαμβάνει δράσεις εφαρμοζόμενες σε ολόκληρη την επικράτεια, με ορισμένες προσαρμογές που θα εξαρτηθούν από τη θέση των εφαρμοζόμενων (οριζόντιων) μέτρων και την εδαφική συγκέντρωση των πόρων σε συγκεκριμένες περιοχές που απαιτούν μια ολοκληρωμένη προσέγγιση με βάση τα χαρακτηριστικά, τις λειτουργίες και το αναπτυξιακό τους δυναμικό, προκειμένου να επικεντρωθούν οι πόροι των ΕΔΕΤ στην αντιμετώπιση συγκεκριμένων εδαφικών προβλημάτων και ευκαιριών (PA Croatia, 2014: 143). Στην δεύτερη

¹¹⁹ΕΠ Ανταγωνιστικότητας και Συνοχής, ΕΠ Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού, ΕΠ Αγροτικής Ανάπτυξης, ΕΠ Αλιείας

¹²⁰Κυρίως οι πληττόμενες από τον πόλεμο περιοχές

προσέγγιση συμπεριλαμβάνονται οι αστικές περιοχές και ειδικότερα τα μεγαλύτερα αστικά κέντρα στα οποία θα χρησιμοποιηθεί το εργαλείο των ΟΧΕ.

Ο μηχανισμός των CLLDs θα χρησιμοποιηθεί για την αντιμετώπιση προκλήσεων σε τοπικό επίπεδο στις αγροτικές περιοχές σύμφωνα με την προσέγγιση LEADER, προσέγγιση που η Κροατία ξεκίνησε το 2013 στο πλαίσιο του Προενταξιακού Προγράμματος για την Αγροτική Ανάπτυξη (IPARD). Διαπιστώθηκε ότι τόσο η συμμετοχή των τοπικών πολιτών και των φορέων στη χάραξη πολιτικής είναι ακόμα σε εμβρυακό στάδιο, το δε επίπεδο ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού στο τοπικό επίπεδο είναι χαμηλό. Η κάλυψη της αγροτικής περιοχής με ΟΤΔ που χρηματοδοτήθηκαν στο πλαίσιο του IPARD δεν θεωρείται επαρκής καθώς οι επιλεγμένες 42 ΟΤΔ καλύπτουν περίπου 69% του εθνικού εδάφους και το 34% του συνολικού πληθυσμού. Παρά τα όποια προβλήματα το εργαλείο των CLLDs θα συνεχιστεί στην Κροατία κατά την περίοδο 2014-2020, μέσω της προσέγγισης LEADER/ΕΓΤΑΑ στο πλαίσιο του ΠΑΑ και ΕΤΘΑ (PA Croatia, 2014 : 144-145).

Οι ΘΣ που επιλέγονται αφορούν στην προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμησης της φτώχειας, στην ενίσχυση της Έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας, στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των μικρο-μεσαίων επιχειρήσεων, στην προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της βιώσιμης χρήσης των πόρων (PA Croatia, 2014: 146).

Η Κροατία θα χρησιμοποιήσει μια μονο-ταμειακή προσέγγιση CLLD (δηλαδή μια στρατηγική τοπικής ανάπτυξης για ένα ταμείο, το ΕΤΘΑ ήτο ΕΓΤΑΑ, ενώ δεν προτίθεται αρχικά να εφαρμόσει CLLD μέσω του ΕΤΠΑ και του ΕΚΤ. Η ενδεικτική κατανομή των πιστώσεων για την υλοποίηση της CLLD μέσω του ΕΓΤΑΑ ορίζεται σε 3% του συνολικού προϋπολογισμού για τη ΠΑΑ 2014-2020. Η ενδεικτική κατανομή των πιστώσεων για την υλοποίηση της CLLD μέσω του ΕΤΘΑ ανέρχεται σε 7,5% του συνολικού προϋπολογισμού για το ΕΠ Αλιείας 2014 -2020. Η ΔΑ του ΕΠ ΠΑΑ 2014-2020 ορίζεται ως η αρμόδια αρχή για την προετοιμασία και υλοποίηση των CLLDs (PA Croatia, 2014: 145)..

Η έννοια της BAA¹²¹ θα εφαρμοστεί στην Κροατία αποκλειστικά μέσω του μηχανισμού των ΟΧΕ στα 7 μεγαλύτερα αστικά κέντρα στην Κροατία, με την υψηλότερη συγκέντρωση του πληθυσμού αλλά και την ικανότητα για την υλοποίηση έργων στο πλαίσιο αυτού του μηχανισμού και συγκεκριμένα στις αστικές περιοχές των Ζάγκρεμπ, Όσιγιεκ,

¹²¹Οπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 7.2 του Κανονισμού της ΕΕ για το ΕΤΠΑ (ΕΕ) Νο 1301/2013.

Ριέκα και Σπλιτ με πληθυσμό άνω των 100.000 κατοίκων και στις πόλεις Ζαντάρ, Σλαβόνσκι Μπροντ και Πούλα, με πάνω από 50.000 κατοίκους σε κεντρικούς οικισμούς.

Η τελική απόφαση επιλογής των ΟΧΕ που θα εφαρμοστούν στην Κροατία θα είναι αποτέλεσμα ανταγωνιστικής διαδικασίας που θα οδηγήσει στην επιλογή 4 επιμέρους ΟΧΕ, ενώ σε μεταγενέστερο στάδιο θα εξεταστεί η εφαρμογή του εργαλείου και σε άλλες πόλεις με πληθυσμό πάνω από 50.000 κατοίκους, ανάλογα με τη διαθεσιμότητα της χρηματοδότησης. Οι λόγοι για τους οποίους η χώρα θα αξιοποιήσει το εργαλείο των ΟΧΕ εστιάζονται στο γεγονός ότι η αντιμετώπιση των οικονομικοκοινωνικών, περιβαλλοντικών, κλιματικών, δημογραφικών προβλημάτων των αστικών περιοχών αντιμετωπίζονται πιο αποτελεσματικά με την ενεργό συνεργασία μεταξύ των τοπικών αρχών και εταίρων και μεταξύ αυτών και της κεντρικής κυβέρνησης, στο γεγονός ότι το κοινωνικοοικονομικό δυναμικό δύναται να αξιοποιηθεί καλύτερα μέσω της εταιρικής σχέσης που θα δημιουργηθεί και του συντονισμού των παρεμβάσεων και τέλος του γεγονότος ότι η θεσμική ικανότητα για την αντιμετώπιση πολύπλοκων αναπτυξιακών προκλήσεων και την αξιοποίηση των δυνατοτήτων θα είναι μεγαλύτερη (ΡΑ Croatia, 2014 : 148).

Η υλοποίηση των ΟΧΕ θα βασίζεται σε ΣΒΑΑ χωρικά εστιασμένες, με τη σύμφωνη γνώμη όλων των τοπικών αρχών. Κάθε μια από τις ΟΧΕ θα συγχρηματοδοτηθεί από το ΕΤΠΑ μέσω ολοκληρωμένων δράσεων που ανήκουν σε διαφορετικούς ΑΠ του ΕΠ Ανταγωνιστικότητα και Συνοχή (275 εκ. ευρώ ή 6,36% των πόρων του ΕΤΠΑ) και επιπρόσθετα από πόρους του ΕΚΤ του ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού (42 εκ. ευρώ ή 2,77%). Ο συντονισμός των δράσεων ΕΤΠΑ και ΕΚΤ θα εξασφαλίζεται από ΔΑ του ΕΠ Ανταγωνιστικότητας και Συνοχής¹²², πιθανόν μέσω ενός πολυτομεακού συντονιστικού οργάνου των ΟΧΕ.

Στις ΣΒΑΑ θα περιγράφονται τα θεματικά πεδία και οι επιμέρους ολοκληρωμένες δράσεις της κάθε ΟΧΕ που θα εξυπηρετούν τους στόχους αυτούς. Στην ΣΕΣ παρατίθεται ένας ενδεικτικός κατάλογος θεματικών πεδίων που καλύπτονται από τις ΟΧΕ, το σκεπτικό και επιμέρους ενδεικτικές δράσεις που θα συμβάλλουν στην προώθηση της ΒΑΑ στις μεγαλύτερες πόλεις της Κροατίας. Τα τρία θεματικά πεδία που περιγράφονται και συνδέονται με αντίστοιχους ΘΣ αφορούν: τις πόλεις ως οδηγούς της Βιώσιμης και Έξυπνης Οικονομικής Ανάπτυξης (προοδευτικές πόλεις) –ΘΣ1,3,10–, την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, προώθηση ενεργειακής αποτελεσματικότητας και υγιούς περιβάλλοντος (καθαρές πόλεις) –

¹²² Αναφέρεται και ως Επικεφαλές Υπουργείο ΟΧΕ.

ΘΣ4,6- και τέλος αντιμετώπιση της φτώχειας και υποστήριξη κοινωνικής ένταξης (χωρίς αποκλεισμούς πόλεις)- ΘΣ8,9. Η επιλογή των ΣΒΑΑ θα γίνει μέσα από ανταγωνιστική διαδικασία βάσει κριτηρίων επιλογής όπως: η ύπαρξη σύνθετων αστικών προβλημάτων στην προτεινόμενη περιοχή παρέμβασης, η δημιουργία αποτελεσματικής εταιρικής σχέσης, οι ικανότητες της Αστικής Αρχής και των εταίρων για την προετοιμασία και εφαρμογή των στρατηγικών μέσω ΟΧΕ, η ωριμότητα των έργων που εμπίπτουν στο θεματικό πεδίο της ΟΧΕ. Το εύρος των καθηκόντων καθήκοντα των Αστικών Αρχών θα καθορίζεται από το Επικεφαλές Υπουργείο για τις ΟΧΕ σε διαβούλευση με την Αστική Αρχή που εκπροσωπεί την ΟΧΕ μέσω γραπτής συμφωνίας (ΡΑ Croatia, 2014: 146-147).

ΚΥΠΡΟΣ

Για την περίοδο προγραμματισμού 2014-2020, η Κύπρος θα λάβει συνολικά 735,6 εκατ. ευρώ από πόρους της Πολιτικής Συνοχής, συμπεριλαμβανομένων των πόρων για την ΕΕΣ. Περαιτέρω 11,6 εκατ. ευρώ θα διατεθούν στο πλαίσιο της Ένταξης για την απασχόληση των νέων ενώ οι πόροι για την αγροτική ανάπτυξη ανέρχονται σε 39,7 εκ. ευρώ από το ΕΤΘΑ και 132,00 εκ. ευρώ από το ΕΓΤΑΑ. Η Πολιτική Συνοχής θα υλοποιηθεί μέσω 2 ΕΠ: το ΕΠ Ανταγωνιστικότητα και Αειφόρος Ανάπτυξη -συγχρηματοδοτούμενο από πόρους του ΕΤΠΑ και του ΤΣ- και το ΕΠ Απασχόλησης, Ανθρώπινου Δυναμικού και Κοινωνικής Συνοχής /ΕΚΤ (European Commission, 2014b).

Από τα νέα εργαλεία για την ΟΧΑ της περιόδου 2014-2020 θα εφαρμοστούν Ολοκληρωμένα Προγράμματα ΒΑΑ με χρηματοδότηση από διακριτό ΑΠ, ενώ στις αγροτικές και περιοχές αλιείας και υδατοκαλλιέργειας θα αξιοποιηθούν οι δυνατότητες που προσφέρονται μέσα από την εφαρμογή στρατηγικών CLLDs. Για τον προσδιορισμό των περιοχών παρέμβασης αγροτικών, αστικών, παράκτιων που θα αποτελέσουν πεδίο άσκησης πολιτικής στον τομέα της εδαφικής ανάπτυξης στην Κύπρο, θα χρησιμοποιηθούν ορισμοί των αστικών και αγροτικών περιοχών, όπως ορίζονται από το εθνικό θεσμικό πλαίσιο, αφού εξαιτίας των ιδιομορφιών της χώρας (μικρής κλίμακας περιοχές) δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί η τυπολογία των αγροτικών –αστικών περιοχών οποία χρησιμοποιείται σε επίπεδο ΕΕ¹²³. Έτσι, σε εθνικό επίπεδο ο καθορισμός των περιοχών ορίζεται με βάση τα

¹²³EC Regional Focus (RF 01/2012), by DG for Regional and Urban Policy – CITIES IN EUROPE THE NEW OECD –EC DEFINITION

Τοπικά Σχέδια¹²⁴ τα οποία έχουν εγκριθεί από το Πολεοδομικό Συμβούλιο της Χώρας, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο Νόμο περί Πολεοδομίας και Χωροταξίας και αναφέρονται σε Αστικές Περιοχές¹²⁵, σε Δευτερεύουσες Αστικές Περιοχές¹²⁶, σε Αγροτικές και σε άλλες Αγροτικές Περιοχές¹²⁷. Στο πλαίσιο αυτό θα μπορούσε να υποστηρίξει κανείς ότι ο σχεδιασμός της αναπτυξιακής πολιτικής της Κύπρου είναι εναρμονισμένος με τον Χωροταξικό Σχεδιασμό, όπως αυτός περιγράφεται στα αντίστοιχα κείμενα (ΡΑ Cyprus, 2014).

Μέσω της προσέγγισης CLLD η Κύπρος επιδιώκει να αντιμετωπίσει προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι αγροτικές περιοχές και αφορούν στη μείωση των χρόνιων εδαφικών ανισοτήτων μεταξύ ορεινών αγροτικών περιοχών και αστικών κέντρων, γεγονός που έχει οδηγήσει στην πληθυσμιακή ερήμωση των κοινοτήτων αυτών. Έμφαση θα δοθεί επίσης στις κοινότητες όπου εμφανίζεται σημαντική αλιευτική δραστηριότητα ή υδατοκαλλιέργεια με στόχο τη διατήρηση της κοινωνικής και οικονομικής ευημερίας των απασχολούμενων στον αλιευτικό τομέα και την ανάπτυξη των περιοχών αλιείας και υδατοκαλλιέργειας (ΡΑ Cyprus, 2014).

Δεδομένου ότι δεν αναμένεται να εφαρμοστεί η πολυταμειακή χρηματοδότηση¹²⁸ αλλά οι παρεμβάσεις θα είναι μονοτομειακού χαρακτήρα, οι περιοχές παρέμβασης, που θα καταστούν επιλέξιμες προς στήριξη, τα κριτήρια επιλογής και οι διαδικασίες θα προσδιοριστούν από το ΕΠ Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020 και το ΕΠ Θάλασσα αντίστοιχα, με συγχρηματοδότηση από το ΕΓΤΤΑ και το ΕΤΘΑ, στη βάση των αντίστοιχων κανονισμών των Διαρθρωτικών αυτών Ταμείων. Την περαιτέρω εξειδίκευση θα αναλάβουν οι αντίστοιχες αρμόδιες ΔΑ των ΕΠ, που στη συνέχεια θα απευθύνουν πρόσκληση προς τις

¹²⁴http://www.moi.gov.cy/moi/tph/tph.nsf/page07_gr/page07_gr?OpenDocument

¹²⁵Ως Αστικές περιοχές θεωρούνται οι περιοχές που καλύπτονται από τα Τοπικά Σχέδια των Πόλεων Λευκωσίας, Λάρνακας, Λεμεσού και Πάφου μόνο τα τμήματα που εμπίπτουν στα Τοπικά Σχέδια (Κυπριακή Δημοκρατία, 2014: 181)

¹²⁶Ως Δευτερεύουσες Αστικές Περιοχές, συμπεριλαμβανομένων και των περιαστικών περιοχών) θεωρούνται οι περιοχές που καλύπτονται από τα Τοπικά Σχέδια των: Παραλιμνίου, Πόλεως, Χρυσοχούς, Αγ. Νάπας, Νότιας Λευκωσίας, Τσερίου και Δερύνειας.

¹²⁷Ως αγροτικές περιοχές για τις οποίες έχει εκπονηθεί Τοπικό Σχέδιο οι περιοχές Αθηνών και Λεύκα.

¹²⁸Τονίζεται πάντως ότι στις περιοχές εφαρμογής παρεμβάσεων CLLD είναι δυνατή η χρηματοδότηση πρόσθετων παρεμβάσεων από το ΕΤΠΑ για την μεγιστοποίηση των αποτελεσμάτων στην τοπική κοινωνία, μέσα από την εφαρμογή των τομεακών πολιτικών στα πεδία επιλεξιμότητας του Ταμείου (Κυπριακή Δημοκρατία, 2014: 188)

ομάδες πρωτοβουλίας¹²⁹ οι οποίες θέλουν να λειτουργήσουν ως ΟΤΔ. Η κάθε ΟΤΔ θα είναι υπεύθυνη για την υλοποίηση της στρατηγικής της, μέσα από την επιλογή δράσεων που ικανοποιούν τους στόχους της συγκεκριμένης στρατηγικής. Ειδικότερα, οι ΟΤΔ έχουν την ευθύνη κινητοποίησης του τοπικού δυναμικού, διάγνωσης των αναγκών της περιοχής, χάραξη της τοπικής στρατηγικής, θέσπισης κριτηρίων ένταξης πράξεων, δημοσιοποίησης προσκλήσεων, επιλογής πράξεων, παρακολούθησης και αξιολόγησης των Τοπικών Προγραμμάτων. Σε κάθε περίπτωση η ΔΑ διατηρεί το δικαίωμα ελέγχου της επιλεξιμότητας των προς ένταξη πράξεων. Οι ΘΣ που θα συμβάλλουν θα είναι κατά κύριο λόγο οι 3, 6, 8 και 9 ενώ σε μικρότερο βαθμό ο ΘΣ 1 (ΡΑ Cyprus, 2014: 184-189).

Όσον αφορά το εργαλείο των ΟΧΕ στη ΣΕΣ περιγράφεται ότι λόγω του περιορισμένου ύψους της κατανομής των Ταμείων για την χώρα και κατ' επέκταση το περιορισμένο μέγεθος των Προγραμμάτων, αλλά και λόγω του γεγονότος ότι η διαχείρισης των τεσσάρων από τα πέντε Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία συγκεντρώνονται κάτω από μια ενιαία ΔΑ, καθιστούν μη αναγκαία και ενδεχομένως δυσανάλογα πολύπλοκη και επιβαρυντική, σε σχέση με το δυνητικά αναμενόμενο όφελος, την αξιοποίηση του εργαλείου των ΟΧΕ (ΡΑ Cyprus, 2014: 190).

Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις για ΒΑΑ προβλέπεται να υλοποιηθούν κάτω από ένα ειδικό ΑΠ που θα συνδυάζει συμπληρωματικές επενδυτικές προτεραιότητες από διαφορετικούς ΘΣ, στα τέσσερα Αστικά Κέντρα της Κύπρου- Λευκωσίας, Λεμεσού, Λάρνακας και Πάφου- εστιασμένες στους υποβαθμισμένους πυρήνες των ιστορικών κέντρων των πόλεων αυτών.

Στόχος των παρεμβάσεων της Ολοκληρωμένης Αστικής Ανάπτυξης είναι η παροχή πολιτιστικών, κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών υποδομών και μηχανισμών για την ενίσχυση της προσπάθειας των ιστορικών κέντρων, ώστε οι περιοχές αυτές να λειτουργήσουν τελικά ως πόλοι ανάπτυξης λόγω της συγκέντρωσης οικονομικών δραστηριοτήτων, ερευνητικών και εκπαιδευτικών υποδομών και ανθρώπινου δυναμικού υψηλού μορφωτικού επιπέδου. Οι παρεμβάσεις – μέσω των ΘΑ 3,6,7 & 9 καθώς και παρεμβάσεων από άλλους άξονες προτεραιότητας του ΕΠ- θα επικεντρωθούν κυρίως στην αναζωογόνηση του υποβαθμισμένου αστικού περιβάλλοντος και στην βελτίωση της αστικής

¹²⁹Οι Ομάδες Πρωτοβουλίες οι οποίες θέλουν να εγκριθούν ως ΟΤΔ στα πλαίσια των CLLDs μπορούν να λάβουν προπαρασκευαστική υποστήριξη για δράσεις που θα σχετίζονται κυρίως με την ανάπτυξη και επεξεργασία της στρατηγικής τους (δαπάνες για μελέτες της περιοχής, για παροχή συμβουλών, δράσεις διαβουλεύσεως με τα ενδιαφερόμενα μέρη)

κινητικότητα, στην προώθηση της επιχειρηματικότητας με επικέντρωση στις ΜΜΕ, στην προστασία των φυσικών πόρων και ανάδειξη των πολιτιστικών πόρων και τη δημιουργία πολιτιστικών και κοινωνικών υποδομών σε σημαντικές ιστορικές περιοχές, συμπεριλαμβανομένης της ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής στις εν λόγω περιοχές (ΡΑ Cyprus, 2014).

Η υλοποίηση της ΒΑΑ θα υλοποιηθεί μέσω κατάρτισης Στρατηγικών Αστικής Ανάπτυξης, στη βάση προδιαγραφών που θα εκπονηθούν από τις αρμόδιες αρχές του Κράτους, περιλαμβανομένων κατευθύνσεων για το σχεδιασμό της ολοκληρωμένης προσέγγισης για αστική ανάπτυξη και καθορισμού θεματικών στόχων/κριτηρίων/(πλαίσιου υποβολής αξιολόγησης προτάσεων στρατηγικής των επιλέξιμων Δήμων) (ΡΑ Cyprus, 2014:191).

Φορείς κατάρτισης των Στρατηγικών Βιώσιμης Ανάπτυξης θα είναι οι Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΑΤΑ), σε συνεργασία και σε διαβούλευση με άλλους ενδιαφερόμενους οικονομικούς και κοινωνικούς φορείς στις περιοχές παρέμβασης. Οι ΑΤΑ θα υποβάλλουν στη ΔΑ για έγκριση τη Στρατηγική ΒΑΑ, ακολούθως ένα σχέδιο δράσης με όλα τα έργα που έχουν επιλεγεί στα πλαίσια της εν λόγω στρατηγικής. Η παρακολούθηση των ολοκληρωμένων αστικών παρεμβάσεων προτείνεται να γίνεται από ειδική Υποεπιτροπή με τη συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων ΑΤΑ, κατόπιν πρότασης της ΔΑ στην Επιτροπή Παρακολούθησης. Για την χρηματοδότηση των δράσεων που θα περιλαμβάνονται στις ΣΒΑΑ θα διατεθούν από το ΕΤΠΑ 60,25 εκ ευρώ (20% της συνολικής κατανομής του ΕΤΠΑ), ενώ προβλέπεται η κατανομή ενός ενδεικτικού ποσού της τάξης των 3 εκ. περίπου από το ΕΚΤ για δράσεις που θα περιγράφονται στα ΣΒΑΑ, επιδιώκοντας τη μέγιστη δυνατή συνέργεια μεταξύ των δύο ταμείων στον Τομέα της ΒΑΑ (ΡΑ Cyprus, 2014:192).

ΤΣΕΧΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 η Πολιτική Συνοχής για την Τσεχία, σύμφωνα με το ΣΕΣ της χώρας θα υλοποιηθεί μέσω 8 Εθνικών ΕΠ¹³⁰, στα οποία

¹³⁰ 2 Εθνικά ΕΠ συγχρηματοδοτούμενα από το ΕΤΠΑ (Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία για την Ανταγωνιστικότητα και Ολοκληρωμένο Περιφερειακό), 2 Εθνικά ΕΠ συγχρηματοδοτούμενα από το ΕΤΠΑ και το Ταμείο Συνοχής (Μεταφορές- Περιβάλλον, 2 Εθνικά ΕΠ συγχρηματοδοτούμενα από το ΕΚΤ και το ΕΤΠΑ (Έρευνα, Ανάπτυξη και Εκπαίδευση, Πράγα-Πόλος Ανάπτυξης), 1 Εθνικό ΕΠ

κατανέμονται 22 δις ευρώ (ΕΓΠΑ, ΕΚΤ, ΤαμείοΣυνοχής) συμπεριλαμβανομένων των 340 εκ. ευρώ για την ΕΕΣ και των 13εκ. ευρώ για την 'Πρωτοβουλία Απασχόληση των Νέων'. Επιπλέον 2 δις ευρώ θα επενδυθούν στην ανάπτυξη του γεωργικού τομέα και των αγροτικών περιοχών από το ΕΓΤΑΑ, και 31 εκ. ευρώ στους τομείς της αλιείας και της υδατοκαλλιέργεια από το ΕΤΘΑ (European Commission, 2014b).

Βάση για την εφαρμογή των προτεραιοτήτων της περιφερειακής πολιτικής και τον καθορισμό της περιφερειακής διάστασης στην Τσεχική Δημοκρατία αποτέλεσε η Στρατηγική Περιφερειακής Ανάπτυξης της Τσεχικής Δημοκρατίας 2014-2020 (Strategy for Regional Development of the Czech Republic 2014-2020/SRD)¹³¹, η οποία καθορίζει τέσσερις βασικούς στόχους και προτεραιότητες της περιφερειακής ανάπτυξης της χώρας: Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα, εδαφική συνοχή, βιωσιμότητα του περιβάλλοντος και δημόσια διοίκηση.

Όπως περιγράφεται στη ΣΕΣ της Τσεχίας: «Για την Τσεχία η εδαφική διάσταση θεωρείται ως μια δυνατότητα συγκέντρωσης των πόρων των ΕΔΕΤ σε συγκεκριμένους τύπους εδαφών, υποστηρίζοντας όχι μόνο την ανταγωνιστικότητα (ανάλογα με το αναπτυξιακό δυναμικό) της Τσεχικής Δημοκρατίας, αλλά αντιστακτά επίσης την απαίτηση της εξισορρόπησης των εδαφικών ανισοτήτων (σε σχέση με την εσωτερική διαφοροποίηση των εδαφών και της συγκέντρωσης των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών ζητημάτων (ΡΑ Czech Republic, 2014:210). Η εδαφική εστίαση των παρεμβάσεων μέσω των προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από τα ΕΔΕΤ αντικατοπτρίζει συγκεκριμένες πτυχές όπως αυτές περιγράφονται στο Εθνικό Έγγραφο για την Εδαφική Ανάπτυξη¹³² (National Document on Territorial Development) της Τσεχίας. Μια μόνιμη πλατφόρμα διαβούλευσης, σε εθνικό¹³³ και

συγχρηματοδοτούμενο από το ΕΚΤ (Απασχόληση), 1 Εθνικό ΕΠ συγχρηματοδοτούμενο από το Ταμείο Συνοχής (Τεχνική Βοήθεια).

¹³¹Strategy for Regional Development of the Czech Republic 2014-2020 (SRD). Η Στρατηγική εγκρίθηκε με το αριθμ 344/15-05-2013 κυβερνητικό ψήφισμα και αποτελεί ένα στρατηγικό έγγραφο στο πεδίο της Περιφερειακής Ανάπτυξης. Σύμφωνα με το νόμο αριθ 248/2000 για τη στήριξη της περιφερειακής ανάπτυξης, το έγγραφο αυτό εκφράζει την προσέγγιση του κράτους για την υποστήριξη της περιφερειακής ανάπτυξης, παρέχει το αναγκαίο υπόβαθρο και θέτει τους αναπτυξιακούς στόχους και τις αρχές για την κατάρτιση των προγραμμάτων περιφερειακής ανάπτυξης και άλλων μέτρων περιφερειακής πολιτικής.

¹³²National Document on Territorial Dimension: Το έγγραφο παρουσιάζει τις εντοπισμένες εδαφικές ανάγκες και με βάση αυτό καθορίζεται η εδαφική εστίαση στα σχετικά προγράμματα της περιόδου 2014-2020. https://www.mmr.cz/getmedia/8e814204-7966-48dd-ad89-cadeba792e5e/NDUD_verze-srpen-2014.pdf.

¹³³Σε εθνικό επίπεδο, η Πλατφόρμα θα συμβάλει στον συντονισμό της εφαρμογής των περιφερειακών προγραμμάτων, των ολοκληρωμένων στρατηγικών με τη συμμετοχή των ΔΑ, των περιφερειακών και άλλων εταίρων.

περιφερειακό¹³⁴ επίπεδο, θα χρησιμοποιηθεί για τη θέσπιση και την εφαρμογή της αρχής της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης προκειμένου να διασφαλιστεί η διασύνδεση και ο συντονισμός μεταξύ του κράτους και των περιφερειών κατά την εφαρμογή των προγραμμάτων εδαφικής ανάπτυξης που συγχρηματοδοτούνται από τα ΕΔΕΤ (PA Czech Republic, 2014:211).

Η Τσέχικη Δημοκρατία, στο πλαίσιο των ολοκληρωμένων προσεγγίσεων χωρικής ανάπτυξης με τη συγχρηματοδότηση των ΕΔΕΤ, θα αξιοποιήσει τις ΟΧΕ, τα Σχέδια Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης Περιοχών (Integrated Development Plans of Areas-IDPA)¹³⁵ και την προσέγγιση CLLD. Η μεθοδολογία για τη αξιοποίηση των νέων εδαφικών μέσων περιγράφεται στο έγγραφο "Μεθοδολογικές Οδηγίες για τη χρήση μέσων ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης στην περίοδο προγραμματισμού 2014-2020"¹³⁶, που έχει καταρτιστεί από το Υπουργείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και συγκεκριμένα από το από την Εθνική Αρχή Συντονισμού/Τμήμα Περιφερειακής Πολιτικής Ανάπτυξης και Στρατηγικής (PA Czech Republic, 2014:212).

Η Τσεχική Δημοκρατία έχοντας μια θετική εμπειρία με την εφαρμογή της CLLD κατά την προενταξιακή περίοδο μέσω του προγράμματος SAPARD¹³⁷ στο πλαίσιο του προγράμματος LEADER της χώρας, θα εφαρμόσει τις CLLDs και κατά την περίοδο 2014-2020 όχι μόνο μέσω του ΠΑΑ αλλά και μέσω άλλων ΕΠ στο πλαίσιο του ΕΤΠΑ και του ΕΚΤ. Τουλάχιστον 5% θα διατεθεί από το ΕΓΤΑΑ στο πλαίσιο του ΠΑΑ, 4,9% από το ΕΤΠΑ –θα είναι και το κύριο Ταμείο για την υποστήριξη του επιχειρησιακού και διαχειριστικού κόστους των ΟΤΔ- και ενδεικτικά 2,17% από το ΕΚΤ. Αναμένεται ότι μέχρι 170 ΟΤΔ θα υποστηριχτούν (σε συνάρτηση και με το αποτέλεσμα της υποβολής και αξιολόγησης των στρατηγικών CLLD), με ένα μέσο όρο ανά στρατηγική 4,8 εκατ. Ευρώ. Ο

¹³⁴Σε περιφερειακό επίπεδο, θα συμβάλει στην εναρμόνιση των επενδυτικών προτεραιοτήτων στις περιφέρειες, θα διατυπώνει συστάσεις για την εστίαση και την εναρμόνιση των προσκλήσεων υποβολής προτάσεων στο πλαίσιο ειδικών εδαφικών προκλήσεων, ενώ θα συμβάλλει επίσης στην δημιουργία και εφαρμογή εγκεκριμένων ολοκληρωμένων μέσων εδαφικής ανάπτυξης.

¹³⁵ Τα Σχέδια Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης Περιοχών αποτελούν μια ολοκληρωμένη αναπτυξιακή στρατηγική μιας καθορισμένης περιοχής που περιγράφουν τα προβλήματα και τις ανάγκες, τους στόχους και τις προτεραιότητες τους. Αποτελούν δε, συνέχεια των Ολοκληρωμένων Σχεδίων Αστικής Ανάπτυξης που υλοποιήθηκαν την περίοδο προγραμματισμού 2007-2013, τροποποιούμενα ως προς τις ανάγκες μιας ευρύτερης περιοχής και τον τρόπο εφαρμογής τους.

¹³⁶Καθορίζει τις βασικές αρχές για την υλοποίηση των εδαφικών παρεμβάσεων, των εδαφικών μέσων που επιλέγονται (συμπεριλαμβανομένης της δημιουργίας, εφαρμογής και αξιολόγησης μιας στρατηγικής, αλλά και της δημιουργίας μιας εταιρικής σχέσης και καθορισμού των ρόλων και των ευθυνών των συμμετεχόντων φορέων. http://www.iti-ucha.cz/files/iti-ucha_metodicky-pokyn.pdf.

¹³⁷SAPARD, Ειδικό πρόγραμμα ένταξης για τη γεωργία και την αγροτική ανάπτυξη. Κοινοτική ενίσχυση για τα προενταξιακά μέτρα υπέρ της γεωργίας και της αγροτικής ανάπτυξης στις υποψήφιες χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης κατά την προενταξιακή περίοδο.

συντονισμός μεταξύ των ταμείων στην περίπτωση των CLLD θα γίνεται από την Εθνική Διαρκή Επιτροπή. Η προσέγγιση CLLD θα χρησιμοποιηθεί στις αγροτικές περιοχές, ειδικά σε περιοχές των ΟΤΔ –δήμοι με πληθυσμό μικρότερο των 25.000 κατοίκων, ενώ η μέγιστη περιοχή που καλύπτεται από τις δραστηριότητες της ΟΤΔ δεν μπορεί να υπερβαίνει τους 100.000 κατοίκους και δεν μπορεί να είναι λιγότερο από 10.000 κατοίκους. Η CLLD θα υποστηρίξει κυρίως δράσεις που εμπίπτουν στους ΘΣ 1, 3, 6, 7, 8, 9 (πρωτίστως) και 10. Κάθε μια από τις Στρατηγικές CLLD θα πρέπει να αφορούν περισσότερους από 5 ΘΣ. Η ομάδα-στόχος αποτελείται από τους κατοίκους της υπαίθρου και ο γενικός στόχος είναι η βελτίωση της ποιότητας της αγροτικής ζωής. Ο βέλτιστος ρόλος για τις ΟΤΔ και κατά περίπτωση για το Εθνικό Δίκτυο των ΟΤΔ θα επιδιωχθεί με την θέσπιση ενός δικτύου εθνικής και διεθνούς συνεργασίας χρησιμοποιώντας την προσέγγιση LEADER (PA Czech Republic, 2014:213-216).

Οι ΟΧΕ θα χρησιμοποιηθούν στην Τσεχική Δημοκρατία στις μεγαλύτερες μητροπολιτικές περιοχές εθνικής σημασίας όπως αυτές ορίζονται στην Στρατηγική Περιφερειακής Ανάπτυξης (Strategy for Regional Development of the Czech Republic 2014–2020/SRD). Οι πυρήνες των μητροπολιτικών περιοχών (περιοχές με συγκεντρώσεις άνω των 300.000 κατοίκων) είναι οι μεγαλύτερες πόλεις της χώρας: Πράγα, Μπρνο, Οστράβα, Πίλσεν, συμπεριλαμβανομένης της λειτουργικής τους ενδοχώρας. Λόγω της συγκέντρωσης του πληθυσμού και τα εν μέρει κοινών προβλημάτων, οι πόλεις Ούστι ναντ Λάμπεμ – Χόμουτοβ, Όλομουκ, και Χράντετς Κράλοβε - Παρντούμπιτσε προστίθενται επίσης σε αυτά τα κέντρα. Οι ΟΧΕ υλοποιούνται μέσω ολοκληρωμένων εδαφικών στρατηγικών που η καθεμιά από τις παραπάνω καθορισμένες μητροπολιτικές περιοχές/πόλεις οφείλουν να υποβάλλουν προς έγκριση και εφαρμογή καθορίζοντας τις προτεραιότητες σε συγκεκριμένου βασικούς θεματικούς τομείς ανάπτυξης. Τα κυριότερα ζητήματα που συνδέουν τις βασικές πόλεις με την ενδοχώρα τους περιλαμβάνουν τις μεταφορές, την εκπαίδευση, την αγορά εργασίας, την διασύνδεση και αξιοποίηση των ερευνητικών αποτελεσμάτων στην πράξη, την καινοτομία και την επιχειρηματικότητα, το περιβάλλον συμπεριλαμβανομένων και των έργων υποδομής. Οι ΟΧΕ θα επικεντρωθούν κυρίως στην εφαρμογή των μεγαλύτερων στρατηγικά έργων που έχουν σημαντικό αντίκτυπο στην αντίστοιχη περιοχή (PA Czech Republic, 2014:216-217).

Το Υπουργείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (Ministry of Regional Development of the Czech Republic /MoRD) και συγκεκριμένα το Τμήμα Περιφερειακής Πολιτικής Ανάπτυξης και Στρατηγικής (Department of Regional Policy Development and Strategy), αρχικά θα

αξιολογήσει αν οι Στρατηγικές είναι σύμφωνες με τα οριζόμενα στους Κανονισμούς και κατόπιν θα ακολουθήσει η αξιολόγηση από τις ΔΑ των σχετικών ΕΠ, κυρίως όσον αφορά τη συμμόρφωση των Στρατηγικών με τους στόχους, τα αποτελέσματα των αντίστοιχων ΕΠ¹³⁸. Οι ολοκληρωμένες στρατηγικές στο πλαίσιο των ΟΧΕ θα υποστηριχθούν από το ΕΤΠΑ μέσω τεσσάρων ΕΠ. Αναμένεται επίσης ότι θα συμμετάσχουν και το Ταμείο Συνοχής και το ΕΚΤ μέσω των αντίστοιχων προγραμμάτων. Ο συντονισμός μεταξύ των ταμείων σε περίπτωση των ΟΧΕ θα πραγματοποιηθεί από την Εθνική Διαρκής Επιτροπή, η οποία αποτελείται από 2 τμήματα: Τμήμα Ολοκληρωμένων Μέσων (ΟΧΕ, IDPA, CLLD) (Integrated Instruments Chamber) και το Περιφερειακό Τμήμα (Regional Chamber) (PA Czech Republic, 2014:218).

Στην Τσεχική Δημοκρατία η ΒΑΑ καθορίζεται από τρεις διαστάσεις: οικονομική ευημερία, ευνοϊκό περιβάλλον και κοινωνική συνοχή. Πρόθεση της χώρας είναι να διαθέσει τουλάχιστον το 5% της χρηματοδότησης από το ΕΤΠΑ για ΒΑΑ μέσω των παρεμβάσεων στο πλαίσιο του ΕΠ Πράγα- Πόλος Ανάπτυξης και της εφαρμογής των δράσεων στο πλαίσιο των 7 ΟΧΕ που περιγράφηκαν στην προηγούμενη ενότητα και αφορούν στις μητροπολιτικές περιοχές, οι οποίες παράγουν περισσότερο από το 55% του ΑΕΠ της χώρας και στις οποίες κατοικεί πάνω από το 45% του πληθυσμού της χώρας αλλά και των οικισμών που θεωρούνται καίριας σημασίας για την Τσεχική Δημοκρατία όσον αφορά την οικονομική ανάπτυξη και τη διεθνή ανταγωνιστικότητα (PA Czech Republic, 2014:219). Ειδικότερα, οι πόροι που θα διατεθούν σε δράσεις για τη ΒΑΑ ανέρχονται σε 1,5 δις ευρώ ήτοι 12,4% του ΕΤΠΑ και 0,15 εκ. ευρώ ήτοι 4,3% του ΕΚΤ, οι πόροι από το Ταμείο Συνοχής για τη ΒΑΑ ανέρχονται σε 0,8 εκ ευρώ. Η κατανομή της χρηματοδότησης σε ΟΧΕ θα προσδιοριστεί σύμφωνα με το Εθνικό Έγγραφο της Εδαφικής Διάστασης κατά την Προγραμματική περίοδο 2014-2020¹³⁹ (ό.π.).

Τα Σχέδια Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης Περιοχών (IDPAs) είναι ένα ιδιαίτερο στοιχείο σχεδιασμού για τη βιώσιμη ανάπτυξη των πόλεων στην Τσεχική Δημοκρατία. Τα σχέδια μπορούν να υλοποιηθούν (αλλά δεν είναι υποχρεωτικό) στο Τσέσκε Μπουντεγιόβιτσε, Τζιγλάβα, Κάρλοβι Βάρυ, Λίμπερεκ, Μλάντα Μπόλεσλαβ και Ζλιν, και τη λειτουργική τους ενδοχώρα. Η Μλάντα Μπόλεσλαβ είναι ένα σημαντικό βιομηχανικό κέντρο και μια σημαντική πηγή ανάπτυξης της οικονομίας της Τσεχικής Δημοκρατίας, ενώ στις άλλες 5 πόλεις που χαρακτηρίζονται ως πόλοι περιφερειακής ανάπτυξης θεωρείται απαραίτητο οι

¹³⁸ Λεπτομέρειες υλοποίησης περιγράφονται στο *Methodical Guideline for using integrated instruments in the 2014-2020 programming period*.

¹³⁹ https://www.msk.cz/assets/dotace_eu/narodni-dokument-k-uzemni-dimenzi.pdf

παρεμβάσεις να επικεντρωθούν στην ολοκλήρωση των απαραίτητων υποδομών που θα συμβάλλουν στην αναπτυξιακή μετεξέλιξή τους (PA Czech Republic, 2014:220).

ΔΑΝΙΑ

Την περίοδο 2014-2020 η Δανία διαχειρίζεται 2 ΕΠ στο πλαίσιο της Πολιτικής Συνοχής που θα χρηματοδοτηθούν με μια κατανομή 0,21 δις ευρώ από το ΕΤΠΑ¹⁴⁰ και 0,21 δις ευρώ από το ΕΚΤ αντίστοιχα. Επιπλέον θα διαχειριστεί 1 ΕΠ με πόρους προερχόμενους από το ΕΓΤΑΑ (0,62 δις ευρώ) και ένα αντίστοιχο με πόρους του ΕΤΘΑ (0,21 δις ευρώ) (European Commission, 2014b).

Με βάση την κοινωνικοοικονομική ανάλυση που πραγματοποιήθηκε για τις ανάγκες κατάρτισης της ΣΕΣ της Δανίας για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 και περιγράφεται στην πρώτη ενότητα του (σελ 55-60), οι περιφερειακές διαφορές εντός της Δανίας θεωρήθηκαν ήσσονος σημασίας και ως εκ τούτου δεν κρίθηκε αναγκαία η εφαρμογή ειδικών δράσεων για ειδικές γεωγραφικές περιοχές στο πλαίσιο εφαρμογής των ΕΔΕΤ. Συνεπώς η στρατηγική εδαφικής ανάπτυξης που υιοθετεί η Δανία για την περίοδο 2014-2020 έχει σαν πρωταρχικό στόχο την υλοποίηση δράσεων προώθησης της ανάπτυξης προς όφελος της Δανίας ως σύνολο, αντί των δράσεων που στοχεύουν σε ειδικές γεωγραφικές περιοχές. Ωστόσο ειδικές συνθήκες σε συγκεκριμένες περιοχές των περιφερειών μπορεί να απαιτήσουν διαφορετική αντιμετώπιση και ως τέτοιες μπορεί να θεωρηθούν:

- Η περιφέρεια της Ζέλαντ , η οποία ως περιφέρεια μετάβασης για την περίοδο 2014-2020 με μέσο όρο ΑΕΠ σχεδόν 87,3% του μέσου όρου της ΕΕ, θα έχει διαφορετική κατανομή των κοινοτικών πόρων.
- Οι αστικές περιοχές¹⁴¹ που η αυξανόμενη εισροή νέων κατοίκων δημιουργεί απαιτήσεις και προκλήσεις που σχετίζονται με το νερό και τη διαχείριση αποβλήτων
- Οι αγροτικές περιοχές όπως αυτές οριοθετούνται ως όλες οι περιοχές εκτός των δεκατριών μεγαλύτερων αστικών περιοχών της Δανίας,
- Οι περιφερειακές περιοχές που αντιμετωπίζουν ειδικές προκλήσεις κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης ή και μη ευνοϊκής γεωγραφικής θέσης.

¹⁴⁰ΕΠ Καινοτομία και βιώσιμη ανάπτυξη των επιχειρήσεων. Εθνικό πρόγραμμα για το Ευρωπαϊκό Περιφερειακό Ταμείο - 2014-2020

¹⁴¹Ως αστικές στο ΣΕΣ της Δανίας ορίζονται οι περιοχές με πληθυσμό άνω των 45.000 κατοίκων

➤ Οι ειδικές γεωγραφικές περιοχές¹⁴² που αντιμετωπίζουν προκλήσεις σε σχέση με την δημιουργία ανάπτυξης νέων θέσεων εργασίας και στις οποίες, στο πλαίσιο του ΕΤΠΑ, θα είναι δυνατή η χορήγηση αυξημένων ποσοστών των κρατικών ενισχύσεων. Ειδική στρεμματική ενίσχυση για τη γεωργική εκμετάλλευση μέσω του ΕΓΤΠΑΑ, θα δοθεί επίσης σε 31 καθορισμένα μικρά νησιά για την αντιστροφή των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν λόγω της γεωγραφικής τους θέσης (PA Denmark, 2014:194-195).

Δράσεις στο πλαίσιο των CLLD θα πραγματοποιηθούν στο πλαίσιο του ΕΓΤΑΑ συμβάλλοντας στον θεματικό στόχο 9, αλλά και του ΕΤΘΑ συμβάλλοντας στην εκπλήρωση του θεματικού στόχου 8, ως συνέχεια του LEADER. Οι ΟΤΔ που θα συσταθούν σε καθορισμένες αγροτικές περιοχές και περιοχές αλιείας θα διαχειριστούν το 5,2% του συνολικού προϋπολογισμού του προγράμματος του ΕΓΤΑΑ για την περίοδο 2014-2020, στα πρότυπα του προγράμματος LEADER, συμβάλλοντας έτσι στην ενίσχυση της ταυτότητας της συγκεκριμένης περιοχής. Δεν προτίθεται να χρησιμοποιήσει το εργαλείο των CLLD για δράσεις συγχρηματοδοτούμενες από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ (PA Denmark, 2014:197-198). Η υλοποίηση των δράσεων που θα χρηματοδοτηθούν από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ θα γίνει μέσω των Φόρουμ Περιφερειακής Ανάπτυξης (Regional Growth Forums)¹⁴³, τα οποία συμβάλλουν στη διαμόρφωση των Στρατηγικών Περιφερειακής Ανάπτυξης και μαζί με τα ΕΠ ΕΤΠΑ και ΕΚΤ της χώρας αποτελούν την βάση για την προτεραιοποίηση στην αξιοποίηση των πόρων των ΕΔΕΤ στη Δανία. Να σημειωθεί εδώ ότι περίπου το 7,5% των πόρων των προγραμμάτων του ΕΤΠΑ και του ΕΚΤ κατευθύνεται σε μια Εθνική δεξαμενή χρηματοδότησης προκειμένου να χρηματοδοτηθούν διαπεριφερειακά έργα, η επικείμενη Έστρατηγική της Δανίας ως μια

¹⁴²Π.χ τα νησιά του Læsø, Aero, η angeland, Samsø και Bornholm, Lolland, και τα 27 μικρά νησιά, τα οποία περιλαμβάνονται στις περιοχές κρατικών ενισχύσεων ή έχουν μέσο όρο κατά κεφαλήν εισόδημα κάτω του 75% του εθνικού μέσου όρου. Γενικά για την περίοδο 2014-2020 οι περιφερειακές περιοχές πρέπει να είναι δήμοι που να πληρούν τα ακόλουθα 2 κριτήρια: το κ.κ ΑΕΠ του δήμου να είναι μικρότερο από το 90% του εθνικού μέσου όρου και ο χρόνος οδήγησης να είναι μεγαλύτερος από μισή ώρα προκειμένου κάποιος να προσεγγίσει μια μεγάλη αστική περιοχή η οποία ορίζεται ως άνω των 45.000 κατοίκων (ΣΕΣ Δανία: 196). Τα κριτήρια αυτά τα πληρούν 23 δήμοι με συνολικό πληθυσμό 940.000 κατοίκους.

¹⁴³Τα Φόρουμ Περιφερειακά Ανάπτυξης (Regional Growth Forums) που είναι εγκατεστημένα και στις 5 Δανικές περιφέρειες και στην περιφερειακή κοινότητα του Μπόρνχολμ είναι σημαντικοί εταίροι στην αναπτυξιακή προσπάθεια κάθε περιφέρειας. Κάθε Forum Ανάπτυξης αποτελείται από 20 μέλη που διορίζονται από το Περιφερειακό Συμβούλιο. Σε εθνικό επίπεδο, το Συμβούλιο Ανάπτυξης της Δανίας εξασφαλίζει τη συνοχή μεταξύ των περιφερειακών προσπαθειών και της κυβερνητικής αναπτυξιακής πολιτικής. Ο πρόεδρος του κάθε Περιφερειακού Φόρουμ Ανάπτυξης έχει μια έδρα στο Συμβούλιο Ανάπτυξης της Δανίας. (δες <http://www.forumpartnerships.zsi.at/attach/denmark2.pdf>)

παραγωγική χώρα'' και η ''Στρατηγική για τη Βαλτική Θάλασσα'' (PA Denmark, 2014:195-196).

Η Δανία θα συνεχίσει το εθνικό δίκτυο των αγροτικών περιοχών που έχει δημιουργηθεί και αναπτυχθεί στο πλαίσιο της προγραμματικής περιόδου 2007-2013 και αποτελείται από τις οργανώσεις, ενώσεις και δημόσιες διοικήσεις που συμμετέχουν στην προετοιμασία και υλοποίηση της ανάπτυξης των αγροτικών περιοχών της Δανίας. Επιπλέον, είναι δυνατόν να δημιουργηθεί ένα δίκτυο σχετικά με τις δραστηριότητες στον τομέα των αλιευτικών περιοχών (PA Denmark, 2014:198-200).

Όσον αφορά την ΒΑΑ, η Δανία προτίθεται να υλοποιήσει αντίστοιχες δράσεις, στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης προσέγγισης χωρίς την χρήση του εργαλείου των ΟΧΕ. Θα επιδιωχθεί η ολιστική αντιμετώπιση οικονομικών, περιβαλλοντικών –κλίμα, δημογραφικών και κοινωνικών προκλήσεων στις επιμέρους αστικές περιοχές λαμβάνοντας υπόψη και την προώθηση της συνοχής μεταξύ αγροτικών και αστικών περιοχών. Βάση για την κατάρτιση Στρατηγικής ΒΑΑ δύναται να αποτελέσουν προηγούμενες αναπτυξιακές στρατηγικές-συμπεριλαμβανομένων των σχεδίων ανάπτυξης των Δήμων και των στρατηγικών Agenda 21 για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Η δράση του ΕΤΠΑ θα εστιάσει σε ένα μικρό αριθμό των έργων ανάπτυξης σε επιλεγμένες αστικές περιοχές και θα υποστηρίξει υπό τον τίτλο «*Smart Urban Innovation*» την ανάπτυξη μεθόδων ή/και τεχνολογιών που μπορεί να οδηγήσει σε έξυπνα προϊόντα αύξησης της ενεργειακής απόδοσης και αποδοτικότητας των πόρων σε επιλεγμένες αστικές περιοχές της Δανίας πόλεις και κομποπόλεις με πληθυσμό άνω των 30.000 κατοίκων καθώς θεωρείται ότι ο πληθυσμός αυτό αποτελεί κρίσιμο μέγεθος για την προετοιμασία και υλοποίηση ολοκληρωμένων δράσεων. Το 5% των πόρων του ΕΤΠΑ, ήτοι 10,3 εκ ευρώ, σχεδιάζεται να χρησιμοποιηθούν για δράσεις ΒΑΑ, μέσω ενός ξεχωριστού ΑΠ, του ΑΠ 4 (PA Denmark, 2014: 198-200).

ΕΣΘΟΝΙΑ

Όπως περιγράφεται στο κείμενο ''*Συμφωνία Εταιρικής Σχέσης για τη χρήση των ευρωπαϊκών διαρθρωτικών ταμείων και των επενδυτικών κεφαλαίων 2014-2020*'' της Εσθονίας για την τρέχουσα προγραμματική περίοδο κατανέμονται στη χώρα 3,58 δις € στο πλαίσιο της Πολιτικής Συνοχής μέσω ενός πολυταμειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, Ταμείο Συνοχής) και επιπρόσθετα 725,8 εκατ. € πόροι από το ΕΓΤΑΑ – ΕΠ

Αγροτικής Ανάπτυξης- και 100,9 ΕΚΑΤ. € πόροι από το ΕΤΘΑ –ΕΠ Αλιείας(European Commission, 2014b).

Λαμβάνοντας υπόψη το μικρό μέγεθός της χώρας οι ενδοπεριφερειακές ανισότητες είναι αρκετά μεγάλες σε σύγκριση με την υπόλοιπη Ευρώπη και άλλες ανεπτυγμένες χώρες, σύμφωνα και με την εδαφική ανάλυση στην πρώτη ενότητα της ΣΕΣ. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι στην Επαρχία Χάριου παράγεται το 60% του ΑΕΠ της χώρας, το 10% του ΑΕΠ στην Επαρχία Τάρτου και μόλις το υπόλοιπο 30% στις υπόλοιπες 13 Επαρχίες, ενώ και το κατά κεφαλήν ΑΕΠ υπερέβη τον εθνικό μέσο όρο στο Τάλιν και στην Επαρχία Χάριου αγγίζοντας το 160% και 141% αντίστοιχα με στοιχεία του 2012. Η Εσθονία συνεπώς καλείται την νέα προγραμματική περίοδο να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις και να περιορίσει τις διαφορές όσον αφορά στην απασχόληση, στην συγκέντρωση του πληθυσμού και των ενεργών οικονομικών δραστηριοτήτων που επικεντρώνονται σε μεγαλύτερες αστικές περιοχές, κυρίως γύρω από τις μεγαλύτερες πόλεις, στη συρρίκνωση της απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα, στη σημαντική αύξηση της ζήτησης για υπηρεσίες στις μεγάλες αστικές περιοχές μέσω μιας ολιστικής προσέγγισης. Επιπλέον πρέπει να αντιμετωπίσει την περιορισμένη ικανότητα και ανεπαρκή συνεργασία μεταξύ των Τοπικών Αρχών και την περιορισμένη εμπλοκή του ιδιωτικού τομέα και της κοινωνίας των πολιτών στην αναπτυξιακή διαδικασία της χώρας. (PA Estonia, 2014:40).

Η ολοκληρωμένη προσέγγιση του προγράμματος, όπως περιγράφεται στην ΣΕΣ θα αντιμετωπιστεί κυρίως με την εφαρμογή των CLLDs κατά τα πρότυπα του LEADER όπως αυτό εφαρμόστηκε κατά την προγραμματική περίοδο 2007-2013, όπου 26 ΟΤΔ σχηματίστηκαν στην Εσθονία καλύπτοντας πάνω από το 99% των αγροτικών περιοχών όπως αυτά ορίζονται ως τα εδάφη των αγροτικών δήμων και των μικρών πόλεων με πληθυσμό έως 4.000 κατοίκους. Το μέγεθος και ο πληθυσμός της περιοχής μιας ΟΤΔ -10.000 έως 100.000- πρέπει να παρέχει επαρκή μάζα όσον αφορά τους ανθρώπινους και οικονομικούς πόρους προκειμένου να εφαρμοστεί μια αντίστοιχη αναπτυξιακή στρατηγική. Για την περίοδο 2014-2020, το σχέδιο αγροτικής ανάπτυξης προβλέπει 93,6 εκατ. ευρώ για το μέτρο, δηλαδή περίπου 10% του προϋπολογισμού του σχεδίου. Το Υπουργείο Γεωργίας θα είναι η ΔΑ για το Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020. Κατά την εκπόνηση μιας στρατηγικής με εστίαση είτε στον γεωργικό είτε στον αλιευτικό τομέα και προκειμένου να εξασφαλιστεί η συνοχή των επιμέρους παρεμβάσεων θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι άλλες αναπτυξιακές στρατηγικές της περιοχής (PA Estonia, 2014: 166-170).

Όσον αφορά το εργαλείο των ΟΧΕ δεν θα εφαρμοστεί, αλλά θα χρησιμοποιηθεί μια ολοκληρωμένη προσέγγιση στις προκλήσεις της περιφερειακής ανάπτυξης σε επίπεδο αστικών περιοχών και λειτουργικών περιοχών. Σε λειτουργικές περιοχές, θα εφαρμοστεί ολοκληρωμένη προσέγγιση εκτός των αστικών περιοχών του Τάλιν και του Ταρτού, μέσω του ΑΠ 5 «Ανάπτυξη μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των περιφερειών» του ΕΠ. Οι επαρχίες της Εσθονίας καλούνται να καταρτίσουν Σχέδια Δράσης που ουσιαστικά αποτελεί επικαιροποίηση των υφιστάμενων Αναπτυξιακών Σχεδίων δίνοντας έμφαση στα ζητήματα τόνωσης της οικονομίας, της απασχόλησης και της περιφερειακής εξειδίκευσης και εν τέλει στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των περιφερειών. Πρέπει δε να συνάδουν με την Στρατηγική Περιφερειακής Ανάπτυξης της Εσθονίας¹⁴⁴, το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων «Εσθονία 2020» και τα υπόλοιπα εθνικά στρατηγικά έγγραφα. Τα Σχέδια Δράσης θα συντονίζονται από τα αρμόδια Υπουργεία και θα εγκρίνονται από τον Υπουργό Περιφερειακής Πολιτικής (PA Estonia, 2014: 170-171).

Η ΒΑΑ περιγράφεται ότι θα υποστηριχθεί πρωτίστως από τον ΑΠ 9 του ΕΠ «Αειφόρος αστική ανάπτυξη» με στόχο την κάλυψη των αναπτυξιακών αναγκών όπως αυτές αναδείχτηκαν και περιγράφονται στην ενότητα 1.1.3 της ΣΕΣ «Τάσεις και προκλήσεις περιφερειακής ανάπτυξης» (PA Estonia, 2014:40-47). Οι δράσεις που θα προταθούν στο πλαίσιο του ΑΠ θα πρέπει να αναφέρονται σε αστικές περιοχές με πληθυσμό άνω των 50.000 κατοίκων¹⁴⁵ και να αποσκοπούν στην άρση σημαντικών εμποδίων στην αναπτυξιακή διαδικασία των αστικών περιοχών. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην βιώσιμη αστική κινητικότητα με στόχο τη μείωση της χρήσης των αυτοκινήτων και, κατά συνέπεια, τη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. Πόροι του ΑΠ 9 θα διατεθούν για την επίλυση του προβλήματος της έλλειψης εγκαταστάσεων παιδικής μέριμνας, προκειμένου να βελτιωθούν οι ευκαιρίες απασχόλησης των γονέων και να μειωθεί η αναγκαστική κινητικότητα εντός των αστικών περιοχών. Στις μεγαλύτερες πόλεις της περιφέρειας Ίντα-

¹⁴⁴Η κυβέρνηση της Δημοκρατίας επικύρωσε αυτή τη στρατηγική και το σχέδιο εφαρμογής της για την περίοδο 2014-2020 στις 20 Μαρτίου 2014. Αυτή η νέα στρατηγική επικεντρώνεται στις αναπτυξιακές ανάγκες όλων των περιφερειών της Εσθονίας και επενδύει περισσότερο από ό, τι στο παρελθόν στη βελτίωση της διαθεσιμότητας της εργασίας και των υπηρεσιών σε περιοχές που επηρεάστηκαν αρνητικά από την αστικοποίηση, δίνοντας έμφαση στα πλεονεκτήματα και τις μοναδικές πτυχές κάθε περιοχής. <https://www.siseministeerium.ee/en/regional-affairs/regional-development>

¹⁴⁵Υπάρχουν πέντε περιοχές που πληρούν το κριτήριο αυτό στην Εσθονία: Ταλίν, Τάρτου, Πάρνου, Νάρβα και Pärnu, Narva και Κόχτλα-Γιέρβε/Τζόβι.

Βίρου θα επιδιωχθεί η αναβάθμιση των υποβαθμισμένων αστικών περιοχών ώστε αυτές να καταστούν ελκυστικές για την εγκατάσταση επιχειρήσεων. Κάθε αστική περιοχή που πληροί τις σχετικές προϋποθέσεις πρέπει να υποβάλλει, με τη συμμετοχή των ΟΤΑ στις αστικές περιοχές - αντίστοιχη Στρατηγική για τη ΒΑΑ στη βάση οικονομικών, περιβαλλοντικών, κλιματικών, δημογραφικών και κοινωνικών προκλήσεων. Εκτός των αστικών περιοχών του Ταλίν και του Ταρτού, θα δοθεί επίσης μεγάλη σημασία στις δραστηριότητες που αποσκοπούν στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των περιφερειών στο πλαίσιο του ΑΠ 5 του ΕΠ. Εκτός των παρεμβάσεων στο πλαίσιο του ΑΠ 9 «Αειφόρος Αστική Ανάπτυξη» ορισμένες άλλες παρεμβάσεις θα χρηματοδοτηθούν από τους ΑΠ 6 «Ενεργειακή Αποδοτικότητα», 4 «Ανάπτυξη της επιχειρηματικής ικανότητας και υποστήριξης της Έρευνας και Καινοτομίας» 2 «Αύξηση της Κοινωνικής Ένταξης» και 10 «Βιώσιμες Μεταφορές» του ΕΠ (ΡΑ Estonia, 2014:171).

ΦΙΛΑΝΔΙΑ

Την περίοδο 2014-2020 στη Φινλανδία κατανέμονται περίπου 1,47 δις ευρώ για την Πολιτική Συνοχής (ΕΤΠΑ και ΕΚΤ), συμπεριλαμβανομένων των 161,3 εκ για την εδαφική συνεργασία. Επιπλέον 2,38 δις ευρώ από το ΕΓΤΑΑ θα αφιερωθούν στην ανάπτυξη του γεωργικού τομέα και των αγροτικών περιοχών και 74,4 εκ ευρώ από το ΕΤΘΑ για τον τομέα της αλιείας. Η υλοποίηση της Πολιτικής Συνοχής θα γίνει μέσω 2 πολυταμειακών ΕΠ τα οποία συγχρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ –ΕΠ της Ηπειρωτικής Φινλανδίας και το ΕΠ των Νήσων Άλαντ (European Commission, 2014b).

Ήδη από το 1996 στη Φινλανδία λειτουργούν ΟΤΔ LEADER στο πλαίσιο του ΕΓΤΑΑ, ενώ αντίστοιχες Τοπικές Ομάδες Αλιείας άρχισαν να λειτουργούν από το 2008, για την αντιμετώπιση τοπικών προκλήσεων με την ανάπτυξη των κατάλληλων λύσεων και πάντα στη βάση συνεργασίας μεταξύ των διαφόρων φορέων των αντίστοιχων περιοχών. Στην ίδια κατεύθυνση Φινλανδία θα συνεχίσει και κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020, με την χρηματοδότηση του ΕΓΤΑ και του ΕΤΘΑ. Στη ΣΕΣ 2014-2020 δεν προβλέπεται η χρηματοδότηση από το ΕΤΠΑ ή το ΕΚΤ στο πλαίσιο των CLLDs. Εξαίρεση θα αποτελέσουν οι περιπτώσεις των αστικών περιοχών που αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες προκλήσεις και δεν προβλέπεται χρηματοδότηση δράσεων από το ΕΓΤΑΑ και το ΕΤΘΑ, με την προϋπόθεση ότι θα ακολουθείται η bottom-up προσέγγιση κατά την φάση του σχεδιασμού της στρατηγικής. Η

παρέμβαση αυτή στοχεύει κατά κύριο λόγο στις μεγαλύτερες πόλεις και τα κέντρα των δήμων με πληθυσμό άνω των 23.000 κατοίκων, με κύριο στόχο προώθηση της απασχόλησης, την ανάδειξη ευκαιριών και του κοινωνικού κεφαλαίου, καθώς και την ενίσχυση του αισθήματος της «κοινότητας» (PA Finland, 2014:87).

Οι ΟΧΕ θα χρησιμοποιηθούν ως βασικό εργαλείο στο πλαίσιο της ΒΑΑ στην Φιλανδία, καλύπτοντας για την περίοδο 2014-2020 τις έξι μεγαλύτερες πόλεις Ελσίνκι, Έσποο, Βάνταα, Ουλού, Τάμπερα, Τουρκού χωρίς αυτό να αποκλείει την εφαρμογή και σε άλλες περιοχές που θα προταθούν στην πορεία καλύπτοντας ειδικές αναπτυξιακές ανάγκες των περιοχών αυτών. Το δίκτυο που δημιουργήθηκε από τις 6 αυτές πόλεις προχώρησε στην κατάρτιση της Στρατηγικής 6ΑΙΚΑ – Open and smart services)¹⁴⁶, οι δράσεις της οποίας θα συμβάλλουν στην ΒΑΑ, ενώ παράλληλα θα είναι και οι φορείς υλοποίησης της στρατηγικής. Η στρατηγική έχει τρεις τομείς προτεραιότητας: ανοικτές πλατφόρμες καινοτομίας, ανοικτά δεδομένα και διεπαφές και ανοικτή συμμετοχή και θα συμβάλλει στην αναζωογόνηση των πόλεων και την ανταγωνιστικότητα τους. Η εφαρμογή των ΟΧΕ για ΒΑΑ στις 6 πόλεις δικαιολογείται στη βάση ότι αυτές αποτελούν τα κέντρα έρευνας, ανάπτυξης και καινοτομίας και έχουν έτσι μεγάλη σημασία για την εθνική οικονομία¹⁴⁷. Επιπλέον αντιμετωπίζουν κοινές προκλήσεις όπως η ανάπτυξη καλύτερων υπηρεσιών, η προώθηση της ανταγωνιστικότητας, τα ανοικτά και βιώσιμα μοντέλα λειτουργίας. Οι πόλεις αυτές θα χρησιμοποιηθούν ως πλατφόρμες ανάπτυξης πειραματισμού νέων καινοτομιών με πρωταρχικό στόχο την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της Φιλανδίας που αποτελεί παραδοσιακά, όπως τονίζεται στη ΣΕΣ, επίκεντρο της αστικής της πολιτικής. Τα νέα επιχειρησιακά μοντέλα που θα παράγονται ως αποτέλεσμα της στρατηγικής θα είναι διαθέσιμα σε όλες τις Φιλανδικές πόλεις και Δήμους. Οι πόλεις αυτές έχουν συστήσει μια ηγετική ομάδα διαχείρισης της ΟΧΕ -κάθε πόλη αντιπροσωπεύεται στην ομάδα- η οποία είναι υπεύθυνη για τον συντονισμό και την παρακολούθηση της Στρατηγικής (PA Finland, 2014:88-90).

Οι προτεραιότητες που τίθενται στα πλαίσια της ΟΧΕ για την ΒΑΑ αντιστοιχούν στον ΑΠ 2 του ΕΠ ‘Βιώσιμη Ανάπτυξη και απασχόληση 2014-2020’ και στους ΘΣ 1 και 4 και περιλαμβάνουν όλες τις επενδυτικές προτεραιότητες. Επίσης η Στρατηγική ΟΧΕ περιλαμβάνει και δράσεις ΕΚΤ που εμπίπτουν στους ΘΣ 8,9,10 του ΕΠ του ΕΚΤ. Οι πόροι

¹⁴⁶ Η Six City Strategy – Open and Smart Services είναι μια στρατηγική για ΒΑΑ που υλοποιείται από τις έξι μεγαλύτερες πόλεις της Φινλανδίας: Ελσίνκι, Έσποο, Βάνταα, Ουλού, Τάμπερα, Τουρκού. https://Gaika.fi/wp-content/uploads/2015/11/6Aika-strategia_p%C3%A4ivitys_2015_EN.pdf

¹⁴⁷ Επισημαίνεται ότι στις 6 αυτές πόλεις συγκεντρώνεται το 30% του πληθυσμού της Φιλανδίας

του ΕΤΠΑ που θα συνδράμουν στην ΟΧΕ ανέρχονται 39,5 εκ. ευρώ (5% των πόρων του Ταμείου). Οι πόροι αντίθετα του ΕΚΤ δεν προσδιορίζονται εκ των προτέρων αλλά με την οριστικοποίηση των πράξεων που θα επιλεγούν στο πλαίσιο της ΟΧΕ (ΡΑ Finland, 2014).

ΓΑΛΛΙΑ

Για την περίοδο 2014-2020, η συνολική χρηματοδότηση της πολιτικής για τη συνοχή στη Γαλλία (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ) ανέρχεται σε 15,9 δις € συμπεριλαμβανομένου συνολικού ποσού 310 εκ. € για την Πρωτοβουλία «Απασχόληση των Νέων». Οι πόροι του ΕΤΠΑ ανέρχονται σε 8,5 δις €, ενώ οι πόροι του ΕΚΤ στον προϋπολογισμό των ΕΔΕΤ της χώρας ανέρχονται σε 6,02 δις € (41,7%). Για κάθε ένα από τα Ταμεία ΕΤΠΑ και ΕΚΤ καταρτίζονται 32 ΠΕΠ συγχρηματοδοτούμενα από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ, 2 ΠΕΠ συγχρηματοδοτούμενα από το ΕΤΠΑ, 2 ΠΕΠ συγχρηματοδοτούμενα από το ΕΚΤ, 5 διαπεριφερειακά ΕΠ συγχρηματοδοτούμενα από το ΕΤΠΑ, 1 εθνικό πρόγραμμα τεχνικής βοήθειας που συγχρηματοδοτείται από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ, 1 εθνικό πρόγραμμα για την απασχόληση και την ένταξη που συγχρηματοδοτείται από το ΕΚΤ (European Commission, 2014b).

Όπως περιγράφεται στη ΣΕΣ η ισότητα των εδαφών αποτελεί τη βασική αναφορά της Γαλλίας με ορίζοντα το 2020 όσον αφορά την εδαφική ανάπτυξη. Αυτό ακριβώς αποτυπώνεται τόσο στο νόμο της Γαλλίας MAPTAM/2013¹⁴⁸ ως βασική μεταρρύθμιση της αποκέντρωσης, αλλά και στα άλλα δύο συμπληρωματικά νομοσχέδια «Κινητοποίηση των περιφερειών για την ανάπτυξη, την απασχόληση και την προώθηση της εδαφικής ισότητας» («la mobilisation des régions sur la croissance et l'emploi et la promotion de l'égalité des territoires») και «Ανάπτυξη της εδαφικής αλληλεγγύης και της δημοκρατίας σε τοπικό επίπεδο» («développement des solidarités territoriales et de la démocratie locale»). Περαιτέρω η δημιουργία του CGET τον Απρίλιο του 2014 (décision CIMAP du 17 juillet 2013)¹⁴⁹, η αποτελούμενη από την DATAR, το SGCIV και ACSE αναμένεται να ενισχύσει

¹⁴⁸ LOI n° 2014-58 du 27 janvier 2014 de modernisation de l'action publique territoriale et d'affirmation des métropoles: αποσκοπεί στην αποσαφήνιση των αρμοδιοτήτων των τοπικών αρχών προβλέπει τη δημιουργία περιφερειακών συμβουλίων (conférences territoriales de l'action publique/CTAP) ν για τις δημόσιες παρεμβάσεις σε κάθε περιοχή την και τις επιτροπές διαβούλευσης μεταξύ των τοπικών αρχών και την αναδιοργάνωση του νομικού καθεστώτος των μητροπόλεων.

¹⁴⁹ Η Γενική Επιτροπή για την Ισότητα των εδαφών (CGET) είναι η Εθνική Αρχή Συντονισμού σύμφωνα με τον ΚΚΔ /2013 (ΑΡΘΡΟ 123.8). Μέσω του Εθνικού Προγράμματος της Τεχνικής βοήθειας συμβάλλει στον συντονισμό των διοικητικών περιφερειών, διασφαλίζει την αξιοποίηση των πόρων των ΕΔΕΤ και ενισχύει την προβολή της δράσης των ΕΔΕΤ. Η CGET προέρχεται από το

την δράση του κράτους για τους διάφορους τύπους εδαφών. Η ισότητα μεταξύ των εδαφών διασφαλίζεται επίσης μέσω του νέου πλαισίου της αστικής πολιτικής που ορίζεται στο νόμο “Περί πολεοδομίας και αστικής συνοχής” (la loi de programmation pour la ville et la cohésion urbaine) που εγκρίθηκε στις 21 Φεβρουαρίου 2014, οι διατάξεις του οποίου θα καταστήσουν δυνατή τη συγκέντρωση των δημοσίων πόρων στις πιο προβληματικές περιοχές (PA France, 2014: 300-301).

Δεδομένου ότι καθένας από τους τύπους των εδαφών αστικών περιοχών, αγροτικές περιοχές, παράκτιες περιοχές, ορεινές) χαρακτηρίζεται από κοινές αναπτυξιακές προκλήσεις που ξεπερνούν τα περιφερειακά διοικητικά όρια, η Γαλλία και σε συνέχεια της εμπειρίας της από τις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους, θα συνεχίσει και την περίοδο 2014-2020 να επιδιώκει την ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη και μέσω διαπεριφερειακών προγραμμάτων¹⁵⁰, αξιοποιώντας τα νέα εργαλεία ΟΧΑ¹⁵¹ σε συνδυασμό με την πολυεπίπεδη διακυβέρνηση (PA France, 2014: 301).

Κατά την προγραμματική περίοδο 2007-2013 και στα πλαίσια του προγράμματος LEADER με την υποστήριξη του ΕΓΤΑΑ, δημιουργήθηκαν στις αγροτικές περιοχές 222 ΟΤΑ καλύπτοντας το 52% του γαλλικού πληθυσμού και το 53,5% της επικράτειας καθώς και αντίστοιχα 16 ΟΤΑ Αλιείας στις παράκτιες περιοχές. Για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 η Γαλλία αξιοποιώντας την εμπειρία που απέκτησε την περίοδο 2007-2013 και μέσω του εργαλείου CLLD θα επιδιώξει την αντιμετώπιση τοπικών αναπτυξιακών προβλημάτων στο έδαφός της, την ενίσχυση του διαλόγου μεταξύ των διαφόρων φορέων των επιμέρους περιοχών της μέσω της δημιουργίας τοπικής εταιρικής σχέσης δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, την bottom-up προσέγγιση στην κατάρτιση ολοκληρωμένων πολυτομεακών στρατηγικών

συγχώνευση της Διυπουργικής αντιπροσωπεία χωροταξικού σχεδιασμού και περιφερειακής ελκυστικότητας (Délégation à l'aménagement du territoire et à l'attractivité régionale/DATAR), της Γενικής Γραμματείας της Διυπουργικής Επιτροπής των Πόλεων (Secrétariat général du comité interministériel des villes/SGCIV) και της Εθνικής Υπηρεσίας Κοινωνικής Συνοχής και Ισότητας των Ευκαιριών (l'Agence nationale pour la cohésion sociale et l'égalité des chances /Acse). <http://www.cget.gouv.fr/le-cget/missions>

¹⁵⁰Ο καινοτόμος χαρακτήρας αυτών των διαπεριφερειακών προσεγγίσεων υπογραμμίστηκε από τις αξιολογήσεις που πραγματοποιήθηκαν τόσο σε εθνικό επίπεδο (Viaregio) όσο και σε άλλα προγράμματα σύμφωνα με το ΣΕΣ της Γαλλίας

¹⁵¹Προκειμένου να διευκολύνει τον προγραμματισμό αποφάσεων των αρχών διαχείρισης και να αναλύσει το περιεχόμενο και τους όρους της χρήσης των νέων εργαλείων της ΟΧΑ που προβλέπονται στους κανονισμούς, η DATAR ανέθεσε την εκπόνηση μελέτης με συντονιστική επιτροπή αποτελούμενη από τους διαχειριστές των υπουργείων, την Ένωση των Περιφερειών της Γαλλίας, άλλες ενώσεις εκλεγμένων αντιπροσώπων και δομές που αναφέρονται στα εδάφη. <http://www.europe-en-france.gouv.fr/>

τοπικής ανάπτυξης και διακυβέρνησης και τέλος την ενίσχυση της δικτύωσης των ΟΤΔ και την προώθηση της συνεργασίας (PA France, 2014: 303).

Το εργαλείο των CLLDs θα χρησιμοποιηθεί κυρίως μέσω του ΕΓΤΑΑ και του ΕΤΘΑ, σε αγροτικές, παράκτιες, περιαστικές ή μικτές περιοχές (αστικές, αγροτικές, παράκτιες, αγροτικές, παράκτιες, χερσαίες). Συνεπώς, θα αναζητηθούν συνέργειες μεταξύ των ομάδων Leader και των τοπικών ομάδων αλειάς αλλά και συνέργειες με τις ΟΧΕ/ΕΤΠΑ. Βασικά κείμενα κατευθύνσεων για το εργαλείο των CLLDs αποτελούν η Εθνική Στρατηγική για τη θάλασσα και την ακτογραμμή αλλά και ο αντίστοιχος νόμος σχετικά με την «ανάπτυξη και την προστασία του βουνού του 1985¹⁵²» και ο νόμος για τα ποτάμια και τις λεκάνες του 1964¹⁵³. Στο πλαίσιο αυτό κάθε ΕΠ θα πρέπει να περιγράψει την χρήση του εργαλείου CLLD, όσον αφορά τους επιδιωκόμενους στόχους και προτεραιότητες λαμβάνοντας υπόψη τις επιμέρους διαγνωστικές ανάγκες του, την εφαρμογή ή μη σε μικτές περιοχές του εργαλείου και τον καθορισμό του πληθυσμιακού μεγέθους που απαιτείται για την εφαρμογή του στην περίπτωση παρέκκλισης από το πληθυσμιακό μέγεθος που ορίζει ο ΚΚΔ¹⁵⁴ (PA France, 2014: 304-305).

Στη Γαλλία οι ΟΧΕ θα εφαρμοστούν στο πλαίσιο πολυταμειακής προσέγγισης σε διάφορους τύπους εδαφών όπως: οικισμούς, μητροπόλεις και αστικές περιοχές, γειτονιές προτεραιότητας της αστικής πολιτικής. Οι περιοχές παρέμβασης στις οποίες θα εφαρμοστούν οι ΟΧΕ είτε προσδιορίζονται στα ΕΠ είτε επιλέγονται μέσω ανταγωνιστικής διαδικασίας κατόπιν πρόσκλησης υποβολής σχεδίων. Θα χρηματοδοτηθούν κυρίως από τα κονδύλια του ΕΤΠΑ και, σε ορισμένες περιπτώσεις, από το ΕΚΤ και το ΕΓΤΑΑ, ενώ δεν προβλέπεται συμμετοχή του ΕΤΘΑ μέσω των ΟΧΕ. Εναπόκειται σε κάθε πρόγραμμα να περιγράψει το εργαλείο των ΟΧΕ όσον αφορά τις διατάξεις εφαρμογής και, ειδικότερα, τον τρόπο επιλογής των αντίστοιχων Στρατηγικών αλλά και τις αρμοδιότητες των εμπλεκόμενων φορέων σύμφωνα με τα οριζόμενα στον Κανονισμό του ΕΤΠΑ (PA France, 2014:306-307).

¹⁵²Politique de MASSIFS DE MONTAGNE

¹⁵³ET DE FLEUVES

¹⁵⁴Η παρέκκλιση αυτή θα μπορούσε, για παράδειγμα, να εφαρμοστεί:

- νησιωτικές περιοχές που βρίσκονται κάτω από το όριο των 10.000 κατοίκων ·
- τα εδάφη συμπεριλαμβανομένων των αστικών περιοχών, ιδίως στο πλαίσιο των προβληματικών αστικών και αγροτικών περιοχών (μεγάλη πόλη στις περιαστικές περιοχές, πόλεις-λιμάνια, παράκτιες περιοχές ...) με μια ισχυρή έλξη, και που υπερβαίνουν το ανώτατο όριο των 150 000 κατοίκων αλλά αποτελούν ένα συνεκτικό έδαφος που ανταποκρίνεται σε μια στρατηγική τοπικής ανάπτυξης ·
- σε οργανωμένες περιοχές που έχουν υποστεί δημογραφικές αλλαγές κατά τη διάρκεια του προγραμματισμού 2007-2013, ώστε να μπορούν να υποβάλουν αίτηση στην νέα προγραμματική περίοδο.

Η Γαλλία θέτει ως βάση για τον σχεδιασμό ΒΑΑ την προώθηση εφαρμογής των αναπτυξιακών πολιτικών σύμφωνα με μια ολοκληρωμένη και πολυτομεακή προσέγγιση, ανταποκρινόμενη στις προκλήσεις της ανταγωνιστικότητας –με την βελτίωση της ελκυστικότητας των γαλλικών πόλεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στον κόσμο- και του οικονομικού δυναμισμού των εδαφών της, καταπολεμώντας τον αποκλεισμό, μειώνοντας τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις των πόλεων (μεταφορές, ενέργεια), τη βελτίωση του περιβάλλοντος διαβίωσης. Τονίζεται ιδιαίτερα η εδραίωση ισχυρών τοπικών εταιρικών σχέσεων, μεταξύ των πολιτών, της κοινωνίας των πολιτών και της τοπικής οικονομίας καθώς και η ανάπτυξη νέων τρόπων διακοινοτικής διακυβέρνηση (ό.π.).

Σύμφωνα με τα μέτρα που έθεσε σε εφαρμογή η γαλλική κυβέρνηση μετά το «Σχέδιο της Αειφόρου Πόλης» («Plan Ville Durable»)¹⁵⁵ οι ολοκληρωμένες δράσεις θα πραγματοποιηθούν από διαδημοτικές συνεργασίες και θα εστιαστούν σε ζητήματα Στρατηγική γης και ανάπτυξης χώρων (π.χ. έλεγχος της αστικής εξάπλωσης, αναζήτηση πιο συμπαγών αστικών μορφών κλ.π.), συνδέσεις και κινητικότητα (π.χ. αναζήτηση εναλλακτικών τρόπων μετακίνησης, ανάπτυξη των δυνατοτήτων των ψηφιακών δικτύων), κοινωνική συνοχή, ποιότητα ζωής και ελκυστικότητα του εδάφους (π.χ. προώθηση ενός κοινωνικού μίγματος στις γειτονίες, ισορροπία των αστικών λειτουργιών, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης υπηρεσιών, δραστηριοτήτων και επιχειρήσεων), Περιβάλλον και Φυσικοί Πόροι (π.χ. μείωση της κατανάλωσης ενέργειας, νερού, πρώτων υλών και εκπομπών αποβλήτων, ατμοσφαιρικών ρύπων και CO₂ καθώς και πρόβλεψη της κλιματικής αλλαγής). Στο στάδιο αυτό οι δημόσιοι φορείς διακοινοτικής συνεργασίας (Etablissements publics de coopération intercommunale/EPCI) και οι διακοινοτικές δομές που είναι υπεύθυνες για τον προγραμματισμό και την αστική ανάπτυξη που εμπλέκονται στην πρωτοβουλία EcoCity/Cityof Tomorrow και την πρωτοβουλία EcoQuartier, είναι επιλέξιμοι σε προσκλήσεις για την υποβολή προτάσεων για ολοκληρωμένα έργα εδαφικής ανάπτυξης στο πρόγραμμα αναζωογόνησης των κέντρων της πόλης. (PA France, 2014: 305).

Στη ΣΕΣ της Γαλλίας και όσον αφορά την ΒΑΑ δίνονται κατευθύνσεις ώστε να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην ανανέωση εγκαταλελειμμένων γαιών σε βιομηχανικές ή οικονομικές ζώνες, σε εδαφικές στρατηγικές που θα εξασφαλίζουν την σύνδεση αστικών και αγροτικών

¹⁵⁵ Ένα σχέδιο δράσης για την αειφόρο πόλη, το οποίο είναι σύμφωνο με τις δεσμεύσεις του Φόρουμ Περιβάλλοντος Grenelle, υποβλήθηκε από τον Υπουργό Εξωτερικών της Οικολογίας, της Ενέργειας, της Αειφόρου Ανάπτυξης και του Περιβάλλοντος Mer, Jean-Louis Borloo, 22 Οκτωβρίου 2008.
<http://www.territoires.gouv.fr/ville-durable>

περιοχών, ενθαρρύνοντας τη συμμετοχή των πολιτών, στην ανασυγκρότηση χωριών ή παλαιών κέντρων μικρών ή μεσαίων πόλεων, σε καινοτόμα σχέδια στους τομείς του πολεοδομικού σχεδιασμού, σε γειτονίες που στεγάζουν πληθυσμούς που αντιμετωπίζουν δυσκολίες, πρωτίστως οι γειτονίες προτεραιότητας της πολιτικής της πόλης και σε Χωρικά Σχέδια ΒΑΑ όπως η Agenda 21 (PA France, 2014: 305).

Οι γειτονίες προτεραιότητας (*quartiers prioritaires*) όπως ορίζονται στο αναθεωρημένο Σχέδιο της πολιτικής της πόλης (2014)¹⁵⁶ βρίσκονται τόσο στα εξωτερικά προάστια των μεγάλων πόλεων, ή και στο κέντρο τους ή και σε μεσαίες πόλεις, χαρακτηρίζονται δε από έναν ελάχιστο αριθμό κατοίκων και ένα χάσμα στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη που εκτιμάται από το κριτήριο της συγκέντρωσης πληθυσμών χαμηλού εισοδήματος¹⁵⁷. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στη ΣΕΣ της Γαλλίας αποτελούν οι γειτονίες αυτές την πραγματικότητα της φτώχειας στη Γαλλία (PA France, 2014: 306).

Το μοναδικό πλαίσιο για την εφαρμογή της αστικής πολιτικής της Γαλλίας θα αποτελέσουν τα νέα συμβόλαια πόλης (*les contrats de ville 2014-2020*)¹⁵⁸. Περιλαμβάνουν δράσεις στο πλαίσιο των ΕΔΕΤ και αποσκοπούν στην διατύπωση των αστικών, κοινωνικών και οικονομικών πτυχών της πολιτικής της πόλης προκειμένου να ανταποκριθούν στα οικονομικά, κοινωνικά, περιβαλλοντικά, δημογραφικά και κλιματικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν αυτά τα αστικά κέντρα (PA France, 2014: 306).

Για μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα, τα συμβόλαια της πόλης είναι διαρθρωμένα γύρω από έναν αυστηρότερο αριθμό θεματικών προτεραιοτήτων, προτεραιότητες οι οποίες τίθενται σε συνέχεια των επιμέρους ζητημάτων και προκλήσεων που εντοπίζονται στις περιοχές αυτές. Δύναται να συναφθούν στην κλίμακα των οικισμών ή των μητροπολιτικών περιοχών, καλύπτοντας διαφορετικούς τύπους αστικών περιοχών και η κύρια προτεραιότητα τους θα είναι η απασχόληση των νέων με ειδική στήριξη στην επιχειρηματικότητα. Τέλος, θα δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στα θέματα της ποιότητας της καθημερινής ζωής που αντιμετωπίζουν οι κάτοικοι αυτών των γειτονιών. Οι ΔΑ σε συνεργασία με η Περιφερειακή Εταιρική Σχέση καθορίζουν σε κάθε ένα από τα ΕΠ τα κριτήρια επιλογής των επιλέξιμων περιοχών (ό. π.).

¹⁵⁶Décret n° 2017-222 du 23 février 2017 Stratégie nationale pour la mer et le littoral στο http://www.ville.gouv.fr/IMG/pdf/loi_commentee.pdf

¹⁵⁷Τα άτομα με πόρους κάτω του 60% του μέσου εισοδήματος φορολογίας αναφοράς αναγνωρίζονται ως πληθυσμοί χαμηλού εισοδήματος.

¹⁵⁸<http://www.cget.gouv.fr/dossiers/contrats-de-vil>

Σε διακοινοτικές περιοχές, την ευθύνη για την διαγνωστική ανάλυση των επιμέρους ζητημάτων, την κατάρτιση των Σχεδίων αλλά και τον συντονισμό της σύμβασης της πόλης και σε περίπτωση που προβλέπεται και την υλοποίηση των δράσεων διακοινοτικής εμβέλειας, έχουν οι δημόσιοι φορείς διακοινοτικής συνεργασίας (EPCI). Στο επίπεδο του δήμου υπεύθυνος θεωρείται ο δήμαρχος για την εκτέλεση της σύμβασης της πόλης και συμβάλλει στις ενέργειες των άλλων υπογραφόντων σύμφωνα με τους όρους που ορίζονται από τη σύμβαση της πόλης (PA France, 2014: 306-308).

Τονίζεται βέβαια η σημασία που έχει για τις πόλεις, τους θεσμούς διακοινοτικής Συνεργασίας /Αστικές Αρχές (EPCI) αλλά και για τις περιφερειακές αρχές διαχείρισης η ύπαρξη μιας ομάδας έργου που είναι επιφορτισμένη με την πολιτική της πόλης αλλά και προσαρμοσμένα εργαλεία παρακολούθησης αξιολόγησης. Δίνεται επιπλέον έμφαση στην μεγαλύτερη κινητοποίηση ιδιωτικών φορέων με τη συμμετοχή τους τόσο στην μακροπρόθεσμη εταιρική σχέση αλλά και τη συμμετοχή τους στις επιμέρους πράξεις των Στρατηγικών (PA France, 2014: 308).

Ως εκ τούτου η πολιτική της πόλης αποτελεί σημαντική συνιστώσα της ολοκληρωμένης και αειφόρου αστικής ανάπτυξης για την περίοδο 2014-2020. Το 10% των κονδυλίων του ΕΤΠΑ της χώρας ήτοι 850 εκ.€ και το 1,83% του ΕΚΤ ήτοι 62 εκ. € που διαχειρίζονται οι περιφερειακές αρχές διαχείρισης έχει ως στόχο να στηρίξει κατά προτεραιότητα την πολιτική της πόλης, ιδίως στο πλαίσιο ολοκληρωμένων αστικών στρατηγικών (PA France, 2014: 309).

GERMANIA

Για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 διατίθενται στη Γερμανία στο πλαίσιο της Πολιτικής Συνοχής συνολικοί πόροι 18,2 δις ευρώ εκ των οποίων 10,8 δις ευρώ από το ΕΤΠΑ και 7,5 δις ευρώ από το ΕΚΤ. Για κάθε ένα από τα Ταμεία ΕΤΠΑ και ΕΚΤ καταρτίζονται 15 ΠΕΠ, ένα πολυταμειακό πρόγραμμα ΕΤΠΑ/ΕΚΤ για την Κάτω Σαξονία και ένα Εθνικό ΕΠ στο πλαίσιο του ΕΚΤ. Επιπλέον και στο πλαίσιο του ΠΑΑ αναπτύσσονται 14 ΕΠ για τις αγροτικές περιοχές με συγχρηματοδότηση του ΕΓΤΑΑ, και ένα Εθνικό Πρόγραμμα με συγχρηματοδότηση από το ΕΤΘΑ (European Commission, 2014b).

Στη ΣΕΣ της Γερμανίας επισημαίνεται ότι η ΟΧΑ έχει ιδιαίτερη σημασία για την βιώσιμη ανάπτυξη των πόλεων και των περιοχών της εν γένει, δεδομένου ότι οι τρέχουσες

προκλήσεις και τα περιφερειακά και τοπικά προβλήματα¹⁵⁹ υφίστανται και προκαλούν περιφερειακές ανισότητες στη χώρα, διαφορετικές για κάθε τύπο εδαφών. Δίνει έμφαση στις σχέσεις αστικών περιοχών –υπαίθρου και σε λειτουργικές περιοχές που δύναται να οριστούν σε διαφορετικά επίπεδα όπως μητροπολιτικές περιοχές με τις διασυνδεδεμένες περιοχές τους, μικρές και μεσαίες πόλεις και οι περιοχές αλληλεξάρτησής τους, διασυνοριακές και διακρατικές λειτουργικές περιοχές, μακροπεριφέρειες και αναπτυξιακούς άξονες, αξιοποιώντας τα εργαλεία της ΟΧΑ για την περίοδο 2014-2020 και ειδικότερα τις ΟΧΕ και την CLLD (PA Germany, 2014: 217)

Η εφαρμογή του εργαλείου CLLD στη Γερμανία θα γίνει στο πλαίσιο του προγράμματος LEADER μέσω του ΕΓΤΑΑ -ως υποχρεωτικής ελάχιστης συμμετοχής του Ταμείου κατά 5% του Ταμείου-και του ΕΤΘΑ αλλά δεν αποκλείει τη συμμετοχή των άλλων ΕΔΕΤ σε επίπεδο έργου, όπως στην περίπτωση του κρατιδίου της Σαξονίας-Άνχαλτ το οποίο σχεδιάζει την υλοποίηση του εργαλείου στην επικράτειά του με συγχρηματοδότηση του ΕΓΤΑΑ και κατά περίπτωση των κονδυλίων του ΕΚΤ και του ΕΤΠΑ. Γενικά όμως δεν προβλέπεται ο σχεδιασμός CLLD μέσω ΕΤΠΑ και ΕΚΤ. Θα αξιοποιηθεί σε κάθε περίπτωση η εμπειρία της πρωτοβουλίας LEADER της περιόδου 2007-2013 και θα επιδιωχθεί η περαιτέρω ανάπτυξη τοπικών και διαδημοτικών συνεργασιών για την επίλυση των προβλημάτων των αγροτικών περιοχών της χώρας αξιοποιώντας το ενδογενές δυναμικό τους. Για τον προσδιορισμό του αγροτικού χώρου υιοθετούνται οι διατάξεις του Γενικού Κανονισμού των ΕΔΕΤ ως προς τα ανώτατα και κατώτατα πληθυσμιακά μεγέθη (όχι μικρότερο των 10.000 κατοίκων και μεγαλύτερου των 150.000 κατοίκων), ενώ σε αιτιολογημένες περιπτώσεις θα υπάρξει απόκλιση κυρίως για λόγους γεωγραφικούς, ιστορικούς, διοικητικούς, πολιτικούς, περιβαλλοντικούς και οικονομικής συνοχής των περιοχών LEADER (PA Germany, 2014: 221-223).

Στη ΣΕΣ της Γερμανίας περιγράφεται επίσης η έμφαση που δίδεται κατά την φάση της προετοιμασίας κατάρτισης των ΕΠ όσον αφορά το εργαλείο των CLLDs, στην οποία πραγματοποιούνται ήδη εργαστήρια, διασκέψεις και διάφορες άλλες δράσεις των

¹⁵⁹Ως αιτίες των προβλημάτων αυτών προσδιορίζονται οι οικονομικές και περιφερειακές διαρθρωτικές μεταβολές οι οποίες επηρεάζουν ορισμένες περιοχές περισσότερο από άλλες. Π.χ η τομεακή διαρθρωτική μεταβολή στην περιοχή του Ρουρ και το Σάαρ, η παρακμή της ναυπηγικής βιομηχανίας σε ορισμένες παράκτιες περιοχές, οι διαδικασίες προσαρμογής στις αγροτικές περιοχές και οι εξελίξεις που προκλήθηκαν από τη γερμανική επανένωση, οι οποίες δείχνουν αρνητικά αποτελέσματα στα ανατολικά γερμανικά ομόσπονδα κράτη σε ορισμένες αστικές και αγροτικές περιοχές (Bundesministerium für Wirtschaft und Energie, 2014: 216).

ομόσπονδων κρατιδίων και της ομοσπονδιακής κυβέρνησης. μέσω του Γερμανικού Αγροτικού Δικτύου (DVS)¹⁶⁰. Ορισμένα ομόσπονδα κρατίδια προτίθενται να δημιουργήσουν μια διακρατική ή διασυνοριακή ΟΤΔ με μια κοινή στρατηγική και να εφαρμόσουν κοινά σχέδια συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκόμενων ΟΤΔ. Οι ΘΣ που επιλέγονται κατά προτεραιότητα για τις CLLDs θα επικεντρωθούν στην προτεραιότητα 6α “Διαφοροποίηση, δημιουργία μικρών επιχειρήσεων, δημιουργία θέσεων απασχόλησης” και στην προτεραιότητα 6β “προώθηση της τοπικής ανάπτυξης” σύμφωνα με το άρθρο 5 του Κανονισμού του ΕΓΤΑΑ (PA Germany, 2014: 222-223).

Όσον αφορά την ολοκληρωμένη αστική ανάπτυξη αναφέρεται στη ΣΕΣ της χώρας ότι τα περισσότερα ΕΠ των ομόσπονδων κρατιδίων προβλέπουν παρεμβάσεις μέσω ολοκληρωμένων σχεδίων ΒΑΑ βάσει του άρθρου 7 του κανονισμού ΕΤΠΑ. Εναπόκειται στα κρατίδια αν οι αντίστοιχες δράσεις θα αποτελέσουν μέρος ενός διακριτού ΑΠ για την ΒΑΑ ή θα υλοποιηθούν μέσω ΟΧΕ. Σε κάποια από τα ΕΠ διάφορες επενδυτικές προτεραιότητες από διάφορους ΘΣ συγκεντρώνονται σε ένα ειδικό ΑΠ σε αντίθεση με αρκετά άλλα κρατίδια που προγραμματίζονται διαγωνισμοί/προσκλήσεις έργων για την επιλογή των αντίστοιχων έργων. Αυτές οι έννοιες απαιτούν συχνά συνεργασία μεταξύ περιφερειών, τοπικών αρχών, γειτονιών κλπ. Στην περίπτωση που επιλέγεται το εργαλείο των ΟΧΕ στο πλαίσιο της ΒΑΑ οι Αστικές Αρχές αναλαμβάνουν την ευθύνη για την επιλογή των έργων σύμφωνα με τις απαιτήσεις του άρθρου 7 παρ. 4 του Κανονισμού του ΕΤΠΑ (PA Germany, 2014: 219-220).

Οι αντίστοιχες στρατηγικές των ομόσπονδων κρατιδίων για την ολοκληρωμένη αστική και περιφερειακή ανάπτυξη απορρέουν από τις κοινωνικοοικονομικές αναλύσεις για κάθε κρατίδιο και κατά συνέπεια, είναι διαφορετικές. Ωστόσο, τα ομόσπονδα κρατίδια έχουν πολλά παρόμοια προβλήματα και έτσι η έμφαση θα δοθεί στη λήψη μέτρων για τη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος μεταξύ άλλων της αναζωογόνησης των βιομηχανικών και εγκαταλελειμμένων περιοχών, η μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και μέτρων για τη μείωση του θορύβου, καθώς και ενίσχυση της ελκυστικότητας μικρότερων και μεσαίων πόλεων αλλά και η ενίσχυση της πολυκεντρικής οργάνωσης. Σε πιο μειονεκτικές αστικές και αγροτικές περιοχές δράσεις αποσκοπούν στην οικονομική και κοινωνική ανάκαμψη που θα συμβάλλει σε μια ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς, (PA Germany, 2014: 219-220). Σε κάθε

¹⁶⁰Deutsche Vernetzungsstelle ländliche Räume (DVS) :
http://www.ble.de/DE/Startseite/startseite_node.html

περίπτωση τα ΕΠ ορίζουν επιπλέον τα κριτήρια επιλογής λειτουργικών περιοχών, Θ.Σ. και τα κριτήρια επιλογής των σχεδίων.

Οι Θ.Σ που επιλέγονται πρωταρχικά στο πλαίσιο της ΒΑΑ είναι οι ΘΣ6 και 9 ενώ σε δεύτερο πλάνο οι ΘΣ 1, 3, 4 και 5 στο πλαίσιο του ΕΤΠΑ –θα διατεθεί περισσότερο από το 5% των πόρων του- και οι ΘΣ8,9 και 10 στο πλαίσιο του ΕΚΤ, το οποίο υποστηρίζει ενεργά την ΒΑΑ. Ειδικότερα, το ομοσπονδιακό ΕΠ για το ΕΚΤ «Εκπαίδευση, Οικονομία και Εργασία στην Περιφέρεια» (BIWAQ)¹⁶¹ θα συνεχιστεί και κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020 παρεμβαίνοντας σε μειονεκτούσες αστικές περιοχές με σκοπό την ένταξη στην εργασία και την ενίσχυση της τοπικής οικονομίας. Το BIWAQ συμπληρώνει το ομοσπονδιακό/κρατικό πρόγραμμα αστικής ανάπτυξης ‘‘Κοινωνική Πόλη’’ (Soziale Stadt)¹⁶², με το οποίο οι δήμοι υποστηρίζονται στην προσπάθειά τους για την σταθεροποίηση συνολικά των οικονομικά και κοινωνικά μειονεκτικών αστικών περιοχών και την ανάπτυξή τους σε βιώσιμες γειτονίες, συμβάλλοντας έτσι αποτελεσματικά στην καταπολέμηση της εδαφικής διάστασης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού (PA Germany, 2014: 220-221)

Το εργαλείο των ΟΧΕ δεν θα εφαρμοστεί στην πλειονότητα των Γερμανικών ομόσπονδων κρατιδίων, ωστόσο σχεδιάζεται στο πλαίσιο του ΕΤΠΑ στη Βάδη-Βυρτεμβέργη (urban OXE) και στο Σλέσβιχ-Χολστάιν (non urban OXE), εξυπηρετώντας την στοχευμένη ανάπτυξη επιλεγμένων και λειτουργικών περιοχών προκειμένου να ανταποκριθούν στις εντοπισμένες προκλήσεις και να αξιοποιηθεί το διαθέσιμο δυναμικό στη βάση μιας ολοκληρωμένης αναπτυξιακής στρατηγικής. Για την περιοχή Βάδη-Βυρτεμβέργη η ΟΧΕ προγραμματίζεται στο πλαίσιο της ΒΑΑ, στοχεύει δε στους αστικούς πυρήνες των λειτουργικών τους περιοχών. Οι τομείς και τα έργα προσδιορίζονται ως μέρος του διαγωνισμού ‘‘Περιφερειακή Ανταγωνιστικότητα μέσω της Καινοτομίας και της αειφορίας - RegioWIN’’¹⁶³. Στην περιοχή Σλέσβιχ -Χολστάιν το εργαλείο των ΟΧΕ θα χρησιμοποιηθεί

¹⁶¹Bildung, Wirtschaft, Arbeit im Quartier: http://www.biwaq.de/BIWAQ/DE/Home/home_node.html

¹⁶²<http://www.soziale-stadt.nrw.de>

¹⁶³Το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, σε συνεργασία με το Υπουργείο Επιστημών, Έρευνας και Τεχνών και το Υπουργείο Αγροτικών Υποθέσεων και Προστασίας των Καταναλωτών, ξεκίνησε τον διαγωνισμό ‘‘Περιφερειακή Ανταγωνιστικότητα μέσω της Καινοτομίας και της Βιωσιμότητας - RegioWIN’’. Το Regio WIN αποτελεί βασικό στοιχείο του προγράμματος της στρατηγικής του ΕΤΠΑ του κράτους της Βάδης-Βυρτεμβέργης για την περίοδο χρηματοδότησης 2014-2020. Μετά από αξιολόγηση από ανεξάρτητη επιτροπή απονεμήθηκαν βραβεία σε 11 περιφέρειες και 21 εμβληματικά έργα το 2015. Το ίδιο έτος ξεκίνησε και η δημιουργία του δικτύου των RegioWIN ως συνέχεια των προσπάθειών περιφερειακής ανάπτυξης που ξεκίνησε ο διαγωνισμός. Το δίκτυο RegioWIN υποστηρίζει την ανταλλαγή μεταξύ όλων των περιοχών RegioWIN, ανεξάρτητα από το βραβείο αλλά και αποτελεί παράδειγμα για την ενεργοποίηση δυνατοτήτων συνέργειας και μεταφορά τεχνογνωσίας

στην «Δυτική Ακτή» και θα υποστηριχθεί από πόρους του ΕΤΠΑ. Η ΟΧΕ «Δυτική Ακτή: Ανταγωνιστική Περιφέρεια Τουρισμού και Ενέργειας» θα συμβάλλει στη βελτίωση των υφιστάμενων παραγόντων γεωγραφικής θέσης και στην περαιτέρω την ανάπτυξη της περιοχής. Οι τομείς εφαρμογής των ΟΧΕ περιγράφονται ήδη στο ΕΠ/ΕΤΠΑ Σλέσβιχ-Χολστάιν ενώ για την περιοχή Βάδη-Βυρτεμβέργη θα προσδιοριστούν κατόπιν διαγωνιστικής διαδικασίας με βάση συγκεκριμένα κριτήρια (PA Germany, 2014: 221).

ΕΛΛΑΔΑ

Για την περίοδο 2014-2020 κατανέμονται στην Ελλάδα στο πλαίσιο της Πολιτικής Συνοχής περίπου 19,7 δις ευρώ μέσω 13 πολυταμειακών ΠΕΠ και τεσσάρων Εθνικών πολυταμειακών ΕΠ¹⁶⁴. Επιπλέον στη χώρα διατίθενται 4,2 δις ευρώ μέσω του ΕΓΤΑΑ για την Αγροτική Ανάπτυξη.

Για την επίτευξη του στόχου αυτού η Ελλάδα υπογραμμίζει τη σημασία της ολοκληρωμένης προσέγγισης στην χωρική ανάπτυξη, αναλύοντας διεξοδικά τόσο τις χωρικές ανισότητες σε διάφορους τύπους εδαφών (αστικές, υπαίθρου, νησιωτικές, ορεινές, διασυνοριακές, τις ειδικές χωρικές αναπτυξιακές ανάγκες και δυνατότητες των περιοχών αυτών), ανισότητες που εμποδίζουν την ανάπτυξη, θέτουν εμπόδια κ.λ.π. Καταλήγει ότι η διαπίστωση του σύγχρονου «περιφερειακού προβλήματος¹⁶⁵» και του «έλληνικού αστικού παραδόξου»¹⁶⁶ καθορίζει την αντίληψη και τις κύριες χωρικές αναπτυξιακές επιλογές των επόμενων χρόνων για τη χώρα (PA Greece, 2014: 163).

Όπως χαρακτηριστικά τονίζεται στο ΕΣΠΑ της Ελλάδας «η νέα προσέγγιση για την Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη στο πλαίσιο του Ε.Σ.Π.Α. 2014-2020, ορίζει ως στρατηγικούς στόχους την επίτευξη της απασχόλησης, της κοινωνικής συνοχής και της

σε παρόμοια χρηματοδοτικά έργα και σε άλλες περιοχές της περιφέρειας REGIOWIN, για παράδειγμα στους τομείς των κέντρων καινοτομίας ή της ενέργειας και του περιβάλλοντος <http://regiowin.eu/wettbewerb/>

¹⁶⁴ «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία», «Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη», «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση (Τομέας Εκπαίδευσης) & Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση (Τομέας Εργασίας)», «Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα»

¹⁶⁵ Με τις ενδείξεις περιορισμού των δια-περιφερειακών ανισοτήτων και ένταξης των ενδοπεριφερειακών, γεωγραφικών και ανισοτήτων ειδικών ομάδων πληθυσμού, την εκτεταμένη αποβιομηχάνιση και την αποδιάρθρωση τοπικών και περιφερειακών παραγωγικών συστημάτων (Υπουργείο Ανάπτυξης & Ανταγωνιστικότητας, 2014: 163)

¹⁶⁶ άνισο αστικό ιεραρχικό σύστημα και μονοκεντρικότητα, αστική διάχυση και εγκατάλειψη των κέντρων των πόλεων, υποβάθμιση του φυσικού και δομημένου αστικού περιβάλλοντος

διατήρησης των πόρων, εστιάζοντας στη φέρουσα δυνατότητα και τις ιδιαίτερες ανάγκες των επιμέρους χωρικών ενότητων και χρησιμοποιώντας ως κινητήρες της, την ανταγωνιστικότητα και την τοπική επιχειρηματικότητα» (ό.π.). Αξιοποιεί δε τα εργαλεία εφαρμογής της ΟΧΑ CLLDs & ΟΧΕ με στόχο την αντιμετώπιση των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων στο ορισμένο χωρικό επίπεδο. Οι Περιφέρειες ορίζουν στα ΠΕΠ τους την Στρατηγική Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης και τα αντίστοιχα εδαφικά μέσα, σύμφωνα με τις ιδιαιτερότητες τους, ενώ τα Τομεακά Προγράμματα θα ενισχύσουν με πόρους τους τις χωρικές ενότητες που επιλέγονται στα ΠΕΠ (PA Greece, 2014: 163).

Στις αγροτικές περιοχές, μέσω των CLLDs προγραμματίζεται η κατανομή κατ' ελάχιστον 5% των πόρων του ΕΓΤΑΑ, με δυνατότητα παρέμβασης και άλλων Ταμείων. Στη ΒΑΑ, η οποία θα εφαρμοστεί κατά κύριο λόγο μέσω ΟΧΕ, κατανέμεται το 6% του ΕΤΠΑ και το 8% των πόρων του ΕΚΤ. Ειδικότερα, η εφαρμογή CLLDs, με την χρήση ενός ή περισσοτέρων Ταμείων (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, ΕΓΤΑΑ, ΕΤΘΑ), είναι δυνατή σε υποπεριφερειακές, ή και διαπεριφερειακές κατεξοχήν αγροτικές/ αλιευτικές περιοχές με ειδικά χαρακτηριστικά και προκλήσεις¹⁶⁷, αστικές περιοχές με ειδικά χαρακτηριστικά και προκλήσεις¹⁶⁸, και περιοχές όπου η σύνδεση αστικού κέντρου και περιμετρικού αγροτικού χώρου είναι ιδιαίτερα σημαντική ή προβληματική (PA Greece, 2014:165-166). Θα αξιοποιηθεί η εμπειρία του LEADER των προηγούμενων προγραμματικών περιόδων και η χρηματοδότηση θα γίνει προς ενιαίες Στρατηγικές Τοπικής Ανάπτυξης που θα υποβληθούν από ΟΤΔ, ως βασικοί συντελεστές σχεδιασμού της στρατηγικής και υποβολής σχετικής πρότασης και ως φορέας διαχείρισης και υλοποίησης των CLLDs, στο πλαίσιο της ανταγωνιστικής διαδικασίας. Για τον αγροτικό χώρο οι ΘΣ που επιλέγονται αφορούν τον ΘΣ 9,8,6,3 και συνοδευτικά τον ΘΣ4,7,5,10,2. Στον αγροτικό χώρο αντίστοιχα επιλέγονται οι ΘΣ8,9,6 και συνοδευτικά οι ΘΣ./ΕΓΤΑΑ 3, 4,7,10 (ό.π.). Η οριοθέτηση της περιοχής παρέμβασης κάθε στρατηγικής θα γίνεται με δικαιοδοτικά κριτήρια (jurisdictional), ενώ είναι δυνατή και η επιλογή λειτουργικών περιοχών (functional areas). Τέλος, υπάρχει και η δυνατότητα απόκλισης από

¹⁶⁷Κύριες προκλήσεις των περιοχών αυτών, σύμφωνα με το ΣΕΣ, αναδεικνύονται η παραγωγική ανασυγκρότηση, η βελτίωση του αστικού χώρου, η ορθή διαχείριση των φυσικών πόρων, η διαφοροποίηση της αγροτικής και της αλιευτικής οικονομίας, η αναβάθμιση του τοπικού ανθρώπινου δυναμικού.

¹⁶⁸Άμεση αντιμετώπιση των κοινωνικών συνεπειών της κρίσης, καταπολέμηση κοινωνικών ανισοτήτων, αστικής φτώχειας, προώθηση της «συμπαγούς πόλης», διεπαφή αστικού και αγροτικού χώρου.

τους ανωτέρω εδαφικούς περιορισμούς για τις περιοχές εφαρμογής CLLDs μόνο για τα μικρά νησιά¹⁶⁹ (PA Greece, 2014: 164-166).

Σύμφωνα με το ΣΕΣ της χώρας οι ΟΧΕ στοχεύουν στη δημιουργία ανάπτυξης κινητήρων στις περιφέρειες καθώς και στην αντιμετώπιση των προκλήσεων σε διαπεριφερειακό επίπεδο. Οι κύριες προκλήσεις που καλούνται να αντιμετωπίσουν αναφέρονται στην προώθηση της ανταγωνιστικότητας, της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας, με τελικό στόχο την επίτευξη της απασχόλησης, της κοινωνικής συνοχής και διατήρησης των πόρων, στην παραγωγική ανασύνταξη στις ζώνες εκτεταμένης αποδιάρθρωσης των τοπικών ή περιφερειακών παραγωγικών συστημάτων και τέλος στην εξισορρόπηση των περιφερειακών ανισοτήτων¹⁷⁰. Οι ΘΣ που αφορούν τις ΟΧΕ είναι ο ΘΣ3, ΘΣ6, ΘΑ 7, ΘΣ8 και σε μικρότερο βαθμό οι ΘΣ1, ΘΣ4, ΘΣ2 & ΘΣ5 αν και ο αριθμός των ΘΣ και Επενδυτικών Προτεραιοτήτων θα μπορούσε να επεκταθεί εάν δικαιολογείται από τη στρατηγική. Οι ΟΧΕ δύναται να χρηματοδοτηθούν τόσο από πόρους του ΠΕΠ αλλά και από κονδύλια που διατίθενται στις περιφέρειες από τα Τομεακά ΕΠ αλλά και άλλους πόρους, δεδομένου ότι η ικανότητα μόχλευσης του φορέα αποτελεί βασικό κριτήριο επιλογής, έγκρισης και χρηματοδότησης (PA Greece, 2014:167-168).

Η εφαρμογή των ΟΧΕ προκρίνεται κατ' αρχάς σε υποπεριφερειακές περιοχές με ειδικά χαρακτηριστικά και προκλήσεις, όπου την πρωτοβουλία του σχεδιασμού αναλαμβάνει η Περιφέρεια, δια-περιφερειακές περιοχές με ομοιογενή χαρακτηριστικά και κοινές προκλήσεις, αλλά και προβλήματα που απαντώνται στις μειονεκτικές γεωγραφικές περιοχές του ελληνικού χώρου, όπου το σχεδιασμό αναλαμβάνει κεντρικός φορέας ή διαπεριφερειακό συντονιστικό όργανο, καθώς και σε περιοχές επιρροής τομεακών παρεμβάσεων και δράσεων που όμως εντάσσονται σε ολοκληρωμένη τοπική στρατηγική/ σχέδιο, όπου το σχεδιασμό αναλαμβάνει κεντρικός φορέας, ιδιαίτερα αν αυτές ορίζονται συγκεκριμένα στα

¹⁶⁹Κεντρικό σημείο στο πλαίσιο του αναπτυξιακού σχεδίου για την Ελλάδα του 2020 αποτελεί η ιδιαίτερη μέριμνα για τις περιοχές με μόνιμα γεωγραφικά και δημογραφικά μειονεκτήματα δηλαδή, των νησιών (μικρά και πολύ μικρά κατοικημένα νησιά, νησιά στο νοτιο-ανατολικό άκρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης), των ορεινών, των δύσκολα προσβάσιμων και των αραιοκατοικημένων περιοχών (Υπουργείο Ανάπτυξης & Ανταγωνιστικότητας, 2014:166)

¹⁷⁰Με βάση την ανάλυση στην 1^η ενότητα της ΣΕΣ διαπιστώθηκε το σύγχρονο «περιφερειακό πρόβλημα» (με τις ενδείξεις περιορισμού των δια-περιφερειακών ανισοτήτων και έντασης των ενδοπεριφερειακών, γεωγραφικών και ανισοτήτων ειδικών ομάδων πληθυσμού, την εκτεταμένη αποβιομηχάνιση και την αποδιάρθρωση τοπικών και περιφερειακών παραγωγικών συστημάτων), και τονίστηκε το «ελληνικό αστικό παράδοξο» (άνισο αστικό ιεραρχικό σύστημα και μονοκεντρικότητα (συγκέντρωση του αστικού πληθυσμού της χώρας στην Αττική και δευτερευόντως στη Θεσσαλονίκη), αστική διάχυση και εγκατάλειψη των κέντρων των πόλεων, υποβάθμιση του φυσικού και δομημένου αστικού περιβάλλοντος).

Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης ή σε τομεακά ΕΠ. Θα τελούν υπό τη διαχειριστική ευθύνη της ΔΑ του ΠΕΠ, με την κατάλληλη συμμετοχή αρχών του τομεακών προγραμμάτων και θα τηρείται χρηματοδοτικός πίνακας, διακριτός κατά ΕΔΕΤ (ΡΑ Greece, 2014:168).

Τέλος, για την ΒΑΑ ως βασικές προκλήσεις θεωρούνται οι ολοκληρωμένες και στοχευόμενες παρεμβάσεις στα αστικά κέντρα, η αντιστροφή της υποβάθμισης τους, η άμεση αντιμετώπιση των κοινωνικών συνεπειών της κρίσης, η προώθηση της σύνδεσης καινοτομίας και επιχειρηματικότητας στο αστικό περιβάλλον με αιχμή την στρατηγική της έξυπνης εξειδίκευσης, η προώθηση της αρχής της συμπαγούς πόλης ως μέσο αντιστροφής της αστικής διάχυσης, η ένταξη του κεντρικού πυρήνα, της περιαστικής ζώνης, των περιμετρικών περιοχών και της άμεσα επηρεαζόμενης υπαίθρου σε ενιαίες τοπικές στρατηγικές ανάκαμψης, αναβάθμισης και ανάπτυξης και τέλος η ανάκτηση του δημόσιου χώρου. Οι σχετικοί ΘΣ που επιλέγονται αφορούν τους ΘΣ3, ΘΣ9, ΘΣ8, ΘΣ6 και ΘΣ2 (ΡΑ Greece, 2014:169).

Για την επιλογή των περιοχών εφαρμογής ΒΑΑ λαμβάνονται υπόψη περιοχές που εντάσσονται σε ένα από τα επίπεδα του Χωροταξικού Σχεδιασμού της Χώρας και ειδικότερα οι περιοχές εφαρμογής Ρυθμιστικού Σχεδίου ή περιοχές που έχουν προσδιοριστεί ως περιοχές παρεμβάσεων αστικής ανασυγκρότησης στα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, στα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια ή σε Σχέδια Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης, κατά την κείμενη ελληνική νομοθεσία και επιπλέον όσες ορίζονται με βάση τα όρια Δημοτικής Ενότητας ή όρια Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου ή Ρυθμιστικού Σχεδίου και ο πληθυσμός τους ξεπερνά τους 10.000 κατοίκους. Περαιτέρω και στα ανωτέρω πλαίσια λαμβάνονται υπόψη οι περιοχές που αντιμετωπίζουν έντονες προκλήσεις¹⁷¹, περιλαμβάνουν ζώνες αποβιομηχάνισης, περιοχές αστικής φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού καθώς και περιοχές αλλαγών χρήσεων γης και αυθαίρετης δόμησης (ΡΑ Greece, 2014:169-170).

Η προσέγγιση της ΒΑΑ θα εφαρμοστεί μέσω του εργαλείου των ΟΧΕ ή και των CLLDs, με χρηματοδότηση μέσω ΠΕΠ και πόρων προερχομένων από τα Τομεακά Προγράμματα σε Ολοκληρωμένες ΣΒΑΑ που θα επιλεγούν στο πλαίσιο διαγωνιστικής διαδικασίας - υπό την ευθύνη της ΔΑ- με τις τοπικές αρχές να εμπλέκονται στην επιλογή των επιμέρους δράσεων/έργων σύμφωνα με τα προβλεπόμενα και από τον Κανονισμό. Τέλος,

¹⁷¹Οικονομικές, περιβαλλοντικές/ κλιματικής αλλαγής/ δημογραφικές/ λειτουργικής οργάνωσης της πόλης

όσον αφορά το πλήθος των ΒΑΑ σε κάθε Περιφέρεια ενδεικτικά αναφέρεται η κάλυψη των αστικών περιοχών με πληθυσμό άνω των 70.000 κατοίκων και πάντως μέχρι 2 στις Περιφέρειες που ο αστικός πληθυσμός δεν ξεπερνά το 50% του συνολικού του πληθυσμού (ΡΑ Greece, 2014:170).

ΟΥΓΓΑΡΙΑ

Για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 η Ουγγαρία έχει στη διάθεσή της συνολικά κονδύλια της Πολιτικής Συνοχής 21,9 δις Ευρώ (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, Ταμείο Συνοχής), συμπεριλαμβανομένων 49,8 εκατ. Ευρώ για την Πρωτοβουλία Απασχόληση των νέων και 361,8 εκατ. Ευρώ για την ΕΕΣ. Επιπλέον πόροι ύψους 3,45 δις ευρώ θα διατεθούν για την ανάπτυξη του γεωργικού τομέα και των αγροτικών περιοχών από το ΕΓΤΑΑ. Η Πολιτική Συνοχής θα υλοποιηθεί μέσω 7 ΕΠ: 2 Εθνικά ΕΠ συγχρηματοδοτούμενα από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ¹⁷², 2 Εθνικά ΕΠ που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ και το ΤΣ¹⁷³, 1 εθνικό ΕΠ που συγχρηματοδοτείται από το ΕΚΤ και το ΤΠ¹⁷⁴ και 2 Χωρικά ΕΠ που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ: το μεν ένα που καλύπτει όλες τις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες και το άλλο την πιο ανεπτυγμένη περιοχή της Κεντρικής Ουγγαρίας (European Commission, 2014b).

Η ΟΧΑ στην Ουγγαρία κατά την περίοδο προγραμματισμού 2014-2020, σχεδιάστηκε με βάση το Σχέδιο Εθνικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης¹⁷⁵ (National Development and Territorial Development Concept) και θα υλοποιηθεί, όπως αναφέρθηκε, μέσω των 2 Χωρικών ΕΠ- ΕΠ Εδαφικής Ανάπτυξης και ΕΠ Κεντρικής Ουγγαρίας τα οποία θα

¹⁷²Ε.Π. Οικονομική Ανάπτυξη και Καινοτομία, Ε.Π. Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού

¹⁷³Ολοκληρωμένου Μεταφορικού Δικτύου, Περιβάλλοντος και Ενεργειακής Απόδοσης

¹⁷⁴ΕΠ Δημοσίων Διοικήσεων και Υπηρεσιών

¹⁷⁵Οι προτεραιότητες που τίθενται με βάση το Εθνικό Σχέδιο Εθνικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης αφορούν στην εδαφική ολοκλήρωση, στην εδαφική ανάπτυξη, αστική ανάπτυξη με στόχο την μείωση των αυξανόμενων εδαφικών διαφορών στην Ουγγαρία. Είναι σημαντικό να πραγματοποιηθεί η εδαφική σύγκλιση των περιφερειών που παρουσιάζουν καθυστέρηση, να ενισχυθούν οι σχέσεις μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών, να εφαρμοστούν εξελίξεις και προγράμματα προσαρμοσμένα στη διάρθρωση των οικισμών και τα περιφερειακά χαρακτηριστικά, να εφαρμοστούν ολοκληρωμένα περιφερειακά και τοπικά αναπτυξιακά προγράμματα, αστικό δίκτυο και αστική ανάπτυξη σε συνέργεια με την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών. Να βελτιωθεί ο διεθνής ρόλος και οι οικονομικές επιδόσεις της Βουδαπέστης και της περιοχής της και να ενισχυθεί η ανάπτυξη της χώρας. 4. Συμμετοχή στη λεκάνη του Καρπάθου, στον Δούναβη, στην εθνική και στην ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία, που ενισχύει αυτό το είδος εθνικής συμμετοχής <http://www.terport.hu/teruleti-szintek/ketoldal-egyuttmukodesek/bilateral-cooperation/magyarorszag-ausztria/hungary-aus-3>

διαχειρίζονται σε επίπεδο NUTS3¹⁷⁶, καθώς θεωρείται ότι το καταλληλότερο επίπεδο για τις αποκεντρωμένες εδαφικές παρεμβάσεις, σύμφωνα με τον πρόσφατο μετασχηματισμό της εδαφικής διοίκησης. Όσον αφορά τα εδαφικά μέσα η Ουγγαρία θα αξιοποιήσει τις CLLDs και θα επιδιώξει την ολοκληρωμένη BAA χωρίς να σχεδιάζει να εφαρμόσει το εργαλείο των ΟΧΕ (PA Hungary, 2014:221-223).

Οι κύριες προκλήσεις που εντοπίζονται για την εφαρμογή των CLLDs αφορούν στο γεγονός ότι στη χώρα η συμμετοχή της τοπικής κοινότητας στις αναπτυξιακές διαδικασίες δεν είναι ισχυρή σε σχέση με τις άλλες χώρες, η τοπική οικονομία των μικρών πόλεων και ιδιαίτερα των αγροτικών περιοχών πρέπει να ενισχυθεί και να αναδιοργανωθεί και στο γεγονός ότι υπάρχει μεγάλος αριθμός ατόμων που αντιμετωπίζουν ζητήματα φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, συμπεριλαμβανομένης της πληθυσμιακής ομάδας των POMA. Η εμπειρία από την εφαρμογή του LEADER 2007-2013 στο πλαίσιο του ΕΓΤΑΑ (ΑΠ6) αποτελεί οδηγό και για την εφαρμογή των CLLD κατά την τρέχουσα περίοδο για την ανάπτυξη αγροτικών περιοχών, ενώ υπάρχει και η σκέψη η CLLD να χρησιμοποιηθεί και στο πλαίσιο των Στρατηγικών BAA των πόλεων και των γειτονικών τους περιοχών με τη διάθεση πόρων του ΕΤΠΑ και του ΕΚΤ συμπληρωματικά προς τους πόρους τους ΕΓΤΑΑ, με την προτεραιότητα να δίνεται στους ΘΣ8 &9. Συνολικά για την υλοποίηση των CLLDs θα διατεθεί το 0,97% των πόρων του ΕΤΠΑ και το 1,04% των πόρων του ΕΚΤ. Στην περίπτωση των αστικών CLLDs απαιτείται η δημιουργία νέων ΟΤΔ, οι οποίες θα πρέπει να αναπτύξουν τις Στρατηγικές τους για τις περιοχές που επιλέγουν (PA Hungary, 2014:224-226).

Για τη BAA η Ουγγαρία διαθέτει το ποσό των 538 εκ. ευρώ ήτοι το 5% των πόρων του ΕΤΠΑ και συμπεριλαμβάνεται στο ΕΠ "Εδαφική και Οικιστική Ανάπτυξη" και στο ΕΠ "Ανταγωνιστικότητα Κεντρικής Ουγγαρίας". Οι κατευθυντήριες γραμμές για τον καθορισμό των περιοχών σχεδιασμού ολοκληρωμένων προγραμμάτων BAA καθορίζονται στο Κυβερνητικό Διάταγμα 1181/2013. (IV.5)¹⁷⁷. Η τοπική αυτοδιοίκηση είναι υπεύθυνη για το συντονισμό των δράσεων BAA σε τοπικό επίπεδο ενώ το Υπουργείο Εθνικής Ανάπτυξης της χώρας που είναι υπεύθυνο για τον στρατηγικό σχεδιασμό της χωρικής ανάπτυξης παρέχει τη μεθοδολογική καθοδήγηση. Στόχος της BAA είναι η ενίσχυση του ρόλου των πόλεων, η προώθηση της πράσινης οικονομίας, η ανάπτυξη βιώσιμων μεταφορών και η βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, τη μετάβαση σε μια πράσινη οικονομία, την προώθηση των

¹⁷⁶Με βάση την κοινή ονοματολογία των εδαφικών στατιστικών μονάδων της ΕΕ η Ουγγαρία στο επίπεδο NUTS 3 υπάρχουν οι 19 κομητείες και η Βουδαπέστη.

¹⁷⁷<http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK13059.pdf>

βιώσιμων μεταφορών και βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, αναβάθμιση των υποβαθμισμένων αστικών περιοχών με την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής. Οι κομητείες που στην Ουγγαρία καλύπτουν τις περισσότερες αστικές περιοχές και η Βουδαπέστη θα αναπτύξουν μια Ολοκληρωμένη Στρατηγική για την ανάπτυξη των λιγότερο αναπτυγμένων περιοχών τους. Αναφέρεται ακόμη ότι και οι πόλεις έξω από τις κομητείες δύναται να σχεδιάσουν δράσεις ΒΑΑ στο πλαίσιο των ΠΕΠ χωρίς όμως να παρέχονται περισσότερες λεπτομέρειες (ΡΑ Hungary, 2014: 227).

ΙΡΛΑΝΔΙΑ

Την περίοδο 2014-2020 στην Ιρλανδία κατανέμονται περίπου 1,9 δις ευρώ για την Πολιτική Συνοχής (ΕΤΠΑ και ΕΚΤ), συμπεριλαμβανομένων των 68,1 εκ. για την Πρωτοβουλία Απασχόληση των Νέων και 168,9 για την ΕΕΣ. Επιπλέον κατανέμονται 2,2 δις ευρώ μέσω του ΕΓΤΑΑ για την ανάπτυξη του αγροτικού τομέα και 147,6 από το ΕΤΘΑ. Η αρχιτεκτονική της Πολιτικής Συνοχής στη χώρα αποτελείται από 1 Εθνικό ΕΠ συγχρηματοδοτούμενο από το ΕΚΤ «ΕΠ Απασχολησιμότητα, Ένταξη και Μάθηση» και 2 ΠΕΠ συγχρηματοδοτούμενα από το ΕΤΠΑ (ΟΡ Border, Midland and Western Regional και το ΟΡ Southern and Eastern Regional).

Σύμφωνα με το ΣΕΣ της Ιρλανδίας, σε μια χώρα που σύμφωνα με την τους ορισμούς της Eurostat οι αστικές περιοχές καλύπτουν μόνο το 1,3% του εδάφους της σε σύγκριση με το μέσο όρο 10% στην ΕΕ ενώ οι αγροτικές το 98 % σε σύγκριση με το μέσο όρο 52% της ΕΕ, εύκολα διαπιστώνει κανείς ότι διαφορετικές αναπτυξιακές ανάγκες συναντώνται στους διαφορετικούς τύπους εδαφών στην Ιρλανδία. Αναλύοντας τις εδαφικές ανισοροπίες στη ΣΕΣ, η Ιρλανδία επικεντρώνει το ενδιαφέρον της στα ιδιαίτερα προβλήματα αλλά και ευκαιρίες που περιλαμβάνει καθένας από τους τύπους περιοχών: αστικές, αγροτικές, παράκτιες και θαλάσσιες¹⁷⁸ περιοχές.

Για την ΟΧΑ στους επιμέρους τύπους εδαφών της Ιρλανδίας θα διατεθεί για το LEADER ποσοστό 7% του συνολικού ποσού του ΕΓΤΑΑ, ήτοι 153 εκατ. Ευρώ, για την περίοδο προγραμματισμού 2014-2020 και ποσοστό 9,78%, ήτοι 40 εκατ. ευρώ από τους πόρους του ΕΤΠΑ θα διατεθεί για δράσεις ΒΑΑ. Πιο συγκεκριμένα, στις αγροτικές και παράκτιες περιοχές θα χρησιμοποιηθεί το εργαλείο CLLD στα πρότυπα του LEADER μέσω

¹⁷⁸Οι παράκτιες και θαλάσσιες περιοχές της Ιρλανδίας συνδέονται στενά τόσο με την οικονομία των ωκεανών όσο και την οικονομία των παράκτιων περιοχών, όπως περιγράφεται στη Στρατηγική "Harnessing our Ocean Wealth – An Integrated Marine Plan for Ireland (HOOW)".

πόρων του ΕΓΤΑΑ και του ΕΤΘΑ και με την αξιοποίηση των υφιστάμενων ΟΤΔ και ΟΤΔ Αλιείας, αφού όπως υποστηρίζεται στη ΣΕΣ της Ιρλανδίας οι ΟΤΔ έχουν σημαίνοντα ρόλο στην ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών από την άποψη ότι οι αγροτικές κοινότητες είναι σε καλύτερη θέση να εντοπίζουν και να αντιμετωπίζουν τα προβλήματα και τις προκλήσεις τους¹⁷⁹ και ότι η προσέγγιση LEADER είναι ένα ολοκληρωμένο εργαλείο για την εδαφική ανάπτυξη σε υποπεριφερειακό επίπεδο, που θα συμβάλλει στην ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών. Οι ΟΤΔ, σύμφωνα με τον Κανονισμό 1303/2013, θα έχουν ως κύρια καθήκοντα την διαμόρφωση και ενίσχυση της ικανότητας των τοπικών φορέων την ανάπτυξη και εφαρμογή της στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης, την εκπόνηση, τη διαδικασία επιλογής των έργων με αντικειμενικά κριτήρια και σύμφωνα με τις αρχές της επιλεξιμότητας των δράσεων, την προετοιμασία και δημοσίευση των προσκλήσεων, την αξιολόγηση των αιτήσεων, την παρακολούθηση της υλοποίησης της στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης και την αξιολόγηση αυτής. Αξίζει να σημειωθεί εδώ ότι οι δράσεις που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο της ΟΧΑ και αναφέρονται στις παράκτιες περιοχές συμπεριλαμβάνονται στο Ολοκληρωμένο Σχέδιο Θάλασσας για την Ιρλανδία¹⁸⁰ (PA Ireland, 2014: 247-249).

Επιπλέον, κατά την διάρκεια διαβουλεύσεων και προετοιμασίας κατάρτισης της ΣΕΣ της χώρας το Δίκτυο Τοπικής Ανάπτυξης της Ιρλανδίας (Irish Local Development Network-ILDN)¹⁸¹ υποστήριξε ότι το εργαλείο των CLLDs δύναται να αξιοποιηθεί ως ένα καινοτόμο εργαλείο για την αντιμετώπιση αναγκών που μπορεί να συγχρηματοδοτηθούν από το ΕΤΠΑ και εμπίπτουν στους ΘΣ1,2,3,4,6. Για το δε ΕΚΤ κρίθηκε ότι το εργαλείο των CLLDs δεν θα ήταν κατάλληλο μέσο για την υλοποίηση δράσεων του Ταμείου στη χώρα, αφήνοντας ανοιχτό το ενδεχόμενο να επανεξεταστεί η δυνατότητα αυτή κατά την διάρκεια της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου. Πάντως ο μονοταμειακός χαρακτήρας των παρεμβάσεων μέσω εργαλείου διατηρείται για τα ταμεία ΕΤΘΑ και ΕΓΤΑΑ (PA Ireland, 2014: 250-251).

¹⁷⁹Σύμφωνα με το Σχέδιο Δράσης της Ιρλανδικής Κυβέρνησης "Action Plan for Effective Local Government - Putting People First" για την καλύτερη τοπική διακυβέρνηση

¹⁸⁰*Harnessing our Ocean Wealth – An Integrated Marine Plan for Ireland*(HOOW).

¹⁸¹Το Ιρλανδικό Δίκτυο Τοπικής Ανάπτυξης (Irish Local Development Network CLG /ILDN) είναι το αντιπροσωπευτικό όργανο στο οποίο συμμετέχουν οι 49 Τοπικές Αναπτυξιακές Εταιρείες της χώρας που υλοποιούν το πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης LEADER, το Πρόγραμμα Κοινοτικής Ενεργοποίησης για την Κοινωνική Ένταξη, το Αγροτικό Κοινωνικό Πρόγραμμα και προγράμματα κοινωνικής επιχειρηματικότητας σε ολόκληρη την αγροτική και την αστική Ιρλανδία <http://ildn.ie/>.

Οι ΟΧΕ στην Ιρλανδία, ως εργαλείο ΟΧΑ, δεν θα χρησιμοποιηθούν ή θα χρησιμοποιηθούν σε περιορισμένη κλίμακα και πάντως μετά την ολοκλήρωση του «Σχεδίου δράσης για αποτελεσματική Τοπική Αυτοδιοίκηση- Πρώτα ο άνθρωπος» (Action Plan for Effective Local Government - Putting People First) –όπως αναφέρθηκε παραπάνω και προβλέπει μεταξύ άλλων την αντικατάσταση των δύο υφιστάμενων Περιφερειακών Συνελεύσεων και των οκτώ Περιφερειακών Αρχών με τρεις νέες Περιφερειακές Συνελεύσεις: *Connacht-Ulster, Southern Region and Eastern-Midland Region*, ο ρόλος των οποίων στη διαχείριση του Ταμείου ΕΤΠΑ θα οριστικοποιηθεί μετά την ίδρυση των νέων δομών (PA Ireland, 2014: 252).

Στο πλαίσιο της ΒΑΑ ο βαθμός αστικοποίησης της Ιρλανδίας, χρησιμοποιώντας ως βάση το σύστημα της Eurostat¹⁸², καταδεικνύει ως τις πιο αστικοποιημένες περιφέρειες το Δουβλίνο, το Κόρκ, το Γκάλγουεϊ, το Γουότερφορντ και το Λίμερικ, που με εξαίρεση το Γκάλγουεϊ βρίσκονται στην Νοτιοδυτική Ιρλανδία (ό.π: 253). Ακολουθώντας το κύριο στρατηγικό πλαίσιο για την αστική πολιτική της χώρας, την Εθνική Χωροταξική Στρατηγική της Ιρλανδίας (National Spatial Strategy 2002-2020), έχουν καθοριστεί τα βασικά αστικά κέντρα ανάπτυξης ως Πύλες/Gateways και Πόλεις Κόμβοι/Hub Towns για την περίοδο 2007-2013. Το ίδιο ακριβώς σχέδιο, λόγω της θετικής εμπειρίας και των θετικών αποτελεσμάτων, προτείνουν οι Τοπικές και Περιφερειακές Αρχές να χρησιμοποιηθεί και για την περίοδο 2014-2020 ως κριτήριο για την επιλογή των επιλέξιμων αστικών περιοχών στο πλαίσιο της ΒΑΑ, επιτυγχάνοντας έτσι τον συντονισμό των στόχων στη Εθνικής Χωροταξικής Στρατηγικής με τους στόχους που τίθενται στα ΕΔΕΤ για τη ΒΑΑ. Προβλέπεται επίσης και κατόπιν ανταγωνιστικής διαδικασίας, η σύσταση ενός Ταμείου Αστικής Ανάπτυξης για την

¹⁸²Το 2011, οι Γενικές Διευθύνσεις της Επιτροπής για την Περιφερειακή και Αστική Πολιτική, τη Γεωργία και την Αγροτική Ανάπτυξη, η Eurostat και το Κοινό Κέντρο Ερευνών (Joint Research Centre) μαζί με τον ΟΟΣΑ αναθεώρησαν το βαθμό αξιολόγησης της αστικοποίησης (DEGURBA) και επεξεργάστηκαν μια κοινή μεθοδολογία, που θα χρησιμοποιείται από την Επιτροπή καθώς και από τον ΟΟΣΑ.

Η μεθοδολογία ταξινομεί τις Τοπικές Διοικητικές Μονάδες (LAU ή κοινότητες) με βάση ένα συνδυασμό κριτηρίων γεωγραφικής συνοχής και ελάχιστου ορίου πληθυσμού που εφαρμόζεται σε πληθυσμιακά πλέγματα πληθυσμού 1 km²

Αυτός ο βαθμός αστικοποίησης δημιουργεί μια τριπλή ταξινόμηση της LAU ως εξής:

Κωδικός 01: Πόλεις (πυκνοκατοικημένες περιοχές), τουλάχιστον το 50% του πληθυσμού ζει σε αστικά κέντρα, με πάνω από 50.000 κατοίκους.

Κωδικός 02: Πόλεις και προάστια (περιοχές μέσης πυκνότητας), τουλάχιστον το 50% του πληθυσμού ζει σε ένα αστικό σύμπλεγμα και λιγότερο από το 50% του πληθυσμού ζει σε αστικά κέντρα.

κωδικός 03: Αγροτικές περιοχές (αραιοκατοικημένες περιοχές): τουλάχιστον το 50% ζει σε αγροτικές κυψελίδες (κύτταρα εκτός των αστικών clusters), με περισσότερους από 5000 κατοίκους.
<https://ec.europa.eu/eurostat/web/degree-of-urbanisation/methodology>

περίοδο 2014-2020, όπου οι τοπικές και αστικές αρχές καταθέτουν τις προτάσεις τους για χρηματοδότηση μέσω του Ταμείου, η αξιολόγηση των οποίων θα οδηγήσει στον κατάλογο των επιλεγέντων αστικών περιοχών (PA Ireland, 2014:254- 255).

Η ΒΑΑ θα ενταχθεί σε ένα ξεχωριστό ΑΠ των ΕΠ της Ιρλανδίας για την περίοδο 2014-2020. Ενδεικτικές δράσεις που προτείνονται κάτω από τις Επενδυτικές Προτεραιότητες κυρίως των ΘΣ 4&6, θα συμπεριλαμβάνονται σε ΟΣΒΑΑ, δύναται να περιλαμβάνουν: στήριξη για κοινωνική αναζωογόνηση στις αστικές περιοχές (κοινωνικές υποδομές και υπηρεσίες), στήριξη των κοινωνικών επιχειρήσεων, της κοινωνικής οικονομίας και κοινωνικής καινοτομίας, αναβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος, ανάπτυξη ή / και αποκατάσταση της φυσικής, πολιτιστικής και αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, παροχή υποδομών για την ανάπτυξη της τέχνης και του πολιτισμού, ανάπλαση περιοχών Brownfields, δημιουργία ποδηλατοδρόμων, λεωφορειολωρίδων και περιοχές προτεραιότητας πεζών. Το ενδεικτικό ποσό που θα διατεθεί σε εθνικό επίπεδο για ΒΑΑ ανέρχεται σε 40 εκ. ήτοι 9,78% του ΕΤΠΑ (PA Ireland, 2014: 255).

ΙΤΑΛΙΑ

Το 2014-2020 διατίθενται στην Ιταλία 32,2 δισ. Ευρώ για την Πολιτική Συνοχής (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ) συμπεριλαμβανομένων 567 εκατ. Ευρώ για την Πρωτοβουλία Απασχόλησης Νέων και 1,1 δισ. ευρώ για την ΕΕΣ. Περαιτέρω 10,4 δισ. ευρώ θα διατεθούν για την ανάπτυξη του γεωργικού τομέα και των αγροτικών περιοχών από το ΕΓΤΑΑ ενώ οι πόροι του ΕΤΘΑ ανέρχονται 537,3 εκατ. ευρώ. Η Πολιτική Συνοχής θα υλοποιηθεί μέσω ενός συνδυασμού εθνικών και περιφερειακών ΕΠ είτε μονοταμειακά είτε πολυταμειακά ΕΠ:11 Εθνικά Προγράμματα που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ ή/και το ΕΚΤ και περιφερειακά προγράμματα για τις 21 περιφέρειες και τις αυτόνομες επαρχίες (European Commission, 2014b).

Η Ιταλία θεωρεί ότι η εδαφική διάσταση που διέπει τα προγράμματά της την περίοδο 2014-2020 είναι η φυσική συνέχεια όλων των προσπαθειών ήδη από τη δεκαετία του '90 να σχεδιάσει και να εφαρμόσει προγράμματα και εργαλεία στο έδαφός της, αποκομίζοντας πολύτιμη εμπειρία. Έτσι για τη νέα προγραμματική περίοδο είναι απαραίτητο κατά το σχεδιασμό η ολοκληρωμένη προσέγγιση, οι οποιασδήποτε παρεμβάσεις να είναι εστιασμένες και σαφώς στοχοθετημένες αποφεύγοντας ένα σχεδιασμό all-inclusive, όπως χαρακτηριστικά τονίζεται στη ΣΕΣ της χώρας. Απαραίτητα στοιχεία θεωρούνται επίσης η κινητοποίηση και η

ενίσχυση των φορέων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, η ενίσχυση της συμμετοχής και της συμβολής του ιδιωτικού τομέα στην οικονομική ανάπτυξη. Τα παραπάνω αποτελούν και τις κατευθύνσεις για την προώθηση των δράσεων μέσω των εργαλείων της εδαφικής ολοκλήρωσης όπως των CLLDs και των ΟΧΕ που επιλέγει η χώρα να χρησιμοποιήσει κατά την περίοδο 2014-2020 στο πλαίσιο της ΟΧΑ που υιοθετεί (PA Italy, 2014: 661-663).

Στο πλαίσιο αυτό και όσον αφορά την εφαρμογή του εργαλείου CLLD επισημαίνεται ότι σε αντίθεση με τις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους, πρόθεση είναι οι στόχοι κάθε σχεδίου δράσης CLLD να αφορά συγκεκριμένους ΘΣ και να επικεντρώνεται σε περιορισμένο αριθμό τομέων παρέμβασης (όχι περισσότερο από 3), χωρίς αυτό να σημαίνει την εκπόνηση μονοθεματικών στρατηγικών. Αντίθετα, επιλέγεται μια πολυταμειακή προσέγγιση, με ελάχιστη και μέγιστη κατανομή των πόρων (π.χ. κάθε σχέδιο δράσης θα πρέπει να διατεθούν πόροι από το ΕΤΠΑ ή το ΕΚΤ μεταξύ 1 και 5 εκατ. ευρώ), επιθυμητά όρια για την επίτευξη κρίσιμης μάζας. Οι ΟΤΔ θα επιλέξουν τους ΘΣ από έναν κατάλογο που ορίζεται στα ΠΕΠ και είναι συνεπείς με τις τοπικές ανάγκες και ευκαιρίες. Προκειμένου να τονωθεί η ικανότητα σχεδιασμού και υλοποίησης των ΟΤΔ, μπορεί να είναι σκόπιμο να προβλεφθεί η δημιουργία ενός αποθεματικού που θα διατεθεί με βάση την επίτευξη προκαθορισμένων στόχων, με κριτήρια και μηχανισμούς που ορίζονται στα περιφερειακά προγράμματα (PA Italy, 2014: 664-667).

Το εργαλείο των CLLDs δύναται να εφαρμοστεί σε αγροτικές, αστικές και περιοχές αλιείας, αλλά και στο πλαίσιο των προγραμμάτων διασυνοριακής συνεργασίας Ιταλίας-Αυστρίας σε τέσσερις υποπεριφερειακές περιοχές. Ο προσδιορισμός τους θα γίνεται στα ΠΕΠ και με συντονισμένο τρόπο από τα διάφορα ταμεία έτσι ώστε να αποφευχθεί η αλληλοεπικάλυψη περιοχών και δράσεων. Σε κάθε περιφέρεια θα απαιτείται η συγκρότηση μιας Περιφερειακής Τεχνικής Επιτροπής για την υλοποίηση των CLLDs, αποτελούμενη από εκπροσώπους όλων των εμπλεκόμενων ΕΠ καθώς και εμπειρογνώμονες της Τοπικής ανάπτυξης με καθήκοντα τον προσδιορισμό των πόρων των διαφόρων ταμείων που θα δεσμευτούν, τον καθορισμό των κριτηρίων επιλογής των σχεδίων δράσης και των ΟΤΔ, την αξιολόγηση των σχεδίων (PA Italy, 2014: 668-670).

Όσον αφορά την ΒΑΑ η Ιταλία, με βάση την συσσωρευμένη εμπειρία κατά τη διάρκεια των τελευταίων δύο κύκλων προγραμματισμού, προτίθεται κατά την περίοδο 2014-2020 να αντιμετωπίσει τις οικονομικές, περιβαλλοντικές, κλιματικές, δημογραφικές και κοινωνικές προκλήσεις των αστικών της περιοχών με μια συγκεκριμένη στρατηγική για την

πόλη. Οι αστικές περιοχές της Ιταλίας στις οποίες θα εφαρμοστούν παρεμβάσεις ΒΑΑ αφορούν αρχικά στις δέκα μητροπολιτικές πόλεις όπως ορίζονται και στο Εθνικό Δίκαιο¹⁸³ Μπάρι, Μπολόνια, Γένοβα, τη Φλωρεντία, το Μιλάνο, τη Νάπολη, τη Ρώμη, το Τορίνο και Βενετία Περιφέρεια της Καλαμπρίας) και στις τέσσερις μητροπολιτικές πόλεις που προσδιορίζονται από τις περιοχές με ειδικό καθεστώς (Κάλιαρι, Κατάνια, Μεσσίνα, Παλέρμο). Περαιτέρω αφορούν σε μεσαίες πόλεις και περιφερειακούς αστικούς πόλους ή πυκνοκατοικημένες αστικές περιοχές που αποτελούν τους πόλους ανάπτυξης και στις οποίες παρεμβαίνουν τα ΠΕΠ της χώρας που σε συνεργασία με τις τοπικές αρχές θα καθορίσουν και τις αρμοδιότητες των Αστικών Αρχών (PA Italy, 2014: 678).

Βασικές προτεραιότητες που θέτει η Ιταλία για τις πόλεις της στο πλαίσιο της ΒΑΑ αποτελούν αρχικά ο επανασχεδιασμός και εκσυγχρονισμός των αστικών υπηρεσιών που παρέχονται στους κατοίκους και στους χρήστες της πόλης με προτεραιότητα σε παρεμβάσεις Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας και εξοικονόμησης ενέργειας και με τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας καθώς και σε βελτίωση της διαχείρισης των παρεχόμενων συλλογικών υπηρεσιών με την αξιοποίηση της τεχνολογίας κατά τα πρότυπα της έξυπνης πόλης. Περαιτέρω, βασική προτεραιότητα αποτελεί ο σχεδιασμός για την κοινωνική ένταξη των πιο ευάλωτων τμημάτων του πληθυσμού και των μειονεκτικών περιοχών καθώς και η ενίσχυση της ικανότητας των πόλεων να προσελκύουν επιχειρήσεις της παγκόσμιας αλυσίδας παραγωγής. Οι παραπάνω προτεραιότητες για το αστικό περιβάλλον μπορούν να συνδεθούν με τους ΘΣ της προγραμματικής περιόδου 2014-2020 όπως τον ΘΣ2, ΘΣ9, ΘΣ3, ΘΣ4, ΘΣ5, ΘΣ6 (PA Italy, 2014: 671-677).

Για τις περιοχές αυτές η Ιταλία έχει καταρτίσει το Εθνικό ΕΠ "Μητροπολιτικές πόλεις" οι δράσεις του οποίου θα λειτουργήσουν συμπληρωματικά προς τις παρεμβάσεις αστικής ανάπτυξης των ΠΕΠ και των Εθνικών ΕΠ που καλύπτουν τους στόχους – προτεραιότητες που θέτει η χώρα για την ΒΑΑ την περίοδο 2014-2020. Ειδικότερα, το Εθνικό ΕΠ "Μητροπολιτικές πόλεις" αποτελεί ουσιαστικά την ενιαία εθνική στρατηγική για τις πρωτεύουσες των 14 μητροπολιτικών πόλεων της χώρας, υιοθετώντας μια πειραματική λογική τόσο στο σχεδιασμό του όσο και στην διακυβέρνηση του. Ο κύριος λόγος που διέπει την ενεργοποίηση μιας πρωτοβουλίας εθνικής εμβέλειας αφιερωμένη στις μητροπολιτικές περιοχές έγκειται στην ικανότητά της να αντιμετωπίσει από κοινού και συντονισμένα μερικές

¹⁸³ Legge 7 aprile 2014 n.56, "Disposizioni sulle Città metropolitane, sulle Province, sulle unioni e fusioni di comuni".-

από τις εδαφικές προκλήσεις που έχουν επίπτωση σε τοπικό επίπεδο (PA Italy, 2014:678-680).

Το πρόγραμμα επικεντρώνεται αποκλειστικά και μόνο στο ΘΣ 2 «Ψηφιακό θεματολόγιο», στο ΘΣ 4 «Μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς» και στο ΘΣ9 «κοινωνική ένταξη», βάσει των επιλογών που έχουν ήδη ληφθεί κατά τη διαδικασία συνεργασίας με τους δημάρχους, τις περιφέρειες και άλλες κεντρικές διοικήσεις, αφού οι υπόλοιποι ΘΣ θα αποτελέσουν αντικείμενο της αστικής ατζέντας των ΠΕΠ. Με άλλα λόγια, το ανωτέρω σκοπεύει να επικεντρωθεί στην εφαρμογή του μοντέλου της έξυπνης πόλης για τον επανασχεδιασμό και τον εκσυγχρονισμό των δημοτικών υπηρεσιών για τους κατοίκους και τους χρήστες της πόλης με την εφαρμογή των «έξυπνων» λύσεων, προωθώντας έτσι την κοινωνική καινοτομία για την κοινωνική ένταξη για τα πλέον εύθραυστα τμήματα του πληθυσμού και τις μειονεκτούσες περιοχές και γειτονιές (PA Italy, 2014: 686).

Οι Δήμοι των Μητροπολιτικών πόλεων ορίζονται, σύμφωνα και με τον Κανονισμό σύμφωνα με το άρθρο 7.4 του Κανονισμού 1301/2013, ως Αστικές Αρχές θα ενθαρρύνεται η δημιουργία συνεργασιών και έργων διαδημοτικής κλίμακας εν αναμονή της εφαρμογής της διοικητικής μεταρρύθμισης (Νόμος 56/2014)¹⁸⁴. Η διαδικασία ενεργοποίησης των συμπράξεων έργων μεταξύ παρακείμενων δήμων θα διέπεται από τα εργαλεία που παρέχονται από την ιταλική νομοθεσία όπως προγραμματικές συμβάσεις και συμβάσεις ειδικού σκοπού σε θέματα που σχετίζονται κυρίως με τη βιώσιμη κινητικότητα και την ψηφιακή ατζέντα (PA Italy, 2014: 684-687).

Τα ΕΠ (Εθνικά και Περιφερειακά- απαιτείται με σαφήνεια να προσδιορίζουν τα κριτήρια επιλογής των επιμέρους περιοχών παρέμβασης, την διαδικασία για την επιλογή των Στρατηγικών ΒΑΑ, προκειμένου να διασφαλιστεί η ταχεία ολοκλήρωση τους και να μην παρατηρηθεί η καθυστέρηση που παρατηρήθηκε κατά την περίοδο 2007-2013, η οποία σε αρκετές περιπτώσεις καθυστέρησε την έναρξη των σχεδίων στις πόλεις και τη μη επίτευξη των στόχων των ΠΕΠ. Ως κριτήρια για τον προσδιορισμό των περιοχών παρέμβασης προτείνονται στη ΣΕΣ, εκτός από το δημογραφικό κριτήριο, να ληφθούν και οι λειτουργικές σχέσεις που αναπτύσσουν οι περιοχές αυτές. Η ΔΑ κάθε ΠΕΠ διατηρεί το δικαίωμα να καθορίζει το φάσμα των ευθυνών και των αρμοδιοτήτων που θα ανατίθενται στις Αστικές Αρχές πέραν της επιλογής των πράξεων, αξιολογώντας την διοικητική τους ικανότητα ώστε

¹⁸⁴http://www.bosettiegatti.eu/info/norme/statali/2014_0056.htm

να μπορούν να αντιμετωπίσουν τον σημαντικό διοικητικό φόρτο ή απαιτώντας πιστοποίηση ποιότητας σχεδιασμού (π.χ. πιστοποίηση ISO 17020), τήρηση συστημάτων παρακολούθησης και ελέγχου. Παράλληλα επισημαίνεται ότι θα πρέπει να ενεργοποιηθούν μέτρα τεχνικής βοήθειας για τις Αστικές Αρχές τόσο κατά την διάρκεια του σχεδιασμού των Στρατηγικών ΒΑΑ, όσο και κατά την υλοποίηση των δράσεων (PA Italy, 2014: 679-681).

Στις κατευθυντήριες γραμμές που περιγράφονται στη ΣΕΣ της Ιταλίας προς τις Αστικές Αρχές για την κατάρτιση των Στρατηγικών ΒΑΑ επισημαίνεται μεταξύ άλλων ότι οι Αστικές Αρχές θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους όλα τα κείμενα χωροταξικού και αναπτυξιακού σχεδιασμού κατά τον προγραμματισμό, ενώ θα πρέπει να εξασφαλίσουν και την συμμετοχή των πολιτών, της κοινωνίας των πολιτών και άλλων αρμόδιων επιπέδων διακυβέρνησης (PA Italy, 2014: 682-684).

Τέλος, επισημαίνονται στη ΣΕΣ της Ιταλίας, τα ζητήματα και οι προτεραιότητες της Αστικής Ατζέντας της χώρας αντικατοπτρίζονται στα ΠΕΠ ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες κάθε Περιφέρειας. Στο πλαίσιο αυτό οι κατευθύνσεις που δίδονται για την κατάρτιση των ΠΕΠ αφορούν αρχικά την επιλογή ξεχωριστού ΑΠ που να συσχετίζει διάφορους ΘΣ και μάλιστα η επιλογή αυτή φαίνεται να είναι προτιμότερη από την άποψη της απλοποίησης και μείωσης του αριθμού των διοικητικών διαδικασιών για τη δημοσιονομική και λογιστική διαχείριση του προγράμματος, της δυνατότητας συμπερίληψης ΘΣ που δεν συμπεριλαμβάνονται στο ΕΠ και τη διευκόλυνσης της ενσωμάτωσης του ΕΤΠΑ και του ΕΚΤ στην περίπτωση πολυταμειακών Προγραμμάτων (PA Italy, 2014: 685-687).

Περαιτέρω αναφέρεται ότι αυτή η ίδια επιλογή θα επιτρέψει σε κάθε Περιφέρεια να προσδιορίσει και να ποσοτικοποιήσει στον συγκεκριμένο άξονα τους ΘΣ και την αντίστοιχη χρηματοδότηση, ώστε να υπάρχει μεγαλύτερη σαφήνεια της συμβολής κάθε ΘΣ στην Αστική Ατζέντα, ενώ θα επαληθεύεται η επίτευξη ή υπέρβαση του ποσοστού 5% του ΕΤΠΑ σε δράσεις ΒΑΑ και, πάνω απ' όλα, θα εξασφαλίζεται η διαφάνεια και η άμεση λειτουργία στον προγραμματισμό, την επιλογή και την εφαρμογή των παρεμβάσεων για τις περιφερειακές διοικήσεις και τις αστικές αρχές (PA Italy, 2014:687).

Η δεύτερη κατεύθυνση αφορά στην υιοθέτηση του εργαλείου των ΟΧΕ για τις παρεμβάσεις ΒΑΑ μόνο σε συγκεκριμένες περιπτώσεις και υπό την προϋπόθεση ενός αποτελεσματικού συν-σχεδιασμού, εξαιτίας της προηγούμενης αρνητικής εμπειρίας της

χώρας¹⁸⁵ στην υιοθέτηση του συγκεκριμένου μοντέλου, αφού εξαιτίας της σημαντικής διοικητικής πολυπλοκότητας, η αποτελεσματικότητά τους υπήρξε περιορισμένη. Και για τα δύο μοντέλα, θα πρέπει να εξηγηθεί στα ΕΠ η κατανομή των πόρων που προορίζονται για την ΒΑΑ. Πάντως σε επίπεδο χώρας η κατανομή των πόρων για την ΒΑΑ ανέρχεται στο 7,2% των πόρων του ΕΤΠΑ (1,5 δις ευρώ) και στο 2,3% των πόρων του ΕΚΤ (245εκ. ευρώ) (ΡΑ Italy, 2014:688).

ΛΕΤΟΝΙΑ

Την προγραμματική περίοδο 2014-2020 η Λετονία θα διαχειριστεί συνολικά στο πλαίσιο της Πολιτικής Συνοχής 4,51 δις ευρώ συμπεριλαμβανομένων των πόρων για την ΕΕΣ. Επιπλέον στη χώρα θα διατεθούν 1,07 δις ευρώ για την αγροτική ανάπτυξη και περίπου 140 εκ. ευρώ για την υποστήριξη της ανάπτυξης του τομέα αλιείας και της ναυτιλίας.

Η ΟΧΑ στη Λετονία για την περίοδο 2014-2020 έχει ως στόχο την αντιμετώπιση των οικονομικών, περιβαλλοντικών, κλιματικών, δημογραφικών και κοινωνικών προκλήσεων στους δήμους των κέντρων εθνικής και περιφερειακής σημασίας, της περιφέρειας Λατγκάλε και των δήμων της παράκτιας περιοχής της Βαλτικής Θάλασσας, με την πραγματοποίηση των απαραίτητων επενδύσεων. Η προγραμματισμένη προσέγγιση θα δώσει την ευκαιρία να μειωθούν οι υφιστάμενες ανισότητες στους αναπτυξιακούς δείκτες των περιοχών, μειώνοντας την ανάγκη μετακίνησης του πληθυσμού (κυρίως από την περιφέρεια Λατγκάλε) σε άλλους δήμους ή περιφέρειες (ή άλλες χώρες) για εξεύρεση καλύτερων ευκαιριών απασχόλησης καθώς και για τη μείωση της περαιτέρω δυσανάλογης συγκέντρωσης του πληθυσμού και της οικονομικής δραστηριότητας στη Ρίγα και τις γύρω περιοχές. Είναι σημαντικό η ανάπτυξη της Ρίγας και των λειτουργικών της περιοχών να μην συμβεί εις βάρος της εγκατάλειψης του πληθυσμού ή άλλων περιοχών και της χαμηλής οικονομικής δραστηριότητας αλλά με τη χρησιμοποίηση των πόρων που διαθέτει και με την προσέλκυση πρόσθετων πόρων εκτός της Λετονίας. Η ενίσχυση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της Ρίγα ως πρωτεύουσας είναι επίσης ένας σημαντικός παράγοντας για τη μείωση της μετανάστευσης σε άλλες χώρες, ιδίως εκείνων με υψηλά προσόντα (ΡΑ Latvia, 2014:178-179). Στο πλαίσιο αυτό προτίθεται να εφαρμόσει τα νέα εργαλεία της ΟΧΑ: των CLLDs στις αγροτικές περιοχές και των ΟΧΕστο

¹⁸⁵Το εργαλείο είχε εφαρμόσει η χώρα σε περιπτώσεις Σχεδίων όπως το Σχέδιο Sardegna 2000-2006 και το Σχέδιο Sicilia 2007-2013

πλαίσιο της ΒΑΑ στα αναπτυξιακά κέντρα και στους δήμους των λειτουργικών περιοχών της περιφέρειας Λατγκάλε που έχουν εθνική και περιφερειακή σημασία (ό.π.:178-180).

Η Λετονία προτίθεται να εφαρμόσει CLLD για την προσέλκυση χρηματοδότησης από διάφορα ταμεία, συμπεριλαμβανομένου του ΕΓΤΑΑ και ΕΤΘΑ στο πλαίσιο του ΠΑΑ και του ΕΠ για την Ανάπτυξη της Αλιείας. Η προσέγγιση CLLD θα εφαρμοστεί σε ολόκληρη την επικράτεια της Λετονίας, συμπεριλαμβανομένων των πόλεων με πληθυσμό έως και 15.000 κατοίκους, με έμφαση στην αειφόρο ανάπτυξη των αλιευτικών περιοχών σημαντικών για την αλιεία. Στην κατεύθυνση αυτή θα δημιουργηθούν 32 ΟΤΔ οι οποίες θα διαχειριστούν περίπου 76,6 εκατ. Ευρώ από το ΕΓΤΑΑ και περίπου το 9% του ΕΤΘΑ, με τρόπο ώστε να μην δημιουργούνται επικαλύψεις μεταξύ των δύο Ταμείων που γι' αυτό το σκοπό λεπτομερής μηχανισμός συντονισμού τους θα περιγράφεται στα αντίστοιχα ΕΠ των Ταμείων (ΡΑ Latvia, 2014:180-181).

Οι ΟΧΕ, όπως αναφέρθηκε, θα αξιοποιηθούν από τη Λετονία στο πλαίσιο της ΒΑΑ. Η Στρατηγική Βιώσιμης Ανάπτυξης της Λετονίας "Barca 2030"¹⁸⁶ ορίζει ένα δίκτυο από 9 κέντρα εθνικής σημασίας (πόλεις), ως βάση για μια πολυκεντρική οικιστική οργάνωση, οι οποίες θα πρέπει να ενισχυθούν για να μειωθεί η σημερινή συγκέντρωση της ανάπτυξης γύρω από την πρωτεύουσα πόλη της Ρίγας. Έμφαση δίνεται επομένως στον σχεδιασμό μέτρων στήριξης που θα δώσουν τη δυνατότητα στα κέντρα ανάπτυξης εθνικού ενδιαφέροντος να αυξήσουν την οικονομική τους σημασία και να επεκτείνουν τις θετικές επιπτώσεις στην ανάπτυξη των γύρω περιοχών, κυρίως μέσω της υποστήριξης των επενδύσεων αλλά και της παροχής υποδομών των δήμων. Συνεπώς, οι επενδύσεις στο πλαίσιο της περιφερειακής πολιτικής της Λετονίας θα στοχεύουν με σαφήνεια στη μείωση των διαφορών μεταξύ των περιοχών, δημιουργώντας πιο ισότιμους όρους διαβίωσης και απασχόλησης και περισσότερες ίσες ευκαιρίες για τη λήψη υπηρεσιών στη Λετονία για περιοχές παρόμοιου ενδιαφέροντος (ΡΑ Latvia, 2014:181-182).

Στο πλαίσιο αυτό οι πόροι ΕΤΠΑ ύψους 230,85 εκ. ευρώ (ποσοστό 9,61% των πόρων του ΕΤΠΑ), θα διατεθούν σε αυτά τα 9 κέντρα εθνικής σημασίας και συγκεκριμένα στις πόλεις Ρίγα, Νταουγκαβπίλς, Γιελγκαβα, Γιέκαμπιλς, Γιούρμαλα, Λιεπάγια, Ρέζεκνε, Βάλμιερα, Βέντσπιλς, βάση ολοκληρωμένων προγραμμάτων ΒΑΑ που θα καταθέσουν οι δήμοι με στόχο την αντιμετώπιση προβλημάτων που σχετίζονται με την ανάπτυξη του

¹⁸⁶ "LATVIJA 2030" Sustainable Development Strategy of SAEIMA OF THE REPUBLIC OF LATVIA Latvia until 2030: https://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/LIAS_2030_en_1.pdf

επιχειρηματικού περιβάλλοντος, τη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, τη διευκόλυνση των μέτρων για την απασχόληση και την ενεργειακή απόδοση, την τόνωση της βιώσιμης ανάπτυξης της διεθνώς σημαντική πολιτιστική και φυσική κληρονομιά και τις σχετικές υπηρεσίες, και τέλος τη βελτίωση των κοινωνικών υποδομών και του περιβάλλοντος των γενικών και επαγγελματικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Επισημαίνεται στη ΣΕΣ ότι κατά την κατάρτιση των ΣΒΑΑ θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η ανάγκη ανάπτυξης δεσμών μεταξύ πόλεων και αγροτικών περιοχών (ΡΑ Latvia, 2014:181).

Για τον καλύτερο συντονισμό των εμπλεκόμενων φορέων κατά την εφαρμογή των ΟΧΕ συστήνεται Συντονιστικό Συμβούλιο Περιφερειακής Ανάπτυξης με συμβουλευτικό ρόλο και με τη συμμετοχή θεσμών που συμμετέχουν στην εφαρμογή των ΟΧΕ, όπως θεσμοί που συμμετέχουν στην διαχείριση των ΕΔΕΤ και άλλοι θεσμοί που θα συμμετέχουν στην υλοποίηση και παρακολούθηση της ΒΑΑ όπως οι Δήμοι, οι ενώσεις των Δήμων κ.λπ. (ΡΑ Latvia, 2014:183-184). Ειδικότερα, το Συμβούλιο συντονίζει τις αναπτυξιακές στρατηγικές που καταρτίζουν οι 9 πόλεις και διατυπώνει γνώμη σχετικά με την επικάλυψη των σχεδίων με αντίστοιχα έργα εθνικής εμβέλειας. Η υλοποίηση και παρακολούθηση των ΟΧΕ ανατίθεται σε ΕΦΔ, με τον οποίο κάθε δικαιούχος των επιλεγέντων έργων της ΣΒΑΑ θα συνάψει συμφωνία υλοποίησης και χρηματοδότησης του έργου. Κατά την κατάρτιση των ΣΒΑΑ θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η αναγκαιότητα για την ανάπτυξη λειτουργικών δεσμών μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών. Τέλος θα επιδιωχθεί η συμπληρωματικότητα των παρεμβάσεων των ΟΧΕ με δράσεις που χρηματοδοτούνται στο πλαίσιο του ΕΓΤΑΑ, του ΕΤΘΑ, πόρων από τον κρατικό προϋπολογισμό και άλλες πηγές (ό.π.).

ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ

Στην Λιθουανία κατανέμονται την περίοδο 2014-2020 πόροι περίπου 6,82 δις ευρώ για την Πολιτική Συνοχής (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, Ταμείο Συνοχής), συμπεριλαμβανομένων 31,8 εκ. ευρώ για την Πρωτοβουλία Απασχόλησης των Νέων και 113,7 εκ. ευρώ για την ΕΕΣ. Περαιτέρω 1,6 δις. Ευρώ θα διατεθούν για την ανάπτυξη του αγροτικού τομέα και των αγροτικών περιοχών από το ΕΓΤΑΑ, ενώ οι πόροι από το ΕΤΘΑ ανέρχεται σε 63 εκατ. ευρώ. Η αρχιτεκτονική της Πολιτικής Συνοχής για την Λιθουανία αφορά σε ένα πολυταμειακό ΕΠ συγχρηματοδοτούμενο από πόρους του ΕΤΠΑ, του Ταμείου Συνοχής και του ΕΚΤ και θα καλύπτει όλους τους ΘΣ στο πλαίσιο της Πολιτικής συνοχής (European Commission, 2014b).

Οι μεγάλες διαφορές στο επίπεδο της εδαφικής ανάπτυξης στη Λιθουανία οφείλονται σε μεγάλο χάσμα μεταξύ της πρωτεύουσας και των άλλων περιοχών όσον αφορά ορισμένους κοινωνικούς, οικονομικούς και δημογραφικούς δείκτες, καθώς το οικονομικό δυναμικό της χώρας συγκεντρώνεται σε πέντε μεγάλες πόλεις, οι οποίες προσελκύουν μεγάλες μεταναστευτικές ροές που οδηγούν σε πρόσθετα κοινωνικά προβλήματα. Η πρόκληση της ΟΧΑ για την χώρα είναι να εντοπίσει εξειδικευμένες επενδύσεις που ανταποκρίνονται στις ανάγκες και τις δυνατότητες κάθε περιοχής μέσω της χρήσης νέων μηχανισμών εφαρμογής σύμφωνα με τους κανονισμούς της ΕΕ για την Πολιτική Συνοχής καθώς και της εμπειρίας που έχει αποκτηθεί κατά την εφαρμογή των μέτρων LEADER στις αγροτικές περιοχές της χώρας (PA Lithuania, 2014: 155-157).

Ειδικότερα, το εργαλείο των CLLDs θα εφαρμοσθεί σε αγροτικές περιοχές με πληθυσμό 6.000 έως 150.000 κατοίκων στο πλαίσιο του LEADER του ΠΑΑ 2014-2020 και χρηματοδότηση τουλάχιστον του 5% του ΕΓΤΑΑ και περίπου το 17,4% της χρηματοδότησης του ΕΤΘΑ θα αφορά σε αλιευτικές περιοχές, ενώ δίνεται η δυνατότητα κατάρτισης και υλοποίησης ολοκληρωμένων Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης με διμερή χρηματοδότηση από το ΕΓΤΑΑ και το ΕΤΘΑ από ΟΤΔ των οποίων η αρμοδιότητά τους καλύπτει τόσο αγροτικές όσο και αλιευτικές περιοχές (PA Lithuania, 2014: 158).

Δύναται η υλοποίηση και χρηματοδότηση των CLLDs και από το ΕΚΤ με προτεραιότητα σε αστικές περιοχές¹⁸⁷ (δημοτικά κέντρα και πόλεις με πληθυσμό άνω των 6.000). Οι πόροι του ΕΚΤ θα διατεθούν στο πλαίσιο του ΑΠ 8 «Αύξηση της κοινωνικής ένταξης και στήριξη για την καταπολέμηση της φτώχειας» του ΕΠ 'Επενδύσεις των Ταμείων της ΕΕ το 2014- 2020'. Μάλιστα το εργαλείο των CLLDs θα εφαρμοστεί ως υποχρεωτικό μέρος των ΟΧΕ σε στοχευμένες περιοχές των πέντε μεγαλύτερων πόλεων (Βίλνιους, Κάουνας, Κλάιπεντα, Σιαουλιάι, Πανεβεζίς), όπου οι ΟΧΕ υποστηρίζουν δράσεις ΒΑΑ, μέσω Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης (Local Development Strategies-LDS)¹⁸⁸ που θα σχεδιαστούν από τις ΟΤΔ. Ο στόχος σε άλλες πόλεις είναι να εξασφαλιστεί η συμπληρωματικότητα μεταξύ των CLLDs και των ΟΧΕ, περιφερειακών και τοπικών στρατηγικών (κατά τη διαδικασία επιλογής). Ο εκτιμώμενος προϋπολογισμός για τις δράσεις

¹⁸⁷ Οι μικρές και μεσαίες πόλεις περιλαμβάνουν δημοτικά κέντρα και πόλεις με πληθυσμό που κυμαίνεται από 6.000 έως 100.000 (εκτός από πέντε μεγάλες πόλεις). Οι πέντε μεγάλες πόλεις είναι το Βίλνιους, το Κάουνας, η Κλάιπεντα, το Σιαουλιάι και το Πανεβεζίς.

¹⁸⁸ Επιλέγονται με βάση τα στοιχεία τους και τη συμμόρφωσή τους με τα ολοκληρωμένα προγράμματα εδαφικής ανάπτυξης και άλλα στρατηγικά έγγραφα που ισχύουν για τα εδάφη (συμπεριλαμβανομένων των περιφερειακών αναπτυξιακών σχεδίων).

αυτές ανέρχεται σε 15 εκ. ευρώ, από τα οποία 6 εκατ. ευρώ προορίζονται για τις δράσεις αειφόρου ανάπτυξης που εφαρμόζονται σε περιοχές στόχους 5 μεγάλων πόλεων. Οι CLLDs στις αστικές περιοχές θα πρέπει να περιορίζεται στις επενδύσεις που υποστηρίζονται από το ΕΚΤ, ενώ θα συντονίζονται και θα διοικούνται από το Υπουργείο Εσωτερικών, το οποίο θα εκτελεί και καθήκοντα ΕΦΔ. Το Υπουργείο Γεωργίας θα διαχειρίζεται και θα συντονίζει την εφαρμογή του LEADER (CLLDs) στις αγροτικές περιοχές και των CLLDs σε αλιευτικές περιοχές (PA Lithuania, 2014: 158-162).

Προκειμένου για την αποφυγή εδαφικών αλληλοεπικαλύψεων μεταξύ των περιοχών στις οποίες εκτελούνται CLLDs και των Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης σε αστικές, αγροτικές και αλιευτικές περιοχές και προκειμένου να εξασφαλιστεί η συμπληρωματικότητα και η συνέργεια αλλά και να αποφευχθεί ο κίνδυνος διπλής χρηματοδότησης προβλέπονται μηχανισμοί συντονισμού σε διάφορα στάδια κατάρτισης και υλοποίησης Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης. Δεδομένου ότι δεν έχουν μέχρι στιγμής υλοποιηθεί δράσεις βάσει των CLLDs στις αστικές περιοχές, δεν υπάρχουν σχετικές ΟΤΔ και οι αστικές κοινότητες δεν έχουν παραδόσεις κοινών δράσεων θα υπάρξει προπαρασκευαστική υποστήριξη στον σχεδιασμό αλλά και στην εφαρμογή των CLLDs (PA Lithuania, 2014: 163-164).

Οι δράσεις στο πλαίσιο της BAA στη Λιθουανία θα υλοποιηθούν μέσω ΟΧΕ για καθορισμένα τμήματα των 5 μεγάλων πόλεων όπου ο πληθυσμός κυμαίνεται μεταξύ 30.000 και 40.000 και για ειδικές περιοχές όπου οι δράσεις BAA καλύπτουν ζητήματα περιφερειακής ανάπτυξης. Η ευθύνη για τη σύνταξη αυτών των προγραμμάτων και την επιλογή των έργων ανατίθεται σε δήμους (πόλεις). Οι περιοχές παρέμβασης καθορίζονται από τον δήμο και ακολουθεί έγκριση του Συντονιστικού Οργάνου της ΟΧΕ. Κατά τον εντοπισμό των ζωνών -στόχων, θα δοθεί προτεραιότητα στις πυκνοκατοικημένες και σε λειτουργικές περιοχές των πόλεων (πιθανά νέα υποκέντρα) που αντιμετωπίζουν περιβαλλοντικές και κοινωνικές προκλήσεις. Τα κριτήρια επιλογής περιλαμβάνουν τις δυνατότητες αστικής και οικονομικής ανάπτυξης¹⁸⁹, κοινωνικές και δημογραφικές προκλήσεις¹⁹⁰, περιβαλλοντικές προκλήσεις και κλιματικής αλλαγής¹⁹¹. Ένα ποσοστό 5,85%

¹⁸⁹ απόσταση από το κέντρο της πόλης, πυκνότητα των διαδρομών των δημόσιων συγκοινωνιών, συγκέντρωση των παρόχων δημόσιων υπηρεσιών, εδαφική περιοχή κατάλληλη για μετατροπή κ.λπ.

¹⁹⁰ γήρανση του πληθυσμού, εγκληματικότητα, κοινωνικές παθολογίες, μεγάλο μερίδιο κοινωνικά ευάλωτου πληθυσμού, κοινωνικά απομονωμένες κοινότητες (Ρομά) και άλλα κοινωνικά θέματα που επικεντρώνονται στην εδαφική έκταση)

¹⁹¹ ρύπανση του αέρα και των υδάτων, μολυσμένα εδάφη, κυκλοφορία, ενεργειακή απόδοση στις δημόσιες υποδομές κ.λπ.).

των συνολικών πόρων του ΕΤΠΑ -204,7 εκατ. ευρώ- θα διατεθούν για ΒΑΑ και μάλιστα έχει γίνει προκαταρκτική κατανομή της χρηματοδότησης για την περίοδο 2014-2020 στο πλαίσιο της Επενδυτικής Προτεραιότητας 7¹⁹² και της Επενδυτικής Προτεραιότητας 8¹⁹³ του ΕΠ των Ευρωπαϊκών Επενδυτικών Ταμείων 2014-2020. Από του πόρους του ΕΚΤ για ΒΑΑ θα διατεθεί ποσοστό 0,53% των πόρων του ΕΚΤ, ήτοι 6 εκ ευρώ (ΡΑ Lithuania, 2014: 166-167).

Την περίοδο 2014-2020 η Λιθουανία θα διαθέσει πόρους για την υλοποίηση συνολικά 15 Προγραμμάτων ΟΧΑ προσανατολισμένη στις εδαφικές ιδιαιτερότητες μέσω ΟΧΕ: στις 5 μεγαλύτερες πόλεις όπως αναφέρθηκε παραπάνω και σε 10 Περιφερειακά Προγράμματα που στοχεύουν σε περιοχές μικρών και μεσαίων πόλεων (μία ή περισσότερες πόλεις ανά περιφέρεια με πληθυσμό από 6.000- 100.000). Στην πρώτη περίπτωση η επιλογή των περιοχών παρέμβασης θα ακολουθεί τη διαδικασία και τα κριτήρια που περιγράφονται παραπάνω. Στη δεύτερη περίπτωση οι περιοχές παρέμβασης θα προσδιορίζονται από το Υπουργείο Εσωτερικών¹⁹⁴, ως το συντονιστικό όργανο των ΟΧΕ, κατόπιν διαβουλεύσεων με τα Συμβούλια Περιφερειακής Ανάπτυξης¹⁹⁵ και με βάση ποσοτικά κριτήρια όπως η χαμηλή οικονομική δραστηριότητα, η μη ισόρροπη οικονομική διάρθρωση (π.χ. υψηλή εξάρτηση από πρώτες ύλες ή μεταποιητική βιομηχανία) και η σημαντική μείωση του πληθυσμού λόγω μετανάστευσης ή ανεπαρκούς δημογραφικής αλλαγής. Οι προτεραιότητες που επιλέγονται εμπίπτουν στους ΘΣ3,6,5,7,8,9,10 (ΡΑ Lithuania, 2014: 164-165).

Αναφέρεται επίσης η κατηγορία των εδαφών στόχου μετάβασης (Transition target territories/cities), η οποία αφορά στα περιφερειακά κέντρα οικονομικής ανάπτυξης (7 πόλεις) και στα δημοτικά κέντρα προβληματικών περιοχών (14 πόλεις), όπως προσδιορίστηκαν την περίοδο προγραμματισμού 2007-2013 και στις οποίες την περίοδο αυτή πραγματοποιήθηκαν επενδύσεις αστικών υποδομών που προσιδιάζουν με δράσεις ΒΑΑ. Στην κατηγορία αυτή θα τίθεται ο περιορισμός για τη χρήση πόρων στο πλαίσιο του ΘΣ8, 3,4,5,6,7 & 10 και σε

¹⁹² επενδυτική προτεραιότητα 7- "Υποστήριξη της ανάπτυξης της φιλικής προς την απασχόληση μέσω της ανάπτυξης ενδογενούς δυναμικού στο πλαίσιο μιας εδαφικής στρατηγικής για συγκεκριμένους τομείς, συμπεριλαμβανομένης της μετατροπής των βιομηχανικών περιοχών σε παρακμή και της βελτίωσης της προσβασιμότητας ανάπτυξη ειδικών φυσικών και πολιτιστικών πόρων "

¹⁹³ επενδυτική προτεραιότητα 8- Εφαρμογή στρατηγικών CLLD για τις περιοχές-στόχους των 5 μεγάλων πόλεων (δράσεις αειφόρου αστικής ανάπτυξης)

¹⁹⁴ Σύμφωνα με το νόμο της Δημοκρατίας της Λιθουανίας για την περιφερειακή ανάπτυξη, είναι υπεύθυνο για τον συντονισμό της εφαρμογής της περιφερειακής πολιτικής

¹⁹⁵ Τα συμβούλια περιφερειακής ανάπτυξης (Regional development councils) συγκροτούνται από δημάρχους, εξουσιοδοτημένα μέλη δημοτικών συμβουλίων και εκπρόσωπο διοριζόμενο από την κυβέρνηση και εξασφαλίζουν τη συμμετοχή των δημοτικών αρχών στην υλοποίηση κοινών δράσεων, συμπεριλαμβανομένου του συντονισμού των διαδημοτικών έργων.

συγκεκριμένες δράσεις, ώστε να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα των επιτευχθέντων αποτελεσμάτων. Η χρηματοδότηση των ολοκληρωμένων προγραμμάτων εδαφικής ανάπτυξης προέρχεται από πόρους του ΕΤΠΑ, του ΕΚΤ και του Ταμείου Συνοχής. Πρόσθετοι πόροι προέρχονται από κρατικούς και δημοτικούς προϋπολογισμούς. Αναμένεται επίσης να κινητοποιηθούν ιδιωτικές επενδύσεις μέσω ΣΔΙΤ (ΡΑ Lithuania, 2014: 165-166).

ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ

Για την περίοδο 2014-2020 η συνολική χρηματοδότηση της Πολιτικής Συνοχής για το Λουξεμβούργο (ΕΤΠΑ και ΕΚΤ) ανέρχεται σε 60 εκατ. Ευρώ, συμπεριλαμβανομένου συνολικού ποσού 20 εκατ. ευρώ για την ΕΕΣ, μέσω ενός Εθνικού Προγράμματος για την Απασχόληση και την Ενσωμάτωση με συγχρηματοδότηση ΕΚΤ και ενός Εθνικού ΕΠ. συγχρηματοδοτούμενο από το ΕΤΠΑ. Πόροι ύψους 101 εκατ. Ευρώ από το ΕΓΤΑΑ θα διατεθούν για την ανάπτυξη του γεωργικού τομέα και των αγροτικών περιοχών.

Από την περίοδο προγραμματισμού 2007-2013 το Λουξεμβούργο θεωρείται ως μια και μόνη περιφέρεια¹⁹⁶ σύμφωνα με την Κοινή ονοματολογία των εδαφικών στατιστικών μονάδων (NUTS)¹⁹⁷. Υπό την έννοια αυτή δεν θα εφαρμοστεί στη χώρα μια ολοκληρωμένη προσέγγιση της εδαφικής ανάπτυξης μεταξύ περιφερειών, αλλά ωστόσο συζητήθηκε η προοπτική ανάπτυξης των νέων εργαλείων χωρικής ανάπτυξης ΟΧΕ, CLLD και ΒΑΑ. Προέκυψε ότι το εργαλείο των CLLDs δεν θα αξιοποιηθεί στο πλαίσιο των Ταμείων ΕΤΠΑ και ΕΚΤ εξαιτίας του μικρού μεγέθους της χώρας που συνεπάγεται την έλλειψη επαρκούς κρίσιμης μάζας, έλλειψη σημαντικών οικονομικών πόρων και κατάλληλων δομών διακυβέρνησης και της έλλειψης διοικητικής ικανότητας που απαιτούνται για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση των CLLDs. Αντίθετα η προσέγγιση CLLD θα εφαρμοστεί στο πλαίσιο του LEADER/ΕΓΤΑΑ και μέσω του ΑΠ 6 «Προώθηση της κοινωνικής ένταξης, της μείωσης της φτώχειας και της οικονομικής ανάπτυξης» του ΠΑΑ 2014-2020. Περιοχές παρέμβασης

¹⁹⁶Το Λουξεμβούργο, έχει μόνο LAUs, ενώ τα τρία επίπεδα NUTS αντιστοιχούν στη συνολική επικράτεια της χώρας.

¹⁹⁷Η ονοματολογία των εδαφικών στατιστικών μονάδων, NUTS ως συντομογραφία (από το γαλλικό Nomenclature des Unités territoriales statistiques) είναι μια γεωγραφική ονοματολογία που υποδιαιρεί την επικράτεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) σε περιφέρειες με βάση τρία διαφορετικά επίπεδα (NUTS 1, 2 και 3, ξεκινώντας από τις μεγαλύτερες προς τις μικρότερες εδαφικές μονάδες, αντίστοιχα). Πάνω από το επίπεδο NUTS 1 είναι το 'εθνικό' επίπεδο, δηλαδή το κράτος μέλος. Η ονοματολογία των NUTS βασίζεται στον Κανονισμό 1059/2003 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26 Μαΐου του 2003 για τη θέσπιση μιας κοινής ονοματολογίας των εδαφικών στατιστικών μονάδων (NUTS), η οποία ανανεώνεται ανά τακτά χρονικά διαστήματα.

της προσέγγισης CLLD είναι αποκλειστικά οι αγροτικές περιοχές του Λουξεμβούργου στις οποίες προστίθενται οι διασυνοριακές περιοχές (PA Luxembourg, 2014:76-77).

Η ΒΑΑ δύναται να υλοποιηθεί μέσω του εργαλείου των ΟΧΕ με συγχρηματοδότηση του ΕΤΠΑ στις τρεις αστικές περιοχές της χώρας και ειδικότερα στην αστική περιοχή του Λουξεμβούργου, του Νόρντστραντ¹⁹⁸ (Εττελμπρυκ-Ντικίρχ) και την νότια περιοχή, ειδικά η νότια λεκάνη εξόρυξης (κυρίως οι δήμοι που είναι μέλη του ΕΟΕΣ Belval) όπως αυτές προσδιορίζονται στην Στρατηγική Εδαφικής ανάπτυξης του Λουξεμβούργου (Programme Directeur d'Aménagement du Territoire/PDAT)¹⁹⁹. Τελικά επιλέγεται η Νότια Περιοχή δεδομένης της διασυνοριακής της διάστασης, ώστε να εξεταστεί το ενδεχόμενο δημιουργίας μιας ΟΧΕ για να επωφεληθεί των παρεμβάσεων στο πλαίσιο των δύο ΑΠ του ΕΠ/ΕΤΠΑ, καλύπτοντας έτσι τους ΘΣ 1 & 4 και ενδεχομένως, να συνδεθούν με το πρόγραμμα INTERREG Grande Région. Η επιλεγείσα γεωγραφική περιοχή και ο τρόπος διακυβέρνησης θα ορίζονται από την ΔΑ του ΕΤΠΑ, μετά από διαβούλευση με τις Αστικές Αρχές και τους τοπικούς φορείς. Οι πόροι που προορίζεται να διατεθούν για τις ΟΧΕ αντιστοιχεί στο 6% της συνολικής χρηματοδότησης του ΕΤΠΑ (συμπεριλαμβανομένου του ποσού της τεχνικής Βοήθειας και του Αποθεματικού επίδοσης) δηλ 1,2 εκ. ευρώ (PA Luxembourg, 2014:76-77).

Το πρώτο βήμα για την εφαρμογή μιας ΟΧΕ αποτελεί η κατάρτιση μιας μελέτης σκοπιμότητας στην οποία θα περιλαμβάνονται το ακριβές γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής της ΟΧΕ, η ολοκληρωμένη στρατηγική αστικής ανάπτυξης, το σύστημα διακυβέρνησης της, ο προσδιορισμός των έργων που είναι επιλέξιμα για χρηματοδότηση από το ΕΤΠΑ. Εκτός από τις δράσεις που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο των ΟΧΕ το ΕΚΤ θα συμβάλλει επίσης στην ολοκληρωμένη αστική ανάπτυξη, με ιδιαίτερη έμφαση σε δράσεις προώθησης της απασχόλησης των νέων που αναζητούν εργασία. Ωστόσο δεν υπάρχει κάποιο ποσοστό των πόρων του ΕΚΤ που θα διατεθεί επειδή τα σχετικά έργα θα επιλεγούν μετά την πρόσκληση για υποβολή σχεδίων (PA Luxembourg, 2014:78-79).

ΜΑΛΤΑ

¹⁹⁸ Το Νόρντστραντ αποτελείται από τους δήμους Bettendorf, Colmar-Berg, Diekirch, Erpeldange στο Sauer, Ettelbrück και Schieren, οι οποίοι στο πλαίσιο της διαδημοτικής τους συνεργασίας επιδιώκουν την προώθηση της αστικής ανάπτυξης σε όλες τις πτυχές της, σε συνεργασία με τα αρμόδια υπουργεία

¹⁹⁹ Programme Directeur d'Aménagement du Territoire/PDAT: <http://amenagement-territoire.public.lu/fr/strategies-territoriales/programme-directeur/detail-programme-directeur.html>

Όπως περιγράφεται στη ΣΕΣ της Μάλτας για την περίοδο 2014-2020 η αρχιτεκτονική της Πολιτικής Συνοχής της χώρας αποτυπώνεται σε 3 ΕΠ²⁰⁰ συνολικού προϋπολογισμού περίπου 729 εκ. ευρώ, συμπεριλαμβανομένων 17 εκ ευρώ για την εδαφική συνεργασία και 3,9 εκ. ευρώ για το FEAD. Επιπλέον 97 εκ. ευρώ θα διατεθούν για την ανάπτυξη του αγροτικού τομέα και των αγροτικών περιοχών από το ΕΓΤΑΑ ενώ η κατανομή για το ΕΤΘΑ ανέρχεται σε 22,7 εκ. ευρώ (European Commission, 2014b).

Το σύνολο της επικράτειας της Μάλτας ανήκει στις περιφέρειες μετάβασης, ωστόσο, όσον αφορά τις απαιτήσεις της θεματικής συγκέντρωσης, θεωρείται λιγότερο αναπτυγμένη περιοχή λόγω της ιδιότητάς της ως περιφέρειας NUTS 2 που αποτελείται αποκλειστικά από ένα νησιωτικό κράτος-μέλος. Το εδαφικό της προφίλ υπαγορεύεται από το μέγεθος της, την ανοικτή οικονομία, την υψηλή πληθυσμιακή πυκνότητα, το έλλειμμα οικονομιών κλίμακας, την περιφερικότητα ως προς την ηπειρωτική Ευρώπη, την εξάρτηση από τις εισαγωγές και τη συγκέντρωση των εξαγωγών. Η περιφερειακή θέση της Μάλτας θέτει την ανάπτυξή της υπό όρους όσον αφορά την πρόσβαση στις αγορές και την καινοτομία και επιφέρει μόνιμους περιορισμούς στην ανάπτυξη ορισμένων τομέων πολιτικής. Στο πλαίσιο αυτό, όπως περιγράφεται στη ΣΕΣ της χώρας, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην εδαφική διάσταση των παρεμβάσεων μέσω της αξιοποίησης των πόρων των ΕΔΕΤ και ειδικότερα διαθέτοντας το 10% της συνολικής χρηματοδότησης για παρεμβάσεις στη νήσο Γκόζο, επενδύοντας το 5% τουλάχιστον του κονδυλίου του ΕΤΠΑ σε δράσεις ΒΑΑ, μέσω ενός ξεχωριστού ΑΠ στο ΕΠ ΕΤΠΑ /Ταμείου Συνοχής. Τουλάχιστον το 5% των συνολικών πόρων του ΕΓΤΑΑ θα διατεθεί για το Leader / CLLD (PA Malta, 2014:175).

Ειδικότερα, η Μάλτα για την νέα προγραμματική περίοδο 2014-2020 δεν θα αξιοποιήσει το εργαλείο των CLLDs μέσω των Ταμείων ΕΤΠΑ, ΕΚΤ και ΕΤΘΑ δεδομένου του μεγέθους της, των ειδικών εδαφικών χαρακτηριστικών της αλλά και της αρχής της απλούστευσης και της μείωσης του διοικητικού φόρτου. Αντίθετα με βάση την εμπειρία που αποκτήθηκε στο πλαίσιο του ΠΑΑ 2007-2013, η Μάλτα θα συνεχίσει να εφαρμόζει την προσέγγιση CLLD στο πλαίσιο του ΕΓΤΑΑ για παρεμβάσεις που ορίζονται ως τοπική ανάπτυξη του LEADER και προωθούν την κοινωνική ένταξη, την μείωση της φτώχειας και

²⁰⁰Ένα Εθνικό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα συγχρηματοδοτούμενο από το ΕΤΠΑ και το Ταμείο Συνοχής με στόχο την προώθηση μιας ανταγωνιστικής και βιώσιμης οικονομίας, ένα Εθνικό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα συγχρηματοδοτούμενο από το ΕΤΠΑ: « Πρωτοβουλία για τις ΜΜΕ: Τόνωση των επενδύσεων του ιδιωτικού τομέα για την οικονομική ανάπτυξη», και ένα Εθνικό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα συγχρηματοδοτούμενο από το ΕΚΤ: «Επένδυση σε ανθρώπινο κεφάλαιο για την δημιουργία περισσότερων ευκαιριών και προώθηση της ευημερίας της κοινωνίας»

την οικονομική ανάπτυξη στις αγροτικές περιοχές και συμβάλλουν στην επίτευξη των ΘΣ3 & ΘΣ9. Το εργαλείο των CLLDs θα υλοποιηθεί μέσω των 3 υφιστάμενων ΟΤΔ που καλύπτουν όλες τις αγροτικές περιοχές και οι οποίες καλούνται να καταρτίσουν και να εφαρμόσουν Στρατηγικές Τοπικής Ανάπτυξης (PA Malta, 2014: 176).

Για τον ίδιο λόγο που δεν θα εφαρμόσει την προσέγγιση CLLD στο πλαίσιο του ΕΤΠΑ και του ΕΚΤ, η Μάλτα δεν θα αξιοποιήσει και το εργαλείο των ΟΧΕ. Η κυβέρνηση έχει υιοθετήσει μια οριζόντια προσέγγιση για την ανάπτυξη της νήσου Γκόζο, διαθέτοντας το 10% της Εθνικής Συμμετοχής για το ΕΤΠΑ και το ΤΣ για την αντιμετώπιση των ειδικών αναγκών του Γκόζο με στόχο την ενίσχυση της οικονομικής δραστηριότητας του νησιού, προστατεύοντας ταυτόχρονα τα εγγενή και διακριτικά φυσικά χαρακτηριστικά που διακρίνουν το νησί. Να επισημανθεί ότι η συγκεκριμένη προσέγγιση, όπως περιγράφεται στη ΣΕΣ της Μάλτας λαμβάνει υπόψη την διοικητική διάρθρωση (κεντρικό σύστημα) που εφαρμόζεται για την υλοποίηση των ΕΔΕΤ στη Μάλτα, ώστε να διασφαλίζεται η αποτελεσματικότερη χρήση των πόρων και ο συντονισμός μεταξύ των περιφερειακών και εθνικών επιπέδων (PA Malta, 2014: 177).

Με τη χώρα να παραμένει το πιο πυκνοκατοικημένο κράτος μέλος της ΕΕ²⁰¹ προκύπτει η ανάγκη αντιμετώπισης των ειδικών χαρακτηριστικών του αστικού ιστού της, με τον στόχο της βιώσιμης χρήσης του εδάφους και τον χωροταξικό σχεδιασμό να αποτελούν τις πιο πιεστικές προτεραιότητες της Μάλτας. Διαθέτει έτσι, το 5% των πόρων του ΕΤΠΑ (19,2 εκ ευρώ) που μπορεί να ενισχυθούν και από πόρους του ΕΚΤ για την εφαρμογή παρεμβάσεων σε προσδιορισμένες αστικές περιοχές που θα βασίζονται σε ΟΣΒΑΑ και θα υλοποιούνται στο πλαίσιο ενός ειδικού ΑΠ του ΕΠ, ο οποίος υποστηρίζει επενδυτικές προτεραιότητες που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ΘΣ6-με ιδιαίτερη έμφαση στη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος και στην αναζωογόνηση των πόλεων και στη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς– και του ΘΣ9, με επικέντρωση στην κοινωνική στέγαση. Για τον προσδιορισμό των αστικών περιοχών λαμβάνεται υπόψη παράγοντες όπως το υψηλό επίπεδο ανεργίας, το υψηλό ποσοστό κινδύνου φτώχειας και η παρουσία έντονων κοινωνικών προβλημάτων, το επίπεδο της οικονομικής δραστηριότητας, κυρίως η

²⁰¹Όπως αναφέρεται στο ΣΕΣ:178 της Μάλτας η πληθυσμιακή πυκνότητα αφορά μια μέση τιμή 1.320 ατόμων /km², σε σύγκριση με συνολικό μέσο όρο 116,6 ατόμων / km² για την ΕΕ, με το Βόρειο και Νότιο Λιμάνι να εμφανίζονται οι δύο πιο πυκνοκατοικημένες περιοχές της Μάλτας με πυκνότητα πληθυσμού 4.997 ατόμων / km² και 3.026 άτομα / km² αντίστοιχα.

δυνατότητα προσέλκυσης εμπορικών δραστηριοτήτων και η δημιουργία θέσεων εργασίας στον τομέα του τουρισμού (PA Malta, 2014: 178-179).

Όσον αφορά την διαχείριση των ΣΒΑΑ, επειδή στην Μάλτα δεν υφίσταται, σε υποπεριφερειακό ή περιφερειακό επίπεδο, αρμόδιο όργανο για την εφαρμογή των ΒΑΑ σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 7 του Κανονισμού του ΕΤΠΑ, η κυβέρνηση αναθέτει στο Υπουργείο Ευρωπαϊκών Υποθέσεων και Εφαρμογής του Εκλογικού Μανιφέστου (Ministry for European Affairs and Implementation of the Electoral Manifesto MEAIM)²⁰² την ανάπτυξη κατάλληλων ολοκληρωμένων ΣΒΑΑ, το οποίο θα επικουρείται από μια συντονιστική επιτροπή για τη ΒΑΑ²⁰³, αποτελούμενη από εκπροσώπους των αστικών αρχών στις περιοχές των οποίων θα εφαρμοσθούν δράσεις ΒΑΑ, από εκπροσώπους των σχετικών υπουργείων, της ΔΑ και της Αρχής Περιβάλλοντος και Πολεοδομίας της Μάλτας²⁰⁴. Η σύνθεση της επιτροπής θα εξασφαλίσει την εφαρμογή της αρχής της εταιρικής σχέσης και της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης, όπως προβλέπεται στο άρθρο 5 του ΚΚΔ²⁰⁵ (PA Malta, 2014: 179).

ΟΛΛΑΝΔΙΑ

Για την περίοδο προγραμματισμού 2014-2020, 1,4 δις ευρώ διατίθενται στις Κάτω Χώρες για την Πολιτική Συνοχής (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ), συμπεριλαμβανομένων των 389 εκ. ευρώ για την ΕΕΣ. Επιπλέον 607 εκ. ευρώ θα επενδυθούν στην ανάπτυξη του αγροτικού τομέα και

²⁰²Το Υπουργείο Ευρωπαϊκών Υποθέσεων δημιουργήθηκε για πρώτη φορά τον Μάρτιο του 2013 ως μέρος του πρώτου υπουργικού συμβουλίου του πρωθυπουργού Joseph Muscat. Το Υπουργείο είναι υπεύθυνο για τις σχέσεις με την Ευρωπαϊκή Ένωση με την ευρύτερη έννοια, τον εσωτερικό συντονισμό της ΕΕ και την προεδρία της Μάλτας στην ΕΕ το 2017. Η Κοινοβουλευτική Γραμματεία για τα Ταμεία της ΕΕ στο Υπουργείο Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, στεγάζει τη διαχειριστική αρχή για τα ΕΔΕΤ. Το υπουργείο εξυπηρετεί επίσης το ρόλο του Γραφείου του Αντιπροέδρου.

²⁰³(Coordination Committee for Sustainable Urban Development) στην οποία θα συμμετέχουν εκπρόσωποι των τοπικών συμβουλίων των αστικών αρχών, οι οποίες επιλέγονται για την εφαρμογή της ΒΑΑ, καθώς και εκπρόσωποι των αρμόδιων Υπουργείων, της Διαχειριστικής Αρχής (Διεύθυνση Συντονισμού Προγραμματισμού και Προτεραιοτήτων) και της Αρχής Περιβάλλοντος και Χωροταξίας της Μάλτας.

²⁰⁴Η Αρχή Περιβάλλοντος και Χωροταξίας της Μάλτας (Malta Environment and Planning Authority (MEPA)) είναι η εθνική υπηρεσία που είναι αρμόδια για τον σχεδιασμό των χρήσεων γης και την περιβαλλοντική νομοθεσία στη Μάλτα. Η ΜΕΡΑ, που συστάθηκε με την εντολή του νόμου για την προστασία του περιβάλλοντος (2001) και του νόμου της Μάλτας (1992) για τον αναπτυξιακό σχεδιασμό (1992), είναι επίσης υπεύθυνη για την εφαρμογή περίπου 200 οδηγιών, αποφάσεων και κανονισμών στο πλαίσιο του κοινοτικού περιβαλλοντικού κεκτημένου.

<https://www.environmental-expert.com/companies/malta-environment-planning-authority-mepa-29674>

²⁰⁵ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 1303/2013

των αγροτικών περιοχών από το ΕΓΤΑΑ, και 102 εκ. ευρώ στους τομείς της ναυτιλίας, της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας από το ΕΤΘΑ. Η Πολιτική Συνοχής θα υλοποιηθεί μέσω πέντε ΕΠ: τεσσάρων ΠΕΠ συγχρηματοδοτούμενα από το ΕΤΠΑ, ένα Εθνικό ΕΠ συγχρηματοδοτούμενο από το ΕΚΤ (European Commission, 2014b).

Όσον αφορά την προώθηση της ΟΧΑ η χώρα θα αξιοποιήσει στην κατεύθυνση αυτή τα εργαλεία των CLLDs, των ΟΧΕ και θα υλοποιήσει παρεμβάσεις ΒΑΑ. Ειδικότερα το εδαφικό μέσο των CLLDs λαμβάνει στήριξη στις Κάτω Χώρες από το ΕΓΤΑΑ στο πλαίσιο του LEADER), προωθώντας την τοπική ανάπτυξη στις αγροτικές περιοχές, τελικά συμβάλλοντας στον ΘΣ9: Προώθηση της Κοινωνικής Ένταξης. Ο πόροι που θα διατεθούν στο πλαίσιο του ΕΓΤΑΑ ανέρχεται σε 5,8 εκ ευρώ που αντιστοιχεί περίπου στο 5% του συνολικού προϋπολογισμού του Ταμείου. Συνολικά προσδιορίζονται 20 περιοχές εφαρμογής LEADER/CLLD με εστίαση στην (μελλοντική) συρρίκνωση του πληθυσμού, στην κοινωνική καινοτομία, στην οικονομική ανάπτυξη των μειονεκτικών περιοχών, στην κυκλική οικονομία, στην ενίσχυση της σχέσης αστικών- αγροτικών περιοχών, στην επέκταση και βελτίωση των υποδομών του αγροτουρισμού, στην πολυλειτουργική χρήση γης και νερού και στην περιβαλλοντική εκπαίδευση (PA Netherlands, 2014: 151).

Για το ΕΤΘΑ δεν προβλέπονται παρεμβάσεις των CLLDs, το ΕΚΤ επίσης δεν δεσμεύει πόρους για CLLDs αν και το μεγαλύτερο μέρος των πόρων του διατίθεται στις τοπικές κυβερνήσεις, οι οποίες μπορούν να αποφασίσουν να συνεργαστούν με κοινωνικές οργανώσεις ή με συγκεκριμένες πρωτοβουλίες που αποσκοπούν στην ενεργό ένταξη. Ωστόσο, για τις τέσσερις μεγαλύτερες πόλεις το εδαφικό μέσο των CLLDs θα μπορούσε να αποτελέσει χρήσιμο μέσο για την κινητοποίηση τοπικών εταίρων για την ανάπτυξη ειδικών τοπικών λύσεων. Κατά την ανάπτυξη του προγράμματος ΕΤΠΑ στη Δυτική Ολλανδία διερευνάται με τα ενδιαφερόμενα μέρη εάν μπορεί να εφαρμοστεί η CLLD (όπως στη Χάγη). Σε περίπτωση επιτυχίας, αυτές οι πρωτοβουλίες μπορούν να επεκταθούν (PA Netherlands, 2014: 150-152).

Η Ολλανδία θα υλοποιήσει την ΒΑΑ μέσω του εργαλείου των ΟΧΕ στις 4 μεγάλες πόλεις της χώρας στο Άμστερνταμ, Ρότερνταμ, Ουτρέχτη και τη Χάγη (η λεγόμενη G-4) αξιοποιώντας πόρους τόσο του ΕΠ ΕΚΤ 2014-2020 όσο και του αντίστοιχου ΕΠ Δυτικής Ολλανδίας/ΕΤΠΑ. Οι τέσσερις μεγάλες πόλεις έχουν επιλεγεί λόγω της ανάγκης εστίασης, της συνέχειας και των προβλημάτων που είναι πιο εκτεταμένα από ό,τι σε άλλες πόλεις αλλά και της σύνδεσης των προγραμμάτων που υλοποιήθηκαν κατά τις προηγούμενες

προγραμματικές περιόδους. Επιπλέον οι 4 πόλεις συγκροτούν την απαραίτητη κρίσιμη μάζα για την αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων στο πλαίσιο της ΒΑΑ.(ό.π.:153). Από τους συνολικούς πόρους του ΕΤΠΑ θα διατεθεί ποσοστό 9%²⁰⁶ ήτοι 45,6 εκ. ευρώ για τη ΒΑΑ και αντίστοιχα το 5% του ΕΚΤ, ήτοι 25 εκ. ευρώ. Η έμφαση θα δοθεί στην αντιμετώπιση της αναντιστοιχίας προσφοράς και ζήτησης της αγοράς εργασίας, στην προσπάθεια βελτίωσης του επιχειρηματικού κλίματος ιδιαίτερα στις περιοχές με πολλαπλά προβλήματα. Επιπλέον, το ΕΚΤ μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την ανάπτυξη και στήριξη ανέργων και ατόμων που αναζητούν εργασία με βάση τις απαιτήσεις και τις ανάγκες των εργοδοτών ώστε να συμβάλλει στην εθνικό στόχο για αύξηση του ποσοστού απασχόλησης και της μείωσης του αριθμού των ατόμων σε νοικοκυριά χωρίς αμειβόμενη απασχόληση με αποτέλεσμα την μείωση της φτώχειας και την κοινωνική ένταξη μέσω των ΘΣ8&9. Οι ιδιαιτερότητες και οι παρεμβάσεις ανά πόλη περιγράφονται με ακρίβεια στο ΕΠ ΕΤΠΑ Δυτικής Ολλανδίας 2014-2020 (PA Netherlands, 2014:153-154).

Το σημείο εκκίνησης για την υλοποίηση είναι τα ΣΒΑΑ που απαιτείται να υποβληθούν για κάθε πόλη και να αξιολογηθούν. Η διαχείριση των αντίστοιχων πόρων του ΕΤΠΑ θα πραγματοποιηθεί κατόπιν ανάθεσης στη διοίκηση της ομάδας G4, ενώ αντίστοιχα του ΕΚΤ πραγματοποιείται μέσω του οργανισμού SZW²⁰⁷ (PA Netherlands, 2014:154).

ΠΟΛΩΝΙΑ

Για την περίοδο 2014-2020, η Πολωνία είναι ο μεγαλύτερος δικαιούχος της πολιτικής συνοχής (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, Ταμείο Συνοχής) με 77,6 δις ευρώ, συμπεριλαμβανομένων των 252 εκ. ευρώ για την Πρωτοβουλία για τη νεολαία και 700,7 εκατ. ευρώ για την ΕΕΣ. Περαιτέρω 8,6 δις. ευρώ θα διατεθούν για την ανάπτυξη του γεωργικού τομέα και των αγροτικών περιοχών από το ΕΓΤΑΑ. Η Πολιτική Συνοχής θα υλοποιηθεί μέσω είκοσι τριών (23) ΕΠ, ένα Εθνικό ΕΠ που συγχρηματοδοτείται από το ΕΤΠΑ και το Ταμείο Συνοχής, ένα Εθνικό ΕΠ που συγχρηματοδοτείται από το ΤΣ, ένα ΕΠ συγχρηματοδοτούμενο από το ΕΚΤ, δεκαέξι

²⁰⁶Το ποσοστό αυτό αντιστοιχεί περίπου στο 25% του ΕΠ Δυτικής Ολλανδίας(εξαιρουμένης της τεχνικής βοήθειας

²⁰⁷Agentschap SZW: Ο Οργανισμός είναι μέλος του Υπουργείου Κοινωνικών Υποθέσεων και Απασχόλησης και υλοποιεί (ευρωπαϊκά) προγράμματα επιχορηγήσεων και άλλες σύνθετες εργασίες που αφορούν τους αιτούντες στον τομέα της κοινωνικής οικονομικής πολιτικής.
<https://www.agentschapszw.nl/>

ΠΕΠ τα οποία συγχρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ, ένα Εθνικό ΕΠ που χρηματοδοτείται από το ΤΕΒΑ (European Commission, 2014b).

Η Πολωνία δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην εδαφική διάταξη του αναπτυξιακού της προγραμματισμού για την τρέχουσα περίοδο, επιδιώκοντας τη μεγαλύτερη δυνατή αποκέντρωση της διαχείρισης των πόρων των ΕΔΕΤ μέσω ΠΕΠ όσο και την εδαφική συγκέντρωση των πόρων των Εθνικών και Περιφερειακών Προγραμμάτων στις λεγόμενες Περιοχές Στρατηγικών Παρεμβάσεων (Areas of Strategic Intervention-ASI)²⁰⁸ που θεωρούνται ως η βασική αρχή της αναπτυξιακής πολιτικής της χώρας. Η εδαφική προσέγγιση βασίζεται στην υπόθεση ότι οι περιφέρειες δεν πρέπει να γίνονται αντιληπτές από την άποψη των διοικητικών συνόρων, αλλά μάλλον από την οπτική των ιδιαίτερων δυνατοτήτων τους, των φραγμών και των αλληλεξαρτήσεων τους. Στο πλαίσιο αυτό οι συγχρηματοδοτούμενες από τα ΕΔΕΤ δράσεις με χωρική διάσταση θα πραγματοποιηθούν σε πέντε επιλεγμένες εθνικές περιοχές στρατηγικών παρεμβάσεων, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, με στόχο την υποστήριξη της επίτευξης θεματικά καθορισμένων στόχων της ΣΕΣ: Α. Ανατολική Πολωνία, Β. Επαρχιακές πόλεις και οι λειτουργικές τους περιοχές, Γ. Πόλεις και αστικές περιοχές που χρήζουν αναγέννησης, Δ. Αγροτικές περιοχές, κυρίως αυτές που παρουσιάζουν το χαμηλότερο επίπεδο προσβασιμότητας των κατοίκων τους σε αγαθά και υπηρεσίες, Ε. Συνοριακές Περιοχές. Ωστόσο δύναται, κατόπιν απόφασης της αρμόδιας ΔΑ να υλοποιηθούν ολοκληρωμένες δράσεις και σε άλλες γεωγραφικές περιοχές ώστε να αξιοποιηθούν συγκεκριμένες εδαφικές δυνατότητες και να αντιμετωπιστούν εδαφικές δυσκολίες σε περιφερειακό επίπεδο σε περιοχές που προσδιορίζονται βάσει του στο Εθνικό Πλαίσιο Χωροταξικού Ανάπτυξης 2030 (National Spatial Development Concept 2030/NSDC 2030)²⁰⁹: Υποπεριφερειακές πόλεις (που απαιτούν παρεμβάσεις σε άλλους τομείς εκτός από

²⁰⁸Γεωγραφικοί τομείς σε σχέση με τους οποίους υλοποιούνται οι στόχοι της εθνικής περιφερειακής πολιτικής, με βάση την ανάλυση των ειδικών δυνατοτήτων και των εδαφικών προβλημάτων που περιγράφονται στο τμήμα 1, σύμφωνα με το ΕΣΠΑ 2010-2020 που ενέκρινε το Συμβούλιο των Υπουργών στις 13 Ιουλίου 2010.

²⁰⁹National Spatial Development Concept 2030 (NSDC 2030): είναι το σημαντικότερο εθνικό στρατηγικό έγγραφο για την χωροταξικό σχεδιασμό της Πολωνίας και έχει αναπτυχθεί σύμφωνα με τον νόμο περί χωροταξικού Σχεδιασμού και ανάπτυξης της 27ης Μαρτίου 2003. Οι ρυθμίσεις και οι συστάσεις που προκύπτουν από το NSDC 2030 και εφαρμόζονται στην προετοιμασία των σχεδίων χωροταξικής ανάπτυξης των επαρχιών (vddp) έχουν επίσης καθοριστεί σύμφωνα με τις κανονιστικές απαιτήσεις. Το παρόν έγγραφο παρουσιάζει ένα όραμα χωρικής ανάπτυξης της Πολωνίας για τα επόμενα 20 χρόνια, καθορίζει τους στόχους και τους στόχους της εθνικής χωροταξικής αναπτυξιακής πολιτικής για τη διευκόλυνση της υλοποίησής της, καθώς και τους κανόνες και τους μηχανισμούς για το συντονισμό και την εφαρμογή δημοσίων πολιτικών ανάπτυξης με σημαντικό εδαφικό αντίκτυπο

την αναγέννηση), εξαιρετικά απομακρυσμένες περιοχές, περιοχές που απειλούνται από πλημμύρες στην κλίμακα των λεκανών απορροής των ποταμών, παράκτια ζώνη, ορεινές περιοχές (PA Poland, 2014: 205-208).

Από τα εργαλεία της Εδαφικής Ανάπτυξης η Πολωνία υιοθετεί το εργαλείο των CLLDs και το εργαλείο των ΟΧΕ. Ειδικότερα, μέσω των CLLDs επιδιώκεται η κινητοποίηση του τοπικού δυναμικού, η ενίσχυση της συμμετοχής των τοπικών κοινοτήτων και του κοινωνικού κεφαλαίου στην αναπτυξιακή διαδικασία μιας περιοχής, συμπληρώνοντας και όχι αντικαθιστώντας τις δράσεις των τοπικών κυβερνήσεων. Οι CLLDs θα υλοποιηθεί με τη χρήση πόρων του ΕΓΤΑΑ μέσω του ΠΑΑ 2014-2020 σε αγροτικές περιοχές (δηλαδή σε ολόκληρη τη χώρα, εξαιρουμένων των πόλεων με πληθυσμό άνω των 20.000) και του ΕΤΘΑ μέσω του ΕΠ «ΑΛΙΕΙΑ», στις αλιευτικές περιοχές με πληθυσμό 30.000-150.000 κατοίκων. Το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ, όπως θα περιγράφεται σε κάθε ΠΕΠ και ανάλογα με την απόφαση της τοπικής κυβέρνησης θα εφαρμοστεί σε ολόκληρη τη χώρα και στις Περιοχές Στρατηγικών Παρεμβάσεων (ASI) με την διαφορά ότι σε αγροτικές και αλιευτικές περιοχές θα λειτουργήσει συμπληρωματικά των πόρων του ΕΓΤΑΑ και του ΕΤΘΑ, με προτεραιότητα στο ΘΣ9 και ειδικότερα στις Επενδυτικές Προτεραιότητες 9i²¹⁰, 9iv²¹¹, 9v²¹². Αντίστοιχα το ΕΓΤΑΑ θα δώσει έμφαση στις ΕΠ 6b - Προώθηση της τοπικής ανάπτυξης στις αγροτικές περιοχές, 3a Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της πρωτογενούς παραγωγής, 6a Διευκόλυνση της διαφοροποίησης, της δημιουργίας και της ανάπτυξης μικρών επιχειρήσεων και 6c Ενίσχυση της προσβασιμότητας, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας (ΤΠΕ) στις αγροτικές περιοχές, ενώ μέσω του ΕΤΘΑ δίνεται προτεραιότητα στον ΘΣ4. Αύξηση της απασχόλησης και της εδαφικής συνοχής (PA Poland, 2014: 209-210).

Για τον καλύτερο συντονισμό και την αποφυγή αλληλοεπικαλύψεων των δράσεων σε μια επαρχία στο πλαίσιο της CLLD προβλέπεται ότι το εκτελεστικό συμβούλιο της επαρχίας, ενεργώντας ως ΔΑ του ΠΕΠ θα έχει τον βασικό συντονιστικό ρόλο, σε συνεργασία με τις ΔΑ

http://www.esponontheroad.eu/dane/web_espon_library_files/682/national_spatial_development_concept_2030_summary.pdf

²¹⁰Ενεργός ένταξη, συμπεριλαμβανομένης της προώθησης των ίσων ευκαιριών και της ενεργού συμμετοχής και της αύξησης της απασχολησιμότητας

²¹¹Ενίσχυση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές, βιώσιμες και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένης της υγειονομικής περίθαλψης και των κοινωνικών υπηρεσιών γενικού συμφέροντος

²¹²Υποστήριξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της επαγγελματικής ένταξης στις κοινωνικές επιχειρήσεις και για την κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία για τη διευκόλυνση της πρόσβασης στην απασχόληση.

του ΠΑΑ και του ΕΠ Αλιείας. Στο πλαίσιο αυτό Θα συσταθεί μια Κοινή Επιτροπή Επιλογής σε περιφερειακό επίπεδο αποτελούμενη από αρμόδιες διαχειριστικές αρχές ή ενδιάμεσους φορείς για τα προγράμματα βάσει των οποίων θα εφαρμοστεί η CLLD, καθώς και εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών, συνεπικουρούμενη από συμβουλευτική επιτροπή εμπειρογνομόνων, ενώ θα υπάρξει συντονισμός ήδη από την κατάρτιση των Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης και κοινά κριτήρια επιλογής αυτών (PA Poland, 2014: 210-213).

Στην Πολωνία, οι ΟΧΕ θα αξιοποιηθούν στο πλαίσιο της ΒΑΑ με βάση το άρθρο 7 του Κανονισμού του ΕΤΠΑ. Ανάλογα με την απόφαση της ΔΑ, η ΟΧΕ μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την εφαρμογή εδαφικών στρατηγικών που καλύπτουν άλλους τύπους περιοχών (συμπεριλαμβανομένων των αστικών περιοχών) και ευρύτερο σύνολο ενεργειών. Θα καλύψει επίσης τις αγροτικές περιοχές που συνδέονται λειτουργικά με τα αστικά κέντρα που εφαρμόζουν την ΟΧΕ. Οι ΟΧΕ υλοποιούνται υποχρεωτικά στις πρωτεύουσες των επαρχιών και στις περιοχές που έχουν λειτουργικούς δεσμούς²¹³ με τις πρωτεύουσες, με βάση το έγγραφο του Υπουργείου Περιφερειακής Ανάπτυξης «Κριτήρια Οριοθέτησης των Αστικών Λειτουργικών Περιοχών των Επαρχιακών Κέντρων» τον Φεβρουάριο του 2013²¹⁴ (PA Poland, 2014: 213-214).

Συνολικά στο επίπεδο όλων των ΠΕΠ, η προβλεπόμενη χρηματοδότηση για τις ΟΧΕ στην Πολωνία ανέρχεται τουλάχιστον σε 2,1 δις ευρώ -5,2% του κονδυλίου του ΕΤΠΑ -και 272,6 εκ. ευρώ -2,4% της κατανομής του ΕΚΤ. Η αναλυτική κατανομή των πόρων ΕΤΠΑ και ΕΚΤ ανά επαρχιακή ΟΧΕ στο πλαίσιο των ΠΕΠ παρουσιάζεται σε πίνακα στο κείμενο της ΣΕΣ (σελ 214). Πρόσθετη πηγή υποστήριξης των ΟΧΕ θα αποτελέσουν το ΕΠ Υποδομών και Περιβάλλοντος και το ΕΠ της Ανατολικής Πολωνίας της τρέχουσας περιόδου (PA Poland, 2014: 214).

Στόχος της εφαρμογής των ΟΧΕ στην Πολωνία είναι η προώθηση ενός μοντέλου συνεργασίας των διαφόρων διοικητικών μονάδων σε λειτουργικές αστικές περιοχές, αύξηση της αποτελεσματικότητας των ολοκληρωμένων παρεμβάσεων που ανταποκρίνονται στις ανάγκες και στα προβλήματα των πόλεων και των λειτουργικών τους περιοχών, συμπληρώνοντας έτσι τις ενέργειες που έχει αναλάβει η Πολωνική κυβέρνηση για την εισαγωγή νέων νομοθετικών ρυθμίσεων που διευκολύνει τη συνεργασία αυτή, όπως για

²¹³Στις πρωτεύουσες των κομητειών και στις περιοχές που έχουν λειτουργικούς δεσμούς με τις πρωτεύουσες, οι ΟΧΕ χρηματοδοτούνται υποχρεωτικά από πόρους του ΠΕΠ.

²¹⁴Λεπτομερείς οδηγίες για την εφαρμογή του εργαλείου των ΟΧΕ περιλαμβάνονται στο έγγραφο του Υπουργείου με τον τίτλο «Αρχές των Ολοκληρωμένων Εδαφικών Στρατηγικών στην Πολωνία» (*Criteria of Delimitation of Urban Functional Areas of Voivodeship Centres*)

παράδειγμα η δημοσίευση της Λευκής Βίβλου για τις Μητροπολιτικές περιοχές αλλά και της ανάπτυξης Εθνικής Αστικής Πολιτικής (PA Poland, 2014: 215).

Οι προϋποθέσεις υλοποίησης των ΟΧΕ, όπως ορίζονται στη ΣΕΣ της Πολωνίας, αναφέρονται στην ύπαρξη μιας θεσμοθετημένης μορφής εταιρικής σχέσης -Ένωση ΟΧΕ- στην οποία η ΔΑ του ΕΠ αναθέτει ως αρμοδιότητες την κατάρτιση μιας Στρατηγικής ΟΧΕ για την αντιμετώπιση οικονομικών, περιβαλλοντικών, κλιματικών και δημογραφικών προκλήσεων σε μια περιοχή, η οποία θα πρέπει να συμφωνηθεί με την ΔΑ του ΠΕΠ και ο Υπουργός Περιφερειακής Ανάπτυξης να γνωμοδοτήσει σχετικά με τη συμμόρφωση της Στρατηγικής με το ΣΕΣ και τους κανόνες εφαρμογής των ΟΧΕ. Τα προτεινόμενα έργα θα πρέπει να πληρούν τα κριτήρια επιλογής έργων όπως αυτά ορίζονται από τη ΔΑ του ΠΕΠ. Στο πλαίσιο μιας ΟΧΕ καθορίζονται και συμπληρωματικά έργα προς την ΟΧΕ –δεξαμενή έργων- που δύναται να υλοποιηθούν κατά προτεραιότητα ανάλογα με την διαθεσιμότητα των πόρων. Το λεπτομερές πεδίο των καθηκόντων μιας Ένωσης ΟΧΕ καθορίζεται στη συμφωνία ή τη σύμβαση που συνάπτεται μεταξύ της Ένωσης ΟΧΕ και της αρμόδιας ΔΑ και περιλαμβάνουν τουλάχιστον τη συμμετοχή στην επιλογή των σχεδίων (PA Poland, 2014: 215-217).

Η υλοποίηση των ΟΧΕ στο πλαίσιο των ΠΕΠ πραγματοποιείται με επιλογή επιμέρους δράσεων στο πλαίσιο τουλάχιστον δύο ΑΠ των ΠΕΠ που χρηματοδοτούνται από τουλάχιστον δύο ΘΣ με έμφαση στους ΘΣ 1, 3,4,6,7,8,9&10. Στη ΣΕΣ περιγράφεται αναλυτικά το σύνολο των επιμέρους στοιχείων που απαιτείται να αποτυπώνονται τόσο σε μια Στρατηγική ΟΧΕ, όσο και στο κείμενο των ΠΕΠ. Πιο συγκεκριμένα στο κείμενο των ΠΕΠ πρέπει να αποτυπώνονται πληροφορίες σχετικά με την υλοποίηση των ΟΧΕ που αφορούν πιθανές περιοχές εφαρμογής τους και τους τομείς που επιλέγονται, την ενδεικτική κατανομή των πόρων του ΕΤΠΑ και του ΕΚΤ από συγκεκριμένους ΑΠ, τους ΘΣ και τις επιμέρους επενδυτικές προτεραιότητες που επιλέγονται για την υλοποίηση της κάθε ΟΧΕ (PA Poland, 2014: 215-216).

Τέλος όσον αφορά την αστική διάσταση της ΣΕΣ της Πολωνίας για την περίοδο 2014-2020, όπως τονίστηκε αυτή θα προωθηθεί μέσω της χρήσης των ΟΧΕ σε πόλεις, αστικές περιοχές, λειτουργικές περιοχές αυτών στο πλαίσιο μιας λειτουργικής προσέγγισης της ανάπτυξης τους, διαθέτοντας το 5% του ΕΤΠΑ, σύμφωνα και με τον Κανονισμό. Επιπλέον, οι πόλεις και οι λειτουργικές περιοχές τους έχουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιούν νέα μέσα

όπως το Δίκτυο Αστικής Ανάπτυξης της ΕΕ (Urban Development Network)²¹⁵ και τις Καινοτόμες Δράσεις για την Αειφόρο Αστική Ανάπτυξη (Urban Innovation Actions/UIA)²¹⁶ σε επίπεδο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Επιπλέον, η εφαρμογή των μέσων που υπήρχαν ήδη στην τρέχουσα περίοδο προγραμματισμού -URBACT (Πρόγραμμα Δίκτυο Αστικής Ανάπτυξης) και χρηματοπιστωτικά μέσα όπως το JESSICA – συνεχίζονται (PA Poland, 2014: 217-218).

ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

Για την περίοδο 2014-2020 κατανέμεται στην Πορτογαλία 21,46 δισ. ευρώ για τη χρηματοδότηση της πολιτικής συνοχής (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, Ταμείο Συνοχής), συμπεριλαμβανομένων 321,5 εκατ. ευρώ για την "Πρωτοβουλία Απασχόληση των Νέων", 129 εκατ. ευρώ για την ΕΕΣ και 115,7 εκ. ευρώ για τις εξόχως απόκεντρες περιοχές. Η Πολιτική Συνοχής θα υλοποιηθεί μέσω 12 ΕΠ: 4 Τομεακά Προγράμματα²¹⁷ συγχρηματοδοτούμενα από το ΕΤΠΑ, το ΕΚΤ και το Ταμείο Συνοχής, 5 ΠΕΠ²¹⁸ (συγχρηματοδοτούμενο από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ), δύο ΕΠ για τις εξόχως απόκεντρες περιοχές (Αζόρες και Μαδέρα) συγχρηματοδοτούμενα από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ και το ΕΠ Τεχνικής Βοήθειας συγχρηματοδοτούμενο από το ΕΤΠΑ (European Commission, 2014).

Όπως περιγράφεται στη ΣΕΣ της Πορτογαλίας η ολοκληρωμένη προσέγγιση της εδαφικής ανάπτυξης αξιολογείται και εφαρμόζεται στην χώρα κατά την περίοδο προγραμματισμού 2014-2020 ως βασική διάσταση της προώθησης της έξυπνης, βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης, δίνοντας έμφαση στην ενίσχυση του ρόλου των δύο μητροπολιτικών περιοχών στη διαμόρφωση του εθνικού αστικού συστήματος και στην ανάπτυξη μιας πολιτικής προώθησης της αναγέννησης και της αναζωογόνησης των αστικών περιοχών που θεωρούνται αστικά κέντρα υψηλότερου επιπέδου και με ιδιαίτερη έμφαση στις περιοχές αστικής αποκατάστασης (área de reabilitação urbana /ARU) όπως περιγράφεται στο σχετικό νόμο. Η Πορτογαλία θα ενισχύσει τον περιφερειακό προγραμματισμό τόσο σε

²¹⁵Urban Development Network: http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/themes/urban-development/network/

²¹⁶Urban Innovation Actions (UIAs)

²¹⁷ "Ανταγωνιστικότητα & Διεθνοποίηση", "Ανθρώπινο Κεφάλαιο" και "Κοινωνική ένταξη και απασχόληση" (συγχρηματοδοτούμενο από το ΕΚΤ), "Αειφόρος ανάπτυξη και αποτελεσματική χρήση των φυσικών πόρων" (συγχρηματοδοτούμενη από το Ταμείο Συνοχής).

²¹⁸Norte; Centro; Alentejo; Lisboa; και τοAlgarve

επίπεδο NUTS II, όσο και σε επίπεδο της κλίμακας αναφοράς NUTS III, για την υλοποίηση των ΟΧΕ αλλά και των διαδημοτικών συνεργασιών σε επίπεδο NUTS III μέσω των Συμφωνιών για την Ανάπτυξη και την Εδαφική Συνοχή. δημιουργώντας έτσι ένα σημαντικό υποπεριφερειακό στρατηγικό πλαίσιο που εγγυάται την συνοχή των παρεμβάσεων (PA Portugal, 2014:297-300).

Αξιοποιώντας την εμπειρία των προηγούμενων περιόδων προγραμματισμού όσον αφορά την προώθηση ολοκληρωμένων προσεγγίσεων στη βάση της bottom-up προσέγγισης από τις τοπικές κοινότητες με ιδιαίτερη έμφαση στην LEADER, θα υλοποιηθεί το μέσο CLLD και την τρέχουσα προγραμματική περίοδο. Οι παρεμβάσεις των CLLDs θα επικεντρωθούν στην ολοκληρωμένη υλοποίηση επενδύσεων στην ύπαιθρο και στις παράκτιες και αλιευτικές περιοχές, με στόχο την διαφοροποίηση των οικονομιών τους και με ιδιαίτερη έμφαση στη συμβολή στην προώθηση της απασχόλησης και, συμπληρωματικά, στις πρωτοβουλίες για την προώθηση της καινοτομίας στην αντιμετώπιση των προβλημάτων της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, ιδίως σε οικονομικά εύθραυστες και/ή χαμηλής πληθυσμιακής πυκνότητας περιοχές. Πέρα από τις αλιευτικές και αγροτικές περιοχές θα επιδιωχθεί η προώθηση ολοκληρωμένων πρωτοβουλιών για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης, με έμφαση στην κοινωνική επιχειρηματικότητα, την καταπολέμηση της φτώχειας και την εγκατάλειψη του σχολείου σε μειονεκτούσες αστικές περιοχές των δύο μητροπολιτικών περιοχών της Λισαβόνας και του Πόρτο και των αστικών κέντρων υψηλότερου επιπέδου (PA Portugal, 2014:301-302).

Ως περιοχές παρέμβασης όπως αναφέρθηκε καθορίζονται οι αγροτικές περιοχές με πληθυσμό μεταξύ 10.000 και 150.000 κατοίκων, στις περιοχές αλιείας και στις παράκτιες με πληθυσμό μεταξύ 10.000 και 200.000 κατοίκων και στις μειονεκτικές αστικές περιοχές με πληθυσμό μεταξύ 10.000 και 150.000 κατοίκων²¹⁹ στις Μητροπολιτικές περιοχές της Λισαβόνας και του Πόρτο αλλά και σε αστικά κέντρα υψηλότερου επιπέδου. Στις μειονεκτούσες περιοχές των μητροπολιτικών περιοχών της Λισαβόνας και του Πόρτο η έμφαση δίνεται, μέσω των ΘΣ8,9,10 στην προώθηση στην προώθηση της κοινωνικής ένταξης, με έμφαση στην κοινωνική επιχειρηματικότητα, την καταπολέμηση της φτώχειας, του αποκλεισμού και της εγκατάλειψης του σχολείου και την ανάπτυξη της κοινωνικής καινοτομίας για την αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων. Ανεξάρτητα από τον ΘΣ, ο

²¹⁹ με δυνατότητα δεόντως αιτιολογημένων παρεκκλίσεων που επιτρέπουν τη μείωση του ελάχιστου ορίου για τους 5.000 κατοίκους

οποίος περιλαμβάνεται στα επιμέρους ΕΔΕΤ για την εφαρμογή των CLLDs -ΘΣ 9 στην περίπτωση του ΕΤΠΑ, του ΕΚΤ και του ΕΓΤΑΑ και του ΘΣ8 στην περίπτωση του ΕΤΘΑ-, οι παρεμβάσεις που θα προωθηθούν από την CLLD θα συμβάλλουν ιδιαίτερα στην επιδίωξη των ΘΣ3, 6, 8,9,10 (PA Portugal, 2014: 301-303).

Για τη μεγιστοποίηση του αντίκτυπου των στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης, οι CLLDs μπορούν να επωφεληθούν από την συμπληρωματικότητα της στήριξης διαφόρων ΕΔΕΤ (ΕΓΤΑΑ, ΕΤΘΑ, ΕΚΤ, ΕΤΠΑ), εκτός από την περίπτωση των Αζορών και τη Μαδέρας που η CLLD θα χρηματοδοτείται μόνο από το ΕΓΤΑΑ. Η συμμετοχή στου ΕΚΤ στα CLLDs της χώρας ανέρχεται στο 1,2 % /93 εκ. €, ενώ του ΕΤΠΑ σε 0,8% του Ταμείου, ήτοι 83 εκ. ευρώ. Οι αντίστοιχες επενδυτικές ρυθμίσεις μπορούν να περιλαμβάνουν επιστρεπτές και μη επιστρεπτές επιδοτήσεις καθώς και άλλα χρηματοπιστωτικά μέσα.

Οι CLLDs που θα υλοποιηθούν θα προκύψουν μέσα από μια ανταγωνιστική διαδικασία επιλογής αρχικά των ΟΤΔ, οι οποίες στη συνέχεια θα καταρτίσουν Στρατηγικές Τοπικής Ανάπτυξης και αντίστοιχα προγράμματα δράσης, χωρίς προκαθορισμένη κατανομή πόρων. Η επιλογή τους θα γίνει από Επιτροπή που θα συσταθεί από εκπροσώπους των ΔΑ των προγραμμάτων χρηματοδότησης. Η ίδια Επιτροπή είναι υπεύθυνη για την ανάπτυξη των κατευθυντήριων γραμμών, ιδίως όσον αφορά τον ορισμό των διαδικασιών και των κριτηρίων επιλογής της Στρατηγικής, τα κριτήρια αξιολόγησης της ποιότητας των ΟΤΔ, τις αρμοδιότητές τους, θέματα εδαφικής εστίασης καθώς και τα ποσά και τους ειδικούς όρους της χρηματοδότησης που παρέχεται από τα επιμέρους ΕΠ και τους Άξονες Προτεραιότητας. Οι ΟΤΔ δύναται να είναι υπεύθυνες για την υλοποίηση ενός ή περισσότερων ΣΤΑ, και αυτό θα καθορίζεται στις επιμέρους συμβάσεις που θα συνάψουν με τις ΔΑ των ΕΠ, στις οποίες θα περιγράφονται τα ποσά, το χρονοδιάγραμμα υλοποίησης, οι αρμοδιότητες που εκχωρούνται, οι στόχοι και τα ποσοτικοποιημένα αποτελέσματα της Στρατηγικής, το σύστημα διακυβέρνησης. Οι ΔΑ των επιμέρους ΕΠ είναι υπεύθυνες για τη διασφάλιση της μη διπλής χρηματοδότησης μεταξύ των Προσεγγίσεων Ολοκληρωμένης Εδαφικής Ανάπτυξης στα ίδια εδάφη, ενώ η προετοιμασία κατάρτισης της Στρατηγικής δύναται να χρηματοδοτηθεί από το ΕΠ της τεχνικής Βοήθειας (PA Portugal, 2014:303-305).

Οι ΟΧΕ στην Πορτογαλία θα υλοποιηθούν μέσω των Συμφώνων για την ανάπτυξη και την Εδαφική Συνοχή (Pactos para o Desenvolvimento e Coesão Territorial)²²⁰ που θα

²²⁰Προωθούμενα με πρωτοβουλία των διαδημοτικών κοινοτήτων και των μητροπολιτικών περιοχών και εδραιωμένα στις Ολοκληρωμένες Στρατηγικές για την Εδαφική Ανάπτυξη (EIDT), που έχουν

βασίζονται σε στρατηγικές εδαφικής ανάπτυξης (Estratégias Integradas de Desenvolvimento Territorial (EIDT))²²¹ θα αναπτυχθούν δε σε επίπεδο NUTSIII (ή ομάδες συνεχόμενων NUTSIII) με τη ενεργό συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων μερών προκειμένου να εξασφαλιστεί η στρατηγική συνοχή άλλων τοπικών παρεμβάσεων σε αστικά ή αγροτικά εδάφη. Σε περίπτωση των διαδημοτικών φορέων που καλύπτονται από ΟΧΕ, αυτοί δεν θα έχουν πρόσβαση σε άλλες χρηματοδοτήσεις, εκτός της ΟΧΕ στο ΕΠ, για δημοτικά έργα αντίστοιχα αυτών που συμπεριλαμβάνονται στην ΟΧΕ (PA Portugal, 2014:305-306).

Τα Σύμφωνα για την Ανάπτυξη και την Εδαφική Συνοχή (Pactos para o Desenvolvimento e Coesão Territorial) μπορούν να χρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ, το ΕΚΤ, το Ταμείο Συνοχής και το ΕΓΤΑΑ και, υπό το πρίσμα των χρηματοδοτικών ρυθμίσεων, να περιλαμβάνουν επιστρεπτές και μη επιστρεπτές επιδοτήσεις, καθώς και να συνδέονται με άλλα χρηματοδοτικά μέσα. Η υλοποίηση των Συμφώνων αυτών συμβάλλει στην επιδίωξη των θεματικών στόχων: ΘΣ 2,4, 5,6,8,9,10 και του Μέτρου 4 Επενδύσεις σε ακίνητα (ΕΓΤΑΑ) - Συλλογικές υποδομές (παραδοσιακή άρδευση, αποστράγγιση και διάρθρωση της κατοχής γης. Οφείλουν δε αναλυτικά οφείλουν να παρουσιάζουν την περιοχή παρέμβασης, την συνθετική ανάλυση και διάγνωση της εδαφικής κατάστασης, την ολοκληρωμένη στρατηγική και το πρόγραμμα δράσης της ΟΧΕ, καθώς και το μοντέλο διακυβέρνησης που θα ακολουθηθεί (PA Portugal, 2014:306).

Τα Σύμφωνα για την Ανάπτυξη και την Εδαφική Συνοχή θα εγκριθούν ύστερα από μια διαδικασία ανταγωνιστικής επιλογής, με δικαιούχους τις Διαδημοτικές Κοινότητες και θα βασίζεται σε ένα συνολικό κονδύλιο που θα διατεθεί για τις ΟΧΕ, χωρίς προκαθορισμένη κατανομή για κάθε ΟΧΕ. Η τελική επιλογή των Συμφώνων, τα ποσά και οι περιορισμοί τους θα είναι ευθύνη μιας Επιτροπής που θα αποτελείται από εκπροσώπους των ΔΑ των

καθιερωθεί σε επίπεδο NUTS III, τα σύμφωνα θα εφαρμοστούν σε ολόκληρη την χώρα σύμφωνα με τα οριζόμενα για τις ΟΧΕ. <https://www.portugal2020.pt/Portal2020/pactos-para-o-desenvolvimento-e-coesao-territorial-apresentacao-de-candidaturas>

²²¹Οι ολοκληρωμένες στρατηγικές εδαφικής ανάπτυξης (EIDT) αποτελούν στρατηγικά σημεία αναφοράς που διασφαλίζουν τη συνοχή με τις υποπεριφερειακές ή τοπικές παρεμβάσεις καθώς και με τις στρατηγικές που ορίζονται στο επίπεδο του NUTS II. Αυτές οι στρατηγικές προωθούνται από τις διακοινοτικές κοινότητες (CIM) κάθε NUTS III της χώρας, σε συνεργασία με τους άλλους φορείς που σχετίζονται με διαδικασίες περιφερειακής ανάπτυξης.

Η αναγνώριση των EIDT αποτελεί προϋπόθεση για την υλοποίηση των ΟΧΕ, των CLLDs και της OBAA. Αυτή η διαδικασία βρίσκεται σε εξέλιξη (βλέπε Πρόσκληση). <https://www.portugal2020.pt/Portal2020/FAQs-Tema5>

συμμετεχόντων ΕΠ, των Περιφερειακών Επιτροπών Συντονισμού και Ανάπτυξης (CCDR)²²², του Οργανισμού Ανάπτυξης και Συνοχής της ΠΕ και εμπειρογνώμονες εκτός της Δημόσιας Διοίκησης. Η επιχειρησιακή, χρηματοοικονομική παρακολούθηση και η παρακολούθηση των αποτελεσμάτων των ΟΧΕ εμπίπτει στην αρμοδιότητα της ΔΑ του κύριου Ε.Π. χρηματοδότησης, ενώ η παρακολούθηση όλων των ΟΧΕ είναι ευθύνη του Οργανισμού (PA Portugal, 2014:307).

Τα Σύμφωνα περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, τις αρμοδιότητες που μεταβιβάζονται από την ΔΑ, τα ποσά και το χρονοδιάγραμμα της χρηματοδότησης, τις δεσμεύσεις που έχουν αναληφθεί όσον αφορά τις επενδύσεις, τους στόχους, τα αποτελέσματα, τα μέσα και τους μηχανισμούς διακυβέρνησης, συμμετοχής, λογοδοσίας, αξιολόγησης και ελέγχου. Οι ΔΑ των ΕΠ δεν θα μεταβιβάσουν σε ΕΦΔ των ΟΧΕ τις αρμοδιότητες έγκρισης των στρατηγικών παρέμβασης, καθώς και την επιλεξιμότητα -κύρωση των δαπανών. Ο Οργανισμός και οι ΔΑ των ΕΠ που χρηματοδοτούν την ΟΧΕ είναι υπεύθυνοι για την αποφυγή αλληλοεπικάλυψης των επιλέξιμων δράσεων –παρεμβάσεων και των περιοχών παρέμβασης, ενώ μπορούν να καθορίσουν και πρόσθετες κατευθυντήριες γραμμές για την εξασφάλιση της αναγκαίας στόχευσης και της συμπληρωματικότητας των παρεμβάσεων (PA Portugal, 2014:308).

Οι εθνικές αρχές επιτρέπουν τη δυνατότητα εφαρμογής ΟΧΕ σε άλλα γεωγραφικά επίπεδα εκτός από το επίπεδο NUTS III ή το διαδημοτικό επίπεδο NUTS III, κατευθυνόμενη σε περιορισμένους και επιλεγμένους τομείς²²³. Δύναται δε να λάβουν χρηματοδότηση από το ΤΣ, το ΕΚΤ, το ΕΤΠΑ, το ΕΓΤΑΑ και το ΕΤΘΑ. Το εργαλείο των ΟΧΕ δεν θα εφαρμοστεί στις Αυτόνομες Περιφέρειες των Αζορών και της Μαδέρας. Η προετοιμασία των ΟΧΕ μπορεί να χρηματοδοτηθεί, μεταξύ άλλων, στο πλαίσιο των δράσεων τεχνικής βοήθειας τόσο κατά την περίοδο 2007-2013 όσο και κατά την τρέχουσα περίοδο 2014-2020 (PA Portugal, 2014: 307-309).

²²² Σύμφωνα με το νομοθετικό διάταγμα 104/2003, οι Περιφερειακές Επιτροπές Συντονισμού και Ανάπτυξης (CCDR) είναι αποκεντρωμένες υπηρεσίες της Κεντρικής Διοίκησης με διοικητική και οικονομική αυτονομία, υπεύθυνες για την εφαρμογή μέτρων που είναι χρήσιμα για την ανάπτυξη των αντίστοιχων περιφερειών. Οι CCDR συγκροτούνται μόνο στην ηπειρωτική Πορτογαλία.

²²³ Η δυνατότητα αυτή δύναται να αξιοποιηθεί εφόσον αιτιολογηθεί δεόντως κατά τη διάρκεια της διαδικασίας προγραμματισμού ή της υλοποίησης των ΕΠ, τόσο ως προς την εδαφική διαμόρφωσή τους (π.χ. σε μια οπτική των λειτουργικών ή θεματικών περιφερειών που αποκλίνουν από τα πολιτικά και διοικητικά όρια, παραδείγματος χάρι, η εμπειρία PROVERE που εφαρμόστηκε κατά την περίοδο 2007-2013) και σε τομείς παρέμβασης με πολύ ιδιαίτερο εδαφικό ενδιαφέρον, για παράδειγμα, η χρήση μιας "ITI MAR" για την εφαρμογή της Εθνικής Στρατηγικής για τη Θάλασσα 2013-2020 και μεταφορά του μοντέλου διακυβέρνησης του στο πλαίσιο των ΕΔΕΤ.

Όσον αφορά την ΒΑΑ η Πορτογαλία τονίζει στη ΣΕΣ ότι το μοντέλο της εκτεταμένης αστικής επέκτασης που ακολούθησαν τις τελευταίες δεκαετίες οι πόλεις της, με σαφή προτίμηση στις επενδύσεις σε υποδομές, να μην μπορεί να οδηγήσει σε κάλυψη των ελλειμμάτων βασικών υποδομών και συνθηκών προσβασιμότητας –σημαντικοί παράγοντες για την τη διεθνοποίηση της πορτογαλικής οικονομίας και για την ένταξη της χώρας στις διεθνείς αγορές- έχει δημιουργήσει ωστόσο σοβαρά προβλήματα αποτελεσματικότητας και βιωσιμότητας, που αποτελεί σήμερα μια από τις κύριες προκλήσεις για τις αστικές πολιτικές. Απαιτείται πλέον να υιοθετηθεί ένα πιο βιώσιμο μοντέλο εδαφικής ανάπτυξης, με επίκεντρο την αποκατάσταση και αναγέννηση των εδαφών, τη συγκράτηση των αστικών περιοχών και την προώθηση της πολυκεντρικής διάρθρωσης, την δημιουργία προϋποθέσεων βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας των πόλεων και διεθνοποίησης της πορτογαλικής οικονομίας (PA Portugal, 2014:309).

Στο πλαίσιο αυτό, η κυβέρνηση ολοκληρώνει τη στρατηγική για τις Αειφόρες Πόλεις 2020 (CS 2020)²²⁴, η οποία ενισχύει τη συμβολή της αστικής δομής της χώρας και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των αστικών πληθυσμών με στόχο την χωρική ανάπτυξή της.

Όπως χαρακτηριστικά τονίζεται στη ΣΕΣ: «*Η υλοποίηση αυτής της στρατηγικής συνεπάγεται την εμπλοκή και τη δέσμευση μιας πληθώρας παραγόντων, έτσι ώστε το επίκεντρο των παρεμβάσεων να περιορίζεται όχι μόνο στη φυσική διάσταση του αστικού χώρου αλλά και να ανταποκρίνεται στους υψηλότερους στόχους όπως η οικονομική ανάπτυξη, τη χρήση των πόρων, την προστασία του περιβάλλοντος και την κοινωνική ένταξη και τη συμμετοχή και την ενίσχυση της ταυτότητας του πληθυσμού*» (PA Portugal, 2014: 310).

Στο πλαίσιο αυτό, θα εφαρμοστούν ολοκληρωμένες δράσεις μέσω ανάπτυξης στρατηγικών βιώσιμης ανάπτυξης (Açdes Integradas de Desenvolvimento Urbano Sustentado/AIDUS), λαμβάνοντας υπόψη τη σημασία των αστικών συστημάτων για την τόνωση της ανάπτυξης και της απασχόλησης, την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία, καθώς και τη βιωσιμότητα με στόχο την ενίσχυση του ρόλου των μητροπολιτικών περιοχών στην διαμόρφωση του αστικού συστήματος με ιδιαίτερη έμφαση στις προκλήσεις που

²²⁴Το παρόν έγγραφο επιδιώκει να ενισχύσει τη στρατηγική διάσταση του ρόλου των πόλεων στους διάφορους τομείς της στρατηγικής ΕΕ 2020, παρουσιάζοντας ένα σύνολο 52 κατευθυντήριων γραμμών που κατανέμονται από τις ακόλουθες βασικές πτυχές παρέμβασης: Ευφυΐα και ανταγωνιστικότητα, Βιωσιμότητα και Αποτελεσματικότητα, ενσωμάτωση και ανθρώπινο κεφάλαιο, Εδαφικότητα και διακυβέρνηση [http://www.dgterritorio.pt/static/repository/2015-04/2015-04-07185648_f7664ca7-3a1a-4b25-9f46-2056eef44c33\\$\\$35C2E555-C85C-4720-84D1-E2D2F910E83C\\$\\$180F6119-BB80-4903-9A77-D1AD1AFA9B51\\$\\$storage_image\\$\\$pt\\$\\$1.pdf](http://www.dgterritorio.pt/static/repository/2015-04/2015-04-07185648_f7664ca7-3a1a-4b25-9f46-2056eef44c33$$35C2E555-C85C-4720-84D1-E2D2F910E83C$$180F6119-BB80-4903-9A77-D1AD1AFA9B51$$storage_image$$pt$$1.pdf)

συνδέονται με στρατηγικές χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα (π.χ. ενεργειακή απόδοση και βιώσιμη κινητικότητα) και αναγέννηση και αναζωογόνηση των πόλεων. Περαιτέρω θα προωθηθεί η αναγέννηση και αναζωογόνηση των αστικών κέντρων²²⁵ που διαμορφώνουν το Εθνικό αστικό σύστημα²²⁶, και αποτελούν τη σύνδεση μεταξύ αρμονικής αστικής και αγροτικής ανάπτυξης, όπως αυτά περιγράφονται στην Εθνική Πολιτική Χωροταξικού Σχεδιασμού. Σε κάθε περίπτωση η οριοθέτηση των ανωτέρω επιλέξιμων περιοχών παραπέμπει σε λειτουργικές περιοχές με ισχυρή ή λιγότερο ισχυρή λειτουργική ολοκλήρωση. Κατά την επιλογή των περιοχών αυτών, θα εξεταστούν οι αρχές, όπως η συνοχή και ο αντίκτυπος των προτεινόμενων δράσεων, η ευθυγράμμιση των παρεμβάσεων με τις περιοχές αστικής αποκατάστασης (área de reabilitação urbana /ARU)²²⁷ που δημιουργήθηκαν με το νομοθετικό διάταγμα 307/2009 της 23 του Οκτωβρίου) (PA Portugal, 2014:310-311).

Στο πλαίσιο αυτό η ΒΑΑ στην Πορτογαλία, τόσο με την εφαρμογή του εργαλείου των ΟΧΕ που αντιστοιχεί όπως αναφέρθηκε στο Σύμφωνο για την Ανάπτυξη και την Εδαφική Συνοχή στις μητροπολιτικές περιοχές της Λισαβόνας και του Πόρτο και μέσω ενός αυτόνομου άξονα στα ΠΕΠ της Βόρειας, Κεντρικής, Λισαβόνας και Αλεντέγιο, που περιλαμβάνουν αστικά κέντρα ανώτερου επιπέδου σύμφωνα με την Εθνική Πολιτική Χωροταξικού Σχεδιασμού και με τα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού.

Οι παρεμβάσεις αναζωογόνησης και αστικής αναζωογόνησης στα αστικά κέντρα του υψηλότερου επιπέδου θα πρέπει να παρουσιαστούν με τη μορφή ολοκληρωμένης πρότασης. Το πλαίσιο υλοποίησης των σχεδίων και συγκεκριμένα οι προσκλήσεις υποβολής προσφορών

²²⁵ Οι μητροπολιτικές περιοχές και τα δύο ακόλουθα επίπεδα της ιεραρχίας των αστικών συστημάτων που ορίζονται στο PNROT / PROT θεωρούνται ανώτερα αστικά κέντρα.

²²⁶ Κέντρα υψηλού επιπέδου PNROT / PROT {Ο βασικός νόμος για τον χωροταξικό σχεδιασμό και τον πολεοδομικό σχεδιασμό (LBROTU) ορίζει ότι τα Περιφερειακά Χωροταξικά Σχέδια (PROT) είναι "μέσα περιφερειακής ανάπτυξης, στρατηγικής φύσης. Η επεξεργασία τους είναι ευθύνη των Περιφερειακών Επιτροπών Συντονισμού, ως υπευθύνων για τον ορισμό των στρατηγικών περιφερειακής ανάπτυξης, την ενσωμάτωση των κατευθύνσεων που έχουν τεθεί σε εθνικό επίπεδο και την εξέταση των τοπικών στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης, αποτελώντας το πλαίσιο αναφοράς για την εκπόνηση των ειδικών, διαδημοτικών και δημοτικών σχεδίων.

²²⁷ Η νομοθεσία ορίζει την ARU ως εδαφικά οριοθετημένη περιοχή η οποία, λόγω της ανεπάρκειας, της υποβάθμισης ή της απαξίωσης των κτιρίων, των υποδομών, του εξοπλισμού για συλλογική χρήση και των αστικών και των πράσινων χώρων συλλογικής χρήσης, η χρήση, η σταθερότητα, η ασφάλεια, η αισθητική ή η υγιεινή, δικαιολογούν μια ολοκληρωμένη παρέμβαση μέσω μιας επιχείρησης αστικής αποκατάστασης που έχει εγκριθεί στο δικό της όργανο ή σε ένα λεπτομερές σχέδιο αστικής αποκατάστασης. Το νομοθετικό διάταγμα 307/2009, της 23ης Οκτωβρίου, καθιέρωσε το νομικό καθεστώς αστικής αποκατάστασης με βάση δύο βασικές έννοιες: την έννοια της «ζώνης αστικής ανάπλασης» (ARU) και την έννοια της «λειτουργίας αστικής ανάπλασης» (ORU) https://www.portaldahabitacao.pt/pt/portal/reabilitacao/aru_vermais.html

και οι απαιτήσεις τους καθορίζονται από τις ΔΑ των ΠΕΠ, σε συνεργασία με τους δημόσιους οργανισμούς που είναι υπεύθυνοι για την πολιτική αυτή (π.χ. DGT²²⁸ και IHRU²²⁹) και του Οργανισμού Ανάπτυξης και Συνοχής²³⁰, προκειμένου να διασφαλιστεί μια συνεκτική και στοχοθετημένη προσέγγιση αλλά και να εξασφαλιστεί ο απαραίτητος συντονισμός με τα εργαλεία του Χωροταξικού Σχεδιασμού και άλλες εδαφικές προσεγγίσεις που προβλέπονται στη ΣΕΣ (PA Portugal, 2014:311-312).

Οι αρχές που είναι υπεύθυνες για την εφαρμογή των AIDUS είναι οι Αστικές Αρχές και ειδικότερα οι Μητροπολιτικές Περιοχές της Λισαβόνας και του Πόρτο και οι Δήμοι που καταρτίζουν και υλοποιούν τα σχέδια δράσης αναγέννησης και αστικής αναζωογόνησης τα οποία θα υποστηριχθούν από τους άξονες προτεραιότητας των παραπάνω ΠΕΠ, ενώ θα συμμετέχουν στην επιλογή των πράξεων, όπως ορίζεται στο άρθρο 7 του κανονισμού ΕΤΠΑ. Η ενδεικτική κατανομή των πόρων που διατίθενται για τα AIDUS περιλαμβάνει 908 εκ. ευρώ από το ΕΤΠΑ (8,4%) και 96 εκ. ευρώ από το ΕΚΤ (ποσοστό 1,3%) (ό.π.).

ΡΟΥΜΑΝΙΑ

Για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 η κατανομή των πόρων της Πολιτικής Συνοχής για τη Ρουμανία μέσω 8 ΕΠ²³¹ ανέρχεται σε 22,4 δις ευρώ (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, Ταμείο Συνοχής) με πρόσθετους πόρους 106 εκ. ευρώ για την “Πρωτοβουλία για την απασχόληση των νέων”. Περαιτέρω 8 δις. ευρώ θα διατεθούν για την ανάπτυξη του γεωργικού τομέα, των

²²⁸ Η Γενική Διεύθυνση Εδάφους (Direção-Geral do Território/DGT) έχει ως αποστολή, στον τομέα των δραστηριοτήτων χαρτογράφησης, να προωθήσει την εθνική χαρτογραφική κάλυψη μέσω της δημιουργίας και της συντήρησης βάσεων δεδομένων γεωγραφικών πληροφοριών και να εξασφαλίσει τη δημοσίευσή τους και τη διανομή τους http://www.dgterritorio.pt/cartografia_e_geodesia/cartografia/

²²⁹ Το Ινστιτούτο Στέγασης και Αστικής Αποκατάστασης (Instituto da Habitação e da Reabilitação Urbana, I.P./ IHRU) είναι ένα δημόσιο ίδρυμα ειδικού καθεστώτος και συμμετοχικής διαχείρισης, ενσωματωμένο στην έμμεση διοίκηση του κράτους, προικισμένο με διοικητική και οικονομική αυτονομία και ιδιοκτησία <http://www.portaldahabitacao.pt/pt/ihru/>

²³⁰ Οργανισμός για την Ανάπτυξη και τη Συνοχή, I.P. (Agência para o Desenvolvimento e Coesão /Agency, I.P.) «Στόχος του είναι ο συντονισμός της περιφερειακής αναπτυξιακής πολιτικής και ο γενικός συντονισμός των κονδυλίων της ΕΕ, υποστηρίζοντας την Πορτογαλία στην πορεία της ανάπτυξης και της απασχόλησης προς μια πιο ανταγωνιστική, περισσότερο περιεκτική και πιο βιώσιμη χώρα» <https://www.adcoesao.pt/>

²³¹ ΕΠ Ανταγωνιστικότητα/ΕΤΠΑ, ΕΠ μεγάλων Έργων συγχρηματοδοτούμενων από το ΕΤΠΑ και το ΤΣ, Περιφερειακό Πρόγραμμα ΕΤΠΑ, ΕΠ Ανθρώπινο κεφάλαιο/ΕΚΤ, ΕΠ Διοικητικής Μεταρρύθμισης /ΕΚΤ και ΕΠ Τεχνικής Βοήθειας/ΕΤΠΑ,

αγροτικών και αλιευτικών περιοχών από το ΕΓΤΑΑ και 168 εκ. ευρώ από το ΕΤΘΑ (European Commission, 2014).

Θέτοντας ως δεδομένο την ποικιλομορφία των εδαφών της και τα ιδιαίτερα προβλήματα τους, είτε πρόκειται για αραιοκατοικημένες περιοχές με μεγάλο βαθμό απομόνωσης (π.χ το Δέλτα του Δούναβη), είτε για ορεινές ή παράκτιες ή διασυνοριακές ή περιφερειακές αγροτικές περιοχές και επομένως απαιτούν μια ολοκληρωμένη προσέγγιση η Ρουμανία θέτει για την περίοδο 2014-2020 πέντε εδαφικές αναπτυξιακές προτεραιότητες. Η βελτίωση της ποιότητας ζωής των τοπικών και περιφερειακών κοινοτήτων, η προώθηση αγροτικών-αστικών εταιρικών σχέσεων, η πολυκεντρική ανάπτυξη του αστικού δικτύου, η βελτίωση της προσβασιμότητας και συνδεσιμότητας ώστε να διασφαλίζεται η ισότιμη πρόσβαση σε υπηρεσίες γενικού ενδιαφέροντος θα επιδιωχθεί να αντιμετωπιστούν και μέσω της αξιοποίησης των νέων εργαλείων της χωρικής ανάπτυξης CLLD, OXE, BAA (PA Romania, 2014: 131-132).

Η CLLD θεωρείται ένα σημαντικό εργαλείο για τη Ρουμανία που *“θα μειώσει τις εδαφικές ανισότητες μέσω της συμμετοχής των τοπικών κοινοτήτων στην ανάληψη συγκεκριμένων μέτρων για την οικονομική ανάπτυξη”* (ό.π.). Ακολουθώντας έτσι την εμπειρία του LEADER της περιόδου 2007-2013 η αξιοποίηση των CLLDs στη νέα περίοδο στη Ρουμανία θα στοχεύει στις ανάγκες των τοπικών κοινοτήτων σε αγροτικές περιοχές, υποβαθμισμένες περιοχές εντός των αστικών κέντρων, περιοχές αλιείας και παράκτιες περιοχές όπου υπάρχουν αλιευτικές δραστηριότητες και υδατοκαλλιέργειες. Στις αγροτικές περιοχές²³² η χρήση της CLLD με χρηματοδότηση από το ΕΓΤΑΑ (κατ’ ανώτατο 7%) έχει ως στόχο την προσέλκυση επενδύσεων στις αγροτικές περιοχές της Ρουμανίας και την καταπολέμηση της χαμηλής πρόσβασης σε ευκαιρίες απασχόλησης. Στο πλαίσιο του ΕΓΤΑΑ θα υποστηριχθούν επίσης οι επενδύσεις στην περιοχή του Δέλτα του Δούναβη και οι αντισταθμιστικές πληρωμές για απώλειες εισοδήματος εξαιτίας των αγροτοπεριβαλλοντικών πρακτικών και της ύπαρξης περιοχών με συγκεκριμένους φυσικούς περιορισμούς στο Δέλτα του ποταμού. Στις υποβαθμισμένες αστικές περιοχές και μικρές πόλεις με πληθυσμό έως 20.000 κατοίκων θα χρησιμοποιηθεί η CLLD μέσω πολυταμειακών ολοκληρωμένων αναπτυξιακών στρατηγικών, με στόχο την μείωση του κινδύνου της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού με συγχρηματοδότηση ΕΤΠΑ και ΕΚΤ και στο ΘΣ9. Στις

²³² Όπως ορίζονται στο Εθνικό Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης και σε μικρές πόλεις με πληθυσμό μέχρι 20.000 κατοίκους

παράκτιες και στις περιοχές αλιείας οι ΟΤΔ Αλιείας θα υποστηριχτούν μέσω του ΕΤΘΑ για την εκπόνηση τοπικών στρατηγικών στις παράκτιες περιοχές του ποταμού, στο Δέλτα και στις περιοχές αλιείας και υδατοκαλλιέργειας (PA Romania, 2014: 131-132).

Η Ρουμανία θα χρησιμοποιήσει το μέσο ΟΧΕ με προτεραιότητα στο αποθεματικό της Βιόσφαιρας του Δέλτα του Δούναβη²³³. Η στρατηγική²³⁴ ΟΧΕ για την περιοχή θα εφαρμοστεί μέσω ενός σχεδίου δράσης το οποίο θα περιλαμβάνει τις προτεινόμενες παρεμβάσεις και τους μηχανισμούς υλοποίησης, με τη χρήση όλων των ΕΔΕΤ (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, ΚΠ, ΕΓΤΑΑ, ΕΤΘΑ), ο στρατηγικός συντονισμός των οποίων θα εξασφαλιστεί μέσω της Συντονιστικής Επιτροπής Διαχείρισης της Εταιρικής Συμφωνίας (MPASC), συνεπικουρούμενη από θεματικές συντονιστικές υποεπιτροπές και λειτουργικές ομάδες εργασίας της ΟΧΕ. Στο κείμενο της ΣΕΣ παρατίθεται πίνακας με την ενδεικτική κατανομή πόρων για τις ΟΧΕ που ανέρχονται σε 253,7 εκ. ευρώ από το Π ΕΠ (ΑΠ 3,4,6,7,9), το ΕΠ Ανταγωνιστικότητα /ΕΤΠΑ (ΑΠ1,2), το ΕΠ Ανθρώπινου Κεφαλαίου/ΕΚΤ (ΑΠ1,2,3,4,5), το ΕΠ Διοικητική Ικανότητα (ΑΠ 1,2) και ΕΠ Τεχνικής Βοήθειας (ΑΠ1) (PA Romania, 2014: 131-132).

Η ΒΑΑ που προβλέπεται στο άρθρο 7 του κανονισμού ΕΤΠΑ θα υλοποιηθεί με την καθιέρωση ενός ΑΠ στο πλαίσιο του ΠΕΠ 2014-2020 της χώρας που συνδυάζει τις σχετικές επενδυτικές προτεραιότητες και τους ΘΣ σύμφωνα με το άρθρο 96 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013. Για τον προσδιορισμό των αστικών περιοχών για την προώθηση και εφαρμογή ολοκληρωμένων δράσεων ΒΑΑ λαμβάνεται υπόψη η συμβολή των πόλεων στην κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη των περιφερειών, η προώθηση μιας ολοκληρωμένης πολιτικής προσέγγισης για την τοπική ανάπτυξη και η διοικητική ικανότητα των τοπικών αρχών να εφαρμόσουν ολοκληρωμένες στρατηγικές αστικής ανάπτυξης. Η πολιτική για την ανάπτυξη των πόλεων θα εξακολουθήσει να υποστηρίζεται λαμβάνοντας υπόψη την εμπειρία που αποκτήθηκε κατά την περίοδο προγραμματισμού 2007-2013 (PA Romania, 2014:135-136).

Η ενδεικτική κατανομή των πόρων του ΕΤΠΑ που θα διατεθεί στη ΒΑΑ ανέρχεται σε 2,7 δις ευρώ, ποσοστό 24,44% των συνολικών πόρων του Ταμείου σε επίπεδο χώρας, με την

²³³μια μοναδική περιοχή με πολύ συγκεκριμένα χαρακτηριστικά: αραιοκατοικημένος και απομονωμένος πληθυσμός, οικονομική εξειδίκευση και ευάλωτη θέση, κακή πρόσβαση στις υπηρεσίες κλπ, <http://www.ddbra.ro/en/danube-delta-biosphere-reserve/danube-delta>

²³⁴Η εκπόνηση ολοκληρωμένης στρατηγικής για την περιοχή αυτή ξεκίνησε με την εμπειρία της Παγκόσμιας Τράπεζας μαζί με τις τοπικές αρμόδιες αρχές, στρατηγική θα υλοποιηθεί μέσω ενός σχεδίου δράσης εκπονήθηκε επίσης με την Παγκόσμια Τράπεζα

προτεραιότητα να δίνεται στην βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος στις αστικές περιοχές, την ανάπτυξη των βασικών υποδομών και της αστικής κινητικότητας για πόλεις της Ρουμανίας καθώς και στην αναγέννηση και αναζωογόνηση τους. Επισημαίνεται στη ΣΕΣ ότι οι προτεραιότητες που ορίζονται είναι σύμφωνες με την Εθνική Στρατηγική για την Περιφερειακή Ανάπτυξη, Την Στρατηγική Χωροταξικής Ανάπτυξης και την μελέτη της Διεθνούς Τράπεζας με τίτλο «Ανταγωνιστικές πόλεις. Ανασχηματισμός της οικονομικής γεωγραφίας στη Ρουμανία»²³⁵. Επιπλέον μέσω της ολοκληρωμένης προσέγγισης θα λαμβάνεται υπόψη όχι μόνο η γεωγραφική αλλά και η λειτουργική κάλυψη καθώς και οι τομεακές συνέργειες (ΡΑ Romania, 2014:136).

ΣΛΟΒΑΚΙΑ

Στο πλαίσιο της Πολιτικής Συνοχής 2014-2020 στην Σλοβακία κατανέμονται 14 δισ. ευρώ, συμπεριλαμβανομένων 72,2 εκατ. ευρώ για την Πρωτοβουλία Απασχόλησης Νέων και 223,4 εκατ. ευρώ για την ΕΕΣ. Περαιτέρω 1,5 δισ. ευρώ θα διατεθούν για την ανάπτυξη του αγροτικού τομέα και των αγροτικών περιοχών από το ΕΓΤΑΑ ενώ οι πόροι από το ΕΤΘΑ ανέρχεται σε περίπου 15,8 εκατ. ευρώ. Η Πολιτική Συνοχής θα υλοποιηθεί μέσω επτά 7 ΕΠ: 3 εθνικά ΕΠ συγχρηματοδοτούμενα από το ΕΤΠΑ²³⁶, 2 εθνικά ΕΠ που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ και το ΤΣ²³⁷, 1 εθνικό ΕΠ που συγχρηματοδοτείται από το ΕΚΤ και το ΕΤΠΑ²³⁸, 1 εθνικό ΕΠ που συγχρηματοδοτείται από το ΕΚΤ²³⁹.

Όπως τονίζεται στη ΣΕΣ της Σλοβακίας αν και κατά την προγραμματική περίοδο 2007-2013 επιδιώχθηκε η εφαρμογή της προσέγγισης της εδαφικής συγκέντρωσης μέσω της ενίσχυσης πόλων ανάπτυξης, η εμπειρία έδειξε ελλείψεις στην προπαρασκευαστική φάση, στον σχεδιασμό και στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο. Ελλείψει ολοκληρωμένης προσέγγισης τείνουν να προτιμώνται μεμονωμένα έργα που έχουν μικρότερο αντίκτυπο στη συνολική ικανότητα επίτευξης των στόχων του ΕΣΠΑ της χώρας για την περίοδο 2007-2013. Έτσι κατά την τρέχουσα περίοδο και μέσω της ολοκληρωμένης προσέγγισης της χωρικής ανάπτυξης θα επιδιωχθεί η επικέντρωση και αξιοποίηση των πόρων των ΕΔΕΤ και του τοπικού δυναμικού στην αντιμετώπιση

²³⁵<http://documents.worldbank.org/curated/en/664361468093270286/Full-report>

²³⁶ΕΠ Έρευνα και Καινοτομία, Ολοκληρωμένο Περιφερειακό ΕΠ, ΕΠ Τεχνική Βοήθεια

²³⁷ΕΠ Ολοκληρωμένης Υποδομής, ΕΠ Ποιότητα του περιβάλλοντος

²³⁸Ε.Π. Ανθρώπινου Δυναμικού.

²³⁹ΕΠ Αποτελεσματική Δημόσια Διοίκηση

συγκεκριμένων περιφερειακών προβλημάτων, με τη συμβολή μηχανισμών στρατηγικού σχεδιασμού και τη λήψη αποφάσεων με άμεση συμμετοχή και ευθύνη των ενδιαφερομένων μερών στην εδαφική ανάπτυξη με τη μορφή εταιρικής σχέσης (PA Slovakia, 2014: 275).

Το μέσο CLLD θα χρησιμοποιηθεί για την αντιμετώπιση των προκλήσεων σε αγροτικές²⁴⁰ και αγροτικές-αστικές περιοχές με πληθυσμό 10.000 έως 150.000 κατοίκων στο πλαίσιο της προσέγγισης LEADER, ώστε να συμβάλει πρωτίστως στην επίτευξη του ΘΣ9. Επιλέγεται η πολυταμειακή προσέγγιση με τη συνδρομή πόρων του 5% του ΕΓΤΑΑ μέσω του ΠΑΑ 2014-2020 και πόρων του ΕΤΠΑ -100 εκ. ευρώ -μέσω του Ολοκληρωμένου Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος, ενώ δεν θα υλοποιηθεί απευθείας μέσω του ΕΚΤ και του ΕΤΘΑ. Ειδικότερα το ΕΚΤ θα συμβάλει στους καθορισμένους στόχους της CLLD σε συμπληρωματική βάση μέσω ανοικτών προσκλήσεων για ΟΤΔ στο πλαίσιο του Ε.Π Ανθρώπινου Δυναμικού. Έμφαση δίνεται στην κινητοποίηση των εμπλεκόμενων φορέων σε μια περιοχή τόσο στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και προετοιμασίας όσο και στην εφαρμογή της στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης. Από τα κονδύλια που διατίθενται για την εφαρμογή του μέσου CLLD, ένα συγκεκριμένο ποσό θα διατεθεί για την προπαρασκευαστική στήριξη, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις που δεν υπάρχει σχετική εμπειρία στην υλοποίηση του προγράμματος LEADER, ως μιας bottom-up προσέγγισης στην αναπτυξιακή διαδικασία (PA Slovakia, 2014:276-277).

Οι κύριοι τομείς προτεραιότητας που υλοποιούνται μέσω των CLLDs περιλαμβάνουν την ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας και της απασχόλησης μέσω της χρήσης των τοπικών πόρων και της δημιουργίας καινοτομιών στις αγροτικές περιοχές, την προστασία του περιβάλλοντος και την προσαρμογή στις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής, την αποτελεσματική και βιώσιμη χρήση των πόρων στις αγροτικές περιοχές, την ανάπτυξη των ικανοτήτων και την ενδυνάμωση της κοινωνίας των πολιτών στις περιφέρειες, την παροχή ποιοτικών και ασφαλών υποδομών τοπικής σημασίας και φυσική αναγέννηση των αγροτικών περιοχών (PA Slovakia, 2014:275). Η κύρια αρχή που είναι υπεύθυνη για τον συντονισμό της προετοιμασίας και της εφαρμογής των CLLDs σε εθνικό επίπεδο θα είναι το Υπουργείο Γεωργίας και Αγροτικής Ανάπτυξης²⁴¹ υπό την ιδιότητά του ως η ΔΑ για το ΠΑΑ 2014-2020 - αναφέρεται επίσης και ως Επικεφαλές Υπουργείο των CLLDs- και μαζί με την ΔΑ του Ολοκληρωμένου Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος θα δημιουργήσουν Κοινή

²⁴⁰Ο αγροτικός χαρακτήρας της ΟΤΔ ορίζεται από μια μέγιστη πυκνότητα πληθυσμού 150 άτομα / km²

²⁴¹<http://www.mpsr.sk/en/>

Αρχή, το κύριο καθήκον της οποίας θα είναι ο συγχρονισμός των δραστηριοτήτων σε σχέση με την CLLD από πλευράς χρόνου και ουσίας όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στη ΣΕΣ (ό.π.: 277).

Οι ΟΧΕ θα υλοποιηθούν στη βάση των αποκαλούμενων Περιφερειακών Ολοκληρωμένων Εδαφικών Στρατηγικών (RITS –Regional Integrated Territorial Strategies) που συμπεριλαμβάνονται στο Ολοκληρωμένο Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα. Η RITS θα είναι το βασικό δεσμευτικό στρατηγικό έγγραφο για την υλοποίηση των ΟΧΕ σε περιφερειακό επίπεδο και περιλαμβάνει το στρατηγικό σχέδιο (ανάλυση, θεματικούς τομείς υποστήριξης, αναμενόμενα αποτελέσματα) και το προγραμματικό τμήμα (προγραμματισμένα μέτρα που θα υλοποιηθούν εντός της περιοχής που καλύπτεται από το RITS, χρονοδιάγραμμα εφαρμογής τους και διαδικασία παρακολούθησης των σχετικών RITS). Τα RITS βασίζονται σε προγράμματα οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης που υιοθετούνται από μεμονωμένες αυτοδιοικούμενες περιφέρειες και δήμους, καθώς και σε περιφερειακά, τομεακά, εννοιολογικά και άλλα συναφή στρατηγικά έγγραφα. Τα προβλεπόμενα μέτρα και δράσεις των RITS θα χρηματοδοτηθούν από την πλειοψηφία των θεματικών αξόνων προτεραιότητας του Ολοκληρωμένου Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος, ενώ μπορεί να προβλέπονται και μέτρα, η εφαρμογή των οποίων θα εμπίπτει σε άλλα ΕΠ, όπως του ΕΠ ΕΚΤ της χώρας, προκειμένου να διασφαλιστεί ο ολοκληρωμένος χαρακτήρας των παρεμβάσεων τους. Καταρτίζονται σε επίπεδο NUTS 3, δηλ. συνολικά οκτώ RITS²⁴² θα εφαρμοστούν- συμπεριλαμβανομένης της αντίστοιχης για την Μπρατισλάβα- καλύπτοντας έτσι το σύνολο της επικράτειας της Σλοβακίας. (PA Slovakia, 2014: 279-280).

Ως δικαιούχος της RITS²⁴³ ορίζεται μια "εταιρική σχέση για την προετοιμασία και την υλοποίηση των RITS", η οποία απαρτίζεται από εκπροσώπους των περιφερειακών και τοπικών αρχών, (δήμοι), κυβερνητικών αρχών, των Τοπικών Πρωτοβουλιών (ΟΤΔ, ενώσεις δήμων) και άλλων κοινωνικο-οικονομικών εταίρων (επιχειρηματικός τομέας, ΜΚΟ, κ.λπ.). Μια περιφερειακή εταιρική σχέση θα πρέπει να θεσμοθετηθεί μέσω του Συμβουλίου Εταιρικής Σχέσης για την RITS που αποτελείται από επιλεγμένους εκπροσώπους των φορέων που συμμετέχουν στην εταιρική σχέση. Οι ανώτερες εδαφικές μονάδες (NUTS 3) θα λειτουργήσουν ως οι κύριες αρχές για την προετοιμασία και την εφαρμογή των RITS -

²⁴² Από τις 24 Ιουλίου 1996η Σλοβακία υποδιαιρείται σε 8αυτοδιοικούμενες περιφέρειες (kraje) επιπέδου NUTSIII.

²⁴³ Το μοντέλο RITS αντιπροσωπεύει την εφαρμογή της αρχής της εταιρικής σχέσης σύμφωνα με το άρθρο 5 του κανονισμού αριθ. 1303/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.

"Επικεφαλείς Αρχές RITS"). Όλες οι κύριες αποφάσεις και τα αποτελέσματα των Επικεφαλών Αρχών RITS θα υπόκεινται στην έγκριση του Συμβουλίου Εταιρικής Σχέσης για τα RITS. Ο ρόλος της ΔΑ του ΕΠ σε σχέση με την RITS αναφέρεται στην έγκριση και εφαρμογή, παρακολούθηση και αξιολόγηση της. Τέλος σε εθνικό επίπεδο, η διαδικασία παρακολούθησης και αξιολόγησης θα εφαρμοστεί από την ΔΑ του Ολοκληρωμένου Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος σε συνεργασία με τις κύριες αρχές των RITS (PA Slovakia, 2014:280).

Από τους άξονες προτεραιότητας του Ολοκληρωμένου Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος 1,2,3,4 θα διατεθούν περίπου 900,5 εκ από το Ταμείο ΕΤΠΑ, εκτός αυτών που το Ταμείο θα διαθέσει για ΒΑΑ (ό.π.).

Στη Σλοβακία το νομοθετικό πλαίσιο για την αστική ανάπτυξη ορίζεται από τον νόμο αριθ. 539/2008 Coll²⁴⁴, για την υποστήριξη της περιφερειακής ανάπτυξης, βάσει του οποίου οι περιφέρειες και οι δήμοι υποχρεούνται να προετοιμάσουν προγράμματα οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης εάν επιθυμούν να υποβάλουν αίτηση για δημόσια χρηματοδότηση, προγράμματα τα οποία θα είναι σύμφωνα σε κάθε περίπτωση με τα οριζόμενα του Νόμου για τη χωροταξία. Για τον προσδιορισμό των αστικών περιοχών που πρέπει να ακολουθούνται τα οριζόμενα στο Πλαίσιο Χωροταξικής Ανάπτυξης της Σλοβακίας (Concept of the Territorial Development of Slovakia-CTDS), που είναι το ιεραρχικά ανώτερο εργαλείο χωροταξικού σχεδιασμού στην Σλοβακία και έχει καθορίσει τους σημαντικότερους τομείς της αστικής ανάπτυξης. Οι πόλεις και οι κωμοπόλεις που προτείνονται να υποστηριχθούν μέσω ΒΑΑ είναι η Μπρατισλάβα²⁴⁵, το Κόσιτσε και όλες τις περιφερειακές πρωτεύουσες της Σλοβακίας, τόσο τα αστικά κέντρα όσο και οι λειτουργικές περιοχές αυτών. Το παραπάνω κύριο κριτήριο συμπληρώνεται από το κριτήριο αντίστοιχης εμπειρίας της προηγούμενης περιόδου προγραμματισμού, την ύπαρξη επαρκούς δυναμικού και ικανότητας για την επίτευξη των στόχων της οικονομικής ανάπτυξης και της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας με σεβασμό

²⁴⁴Το 2008, η κυβέρνηση της Σλοβακίας ενέκρινε το νέο νόμο αριθ. 539/2008 Coll., σχετικά με την προώθηση της περιφερειακής ανάπτυξης. Η πράξη αυτή καθόρισε την Εθνική Στρατηγική Περιφερειακής Ανάπτυξης της Σλοβακίας ως βασικό έγγραφο για την προώθηση της περιφερειακής ανάπτυξης σε εθνικό επίπεδο.

²⁴⁵Η πρωτεύουσα της Μπρατισλάβα είναι κέντρο ύψιστης σημασίας όπου συγκεντρώνονται οι σημαντικότεροι εκπαιδευτικοί, ερευνητικοί, υγειονομικοί, οικονομικοί, πολιτιστικοί και άλλοι θεσμοί εθνικής εμβέλειας. Το δεύτερο σημαντικότερο κέντρο είναι το Κόσιτσε, ακολουθούμενο από τις περιφερειακές πρωτεύουσες Μπάνσκα Μπίστριτσα, Νίτρα, Πρέσοβ, Τρέντιν, Τρνάβα, Ζίλινα, κέντρα τόσο διεθνούς όσο και εθνικής εμβέλειας

των απαιτήσεων της κοινωνικής ανάπτυξης και της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας (PA Slovakia, 2014: 279-281).

Τα ΣΒΑΑ θα χρηματοδοτηθούν στο πλαίσιο των ΑΠ του Ολοκληρωμένου Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος ως τμήμα μιας Στρατηγικής RITS, η οποία θα περιλαμβάνει μια ξεχωριστή ενότητα για τις δράσεις ΒΑΑ για τις οριζόμενες αστικές περιοχές. Η ΣΒΑΑ θα προετοιμαστεί από μια εταιρική σχέση σε επίπεδο πόλης αποτελούμενη από εκπροσώπους των φορέων –εταίρων της. Η έγκριση ΣΒΑΑ θα γίνει από τις Αστικές Αρχές των αντίστοιχων περιοχών παρέμβασης, οι δε υπόλοιπες διαδικασίες θα είναι παρόμοιες με αυτές που περιγράφονται για τα RITS. Το ποσό των 368,1 εκ. ευρώ που διατίθεται για την ΒΑΑ καλύπτει την απαίτηση του Κανονισμού του ΕΤΠΑ για την διάθεση του 5% των πόρων του Ταμείου σε εθνικό επίπεδο (PA Slovakia, 2014:281).

ΣΛΟΒΕΝΙΑ

Για την περίοδο 2014-2020 στην Σλοβενία κατανέμονται 3,255 δις ευρώ στο πλαίσιο της Πολιτικής Συνοχής μέσω ενός μόνο ΕΠ το οποίο συγχρηματοδοτείται από το ΕΤΠΑ, το ΕΚΤ και το ΤΣ. Επισημαίνεται ότι η χώρα χωρίζεται σε δύο περιφέρειες συνοχής στο επίπεδο NUTS 2: στην πιο ανεπτυγμένη περιοχή συνοχής της Δυτικής Σλοβενίας η οποία είναι επιλέξιμη για 847 εκατ. Ευρώ, και την λιγότερο ανεπτυγμένη περιοχή της Ανατολικής Σλοβενίας επιλέξιμη για 1,26 δισ. ευρώ. Επιπλέον 837,8 εκατ. ευρώ θα διατεθούν για την ανάπτυξη του γεωργικού τομέα και των αγροτικών περιοχών από το ΕΓΤΑΑ και 24,58 εκ. ευρώ από το ΕΤΘΑ.

Όπως αναφέρθηκε κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο η Σλοβενία διαιρείται σε δύο περιφέρειες σε επίπεδο NUTS 2²⁴⁶ και σε επίπεδο NUTS3 σε 12 στατιστικές περιφέρειες, δηλαδή την πιο ανεπτυγμένη περιφέρεια της συνοχής της Δυτικής Σλοβενίας (4 στατιστικές περιφέρειες) και την λιγότερο ανεπτυγμένη Ανατολική Σλοβενία (8 στατιστικές περιφέρειες²⁴⁷). Η διαφορά μεταξύ των δύο περιφερειών οφείλεται επίσης στο γεγονός ότι η πρωτεύουσα, Λιουμπλιάνα, το οποίο είναι το κέντρο της κοινωνικής και οικονομικής δραστηριότητας στη χώρα, βρίσκεται στην πιο ανεπτυγμένη περιοχή της συνοχής της Δυτικής

²⁴⁶ Eastern Slovenia (Mura, Drava, Carinthia, Savinja, Central Sava, Lower Sava, Southeast Slovenia, and Littoral-Inner Carniola regions) & Western Slovenia (Central Slovenia, Upper Carniola, Gorizia, and Coastal-Karst regions)

²⁴⁷ Pomurska, Podravska, Koroška, Zasábska, Spodnje-ποσάbska, Jugovzhodna Slovenija και Notranjsko-kraška), με συνολική έκταση 12.212 km².

Σλοβενίας, ενώ η Ανατολική Σλοβενία χαρακτηρίζεται από χαμηλή πληθυσμιακή πυκνότητα σε σχέση με τον Εθνικό Μ.Ο. εξαιτίας της ύπαρξης αραιοκατοικημένων παραμεθόριων περιοχών και μεγάλων δασικών εκτάσεων. Ζητούμενο για την Σλοβενία την περίοδο 2014-2020 είναι η αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των 12 στατιστικών περιφερειών της, η βελτίωση της οικονομικής τους κατάστασης, μείωση των διαφορών μεταξύ των εδαφών της στο πλαίσιο της ΟΧΑ, αξιοποιώντας τα νέα εργαλεία της CLLDs, BAA, ΟΧΕ (PA Slovenia, 2014:185-189).

Με εμπειρία ήδη από τη δεκαετία του '90 στον σχεδιασμό δράσεων εστιασμένων σε αγροτικές περιοχές με τη συμμετοχή του τοπικού πληθυσμού και στη συνέχεια μέσω της υλοποίησης του προγράμματος LEADER²⁴⁸, η Σλοβενία θα εφαρμόσει την προσέγγιση CLLD σε όλη την επικράτειά της, σε υποπεριφερειακό επίπεδο, σε αγροτικές περιοχές, μικρές πόλεις, παράκτιες και αλιευτικές περιοχές με πληθυσμό μεταξύ 10.000 και 150.000 κατοίκων μέσω των ΟΤΑ. Οι δράσεις στο πλαίσιο των CLLDs θα συγχρηματοδοτηθούν από το ΕΓΤΑΑ, το ΕΤΘΑ και το ΕΤΠΑ με εστίαση στις αγροτικές περιοχές σε όλη τη Σλοβενία. Ειδικότερα, πέραν των 41,8 εκ. ευρώ προερχόμενα από το ΕΓΤΑΑ, ως απαίτηση από τον κανονισμό²⁴⁹ για την κάλυψη τουλάχιστον 5% των πόρων του Ταμείου, η Σλοβενία αποφάσισε να υποστηρίξει επιπρόσθετα την προσέγγιση CLLD με πόρους από τα ταμεία ΕΤΘΑ και ΕΤΠΑ, - 5 εκατ. Ευρώ από το ΕΤΘΑ και 30 εκατ. ευρώ από το ΕΤΠΑ σε μικρές πόλεις. εκτός από τους οικισμούς των αστικών δήμων, για την υποστήριξη της αύξησης της απασχόλησης, της καινοτομίας και τη βελτίωση της επιχειρηματικής δραστηριότητας, τη στήριξη των επιχειρήσεων όσον αφορά την πρόσβαση σε νέες αγορές, την προώθηση της ανάπτυξης εταιρικών σχέσεων, την κοινωνική ένταξη των βασικών ομάδων-στόχων, την αύξηση της πρόσβασης σε βασικές υπηρεσίες με στόχο την μείωση του κινδύνου της φτώχειας (PA Slovenia, 2014: 190).

Στη Σλοβενία, οι ΔΑ των επιμέρους ΕΔΕΤ θα συγκροτήσουν μια Συντονιστική Επιτροπή CLLDs, στα μέλη της οποίας θα συμμετέχουν εκπρόσωποι μεμονωμένων ΔΑ, με κύριο καθήκον της τον συντονισμό κατά την προετοιμασία και εφαρμογή των CLLDs (ό.π.: 196).

Δεδομένου ότι οι ΟΧΕ είναι ένα νέο μέσο και η εφαρμογή της είναι πολύπλοκη, η Σλοβενία επέλεξε να χρησιμοποιήσει το μέσο ΟΧΕ μόνο για την εφαρμογή ολοκληρωμένων

²⁴⁸ 33 ΟΤΑ δημιουργήθηκαν την περίοδο 2007-2013 στα πλαίσια του LEADER, οι οποίες εγκρίθηκαν από τη ΔΑ του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος

²⁴⁹ άρθρο 59 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ 1305/2013

παρεμβάσεων για την ΒΑΑ των αστικών περιοχών της, οι οποίες θα αναπτυχθούν στο πλαίσιο που θέτει η Στρατηγική Χωρικής Ανάπτυξης της Σλοβενίας²⁵⁰ (ό.π.:196). Πιο συγκεκριμένα, στη βάση του πολυκεντρικού συστήματος της χωρικής ανάπτυξης της χώρας, 11 αστικοί δήμοι είναι επιλέξιμοι για την εφαρμογή των ΟΧΕ/ ΒΑΑ συμβάλλοντας έτσι στην αντιμετώπιση του ζητήματος της ανάπτυξης των αστικών περιοχών. Έτσι επιλέγονται τα τρία κέντρα διεθνούς σημασίας (Λιουμπλιάνα, Μάριμπορ και Κόπερ)²⁵¹, τα πέντε κέντρα εθνικής σημασίας (Κράν, Πτούι, Βελένιε, Τσέλιε και Νόβα Γκόριτσα), που είναι οι πόλεις με ευρύτερες αστικές περιοχές, και τρία κέντρα εθνικής σημασίας, τα οποία αντιπροσωπεύουν σημαντικούς αναπτυξιακούς κόμβους εκτός των κύριων αναπτυξιακών αξόνων (Νόβο Μέστο, Σλοβέν Γκράντετς και Μούρκα Σομπότα). Οι υπόλοιπες 210 αστικές περιοχές που δεν περιλαμβάνονται στις επιλογές για την εφαρμογή των ΟΧΕ περιοχές δικαιούνται πόρους από αντίστοιχες Επενδυτικές Προτεραιότητες του ΕΠ με βάση τεκμηριωμένες ανάγκες έργων προς συγχρηματοδότηση (ΡΑ Slovenia, 2014:196-197).

Οι έντεκα επιλέξιμες αστικές αρχές για εφαρμογή ΒΑΑ μέσω ΟΧΕ καταρτίζουν ΣΒΑΑ -απαραίτητη προϋπόθεση για τη χρηματοδότησή τους- που αναφέρονται σε οικονομικές, περιβαλλοντικές, κλιματικές, δημογραφικές και κοινωνικές προκλήσεις και στόχους, συνδυάζοντας επενδυτικές προτεραιότητες κυρίως από τους ΘΣ4 & 6. Σε συμφωνία των αστικών αρχών και του αρμοδίου υπουργείου για την αστική ανάπτυξη, οι αστικές αρχές είναι υπεύθυνες τουλάχιστον για την επιλογή των δράσεων και ανάλογα με την επάρκειά τους και για την υλοποίηση των ΟΧΕ. Στόχος των παρεμβάσεων της ΒΑΑ στην Σλοβενία είναι να καταστούν και πάλι οι περιοχές αστικές περιοχές της ελκυστικές, με την ανάπλαση και ανάδειξη των περιοχών που χαρακτηρίζονται ως brownfields, την αναζωογόνηση των αστικών περιοχών και την ολοκλήρωση της ανάπλασης σε οικισμούς αποκαθιστώντας έτσι βασικές λειτουργίες στις περιοχές αυτές, την βελτίωση της κατάστασης του αστικού

²⁵⁰είναι το θεμελιώδες έγγραφο για την καθοδήγηση της εθνικής χωροταξικής ανάπτυξης και αναφέρεται σε τρία αλληλένδετα χωρικά συστήματα: το αστικό σύστημα, των υποδομών και του τοπίου (landscape)

http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/prostorski_razvoj/SPRS_angleska_verzija.pdf

²⁵¹Η Λιουμπλιάνα και το Μαρμπόρ είναι τα μεγαλύτερα αστικά κέντρα (τα μόνα κέντρα με περισσότερους από 100.000 κατοίκους), ενώ το Κόπερ με την παράκτια θέση και το λιμάνι του διαδραματίζει σημαντικό γεωστρατηγικό ρόλο. Παράλληλα όμως αντιμετωπίζουν προβλήματα ανάπτυξης: η ατμοσφαιρική ρύπανση, η κακή κάλυψη των δημόσιων συγκοινωνιών και τα σημεία συμφόρησης, η κακή εκμετάλλευση των εσωτερικών αστικών περιοχών για την ανάπτυξη των πόλεων, καθώς και οι υφιστάμενες ανάγκες για νέους τομείς οικονομικής ανάπτυξης, ενώ ορισμένες περιοχές αντιμετωπίζουν επίσης το ζήτημα του κοινωνικού αποκλεισμού ή γήρανση του πληθυσμού.

περιβάλλοντος και την δυνατότητα εφαρμογής της βιώσιμης κινητικότητας, τη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος και της ζωής στις πόλεις, κυρίως μέσω της ανακαίνισης του μη ενεργειακά αποδοτικού και μη λειτουργικού κτιριακού αποθέματος –δημοσίου και ιδιωτικού–, βελτίωση της ετοιμότητας των πόλεων για ανταπόκρισή τους στην κλιματική αλλαγή, την ενίσχυση της ικανότητας των τοπικών κοινωνιών για την υλοποίηση ολοκληρωμένων δράσεων αστικής ανάπτυξης (PA Slovenia, 2014:198-200).

Συνολικά θα διατεθούν 117,13 εκατ. ευρώ εκ των οποίων 107,13 εκ. ευρώ από το ΕΤΠΑ και ποσοστό 7,7% των πόρων του Ταμείου και 10 εκ. ευρώ από το ΕΚΤ, ποσοστό 1,1% των πόρων του αντίστοιχου Ταμείου (ό.π.: 200).

ΙΣΠΑΝΙΑ

Την περίοδο 2014-2020 διατίθενται στην Ισπανία -μέσω 45 ΕΠ²⁵² -28,6 δις ευρώ για την Πολιτική Συνοχής (ΕΤΠΑ και ΕΚΤ) συμπεριλαμβανομένης της κατανομής των 943,5 εκ ευρώ για την “Πρωτοβουλία για την απασχόληση των νέων” και των 643 εκ. ευρώ για την ΕΕΣ. Περαιτέρω ποσό 8,3 δις. ευρώ θα διατεθεί για την ανάπτυξη του γεωργικού τομέα και των αγροτικών περιοχών από το ΕΓΤΑΑ και 1,16 εκ. ευρώ για την ανάπτυξη του τομέα της Αλιείας από το ΕΤΘΑ.

Να επισημανθεί ότι το ΣΕΣ της Ισπανίας χαρακτηρίζεται από μια πολύ αναλυτική περιγραφή της εδαφικής προσέγγισης που θα ακολουθήσει αφού για καθένα από τα εργαλεία δίνει λεπτομερή περιγραφή, ακόμα και για τη διαδικασία πληρωμών των επιλέξιμων δράσεων.

Η ανάπτυξη της προσέγγισης της ΒΑΑ δεν γίνεται στην Ενότητα 3, όπως σε κάθε ΣΕΣ, αλλά στην ενότητα 1.1.7, όπου επισημαίνονται οι σημαντικές διαρθρωτικές ανισορροπίες του πρόσφατου μη βιώσιμου, όπως επισημαίνεται στο κείμενο, μοντέλου ανάπτυξης που υιοθέτησε η χώρα και οδήγησε στην έκρηξη του real-estate με ότι αυτό συνεπαγόταν για το αστικό περιβάλλον και τις συνιστώσες του. Επιπλέον, επισημαίνονται οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης σε σχέση με την μείωση του αστικού πληθυσμού εξαιτίας

²⁵²Η Πολιτική συνοχής στην Ισπανία θα υλοποιηθεί μέσω 45 Επιχειρησιακών Προγραμμάτων: 3 Εθνικά ΕΠ συγχρηματοδοτούμενα από το ΕΤΠΑ (Καινοτομία Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων, Έξυπνη Ανάπτυξη, Βιώσιμη Ανάπτυξη), 19 ΠΕΠ ΕΤΠΑ (ένα για κάθε περιφέρεια), 4 Εθνικά ΕΠ συγχρηματοδοτούμενα από το ΕΚΤ (Απασχόληση, Κατάρτιση και Εκπαίδευση, Κοινωνική Ενσωμάτωση, Τεχνική Βοήθεια) και 19 ΠΕΠ ΕΚΤ (ένα για κάθε περιφέρεια).

και της μετανάστευσης αλλά και της δημογραφικής γήρανσης²⁵³, όπως χαρακτηριστικά αποτυπώνεται και στον ψηφιακό άτλαντα των αστικών περιοχών (Gobierno de España, Ministerio de Hacienda, 2014 218). Πλέον επισημαίνεται ότι «οι ισπανικές πόλεις έχουν την ιστορική ευκαιρία να αναπροσανατολίσουν προς την κατεύθυνση της επιδίωξης μεγαλύτερης βιωσιμότητας στις τρεις διαστάσεις τους, οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές» (ό.π.: 219) και ότι αυτό θα επιτευχθεί με τη χρήση πόρων του ΕΤΠΑ για ολοκληρωμένες δράσεις ΒΑΑ, οι οποίες θα χρησιμεύσουν ως καταλύτης για την προώθηση αυτού του αναπροσανατολισμού των αστικών μοντέλων των ισπανικών πόλεων (ό.π.).

Στη συνέχεια παρουσιάζεται η ανάλυση της τυπολογίας²⁵⁴ των ισπανικών πόλεων, η ανάλυση SWOT για κάθε έναν από τους τύπους αυτούς με στόχο την ανάδειξη των παρεμβάσεων που θα οδηγήσουν στην βιώσιμη ανάπτυξή τους. Η ετερογένεια της ισπανικής αστικής πραγματικότητας όπως παρουσιάζεται στην λεπτομερή ανάλυση, σύμφωνα με την οποία δεν είναι δυνατή η υιοθέτηση μιας μονοσήμαντης και αποκλειστικής ταξινόμησης των ισπανικών αστικών περιοχών βάσει φυσικών, γεωγραφικών ή εδαφικών κριτηρίων, αλλά και τα διδάγματα από προηγούμενες περιόδους, κυρίως στο πλαίσιο του URBAN- οδηγούν στον καθορισμό 3 σημαντικών στρατηγικών διαστάσεων για τις αστικές περιοχές: Βελτίωση της φυσικής και περιβαλλοντικής διάστασης-Αειφόρος πόλη, Βελτίωση της οικονομικής διάστασης και της ανταγωνιστικότητας-Smart City και Βελτίωση της κοινωνικής διάστασης-Ολοκλήρωση της πόλης. Στο πλαίσιο αυτό οι πόροι του ΕΤΠΑ και του ΕΚΤ που θα διατεθούν για τις αστικές περιοχές θα συμβάλλουν στην επίτευξη των ΘΣ 2,4,6,9 (PA Spain, 2014: 222-231).

Όσον αφορά τον προσδιορισμό των αστικών περιοχών για εφαρμογή δράσεων ΒΑΑ προτείνεται αυτές να εφαρμοστούν σε εθνικό επίπεδο σε πόλεις και λειτουργικές αστικές περιοχές άνω των 20.000 κατοίκων, οι οποίες διαθέτουν επαρκή διοικητική ικανότητα για την

²⁵³Για περισσότερο από μια δεκαετία, το Υπουργείο Ανάπτυξης έχει αναλάβει ένα σημαντικό καθήκον να αναλύσει και να παρακολουθήσει το αστικό φαινόμενο από μια ολοκληρωμένη προοπτική, κατανοώντας τον ρόλο των πόλεων ως κινητήρια δύναμη ανάπτυξης και απασχόλησης, αλλά και ως συχνά επικεντρώνεται στο φαινόμενο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού https://www.fomento.gob.es/NR/rdonlyres/EAA28126-CAE2-48C7-9EFE-B7A0CD2C8464/140303/20161201_NotaActualizacionAtlas2016.pdf.

²⁵⁴Οι Ισπανικές πόλεις ταξινομούνται σύμφωνα με 3 κριτήρια: Ιεραρχική ταξινόμηση με βάση το μέγεθος και τη σχέση της πόλης με άλλους αστικούς πυρήνες (εθνική, περιφερειακή και υποπεριφερειακή μητρόπολη, μεσαίες και μικρές πόλεις), Γεωγραφική ταξινόμηση βάσει της εδαφικής τους θέσης (μεσογειακές πόλεις, παράκτιες, ορεινές, νησιά πόλεις) και Λειτουργική ταξινόμηση, λαμβάνοντας υπόψη τα κριτήρια ESPON (Πολυλειτουργικές πόλεις, πόλεις αγροτικά κέντρα, τουριστικές πόλεις, Βιομηχανικές πόλεις) (Ministerio de Hacienda, 2014: 222-225.)

ανάπτυξη ολοκληρωμένων στρατηγικών και επιπλέον θεωρείται ότι αποτελούν την κρίσιμη μάζα προκειμένου να υπάρξει σημαντικός αντίκτυπος των παρεμβάσεων αλλά και να διασφαλιστεί η χρηστή διακυβέρνηση. Οι ανωτέρω παρεμβάσεις θα συμπεριληφθούν στα Εθνικά ή Περιφερειακά ΕΠ σε έναν συγκεκριμένο ΑΠ. Αντίστοιχα και οι Αυτόνομες Κοινότητες στο πλαίσιο των ΠΕΠ τους θα καθορίζουν δράσεις αστικής ανάπτυξης σύμφωνα με τις ιδιαίτερες ανάγκες τους, ενώ προβλέπεται να υπάρχει συνεχής συντονισμός των ΣΒΑΑ, τόσο κατά το στάδιο του σχεδιασμού όσο και αυτό της υλοποίησης μεταξύ Εθνικών και Περιφερειακών ΕΠ για την αποφυγή αλληλοεπικαλύψεων και την εξασφάλιση συνεργειών. Το Δίκτυο Αστικών Πρωτοβουλιών (Redde Iniciativas Urbanas/RIU)²⁵⁵ θα συντονίζει τις προσκλήσεις για αστικές στρατηγικές και θα συγκροτήσει ομάδες εργασίας για την επιλογή αυτών των στρατηγικών. Οι Αυτόνομες Κοινότητες θα συμμετάσχουν σε αυτές τις ομάδες εργασίας (PA Spain, 2014: 231-232).

Μέσω του ΕΤΠΑ θα διατεθούν τουλάχιστον 970,5 εκ. ευρώ (5% Των πόρων του ΕΤΠΑ) για την Ολοκληρωμένη Αειφόρο Αστική Ανάπτυξη. Οι αντίστοιχοι πόροι του ΕΚΤ δεν ορίζονται στο στάδιο αυτό αλλά θα οριστικοποιηθούν κατά την κατάρτιση των ΣΒΑΑ (ό.π.).

Μετά την οριοθέτηση της προσέγγισης CLLD, των στόχων και των προτεραιοτήτων της, στη ΣΕΣ της Ισπανίας αναλύεται πώς αυτή θα χρησιμοποιηθεί από τα ΕΔΕΤ με συμβατό τρόπο με τα μέτρα LEADER στο πλαίσιο του ΕΓΤΑΑ και με την υποστήριξη του ΕΤΠΑ και του ΕΚΤ. Στο πλαίσιο αυτό από τα επιμέρους ΕΔΕΤ κατανέμονται 731,6 εκ. ευρώ από το ΕΓΤΑΑ, 13 εκ ευρώ από το ΕΤΘΑ, 9,3 εκ ευρώ από το ΕΚΤ και 150 εκ. ευρώ πόροι προερχόμενοι από το ΕΤΠΑ. Οι CLLDs στη χώρα θα εφαρμοστεί σε αγροτικές περιοχές, με αποκλειστική χρηματοδότηση από το ΕΓΤΑΑ –προγραμματίζεται μέσω του ΘΣ 9-ή με χρηματοδότηση ΕΓΤΑΑ και ΕΚΤ, ενώ σε παράκτιες περιοχές η χρηματοδότηση θα προέλθει από πόρους του ΕΤΘΑ που δύναται να συμπληρωθούν από πόρους του ΕΤΠΑ και του ΕΚΤ

²⁵⁵Το Δίκτυο Αστικών Πρωτοβουλιών (Redde Iniciativas Urbanas-RIU) είναι ένα από τα Τοπικά Δίκτυα που προβλεπόταν στο Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς της Ισπανίας για την περίοδο χρηματοδότησης 2007-2013 ως ο κύριος μηχανισμός συντονισμού για την αστική ανάπτυξη και τα κοινοτικά κεφάλαια. Στο πλαίσιο της νέας περιόδου προγραμματισμού 2014-2020, το δίκτυο αστικών πρωτοβουλιών διαμορφώνεται ως μηχανισμός συντονισμού, προώθησης και υποστήριξης της διαχείρισης και αξιολόγησης δράσεων σε αστικές περιοχές που συγχρηματοδοτούνται από τα διαρθρωτικά ταμεία και παραμένει ένα απαραίτητο εργαλείο για την ανταλλαγή ορθών πρακτικών και τη διάδοση των αποτελεσμάτων των αστικών έργων που λαμβάνουν ευρωπαϊκή χρηματοδότηση. http://www.rediniciativasurbanas.es/RIU/lang_castellano/

επίσης. Οι δράσεις στις αστικές περιοχές, στις στρατηγικές που περιλαμβάνουν τις σχέσεις μεταξύ πόλεων και αγροτικών περιοχών, θα χρηματοδοτηθούν κυρίως με κονδύλια του ΕΤΠΑ και του ΕΚΤ. Ο πληθυσμός των περιοχών παρέμβασης θα είναι μεταξύ 10.000 κατοίκων και 150.000 κατοίκων. Στην περίπτωση που οι παρεμβάσεις αφορούν σε πυκνοκατοικημένες αστικές περιοχές αυτές θα πρέπει να κατευθύνονται σε φτωχογειτονιές, βιομηχανικούς χώρους και υποβαθμισμένες περιοχές ή περιθωριοποιημένους πληθυσμούς, με θέματα ένταξης καθώς και στους νέους. Στις περιοχές αυτές θα υπολογίζεται μόνο ο πληθυσμός στόχος (PA Spain, 2014: 330-333).

Την ευθύνη διαχείρισης θα έχουν οι ΟΤΔ, όπως αυτές θα προκύψουν κατόπιν πρόσκλησης και αξιολόγησης τους από τις αντίστοιχες Αυτόνομες Κοινότητες της χώρας. Μάλιστα προκειμένου να είναι επαρκής ο χρόνος για την προετοιμασία των στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης, η διαδικασία για την επιλογή των ΟΤΔ μπορεί να ξεκινήσει πριν από την έγκριση του ΕΠ Αγροτικής Ανάπτυξης - από την 1η Ιανουαρίου 2014 - επιλέγοντας τις στρατηγικές μόλις εγκριθεί το του ΕΠ Αγροτικής Ανάπτυξης. Οι περιοχές παρέμβασης θα καθοριστούν από κάθε μια από τις αυτόνομες κοινότητες (PA Spain, 2014: 333-336).

Στην Ισπανία, κατά την περίοδο 2014-2020 προγραμματίζεται η ανάπτυξη των ΟΧΕ, αφού θεωρούνται ως ένα εργαλείο για την αντιμετώπιση ορισμένων εδαφικών ζητημάτων σε συγκεκριμένες υποπεριφερειακές περιοχές όπως: περιοχές που αντιμετωπίζουν προβλήματα βιομηχανικής παρακμής, δημογραφικά προβλήματα, κοινωνικοοικονομικά προβλήματα κλπ. Η διαχείριση των ΟΧΕ θα είναι ευθύνη της ΔΑ ή περιφερειακών ή υποπεριφερειακών αρχών που θα καθοριστούν ως ΕΦΔ. Στην τελευταία περίπτωση, θα διασφαλιστεί εκ των προτέρων η διοικητική ικανότητα και θα συσταθούν μηχανισμοί για την εξασφάλιση υγιούς και αποτελεσματικής δημοσιονομικής διαχείρισης. Οι συμφωνίες σχετικά με τις προθεσμίες και τους μηχανισμούς διαχείρισης μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών θα αναπτυχθούν με ρητή και γραπτή δέσμευση (PA Spain, 2014: 336-337).

Την περίοδο σύνταξης της ΣΕΣ προβλέφθηκαν οι εξής ΟΧΕ: η ΟΧΕ Azul η οποία θα επιτρέψει την εφαρμογή της Ατλαντικής Στρατηγικής στο πλαίσιο των ΕΔΕΤ, η ΟΧΕ Mar Menor (Μούρθια) για την εφαρμογή της στρατηγικής της ολοκληρωμένης διαχείρισης των παράκτιων ζωνών της περιοχής με τη συμμετοχή του ΕΠ του ΕΤΘΑ και των ΠΕΠ ΕΤΠΑ και ΕΚΤ, η ΟΧΕ της επαρχίας Καντίθ (Cádiz/Ανδαλουσία), όπου η οικονομική κρίση σήμανε μια ισχυρή υποχώρηση πιο αισθητή από άλλες περιοχές της υπόλοιπης Ανδαλουσίας. Τέλος, η ΟΧΕ για την εκβιομηχάνιση της Εξτρεμαδούρα που στόχο έχει την ανάπτυξη «Βιομηχανικών

Ζωνών», γεγονός που θα οδηγήσει στη δημιουργία ευνοϊκού επιχειρηματικού κλίματος που με τη σειρά του θα οδηγήσει σε δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στην περιοχή από μια παραγωγική οικονομία με μεγαλύτερη βιομηχανική βάση. Εκτός των προαναφερθέντων και ήδη αποφασισμένων ΟΧΕ, δύναται η δυνατότητα, ανάλογα με την πρόοδο του προγραμματισμού και της υλοποίησης των ΕΔΕΤ, η ανάπτυξη ΟΧΕ σε περίπτωση που προκύψει ανάγκη και αιτιολογείται αυτή (PA Spain, 2014: 337).

ΣΟΥΗΔΙΑ

Συνολικά 2,1 δις ευρώ κατανέμονται στην Σουηδία στο πλαίσιο της Πολιτικής Συνοχής την περίοδο 2014-2020 συμπεριλαμβανομένων των πόρων για την ΕΕΣ και των πόρων για την "Πρωτοβουλία Απασχόληση των Νέων". Περαιτέρω ποσό 1,8 δις. Ευρώ θα διατεθεί για την ανάπτυξη του γεωργικού τομέα και των αγροτικών περιοχών από το ΕΓΤΑΑ και 120 εκατ. Ευρώ από το ΕΤΘΑ. Το ΕΤΠΑ θα υλοποιηθεί μέσω ενός εθνικού και οκτώ περιφερειακών ΕΠ (ΕΠ). Το ΕΚΤ θα υλοποιηθεί μέσω ενός εθνικού ΕΠ για το ΕΚΤ. Το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ θα υποστηρίζουν επίσης και το πολυταμειακό πρόγραμμα για την Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (CLLDs), το οποίο θα διαχειρίζεται το Συμβούλιο Γεωργίας της Σουηδίας.

Σύμφωνα με το ΣΕΣ της Σουηδίας, η χώρα διαθέτει ορισμένα εδαφικά χαρακτηριστικά που απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή στη διαμόρφωση πολιτικών και δράσεων. Οι αραιοκατοικημένες περιοχές του Άνω Νόρλαντ και του Μέσου Νόρλαντ αντιμετωπίζουν τη διπλή πρόκληση της μείωσης του πληθυσμού και της γήρανσης, οι μεγάλες αποστάσεις και το κλίμα είναι παράγοντες που επίσης πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στον οποιοδήποτε αναπτυξιακό σχεδιασμό. Σύμφωνα με το άρθρο 11 του ΚΚΔ για τα ΕΔΕΤ για την περίοδο 2014-2020 παρέχεται για τις ανωτέρω περιοχές εξαίρεση από τους κανόνες που διέπουν τη θεματική συγκέντρωση. Στο πλαίσιο αυτό η Σουηδία θα χρησιμοποιήσει το εργαλείο των CLLDs στο πρότυπο του προγράμματος Leader και της bottom-up προσέγγισης όπως ακριβώς και κατά την περίοδο 2007-2013, περίοδο κατά την οποία δημιουργήθηκαν 63 ΟΤΔ στην ύπαιθρο χώρα της Σουηδίας και 14 ΟΤΔ στο πρόγραμμα της Αλιείας (PA Sweden, 2014: 151-152).

Μάλιστα το εργαλείο των CLLDs θα υλοποιηθεί στο πλαίσιο πολυταμειακής προσέγγισης δηλ. με τη συνεισφορά των ΕΔΕΤ: ΕΓΤΑΑ, ΕΤΘΑ, ΕΚΤ και ΕΤΠΑ, με το

ΕΓΤΑΑ να θεωρείται το Επικεφαλές Ταμείο²⁵⁶ αφού συνεισφέρει τους περισσότερους πόρους 200,3 ευρώ από το σύνολο των 251,8 εκ ευρώ συνολική χρηματοδότηση. Το ΕΤΘΑ συνεισφέρει 17,9 εκατ ευρώ, το ΕΤΠΑ 17,0 εκατ. ευρώ και το ΕΚΤ 16,7 εκατ. ευρώ. Επισημαίνεται ότι ενώ η ΟΤΔ μπορεί να λάβει χρηματοδότηση από διάφορα ταμεία, η αρχή «ένα σχέδιο ενός ταμείου» θα χρησιμοποιηθεί σε επίπεδο έργου. Η αξιοποίηση των CLLDs υποστηρίζεται από το γεγονός ότι δίνει την δυνατότητα ανάπτυξης ευρύτερων στρατηγικών και την δυνατότητα εμπλοκής ενός ευρέως φάσματος ενδιαφερομένων στο σχεδιασμό και στην υλοποίηση της Στρατηγικής. Το σύνολο της επικράτειας της Σουηδίας δύναται να καλυφθεί από δράσεις CLLDs. Οι δράσεις που θα χρηματοδοτηθούν από το ΕΓΤΑΑ δύναται να υλοποιηθούν σε αγροτικές περιοχές που περιλαμβάνουν δήμους με λιγότερους από 20.000 κατοίκους (PA Sweden, 2014: 153).

Οι πόροι του ΕΤΠΑ και του ΕΚΤ μπορούν να ενισχύσουν αστικές περιοχές ή τμήματα οικισμών με περισσότερους από 20.000 κατοίκους με στόχο την προώθηση της τοπικής ανάπτυξης μέσω της ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας, η οποία θα οδηγήσει σε αύξηση της απασχόλησης. Τέλος στο πλαίσιο του ΕΤΘΑ, οι εκτάσεις που καλύπτονται από το Ταμείο συνίστανται όχι μόνο σε χερσαίες εκτάσεις αλλά και σε παράκτιες περιοχές με σκοπό την αειφόρο διαχείριση των υδάτινων πόρων και την προώθηση βιώσιμης και ανταγωνιστικής αλιείας και υδατοκαλλιέργειας (PA Sweden, 2014: 153).

Στις στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης, πρέπει να περιγραφεί η γεωγραφική περιοχή, ενώ οι ΟΤΔ μπορούν να ζητήσουν από την ΔΑ υποστήριξη στην κατάρτιση μιας πρότασης. Οι στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης καθορίζονται από το Σουηδικό Συμβούλιο Γεωργίας, το οποίο παρακολουθεί την εφαρμογή των CLLDs. Επιπλέον δημιουργείται Κοινή Επιτροπή Παρακολούθησης όλων των Ταμείων για την τοπική ανάπτυξη, με τη συμμετοχή μελών τόσο της Επιτροπής παρακολούθησης της Αγροτικής Ανάπτυξης και του Προγράμματος Θαλάσσης και Αλιείας, προκειμένου να εξασφαλίζεται η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ επιτροπών παρακολούθησης που ασχολούνται με την τοπική ανάπτυξη. Συστήνεται επίσης γραμματεία αξιολόγησης των CLLDs όλων των Ταμείων που θα αξιολογεί και θα υποβάλλει εκθέσεις στο Σουηδικό Συμβούλιο Γεωργίας (PA Sweden, 2014: 153-154).

²⁵⁶ Όταν η επιτροπή επιλογής για τις Στρατηγικές των CLLDs, που συγκροτείται βάσει του άρθρου 33 παράγραφος 3 του Κανονισμού 1303/2013) ορίζει ότι η εφαρμογή της επιλεγείσας στρατηγικής απαιτεί υποστήριξη από περισσότερα του ενός Ταμεία, μπορεί να ορίσει σύμφωνα με εθνικούς κανόνες και διαδικασίες, ένα επικεφαλές Ταμείο για την υποστήριξη όλων των λειτουργικών εξόδων και των εξόδων συντονισμού σύμφωνα με το άρθρο 35 παράγραφος 1 στοιχεία δ) και ε). (KANONIMΣΟΣ 1303/2013

Όσον αφορά την ΒΑΑ στη Σουηδία, αυτή θα υλοποιηθεί μέσω του εργαλείου των ΟΧΕ και θα συμπεριλαμβάνεται σε 3 ΠΕΠ: της Στοκχόλμης, της Δυτικής Σουηδίας και Σκάνε- Μπλέκινγκε. Στην περιφέρεια της Στοκχόλμης το σύνολο του προγράμματος θα διατεθεί για δράσεις στο πλαίσιο της ΒΑΑ. Από το ΕΠ Σκάνε- Μπλέκινγκε θα διατεθεί το 18% και από το ΕΠ Δυτικής Σουηδίας το 5% θα υποστηρίξει την ΒΑΑ μέσω των ΟΧΕ στα αντίστοιχα προγράμματα. Οι παρεμβάσεις που εντάσσονται στα προγράμματα ΒΑΑ αφορούν στην προώθηση της επιχειρηματικότητας, στην καινοτομία, στην απασχόληση, σε περιβαλλοντικές δράσεις και δράσεις προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή σε υποπεριφερειακό και τοπικό επίπεδο (PA Sweden, 2014.156).

Ο προσδιορισμός των περιοχών οι οποίες θα επωφεληθούν από τις παρεμβάσεις ΒΑΑ, βασίζεται στις προτεραιότητες των Περιφερειακών Προγραμμάτων στις λειτουργικές αστικές περιοχές, με βασικότερο όμως κριτήριο επιλογής αυτών των αστικών περιοχών τον πληθυσμό από την άποψη της επίτευξης της κρίσιμης μάζας. Η σημασία της εξέλιξης των αστικών περιοχών από μια ολιστική προοπτική συμπυκνώνεται στη φράση της ΣΕΣ της Σουηδίας στο οποίο τονίζεται: *«Η σημασία της αστικής ανάπτυξης σε μια γενική προοπτική σημαίνει ότι το σημείο εκκίνησης για την οριοθέτηση δεν μπορεί να είναι διοικητικό αλλά λειτουργικό»* (PA Sweden, 2014: 157).

Ως πρώτο κριτήριο, η Σουηδία επέλεξε να χρησιμοποιήσει τις Περιφέρειες Λειτουργικής Ανάλυσης (FA)²⁵⁷, δηλ λειτουργικά καθορισμένες περιφέρειες της αγοράς εργασίας με βάση τις μετακινήσεις μεταξύ των γειτονικών δήμων σε ένα ορισμένο επίπεδο. Μια ανάλυση της πληθυσμιακής πυκνότητας των περιοχών FA δείχνει η κρίσιμη μάζα να υλοποιήσει μια περιοχή δράσεις ΒΑΑ είναι τουλάχιστον 60.000 κάτοικοι. Στην πράξη, αυτό σημαίνει ότι στο ΠΕΠ προσδιορίζονται πρώτα ποιες αστικές περιοχές πληρούν την ελάχιστη απαίτηση των 60.000 κατοίκων, στη συνέχεια καθορίζεται ποιες από τις αστικές αυτές περιοχές θα καλυφθούν από παρεμβάσεις ΒΑΑ. Η παρέμβαση μπορεί να αφορά σε πολλαπλούς πυρήνες μιας αστικών περιοχής ή μια ολόκληρη αστική περιοχή ή τμήμα αυτής. Με βάση τις εντοπισμένες προκλήσεις, οι οποίες θα αποτελέσουν και το αντικείμενο των παρεμβάσεων, μιας αστικής περιοχής θα καταρτιστεί μια ΣΒΑΑ. Στο πλαίσιο της ενίσχυσης της συνεργασίας, του συντονισμού, της ανάπτυξης της γνώσης, της διάδοσης των γνώσεων

²⁵⁷Περιφέρειες λειτουργικής ανάλυσης (Functional Analysis Regions -FA regions) είναι μια γεωγραφική διαίρεση της Σουηδίας, η οποία δημιουργήθηκε προκειμένου να δώσει μια εικόνα του γεωγραφικού πεδίου της αγοράς εργασίας της Σουηδίας για μια περίοδο περίπου 10 ετών. Το 2015 αναθεωρήθηκε ο αριθμός των FA μειώθηκε από 72- όπως ήταν το 2005- σε 60 το 2015.

και της ανταλλαγής εμπειριών, τόσο κατά τη φάση του σχεδιασμού αλλά και της υλοποίησης των ΣΒΑΑ, δημιουργείται μια κοινή πλατφόρμα για θέματα ΒΑΑ, η οποία επιπλέον θα παρέχει υποστήριξη για τη διεκπεραίωση των εργασιών των ΠΕΠ σε θέματα ΒΑΑ (ΡΑ Sweden, 2014:158).

ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ

Την περίοδο 2014-2020 το Ηνωμένο Βασίλειο διαθέτει περίπου 11,8 δις ευρώ για την Πολιτική Συνοχής (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ), συμπεριλαμβανομένων 206 εκατομμυρίων ευρώ για την "Πρωτοβουλία για την απασχόληση των νέων" και 866 εκατ. ευρώ για την ΕΕΣ. Το ΕΤΠΑ θα συμβάλλει με 5,8 δις ευρώ μέσω έξι ΕΠ (Δυτική Ουαλία και κοιλάδες, Ανατολική Ουαλία, Σκωτία, Βόρεια Ιρλανδία, Αγγλία, Γιβραλτάρ), ενώ οι πόροι του ΕΚΤ ανέρχονται σε 4,9 δις ευρώ στα αντίστοιχα με το ΕΤΠΑ ΕΠ. Ένα πρόσθετο ποσό ύψους 5,18 δις. ευρώ θα διατεθεί για την ανάπτυξη του γεωργικού τομέα και αγροτικών περιοχών από το ΕΓΤΑΑ, ενώ οι πόροι του ΕΤΘΑ ανέρχεται σε περίπου 243 εκατ. ευρώ (European Commission, 2014).

Εξαιτίας των διαφορετικών εδαφικών χαρακτηριστικών και του πληθυσμού των 4 εθνотήτων του ΗΒ κάθε διοίκηση υιοθετεί διαφορετική προσέγγιση όσον αφορά την αξιοποίηση των πόρων των ΕΔΕΤ και ειδικότερα την αξιοποίηση των εργαλείων της ΟΧΑ της χώρας, ακολουθώντας και στη ΣΕΣ την ίδια διάρθρωση.

Ειδικότερα κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020 η Αγγλία, η Σκωτία, η Ουαλία και η Βόρεια Ιρλανδία θα αξιοποιήσουν το εργαλείο των CLLDs κατά το πρότυπο του προγράμματος LEADER και με χρηματοδότηση από το ΕΓΤΑΑ και το ΕΤΘΑ. Μάλιστα η προσέγγιση CLLDs θα εξακολουθήσει να αποτελεί υποχρεωτική συνιστώσα του προγράμματος αγροτικής ανάπτυξης με τουλάχιστον το 5% των πόρων του ΕΓΤΑΑ ενώ και το ΕΤΘΑ θα συνεχίσει να υποστηρίζει τις ΟΤΔ Αλιείας. Μόνο στην Αγγλία οι CLLDs χρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ, στοχεύοντας στις αστικές, αστικές/αγροτικές περιοχές και περιοχές εκτός του LEADER κυρίως στο πλαίσιο του ΘΣ9 προκειμένου να αντιμετωπιστούν άμεσα τα ζητήματα κοινωνικού αποκλεισμού και φτώχειας. Σύμφωνα και με το Αναπτυξιακό Πρόγραμμα των ΕΔΕΤ²⁵⁸ οι Τοπικές Εταιρικές Συμπράξεις (Local

²⁵⁸Το Πρόγραμμα Ανάπτυξης των ΕΔΕΤ (ESIF Growth Programme) περιλαμβάνει το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο. Τα επιχειρησιακά προγράμματα και για τα δύο Ταμεία εγκρίθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2015.

Enterprise Partnerships)²⁵⁹ προκειμένου να επιτύχουν μακροχρόνια κοινωνικοοικονομικά και περιβαλλοντικά οφέλη στους τομείς τους μπορούν να αξιοποιήσουν το εργαλείο των CLLDs με επικέντρωση στην ανταγωνιστικότητα των ΜΜΕ, στην οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα, στο περιβάλλον και στην αποτελεσματικότητα των πόρων, στην προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, στις δεξιότητες, την απασχόληση, την καινοτομία (συμπεριλαμβανομένης της κοινωνικής καινοτομίας), και στις ΤΠΕ (PA United Kindom, 2014: 11-12)

Σε κάθε περίπτωση οι LEP θα συνεργαστούν με τις ΔΑ για ώστε να διασφαλιστεί η συμπληρωματικότητα και η συνάφεια των CLLDs με τις αντίστοιχες στρατηγικές που καταρτίζονται και υλοποιούνται στο πλαίσιο των ΕΔΕΤ. Στην Σκωτία δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην ενίσχυση του ρόλου των Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης ως ένα από τα βασικά εργαλεία που ικανοποιούν τους τοπικούς εδαφικούς στόχους σε ολιστική βάση στο πρότυπο του Leader. Το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ δεν θα χρηματοδοτήσουν παρεμβάσεις στο πλαίσιο των CLLDs, ωστόσο η Σκωτία προτίθεται να χρησιμοποιήσει τις Συμπράξεις Κοινοτικού Σχεδιασμού²⁶⁰. προκειμένου να καλυφθούν αντίστοιχες παρεμβάσεις στο πλαίσιο των δύο Ταμείων και κυρίως παρεμβάσεις ενίσχυσης της απασχόλησης. Το Γιβραλτάρ δεν θα χρησιμοποιήσει καθόλου το εργαλείο των CLLDs λόγω του σχετικά μικρού μεγέθους του (PA United Kindom, 2014: 11-16).

Το εύρος των μεγεθών κατανομής, τα εδαφικά χαρακτηριστικά και οι διοικητικοί μηχανισμοί σε όλα τα έθνη του ΗΒ δηλώνει ότι ορισμένες διοικήσεις έχουν μεγαλύτερη ανάγκη για ΟΧΕ από άλλες και ειδικότερα: στο πλαίσιο του Προγράμματος Ανάπτυξης των ΕΔΕΤ στην Αγγλία κάθε LEP δύναται να υποβάλλει προτάσεις με χαρακτήρα πολυταμειακό και πολυτομιακό στα ΕΠ που συνάδουν με μια στρατηγική για τη συγκεκριμένη περιοχή. Έτσι το Αναπτυξιακό Πρόγραμμα προσφέρει όλα τα χαρακτηριστικά μιας ΟΧΕ για όλους

²⁵⁹ Πρόκειται για εταιρικές συμπράξεις μεταξύ του ιδιωτικού τομέα και των τοπικών αρχών που δημιουργήθηκαν μετά την κατάργηση των Οργανισμών Περιφερειακής Ανάπτυξης το 2010. 39 LEPs θεσμοθετήθηκαν στην Αγγλία με σχεδιασμένη την καθεμία να αντιπροσωπεύει ένα λειτουργικό οικονομικό πεδίο. Διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στη λήψη αποφάσεων για τις τοπικές οικονομικές προτεραιότητες και για την ανάληψη δραστηριοτήτων για την τόνωση της οικονομικής ανάπτυξης και τη δημιουργία τοπικών θέσεων εργασίας <https://www.nao.org.uk/wp-content/uploads/2016/03/Local-Enterprise-Partnership-Summary.pdf>

²⁶⁰ Μια Σύμπραξη Κοινοτικού Σχεδιασμού (Community Planning Partnerships ή CPP) είναι το όνομα που δίνεται σε όλες εκείνες τις υπηρεσίες που έρχονται μαζί για να λάβουν μέρος στον κοινοτικό προγραμματισμό. Υπάρχουν 32 CPP σε όλη τη Σκωτία, μια για κάθε περιοχή συμβουλίου. Κάθε CPP επικεντρώνεται στο πού οι συλλογικές προσπάθειες και οι πόροι των εταίρων μπορούν να προσθέσουν τη μεγαλύτερη αξία στις τοπικές κοινότητες, με ιδιαίτερη έμφαση στη μείωση των ανισοτήτων. <https://www.gov.scot/policies/improving-public-services/community-planning/>

τους τομείς των LEP και συνεπώς δεν προκύπτει η αναγκαιότητα επίσημης χρήσης του εργαλείου των OXE (PA United Kindom, 2014: 16-17).

Αντίθετα στη Σκωτία εξετάζεται η εφαρμογή δύο OXE για περιοχές με ειδικές κοινωνικοοικονομικές ανάγκες –στα Χάιλαντς, μια νησιωτική περιφέρεια μετάβασης και την κοινωνικά καθυστερημένη περιφέρεια της νοτιοδυτικής Σκωτίας που πληροί τις προϋποθέσεις για την εφαρμογή της Πρωτοβουλίας Απασχόλησης των Νέων. Παρόλα αυτά δεν θεωρείται ότι το εργαλείο των OXE θα προσδώσει προστιθέμενη αξία εξαιτίας της κλίμακας των επενδύσεων στο πλαίσιο των ΕΔΕΤ στη Σκωτία και του γεγονότος ότι οι παραπάνω εδαφικές ανάγκες καλύπτονται από εθνικές στρατηγικές προσεγγίσεις. Η Βόρεια Ιρλανδία θα εξετάσει την πιθανότητα εφαρμογής ενός ή περισσότερων OXE χωρίς όμως να έχει ληφθεί αντίστοιχη απόφαση. Στην Ουαλία δεν υπάρχουν σχέδια για χρήση OXE προς το παρόν δεδομένου ότι η κυβέρνηση της Ουαλίας έχει αρμοδιότητες ΔΑ για τρία από τα τέσσερα ΕΔΕΤ, πρόκειται για μια μικρή σχετικά χώρα, η υιοθέτηση των OXE θα δημιουργούσε φόρτο εργασίας και ένα επιπλέον επίπεδο περιττής γραφειοκρατίας, όπως χαρακτηριστικά περιγράφεται στη ΣΕΣ της χώρας. Τέλος το Γιβραλτάρ δεν θα αξιοποιήσει το εργαλείο των OXE στο πλαίσιο των ΕΠ εξαιτίας του μικρού του μεγέθους (PA United Kindom, 2014: 23-48).

Δεδομένου ότι οι πόλεις αναγνωρίζονται ως οι κινητήριες δυνάμεις ανάπτυξης σε ολόκληρο το ΗΒ, την περίοδο 2014-2020 τα ΕΔΕΤ θα χρησιμοποιηθούν για μια σειρά ολοκληρωμένων δράσεων στις πόλεις του ΗΒ με σκοπό την ενίσχυση του ρόλου τους στην οικονομική ανάπτυξη. Στην Αγγλία, τη Σκωτία και την Ουαλία οι ΔΑ, έχοντας την εμπειρία συνεργασίας με τις αστικές αρχές και την ΕΤΕπ και κατά την περίοδο 2007-2013 στο πλαίσιο της Πρωτοβουλίας JESSICA, θα διερευνήσουν την δυνατότητα συνέχειας υποστήριξης της αστικής ανάπτυξης (PA United Kindom, 2014: 4).

Στην Αγγλία και στο πλαίσιο του αποκεντρωτικού της συστήματος, οι πόλεις ενισχύονται μέσω των City Deals-συμφωνίες μεταξύ της κυβέρνησης και μιας πόλης- και διαδραματίζουν πρωταγωνιστικό ρόλο στους τομείς LEP για την ανάπτυξη Στρατηγικών με χρηματοδότηση των ΕΔΕΤ. Οι αστικές περιοχές με πληθυσμό άνω των 600.000 κατοίκων – όλες οι κύριες πόλεις πληρούν το κριτήριο αυτό στην Αγγλία- θα κληθούν να υποβάλλουν Στρατηγικές ΒΑΑ, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του κανονισμού ΕΤΠΑ τις διατάξεις του άρθρου 7 του κανονισμού ΕΤΠΑ, για τη χρήση έως και 10% της χρηματοδότησης του ΕΤΠΑ στις επιχορηγήσεις των σχετικών περιοχών του LEP. Απαιτείται

η συμφωνία των τοπικών εταίρων και στη συνέχεια οι αστικές αρχές θα προχωρήσουν στην επιλογή των κατάλληλων έργων. Η κατεύθυνση που δίνεται στη ΣΕΣ είναι να υπάρξει ξεχωριστός ΑΠ στο πλαίσιο του ΕΠ του ΕΤΠΑ για ΒΑΑ. Πάντως οι κύριες πόλεις θα υποστηριχτούν προκειμένου να συμμετάσχουν στο Δίκτυο Αστικής Ανάπτυξης της ΕΕ (PA United Kindom, 2014: 16).

Στη Σκωτία, που οραματίζεται μια ευρύτερη ανάπτυξη του τόπου, της οικονομίας και των ανθρώπων, τα ΕΔΕΤ θα χρησιμοποιηθούν αρχικά στην ανάπτυξη της πράσινης υποδομής της, μέσω μιας ολιστικής προσέγγισης που θα συμβάλλει την ανάπτυξη, τη διαχείριση και τη συντήρηση των πράσινων και των μπλε διαδρόμων (όπως διαδρόμους άγριας ζωής ή βελτιώσεις στις αστικές πλωτές οδούς), εντός και μεταξύ των αστικών περιοχών, προκειμένου να βελτιωθεί η ποιότητα του αέρα στο περιβάλλον και να βελτιωθεί η πρόσβαση στον πράσινο χώρο, ιδίως στις υποβαθμισμένες περιοχές, με μέτρα για την απασχόληση και την κοινωνική ενσωμάτωση. Περαιτέρω τα ΕΔΕΤ θα υποστηρίζουν επίσης την Συμμαχία των πόλεων (Cities Alliance) της Σκωτίας που δημιουργήθηκε από επτά πόλεις με στόχο την προώθηση της τεχνολογίας Smart City στις πόλεις αυτές και τη βελτίωση των συνδέσεων μεταξύ τους, επιδιώκοντας να δημιουργήσουν την 8^η πόλη και να αυξήσουν το διεθνές τους προφίλ (PA United Kindom, 2014: 25).

Η Ουαλία δεν θα αξιοποιήσει το εργαλείο των ΟΧΕ για την στήριξη της ΒΑΑ, αλλά θα αξιοποιήσει πόρους του ΕΠ του ΕΤΠΑ –πάνω από το 10%) στην Δυτική Ουαλία και στις Κοιλάδες και σε συγκεκριμένες εδαφικές περιοχές μέσω ειδικής χρηματοδότησης στο πλαίσιο του ΘΣ 8. Ως κριτήρια επιλογή των περιοχών παρέμβασης για ΒΑΑ ορίζονται η ύπαρξη ολοκληρωμένης στρατηγικής εδαφικής ανάπτυξης για την περιοχή συμφωνημένη από τους αντίστοιχους φορείς, η δυνατότητα εκπροσώπησης της περιοχής από μια εξουσιοδοτημένη ηγεσία με ικανότητα συντονισμού και συνεργασίας με την ΔΑ. Η γεωγραφική κάλυψη της περιοχής να αφορά περισσότερες από μια περιοχές επιπέδου NUTS3 αλλά μικρότερη από NUTS2 επίπεδο, ενώ μπορεί να καλύπτει αστικές, αγροτικές περιοχές και τις λειτουργικές περιοχές αυτών. Αναμένεται ότι αυτή η προσέγγιση θα οδηγήσει αρχικά σε περίπου 3 περιοχές που θα καθοριστούν για την ΒΑΑ. Η ΔΑ για κάθε μια από τις επιλεγμένες Αστικές Αρχές θα καθορίσει τις αρμοδιότητές τους, ενώ θα εξετάσει και την δυνατότητα υποστήριξης τους μέσω της Τεχνικής Βοήθειας (PA United Kindom, 2014: 36).

Στη Βόρειο Ιρλανδία η προσέγγιση της αστικής ανάπτυξης θα ευθυγραμμιστεί με το Κυβερνητικό Σχέδιο Αστικής Ανάπλασης (Executive's Urban Regeneration) και το Πλαίσιο

Πολιτικής Κοινοτικής Ανάπτυξης (Community Development Policy Framework) που δημοσιεύτηκε το 2013 από το Τμήμα Κοινωνικής Ανάπτυξης και το οποίο αναγνωρίζει την σημασία των Μπέλφαστ και Ντέρι/Λόντονα ως βασικών κινητήριων δυνάμεων της περιφερειακής ανάπτυξης της περιοχής και θα πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο των θεματικών στόχων που έχουν επιλεγεί για υποστήριξη στο προγράμματα του ΚΣΠ. Τέλος, το Γιβραλτάρ δεν προβλέπει καμία συγκεκριμένη δράση στο πεδίο της BAA (PA United Kindom, 2014: 49).

Επομένως, η BAA αποτελεί προτεραιότητα για όλα τα έθνη του Ηνωμένου Βασιλείου μέσω της χρήσης των ΕΔΕΤ, με την κάθε διοίκηση να προβαίνει σε διαφορετικές ρυθμίσεις για τον σχεδιασμό (π.χ. επιλογή περιοχών παρέμβασης) και την υλοποίηση των παρεμβάσεων αυτών. Στις Αστικές Αρχές μεταβιβάζονται καθήκοντα που αφορούν τουλάχιστον την επιλογή των πράξεων ενώ το Λονδίνο, και λόγω του μεγέθους του, θα οριστεί ως ενδιάμεσος φορέας όπως ακριβώς ίσχυε και για την περίοδο 2007-2013 για το ΕΠ ΕΤΠΑ. Η ενδεικτική κατανομή των πόρων του ΕΤΠΑ σε εθνικό επίπεδο για την ολοκληρωμένες δράσεις για την BAA ανέρχεται σε 291,28 εκ. ευρώ ήτοι 5% της συνολικής κατανομής του Ταμείου (PA United Kindom, 2014: 5-6).

4.2 ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ ΤΗΣ ΕΔΑΦΙΚΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΣΕΣ ΤΩΝ Κ-Μ ΤΗΣ ΕΕ- ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Όπως αναδείχτηκε από την παράθεση των δεδομένων των κ-μ της ΕΕ, ο τρόπος που περιγράφουν το κεφάλαιο της ολοκληρωμένης προσέγγισης της εδαφικής ανάπτυξης διαφέρει. Αρκετά κ-μ περιγράφουν την προσέγγισή τους με μεγάλη λεπτομέρεια, ενώ άλλα χρησιμοποιούν πιο αόριστες περιγραφές χωρίς να δίνουν αναλυτικές πληροφορίες. Η ανάλυση του περιεχομένου των ΣΕΣ υποδηλώνει ότι ορισμένα κ-μ βλέπουν την ΟΧΑ και τα εργαλεία της για την περίοδο 2014-2020 (CLLD, ΟΧΕ) ως βασικά εργαλεία για την αντιμετώπιση της εδαφικότητας στην εφαρμογή της πολιτικής συνοχής (π.χ. Τσεχία, Σλοβακία και Κροατία), ενώ υπάρχουν και αρκετά κ-μ που τονίζουν ότι προτίθεται να αξιοποιήσουν εργαλεία από προηγούμενες περιόδους για την επίτευξη των στόχων της πολιτικής τους (π.χ. Μεγάλη Βρετανία).

Στις επόμενες ενότητες γίνεται συγκριτική αξιολόγηση της πρόθεσης για αξιοποίηση των νέων μέσων χωρικής ανάπτυξης που περιγράφονται στον ΚΚΔ, καθώς στα κείμενα των ΣΕΣ εκφράζεται η πρόθεση για ενσωμάτωση των εργαλείων αυτών στην εδαφική ανάπτυξη, και διατυπώνονται προτάσεις ενόψει του σχεδιασμού για την επόμενη προγραμματική περίοδο 2021-2027, με βάση την εμπειρία του σχεδιασμού που ακολούθησαν τα κ-μ για την περίοδο 2014-2020. Η περιγραφή γίνεται ξεχωριστά για καθένα από τα εργαλεία των CLLDs και ΟΧΕ, αλλά και της προσέγγισης για την ΒΑΑ. Συνοπτικά παρουσιάζονται στοιχεία που παραθέτουν τα κ-μ και αφορούν την πρόθεσή τους για συμμετοχή σε διακρατικά, διαπεριφερειακά προγράμματα στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας αλλά και την πρόθεσή τους να αντιμετωπίσουν προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τόσο περιοχές που πλήττονται από φτώχεια όσο και περιοχές με ιδιαίτερα γεωγραφικά χαρακτηριστικά.

4.2.1. ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΟΧΑ ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ Κ-Μ ΤΗΣ ΕΕ

Δεδομένου ότι δεν είναι εύκολο να αναλυθούν και να αξιολογηθούν στοιχεία των ΣΕΣ των κ-μ της ΕΕ που αφορούν την ποιότητα της εφαρμογής της ΟΧΑ από τα επιμέρους κ-μ, σημαντικό στοιχείο της οποίας αποτελεί και η ικανότητα των εθνικών και περιφερειακών αρχών να αντιμετωπίζουν και να ανταπεξέρχονται στην πολυπλοκότητα των νέων προσεγγίσεων, όπως για παράδειγμα στον πολυταμειακό και πολυτομεακό χαρακτήρα αυτών,

στόχος του παρόντος κεφαλαίου είναι να αναδειχθεί η εδαφική διάσταση της πολιτικής συνοχής για την περίοδο 2014-2020, όπως αυτή ορίζεται στα επιμέρους ΣΕΣ, η οπτική με την οποία τα κ-μ αντιμετωπίζουν την ολοκληρωμένη προσέγγιση της χωρικής ανάπτυξης και να εντοπίσει ορισμένες αξιοσημείωτες προσεγγίσεις ορισμένων κ-μ στην εδαφική συνοχή. Ειδικότερα, θα διερευνηθεί η εδαφικότητα στην Πολιτική Συνοχής, όπως αυτή εκφράζεται από τις επιδιώξεις του κ-μ στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης χωρικής προσέγγισης, την επιλογή των εδαφικών τύπων για την εφαρμογή των εδαφικών μέσων, τις εδαφικές και όχι μόνο προκλήσεις που καλούνται να αντιμετωπίσουν, καθώς και την αντίληψη περί ολιστικής προσέγγισης στον σχεδιασμό των παρεμβάσεων που προτείνουν.

Έτσι λοιπόν, η σημασία της ολοκληρωμένης εδαφικής προσέγγισης τονίζεται με έμφαση στην Αυστρία, στο Βέλγιο (αναπόσπαστο μέρος του σχεδιασμού), αλλά και στην Ιταλία όπου επισημαίνεται ότι πλέον οι παρεμβάσεις απαιτείται να είναι εστιασμένες και σαφώς στοχοθετημένες αποφεύγοντας ένα σχεδιασμό all-inclusive όπως χαρακτηριστικά τονίζεται στη ΣΕΣ. Η Βουλγαρία στη ΣΕΣ 2014-2020 τονίζει ότι η ανάγκη για την ολοκληρωμένη προσέγγιση στην χωρική ανάπτυξη της χώρας πηγάζει από το γεγονός ότι παρατηρούνται ανισότητες τόσο μεταξύ των περιφερειών της σε σχέση με το μέσο όρο της ΕΕ, αλλά και διαπεριφερειακές ανισότητες οφειλόμενες στον μονοκεντρισμό της Σόφιας, που οδηγούν σε σοβαρές ανισορροπίες και στην αντικειμενική αδυναμία εκμετάλλευσης του πλήρους δυναμικού της επικράτειας (ΡΑ Bulgaria 2014:126). Η Κροατία, κατά την περίοδο 2014-2020, επιλέγει την εφαρμογή μιας ολοκληρωμένης εδαφικής ανάπτυξης με τη συμβολή των ΕΔΕΤ με στόχο την προώθηση μιας πιο ισορροπημένης εδαφικής ανάπτυξης και την χρήση των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων των διαφορετικών εδαφών. Δεδομένου ότι καθένας από τους τύπους των εδαφών αστικών περιοχών, αγροτικές περιοχές, παράκτιες περιοχές, ορεινές) χαρακτηρίζεται από κοινές αναπτυξιακές προκλήσεις που ξεπερνούν τα περιφερειακά διοικητικά όρια η Γαλλία και σε συνέχεια της εμπειρίας της από τις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους, θα συνεχίσει και την περίοδο 2014-2020 να επιδιώκει την ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη και μέσω διαπεριφερειακών προγραμμάτων, αξιοποιώντας τα νέα εργαλεία ΟΧΕ²⁶¹ σε συνδυασμό με την πολυεπίπεδη διακυβέρνηση.

²⁶¹Προκειμένου οι Αρχές να ενημερωθούν σχετικά με το περιεχόμενο και τους όρους της χρήσης των εδαφικών μέσων των νέων Κανονισμών των ΕΔΕΤ η DATAR ανέθεσε την εκπόνηση σχετικής μελέτης, η επίβλεψη της οποίας ανατέθηκε σε συντονιστική επιτροπή αποτελούμενη από τους υπευθύνους των υπουργείων, την Ένωση των Περιφερειών της Γαλλίας, άλλες ενώσεις εκλεγμένων αντιπροσώπων και τις αντίστοιχες δομές που εκπροσωπούν τα εδάφη. Περισσότερα για την μελέτη στο σύνδεσμο: <http://www.europe-en-france.gouv.fr/>

Όπως χαρακτηριστικά τονίζεται στο ΕΣΠΑ της Ελλάδας «η νέα προσέγγιση για την Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη στο πλαίσιο του Ε.Σ.Π.Α. 2014-2020, ορίζει ως στρατηγικούς στόχους την επίτευξη της απασχόλησης, της κοινωνικής συνοχής και της διατήρησης των πόρων, εστιάζοντας στη φέρουσα δυνατότητα και τις ιδιαίτερες ανάγκες των επιμέρους χωρικών ενοτήτων και χρησιμοποιώντας ως κινητήρες της, την ανταγωνιστικότητα και την τοπική επιχειρηματικότητα» (PA Greece, 2014:163).

Η Λιθουανία θεωρεί ως πρόκληση της ΟΧΑ για την χώρα τον εντοπισμό των λύσεων εκείνων που ανταποκρίνονται στις ανάγκες και τις δυνατότητες κάθε περιοχής μέσω της χρήσης νέων μηχανισμών εφαρμογής σύμφωνα με τους κανονισμούς της ΕΕ για την Πολιτική Συνοχής. Η Πολωνία δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην εδαφική διάταξη του αναπτυξιακού της προγραμματισμού, επιδιώκοντας τη μεγαλύτερη δυνατή αποκέντρωση της διαχείρισης των πόρων των ΕΔΕΤ μέσω περιφερειακών προγραμμάτων όσο και την εδαφική συγκέντρωση των πόρων των Εθνικών και Περιφερειακών Προγραμμάτων στις λεγόμενες Περιοχές Στρατηγικών Παρεμβάσεων (Areas of Strategic Intervention-ASI)²⁶², που θεωρούνται ως η βασική αρχή της αναπτυξιακής πολιτικής της Πολωνίας. Η εδαφική προσέγγιση βασίζεται στην υπόθεση ότι οι περιφέρειες δεν πρέπει να γίνονται αντιληπτές από την άποψη των διοικητικών συνόρων, αλλά μάλλον από την οπτική των εγγενών δυνατοτήτων τους, των φραγμών και των αλληλεξαρτήσεων.

Η Σλοβακία επιδιώκει μέσω της υιοθέτησης της ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης, να ανατρέψει την λογική που επικράτησε στη χώρα κατά την περίοδο 2007-2013, όπου ελλείψει ολοκληρωμένης προσέγγισης τόσο κατά την φάση προγραμματισμού αλλά και της υλοποίησης επιλέχθηκαν μεμονωμένα έργα που είχαν μικρότερο αντίκτυπο στην επίτευξη των στόχων του ΕΣΠΑ 2007-2013 για τη χώρα. Έτσι κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020 θα επιδιωχθεί η επικέντρωση των πόρων των ΕΔΕΤ στην αντιμετώπιση συγκεκριμένων περιφερειακών προβλημάτων και η καλύτερη αξιοποίηση του τοπικού δυναμικού και πόρων, με τη συμβολή μηχανισμών στρατηγικού σχεδιασμού και τη λήψη αποφάσεων με άμεση συμμετοχή και ευθύνη των ενδιαφερομένων μερών στην εδαφική ανάπτυξη μέσω Εταιρικής Σχέσης (PA Slovakia, 2014: 275).

²⁶²Γεωγραφικοί τομείς σε σχέση με τους οποίους υλοποιούνται οι στόχοι της εθνικής περιφερειακής πολιτικής, με βάση την ανάλυση των ειδικών δυνατοτήτων και των εδαφικών προβλημάτων που περιγράφονται στο τμήμα 1, σύμφωνα με το ΕΣΠΑ 2010-2020 που ενέκρινε το Συμβούλιο των Υπουργών στις 13 Ιουλίου 2010.

4.2.2 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΕΛΑΦΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΟΧΑ

4.2.2.1 ΤΟΠΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΜΕ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΤΟΠΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ (ΤΑΠΤΟΚ) (COMMUNITY LED-LOCAL DEVELOPMENT/CLLD)

Όπως αναφέρθηκε σε πολλά σημεία της παρούσας διατριβής, στα άρθρα 32-35 του Κοινού Στρατηγικού Πλαισίου της ΕΕ (ΚΣΠ), στο άρθρο 2 του ΕΓΤΑΑ, στο άρθρο 3 του ΕΚΤ, στα άρθρα 18, 58,60-64 του ΕΤΘΑ και στο άρθρο 5 του κανονισμού του ΕΤΠΑ, παρουσιάζεται το νέο εδαφικό εργαλείο για την περίοδο 2014-2020 της Τοπικής Ανάπτυξης με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (Community Led-Local Development CLLD), ως μέθοδο σχεδιασμού και υλοποίησης τοπικών ολοκληρωμένων αναπτυξιακών στρατηγικών, με τη συμμετοχή των εταίρων σε τοπικό επίπεδο, συμπεριλαμβανομένης της κοινωνίας των πολιτών, των τοπικών οικονομικών και κοινωνικών φορέων. Η συγκεκριμένη bottom-up προσέγγιση είναι ήδη γνωστή, ιδίως στις αγροτικές περιοχές όπου έχει υλοποιηθεί με την υποστήριξη του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) για περισσότερο από δύο δεκαετίες. Ωστόσο, κατά την περίοδο προγραμματισμού 2014-2020, η CLLD εφαρμόζεται επίσης μέσω της στήριξης που παρέχεται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ), το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) (Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, 2013α).

Με βάση το Σχέδιο προτύπου και τις κατευθυντήριες γραμμές για το περιεχόμενο της Εταιρικής Συμφωνίας²⁶³ (σελ. 25 και επόμενες) (ό.π.) το περίγραμμα της προσέγγισης CLLD περιλαμβάνει σημεία όπως:

- Τους βασικούς στόχους και τις προτεραιότητες του εργαλείου των CLLDs στα κ-μ (συμπεριλαμβανομένων των γενικών στόχων τους οποίους τα κράτη μέλη στοχεύουν να επιτύχουν με την χρήση του, αλλά και της θεματικής εστίασης και των ομάδων στόχου εφόσον αυτές έχουν προσδιοριστεί κατά το στάδιο σχεδιασμού της ΣΕΣ).
- Τους τύπους των εδαφών στα οποία προβλέπεται να εφαρμοστεί το μέσο CLLD, ως γενική περιγραφή π.χ. αστικές, αγροτικές, αγροτικές-αστικές, διασυνοριακές, περιοχές με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά όσον αφορά την πυκνότητα πληθυσμού, περιοχές με έντονη αλιευτική δραστηριότητα κ.λ.π. Οι τύποι των επιλεγμένων περιοχών πρέπει να αντικατοπτρίζουν τις στρατηγικές επιλογές των κ-μ όσον αφορά το ρόλο, τους στόχους και την πιθανή θεματική εστίαση της CLLD.

²⁶³ http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/pa_guidelines.pdf

- Όπου απαιτείται, μια πρόταση παρέκκλισης για τα πληθυσμιακά όρια των περιοχών που καλύπτονται από τις CLLDs²⁶⁴
- Τον προσδιορισμό των ΕΔΕΤ, πόροι των οποίων θα συμβάλλουν στην χρηματοδότηση των CLLDs, την ενδεικτική κατανομή των πόρων για κάθε Ταμείο, τον ρόλο του Ταμείου σε διαφορετικούς τύπους εδαφών –ιδιαιτέρως στις περιπτώσεις των πολυταμειακών CLLDs), λαμβάνοντας υπόψη ότι το εργαλείο καθίσταται υποχρεωτικό στο πλαίσιο του ΕΓΤΑΑ (Leader). Στο πλαίσιο πολυταμειακών Στρατηγικών CLLDs να σημειωθεί εάν το κράτος μέλος θα εφαρμόσει το εργαλείο, απαιτείται να ορίσει ένα κύριο ταμείο ως επικεφαλές Ταμείο.
- Τον συντονισμό και τη διοικητική οργάνωση των CLLDs και τον ειδικό ρόλο που θα επιτελούν οι ΟΤΔ.
- Τις ρυθμίσεις για την προπαρασκευαστική στήριξη (συμπεριλαμβανομένων ενδεχόμενων ρυθμίσεων μεταξύ των Ταμείων για την παροχή ενός συνεκτικού σχεδίου και των προβλεπόμενων δραστηριοτήτων).
- Το τμήμα αυτό μπορεί επίσης να περιλαμβάνει τα στοιχεία των ΕΠ για το ΕΤΠΑ, το ΕΚΤ και το Ταμείο Συνοχής που ορίζονται στο άρθρο 96 παράγραφος 3 στοιχείο α) του ΚΚΔ.

❖ Αξιοποίηση και χρηματοδότηση των CLLDs από τα κ-μ της ΕΕ

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω δεδομένα και μετά την αναλυτική μελέτη και περιγραφή ανά κ-μ της προσέγγισης CLLD, όπως αυτή περιγράφεται στα αντίστοιχα κείμενα των ΣΕΣ 2014-2020 διαπιστώνουμε ότι η χρήση των CLLDs περιγράφεται και στα 28 κ-μ της ΕΕ, αφού η στήριξη των αγροτικών περιοχών είναι υποχρεωτική σύμφωνα με τον κανονισμό του ΕΓΤΑΑ, ωστόσο τα κ-μ έχουν διαφορετικές προσεγγίσεις ως προς την υλοποίησή τους. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέσω των Κανονισμών των ΕΔΕΤ έδινε την δυνατότητα στα κ-μ να υιοθετήσουν την προσέγγιση CLLD με την χρήση και των τεσσάρων ΕΔΕΤ. Τα κράτη μέλη έχουν επιλέξει ένα ή περισσότερα από αυτά τα ταμεία για την εφαρμογή της CLLD, λαμβάνοντας υπόψη ότι κάθε κράτος μέλος έχει την υποχρέωση να εφαρμόσει το LEADER (τουλάχιστον 5% από το ΕΓΤΑΑ).

²⁶⁴ Βλέπε άρθρο 33 παράγραφος 6 του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013.

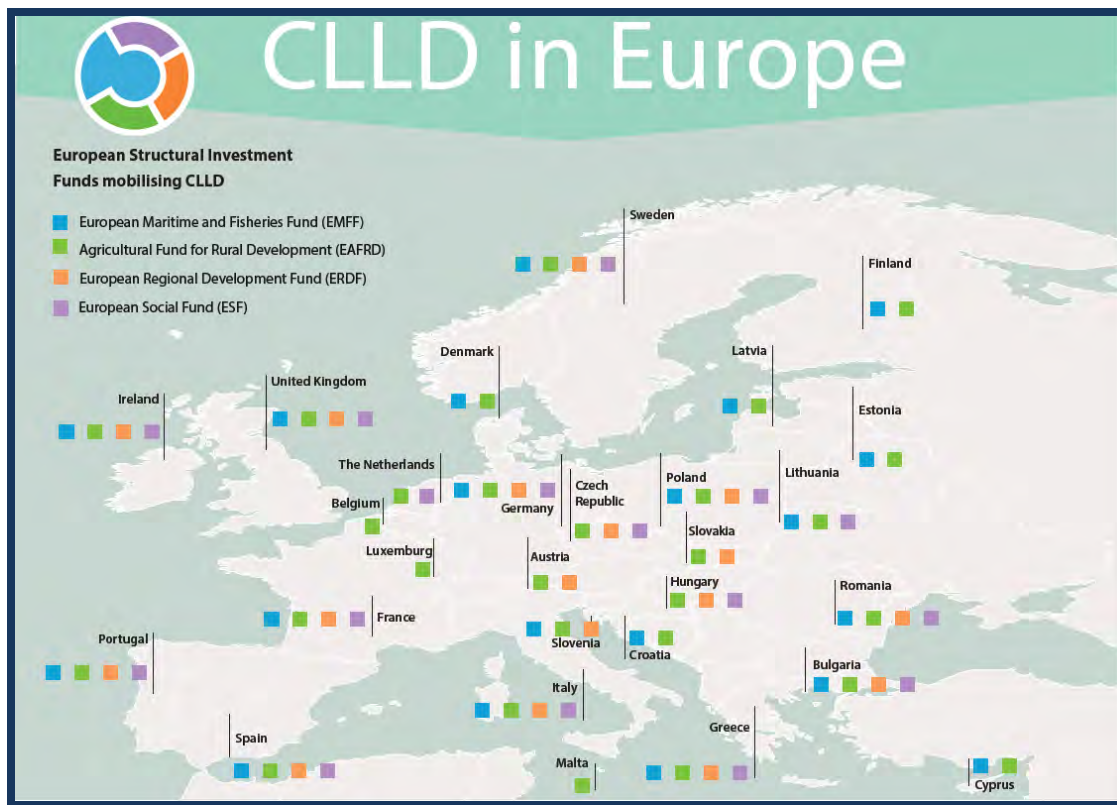
Ειδικότερα, ένας μεγάλος αριθμός χωρών έχουν επιλέξει να χρησιμοποιήσουν το εργαλείο CLLD κατά την περίοδο 2014-2020 στα πρότυπα του προγράμματος LEADER και ως ένας τρόπος συνέχισης της λειτουργίας των ΟΤΔ. Δεκαεννιά από τα είκοσι οχτώ (28) κ-μ επιλέγουν να εφαρμόσουν το εργαλείο CLLD με τη χρήση πόρων από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ, ενώ εννέα (9) κ-μ εμφανίζονται απρόθυμα στην αξιοποίηση του μέσου, εστιάζοντας στην έλλειψη προηγούμενης εμπειρίας της bottom-up προσέγγισης και στην έλλειψη ικανοτήτων σε τοπικό επίπεδο, σε συνδυασμό με την ισχυρή στόχευση της Πολιτικής Συνοχής στα αποτελέσματα (πίνακας 8 & εικόνα 5).

Πίνακας 8: Αξιοποίηση των CLLDs ανά κ-μ και συμμετέχοντα ΕΔΕΤ

ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ	ΧΡΗΣΗ CLLD	CLLD με ΕΤΠΑ/ΕΚΤ	Συμμετέχοντα Ταμεία	ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ	ΧΡΗΣΗ CLLD	CLLD με ΕΤΠΑ/ΕΚΤ	Συμμετέχοντα Ταμεία
Αυστρία	√	√	ΕΓΤΑΑ/ΕΤΠΑ	Ιταλία	√	√	ΕΓΤΑΑ/ΕΤΘΑ/ΕΤΠΑ/ΕΚΤ
Βέλγιο	√	-	ΕΓΤΑΑ	Λετονία	√	-	ΕΓΤΑΑ/ΕΤΘΑ
Βουλγαρία	√	√	ΕΓΤΑΑ/ΕΤΘΑ/ΕΤΠΑ/ΕΚΤ	Λιθουανία	√	√	ΕΓΤΑΑ/ΕΤΘΑ/ΕΚΤ
Κροατία	√	-	ΕΓΤΑΑ/ΕΤΘΑ	Λουξεμβούργο	√	-	ΕΓΤΑΑ
Κύπρος	√	-	ΕΓΤΑΑ/ΕΤΘΑ	Μάλτα	√	-	ΕΓΤΑΑ
Τσέχικη Δημοκρατία	√	√	ΕΓΤΑΑ/ΕΤΠΑ/ΕΚΤ	Ολλανδία	√	√	ΕΓΤΑΑ/ΕΚΤ
Δανία	√	-	ΕΓΤΑΑ/ΕΤΘΑ	Πολωνία	√	√	ΕΓΤΑΑ/ΕΤΘΑ/ΕΤΠΑ/ΕΚΤ
Εσθονία	√	-	ΕΓΤΑΑ/ΕΤΘΑ	Πορτογαλία	√	√	ΕΓΤΑΑ/ΕΤΘΑ/ΕΤΠΑ/ΕΚΤ
Φιλανδία	√	-	ΕΓΤΑΑ/ΕΤΘΑ	Ρουμανία	√	√	ΕΓΤΑΑ/ΕΤΘΑ/ΕΤΠΑ/ΕΚΤ
Γαλλία	√	√	ΕΓΤΑΑ/ΕΤΘΑ/ΕΤΠΑ/ΕΚΤ	Σλοβακία	√	√	ΕΓΤΑΑ/ΕΤΠΑ
Γερμανία	√	√	ΕΓΤΑΑ/ΕΤΘΑ/ΕΤΠΑ/ΕΚΤ	Σλοβενία	√	√	ΕΓΤΑΑ/ΕΤΘΑ/ΕΤΠΑ
Ελλάδα	√	√	ΕΓΤΑΑ/ΕΤΘΑ/ΕΤΠΑ/ΕΚΤ	Ισπανία	√	√	ΕΓΤΑΑ/ΕΤΘΑ/ΕΤΠΑ/ΕΚΤ
Ουγγαρία	√	√	ΕΓΤΑΑ/ΕΤΠΑ/ΕΚΤ	Σουηδία	√	√	ΕΓΤΑΑ/ΕΤΘΑ/ΕΤΠΑ/ΕΚΤ
Ιρλανδία	√	√	ΕΓΤΑΑ/ΕΤΘΑ/ΕΤΠΑ	Ηνωμένο Βασίλειο	√	√	ΕΓΤΑΑ/ΕΤΘΑ/ΕΤΠΑ/ΕΚΤ

Πηγή: Δεδομένα των ΕΣ ΤΩΝ 28 κ-μ- Ίδια Επεξεργασία.

Εικόνα 5: CLLD in Europe

Πηγή: European Network for Rural Development (ENRD)

Ορισμένα από τα κ-μ στο πλαίσιο των CLLDs υιοθετούν την πολυταμειακή προσέγγιση μέσω διαφορετικών συνδυασμών των ΕΔΕΤ όπως π.χ η Βουλγαρία, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ελλάδα, η Ιταλία, η Πολωνία, η Πορτογαλία, η Ρουμανία, η Ισπανία, η Σουηδία, το Ηνωμένο Βασίλειο που επιλέγουν έναν συνδυασμό και των τεσσάρων Ταμείων ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, ΕΓΤΑΑ και ΕΤΘΑ. Η Τσέχικη Δημοκρατία και η Ουγγαρία επιλέγουν τον συνδυασμό των Ταμείων ΕΓΤΑΑ, ΕΤΠΑ και ΕΚΤ, τα κ-μ Κύπρος, Δανία, Εσθονία, Φιλανδία, η Κροατία, η Λετονία προτίθενται να συνδυάσουν τα ΕΓΤΑΑ και το ΕΤΘΑ χωρίς τη συμμετοχή ΕΚΤ και ΕΤΠΑ ενώ η Αυστρία και η Σλοβακία επιλέγουν το συνδυασμό ΕΓΤΑΑ και ΕΤΠΑ. Η Σλοβενία και η Ιρλανδία είναι οι μόνες χώρες που επιλέγουν το συνδυασμό ΕΓΤΑΑ, ΕΤΘΑ και ΕΤΠΑ, ενώ η Λιθουανία η μοναδική χώρα αντίστοιχα που επιλέγει τα ταμεία ΕΓΤΑΑ, ΕΤΘΑ και ΕΚΤ. Τέλος 3 κ-μ το Βέλγιο, το Λουξεμβούργο και η Μάλτα επιλέγουν την χρηματοδότηση των CLLDs μόνο μέσω του ΕΓΤΑΑ (πίνακας 9, γράφημα 3).

Πίνακας 9: Χρήση των ΕΔΕΤ για την χρηματοδότηση των CLLDs στα κ-μ της ΕΕ

ΕΔΕΤ	Κ-Μ
ΕΓΤΑΑ/ΕΤΘΑ/ΕΤΠΑ/ΕΚΤ	Βουλγαρία, DE, Ισπανία, Γαλλία, Ιρλανδία, Ελλάδα, Ιταλία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβενία Σουηδία, Η/Β
ΕΓΤΑΑ/ΕΤΠΑ/ΕΚΤ	Τσέχικη Δημοκρατία, Ουγγαρία
ΕΓΤΑΑ/ΕΤΘΑ/ΕΤΠΑ	Σλοβενία
ΕΓΤΑΑ/ΕΤΘΑ/ΕΚΤ	Λιθουανία
ΕΓΤΑΑ/ΕΤΘΑ	Κύπρος, Δανία, Εσθονία, Φιλανδία, Κροατία, Λετονία
ΕΓΤΑΑ/ΕΤΠΑ	Αυστρία, Σλοβακία
ΕΓΤΑΑ/ΕΚΤ	Κάτω Χώρες
ΜΟΝΟ ΕΓΤΑΑ	Βέλγιο, Λουξεμβούργο, Μάλτα

Πηγή: Δεδομένα των ΕΣ ΤΩΝ 28 κ-μ- Ίδια Επεξεργασία.

Γράφημα 3: Χρήση των ΕΔΕΤ για την χρηματοδότηση των CLLDs στα κ-μ της ΕΕ

Πηγή: Δεδομένα των ΕΣ ΤΩΝ 28 κ-μ- Ίδια Επεξεργασία.

Όπως αποτυπώνεται και στο γράφημα 4, δώδεκα κ-μ επιλέγουν να αξιοποιήσουν ταυτόχρονα και τα 4 ΕΔΕΤ δηλ τα ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, ΕΓΤΑΑ και ΕΤΘΑ (42,9%), οχτώ κ-μ χρησιμοποιούν πόρους μόνο των 2 δύο από τα Ταμεία ΕΓΤΑΑ και ΕΤΘΑ ή το συνδυασμό ΕΓΤΑΑ και ΕΤΠΑ ή του ΕΓΤΑΑ και του ΕΚΤ σε ποσοστό 28,6%. Τέσσερα κ-μ χρησιμοποιούν 3 ΕΔΕΤ και ειδικότερα τους συνδυασμούς ΕΓΤΑΑ/ΕΤΠΑ/ΕΚΤ ή

ΕΓΤΑΑ/ΕΤΘΑ/ΕΤΠΑ ή ΕΓΤΑΑ/ΕΤΘΑ/ΕΚΤ σε ποσοστό 14,3%. Τέσσερα κ-μ, όπως αναφέρθηκε παραπάνω δεν κάνουν χρήση άλλου Ταμείου εκτός από το ΕΓΤΑΑ για την χρηματοδότηση των CLLDs, ήτοι ποσοστό 14,3%.

Γράφημα 4: Η χρήση των ΕΔΕΤ στο εργαλείο CLLD στα κ-μ της ΕΕ

Πηγή: Δεδομένα των ΕΣ ΤΩΝ 28 κ-μ- Ίδια Επεξεργασία.

Αυτό που παρατηρείται πάντως κανείς είναι ότι τα Ταμεία ΕΓΤΑΑ και ΕΤΘΑ χρησιμοποιούνται για την υλοποίηση των CLLDs εκτενέστερα από ότι το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ, αλλά είναι σημαντική και η χρήση του συνδυασμού των Ταμείων ΕΤΠΑ και ΕΚΤ σε μια CLLD.

Αρκετά κ-μ επιλέγουν την μονοταμειακή προσέγγιση είτε μέσω του ΕΤΘΑ και των ΟΤΔ Αλιείας είτε το ΕΓΤΑΑ και των ΟΤΔ. π.χ. Κροατία, την Ιρλανδία, τη Λετονία και την Πολωνία. Εντοπίζονται περιπτώσεις κ-μ που δεν θα κάνουν καθόλου χρήση πόρων του ΕΤΠΑ και/ή του ΕΚΤ για CLLDs με χαρακτηριστική περίπτωση την Κύπρο, την Κροατία, τη Δανία, τη Φιλανδία, την Εσθονία και την Λετονία. Για ένα σύνολο τεσσάρων (4) κ-μ, η εφαρμογή της CLLD θεωρείται ως μέρος μιας μονοταμειακής προσέγγισης, ακόμη και αν χρησιμοποιούνται πολλαπλά ΕΔΕΤ. Στη Ρουμανία, χρησιμοποιούνται και οι δύο προσεγγίσεις: η εφαρμογή της CLLD στις αγροτικές περιοχές γίνεται αποκλειστικά μέσω του ΕΓΤΑΑ, ωστόσο, στις πόλεις και στις αστικές περιοχές είναι δυνατή η πολυταμειακή χρηματοδότηση (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ).

Στις περιπτώσεις των κ-μ που επιλέγουν την πολυταμειακή προσέγγιση αυτή αιτιολογείται στη βάση της εξασφάλισης μεγαλύτερης ευελιξίας και αποτελεσματικότητας

για την ανάπτυξη της στρατηγικής και στον αναμενόμενο μεγαλύτερο αντίκτυπο στην τοπική ανάπτυξη. Βέβαια στην περίπτωση αυτή όταν συνδυάζονται περισσότερα ταμεία σε μία ενιαία στρατηγική, τίθενται θέματα δομών συντονισμού και διαχείρισης, έκδοσης κοινών προσκλήσεων και διαδικασιών επιλογής. Ενώ στην περίπτωση της υιοθέτησης της μονοταμειακής προσέγγισης οι λόγοι που επισημαίνονται είναι η απλούστευση των διαδικασιών χρηματοδότησης και η μείωση του διοικητικού φόρτου.

Τα κ-μ δεν διαφέρουν μόνο ως προς της χρήση των CLLD αλλά, όπως διαπιστώνεται από τα κείμενα των ΣΕΣ και ως προς την κατανομή των χρηματοδοτικών κονδυλίων των διαφόρων ΕΔΕΤ για το συγκεκριμένο εργαλείο. Επισημαίνεται βέβαια στο σημείο αυτό ότι ελάχιστα είναι τα κ-μ που εκ των προτέρων έχουν κάνει κατανομή των πόρων που θα διατεθούν στο εργαλείο των CLLDs. Αντίθετα αναφέρεται το ποσοστό του ΕΓΤΑΑ ή και του ΕΤΘΑ που θα διατεθεί για CLLD, που στις περισσότερες των περιπτώσεων είναι το 5% των συνολικών πόρων των ταμείων, ενώ για τα Ταμεία ΕΚΤ και ΕΤΠΑ το συνολικό ποσό που θα διατεθεί θα προσδιορίζεται στα ΕΠ ή ακόμα και θα καθορίζεται κατά τη φάση της διαβούλευσης και κατάρτισης των Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης. Σε ορισμένες περιπτώσεις κ-μ έχουν ήδη κατανεμηθεί τα ποσά που διατίθενται για CLLD (Πίνακας).

Για παράδειγμα στη Σλοβενία για τις CLLDs διατίθενται 41,00 εκ. ευρώ από το ΕΓΤΑΑ, 5,00 εκ. ευρώ από το ΕΤΘΑ και 30,00 εκ. ευρώ από το ΕΤΠΑ. Στη Βουλγαρία θα διατεθεί το 5% των πόρων του ΕΠ ΠΑΑ, το 17% των πόρων του ΕΤΘΑ και το 5% των πόρων των 5 ΕΠ της χώρας, στην Τσέχικη Δημοκρατία το 4,9% των πόρων του ΕΤΠΑ και το 2,10% των πόρων του ΕΚΤ, στην Ουγγαρία διατίθεται το 0,97% του ΕΤΠΑ και το 1,04% του ΕΚΤ της χώρας, και τέλος στην Ισπανία θα διατεθούν 150 εκ ΕΤΠΑ και 9,3 εκ. ευρώ από το ΕΚΤ.

❖ Εδαφική Εστίαση

Σύμφωνα με τον σχεδιασμό των κ-μ, όπως αποτυπώνεται στα αντίστοιχα ΣΕΣ κατά την περίοδο προγραμματισμού 2014-2020, η προσέγγιση CLLD εφαρμόζεται κατά κύριο λόγο στις "αγροτικές περιοχές" σε όλα τα 28 κ-μ της ΕΕ, ως υποχρεωτική εφαρμογή στο πλαίσιο του προγράμματος LEADER/ΕΓΤΑΑ, καθώς και στις περιοχές αλιείας και παράκτιες περιοχές στο πλαίσιο του ΕΤΘΑ σε ένα σύνολο 21 κ-μ. Και οι δύο τύποι εδαφών ταυτόχρονα επιλέγονται σε εννέα συνολικά κ-μ ενώ πέντε κράτη μέλη θα εφαρμόσουν την CLLD μόνο σε έναν τύπο περιοχής τις "αγροτικές περιοχές". Σε περισσότερα από τα μισά- 16 κ-μ- το

εργαλείο των CLLDs χρησιμοποιείται σε "πόλεις και αστικές περιοχές", ενώ σε 14 κ-μ επιλέγονται για εφαρμογή CLLD και οι τρεις προηγούμενοι τύποι εδαφών. Ολόκληρη η επικράτεια του κ-μ κυρίως λόγω του μικρού τους μεγέθους επιλέγεται στην Σλοβενία, στη Λετονία, στο Λουξεμβούργο, στη Μάλτα.

Χώρες όπως το Βέλγιο, η Κύπρος, η Τσέχικη Δημοκρατία, η Μάλτα και η Ολλανδία προτίθενται να δώσουν έμφαση στην ανάπτυξη αγροτικών περιοχών και υιοθετούν το εργαλείο ως συνέχεια της προσέγγισης LEADER που ακολουθήθηκε στις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους και της εμπειρίας των υφιστάμενων ΟΤΔ που επίσης έχουν μια αγροτική εστίαση. Ωστόσο, ορισμένα κ-μ θα χρησιμοποιήσουν την CLLD σε μια μεγαλύτερη ποικιλία των γεωγραφικών περιοχών, συμπεριλαμβανομένων των αστικών και περιαστικών περιοχών. Στην Πορτογαλία, για παράδειγμα, η CLLD θα στοχεύσει εκτός των αγροτικών και παράκτιων περιοχών αγροτικές, αστικές και παράκτιες περιοχές. Στην Ελλάδα, για παράδειγμα, οι CLLDs με στήριξη από το ΕΤΠΑ/ΕΚΤ θα υλοποιηθεί σε αστικές περιοχές με «ειδικά χαρακτηριστικά και προκλήσεις», καθώς και περιαστικές περιοχές στις οποίες η σύνδεση αστικού κέντρου και περιμετρικού αγροτικού χώρου είναι ιδιαίτερα σημαντική ή προβληματική. Και η Ιταλία επιλέγει την αξιοποίηση των CLLDs στο αστικό περιβάλλον, χωρίς όμως να είναι σαφής η έκταση στην οποία θα εφαρμοστεί το εργαλείο.

Στην Ουγγαρία και τη Ρουμανία, οι CLLDs θα χρηματοδοτηθούν από το ΕΓΤΑΑ στην ύπαιθρο και από το ΕΚΤ και το ΕΤΠΑ στις αστικές περιοχές. Ειδικότερα στη Ρουμανία η CLLD μπορεί αν χρησιμοποιηθεί σε μειονεκτικές αστικές περιοχές με πληθυσμό μικρότερο των 20.000 κατοίκων, αλλά και σε γειτονίες του Βουκουρεστίου που δεν είναι επιλέξιμες για χρηματοδότηση μέσω ΒΑΑ. Στη Φινλανδία, θα υπάρξουν πρωτοβουλίες αστικών CLLDs σε τομείς που δεν καλύπτονται από τις ΟΤΔ Leader/Αλιείας και σε υποβαθμισμένες περιοχές εντός των αστικών κέντρων με πληθυσμό άνω των 23.000 κατοίκων. Η Ολλανδία εξετάζει επίσης τη χρήση CLLDs για τις τέσσερις μεγαλύτερες πόλεις, προκειμένου να κινητοποιήσει τοπικούς εταίρους για την ανάπτυξη ειδικών τοπικών λύσεων.

Στην Ισπανία, εκτός των παρεμβάσεων σε αγροτικές και παράκτιες περιοχές, επιλέγονται και οι αστικές με ιδιαίτερη έμφαση στη σχέση αστικών και αγροτικών περιοχών. Αστικές CLLDs που χρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ –εκτός του ΕΓΤΑΑ και του ΕΤΘΑ- προγραμματίστηκαν επίσης στην Πολωνία και ειδικότερα σε Περιοχές Στρατηγικών Παρεμβάσεων, στη Βουλγαρία σε περιοχές με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά όπως ορίζονται στο Εθνικό Σχέδιο Χωρικής Ανάπτυξης. Στη Σλοβενία, σε ορισμένες

περιπτώσεις όπου μια περιοχή παρέμβασης που καλύπτεται από δράσεις ΒΑΑ είναι μεγαλύτερη από την περιοχή παρέμβασης που καλύπτεται από μια στρατηγική ΟΧΕ, οι δήμοι σκοπεύουν να χρησιμοποιήσουν τον μηχανισμό CLLD για την εφαρμογή της στρατηγικής στις γύρω περιοχές. Τέλος, η Αγγλία θα στοχεύσει σε αστικές, αστικές/αγροτικές περιοχές και περιοχές εκτός του LEADER κυρίως στο πλαίσιο του ΘΣ9 προκειμένου να αντιμετωπιστούν άμεσα τα ζητήματα κοινωνικού αποκλεισμού και φτώχειας.

Η προσέγγιση CLLD επιλέγεται να χρησιμοποιηθεί, αν και σε πολύ περιορισμένο αριθμό κ-μ, και ως μέρος των ΟΧΕ για την επίτευξη της ΒΑΑ. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η Λιθουανία στην οποία η CLLD θα λειτουργήσει ως υποχρεωτικό μέρος των ΟΧΕ σε περιοχές στόχους στις 5 μεγαλύτερες πόλεις της όπου οι ΟΧΕ υποστηρίζουν βιώσιμες δράσεις αστικής ανάπτυξης, μέσω Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης (Local Development Strategies -LDS) που θα σχεδιαστούν από τις ΟΤΔ. Ενώ και η Γαλλία τονίζει στη ΣΕΣ της την πρόθεσή της στο πλαίσιο υλοποίησης των CLLDs να επιδιωχθούν συνέργειες με τις ΟΧΕ/ΕΤΠΑ.

Η Αυστρία, το Λουξεμβούργο, η Ιταλία επιλέγουν επίσης την εφαρμογή των CLLDs, πέραν των αγροτικών, αλιείας και αστικών περιοχών να εφαρμόσουν το εργαλείο και σε διαπεριφερειακές ή διασυνοριακές περιοχές μέσω των αντίστοιχων προγραμμάτων. Π.χ η Αυστρία θα εξετάζει πιλοτικά την εφαρμογή CLLD με χρηματοδότηση ΕΤΠΑ στην περιοχή Τιρόλο καθώς και στο πλαίσιο των ΕΠ της Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας (ΕΕΣ), με χαρακτηριστικό παράδειγμα την πιλοτική εφαρμογή CLLD's στο ΕΠΕΕΣ Αυστρίας-Ιταλίας. Ενώ και ορισμένα ομόσπονδα κρατίδια της Γερμανίας προτίθενται να δημιουργήσουν διακρατική ή διασυνοριακή ΟΤΔ και να εφαρμόσουν κοινή στρατηγική μεταξύ των εμπλεκόμενων ΟΤΔ.

Πίνακας 10: Εδαφική εστίαση των CLLDs στα 28 κ-μ της ΕΕ

Κ -Μ	ΤΥΠΟΙ ΕΛΑΦΩΝ
Αυστρία	➤ Αγροτικές περιοχές ή και η διασυνοριακή περιοχή του Τιρόλο
Βέλγιο	➤ Αγροτικές περιοχές της Βαλλωνίας (περισσότερο από το 85% της επιφάνειάς της καλύπτεται από αγροτικές περιοχές) και ημιαστικές ημι-αγροτικές περιοχές (60%- 85% της επιφάνειάς του αποτελείται από αγροτικές περιοχές) ➤ Αγροτικές και αλιευτικές περιοχές της Φλάνδρας
Βουλγαρία	➤ Αγροτικές και αλιευτικές περιοχές, περιοχές με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, όπως ορίζονται στο “ Εθνικό Σχέδιο Χωρικής Ανάπτυξης- Μαύρη Θάλασσα και ακτές του Δούναβη”, οι ορεινές, οι συνοριακές, οι περιοχές που διατρέχουν κίνδυνο (περιβαλλοντικό, δημογραφικό και οικονομικό) και περιοχές που απαιτείται η διατήρηση του τοπίου, των φυσικών και πολιτιστικών πόρων.
Κροατία	➤ Αγροτικές περιοχές, όπως ορίζονται στο ΠΑΑ της χώρας
Κύπρος	➤ Αγροτικές, αστικές και παράκτιες περιοχές με σημαντική αλιευτική δραστηριότητα ή υδατοκαλλιέργεια
Τσέχικη Δημοκρατία	➤ Αγροτικές περιοχές
Δανία	➤ Αγροτικές και περιοχές αλιείας
Εσθονία	➤ Αγροτικές και περιοχές αλιείας
Φιλανδία	➤ Αγροτικές και περιοχές αλιείας
Γαλλία	➤ Αγροτικές, παράκτιες, περιαστικές ή μικτές περιοχές (αστικές, αγροτικές, παράκτιες, αγροτικές, παράκτιες, χερσαίες).
Γερμανία	➤ Αγροτικές περιοχές, αλλά και πρόθεση για διακρατικές ή διασυνοριακές περιοχές
Ελλάδα	➤ Υποπεριφερειακές, ή και διαπεριφερειακές κατεξοχήν αγροτικές/ αλιευτικές περιοχές με ειδικά χαρακτηριστικά και προκλήσεις, Ø Αστικές περιοχές με ειδικά χαρακτηριστικά και προκλήσεις, ➤ Περιοχές όπου η σύνδεση αστικού κέντρου και περιμετρικού αγροτικού χώρου είναι ιδιαίτερα σημαντική ή προβληματική
Ουγγαρία	➤ Αγροτικές περιοχές αλλά και σε αστικές περιοχές στο πλαίσιο της ΒΑΑ
Ιρλανδία	➤ Αγροτικές και παράκτιες περιοχές

Ιταλία	➤ Αγροτικές, αστικές, περιοχές αλιείας, διαπεριφερειακές αλλά και διασυνοριακές περιοχές
Λετονία	➤ Στις αγροτικές περιοχές ολόκληρης της επικράτειας.
Λιθουανία	➤ Αγροτικές, αλιευτικές, αστικές. Υποχρεωτικά ως μέλος των ΟΧΕ/ΒΑΑ των 5 μεγαλύτερων πόλεων της χώρας
Λουξεμβούργο	➤ Αγροτικές αλλά και διασυνοριακές περιοχές
Μάλτα	➤ Αγροτικές περιοχές
Ολλανδία	➤ Αγροτικές περιοχές αλλά και χρήσιμο εργαλείο για τις 4 μεγαλύτερες πόλεις
Πολωνία	➤ Αγροτικές, αλιευτικές, Περιοχές Στρατηγικών Παρεμβάσεων
Πορτογαλία	➤ Αγροτικές, παράκτιες και μειονεκτικές περιοχές των Μητροπόλεων Λισσαβόνας και Πόρτο αλλά και αστικών κέντρων υψηλότερου επιπέδου
Ρουμανία	➤ Αγροτικές περιοχές, υποβαθμισμένες περιοχές εντός των αστικών κέντρων, περιοχές αλιείας και παράκτιες περιοχές όπου υπάρχουν αλιευτικές δραστηριότητες και υδατοκαλλιέργειες.
Σλοβακία	➤ Αγροτικές, και αγροτικές-αστικές περιοχές
Σλοβενία	➤ Σε όλη την επικράτειά της, σε υποπεριφερειακό επίπεδο, σε αγροτικές περιοχές, μικρές πόλεις, παράκτιες και αλιευτικές περιοχές με πληθυσμό μεταξύ 10.000 και 150.000 κατοίκων
Ισπανία	➤ Αγροτικές, παράκτιες, αστικές με ιδιαίτερη έμφαση στη σχέση αστικών -αγροτικών περιοχών
Σουηδία	➤ Αγροτικές περιοχές που περιλαμβάνουν δήμους με πληθυσμό <20.000 κατοίκων, παράκτιες, αλλά και αστικές ή τμήματα οικισμών με πληθυσμό άνω των 20.000 κατοίκων.
Ηνωμένο Βασίλειο	➤ Αγροτικές, αστικές, αστικές/αγροτικές περιοχές και περιοχές εκτός του LEADER

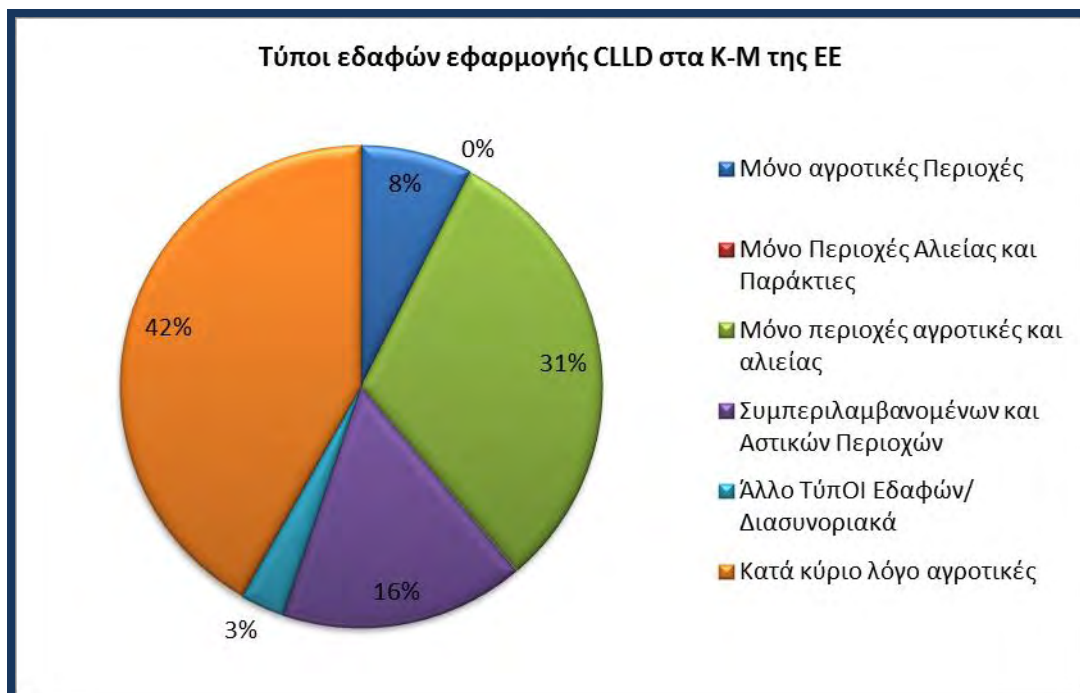
Πηγή: Δεδομένα των ΣΕΣ των 28 κ-μ- Ίδια Επεξεργασία.

Γράφημα 5 Τύποι εδαφών εφαρμογής CLLDs στα 28 κ-μ της ΕΕ

Πηγή: Δεδομένα των ΣΕΣ των 28 κ-μ- Ίδια Επεξεργασία

Γράφημα 6 Τύποι εδαφών εφαρμογής CLLDs στα 28 κ-μ της ΕΕ (ποσοστό)

Πηγή: Δεδομένα των ΕΣ ΤΩΝ 28 κ-μ- Ίδια Επεξεργασία

Από τα στοιχεία του πίνακα και των διαγραμμάτων προκύπτει ότι το εργαλείο των CLLDs χρησιμοποιείται σε μικρότερο βαθμό στις αστικές περιοχές σε σύγκριση με τους άλλους τύπους εδαφών σε επίπεδο ΕΕ, ενώ και στις περιπτώσεις

των κ-μ που επιλέγουν την εφαρμογή του συγκεκριμένου εργαλείου σε αστικές περιοχές παρατηρείται ελλιπής περιγραφή, με την έκταση της χρήσης και του βαθμού ενσωμάτωσης τους στις Στρατηγικές να μην είναι ακόμη σαφείς. Εξαιρέση αποτελεί η Λιθουανία που τονίζει ότι η CLLD θα εφαρμοστεί ως υποχρεωτικό τμήμα των Στρατηγικών ΟΧΕ που θα καταρτιστούν στο πλαίσιο της ΒΑΑ και σε συγκεκριμένες περιοχές. Ενώ και η Ρουμανία θα αξιοποιήσει τις CLLDs στις υποβαθμισμένες αστικές περιοχές και μικρές πόλεις της χώρας με πληθυσμό έως 20.000 κατοίκων μέσω πολυταμειακών Στρατηγικών, με στόχο την μείωση του κινδύνου της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Περαιτέρω η χώρα θα αξιοποιήσει τις CLLDs στην περιοχή του Δέλτα του Δούναβη με στόχο την υποστήριξη των επενδύσεων στην περιοχή. Ασαφής παραμένει και ο βαθμός ενσωμάτωσης της CLLD και στην περίπτωση των non-urban ΟΧΕ.

Αν και δεν είναι δυνατόν στο σημείο αυτό να υπάρχει μια σαφής αποτύπωση σε στάδιο υλοποίησης του εργαλείου, τουλάχιστον σε προγραμματικό επίπεδο όπως αποτυπώνεται στα κείμενα των ΣΕΣ, καταδεικνύεται σχετικά χαμηλή υιοθέτηση της CLLD σε αστικές περιοχές σε ολόκληρη την ΕΕ. Το γεγονός αυτό θα μπορούσε πιθανά να αιτιολογηθεί καταρχήν ως έλλειμμα ενημέρωσης σε υποεθνικό επίπεδο (περιφέρειες, πόλεις και γειτονιές) τη δυνατότητα χρήσης της CLLD σε αστικές περιοχές²⁶⁵, να υποδηλώνει σύγχυση ή ακόμα και την άγνοια εφαρμογής του εργαλείου στην ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη, δεδομένου ότι θεωρείται νέα αναπτυξιακή προσέγγιση στις περιοχές αυτές. Βασικό επίσης λόγο- που επισημαίνεται σε πολλά ΣΕΣ (π.χ. Σκωτία, Λουξεμβούργο κ.λ.π.) αποτελεί η αίσθηση υψηλού επιπέδου διοικητικού κινδύνου για τη χρήση της CLLD.

Ομοίως, ενώ οι κανονισμοί για την CLLD επιτρέπουν ευελιξία όσον αφορά την εδαφική εφαρμογή, αυτό έχει εγείρει ερωτήματα σχετικά με το ποια προστιθέμενη αξία και επιπτώσεις μπορεί να προσφέρει η CLLD επιπλέον των υφιστάμενων μεθόδων, ιδιαίτερα στις περιφερειακές ή αστικές περιοχές.

²⁶⁵ Η ΕΕ δημοσίευσε αρχικά δύο κείμενα-οδηγίες σε όλες τις γλώσσες της ΕΕ, τόσο προς τις ΔΑ όσο και προς τους Τοπικούς Φορείς (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014γ, ε).

❖ Κριτήρια επιλογής περιοχών παρέμβασης CLLDs

Στις περιοχές- εδάφη που προτείνεται να εφαρμοστούν οι CLLD διακρίνουμε μία ποικιλία κριτηρίων μεταξύ των κ-μ της ΕΕ που αφορούν την επιλογή και την οριοθέτηση των περιοχών παρέμβασης. Όπως αναφέρθηκε σε πολλά σημεία της διατριβής, με βάση τον ΚΚΔ²⁶⁶ οι CLLDs δύναται να εφαρμοστούν σε ειδικές υποπεριφερειακές ζώνες συμπεριλαμβανομένων των πόλεων και των αστικών περιοχών, με το πληθυσμιακό όριο να ανέρχεται τουλάχιστον σε 10.000 κατοίκους και να μην υπερβαίνει τους 150.000 κατοίκους, παρόλο που επιτρέπονται παρεκκλίσεις όταν αυτές αιτιολογούνται επαρκώς (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014β). Μειώνεται εξαιτίας τοπικών ιδιαιτεροτήτων όπως η χαμηλή πυκνότητα πληθυσμού ή η ύπαρξη απομακρυσμένων περιοχών ή νησιών και αυτό συναντάται στην περίπτωση της Ελλάδας και της Σουηδίας ή αυξάνεται λόγω της υψηλής πληθυσμιακής πυκνότητας όπως παρατηρείται στο Βέλγιο και την Ολλανδία. Η Γερμανία επίσης, σε αιτιολογημένες περιπτώσεις θα αποκλίνει των ορίων του Κανονισμού κυρίως για λόγους γεωγραφικούς, ιστορικούς, διοικητικούς, πολιτικούς, περιβαλλοντικούς και οικονομικής συνοχής των περιοχών, όπως αναφέρει στο κείμενο της ΣΕΣ.

Ειδικότερα στην Ελλάδα η οριοθέτηση της περιοχής παρέμβασης κάθε στρατηγικής θα γίνεται με δικαιοδοτικά κριτήρια (jurisdictional), ενώ είναι δυνατή και η επιλογή λειτουργικών περιοχών (functional areas). Δίνεται επίσης και η δυνατότητα απόκλισης από τους οριζόμενους εδαφικούς περιορισμούς για τις περιοχές εφαρμογής CLLDs μόνο για τα μικρά νησιά, όπως αναφέρθηκε παραπάνω. Στη Γαλλία, προγραμματίζεται η χρήση CLLDs σε νησιωτικές περιοχές κάτω από το όριο των 10.000 κατοίκων. Στην Πορτογαλία, το πληθυσμιακό όριο διαφόρων περιοχών, αγροτικών ή αλιευτικών, δύναται να καθορίζεται σε 5.000 κατοίκους. Ορισμένα κ-μ, όπως η Τσεχική Δημοκρατία, σκοπεύουν να εφαρμόσουν την προσέγγιση CLLD στο μεγαλύτερο μέρος των εδαφών της χώρας. Σε άλλες χώρες όπως η Αγγλία και η Σλοβενία, η εδαφική επιλεξιμότητα καθορίζεται βάσει της υφιστάμενης ή προβλεπόμενης κάλυψης των ΟΤΔ και είναι σαφώς πιο οριοθετημένες ως προς την εδαφική κάλυψη.

²⁶⁶ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 1303/2013

Η Κύπρος θα δώσει έμφαση στις κοινότητες που εμφανίζουν σημαντική αλιευτική δραστηριότητα ή υδατοκαλλιέργεια με στόχο την διατήρηση της κοινωνικής και οικονομικής ευημερίας των απασχολούμενων στον αλιευτικό τομέα και την ανάπτυξη των αντίστοιχων περιοχών της. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα διαφορετικά κριτήρια –κυρίως χρησιμοποιούνται κοινωνικοοικονομικά κριτήρια-οριοθέτησης υποστηριζόμενων περιοχών στις περιπτώσεις των κ-μ που επιλέγουν να χρησιμοποιήσουν CLLDs σε αστικές περιοχές. Για παράδειγμα η Ολλανδία επιλέγει την περιοχή του Σέβενινγκε²⁶⁷ στη μητροπολιτική περιοχή της Χάγης- με στόχο τη βελτίωση του επιχειρηματικού της κλίματος και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Η Αγγλία εφαρμόζει την CLLD σε αστικές περιοχές που συγκεντρώνεται το 20% των κοινωνικά μειονεκτούντων ατόμων με στόχο την αντιμετώπιση ζητημάτων κοινωνικού αποκλεισμού και φτώχειας. Στη Σουηδία, ορίζεται ως κριτήριο επιλογής ο πληθυσμός των αστικών περιοχών ή τμημάτων αυτών, που πρέπει να ξεπερνά τους 20.000 κατοίκους. Στην Ισπανία, οι παρεμβάσεις που προβλέπονται στο πλαίσιο των CLLDs, αφορούν σε πυκνοκατοικημένες αστικές περιοχές και κυρίως σε φτωχογειτονιές, βιομηχανικούς χώρους, υποβαθμισμένες περιοχές ή περιθωριοποιημένους πληθυσμούς. Η Ελλάδα, όπως αναφέρθηκε χρησιμοποιεί και αυτή κοινωνικοοικονομικά κριτήρια και πιο συγκεκριμένα την ύπαρξη συγκέντρωσης φτώχειας και ανεργίας αλλά ευπαθών ομάδων του πληθυσμού. Στην Τσεχία, η CLLD θεωρείται ένα από τα κύρια εργαλεία για την επίτευξη κοινωνικοοικονομικής σύγκλισης (δίνεται πρωτίστως έμφαση στον ΘΣ9).

Στην Ιταλία ο προσδιορισμός τους των περιοχών παρέμβασης των CLLDs γίνεται στα ΠΕΠ και με συντονισμένο τρόπο από τα διάφορα ΕΔΕΤ, έτσι ώστε να αποφευχθεί η αλληλοεπικάλυψη περιοχών και δράσεων. Η Ιταλία προτίθεται να εφαρμόσει την τρέχουσα περίοδο το εργαλείο CLLD και στο πλαίσιο των προγραμμάτων διασυνοριακής συνεργασίας Ιταλίας-Αυστρίας σε τέσσερις υποπεριφερειακές περιοχές. Η Λιθουανία²⁶⁸ ορίζει ρητά τη διασύνδεση μεταξύ των

²⁶⁷Είναι μία από τις οκτώ συνοικίες της Χάγης, της Ολλανδίας, καθώς και μια υποδιαίρεση (wijk) αυτής της πόλης. Το Σεβένινγκεν είναι ένα σύγχρονο παραθαλάσσιο θέρετρο με μεγάλη, αμμόδη παραλία, πεζοδρόμια, προβλήτα και φάρο. Η παραλία είναι δημοφιλής για θαλάσσια σπορ όπως windsurfing και kiteboarding

²⁶⁸Η CLLD θα εφαρμοστεί ως υποχρεωτικό μέρος των ΟΧΕ σε περιοχές στόχους στις 5 μεγαλύτερες πόλεις (Βίλνιους, Κάουνας, Κλάιπεντα, Σιαουλίαι, Πανεβεζίς) όπου οι ΟΧΕ υποστηρίζουν δράσεις ΒΑΑ και μέσω CLLDs που θα σχεδιαστούν από τις ΟΤΔ.

ΟΧΕ και της CLLD, δεδομένου ότι η προσέγγιση CLLD λειτουργεί υποχρεωτικά συμπληρωματικά στις στρατηγικές ΟΧΕ. Κάθε μία από τις πόλεις όπου πρόκειται να εφαρμοστεί η ΟΧΕ προσδιορίζει μια περιοχή στόχου (με πληθυσμιακό εύρος μεταξύ 30.000 και 40.000 κατοίκων) για την εφαρμογή των CLLDs.

❖ Θεματική - Στόχευση

Οι Κανονισμοί της Επιτροπής επιτρέπουν τη χρήση των CLLDS σε διάφορους τύπους υπό-περιφερειακών περιοχών συμπεριλαμβανομένων και των αστικών περιοχών, οι εδαφικές ανάγκες των οποίων καθορίζουν και την θεματική εστίαση των CLLDS. Όπως αναφέρθηκε, κατά κανόνα μέσω των CLLDs δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην ανάπτυξη της υπαίθρου των κ-μ της ΕΕ και των προκλήσεων που αυτή αντιμετωπίζει, όπως συνέβαινε και μέσω της εφαρμογής του προγράμματος LEADER σε προηγούμενες προγραμματικές περιόδους, χωρίς όμως να παραγνωρίζονται και οι αστικές περιοχές και οι προκλήσεις που αυτές αντιμετωπίζουν. Με βάση τους τύπους των εδαφών που επιλέγει το κάθε κ-μ για εφαρμογή των CLLDs και οι προκλήσεις που αυτά αντιμετωπίζουν επιλέγονται αντίστοιχα και οι θεματικοί στόχοι που κάθε κ-μ θέτει προς επίτευξη μέσω των CLLDs.

Από την ανάλυση των ΣΕΣ των κ-μ προκύπτει ότι για ορισμένα κ-μ η περιγραφή για το συγκεκριμένο εργαλείο είναι πολύ γενική χωρίς ιδιαίτερη τεκμηρίωση (Αυστρία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Πολωνία, Σουηδία), κ-μ που κάνουν μεν αναφορά στο κείμενο των ΣΕΣ στις προκλήσεις που καλούνται να αντιμετωπίσουν μέσω CLLD αλλά δεν περιγράφουν με σαφήνεια τους ΘΣ που επιλέγουν για την αντιμετώπιση των προκλήσεων αυτών (Γαλλία) και άλλα κ-μ που κάνουν αναλυτική περιγραφή των ανωτέρω (Βέλγιο, Βουλγαρία, Κροατία, Κύπρος, Τσεχική Δημοκρατία, Ελλάδα, Ουγγαρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβακία, Η/Β).

Το Βέλγιο θέτει ως στόχο την ενίσχυση της ζωτικότητας της Φλαμανδικής υπαίθρου και την αντιμετώπιση των προβλημάτων της φτώχειας στις αγροτικές περιοχές, με την υποστήριξη σχεδίων που περιλαμβάνουν ζητήματα όπως αγροτική οικονομία, το περιβάλλον, την πολιτιστική κληρονομιά(ΘΣ6Β & ΘΣ9). Η

Βουλγαρία μέσω της εφαρμογής CLLDs στοχεύει στην επίτευξη καλύτερης θεματικής συγκέντρωσης, στη στήριξη των παρεμβάσεων που έχουν τη μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία όσον αφορά την ανάγκη δημιουργίας απασχόλησης και αξιοποίησης του τοπικού δυναμικού για την επίτευξη ανάπτυξης και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής και των εισοδημάτων των κατοίκων της περιοχής (ΘΣ1,3,5,6,8,9,10). Η Κροατία επιλέγει τους ΘΣ που αφορούν την προώθηση της κοινωνικής ένταξης καταπολέμησης της φτώχειας ενίσχυση της έρευνας και της καινοτομίας ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της βιώσιμης χρήσης των πόρων (ΘΣ 1,3,6,9).

Η Κύπρος επιδιώκει την αντιμετώπιση προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι αγροτικές περιοχές και αφορούν στη μείωση των χρόνια εδαφικών ανισοτήτων μεταξύ ορεινών αγροτικών περιοχών και αστικών κέντρων (ΘΣ 3,6,8 & 9).

Στην Τσεχική Δημοκρατία, ο θεματικός προσανατολισμός των CLLDs είναι αρκετά ευρύς υποστηρίζοντας κυρίως δράσεις που εμπίπτουν στους ΘΣ 1, 3, 6, 7, 8, 9 (πρωτίστως) και ΘΣ10. Διευκρινίζεται στη ΣΕΣ ότι κάθε μια από τις Στρατηγικές CLLD θα πρέπει να αφορούν περισσότερους από 5 ΘΣ. Η ομάδα-στόχος αποτελείται από τους κατοίκους της υπαίθρου και ο γενικός στόχος είναι η βελτίωση της ποιότητας της αγροτικής ζωής. Η Δανία πιστεύει ότι η υιοθέτηση των CLLDs θα συμβάλλει στην ενίσχυση της ταυτότητας των περιοχών παρέμβασης, όμως επιλέγει τον ΘΣ9 και τον ΘΣ8 που έχουν διαφορετική στόχευση (ΘΣ 8,9), ενώ η Φιλανδία επιδιώκει την προώθηση της απασχόλησης, την ανάδειξη ευκαιριών και την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού. Η Γαλλία θα επιδιώξει την αντιμετώπιση τοπικών αναπτυξιακών προβλημάτων στο έδαφός της, την ενίσχυση του διαλόγου μεταξύ των διαφόρων φορέων των επιμέρους περιοχών της μέσω της δημιουργίας τοπικής εταιρικής σχέσης δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, την bottom-up προσέγγιση στην κατάρτιση ολοκληρωμένων πολυτομεακών στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης και διακυβέρνησης και τέλος την ενίσχυση της δικτύωσης των ΟΤΔ και την προώθηση της συνεργασίας.

Η Γερμανία επιλέγει τον ΘΣ6 και ειδικότερα την προτεραιότητα 6α (Διαφοροποίηση, δημιουργία μικρών επιχειρήσεων, δημιουργία θέσεων απασχόλησης) και την προτεραιότητα 6β (προώθηση της τοπικής ανάπτυξης). Για

την Ελλάδα ως κύριες προκλήσεις των περιοχών αναδεικνύονται η παραγωγική ανασυγκρότηση, η βελτίωση του αγροτικού χώρου για καλύτερη ποιότητα ζωής και η ενίσχυση των τάσεων επιστροφής στην ύπαιθρο, η ορθή διαχείριση των φυσικών πόρων σε συνδυασμό με την καταπολέμηση συνεπειών της κλιματικής αλλαγής, η διαφοροποίηση της αγροτικής και της αλιευτικής οικονομίας σε κατεύθυνση όπως η διασύνδεση με τις υπηρεσίες τουρισμού και πολιτισμού, και η αναβάθμιση του τοπικού ανθρώπινου κεφαλαίου. Στο πλαίσιο αυτό για τον αγροτικό χώρο οι ΘΣ. που επιλέγονται αφορούν τους ΘΣ 9,8,6,3 και ακολούθως τους ΘΣ4,7,5,10,2. Στον αστικό χώρο αντίστοιχα επιλέγονται οι ΘΣ. 8,9,6 και συνοδευτικά οι ΘΣ. /ΕΓΤΑΑ 3, 4,7,10.

Η Ουγγαρία θα επιδιώξει να αντιμετωπίσει ζητήματα φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού των ευπαθών ομάδων συμπεριλαμβανομένων των Ρομά, αλλά την αναδιάρθρωση της τοπικής οικονομίας των επιλεγέντων περιοχών, αλλά και ενίσχυση της συμμετοχής της τοπικής κοινότητας στις αναπτυξιακές διαδικασίες (ΑΠ6 & ΘΣ8 &9). Η Ιρλανδία, μέσω του εργαλείου CLLDs, επιδιώκει την ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών (ΘΣ1,2,3,4,6 ΕΤΠΑ). Στην Ιταλία ο προσδιορισμός τους θα γίνεται στα ΠΕΠ και με συντονισμένο τρόπο από τα διάφορα ταμεία έτσι ώστε να αποφευχθεί η αλληλοεπικάλυψη περιοχών και δράσεων (θα προσδιοριστούν στα ΠΕΠ). Η Λετονία στοχεύει στην αειφόρο ανάπτυξη των αλιευτικών περιοχών σημαντικών για την αλιεία(Στα αντίστοιχα προγράμματα ΕΓΤΑΑ και ΕΤΘΑ), ενώ το Λουξεμβούργο θα επιδιώξει την κοινωνική ένταξη, την μείωση της φτώχειας και την οικονομική ανάπτυξη της χώρας (ΑΠ 6 Προώθηση της κοινωνικής ένταξης, της μείωσης της φτώχειας και της οικονομικής ανάπτυξης του ΠΑΑ).

Η Μάλτα, με τη χρήση πόρων του ΕΓΤΑΑ στο πλαίσιο των CLLDs, θα υλοποιήσει παρεμβάσεις που συμβάλλουν στην τοπική ανάπτυξη και προωθούν την κοινωνική ένταξη (ΘΣ3,9). Η συρρίκνωση του πληθυσμού, η οικονομική ανάπτυξη των μειονεκτικών περιοχών, η βελτίωση των υποδομών του αγροτουρισμού, η ενίσχυση σχέσεων αγροτικών- αστικών περιοχών, βρίσκονται στο επίκεντρο των στόχων που θέτει η Ολλανδία μέσω των CLLDs. Είναι αξιοσημείωτο ότι η Ολλανδία επιλέγει διερευνήσει την πιθανότητα εφαρμογής CLLDs και να υποστηρίξει την περιοχή Σεβένινγκεν στη μητροπολιτική περιοχή της Χάγης –έχοντας ως στόχο τη

βελτίωση του επιχειρηματικού της κλίματος και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Η Πολωνία επιλέγει στο πλαίσιο των CLLDs και μέσω του ΕΓΤΑΑ τις επενδυτικές προτεραιότητες, 6b-Προώθηση της τοπικής ανάπτυξης στις αγροτικές περιοχές, 3a Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της πρωτογενούς παραγωγής, 6a Διευκόλυνση της διαφοροποίησης, της δημιουργίας και της ανάπτυξης μικρών επιχειρήσεων και 6c Ενίσχυση της προσβασιμότητας, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας (ΤΠΕ) στις αγροτικές περιοχές, ενώ μέσω του ΕΤΘΑ δίνεται προτεραιότητα στην αύξηση της απασχόλησης και της κοινωνικής συνοχής (ΘΣ4 & 9) και έμφαση στην ΑΠ 6B 3Α, 6Α του ΕΓΤΑΑ και ΑΠ4 του ΕΤΘΑ).

Η Πορτογαλία θέτει ως στόχο τη διαφοροποίηση των οικονομιών των παράκτιων και αλιευτικών περιοχών με ιδιαίτερη έμφαση στην προώθηση της απασχόλησης, ενώ στις αστικές περιοχές και ειδικότερα σε μειονεκτούσες αστικές περιοχές θα επιδιωχθεί η προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμησης της φτώχειας (ΘΣ 3,6,8,9,10). Ομοίως και η Ρουμανία η θέτει ως στόχο την προσέλκυση επενδύσεων στις αγροτικές περιοχές της χώρας, την ενίσχυση της απασχόλησης, ενώ στις υποβαθμισμένες αστικές περιοχές ως στόχος τίθεται η μείωση του κινδύνου της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Οι προκλήσεις για την Σλοβακία αφορούν την ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας, την προστασία του περιβάλλοντος και την προσαρμογή στις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής..

Στη Σλοβενία οι στόχοι που τίθενται είναι η αύξηση της απασχόλησης η βελτίωση της επιχειρηματικής δραστηριότητας, η κοινωνική ένταξη και η πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες. Οι προκλήσεις για την Ισπανία αφορούν σε ζητήματα κοινωνικής ένταξης περιθωριοποιημένων πληθυσμών σε υποβαθμισμένες περιοχές και ζητήματα των νέων (ΘΣ3 & 9). Η Σουηδία επιδιώκει την προώθηση της τοπικής ανάπτυξης μέσω της αύξησης της επιχειρηματικότητας και της απασχόλησης (ΘΣ9). Τέλος, η Αγγλία προγραμματίζει την εφαρμογή CLLDs και με πόρους του ΕΤΠΑ και του ΕΚΤ και στο πλαίσιο του ΘΣ9, ώστε να αντιμετωπίσει ζητήματα κοινωνικού αποκλεισμού και φτώχειας στις αστικές περιοχές, αστικές/αγροτικές περιοχές, ή non LEADER αγροτικές περιοχές, με έμφαση σε γεωγραφικές περιοχές που πλήττονται από τη βιομηχανική παρακμή.

Λογικά και ανάλογα με τους ιδιαίτερους τύπους των επιμέρους περιοχών και τις προκλήσεις που αυτές αντιμετωπίζουν, όπως περιγράφονται στη ΣΕΣ κάθε κ-μ, επιλέγονται και οι αντίστοιχοι ΘΣ για την αντιμετώπιση των προκλήσεων αυτών. Σε μεγάλο αριθμό κ-μ περιγράφονται σαφώς τόσο οι προκλήσεις όσο και οι ΘΣ που επιλέγονται για την αντιμετώπιση των προκλήσεων αυτών, σε αντίθεση με ένα μικρό αριθμό κ-μ, όπου είτε δεν προσδιορίζεται καθόλου η θεματική στόχευση ή όπου αυτή προσδιορίζεται είναι ελλιπής. Στην Ιταλία και στη Λετονία για παράδειγμα περιγράφεται ότι η θεματική στόχευση θα περιγράψει με σαφήνεια στα αντίστοιχα ΠΕΠ ή στα αντίστοιχα ΕΠ του ΕΓΤΑΑ και του ΕΤΘΑ. Από τη μελέτη των ΣΕΣ προκύπτει ότι ένα ευρύ φάσμα θεματικών στόχων στα πλαίσια εφαρμογής των CLLD επιλέγεται από πολλά κράτη μέλη.

Παρά τις διαφορές που παρατηρούνται στην επιλογή των θεματικών στόχων ανά κ-μ μπορούν να προσδιοριστούν θεματικές περιοχές κοινές σε όλα σχεδόν τα κράτη μέλη όπως η αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού που συνήθως σχετίζονται με αγροτικές περιοχές αλλά επεκτείνονται και σε αστικές περιοχές από μεμονωμένα κ-μ και σε αστικές, τουλάχιστον στις περιπτώσεις που αυτές επιλέγονται, η δημιουργία απασχόλησης και αξιοποίησης του ενδογενούς τοπικού δυναμικού για την επίτευξη ανάπτυξης και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής και των εισοδημάτων των κατοίκων των περιοχών αυτών. Σε αρκετά κ-μ τονίζεται η ενίσχυση των σχέσεων αγροτικών και αστικών περιοχών, η διαφοροποίηση της οικονομίας στις αγροτικές και αλιευτικές περιοχές, η προστασία του περιβάλλοντος και η προσαρμογή στις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής.

Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι ο στόχος της κοινωνικοοικονομικής σύγκλισης επιδιώκεται στην πλειονότητα των κ-μ μέσω της εφαρμογής του εργαλείου των CLLDs στις αντίστοιχες περιοχές παρέμβασης με απώτερο σκοπό το μετριασμό της μετανάστευσης και της αποφυγής της μελλοντικής συρρίκνωσης του πληθυσμού και πληθυσμιακής ερήμωσης της κοινότητας.

❖ Προγραμματισμός και διακυβέρνηση

Με βάση το άρθρο 34 παρ.1 του Κανονισμού 1303/2013 «*οι ΟΤΔ χαράζουν και υλοποιούν τις στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία τοπιών κοινοτήτων.*

Τα κράτη μέλη καθορίζουν τον αντίστοιχο ρόλο της ΟΤΑ και των αρχών που είναι υπεύθυνες για την εφαρμογή των σχετικών προγραμμάτων, για όλα τα καθήκοντα που συνδέονται με τη στρατηγική τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων». Στο πλαίσιο αυτό και ανάλογα με το σύστημα διακυβέρνησης του κάθε κ-μ, ορίζεται σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο και το αντίστοιχο σύστημα διακυβέρνησης για τις CLLDs, το οποίο εκτός από τις ΟΤΔ που όπως προκύπτουν από τον Κανονισμό θα είναι οι φορείς υλοποίησης των CLLDs, μπορεί να προβλέπει και την συμμετοχή και άλλων δομών διακυβέρνησης, υφιστάμενων ή μη.

Ειδικότερα στην Αυστρία τα 30 ομόσπονδα κρατίδια θα διαδραματίσουν ρόλο ΕΦΔ, αν και η επίσημη απόφαση για την έγκριση των στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης θα πρέπει να λαμβάνονται από μια κοινή επιτροπή επιλογής υπό την προεδρία της ΔΑ του ΕΠ του ΕΓΤΑΑ, ενώ η διαχείριση των CLLDs θα ανατεθεί στις ΟΤΔ. Εδώ ενδιαφέρον παρουσιάζει η εφαρμογή των CLLDs στη χώρα μέσω του ΕΠ Ιταλία -Αυστρία στο πλαίσιο των ΕΠ της ΕΕΣ και έγκειται στις προκλήσεις της διακυβέρνησης που θέτει το ίδιο το διασυνοριακό στοιχείο. Το ίδιο ενδιαφέρον ως προς την διακυβέρνηση παρουσιάζει και η πρόθεση ορισμένων ομόσπονδων κρατιδίων της Γερμανίας να δημιουργήσουν διακρατικές ή διασυνοριακές ΟΤΔ με μία κοινή στρατηγική και να εφαρμόσουν κοινά σχέδια συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκόμενων ΟΤΔ.

Στη Βουλγαρία υπεύθυνη δομή για την εφαρμογή του εργαλείου CLLD θα είναι η ΔΑ του ΠΑΑ, αξιοποιώντας την αποκτηθείσα εμπειρία της περιόδου 2007-2013. Στην Κροατία και στην Κύπρο οι αντίστοιχες ΔΑ του προγράμματος ΠΑΑ ορίζονται ως οι αρμόδιες αρχές για την προετοιμασία και υλοποίηση των CLLDs στα πρότυπα υλοποίησης του προγράμματος Leader. Δεδομένου ότι η Τσεχική Δημοκρατία θα υλοποιήσει CLLDs όχι μόνο μέσω του ΠΑΑ αλλά και άλλων ΕΠ στο πλαίσιο του ΕΚΠΑ και του ΕΚΤ και προκειμένου για το συντονισμό μεταξύ των ΕΔΕΤ θα αξιοποιήσει την υφιστάμενη Εθνική Μόνιμη Επιτροπή, αποφεύγοντας έτσι τη δημιουργία μιας νέας συντονιστικής δομής.

Στην Εσθονία το Υπουργείο Γεωργίας θα είναι η ΔΑ για το ΠΑΑ2014-2020 και θα υλοποιήσει τα CLLDs κατά το πρότυπο του Leader. Οι υφιστάμενες ΟΤΔ στο πλαίσιο του Leader θα αξιοποιηθούν κατά την υλοποίηση των CLLDs στην Ιρλανδία, την Ουγγαρία, στο Λουξεμβούργο, στη Μάλτα, στην Ολλανδία, στη Ρουμανία, με τη

διαφορά ότι στην Ουγγαρία προτείνεται η δημιουργία νέων ΟΤΔ στην περίπτωση των αστικών CLLDs. Στη Λετονία ο μηχανισμός διακυβέρνησης, όπως τονίζεται στη ΣΕΣ της χώρας θα περιγράφεται στα αντίστοιχα ΕΠ των ΕΔΕΤ. Στην Λιθουανία και όσον αφορά τις CLLDs στις αγροτικές και αλιευτικές περιοχές, το Υπουργείο Γεωργίας θα έχει τη διαχείριση και το συντονισμό της εφαρμογής των CLLDs, ενώ στην περίπτωση κατά την οποία το εργαλείο θα εφαρμοστεί σε αστικές περιοχές ο συντονισμός και η διαχείριση θα γίνεται από το Υπουργείο Εσωτερικών το οποίο θα εκτελεί και καθήκοντα ΕΦΔ. Στην Ιταλία κάθε περιφέρεια θα πρέπει να συγκροτήσει μία Περιφερειακή τεχνική επιτροπή για την υλοποίηση του εργαλείου αποτελούμενη από εκπροσώπους όλων των εμπλεκόμενων προγραμμάτων διαχείρισης καθώς και εμπειρογνομόνων της τοπικής ανάπτυξης.

Στην Ελλάδα φορείς διαχείρισης και υλοποίησης των CLLDs καθίστανται οι ΟΤΔ υπό την ΔΑ των ΕΠ αγροτικής ανάπτυξης και αλιείας. Στην Πολωνία και για τον καλύτερο συντονισμό και την αποφυγή αλληλοεπικαλύψεων των δράσεων σε μια επαρχία στο πλαίσιο της CLLD προβλέπεται ότι το εκτελεστικό όργανο της επαρχίας, ενεργώντας ως ΔΑ του ΠΕΠ, θα έχει τον βασικό συντονιστικό ρόλο, σε συνεργασία με τις ΔΑ του ΠΑΑ και του ΕΠ Αλιείας. Στο πλαίσιο αυτό θα συσταθεί μια Κοινή Επιτροπή Επιλογής σε περιφερειακό επίπεδο αποτελούμενη από αρμόδιες ΔΑ ή τους ΕΦΔ καθώς και εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών, συνεπικουρούμενη από συμβουλευτική επιτροπή εμπειρογνομόνων.

Στην Πορτογαλία θα συσταθεί Επιτροπή αποτελούμενη από εκπροσώπους των ΔΑ των ΕΠ χρηματοδότησης των CLLDs στην ευθύνη της οποίας τίθενται η επιλογή των ΟΤΔ αρχικά και των Στρατηγικών στη συνέχεια, η ανάπτυξη κατευθυντήριων γραμμών διαδικασιών κατάρτισης και επιλογής των στρατηγικών, η διατύπωση κριτηρίων αξιολόγησης της ποιότητας των ΟΤΔ, του ποσού που τελικά θα χρηματοδοτηθούν και τους τελικούς όρους της χρηματοδότησης. Οι ΔΑ των επιμέρους ΕΠ είναι υπεύθυνες για την διασφάλιση της μη διπλής χρηματοδότησης στα ίδια εδάφη. Στη Σλοβακία η κύρια αρχή που είναι υπεύθυνη για τον συντονισμό της προετοιμασίας και της εφαρμογής της CLLD σε εθνικό επίπεδο θα είναι το Υπουργείο Γεωργίας και Αγροτικής Ανάπτυξης υπό την ιδιότητά του ως η ΔΑ για το ΠΑΑ 2014-2020 - αναφέρεται επίσης και ως Επικεφαλές Υπουργείο της CLLD-και μαζί με την ΔΑ του Ολοκληρωμένου ΠΕΠ θα δημιουργήσουν Κοινή Αρχή, το κύριο

καθήκον της οποίας θα είναι ο συγχρονισμός των δραστηριοτήτων σε σχέση με την CLLD από πλευράς χρόνου και ουσίας όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στη ΣΕΣ. Στη Σλοβενία, οι ΔΑ των επιμέρους ΕΔΕΤ θα συγκροτήσουν μια Συντονιστική Επιτροπή CLLD, στα μέλη της οποίας θα συμμετέχουν εκπρόσωποι μεμονωμένων διαχειριστικών αρχών με καθήκοντα συντονισμού κατά την εφαρμογή των CLLDs.

Στην Ισπανία την ευθύνη διαχείρισης θα έχουν οι ΟΤΔ, όπως αυτές θα προκύψουν κατόπιν πρόσκλησης και αξιολόγησης τους από τις αντίστοιχες Αυτόνομες Κοινότητες της χώρας. Στη Σουηδία οι στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης καθορίζονται από το Σουηδικό Συμβούλιο Γεωργίας, το οποίο παρακολουθεί την εφαρμογή της CLLD. Επιπλέον δημιουργείται Κοινή Επιτροπή Παρακολούθησης όλων των ΕΔΕΤ που συμβάλλουν χρηματοδοτικά και επιπλέον γραμματεία για τις αξιολογήσεις των Στρατηγικών που θα υποβληθούν στο Σουηδικό Συμβούλιο Γεωργίας. Τέλος, στην Αγγλία οι ΔΑ θα συντονίσουν την επιλογή CLLD των ΟΤΔ και των Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης σε κατάλληλο γεωγραφικό επίπεδο, το οποίο τουλάχιστον θα αποτελείται από εκπροσώπους όλων των σχετικών Διαχειριστικών Αρχών. Οι περιοχές LEP θα συνεργαστούν με τις Διαχειριστικές Αρχές για την παροχή συμβουλών σχετικά με τη συνάφεια της CLLD με τις αντίστοιχες στρατηγικές των ΕΔΕΤ.

Από την παράθεση των δεδομένων, όσον αφορά το σύστημα διακυβέρνησης των CLLDs, όπως αυτό περιγράφεται στα επιμέρους ΣΕΣ των κ-μ, διαπιστώνεται ότι η πλειονότητα των κ-μ υιοθετεί την τυποποιημένη διάρθρωση διαχείρισης του προγράμματος όπου οι ΔΑ του ΠΑΑ σε επίπεδο προγράμματος είναι η υπεύθυνη δομή για τον σχεδιασμό και τον συντονισμό υλοποίησης των CLLDs, συμπεριλαμβανομένων των διαδικασιών παρακολούθησης και δημοσιονομικού ελέγχου. Χαρακτηριστικές περιπτώσεις η Βουλγαρία, η Κροατία, η Κύπρος η Ελλάδα, η Τσεχία, Ηνωμένο Βασίλειο. Στις περιπτώσεις όπου το εργαλείο των CLLDs ενσωματώνεται στα ΠΕΠ οι ΔΑ των ΠΕΠ σε συνεργασία με τις ΔΑ του ΠΑΑ και του ΕΠ Αλιείας θα είναι υπεύθυνες για τη διαχείριση της CLLD (Πορτογαλία, Ισπανία).

Οι ΟΤΔ, όπως αναφέρθηκε και με βάση των Κανονισμό, ορίζονται οι φορείς σχεδιασμού και υλοποίησης των Στρατηγικών CLLDs. Κατά κανόνα οι υφιστάμενες ΟΤΔ-έχουν συσταθεί κατά την διάρκεια των προηγούμενων προγραμματικών

περιπτώσεων- θα συμμετέχουν στην συνεχίσουν και κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο, ενώ προβλέπεται η δημιουργία νέων ΟΤΔ Αλιείας αλλά και ΟΤΔ για την υλοποίηση CLLDs σε αστικές περιοχές με συγχρηματοδότηση του ΕΤΠΑ ή του ΕΚΤ.

Παρατηρούνται επίσης περιπτώσεις όπου το ρόλο της ΔΑ του ΠΑΑ αναλαμβάνουν τα ίδια τα Υπουργεία Γεωργίας και επομένως αναλαμβάνουν την διαχείριση και τον συντονισμό των CLLDs στα αντίστοιχα ΠΕΠ στις αγροτικές περιοχές στο πλαίσιο μιας κάθετης διακυβέρνησης, όπως στην περίπτωση της Εσθονίας, της Λιθουανίας, ενώ στην περίπτωση υλοποίησης CLLDs σε αστικές περιοχές ο συντονισμός και η διαχείριση θα γίνεται από τα υπεύθυνα για το ΕΤΠΑ Υπουργεία, όπως στην περίπτωση της Λιθουανίας στην οποία το Υπουργείο Εσωτερικών το οποίο εκτελεί και καθήκοντα ΕΦΔ. Ομοίως, η Εθνική ΔΑ για το ΕΤΠΑ θα αναλάβει ηγετικό ρόλο στην οργάνωση της CLLD στην Αγγλία.

Τέλος, παρατηρούνται και περιπτώσεις όπου για λόγους απλοποίησης και επαρκούς συντονισμού μεταξύ των ΕΔΕΤ, συστήνονται μηχανισμοί κυρίως με την μορφή των Κοινών Επιτροπών, είτε μεταξύ των ΔΑ των επιμέρους ΕΠ είτε μεταξύ κεντρικής διοίκησης και ΟΤΔ, όπως στην περίπτωση της Αυστρίας, της Τσέχικης Δημοκρατίας, στην Ιταλία (Περιφερειακή Τεχνική Επιτροπή), την Πολωνία, στην Πορτογαλία, στην Σλοβακία, στην Σλοβενία, στην Σουηδία.

❖ Λόγοι υιοθέτησης και μη των CLLD

Βασικό κίνητρο για την εφαρμογή των CLLDs κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο τα κ-μ της ΕΕ, πέραν της υποχρεωτικότητας στο πλαίσιο του Κανονισμού των Κοινών Διατάξεων των ΕΔΕΤ για την περίοδο 2014-2020, θεωρούν την αποκτηθείσα εμπειρία από την υλοποίηση του προγράμματος Leader των προηγούμενων προγραμματικών περιόδων, που σε γενικές γραμμές εφαρμόστηκε με επιτυχία, καθιερώνοντας την bottom-up προσέγγιση στην οποία βασίζεται η CLLD έχει γίνει πλέον μια καθιερωμένη προσέγγιση αποδεκτή από τον τοπικό πληθυσμό. Ο ίδιος ο τοπικός πληθυσμός ενθαρρύνεται να συμμετάσχει στην ΟΤΔ, στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, ενισχύοντας έτσι το ρόλο της κοινωνίας των πολιτών και βοηθώντας τους να γνωρίσουν καλύτερα την περιοχή τους. Πιο

συγκεκριμένα, όπως περιγράφεται στις ΣΕΣ της Αυστρίας, της Τσεχικής Δημοκρατίας, της Αγγλίας, της Γαλλίας, της Ελλάδας, της Πορτογαλίας, της Σλοβενίας, της Εσθονίας, και του Ηνωμένου Βασιλείου οι αρχικές αποφάσεις για την υιοθέτηση ή μη του εργαλείου CLLD με τη χρηματοδότηση ΕΤΠΑ ή και ΕΚΤ έχουν επηρεαστεί έντονα από την προηγούμενη εξοικείωση και την εμπειρία από την εφαρμογή του LEADER.

Περαιτέρω, τα κ-μ εστιάζουν και σε κριτήρια όπως στην περίπτωση του Βελγίου που θεωρεί ότι η προσέγγιση CLLD επιτρέπει στους φορείς να αξιοποιούν το δυναμικό της περιοχής τους σε μία πιο μακροπρόθεσμη προοπτική με στόχο την ενίσχυση της ζωτικότητας της υπαίθρου. Στην ίδια κατεύθυνση και η Βουλγαρία που θεωρεί ότι η εφαρμογή του εργαλείου CLLD μπορεί να συμβάλει στην επίτευξη καλύτερης θεματικής συγκέντρωσης και στη στήριξη των παρεμβάσεων που έχουν τη μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία, ως μέσο αξιοποίησης του τοπικού δυναμικού για την επίτευξη ανάπτυξης και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής και των εισοδημάτων των κατοίκων της περιοχής.

Η Κύπρος θεωρεί ότι η προσέγγιση CLLD τι μπορεί να συμβάλει στην αντιμετώπιση προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι αγροτικές περιοχές και αφορούν στη μείωση των χρόνων εδαφικών ανισοτήτων μεταξύ ορεινών αγροτικών περιοχών και αστικών κέντρων γεγονός που έχει οδηγήσει στην πληθυσμιακή ερήμωση των περιοχών αυτών. Η Γαλλία αξιοποιεί τις CLLDs όχι μόνο για την αντιμετώπιση των επιμέρους αναπτυξιακών στο έδαφός της, αλλά και γιατί το συγκεκριμένο εργαλείο θεωρεί ότι αναπτύσσει και ενισχύει το διάλογο μεταξύ των διαφόρων φορέων των επιμέρους περιοχών μέσω της δημιουργίας τοπικής εταιρικής σχέσης δημοσίου και ιδιωτικού τομέα και γενικά την προώθηση της συνεργασίας σε τοπικό επίπεδο. Η Γερμανία και η Ολλανδία επιλέγουν τις CLLDs ως το κατάλληλο εργαλείο μέσω του οποίου κινητοποιείται και αξιοποιείται το ενδογενές δυναμικό των αγροτικών και όχι μόνο περιοχών για την αναπτυξιακή διαδικασία μιας περιοχής.

Η Φιλανδία θεωρεί επίσης ότι το εργαλείο θα συμβάλει στην ανάδειξη των ευκαιριών και του κοινωνικού κεφαλαίου καθώς και την ενίσχυση του αισθήματος της κοινότητας Την πρόκληση της μικρής συμμετοχής της τοπικής κοινότητας στις αναπτυξιακές διαδικασίες θα επιχειρήσει να αντιμετωπίσει και η Ουγγαρία. Η ενίσχυση της κοινωνικής συμμετοχής και του κοινωνικού κεφαλαίου στην

αναπτυξιακή διαδικασία μιας περιοχής συμπληρώνοντας και όχι αντικαθιστώντας τις δράσεις των τοπικών κυβερνήσεων είναι ο κ λόγος που η Πολωνία υιοθετεί το εργαλείο CLLD. Η Ιρλανδία θεωρεί ότι το εργαλείο CLLD δύναται να αξιοποιηθεί ως ένα καινοτόμο εργαλείο για την αντιμετώπιση αναγκών που μπορεί να συγχρηματοδοτηθούν από το ΕΤΠΑ, ενώ στη Ρουμανία θεωρείται ως ένα σημαντικό εργαλείο που θα μειώσει τις εδαφικές ανισότητες μέσω της συμμετοχής των τοπικών κοινοτήτων στην ανάληψη συγκεκριμένων μέτρων για την οικονομική ανάπτυξη.

Στην κινητοποίηση των εμπλεκόμενων φορέων στην αναπτυξιακή προσπάθεια μιας περιοχής μέσω του εργαλείου CLLD στρέφεται και η Σλοβακία τόσο κατά τη διαδικασία λήψης αποφάσεων και προετοιμασίας όσο και στην πορεία εφαρμογής της στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης. Μάλιστα ένα συγκεκριμένο ποσό από τα κονδύλια που διατίθεται για CLLD θα διατεθεί για την προπαρασκευαστική στήριξη ιδίως για τη σύσταση εταιρικών σχέσεων κυρίως σε εδάφη που δεν έχουν ακόμη εφαρμόσει την προσέγγιση bottom-up. Στην προώθηση της ανάπτυξης εταιρικών σχέσεων δίνει έμφαση και η Σλοβενία. Η Σουηδία υιοθετεί το εργαλείο στη βάση ότι δίνει αυτό τη δυνατότητα ανάπτυξης ευρύτερων στρατηγικών και τη δυνατότητα εμπλοκής ενός ευρέος φάσματος ενδιαφερομένων μερών στο σχεδιασμό και στην υλοποίηση της στρατηγικής.

Η Ολλανδία, αν και εμφανίζεται επιφυλακτική στην εφαρμογή του συγκεκριμένου εργαλείου, θεωρεί ότι δύναται να συμβάλλει στην τοπική ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών ενώ για τις 4 τέσσερις μεγαλύτερες πόλεις, η CLLD θα μπορούσε να αποτελέσει χρήσιμο μέσο για την κινητοποίηση τοπικών εταίρων για την ανάπτυξη ειδικών τοπικών λύσεων. Σε περίπτωση επιτυχίας, αυτές οι πρωτοβουλίες μπορούν να επεκταθούν.

Ορισμένα κράτη μέλη διστάζουν να κάνουν χρήση του εργαλείου των CLLDs σε αστικές περιοχές με χρήση πόρων από το ΕΤΠΑ προτάσσοντας ως αιτιολογία την απειρία προηγούμενης εφαρμογής του, την έλλειψη ικανοτήτων σε τοπικό επίπεδο, την διοικητική αναδιοργάνωση, όπως για παράδειγμα στα Ομόσπονδα Αυστριακά κράτη πλην του Τιρόλου και στη Δανία. Ομοίως στη Σκωτία το κίνητρο για τη μη υιοθέτηση των LLDs σε αστικές περιοχές εδράζεται στην αποφυγή την αύξησης η των επιπέδων διοίκησης και της επιπλέον διοικητικής επιβάρυνσης (Βερολίνο). Το Λουξεμβούργο δεν προτίθεται να αξιοποιήσει το

εργαλείο των CLLDs στο πλαίσιο του ΕΚΠΑ και του ΕΚΤ εξαιτίας του μικρού μεγέθους της χώρας που συνεπάγεται την έλλειψη επαρκούς κρίσιμης μάζας έλλειψη σημαντικών οικονομικών πόρων κατάλληλων δομών διακυβέρνησης και έλλειψη διοικητικής ικανότητας που απαιτούνται για το σχεδιασμό και την υλοποίηση των CLLDs. Η Μάλτα για την νέα προγραμματική περίοδο 2014-2020 δεν θα αξιοποιήσει το εργαλείο των CLLDs μέσω των Ταμείων ΕΤΠΑ, ΕΚΤ και ΕΤΘΑ δεδομένου το μεγέθους της αλλά και των ειδικών χαρακτηριστικών της επικράτειας αλλά και της αρχής της απλούστευσης και της μείωσης του διοικητικού φόρτο.

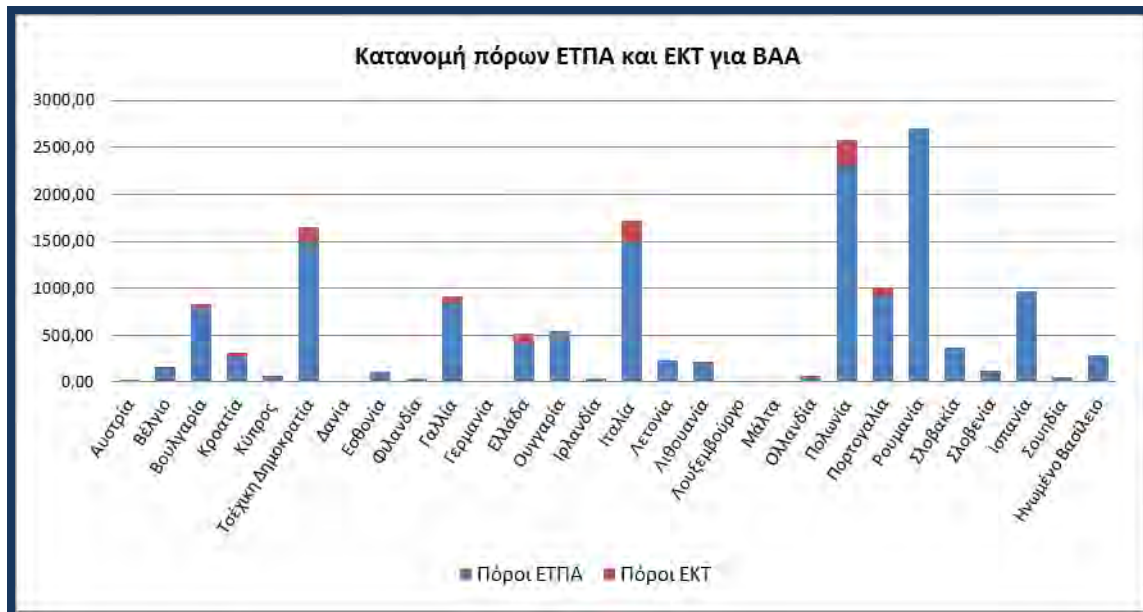
Συνοπτικά το εργαλείο CLLD και με βάση τα οριζόμενα στα αντίστοιχα ΣΕΣ των κ-μ θεωρείται ότι είναι ένα εργαλείο και μέσο για την ενθάρρυνση της καινοτομίας σε τοπικό επίπεδο εξαιτίας της ευελιξίας του να προσαρμόζεται στις τοπικές απαιτήσεις και να αξιοποιεί τις ικανότητες του ενδογενούς δυναμικού. Αναδεικνύει τις ευκαιρίες και το κοινωνικό κεφάλαιο ενώ ενισχύει και το αίσθημα της κοινότητας. Στον αντίποδα προβάλλουν προκλήσεις εξαιτίας της πολυπλοκότητάς τους ως εργαλείου, της διοικητικής επιβάρυνσης που θα επιφέρει ιδιαίτερα για τα μικρότερα κ-μ και όσα στερούνται προηγούμενης εμπειρίας αλλά και της ικανότητας των τοπικών φορέων να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις σχεδιασμού και εφαρμογής του.

4.2.2.2 ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΣΤΙΚΉ ΑΝΑΠΤΥΞΗ (ΒΑΑ)

Όπως περιγράφεται στο άρθρο 7 του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1301/2013 το ΕΤΠΑ στηρίζει, στο πλαίσιο των ΕΠ, την ΒΑΑ μέσω στρατηγικών που καθορίζουν ολοκληρωμένες δράσεις για την αντιμετώπιση των οικονομικών, περιβαλλοντικών, κλιματικών, δημογραφικών και κοινωνικών προκλήσεων που θίγουν τις αστικές περιοχές, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη την ανάγκη προώθησης των διασυνδέσεων μεταξύ αστικών περιοχών και περιοχών της υπαίθρου. Λαμβάνοντας υπόψη τη συγκεκριμένη χωρική κατάστασή του, κάθε κράτος μέλος ορίζει, στο Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης του, τις βασικές αρχές για την επιλογή των αστικών περιοχών στις οποίες πρόκειται να εφαρμοστούν ολοκληρωμένες δράσεις ΒΑΑ και την ενδεικτική κατανομή για τις εν λόγω δράσεις σε εθνικό επίπεδο.

Για την τρέχουσα προγραμματική περίοδο είκοσι-οχτώ (28) κ-μ της ΕΕ (πλέον 27) θα υλοποιήσουν δράσεις της ΒΑΑ βάσει του άρθρου 7 του ΕΤΠΑ. Οι συνολικοί πόροι που διατίθενται για την ΒΑΑ ανέρχονται περίπου σε 16,1 δις ευρώ, προερχόμενοι κυρίως από το ΕΤΠΑ σε ποσοστό 8,2 % των συνολικών πόρων του Ταμείου, η κατανομή των οποίων και το αντίστοιχο ποσοστό ανά κ-μ αποτυπώνονται στα διαγράμματα 7 & 8.

Γράφημα 7: Κατανομή πόρων ΕΤΠΑ και ΕΚΤ για ΒΑΑ

Πηγή: ΣΕΣ των κ-μ της ΕΕ

Προκύπτει λοιπόν ότι η κανονιστική απαίτηση για την κατανομή τουλάχιστον 5% των πόρων του ΕΤΠΑ για δράσεις ΒΑΑ καλύπτεται από όλα τα κ-μ. Πάντως η πλειονότητα των κ-μ δεν διαθέτουν περισσότερους πόρους από το ΕΤΠΑ για ΒΑΑ από το απαιτούμενο ποσοστό 5%. Στα κ-μ που το αντίστοιχο ποσοστό εμφανίζεται υψηλό όπως στην Βουλγαρία, την Κύπρο, την Τσέχικη Δημοκρατία, τη Γαλλία, τη Λετονία και την Ρουμανία θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς ότι αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι υπάρχει ιστορικό προηγούμενο δηλ. κατά την περίοδο 2007-13 υπήρχε ήδη ισχυρή αστική διάσταση π.χ. Γαλλία (*Politique de la ville*), Δανία (*Soziale Stad*), όπως θα αναδειχτεί και πιο κάτω. Πάντως κατά κανόνα το μεγαλύτερο μερίδιο των κονδυλίων διατίθεται σε εκείνα τα κ-μ με μεγάλους προϋπολογισμούς για την Πολιτική Συνοχής (Πολωνία, Ιταλία, Ρουμανία, Ισπανία, Ουγγαρία, Γερμανία, Γαλλία, Πορτογαλία και Ηνωμένο Βασίλειο).

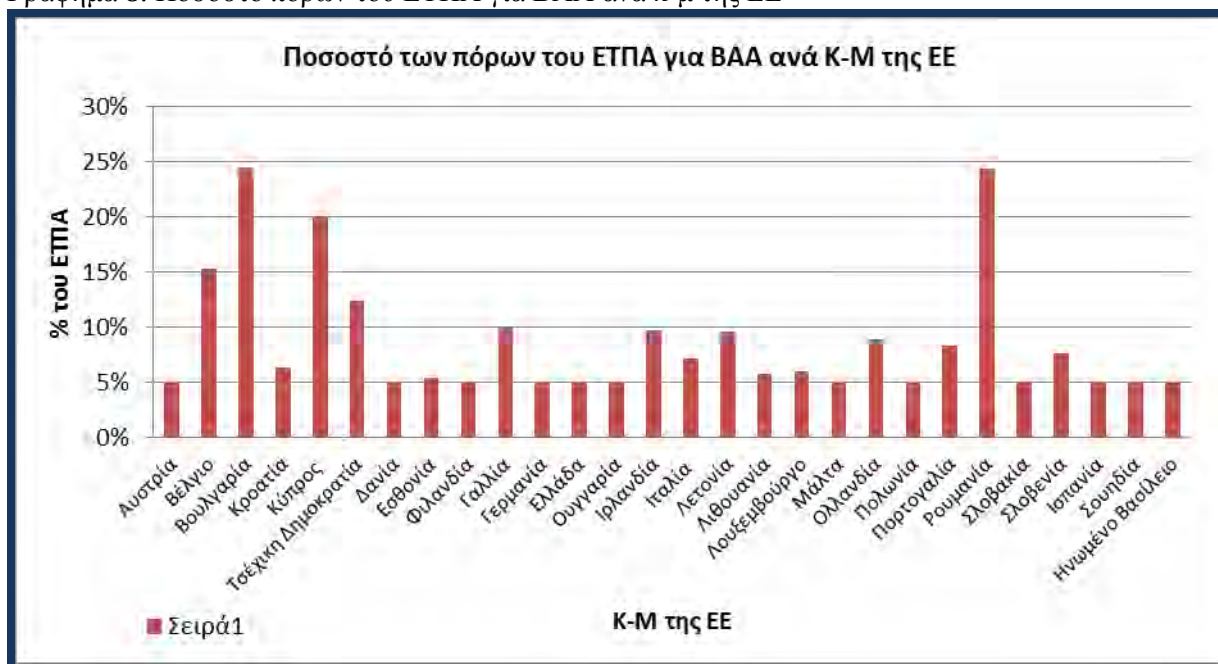
Δεκαέξι από τα είκοσι οχτώ κ-μ θα διαθέσουν περισσότερο από το 5% των πόρων του ΕΤΠΑ για ΒΑΑ. Μεταξύ αυτών, υπάρχουν τέσσερα κ-μ αφιερώνουν περισσότερο από το 15% των συνολικών πόρων του ΕΤΠΑ για ΒΑΑ: Βέλγιο, Βουλγαρία, Κύπρος, Ρουμανία (διάγραμμα 8). Η Βουλγαρία, με αναφορά στο Εθνικό Σχέδιο Χωροταξικής Ανάπτυξης για την περίοδο 2013-2025, προτίθεται να παρέχει σημαντική υποστήριξη από τα ΕΔΕΤ για δράσεις ΒΑΑ σε ποσοστό 24,54%

κατά την περίοδο 2014-2020, προκειμένου να αντιμετωπίσει τις οικονομικές, περιβαλλοντικές, κλιματικές, δημογραφικές και κοινωνικές προκλήσεις των αστικών περιοχών.

Αντίστοιχα το Βέλγιο προτίθεται να διαθέσει το 15,34% για δράσεις ΒΑΑ τόσο για να συμβάλει στην αειφόρο ανάπτυξη της πόλης στην πρωτεύουσα των Βρυξελλών, όσο και να ενισχύσει τη Φλάνδρα και ειδικότερα τις δύο μεγάλες πόλεις της Αμβέρσας και της Γάνδης που αντιμετωπίζουν σημαντικά προβλήματα στους τομείς της οικονομίας, της εκπαίδευσης, του περιβάλλοντος καθώς και ζητήματα φτώχειας.

Ποσοστό 24,44% των συνολικών πόρων του Ταμείου σε επίπεδο χώρας διαθέτει και η Ρουμανία για ΒΑΑ με την προτεραιότητα να δίνεται στην βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος στις αστικές περιοχές, την ανάπτυξη των βασικών υποδομών και της αστικής κινητικότητας για πόλεις της χώρας. Τέλος η Κύπρος διαθέτει ποσοστό 20% για ΒΑΑ στα τέσσερα αστικά κέντρα της με στόχο την ενίσχυση της προσπάθειας των ιστορικών κέντρων, ώστε οι περιοχές αυτές να λειτουργήσουν τελικά ως πόλοι ανάπτυξης λόγω της συγκέντρωσης οικονομικών δραστηριοτήτων, ερευνητικών και εκπαιδευτικών υποδομών και ανθρώπινου δυναμικού υψηλού μορφωτικού επιπέδου.

Γράφημα 8: Ποσοστό πόρων του ΕΤΠΑ για ΒΑΑ ανά κ-μ της ΕΕ

Πηγή: ΣΕΣ των κ-μ της ΕΕ

Αντίστοιχα οι πόροι του ΕΚΤ που διατίθενται ανά κ-μ για τη ΒΑΑ αποτυπώνονται στο διάγραμμα 9. Επισημαίνεται πάντως το πολύ μικρότερο ποσοστό πόρων του ΕΚΤ για ΒΑΑ σε σχέση με το ποσοστό των πόρων του ΕΤΠΑ. Ουσιαστικά από τα κ-μ που κατανέμουν πόρους μόνο η Ελλάδα διαθέτει πάνω από το 5% των πόρων του ΕΚΤ. Οι διατιθέμενοι πόροι του ΕΚΤ κατά την φάση έγκρισης των ΣΕΣ δεν αποτυπώνονται για όλα τα κ-μ αλλά επισημαίνεται ότι το σύνολο των πόρων του ΕΚΤ θα καθοριστεί κατά την σύνταξη των ΣΒΑΑ και την αντίστοιχη διαβούλευση με τις ΔΑ των ΕΠ. Τα κ-μ που δεν κατανέμουν εκ των προτέρων πόρους για ΒΑΑ είναι η Αυστρία, η Δανία, η Εσθονία, η Φιλανδία, η Γερμανία, η Ουγγαρία, η Ιρλανδία, η Λετονία, το Λουξεμβούργο, η Μάλτα, η Ρουμανία, η Σλοβακία, η Σουηδία, το Η/Β και η Ισπανία πάνω από το 50% των κ-μ της ΕΕ.

Γράφημα 9: Ποσοστό πόρων του ΕΚΤ για ΒΑΑ ανά κ-μ της ΕΕ

Πηγή: ΣΕΣ των κ-μ της ΕΕ

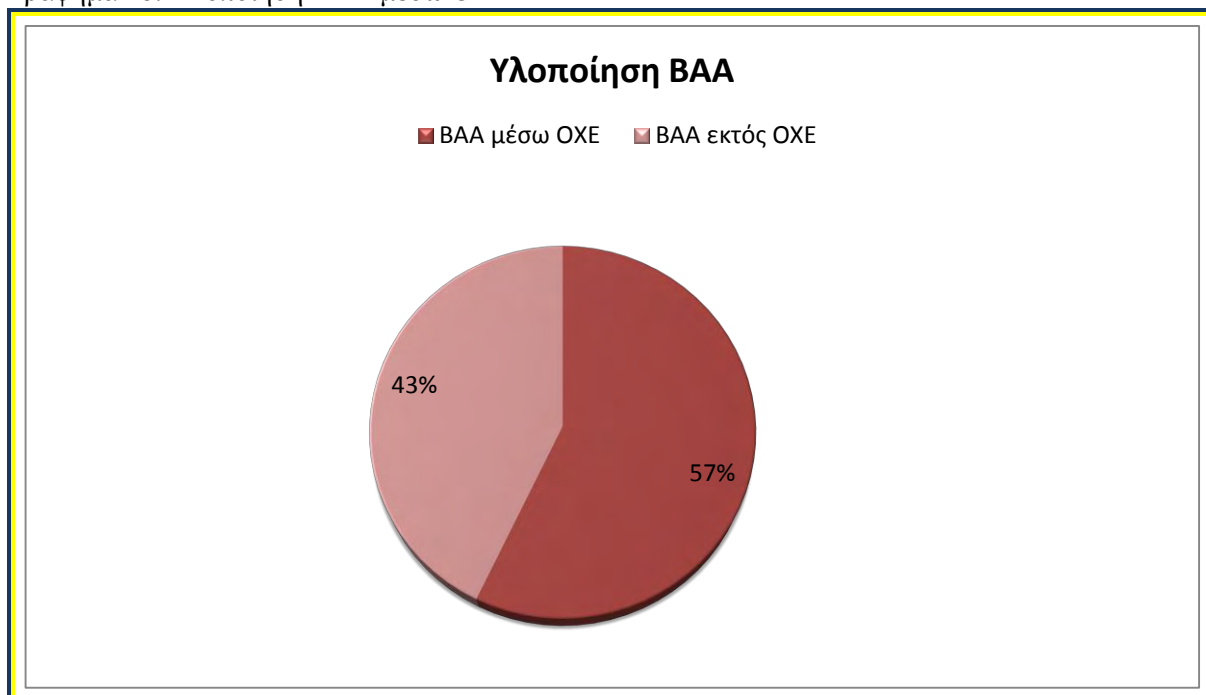
Σχετικά με τα υπόλοιπα ταμεία, τουλάχιστον στις περιπτώσεις που επιλέγονται δεν αναφέρεται το ποσό των πόρων που θα διατεθεί κυρίως γιατί οι ανάγκες θα προσδιοριστούν σε επόμενο στάδιο, είτε κατά την κατάρτιση των ΕΠ είτε των Στρατηγικών ΒΑΑ. Εξάιρεση αποτελεί Τσέχικη Δημοκρατία η οποία επιλέγει την αξιοποίηση και του Τ.Σ. για την επίτευξη ΒΑΑ. Γεγονός πάντως είναι ότι υπάρχει μια περιορισμένη χρήση άλλων ΕΔΕΤ πλην του ΕΤΠΑ. Σε μια μελλοντική έρευνα θα είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον να δει κάποιος, ιδιαίτερα μετά την

υλοποίηση των ΣΒΑΑ, ποιες τελικά πηγές χρηματοδότησης αξιοποιήθηκαν, άλλα ΕΔΕΤ αλλά και ποια η μόχλευση των ιδιωτικών πόρων.

Σύμφωνα με το άρθρο 7 του κανονισμού του ΕΤΠΑ παρ. 2 «*Η ΒΑΑ διενεργείται μέσω των ΟΧΕ όπως αναφέρεται στο άρθρο 36 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 ή μέσω ενός ειδικού επιχειρησιακού προγράμματος, ή μέσω ενός ειδικού ΑΠ, σύμφωνα με το άρθρο 96 εδάφιο 1 στοιχείο γ) του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013*». Στο πλαίσιο αυτό και με βάση τα περιγραφόμενα στα κείμενα των ΣΕΣ, δεκαέξι κ-μ θα αξιοποιήσουν τις ΟΧΕ ως μηχανισμό υλοποίησης της ΒΑΑ (Κροατία, Τσεχική Δημοκρατία, Φινλανδία, Γερμανία, Ελλάδα, Ιταλία, Λετονία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Λετονία, Κάτω Χώρες, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβακία, Σλοβενία, Ισπανία και Σουηδία) ήτοι ποσοστό 57% του συνόλου των 28 κ-μ και συνολικού π/υ 8,9 δις ευρώ ήτοι 57%.

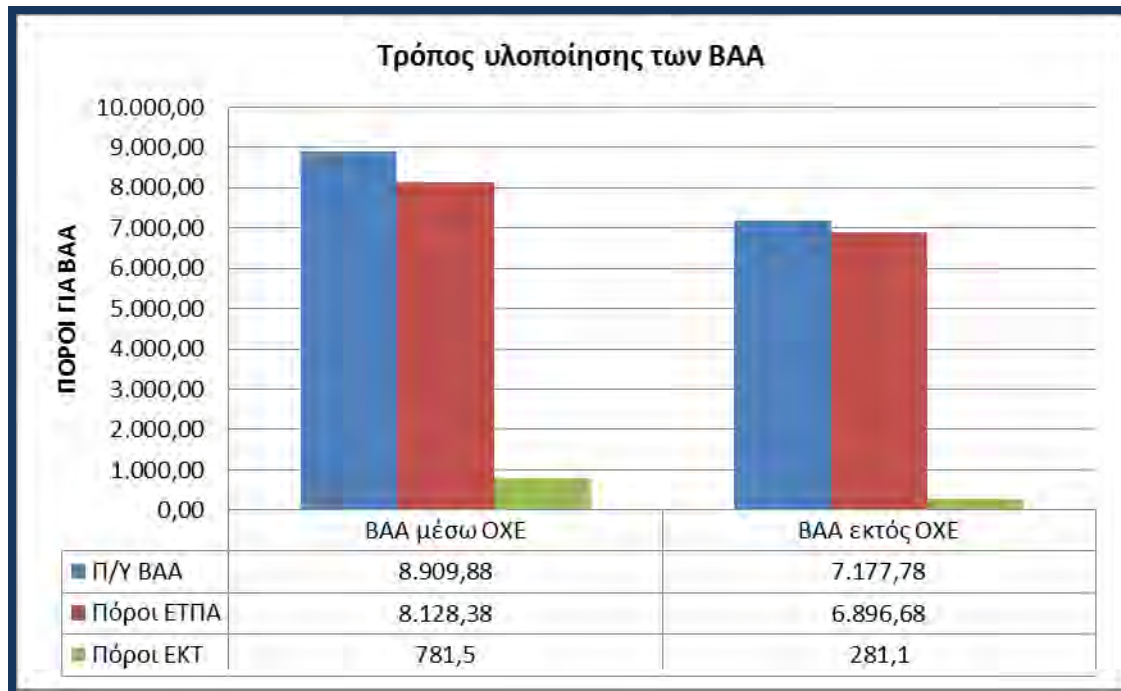
Στα υπόλοιπα κ-μ η ΒΑΑ θα υλοποιηθεί είτε μέσω καθορισμένου ΑΠ του ΕΠ του ΕΤΠΑ (Αυστρία, Βέλγιο/Φλάνδρα, Εσθονία, Ιρλανδία, Ιταλία, Μάλτα, Ρουμανία), είτε μέσω ξεχωριστού ΕΠ κυρίως στα μητροπολιτικά κέντρα (Βέλγιο /Βρυξέλλες, Ουγγαρία, Ιταλία –ΕΠ Μητροπόλεις) είτε κάποια μορφή ολοκληρωμένης στρατηγικής Αστικής Ανάπτυξης Βουλγαρία, Κύπρος, Δανία.

Γράφημα 10: Υλοποίηση ΒΑΑ μέσω ΟΧΕ

Πηγή: ΣΕΣ των κ-μ της ΕΕ

Γράφημα 11: Τρόποι υλοποίησης ΒΑΑ

Πηγή: ΣΕΣ των κ-μ της ΕΕ

Ειδικότερα η Αυστρία επιλέγει να καθορίσει συγκεκριμένο ΑΠ για την ΒΑΑ στο πλαίσιο του ΕΠ/ΕΤΠΑ «Investments in Growth and Employment Austria 2014-2020» στον οποίο θα τίθενται οι προτεραιότητες για την υποστήριξη της ανάπτυξης και εφαρμογής αειφόρου αστικής ανάπτυξης και της αστικής πολιτικής, ώστε να είναι συμβατές και με τους αντίστοιχους στόχους του ÖREK 2011. Το Βέλγιο επιλέγει για την περιφέρεια της Φλάνδρας ξεχωριστό ΑΠ στο ΕΠ/ΕΤΠΑ της Φλάνδρας επικεντρωμένο στην ΒΑΑ, ενώ για την Περιφέρεια της Πρωτεύουσας των Βρυξελλών επιλέγεται ξεχωριστό ΕΠ ΕΤΠΑ «Brussels-Capital Region» και μάλιστα αυτό στο σύνολό του και μέσω ολοκληρωμένων δράσεων, έχει ως στόχο να συμβάλει στην αειφόρο ανάπτυξη της πόλης.

Στη Βουλγαρία, επίσης στο ΕΠ “Regions in Growth” προβλέπεται ξεχωριστός ΑΠ που στοχεύει στην ολοκληρωμένη αστική ανάπτυξη με την έμφαση να δίνεται σε περιοχές των πόλεων που προσδιορίζονται βάσει κριτηρίων ως «περιοχές κοινωνικού κυρίως χαρακτήρα» «ζώνες δημοσίων λειτουργιών με υψηλή δημόσια σημασία» και σε «περιοχές με δυνατότητα οικονομικής ανάπτυξης». Ειδικό ΑΠ που θα συνδυάζει συμπληρωματικές επενδυτικές προτεραιότητες από

διαφορετικούς ΘΣ, στα τέσσερα Αστικά Κέντρα της Κύπρου- Λευκωσίας, Λεμεσού, Λάρνακας και Πάφου- εστιασμένες στους υποβαθμισμένους πυρήνες των ιστορικών κέντρων των πόλεων αυτών επιλέγει και η Κύπρος μέσω του ΕΠ του ΕΤΠΑ «Competitiveness and Sustainable development». Ομοίως, η Δανία δεν αξιοποιεί το εργαλείο των ΟΧΕ στα προγράμματά της, εντούτοις, η απαίτηση του 5% του ΕΤΠΑ για ΒΑΑ επιτυγχάνεται με την ένταξη της ως ΑΠ στο ΕΠ/ΕΤΠΑ «Innovation and Sustainable Growth in Businesses. National Programme for the European Regional Fund – 2014-2020», δίνοντας έμφαση στην αειφόρο αστική πράσινη ανάπτυξη.

Προκειμένου για την κατάρτιση των ΠΕΠ όσον αφορά την ενότητα της ΒΑΑ η Ιταλία δίνει 2 κατευθύνσεις: Ξεχωριστό ΑΠ που να συσχετίζει διάφορους ΘΣ καθώς και την αξιοποίηση του εργαλείου της ΟΧΕ για κάθε αστικό περιβάλλον. Και για τα δύο μοντέλα, θα πρέπει να εξηγηθεί στα ΕΠ η κατανομή των πόρων που προορίζονται για την ΒΑΑ. Ειδικό ΑΠ για την ΒΑΑ σε αντίστοιχα ΕΠ επιλέγουν επίσης τα κ-μ Εσθονία: ΑΠ9 στο ΕΠ «Operational Programme for Cohesion Policy Funding 2014-2020», η Μάλτα στο ΕΠ «"Fostering a competitive and sustainable economy to meet our challenges - Malta», η Ρουμανία στο ΕΠ «Regional Operational Programme», η Ιρλανδία στα ΕΠ: «Border, Midland and Western Regional Operational Programme 2014-2020» και «Southern & Eastern Regional Programme 2014-2020» ενώ η Ισπανία στο ΕΠ «Sustainable growth ERDF 2014-2020», η Σουηδία στο ΕΠ: «South Sweden» για τις περιοχές εκτός της Στοκχόλμης, η οποία διαθέτει το δικό της ΕΠ: «Stockholm».

Η Τσέχικη Δημοκρατία, το Βέλγιο (για την Περιφέρεια της Πρωτεύουσας), η Ιταλία και η Σουηδία (Στοκχόλμη) θα υιοθετήσουν ένα ξεχωριστό ΕΠ για την εφαρμογή της ΒΑΑ. Στην Τσεχική Δημοκρατία η απαίτηση κατανομής τουλάχιστον 5% της χρηματοδότησης από το ΕΤΠΑ στη ΒΑΑ θα επιτευχθεί μέσω της χρήσης του εργαλείου των ΟΧΕ ενώ προβλέπεται και το ΕΠ: «Prague – Growth Pole» που θα συμβάλει στη ΒΑΑ μέσω των ΟΧΕ στις 7 μητροπολιτικές περιοχές. Ωστόσο, στην ΒΑΑ της χώρας θα συμβάλλουν και τα Ολοκληρωμένα Σχέδια Περιφερειακής Ανάπτυξης (IDPA), τα οποία είναι παρόμοια με τις ΟΧΕ. Στην περίπτωση της Ιταλίας προβλέπεται ένα ξεχωριστό εθνικό ΕΠ «National Operational Programme Metropolitan Cities» το οποίο αποτελεί ουσιαστικά την ενιαία Εθνική Στρατηγική για τις πρωτεύουσες των 14 μητροπολιτικών πόλεων της χώρας.

Ωστόσο, από τη συγκριτική ανάλυση των ΣΕΣ προκύπτει ότι υπάρχουν και περιπτώσεις κ-μ στις οποίες ο μηχανισμός εφαρμογής της ΒΑΑ δεν καταγράφεται ούτε ως ΟΧΕ ούτε ως ξεχωριστός ΑΠ κάποιου Εθνικού ή Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν η Σκωτία και η Ουαλία, οι οποίες ναι μεν ακολουθούν το «πνεύμα» των διατάξεων της ΒΑΑ, αλλά έχουν επιλέξει η μεν Σκωτία την δημιουργία ενός Αστικού Δικτύου των 7 πόλεων για την ανάπτυξη πράσινων υποδομών μέσω μιας ολιστικής προσέγγισης, η δε Ουαλία θα αξιοποιήσει πόρους του ΕΤΠΑ σε συγκεκριμένες περιοχές μέσω ειδικής χρηματοδότησης στο πλαίσιο του ΘΣ8, στη βάση ύπαρξης ολοκληρωμένων στρατηγικών χωρικής ανάπτυξης.

❖ Εδαφική Στόχευση

Σύμφωνα με το άρθρο 7 του Κανονισμού του ΕΤΠΑ *«Το ΕΤΠΑ στηρίζει, στο πλαίσιο των ΕΠ, την ΒΑΑ μέσω στρατηγικών που καθορίζουν ολοκληρωμένες δράσεις για την αντιμετώπιση των οικονομικών, περιβαλλοντικών, κλιματικών, δημογραφικών και κοινωνικών προκλήσεων που θίγουν τις αστικές περιοχές, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη την ανάγκη προώθησης των διασυνδέσεων μεταξύ αστικών περιοχών και περιοχών της υπαίθρου»*. Τα στρατηγικά κείμενα αναπτυξιακού και χωροταξικού σχεδιασμού και οι επιμέρους πολιτικές του κάθε κ-μ στα πεδία αυτά οδήγησαν σε πολλές περιπτώσεις και στην επιλογή των τύπων των εδαφών και των παρεμβάσεων που απαιτούνται σε αυτές. Συγκρίνοντας τα κείμενα των ΣΕΣ, όσον αφορά τη γεωγραφική εστίαση των ΒΑΑ προκύπτει ότι στην πλειονότητά τους αφορούν τις αστικές περιοχές αλλά με πολλές διαφορές:

Σε ορισμένα κ-μ δράσεις ΒΑΑ θα υλοποιηθούν ειδικά σε μεγάλες πόλεις όπως στην Αυστρία, η οποία δίνει έμφαση στις μεγάλες πόλεις, όπως αυτές ορίζονται στον Εθνικό Προγραμματισμό για την περιφερειακή και χωροταξική ανάπτυξη της χώρας, ως μηχανές ανάπτυξης στην ευρύτερη περιοχή τους αλλά και της σημασίας τους σε εθνικό επίπεδο. Στο Βέλγιο και συγκεκριμένα στην περιφέρεια της Φλάνδρας επιλέγονται οι 2 μεγάλες πόλεις της Αμβέρσας και της Γάνδης με σημαντικά οικονομικά, περιβαλλοντικά και κοινωνικά προβλήματα, ενώ για τους ίδιους λόγους επιλέγεται και η πρωτεύουσα των Βρυξελλών.

Στην Κροατία ΒΑΑ θα υλοποιηθούν στα επτά μεγαλύτερα αστικά κέντρα με την υψηλότερη συγκέντρωση του πληθυσμού αλλά και την ικανότητα για την υλοποίηση έργων στο πλαίσιο αυτού του μηχανισμού. Στην Κύπρο στα 4 αστικά κέντρα Λευκωσία-Λεμεσός-Λάρνακα-Πάφος και ειδικότερα στους υποβαθμισμένους πυρήνες των ιστορικών κέντρων των πόλεων αυτών. Στην Φιλανδία στο πλαίσιο της ΒΑΑ καλύπτονται οι 6 μεγαλύτερες πόλεις οι οποίες έχουν προχωρήσει στην δημιουργία Δικτύου και στην κατάρτιση Στρατηγικής 6ΑΙΚΑ με στόχο την δημιουργία νέου Know-How, επιχειρήσεων και θέσεων εργασίας στη χώρα.

Η Αγγλία θα εφαρμόσει κυρίως τις δράσεις ΒΑΑ στο Λονδίνο, ενώ θα απευθυνθεί στις αστικές αρχές στην Αγγλία με πληθυσμό άνω των 600.000 να υποβάλουν προτάσεις για την υλοποίηση ολοκληρωμένων δράσεων για ΒΑΑ. Η Σκωτία έχει ήδη δημιουργήσει το Δίκτυο των 7 πόλεων με στόχο την προώθηση της τεχνολογίας Smart City στις πόλεις αυτές, ενώ επιδιώκει το δίκτυο να συμπεριλάβει και όγδοη πόλη προς ενίσχυση του διεθνούς τους προφίλ.

Για την Ελλάδα, όπως αναλυτικά έχει περιγραφεί στην ενότητα..., προβλέπεται η εφαρμογή ΒΑΑ σε αστικές περιοχές που εντάσσονται σε ένα από τα επίπεδα του Χωροταξικού Σχεδιασμού της Χώρας και ειδικότερα οι περιοχές εφαρμογής Ρυθμιστικού Σχεδίου ή περιοχές που έχουν προσδιοριστεί ως περιοχές παρεμβάσεων αστικής ανασυγκρότησης στα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, στα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια ή σε Σχέδια Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης, κατά την κείμενη ελληνική νομοθεσία και επιπλέον όσες ορίζονται με βάση τα όρια Δημοτικής Ενότητας ή όρια Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου ή Ρυθμιστικού Σχεδίου και ο πληθυσμός τους ξεπερνά τους 10.000 κατοίκους. Περαιτέρω και στα ανωτέρω πλαίσια λαμβάνονται υπόψη οι περιοχές που αντιμετωπίζουν έντονες προκλήσεις, περιλαμβάνουν ζώνες αποβιομηχάνισης, περιοχές αστικής φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού καθώς και περιοχές αλλαγών χρήσεων γης και αυθαίρετης δόμησης.

Η Ολλανδία θα υλοποιήσει ΒΑΑ στις 4 μεγάλες πόλεις της χώρας στο Άμστερνταμ, Ρότερνταμ, Ουτρέχτη και τη Χάγη (η λεγόμενη G-4). Οι τέσσερις μεγάλες πόλεις έχουν επιλεγεί λόγω της ανάγκης εστίασης, συνέχειας, των προβλημάτων που είναι πιο εκτεταμένα από ότι σε άλλες πόλεις, της σύνδεσης των προγραμμάτων που υλοποιήθηκαν κατά τις προηγούμενες προγραμματικές

περιόδους αλλά και επειδή συγκροτούν κρίσιμη μάζα που είναι απαραίτητη για αποτελεσματική οικονομικά αποδοτική ΒΑΑ.

Αρκετά κ-μ επιλέγουν ως κλίμακα εφαρμογής της ΒΑΑ τις μητροπολιτικές τους περιοχές. Ειδικότερα στην Τσέχικη Δημοκρατία επιλέγονται οι 7 μεγαλύτερες μητροπολιτικές περιοχές εθνικής σημασίας όπως αυτές ορίζονται στην Στρατηγική Περιφερειακής Ανάπτυξης της χώρας, στην Πορτογαλία, η στήριξη για την ΒΑΑ θα αφορά τις δύο μητροπολιτικές περιοχές Λισαβόνας και Πόρτο (οι οποίες αντιπροσωπεύουν από κοινού το 43% του πληθυσμού αλλά μόνο το 5% της επικράτειας) και άλλα σημαντικά αστικά κέντρα, όπως ορίζονται στην εθνική στρατηγική χωροταξίας. Στη Γερμανία εναπόκειται σε καθένα από τα ομόσπονδα κρατίδια να επιλέξει τις αστικές περιοχές που θα εφαρμοστούν δράσεις ΒΑΑ με την έμφαση πάντως να δίνεται σε εγκαταλελειμμένες περιοχές (και βιομηχανικές) των αστικών περιοχών, στην ενίσχυση και ελκυστικότητα μικρότερων και μεσαίων πόλεων, αλλά και σε πιο μειονεκτικές αστικές και αγροτικές περιοχές. Στην Ιρλανδία δράσεις ΒΑΑ θα εφαρμοστούν στα βασικά αστικά κέντρα ανάπτυξης που χαρακτηρίζονται ως Πύλες (Gateways) και Πόλεις Κόμβοι (Hub Towns) με βάση την Εθνική Χωροταξική Στρατηγική της Χώρας.

Οι αστικές περιοχές της Ιταλίας στις οποίες θα εφαρμοστούν παρεμβάσεις ΒΑΑ αναφέρονται σε 2 τύπους εδαφών: στις δέκα μητροπολιτικές πόλεις όπως ορίζονται και στο Εθνικό Δίκαιο: Μπάρι, Μπολόνια, Γένοβα, τη Φλωρεντία, το Μιλάνο, τη Νάπολη, τη Ρώμη, το Τορίνο και Βενετία Περιφέρεια της Καλαμπρίας) και τέσσερις μητροπολιτικές πόλεις που προσδιορίζονται από τις περιοχές με ειδικό καθεστώς (Κάλιαρι, Κατάνια, Messina, Palermo). Στην Γαλλία επιλέγονται πρωταρχικά η κλίμακα των μητροπολιτικών περιοχών της χώρας για εφαρμογή ΒΑΑ μέσω των νέων «συμβάσεων πόλης»,

Αλλά κ-μ τα στοχεύουν σε συνδυασμό μεγάλων και μικρότερων αστικών κέντρων όπως στην περίπτωση της Αυστρίας που δεν καλύπτονται μόνο οι μεγάλες πόλεις με δράσεις αλλά και μικρότερα περιφερειακά κέντρα. Στη Δανία, όλοι οι δήμοι με περισσότερους από 30.000 κατοίκους είναι επιλέξιμοι να υποβάλουν αίτηση στο πλαίσιο του ΑΠΒΑΑ καθώς θεωρείται ότι ο πληθυσμός αυτό αποτελεί κρίσιμο μέγεθος για την προετοιμασία και υλοποίηση ολοκληρωμένων δράσεων. Ομοίως, στην Ισπανία επιλέγονται σε εθνικό επίπεδο οι πόλεις και οι λειτουργικές

αστικές περιοχές άνω των 20.000 κατοίκων, οι οποίες διαθέτουν επαρκή διοικητική ικανότητα για την ανάπτυξη ολοκληρωμένων στρατηγικών και επιπλέον θεωρείται ότι αποτελούν την κρίσιμη μάζα προκειμένου να υπάρξει σημαντικός αντίκτυπος των παρεμβάσεων αλλά και να διασφαλιστεί η χρηστή διακυβέρνηση. Στην Εσθονία επιλέγεται η εφαρμογή ΒΑΑ σε αστικές περιοχές με πληθυσμό άνω των 50.000 κατ, αλλά και λειτουργικές περιοχές εκτός των περιοχών Ταλίν και Ταρτού με στόχο την άρση σημαντικών εμποδίων στην αναπτυξιακή διαδικασία των αστικών περιοχών.

Η Σουηδία θα παρέμβει με ΒΑΑ στις αστικές περιοχές πληρούν την ελάχιστη απαίτηση των 60.000 κατοίκων ως μιας κρίσιμης πληθυσμιακής μάζας και οι οποίες περιλαμβάνονται στις Περιφέρειες Λειτουργικής Ανάλυσης (FA), δηλ λειτουργικά καθορισμένες περιφέρειες της αγοράς εργασίας με βάση τις μετακινήσεις μεταξύ των γειτονικών δήμων όπως αναφέρθηκε. Η παρέμβαση μπορεί να αφορά σε πολλαπλούς πυρήνες μιας αστικών περιοχής ή μια ολόκληρη αστική περιοχή ή τμήμα αυτής. Όπως χαρακτηριστικά τονίζεται «η σημασία της αστικής ανάπτυξης σημαίνει ότι το κριτήριο οριοθέτησης δεν μπορεί να είναι διοικητικό αλλά λειτουργικό. Στο Λουξεμβούργο στις 3 αστικές περιοχές όπως αυτές προσδιορίζονται στην Στρατηγική Εδαφικής ανάπτυξης της χώρας,

Για την Λετονία, όπως αναφέρθηκε, η Στρατηγική Βιώσιμης Ανάπτυξης της Λετονίας "Latvija 2030" ορίζει ένα δίκτυο από 9 κέντρα εθνικής σημασίας (πόλεις), ως βάση για μια πολυκεντρική οικιστική δομή, οι οποίες θα πρέπει να ενισχυθούν για να μειωθεί η σημερινή συγκέντρωση της ανάπτυξης γύρω από την πρωτεύουσα πόλη της Ρίγας.

Στη Λιθουανία επιλέγονται καθορισμένα τμήματα των 5 μεγάλων πόλεων όπου ο πληθυσμός κυμαίνεται μεταξύ 30.000 και 40.000 και ειδικές περιοχές όπου οι δράσεις ΒΑΑ καλύπτουν ζητήματα περιφερειακής ανάπτυξης. Στη Σλοβακία οι πόλεις και οι κωμοπόλεις που προτείνονται να υποστηριχθούν μέσω ΒΑΑ είναι η Μπρατισλάβα²⁶⁹, το Košice και τα όλες τις περιφερειακές πρωτεύουσες της Σλοβακίας, τόσο τα αστικά κέντρα όσο και οι λειτουργικές περιοχές αυτών και

²⁶⁹Η πρωτεύουσα της Μπρατισλάβα είναι το κέντρο της ύψιστης σημασίας όπου συγκεντρώνονται οι σημαντικότεροι εκπαιδευτικοί, ερευνητικοί, υγειονομικοί, οικονομικοί, πολιτιστικοί και άλλοι θεσμοί εθνικής εμβέλειας. Το δεύτερο σημαντικότερο κέντρο είναι το Κόσιτσε ακολουθούμενο από τις περιφερειακές πρωτεύουσες Μπάνσκα Μπίστριτσα, Νίτρα, Πρέσοφ, Τρέντιν, Τρανβα και Ζιλίνα, τα οποία είναι κέντρα τόσο διεθνής όσο και εθνικής εμβέλειας

πάντως για τον προσδιορισμό τους πρέπει να ακολουθούνται τα οριζόμενα στο Πλαίσιο Χωροταξικής Ανάπτυξης της Σλοβακίας²⁷⁰ (Concept of the Territorial Development of Slovakia –CTDS), που είναι το ιεραρχικά ανώτερο εργαλείο χωροταξικού σχεδιασμού στην Σλοβακία και έχει καθορίσει τους σημαντικότερους τομείς της αστικής ανάπτυξης.

Με βάση τις κατευθύνσεις και της επιδιώξεις της Στρατηγικής Χωρικής Ανάπτυξης της Σλοβενίας για πολυκεντρική ανάπτυξη, 11 αστικοί δήμοι είναι επιλέξιμοι για την εφαρμογή BAA και ειδικότερα τρία κέντρα διεθνούς σημασίας (Λιουμπλιάνα, Μάριμπορ και Κοπερ), πέντε κέντρα εθνικής σημασίας (Kranj, Ptuj, Velenje, Celje και Nova Gorica), που είναι οι πόλεις με ευρύτερες αστικές περιοχές, και τρία κέντρα εθνικής σημασίας, οι οποίες αντιπροσωπεύουν σημαντική εξέλιξη κόμβων εκτός των κυρίων αξόνων ανάπτυξης (Νόβο Μέστο/ Novo mesto), Σλόβεν Γκραντέτς/ Slovenj Gradec και Murska Sobota). Η Ουαλία επιλέγει να καλύψει με BAA αστικές και αγροτικές περιοχές και τις λειτουργικές αυτών ενώ στην Πολωνία επιλέγονται πόλεις, αστικές περιοχές, λειτουργικές περιοχές αυτών με βάση το έγγραφο του Υπουργείου Περιφερειακής Ανάπτυξης «Κριτήρια Οριοθέτησης των Αστικών Λειτουργικών Περιοχών των Επαρχιακών Κέντρων»

Στην Ρουμανία για τον προσδιορισμό των αστικών περιοχών εφαρμογής δράσεων BAA λαμβάνεται υπόψη η συμβολή των πόλεων στην κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη των περιφερειών, η προώθηση μιας ολοκληρωμένης πολιτικής προσέγγισης για την τοπική ανάπτυξη και η διοικητική ικανότητα των τοπικών αρχών να εφαρμόσουν ολοκληρωμένες στρατηγικές αστικής ανάπτυξης, συνεχίζοντας την προσπάθεια περαιτέρω ενίσχυσης των πόλων ανάπτυξης. Στην Ουγγαρία επιλέγονται οι κομητείες που καλύπτουν τις περισσότερες αστικές περιοχές και η Βουδαπέστη για να αναπτύξουν μια Ολοκληρωμένη Στρατηγική για την ανάπτυξή των λιγότερο αναπτυγμένων περιοχών τους.

²⁷⁰ (Concept of the Territorial Development of Slovakia – CTDS), ως ιεραρχικά υψηλότερο εργαλείο χωροταξικού σχεδιασμού, έχει καθορίσει τους σημαντικότερους τομείς της αστικής ανάπτυξης βάσει της συνολικής αξιολόγησης του συστήματος διακανονισμού στη Σλοβακία. Αυτό έχει οριστεί ως το κύριο κριτήριο για τον προσδιορισμό των αστικών περιοχών που πρέπει να υποστηριχθούν, καθώς το CTDS είναι ένα εξαντλητικό, συστηματικά συζητημένο και μακροχρόνιο έγγραφο που έχει εγκριθεί από την κυβέρνηση της Σλοβακίας, το οποίο ενημερώνεται τακτικά. (European Commission, 2014: 281)

Τέλος σε ορισμένα κ-μ της ΕΕ η έμφαση στα πλαίσια της ΒΑΑ δίνεται σε αστικές περιοχές με έντονα κοινωνικά προβλήματα όπως στη Βουλγαρία που εστιάζεται σε αστικές περιοχές που χαρακτηρίζονται ως περιοχές κοινωνικού κυρίως χαρακτήρα, ζώνες δημοσίων λειτουργιών με βαρύνουσα σημασία και περιοχές με δυνατότητα οικονομικής ανάπτυξης, ακολουθώντας ένα μοντέλο πολυκεντρικής ανάπτυξης του δικτύου πόλεων, λαμβάνοντας υπόψη τις προβλέψεις των Ολοκληρωμένων Σχεδίων για την Αστική Αναζωογόνηση και Ανάπτυξη (Integrated Plan for Urban Regeneration and Development –IPURD). Αντίστοιχα και στη Μάλτα για τον προσδιορισμό των αστικών περιοχών θα ληφθούν υπόψη παράγοντες όπως το υψηλό επίπεδο ανεργίας, το υψηλό ποσοστό κινδύνου φτώχειας και η παρουσία έντονων κοινωνικών προβλημάτων, το επίπεδο της οικονομικής δραστηριότητας, κυρίως η δυνατότητα προσέλκυσης εμπορικών δραστηριοτήτων και η δημιουργία θέσεων εργασίας στον τομέα του τουρισμού. Στον πίνακα αποτυπώνονται συγκεντρωτικά οι περιοχές που επιλέγονται για την εφαρμογή στρατηγικών ΒΑΑ.

Πίνακας 11: Εδαφική Εστίαση των παρεμβάσεων της ΒΑΑ στα κ-μ της ΕΕ

K-M	Εδαφική Εστίαση
Αυστρία	➤ Πόλεις ή και αστικές περιοχές
Βέλγιο	➤ Φλάνδρα: Αμβέρσα και Γάνδη ➤ Πόλη των Βρυξελλών
Βουλγαρία	➤ Αστικές περιοχές που χαρακτηρίζονται ως περιοχές κοινωνικού κυρίως χαρακτήρα, Ζώνες δημοσίων λειτουργιών με υψηλή σημασία ➤ Περιοχές με δυνατότητα οικονομικής ανάπτυξης. ➤ Έμφαση και στην ανάπτυξη διασυνδέσεων αστικών- αγροτικών περιοχών
Κροατία	➤ Στα 7 μεγαλύτερα αστικά κέντρα της Κροατίας
Κύπρος	➤ Αστικές περιοχές (οι περιοχές που καλύπτονται από τα Τοπικά Σχέδια των πόλεων και ειδικότερα στα τέσσερα Αστικά Κέντρα της Κύπρου (Λευκωσία, Λεμεσός, Λάρνακα, Πάφος) με εστίαση στους υποβαθμισμένους πυρήνες των ιστορικών κέντρων
Τσέχικη Δημοκρατία	➤ Οι μεγαλύτερες μητροπολιτικές περιοχές εθνικής σημασίας, βάσει του ορισμού τους στο Strategy for Regional Development of the Czech Republic 2014–2020 (SRD). Οι πυρήνες των μητροπολιτικών περιοχών (περιοχές με συγκεντρώσεις άνω των 300.000 κατοίκων) είναι οι μεγαλύτερες πόλεις της Τσεχικής Δημοκρατίας (Πράγα, Μπρνο, Οστράβα, Πίλσεν), συμπεριλαμβανομένης της λειτουργικής τους ενδοχώρας. ➤ Λόγω της συγκέντρωσης του πληθυσμού και εν μέρει κοινών προβλημάτων, στα κέντρα αυτά προστίθενται και οι οικισμοί Ústí nad Labem-Chomutov, Olomouc και Hradec Králové-Pardubice.
Δανία	➤ Αστικές περιοχές με πληθυσμό άνω των 30.000 κατοίκων που αντιστοιχεί στον ορισμό των πόλεων ανάπτυξης και παραγωγής που χρησιμοποιούνται στο National Plan Statement.2013
Εσθονία	➤ Αστικές περιοχές με πληθυσμό άνω των 50.000 κατ– Λειτουργικές περιοχές
Φιλανδία	➤ Στις 6 μεγαλύτερες πόλεις 6ΑΙΚΑ Ελσίνκι, Espoo, Vantaa, Oulu, Tampere, Turku
Γαλλία	➤ Πρωταρχικά επιλέγονται οι Μητροπολιτικές περιοχές της χώρας
Γερμανία	➤ Αστικές περιοχές- λειτουργικές περιοχές / μητροπολιτικές περιοχές, μικρές και μεσαίες πόλεις
Ελλάδα	➤ Αστικές περιοχές

Ουγγαρία	➤ Οι πόλεις με δικαίωμα κομητείας (σε επίπεδο επαρχίας) County-City και η πόλη της Βουδαπέστης
Ιρλανδία	➤ Αστικά κέντρα που χαρακτηρίζονται ως πύλες ή κόμβοι
Ιταλία	➤ Στις 10 μητροπολιτικές πόλεις, στις 4 μητροπολιτικές που προσδιορίζονται ως περιοχές με ειδικό καθεστώς μέσω του ΕΠ "Μητροπολιτικές Πόλεις" και σε μεσαίου μεγέθους πόλεις και αστικά κέντρα.
Λετονία	➤ Το Δίκτυο των 9 κέντρων εθνικής σημασίας όπως αυτά ορίζονται στην Στρατηγική Βιώσιμης Ανάπτυξης της Λετονίας "Latvija 2030"
Λιθουανία	➤ Σε καθορισμένα τμήματα των 5 μεγάλων πόλεων με πληθυσμό 30.000 έως 40.000 κατοίκους.
Λουξεμβούργο	➤ Σε αστικές περιοχές του Λουξεμβούργου
Μάλτα	➤ Αστικές περιοχές
Ολλανδία	➤ Στις 4 μεγάλες πόλεις της χώρας στο Άμστερνταμ, Ρότερνταμ, Ουτρέχτη και τη Χάγη (η λεγόμενη G-4)
Πολωνία	➤ Αστικές λειτουργικές περιοχές και υποχρεωτικά στις πρωτεύουσες των επαρχιών και λειτουργικές περιοχές αυτών
Πορτογαλία	➤ Μητροπολιτικές Περιοχές της Λισαβόνας και του Πόρτο και τα αστικά κέντρα που διαμορφώνουν το αστικό σύστημα της χώρας (κέντρα υψηλού επιπέδου) όπως αυτά περιγράφονται στην Χωροταξική Πολιτική της Χώρας και στα Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια ➤ Σύμφωνα με την Στρατηγική για τις βιώσιμες πόλεις 2020 (CS 2020)/ Estratégia Cidades Sustentáveis 2020 (CS 2020)
Ρουμανία	➤ Αστικές περιοχές με προτεραιότητα στους πόλους ανάπτυξης
Σλοβακία	➤ Οι πόλεις και οι κωμοπόλεις: Μπρατισλάβα, το Košice ως αστικά κέντρα υψίστης σημασίας αλλά και όλες οι περιφερειακές πρωτεύουσες της Σλοβακίας, τόσο τα αστικά κέντρα όσο και οι λειτουργικές περιοχές αυτών, όπως προσδιορίζονται στο CTDS, ως ιεραρχικά υψηλότερο εργαλείο χωροταξικού σχεδιασμού.
Σλοβενία	➤ 11 αστικές περιοχές τμήμα του πολυκεντρικού συστήματος της χώρας σύμφωνα με την Στρατηγική χωρικής Ανάπτυξης της χώρας και ειδικότερα τρία κέντρα διεθνούς σημασίας, πέντε κέντρα εθνικής σημασίας, που είναι οι πόλεις με ευρύτερες αστικές περιοχές, και τρία κέντρα εθνικής σημασίας, οι οποίες αντιπροσωπεύουν σημαντικούς κόμβους εκτός των κυρίων αξόνων ανάπτυξης
Ισπανία	➤ Πόλεις και λειτουργικές αστικές περιοχές άνω των 20.000 κατοίκων
Σουηδία	➤ Αστικές λειτουργικές περιοχές με προτεραιότητα στις Περιφέρειες Λειτουργικής Ανάλυσης

Ηνωμένο Βασίλειο	➤ Αγγλία: αστικές περιοχές με πληθυσμό άνω των 600.000 κατοίκων ➤ Σκωτία: οι 7 πόλεις που δημιούργησαν την Συμμαχία πόλεων ➤ Ουαλία: Αστικές /Αγροτικές και λειτουργικές περιοχές αυτών ➤ Βόρειο Ιρλανδία

Πηγή: Δεδομένα των ΕΣ ΤΩΝ 28 κ-μ- Ίδια Επεξεργασία.

Η εδαφική διάσταση διαπνέει τις ΣΕΣ των κ-μ και ειδικότερα την ΒΑΑ για την περίοδο 2014-2020 δίνοντας έμφαση όχι απλά και μόνο σε αστικές περιοχές αλλά και σε λειτουργικές περιοχές αυτών, μητροπόλεις, πόλοι ανάπτυξης, δίκτυα πόλεων, αλλά και στη σχέση αστικών και αγροτικών περιοχών, ξεφεύγοντας από το σχεδιασμό παρεμβάσεων ΒΑΑ σε ένα στενό εδαφικό πλαίσιο. Διαπιστώνεται έτσι ότι σε ένα μεγάλο αριθμό κ-μ υφίσταται ο εκ των προτέρων σχεδιασμός για τους τύπους εδαφών που προτείνονται για ενίσχυση μέσω της ΒΑΑ, ενώ είναι κοινή διαπίστωση η σημασία της αστικής ανάπτυξης στην εν γένει ανάπτυξη των περιφερειών και κατ'επέκταση των αντίστοιχων κ-μ της ΕΕ. Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η δημιουργία δικτύων μεταξύ πόλεων που δεν αποτελούν πάντα λειτουργική αστική περιοχή, με χαρακτηριστική περίπτωση την Φιλανδία, όπως αναφέρθηκε, όπου το δίκτυο απαρτίζεται όλες τα μεγαλύτερες πόλεις της χώρας έχοντας κοινή στρατηγική, αλλά και η περίπτωση της Σκωτίας με το δίκτυο «Συμμαχία των πόλεων (Cities Alliance) και της Λετονίας.

Ορισμένα κ-μ όπως η Δανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, και η Βουλγαρία αντιμετωπίζουν στο πλαίσιο της ΒΑΑ και το ζήτημα των σχέσεων μεταξύ αγροτικών και αστικών περιοχών, ενώ σημαντικό μέρος των κ-μ εστιάζουν σε λειτουργικές αστικές περιοχές όπως π.χ. στην Πολωνία, στην Ισπανία, η Εσθονία, στη Γερμανία, στην Πολωνία, στη Σλοβακία, Σουηδία, Η/Β Ουαλίας σύμφωνα και με τον Κανονισμό του ΕΤΠΑ. Πολλά κράτη μέλη ενθαρρύνουν ρητά τις πόλεις τους να ενισχύσουν τη συνεργασία τους με τους γειτονικούς δήμους και, ως εκ τούτου, να προωθήσουν τις αστικές και αγροτικές συνδέσεις και τον λειτουργικό συντονισμό στις μητροπολιτικές περιοχές. Στη Δανία είναι υποχρεωτικό να συμπεριληφθούν, τόσο οι αστικές όσο και οι αγροτικές ανάγκες, σε μια αστική στρατηγική. Ομοίως, στη ΣΕΣ της Τσεχίας περιγράφεται ότι οι Στρατηγικές Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης που θα καταρτιστούν για καθεμιά από τις καθορισμένες μητροπολιτικές περιοχές/πόλεις, θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους τις ανάγκες τόσο των αστικών όσο και των αγροτικών περιοχών.

Ένα ακόμη χαρακτηριστικό στοιχείο της ΒΑΑ, όπως αποτυπώνεται στις ΣΕΣ των κ-μ αποτελεί η υιοθέτηση του πολυκεντρικού μοντέλου ανάπτυξης και των πόλων ανάπτυξης. Η Βουλγαρία, η Ιρλανδία, η Λετονία, η Πορτογαλία, η Ρουμανία, η Σλοβενία, στηρίζουν την ανάπτυξή τους στο μοντέλο αυτό. Άλλωστε η προώθηση της πολυκεντρικής και ισόρροπης ανάπτυξης είναι μια από τις προτεραιότητες που θέτει το κείμενο «Εδαφική Ατζέντα 2020» και είναι ενδεικτικό της προσπάθειας για την υιοθέτηση της προσέγγισης της εδαφικής διάστασης της ανάπτυξης (ΤΑ 2020, 2011).

❖ Κριτήρια επιλογής περιοχών παρεμβάσεων ΒΑΑ

Το άρθρο 7 του Κανονισμού 1301/2013 παρ.3 ορίζει ότι *«Λαμβάνοντας υπόψη τη συγκεκριμένη χωρική κατάστασή του, κάθε κράτος μέλος ορίζει, στο Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης του, τις βασικές αρχές για την επιλογή των αστικών περιοχών στις οποίες πρόκειται να εφαρμοστούν ολοκληρωμένες δράσεις ΒΑΑ και την ενδεικτική κατανομή για τις εν λόγω δράσεις σε εθνικό επίπεδο»*. Για την επιλογή των εδαφών στις οποίες θα εφαρμοστούν δράσεις ΒΑΑ τα κ-μ έχουν υιοθετήσει δύο διαφορετικές προσεγγίσεις, τουλάχιστον σε όσα ΣΕΣ περιγράφονται. Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι περιοχές καθορίζονται ήδη ως μέρος της συμφωνίας εταιρικής σχέσης ή περιγράφεται ότι θα προσδιοριστούν στα αντίστοιχα ΕΠ κατά τη φάση κατάρτισης αυτών. Ενδιαφέρον έχει να δει κάποιος αν τελικά οι περιοχές που είχαν προσδιοριστεί εκ των προτέρων στις ΣΕΣ, εξακολούθησαν να αποτελούν επιλογή και στα ΕΠ που καταρτίστηκαν στην συνέχεια ή περαιτέρω αν τα ίδια εδάφη αποτέλεσαν τις περιοχές παρέμβασης στις Στρατηγικές ΒΑΑ που καταρτίστηκαν ή υπήρχε απόκλιση από τις αρχικές επιλογές. Στις περισσότερες περιπτώσεις, όπου ακολουθείται ο εκ των προτέρων σχεδιασμός, η επιλογή συνδέεται με εθνικά κριτήρια για την ταξινόμηση των αστικών κέντρων ή άλλων τομέων προτεραιότητας (π.χ. στη Βουλγαρία, η επιλεξιμότητα συνδέεται με τρεις βαθμίδες αστικών κέντρων).

Πίνακας 14: Κριτήρια Επιλογής περιοχών εφαρμογής της ΒΑΑ

Κ-Μ	ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ	ΑΡΧΕΣ – ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΒΑΑ
Αυστρία	OXI	➤ Συμβατότητα και συμπληρωματικότητα των προτεινόμενων στρατηγικών ανάπτυξης με τις περιφερειακές και εθνικές στρατηγικές, ➤ Διοικητική εμπειρία στην υλοποίηση ολοκληρωμένων πράξεων και στη διαχείριση έργων ΕΤΠΑ και ΕΚΤ, ➤ Ύπαρξη υφιστάμενων διοικητικών δομών
Βέλγιο	NAI	➤ Αμβέρσα και Γάνδη ως μεγάλες πόλεις που αντιμετωπίζουν σημαντικά προβλήματα στους τομείς της οικονομίας, του περιβάλλοντος, της εκπαίδευσης καθώς και ζητήματα φτώχειας.
Βουλγαρία	OXI	➤ Σύμφωνα με τις προβλέψεις των Ολοκληρωμένων Σχεδίων για την Αστική Αναζωογόνηση και Ανάπτυξη (Integrated Plan for Urban Regeneration and Development)
Κροατία	NAI	➤ Ύπαρξη σύνθετων αστικών προβλημάτων στην προτεινόμενη περιοχή παρέμβασης, ➤ Δημιουργία αποτελεσματικής εταιρικής σχέσης, ➤ Ικανότητες της Αστικής Αρχής και των εταίρων για την προετοιμασία και εφαρμογή των στρατηγικών μέσω ΟΧΕ, ➤ Ωριμότητα των έργων που εμπίπτουν στο θεματικό πεδίο της ΟΧΕ
Κύπρος	NAI	➤ Με βάση τα Τοπικά Σχέδια τα οποία έχουν εγκριθεί από το Πολεοδομικό Συμβούλιο της Χώρας, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο Νόμο περί Πολεοδομίας και Χωροταξίας
Τσέχικη Δημοκρατία	NAI	➤ Περιγράφονται στο Strategy for Regional Development of the Czech Republic 2014–2020 (SRD) ➤ Οι επιλεγείσες μητροπολιτικές περιοχές παράγουν περισσότερο από το 55% του ΑΕΠ της χώρας, περιέχουν πάνω από το 45% του πληθυσμού και οι οικισμοί έχουν καίρια σημασία για την Τσεχική Δημοκρατία όσον αφορά την οικονομική ανάπτυξη και τη διεθνή ανταγωνιστικότητα. Επιπλέον παρατηρείται συγκέντρωση λειτουργιών υψηλής τάξης (π.χ. διοίκηση, χρηματοπιστωτικός τομέας, επιστήμη, έρευνα και ανάπτυξη, τριτοβάθμια εκπαίδευση, υποδομή, πολιτισμός και δομές διαχείρισης)
Δανία	OXI	➤ Πληθυσμιακό κριτήριο των 30.000 κατοίκων σε πόλεις όπως αυτές ορίζονται στο National Plan Statement 2013

Εσθονία	OXI	➤ Πληθυσμιακό κριτήριο των 50.000 κατοίκων. Κατά τον προσδιορισμό του ακριβούς πεδίου εφαρμογής μιας αστικής περιοχής, θα ληφθεί υπόψη η αστική εξάπλωση και η έκταση των καθημερινών μετακινήσεων –ανταλλαγών στη λειτουργική περιοχή.
Φιλανδία	NAI	➤ ΟΙ 6 μεγαλύτερες πόλεις της χώρας που επιλέγονται αφού αποτελούν τα κέντρα έρευνας, ανάπτυξης και καινοτομίας και έχουν έτσι μεγάλη σημασία για την εθνική οικονομία, αντιμετωπίζουν κοινές προκλήσεις όπως η ανάπτυξη καλύτερων υπηρεσιών, προώθηση της ανταγωνιστικότητας, ανοικτές και βιώσιμες πρακτικές
Γαλλία	OXI	➤ Όπως περιγράφονται στο «Σχέδιο της Αειφόρου Πόλης» και στην μεταρρύθμιση της Αστικής Πολιτικής το 2014
Γερμανία	OXI	➤ Βάση θα αποτελέσουν οι κοινωνικοοικονομικές αναλύσεις των κρατιδίων δίνοντας έμφαση σε αστικές, διαρθρωτικά οικονομικά και κοινωνικά μειονεκτικές περιοχές όπως εγκαταλελειμμένες βιομηχανικές περιοχές
Ελλάδα	OXI	➤ Περιοχές εφαρμογής ΡΣ ή περιοχές που έχουν προσδιοριστεί ως περιοχές παρεμβάσεων αστικής ανασυγκρότησης στα ΠΠΧΣΑΑ Ή ΓΠΣ, Η ΣΟΑΠ κατά την κείμενη ελληνική νομοθεσία. ➤ Ορίζονται με βάση τα όρια ΔΕ Ή ΓΠΣ και ο πληθυσμός τους ξεπερνά τους 10.000 κατοίκους. ➤ Αντιμετωπίζουν έντονες προκλήσεις: οικονομικές/ περιβαλλοντικές/ κλιματικής αλλαγής/ δημογραφικές/ λειτουργικής οργάνωσης της πόλης. ➤ Περιλαμβάνουν ζώνες αποβιομηχάνισης, περιοχές που περισσότερο δοκιμάζονται από την οικονομική κρίση με τα συνακόλουθα φαινόμενα αστικής φτώχειας και υψηλών ποσοστών ανεργίας και κοινωνικού αποκλεισμού, ή περιοχές αλλαγών χρήσεων γης και αυθαίρετης δόμησης.
Ουγγαρία	OXI	➤ Λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές των κομητειών και της Βουδαπέστης σύμφωνα με το Regional Selection System (TKR)
Ιρλανδία	OXI	➤ Σύμφωνα με την Εθνική Χωροταξική Στρατηγική της Ιρλανδίας (National Spatial Strategy for Ireland 2002 – 2020): τα βασικά αστικά κέντρα ανάπτυξης ως Πύλες (Gateways) και Πόλεις Κόμβοι (Hub Towns)
Ιταλία	NAI	➤ Ο νόμος 7 Απριλίου 2014, ν. 56, σχετικά με μητροπολιτικές πόλεις, επαρχίες, δημοτικές ενώσεις και δημοτικές συγκεντρώσεις ➤ Το κάθε ΕΠ απαιτείται να προσδιορίσει με σαφήνεια τα κριτήρια για τον προσδιορισμό των επιμέρους περιοχών παρέμβασης

Λετονία	ΝΑΙ	➤ Η Στρατηγική Βιώσιμης Ανάπτυξης της Λετονίας "Latvija 2030"
Λιθουανία	ΟΧΙ	➤ Καθορισμένα τμήματα των πέντε μεγάλων πόλεων με πληθυσμό μεταξύ 30.000 και 40.000 κατοίκων. Κατά τον εντοπισμό των ζωνών -στόχων, θα δοθεί προτεραιότητα στις πυκνοκατοικημένες και σε λειτουργικές περιοχές των πόλεων (πιθανά νέα υποκέντρα) που αντιμετωπίζουν περιβαλλοντικές και κοινωνικές προκλήσεις. Τα κριτήρια επιλογής περιλαμβάνουν τις δυνατότητες αστικής και οικονομικής ανάπτυξης, κοινωνικές και δημογραφικές προκλήσεις, περιβαλλοντικές προκλήσεις και κλιματικής αλλαγής
Λουξεμβούργο	ΝΑΙ εν μέρει	➤ Με βάση τη Στρατηγική Εδαφικής ανάπτυξης του Λουξεμβούργου επιλέγεται η Νότια Περιοχή δεδομένης της διασυννοριακής της διάστασης και αναμένεται στα ΕΠ να προσδιοριστεί με ακρίβεια η επιλεγείσα γεωγραφική περιοχή από την ΔΑ του ΕΤΠΑ, μετά από διαβούλευση με τις Αστικές Αρχές και τους τοπικούς φορείς.
Μάλτα	ΟΧΙ	➤ Για τον προσδιορισμό των αστικών περιοχών λαμβάνεται υπόψη παράγοντες όπως το υψηλό επίπεδο ανεργίας, το υψηλό ποσοστό κινδύνου φτώχειας και η παρουσία έντονων κοινωνικών προβλημάτων, το επίπεδο της οικονομικής δραστηριότητας, κυρίως η δυνατότητα προσέλκυσης εμπορικών δραστηριοτήτων και η δημιουργία θέσεων εργασίας στον τομέα του τουρισμού
Ολλανδία	ΝΑΙ	➤ Οι τέσσερις μεγάλες πόλεις έχουν επιλεγεί λόγω της ανάγκης εστίασης, συνέχειας και των προβλημάτων που είναι πιο εκτεταμένα από ό,τι σε άλλες πόλεις αλλά και της σύνδεσης των προγραμμάτων που υλοποιήθηκαν κατά τις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους. ➤ Επιπλέον οι 4 πόλεις συγκροτούν κρίσιμη μάζα που είναι απαραίτητη για αποτελεσματική οικονομικά αποδοτική ΒΑΑ
Πολωνία	ΝΑΙ	➤ Υποχρεωτικά οι πρωτεύουσες των επαρχιών και οι λειτουργικές τους περιοχές, με βάση έγγραφο του Υπουργείου Περιφερειακής Ανάπτυξης «Κριτήρια Οριοθέτησης των Αστικών Λειτουργικών Περιοχών των Επαρχιακών Κέντρων» τον Φεβρουάριο του 2013
Πορτογαλία	ΝΑΙ	➤ Κατά την επιλογή των αστικών κέντρων, θα εξεταστούν οι αρχές, όπως η συνοχή και ο αντίκτυπος των προτεινόμενων δράσεων, η ευθυγράμμιση των παρεμβάσεων με τις περιοχές αστικής αποκατάστασης (ARU) που δημιουργήθηκαν με το νομοθετικό διάταγμα αριθ 307/2009 της 23ης Οκτωβρίου, όπως τροποποιήθηκε από τον νόμο αριθ 32/2012 της 14ης Αυγούστου, ενώ θα δοθεί έμφαση και στα αστικά κέντρα που δομούν το εθνικό αστικό σύστημα και χρησιμεύουν ως διασύνδεση στο αστικό-αγροτικό χώρο.

Ρουμανία	OXI	➤ Η συμβολή των πόλεων στην κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη των περιφερειών, ➤ Η προώθηση μιας ολοκληρωμένης πολιτικής προσέγγισης για την τοπική ανάπτυξη και ➤ Η διοικητική ικανότητα των τοπικών αρχών να εφαρμόσουν ολοκληρωμένες στρατηγικές αστικής ανάπτυξης.
Σλοβακία	NAI	➤ Αστικά κέντρα και λειτουργικές περιοχές αυτών όπως προσδιορίζονται στο Concept for the Territorial Development of Slovakia – CTDS ως το ιεραρχικά ανώτερο εργαλείο χωροταξικού σχεδιασμού στην Σλοβακία που έχει καθορίσει τους σημαντικότερους τομείς της αστικής ανάπτυξης. ➤ Το παραπάνω κύριο κριτήριο συμπληρώνεται από το κριτήριο αντίστοιχης εμπειρίας της προηγούμενης περιόδου προγραμματισμού, η ύπαρξη επαρκούς δυναμικού και ικανότητας για την επίτευξη των στόχων της οικονομικής ανάπτυξης και της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας με σεβασμό των απαιτήσεων της κοινωνικής ανάπτυξης και της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας.
Σλοβενία	NAI εν μέρει	➤ Με βάση τις κατευθύνσεις και τις επιδιώξεις της Στρατηγικής Χωρικής Ανάπτυξης της Σλοβενίας, ο σχεδιασμός της οποίας βασίστηκε στο πολυκεντρικό σύστημα (επιλέξιμοι οι 11 αστικοί δήμοι, οκτώ κέντρα εθνικής σημασίας,
Ισπανία	OXI	➤ Πόλεις και λειτουργικές αστικές περιοχές άνω των 20.000 κατοίκων οι οποίες διαθέτουν επαρκή διοικητική ικανότητα για την ανάπτυξη ολοκληρωμένων στρατηγικών και επιπλέον θεωρείται ότι αποτελούν την κρίσιμη μάζα προκειμένου να υπάρξει σημαντικός αντίκτυπος των παρεμβάσεων αλλά και να διασφαλιστεί η χρηστή διακυβέρνηση.
Σουηδία	NAI εν μέρει	➤ Οι προτεραιότητες των Περιφερειακών Προγραμμάτων στις λειτουργικές αστικές περιοχές με βασικότερο όμως κριτήριο επιλογής αυτών των αστικών περιοχών τον πληθυσμό από την άποψη της επίτευξης της κρίσιμης μάζας, Επιλέγονται οι Περιφέρειες Λειτουργικής Ανάλυσης Μια ανάλυση της πληθυσμιακής πυκνότητας των περιοχών FA δείχνει η κρίσιμη μάζα να υλοποιήσει μια περιοχή δράσεις BAA είναι τουλάχιστον 60.000 κάτοικοι. Στην πράξη, αυτό σημαίνει ότι το ΠΕΠ προσδιορίζει πρώτα ποιες αστικές περιοχές πληρούν την ελάχιστη απαίτηση των 60.000 κατοίκων, στη συνέχεια καθορίζεται ποιες από τις αστικές αυτές περιοχές θα καλυφθούν από παρεμβάσεις BAA. Η παρέμβαση μπορεί να αφορά σε πολλαπλούς πυρήνες μιας αστικών περιοχής ή μια ολόκληρη αστική περιοχή ή τμήμα αυτής.
Ηνωμένο Βασίλειο	NAI εν μέρει	➤ Λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορετικές προσεγγίσεις για την ανάπτυξη πόλεων και αστικών περιοχών σε κάθε Διοίκηση, κάθε ΕΠ θα καθορίσει τις δικές του αρχές για τον εντοπισμό αστικών περιοχών στις οποίες οι ολοκληρωμένες δράσεις για BAA μπορούν να οδηγήσουν σε αστικές περιοχές που πληρούν τις

		προϋποθέσεις συμμετοχής στο Δίκτυο Αστικής Ανάπτυξης. ➤ Ενδεικτικά η Αγγλία θέτει ως κριτήριο τις κύριες πόλεις της με πληθυσμό άνω των 600.000 κατοίκων, η Σκωτία επιλέγεται η Συμμαχία των 7 πόλεων με την επιδίωξη δημιουργίας της 8ης πόλης, στην Ουαλία η γεωγραφική κάλυψη της επιλέξιμης περιοχής θα πρέπει κανονικά να αποτελείται από περισσότερες ενότητες επιπέδου NUTS 3 αλλά μικρότερου από επίπεδο NUTS2 επίπεδο που καλύπτει αστικές, αγροτικές και λειτουργικές περιοχές.

Πηγή: Δεδομένα των ΕΣ ΤΩΝ 28 κ-μ- Ίδια Επεξεργασία.

Συγκεντρωτικά, τα κριτήρια επιλογής των αστικών περιοχών για ΒΑΑ θα μπορούσαν να ταξινομηθούν στα παρακάτω κριτήρια

Πίνακας 15: Κατηγορίες Κριτηρίων επιλογής περιοχών παρέμβασης για ΒΑΑ στα κ-μ

ΚΡΙΤΗΡΙΑ	Κ- Μ
Συμβατότητα με Εθνικές και περιφερειακές Στρατηγικές καθώς και κείμενα χωροταξικού σχεδιασμού	Αυστρία, Βουλγαρία, Κύπρος, Τσεχία, Γαλλία, Ελλάδα, Ουγγαρία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λετονία, Λουξεμβούργο, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβακία
Πληθυσμιακό κριτήριο	Η/Β –Αγγλία, Δανία, Ελλάδα, Εσθονία, Ισπανία, Σουηδία
Διοικητική Ικανότητα και Ικανότητα κατάρτισης Στρατηγικών- Προηγούμενη εμπειρία	Σλοβακία, Ισπανία
Συμβολή των πόλεων στην αναπτυξιακή διαδικασία των περιφερειών και του κ-μ (Μηχανές Ανάπτυξης)	Ρουμανία, Φιλανδία, Ιρλανδία, Πολωνία
Πόλεις με οικονομικοκοινωνικά προβλήματα και προβλήματα φτώχειας	Βέλγιο, Κροατία, Γερμανία, Ελλάδα, Μάλτα, Ουγγαρία, Λιθουανία
Καθορισμός στα ΠΕΠ	Ιταλία, Γερμανία, Λουξεμβούργο, Πορτογαλία, Σουηδία, Η/Β, Γαλλία

Πηγή: Δεδομένα των ΕΣ ΤΩΝ 28 κ-μ- Ίδια Επεξεργασία.

Από τα στοιχεία του πίνακα 15 διαπιστώνεται το γεγονός που αναφέρθηκε και στην προηγούμενη παράγραφο, ότι για την επιλογή των περιοχών παρέμβασης για ΒΑΑ η πλειονότητα των κ-μ θέτει ως βασικό κριτήριο επιλογής των περιοχών αυτών την Συμβατότητα των παρεμβάσεων ΒΑΑ με τις Εθνικές και περιφερειακές Στρατηγικές που έχουν καταρτιστεί ήδη και ισχύουν. Η εδαφική διάσταση της αναπτυξιακής διαδικασίας είναι εμφανής –τουλάχιστον για την εξεταζόμενη περίοδο 2014-2020- όπως και η συνέργεια χωροταξικού και αναπτυξιακού σχεδιασμού σε επίπεδο Ε.Ε. Το πληθυσμιακό κριτήριο των αστικών περιοχών λαμβάνεται υπόψη σε 6 από τα 28 κ-μ της ΕΕ με το Η/Β και ειδικότερα την Αγγλία να ορίζει το κριτήριο σε 600.000 κατοίκους, την Δανία σε 30.000 κατοίκους, την Ελλάδα σε 10.000 κατοίκους, την Εσθονία σε 50.000, την Ισπανία σε 20.000 και την Σουηδία σε 60.000 κατοίκους.

Η Αυστρία δεν ορίζει εκ των προτέρων τις περιοχές παρέμβασης, ωστόσο επισημαίνει ότι η επιλογή αυτών θα πρέπει να βασίζεται σε αρχές όπως η συμβατότητα και

συμπληρωματικότητα με τις περιφερειακές και εθνικές στρατηγικές, με την διοικητική εμπειρία των φορέων και την ύπαρξη υφιστάμενων δομών. Ομοίως και η Γερμανία στη ΣΕΣ της παρέχει το δικαίωμα επιλογής στα γερμανικά ομόσπονδα κράτη και ορίζει τα κριτήρια επιλογής ως εξής: διατύπωση συνεκτικών αναπτυξιακών στόχων και όραμα ή ικανότητα συντονισμού διαφορετικών χωροταξικών σχεδίων και πολιτικών.

Η ύπαρξη κοινωνικοοικονομικών προβλημάτων στις αστικές περιοχές αποτελεί ένα δεύτερο κριτήριο επιλογής αντίστοιχων περιοχών: το Βέλγιο επιλέγει τις δύο πόλεις Αμβέρσα και Γάνδη ως μεγάλες πόλεις που αντιμετωπίζουν σχετικά προβλήματα και προβλήματα φτώχειας στο εσωτερικό τους, η Κροατία θέτει ως κριτήριο επιλογής περιοχών παρέμβασης την ύπαρξη σύνθετων αστικών προβλημάτων η Γερμανία εστιάζει σε αστικές σε διαρθρωτικά οικονομικά και κοινωνικά μειονεκτικές περιοχές όπως εγκαταλελειμμένες βιομηχανικές περιοχές όπως αυτές προκύπτουν από μελέτες της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης τους. Η Μάλτα λαμβάνει υπόψη της κριτήρια όπως το υψηλό επίπεδο ανεργίας, το υψηλό ποσοστό κινδύνου φτώχειας και η παρουσία έντονων κοινωνικών προβλημάτων, το επίπεδο της οικονομικής δραστηριότητας, κυρίως η δυνατότητα προσέλκυσης εμπορικών δραστηριοτήτων και η δημιουργία θέσεων εργασίας στον τομέα του τουρισμού για τον προσδιορισμό των περιοχών παρέμβασης.

Η Ελλάδα θέτει ένα ευρύ φάσμα προκλήσεων που δύναται να αντιμετωπίζει μια περιοχή παρέμβασης: έντονες οικονομικές, περιβαλλοντικές, κλιματικής αλλαγής, δημογραφικές, λειτουργικής οργάνωσης της πόλης αλλά και παρουσία ζωνών αποβιομηχάνισης, περιοχές που περισσότερο δοκιμάζονται από την οικονομική κρίση με τα συνακόλουθα φαινόμενα αστικής φτώχειας και υψηλών ποσοστών ανεργίας και κοινωνικού αποκλεισμού, ή περιοχές αλλαγών χρήσεων γης και αυθαίρετης δόμησης. Στη Γαλλία, οι περιφέρειες είναι υπεύθυνες για τη θέσπιση των κριτηρίων επιλογής. Ωστόσο, στη ΣΕΣ δίνεται έμφαση στις αστικές γειτονίες με υψηλό ποσοστό πληθυσμού χαμηλού εισοδήματος. Οι στρατηγικές θα υλοποιηθούν μέσω «συμβολαίων για πόλεις», οι οποίες θα πρέπει να επικεντρωθούν σε περιορισμένο αριθμό προτεραιοτήτων, προκειμένου να δημιουργηθεί σημαντική χρηματοδότηση για αυτούς τους τομείς προτεραιότητας. Τέλος η Λιθουανία κατά τον εντοπισμό των ζωνών -στόχων, θα δώσει προτεραιότητα στις πυκνοκατοικημένες και σε λειτουργικές περιοχές των πόλεων (πιθανά νέα υποκέντρα) που αντιμετωπίζουν περιβαλλοντικές και κοινωνικές προκλήσεις. Τα κριτήρια επιλογής περιλαμβάνουν τις

δυνατότητες αστικής και οικονομικής ανάπτυξης, κοινωνικές και δημογραφικές προκλήσεις, περιβαλλοντικές προκλήσεις και κλιματικής αλλαγής.

Η διοικητική ικανότητα και η ικανότητα κατάρτισης Στρατηγικών Βιώσιμης Ανάπτυξης τονίζεται σε 2 κ-μ της ΕΕ, την Σλοβακία και την Ισπανία. Ειδικότερα η Ισπανία, εκτός του πληθυσμιακού κριτηρίου θέτει ως κριτήριο και την επαρκή διοικητική ικανότητα για την ανάπτυξη ολοκληρωμένων στρατηγικών ώστε να διασφαλιστεί και η χρηστή διακυβέρνηση. Η Σλοβακία επίσης δίνει έμφαση στο κριτήριο αντίστοιχης εμπειρίας της προηγούμενης περιόδου προγραμματισμού, της ύπαρξης επαρκούς δυναμικού και ικανότητας για την επίτευξη των στόχων της οικονομικής ανάπτυξης και της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας.

Το κριτήριο της συμβολής των πόλεων –ως μηχανές Ανάπτυξης- στην κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη των περιφερειών και κατ' επέκταση και του κ-μ υιοθετεί η Φιλανδία επιλέγοντας τις έξι μεγαλύτερες πόλεις της χώρας ως κέντρα έρευνας, ανάπτυξης και καινοτομίας με τεράστια σημασία για την εθνική οικονομία, αντιμετωπίζουν κοινές προκλήσεις, η Ιρλανδία ορίζοντας τα βασικά αστικά κέντρα ανάπτυξης ως Πύλες (Gateways) και Πόλεις Κόμβοι (Hub Towns), αλλά και η Πολωνία που επιλέγει υποχρεωτικά της πρωτεύουσες των επαρχιών και τις λειτουργικές τους περιοχές. Σε ορισμένα κ-μ οι περιοχές παρέμβασης ΒΑΑ ή τα κριτήρια προσδιορισμού των περιοχών αυτών δεν ορίζονται στα αντίστοιχα ΣΕΣ, αλλά επιλέγεται ο καθορισμός τους να γίνει στα αντίστοιχα ΠΕΠ κατά την φάση κατάρτισής τους (Ιταλία, Γερμανία, Λουξεμβούργο, Πορτογαλία, Σουηδία, Η/Β, Γαλλία).

❖ Θεματική Στόχευση

Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει καθένα από τα κ-μ της ΕΕ και περιγράφει στο αντίστοιχο ΣΕΣ διαφέρουν, όπως διαφέρουν και οι ΘΣ που τελικά επιλέγονται στη βάση αντιμετώπισης των προκλήσεων που έχουν τεθεί. Έτσι, όσον αφορά τη θεματική εστίαση της ΒΑΑ, κατόπιν της συγκριτικής ανάλυσης των 28 ΣΕΣ της ΕΕ, διαπιστώνεται ότι στα περισσότερα κ-μ προσδιορίζονται σαφώς στο κείμενο οι προκλήσεις που προτείνονται να αντιμετωπιστούν μέσω των ΒΑΑ και αντίστοιχα προσδιορίζουν με σαφήνεια και τους ΘΣ που θα επιλέξουν, σε άλλα κ-μ οι προκλήσεις προσδιορίζονται μερικώς. Οι ΘΣ στόχοι που περιγράφονται και επιλέγονται στις ΣΕΣ συνδέονται με τους ΘΣ του ΚΣΠ. Στον πίνακα 16

παρουσιάζονται συνοπτικά τόσο οι προκλήσεις που το κάθε κ-μ αξιολογεί ως τις πλέον σοβαρές για αντιμετώπιση στο πλαίσιο της ΟΧΑ και συγκεκριμένα της ΒΑΑ, αλλά και οι προτεραιότητες που θέτει μέσω της επιλογής των αντίστοιχων ΘΣ.

Ειδικότερα η Αυστρία και με βάση τις κατευθύνσεις της χωροταξικής πολιτικής της χώρας για την ελκυστικότητα των πόλεων της χώρας και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς της θέτει ως προτεραιότητα την περαιτέρω ανάπτυξη Στρατηγικών Smart City, την λήψη μέτρων κινητικότητας σε αστικές και προαστιακές περιοχές, την ενίσχυση των θεσμικών ικανοτήτων των αστικών αρχών και την εφαρμογή δράσεων κοινωνικής καινοτομίας και επιλέγει τους ΘΣ 4,6,8,9. Το Βέλγιο προτείνει τους ΘΣ 5,6,9 στα πλαίσια των προτεραιοτήτων που θέτει και αφορούν την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, προστασία περιβάλλοντος και προώθηση αποδοτικότητας των πόρων, προώθηση κοινωνικής ένταξης και καταπολέμησης της φτώχειας. Ομοίως η Βουλγαρία θέτει τις ίδιες προτεραιότητες χωρίς όμως να αναφέρεται σε συγκεκριμένους ΘΣ.

Η Κροατία περιγράφει τρία θεματικά πεδία στα οποία θα εστιάσει την ΒΑΑ καθώς και τους αντίστοιχους ΘΣ με τους οποίους τα συνδέει και αφορούν: τις πόλεις ως οδηγούς της Βιώσιμης και Έξυπνης Οικονομικής Ανάπτυξης (προοδευτικές πόλεις) –ΘΣ1,3,10-, την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, προώθηση ενεργειακής αποτελεσματικότητας και υγιούς περιβάλλοντος (καθαρές πόλεις) –ΘΣ4,6- και τέλος αντιμετώπιση της φτώχειας και υποστήριξη κοινωνικής ένταξης (χωρίς αποκλεισμούς πόλεις)- ΘΣ8,9. Η Κύπρος μέσω της επιλογής των ΘΣ 3,6,7,9 στοχεύει κυρίως στην αναζωογόνηση του υποβαθμισμένου αστικού περιβάλλοντος και στη βελτίωση της αστικής κινητικότητας, στην προώθηση της επιχειρηματικότητας με επικέντρωση στις ΜΜΕ, στην προστασία των φυσικών πόρων και ανάδειξη των πολιτιστικών πόρων και τέλος στη δημιουργία πολιτιστικών και κοινωνικών υποδομών σε σημαντικές ιστορικές περιοχές, συμπεριλαμβανομένης της ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής στις εν λόγω περιοχές. Στην ΕΣ της Τσεχικής Δημοκρατίας η ΒΑΑ καθορίζεται από τρεις διαστάσεις οικονομική ευημερία, ευνοϊκό περιβάλλον και κοινωνική συνοχή και οι προτεραιότητες που τίθενται αφορούν την δημιουργία αστικών κέντρων, την ανάπτυξη των δικτύων μεταφορών, την κοινωνική ένταξη, την προστασία του περιβάλλοντος, την ανάπτυξη σχέσεων αστικών- αγροτικών περιοχών, χωρίς όμως να περιγράφονται οι ΘΣ που θα συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων αυτών.

Στη Δανία και στο πλαίσιο των θεματικών στόχων 1 και 4, το ΕΤΠΑ μπορεί να συμβάλει στην υποστήριξη της ΒΑΑ μέσω της υποστήριξης μικρών αναπτυξιακών έργων

και ανάπτυξης μεθόδων κάτω από τον τίτλο «Smart Urban innovation» με ιδιαίτερη έμφαση στην αντιμετώπιση των προκλήσεων που σχετίζονται με τους περιβαλλοντικούς και ενεργειακούς πόρους, με γνώμονα την αύξηση και την ανάπτυξη των επιχειρήσεων γνώσης. Στην Εσθονία για την ΒΑΑ γίνεται κατευθείαν αναφορά στον ΑΠ «ΒΑΑ του ενός και μόνο ΕΠ και όχι σε ΘΣ με στόχο πρωταρχικά την βιώσιμη αστική κινητικότητα και κατ' επέκταση την μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα καθώς και της εξεύρεσης πόρων για την επίλυση του προβλήματος της έλλειψης εγκαταστάσεων παιδικής μέριμνας προκειμένου να βελτιωθούν οι ευκαιρίες απασχόλησης των γονέων και να μειωθεί η αναγκαστική κινητικότητα εντός των αστικών περιοχών, καθώς και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των περιφερειών της χώρας.

Οι τρεις κύριες προκλήσεις για τη ΒΑΑ στη Φιλανδία είναι η αστική αναγέννηση και η ενίσχυση της περιβαλλοντικής και κοινωνικής βιωσιμότητας, η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και η αντιμετώπιση των προκλήσεων της κλιματικής αλλαγής, μέσω της Στρατηγικής 6ΑΙΚΑ – Open and Smart Services). Επιλέγονται οι ΘΣ 1 & 4 αλλά και 8,9 και 10 να συμβάλλουν στους παραπάνω στόχους. Η Γαλλία δεν προσδιορίζει τους Θ.Σ που θέτει καθώς το κάθε ΕΠ θα τους επιλέξει και θα τους περιγράψει στο κείμενό του, στο πλαίσιο των ζητημάτων του έλεγχου της αστικής εξάπλωσης, της εξασφάλισης βιώσιμης κινητικότητας, την επίτευξη κοινωνικής συνοχής και ποιότητας ζωής και των ζητημάτων που συνδέονται με τοπ περιβάλλον και τους πόρους.

Στη Γερμανία οι Θ.Σ που επιλέγονται πρωταρχικά στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης αστικής και περιφερειακής ανάπτυξης είναι οι ΘΣ6 και 9 ενώ σε δεύτερο πλάνο οι ΘΣ 1, 3, 4 και 5 στο πλαίσιο του ΕΤΠΑ –θα διατεθεί περισσότερο από το 5% των πόρων του- και οι ΘΣ8,9 και 10 στο πλαίσιο του ΕΚΤ, το οποίο υποστηρίζει ενεργά την ΒΑΑ, με στόχο την μείωση αναπτυξιακού χάσματος μεταξύ μικρών και μεσαίων πόλεων και μητροπολιτικών περιοχών. Η Ελλάδα μέσω των ΘΣ 2,3,6,8 και 9 θα επιδιώξει την αντιστροφή της υποβάθμισης των αστικών κέντρων, την αντιμετώπιση των κοινωνικών συνεπειών της κρίσης η προώθηση της σύνδεσης καινοτομίας και επιχειρηματικότητας στο αστικό περιβάλλον με αιχμή την στρατηγική της έξυπνης εξειδίκευσης, η προώθηση της αρχής της συμπαγούς πόλης ως μέσο αντιστροφής της αστικής διάχυσης, η ένταξη του κεντρικού πυρήνα, της περιαστικής ζώνης, των περιμετρικών περιοχών και της άμεσα επηρεαζόμενης υπαίθρου σε ενιαίες τοπικές στρατηγικές ανάκαμψης, αναβάθμισης και ανάπτυξης και τέλος η ανάκτηση του δημόσιου χώρου.

Η Ουγγαρία αν και περιγράφει στη ΣΕΣ ότι βασικός στόχος της ΒΑΑ είναι η ενίσχυση του ρόλου των πόλεων, η προώθηση της πράσινης οικονομίας, η ανάπτυξη βιώσιμων μεταφορών και η βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, η μετάβαση σε μια πράσινη οικονομία, η προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, η προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, αναβάθμιση των υποβαθμισμένων αστικών περιοχών με την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής δεν ορίζει τους ΘΣ αλλά παραμένει σε μια γενική περιγραφή σε αντίθεση με την Ιρλανδία που επιλέγει τους ΘΣ 4 και 6 με στόχο την κοινωνική αναζωογόνηση των αστικών περιοχών και την αναβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος αυτών.

Η Ιταλία, δίνοντας έμφαση στις μητροπολιτικές πόλεις μέσω ΣΒΑΑ επιδιώκει των εκσυγχρονισμό των αστικών υπηρεσιών, την κοινωνική ένταξη και την προσέλκυση επιχειρήσεων παγκόσμιας αλυσίδας, προτεραιότητες που συνδέει με τους ΘΣ 2,4 και 9. Στα ΠΕΠ αντίστοιχα επιλέγονται οι ΘΣ 2,9,3,5,6. Στη ΣΕΣ της Λετονίας περιγράφεται ότι η ΒΑΑ θα υλοποιηθεί βάσει των όσων περιγράφονται στη Στρατηγική "Latvija 2030" με στόχο την μείωση της σημερινής συγκέντρωσης της ανάπτυξης γύρω από την πρωτεύουσα Ρίγα, γεγονός που θα οδηγήσει στη μείωση των διαφορών μεταξύ των περιοχών, δημιουργώντας πιο ισότιμους όρους διαβίωσης και απασχόλησης και περισσότερες ίσες ευκαιρίες για τη λήψη υπηρεσιών στη Λετονία για περιοχές παρόμοιου ενδιαφέροντος, χωρίς να περιγράφονται αναλυτικά οι ΘΣ στο κείμενο της ΕΣ της χώρας.

Χωρίς περιγραφή των ΘΣ που επιλέγονται στο πλαίσιο της ΒΑΑ και το ΣΕΣ της Λιθουανίας με γενική αναφορά σε λειτουργικές πόλεις (πιθανά νέα υποκέντρα) που αντιμετωπίζουν περιβαλλοντικές και κοινωνικές προκλήσεις. Η ΒΑΑ στο Λουξεμβούργο καλύπτεται από τους ΘΣ 1, 4 και 8 με στόχο την αντιμετώπιση των διαφόρων οικονομικών, περιβαλλοντικών, κλιματικών και κοινωνικών προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι αστικές περιοχές του Λουξεμβούργο. Για τη Μάλτα πιεστικές προτεραιότητες αποτελούν η ανάγκη αντιμετώπισης των ειδικών χαρακτηριστικών του αστικού ιστού της, με τον στόχο της βιώσιμης χρήσης του εδάφους και του χωροταξικού σχεδιασμού μέσω των Θ.Σ. 6 & 9. Η Πορτογαλία επιλέγει τους Θ.Σ. 4,5 & 9 με απώτερο στόχο την ενίσχυση του ρόλου των μητροπολιτικών περιοχών και των αστικών κέντρων που διαμορφώνουν το Εθνικό αστικό σύστημα, μέσω της προαγωγής της ελκυστικότητας και ανταγωνιστικότητας τους.

Η Ολλανδία επιλέγει τους Θ.Σ. 8&9 δίνοντας έμφαση στην αντιμετώπιση της αναντιστοιχίας προσφοράς και ζήτησης της αγοράς εργασίας, στην προσπάθεια βελτίωσης

του επιχειρηματικού κλίματος ιδιαίτερα στις γειτονιές με πολλαπλά προβλήματα και στην καταπολέμηση της ανεργίας. Γενικά την αντιμετώπιση οικονομικών, περιβαλλοντικών, κλιματικών και δημογραφικών προκλήσεων σε μια περιοχή μέσω των Θ.Σ. 1,3,4,6,7,8,9,10 θέτει η Πολωνία για την προγραμματική περίοδο 2014-2020.

Για τη Ρουμανία δεν προσδιορίζονται με σαφήνεια οι Θ.Σ. στη ΣΕΣ παρά μόνο ορίζονται οι στόχοι της ΒΑΑ ως η βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος στις αστικές περιοχές, η ανάπτυξη των βασικών υποδομών και της αστικής κινητικότητας καθώς και η αναγέννηση και αναζωογόνηση τους. Η Σλοβακία έχοντας ορίσει τις προτεραιότητές της στις Στρατηγικές RITS δίνει έμφαση στην επίτευξη της οικονομικής ανάπτυξης και της δημιουργίας θέσεων εργασίας. Η Σλοβενία θέτει ως προτεραιότητα μέσω ΒΑΑ την βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος διαβίωσης και της ασφάλειας στις πόλεις, της ενεργειακής απόδοσης, της βιώσιμης κινητικότητας και προσβασιμότητα, ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και κοινωνική ένταξη μέσω των Θ.Σ. 4 & 6. Η περιβαλλοντική (αειφόρος πόλη), οικονομική (SMART CITY) και κοινωνική διάταξη (ολοκλήρωση της πόλης) της ανάπτυξης των ισπανικών πόλεων ενδιαφέρει την Ισπανία και προτείνει τους Θ.Σ. 2,4,6 & 9. Η Σουηδία επιλέγει τους Θ.Σ. 3,1,8,5 & 6 με στόχο την προώθηση της επιχειρηματικότητας, της καινοτομίας, την επίτευξη απασχόλησης και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.

Τέλος στη ΣΕΣ του Ηνωμένου Βασιλείου, αν και δεν προσδιορίζονται με σαφήνεια οι Θ.Σ., η Αγγλία επιδιώκει την ενίσχυση του ρόλου των πόλεων στην οικονομική ανάπτυξη και η Σκωτία κυρίως την ανάπτυξη των αστικών πράσινων υποδομών.

Πίνακας 16: Προκλήσεις που τίθενται από τα κ-μ στο πλαίσιο της ΒΑΑ

Κ-Μ	ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ- ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΠΟΥ ΤΙΘΕΝΤΑΙ	ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ
Αυστρία	➤ Ανάπτυξη Στρατηγικών Smart City / μέτρα κινητικότητας σε αστικές και προαστιακές περιοχές/ ενίσχυση των θεσμικών ικανοτήτων των αστικών αρχών/ δράσεις κοινωνικής καινοτομίας	4,6,8,9
Βέλγιο	➤ <u>Αμβέρσα και Γάνδη</u> : αύξηση της αστικής ζωτικότητας και δημιουργία ενός βιώσιμου αστικού περιβάλλοντος, προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, προστασία περιβάλλοντος και προώθηση αποδοτικότητα των πόρων, προώθηση κοινωνικής ένταξης και καταπολέμησης της φτώχειας ➤ <u>Βρυξέλλες</u> : βελτίωσης του αστικού μεταβολισμού της περιφέρειας, Στόχος είναι να συνδυαστεί η σημαντική έμφαση που δίδεται στην καινοτομία και την οικονομική ανάπτυξη με την ανάγκη αντιμετώπισης των προκλήσεων της οικονομικής, κοινωνικής, περιβαλλοντικής και εδαφικής διττότητας της περιοχής	5,6,9 -
Βουλγαρία	➤ Αντιμετώπιση οικονομικών, περιβαλλοντικών, κλιματικών, δημογραφικών και κοινωνικών προκλήσεων σε αστικές περιοχές ακολουθώντας το πολυκεντρικό Μοντέλο, ελαχιστοποιώντας τις αρνητικές επιπτώσεις της μετανάστευσης	Δεν προσδιορίζονται
Κροατία	➤ Πόλεις ως οδηγούς της Βιώσιμης και Έξυπνης Οικονομικής Ανάπτυξης (προοδευτικές πόλεις) ➤ Αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, προώθηση ενεργειακής αποτελεσματικότητας και υγιούς περιβάλλοντος (καθαρές πόλεις) ➤ Αντιμετώπιση της φτώχειας και υποστήριξη κοινωνικής ένταξης (χωρίς αποκλεισμούς πόλεις)	1.3.4.6.8.9.10
Κύπρος	➤ Δημιουργία πολιτιστικών, κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών υποδομών και μηχανισμών για την ενίσχυση της προσπάθειας των ιστορικών κέντρων να καταστούν πόλοι ανάπτυξης	3,6,7,9
Τσέχικη Δημοκρατία	➤ Οικονομική ευημερία, ευνοϊκό περιβάλλον, κοινωνική συνοχή μέσω δημιουργίας αστικών δικτύων η υποστήριξη της ανάπτυξης των δικτύων μεταφορών και η διασφάλιση της συνοχής (ολοκλήρωσης) των περιφερειακών συστημάτων μεταφορών, προώθηση κοινωνικής ένταξης, μείωσης των αρνητικών επιπτώσεων των μεταφορών και της βιομηχανίας και τέλος Στρατηγικός προγραμματισμός και ανάπτυξη των σχέσεων μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών	Δεν προσδιορίζονται
Δανία	➤ Η ολιστική αντιμετώπιση οικονομικών, περιβαλλοντικών –κλίμα, δημογραφικών και κοινωνικών προκλήσεων στις επιμέρους αστικές περιοχές λαμβάνοντας υπόψη και την προώθηση	1,4

	της συνοχής μεταξύ αγροτικών και αστικών περιοχών	
Εσθονία	➤ Άρση σημαντικών εμποδίων στην αναπτυξιακή διαδικασία των αστικών περιοχών / ΒΑΚ	2,4,5,6,9,10
Φιλανδία	➤ Πόλεις ως πλατφόρμες ανάπτυξης της καινοτομίας με στόχο την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της χώρας	1, 4, 8,9,10
Γαλλία	➤ Επικέντρωση στα ακόλουθα τέσσερα ζητήματα: ● Στρατηγική γης και ανάπτυξη χώρων (π.χ έλεγχος αστικής εξάπλωσης) ● Συνδέσεις και κινητικότητα: ● Κοινωνική συνοχή, ποιότητα ζωής και ελκυστικότητα του εδάφους: ● Περιβάλλον και πόροι	Δεν προσδιορίζονται. Το κάθε ΕΠ επιλέγει και περιγράφει τους Θ.Σ
Γερμανία	➤ Βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, ➤ Μείωση αναπτυξιακού χάσματος μεταξύ μικρών και μεσαίων πόλεων και μητροπολιτικών περιοχών και με την ενίσχυση της πολυκεντρικής οργάνωσης, ➤ Οικονομική και κοινωνική ανάκαμψη μειονεκτικών αστικών και αγροτικών περιοχών.	Πρωταρχικά 6,9 αλλά και 1, 3,4,5,8,9,10
Ελλάδα	➤ Η ολοκληρωμένη και στοχευμένη αναπτυξιακή παρέμβαση στα αστικά κέντρα ➤ Η αντιστροφή της κοινωνικής και περιβαλλοντικής υποβάθμισης των αστικών περιοχών, ➤ Η άμεση αντιμετώπιση των κοινωνικών συνεπειών της κρίσης Η προώθηση της σύνδεσης καινοτομίας και επιχειρηματικότητας στο αστικό περιβάλλον ➤ Η αντιστροφή της αστικής διάχυσης μέσω της προώθησης της αρχής της «συμπαγούς πόλης» ➤ Η ανάκτηση του δημόσιου χώρου και η ανάπτυξη δομών κοινωνικής οικονομίας και Στέγασης	2,3,6,8,9
Ουγγαρία	➤ Η ενίσχυση του ρόλου των πόλεων, η προώθηση της πράσινης οικονομίας, η ανάπτυξη βιώσιμων μεταφορών και η βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, η προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και την αναβάθμιση των υποβαθμισμένων αστικών περιοχών.	Δεν προσδιορίζονται
Ιρλανδία	➤ Βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, αναζωογόνηση των πόλεων, ➤ Παροχή υποστήριξης για τη φυσική, οικονομική και κοινωνική αναγέννηση των υποβαθμισμένων κοινοτήτων σε αστικές και αγροτικές περιοχές ➤ Παροχή υποστήριξης σε κοινωνικές επιχειρήσεις ➤ Προώθηση στρατηγικών χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα για όλους τους τύπους εδαφών, ιδίως για τις αστικές περιοχές, συμπεριλαμβανομένης της προώθησης βιώσιμης	4,6

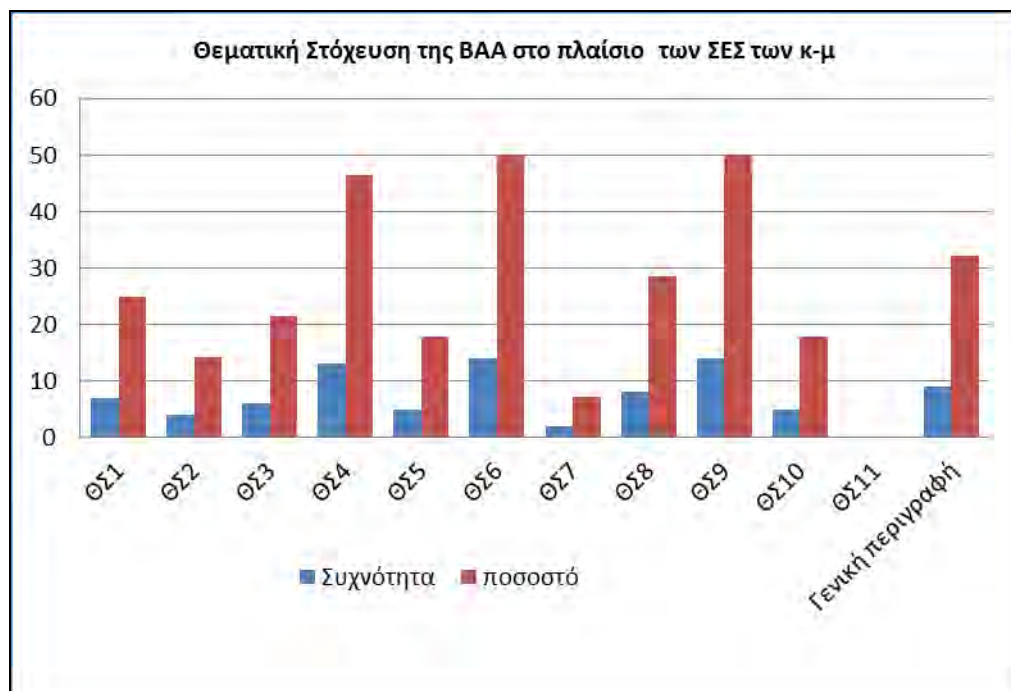
	πολυτροπικής αστικής κινητικότητας	
Ιταλία	➤ Επανασχεδιασμός και εκσυγχρονισμός των υπηρεσιών της πόλης (Βιώσιμη αστική κινητικότητα, εξοικονόμηση ενέργειας) ➤ Κοινωνική ένταξη ευάλωτων ομάδων ➤ Ενίσχυση της ικανότητας των πόλεων για προσέλκυση επιχειρήσεων παγκόσμιας αλυσίδας	2,3,4,5,6,9
Λετονία	➤ Μείωση της σημερινής εκτεταμένης συγκέντρωσης των πόρων γύρω από την πρωτεύουσα Ρίγα. ➤ Ενίσχυση των κέντρων εθνικής σημασίας στο πλαίσιο μιας πολυκεντρικής οργάνωσης	Δεν προσδιορίζονται
Λιθουανία	➤ Αντιμετώπιση περιβαλλοντικών και κοινωνικών προκλήσεων	Δεν προσδιορίζονται..
Λουξεμβούργο	➤ Αντιμετώπιση των διαφόρων οικονομικών, περιβαλλοντικών, κλιματικών και κοινωνικών προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι αστικές περιοχές του Λουξεμβούργου	1,4
Μάλτα	➤ Ανάγκη αντιμετώπισης των ειδικών χαρακτηριστικών του αστικού ιστού της χώρας, με τον στόχο της βιώσιμης χρήσης του εδάφους και του χωροταξικού σχεδιασμού να αποτελούν τις πιο πιεστικές προτεραιότητες της Μάλτας	6,9
Ολλανδία	➤ Αντιμετώπιση της αναντιστοιχίας προσφοράς και ζήτησης της αγοράς εργασίας, ➤ Προσπάθεια βελτίωσης του επιχειρηματικού κλίματος ιδιαίτερα στις γειτονιές με πολλαπλά προβλήματα, ➤ Καταπολέμηση ανεργίας	8,9
Πολωνία	➤ Αντιμετώπιση οικονομικών, περιβαλλοντικών, κλιματικών και δημογραφικών προκλήσεων σε μια περιοχή	1,3,4,6,7,8,9,10
Πορτογαλία	➤ Ενίσχυση του ρόλου των μητροπολιτικών περιοχών και των αστικών κέντρων που διαμορφώνουν το Εθνικό αστικό σύστημα, όπως αυτά περιγράφονται στην Χωροταξική Πολιτική της Χώρας και στα Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια μέσω της προαγωγής της ελκυστικότητας και ανταγωνιστικότητας τους.	4,5,9,
Ρουμανία	➤ Βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος στις αστικές περιοχές, ➤ Ανάπτυξη των βασικών υποδομών και της αστικής κινητικότητας για πόλεις της Ρουμανίας καθώς και στην αναγέννηση και αναζωογόνηση τους.	Δεν προσδιορίζονται
Σλοβακία	➤ Οι προτεραιότητες όπως αυτές ορίζονται στις αντίστοιχες Στρατηγικές RITS με έμφαση στην επίτευξη των στόχων της οικονομικής ανάπτυξης και της δημιουργίας θέσεων εργασίας, με	Δεν προσδιορίζονται

	σεβασμό των απαιτήσεων της κοινωνικής ανάπτυξης και της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας	
Σλοβενία	➤ Βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος διαβίωσης και της ασφάλειας στις πόλεις, της ενεργειακής απόδοσης, της βιώσιμης κινητικότητας και προσβασιμότητα, ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και κοινωνική ένταξη.	4,6,
Ισπανία	➤ Προώθηση του αναπροσανατολισμού των αστικών μοντέλων των ισπανικών πόλεων μέσω: 1. Βελτίωσης της φυσικής και περιβαλλοντικής διάστασης: Αειφόρος πόλη 2. Βελτίωσης της οικονομικής διάστασης και της ανταγωνιστικότητας: Smart City 3. Βελτίωσης της κοινωνικής διάστασης: Ολοκλήρωση της πόλης	2,4,6,9
Σουηδία	➤ Προώθηση επιχειρηματικότητας, καινοτομία, απασχόληση, περιβαλλοντικές δράσεις, δράσεις προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή.	3,1,8,6,5
Ηνωμένο Βασίλειο	➤ Αγγλία: Ενίσχυση του ρόλου των πόλεων στην οικονομική ανάπτυξη ➤ Σκωτία: ανάπτυξη αστικών πράσινων υποδομών, μέτρα απασχόλησης και κοινωνικής ενσωμάτωσης, προώθηση τεχνολογίας και καινοτομίας,	Δεν προσδιορίζονται

Πηγή: Δεδομένα των ΕΣ ΤΩΝ 28 κ-μ- Ίδια Επεξεργασία.

Οι κύριες προκλήσεις που περιγράφονται στα κείμενα των ΣΕΣ των κ-μ αφορούν στην κοινωνική ένταξη και καταπολέμηση της φτώχειας στις αστικές περιοχές ή υποβαθμισμένα τμήματα αυτών, στην βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, στην προσαρμογή στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, την αναζωογόνηση και αναβάθμιση υποβαθμισμένων αστικών περιοχών, την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και την οικονομική ανάπτυξη γενικότερα. Έμφαση επίσης δίνεται και στη προώθηση της καινοτομίας των πόλεων/Smart Cities με στόχο την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της χώρας στο σύνολό της. Παρατηρείται ότι οι προγραμματικές ρυθμίσεις για την ΒΑΑ θα υποστηρίξουν ένα πολύ διαφορετικό θεματικό μείγμα παρεμβάσεων από το ΕΤΠΑ στο σύνολό του. Στο πλαίσιο της ΒΑΑ η χρηματοδότηση θα επικεντρωθεί στη βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, με το μεγαλύτερο μέρος της κατανομής να συμβάλλει στις επενδυτικές προτεραιότητες του ΕΤΠΑ που σχετίζονται με τις πιο σημαντικές αστικές προκλήσεις: ενεργειακή απόδοση, βιώσιμη αστική κινητικότητα, τη φυσική, κοινωνική και οικονομική αναζωογόνηση των περιοχών παρέμβασης. Οι πλέον συνηθισμένοι ΘΣ που συναντώνται, όπως αποτυπώνεται και στο γράφημα 12, είναι συνήθως ο ΘΣ4-«Στήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία με μειωμένη χρήση άνθρακα» και ο ΘΣ6 «Διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων» με πόρους του ΕΤΠΑ. Όσον αφορά το ΕΚΤ συχνότερα επιλέγονται οι ΘΣ8 και ΘΣ9 «Προώθηση της κοινωνικής ένταξης, καταπολέμηση της φτώχειας και όλων των διακρίσεων» και σε μικρότερο ποσοστό ο ΘΣ10. Σε δεύτερο πλάνο επιλέγονται οι ΘΣ 1, 3, 5, 2, και 7 από το ΕΤΠΑ και οι ΘΣ 8 & 10 από το ΕΚΤ, ενώ απουσιάζει ο ΘΣ11.

Γράφημα 12: Θεματική Στόχευση της ΒΑΑ στο πλαίσιο των ΣΕΣ των κ-μ της ΕΕ

Πηγή: Δεδομένα των ΣΕΣ ΤΩΝ 28 κ-μ- Ίδια Επεξεργασία.

Αν και από τα προγραμματικά στοιχεία που αποτυπώνονται στις ΣΕΣ δεν είναι ιδιαίτερα αντικειμενική μια αξιολόγηση της συσχέτισης των εδαφικών και γενικότερων προκλήσεων που περιγράφει κάθε κ-μ και των ΘΣ που επιλέγει –τουλάχιστον σε αυτή τη φάση-διαπιστώνεται ωστόσο ότι τα κ-μ γενικά ακολουθούν μια πολυθεματική –πολυτομεακή προσέγγιση στο πλαίσιο της ΒΑΑ, με ικανοποιητικό βαθμό συσχέτισης προκλήσεων-ΘΣ. Βέβαια παρατηρούνται και περιπτώσεις που οι προκλήσεις δε συμβαδίζουν πάντα άμεσα με τους κύριους ΘΣ για παράδειγμα σε τομείς όπως η προώθηση του τουρισμού και η Περιφερειακή ταυτότητα των πόλεων που περιγράφει η Πορτογαλία. Αλλά και η ενίσχυση των θεσμικών ικανοτήτων των αστικών αρχών που περιγράφει η Αυστρία και εμπίπτει στον ΘΣ11, ο οποίος όμως σε κανένα ΣΕΣ δεν αποτυπώνεται.

Πάντως αποτελεί πρόκληση για μελλοντική έρευνα τόσο η αξιολόγηση του βαθμού της πολυτομεακής προσέγγισης, της συνεκτικής λογικής παρέμβασης των ΣΒΑΑ πλέον που θα καταρτιστούν στο πλαίσιο της ΒΑΑ όσο και ο βαθμός σαφήνειας και συσχέτισης των επιμέρους προκλήσεων και ΘΣ που τελικά θα επιλεγούν.

❖ Προγραμματισμός και διακυβέρνηση

Με βάση το άρθρο 7 παρ. 5 του Κανονισμού (ΕΕ) αριθμ. 1303/2013 οι Αστικές Αρχές επιφορτίζονται, στο πλαίσιο υλοποίησης της ΒΑΑ, με καθήκοντα που συνδέονται τουλάχιστον με την επιλογή πράξεων. Η ΔΑ αρχή καθορίζει, κατόπιν διαβούλευσης με την αστική αρχή, το πεδίο εφαρμογής των καθηκόντων τα οποία δύναται να αναλάβει και αφορούν στη διαχείριση των ολοκληρωμένων δράσεων για τη ΒΑΑ, την χρήση Ενδιάμεσων Φορέων Διαχείρισης (ΕΦΔ)²⁷¹, ενώ η ίδια μπορεί να διατηρεί το δικαίωμα του τελικού ελέγχου της επιλεξιμότητας των πράξεων πριν από την έγκριση (ΕΕ,2013). Αν και ο ρόλος των Αστικών Αρχών αναδεικνύεται σημαντικός στην υλοποίηση της ΒΑΑ, το επίπεδο ευθύνης που τους αναλογεί και οι αρμοδιότητες που τους ανατίθεται διαφέρουν μεταξύ των κ-μ. Επιπλέον, ως συνέπεια του προγραμματισμού των δράσεων της ΒΑΑ και της υλοποίησής τους, σε κάθε ΣΕΣ των αντίστοιχων κ-μ περιγράφονται οι δομές που υφίστανται από προηγούμενους προγραμματικές περιόδους ή οι δομές που θα δημιουργηθούν στο πλαίσιο σχεδιασμού και υλοποίησης των σχεδίων που προτείνονται.

Στα περισσότερα κείμενα των ΣΕΣ αποτυπώνεται ο βαθμός εμπλοκής των αστικών αρχών και περιγράφονται οι επιμέρους ρυθμίσεις της διακυβέρνησης των ΒΑΑ. Για ορισμένα κ-μ δεν υπάρχουν αντίστοιχες πληροφορίες σχετικά με τους ακριβείς ρόλους και τις ευθύνες των συμμετεχόντων. Παρά τα ζητήματα αυτά, είναι δυνατόν να εντοπιστούν βασικές τάσεις και αξιοσημείωτες μεταβολές με βάση τις περιπτώσεις όπου υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα. Σε ορισμένες περιπτώσεις είναι δυνατόν να καταλήξουμε σε γενικά συμπεράσματα σε επίπεδο χώρας καθώς έχουν αναπτυχθεί κοινές προσεγγίσεις.

Η ανάλυση εξέτασε αρχικά τις συνολικές ρυθμίσεις εφαρμογής, συμπεριλαμβανομένης της κατανομής των αρμοδιοτήτων μεταξύ των διαφόρων διοικητικών βαθμίδων και μεταξύ των ΔΑ και των φορέων υλοποίησης, τις επιμέρους ρυθμίσεις διακυβέρνησης, όπου αυτές περιγράφονται και αποτυπώνονται στον πίνακα 17.

Έτσι, όσον αφορά τη χρήση των ενδιάμεσων φορέων (Intermediate Body), ως μέρος του θεσμικού υποβάθρου για την εφαρμογή της ΒΑΑ, από τις διαθέσιμες πληροφορίες που δίνονται στις ΣΕΣ των κ-μ, προκύπτει ότι ένας περιορισμένος αριθμός κ-μ της ΕΕ αποφάσισε

²⁷¹ Ο ενδιάμεσος φορέας παρέχει εγγυήσεις της φερεγγυότητας και των ικανοτήτων του στον οικείο τομέα, καθώς και της ικανότητάς του στην διοικητική και δημοσιονομική διαχείριση. Άρθρο 123 παρ. 7 του Κανονισμού 1303/2013.

να συνεργαστεί με ΕΦΔ. Συγκεκριμένα στη Δανία οι Δήμοι μπορούν να ενεργούν ως ΕΦΔ, στη Φιλανδία το δίκτυο των 6 πόλεων- 6-ΑΙΚΑ θα είναι και οι φορείς υλοποίησης της Στρατηγικής. Στην Ιρλανδία ρόλο ΕΦΔ έχει το Ταμείο Αστικής Ανάπτυξης που συστήνεται στο πλαίσιο υλοποίησης της ΒΑΑ, ενώ στην Ιταλία περιγράφεται ότι οι Αρχές των επιλεγισών αστικών περιοχών για την εφαρμογή ΒΑΑ δύναται να επιτελέσουν και ρόλο ΕΦΔ. Η Λετονία ορίζει σαφώς ότι η υλοποίηση και η παρακολούθηση των ΟΧΕ/ΒΑΑ ανατίθενται σε ΕΦΔ με τον οποίο κάθε δικαιούχος των επιλεγέντων έργων της ΣΒΑΑ θα συνάπτει συμφωνία υλοποίησης και χρηματοδότησης του έργου. Η Ολλανδία αναθέτει ρόλο ΕΦΔ στην διοίκηση της ομάδα της G4 όσον αφορά το ΕΤΠΑ και στον Οργανισμό SZW όσον αφορά το ΕΚΤ, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, Τέλος το ΗΒ/Αγγλία όπου το Λονδίνο θα οριστεί ως ΕΦΔ αντικατοπτρίζοντας το σχετικό του μέγεθος σε συνέχεια και του ρόλου του ως ΕΦΔ και στο πλαίσιο του ΕΠ ΕΤΠΑ 2007-2013.

Αντίστοιχα, ο ρόλος των ΔΑ στην εφαρμογή της ΒΑΑ στην πλειονότητα των κ-μ της ΕΕ είναι ιδιαίτερα σημαντικός καθώς οι αρμοδιότητες που επωμίζονται σύμφωνα και με τους αντίστοιχους Κανονισμούς είναι ιδιαίτερα καθοριστικές και αναφέρονται στον Σχεδιασμό των προσκλήσεων, στην επιλογή των έργων, στην επίβλεψη, παρακολούθηση και αξιολόγησης. Ανάλογα και με τις ειδικότερες ρυθμίσεις κάθε κ-μ στην διαχείριση των προγραμμάτων της Πολιτικής Συνοχής, θα μπορούσε να γίνει διαχωρισμός τόσο μεταξύ των αρμοδιοτήτων που αναλαμβάνουν οι ΔΑ σε εθνικό επίπεδο όσο και των αρμοδιοτήτων που αναλαμβάνουν οι ΔΑ των ΕΠ, Τομεακών ή Περιφερειακών.

Έτσι, σε ορισμένες περιπτώσεις, οι ΔΑ διατηρούν την ευθύνη για τον σχεδιασμό των προκλήσεων για την κατάρτιση αντίστοιχων Στρατηγικών ΒΑΑ, την επιλογή των έργων, την επίβλεψη-παρακολούθηση και αξιολόγηση αυτών, σε άλλα κ-μ έχουν ρόλο συντονιστή (Βουλγαρία, την Κροατία, Τσέχικη Δημοκρατία). Οι ΔΑ στην Ελλάδα είναι αρμόδιες για τον ορισμό των περιοχών παρέμβασης όπως και στη Σουηδία, όπως και στο Λουξεμβούργο όπου η ΔΑ του προγράμματος ΕΤΠΑ ορίζει τόσο την περιοχή παρέμβασης όσο και τον τρόπο διακυβέρνησης των ΒΑΑ.

Ορισμένα κ-μ επιλέγουν ένα μοντέλο «επιμερισμένης διαχείρισης» με το οποίο οι ΔΑ ασχολούνται με τη δημοσιονομική διαχείριση, την παρακολούθηση και το συντονισμό και οι τοπικές αρχές έχουν έναν ρόλο στην αξιολόγηση και την επιλογή σχεδίων. Βέβαια η ΔΑ καθορίζει και καταγράφει επίσημα την απόφασή της, κατόπιν διαβούλευσης με την αστική αρχή, το πεδίο εφαρμογής των κατηκόντων τα οποία πρέπει να αναλάβουν οι αστικές αρχές

σχετικά με τη διαχείριση των ολοκληρωμένων δράσεων για την ΒΑΑ, όπως αναφέρθηκε. Επιπλέον η ΔΑ μπορεί να διατηρεί το δικαίωμα του τελικού ελέγχου της επιλεξιμότητας των πράξεων πριν από την έγκριση. Με βάση την ανάλυση οι αρμοδιότητες των Αστικών Αρχών περιορίζονται στην πλειονότητα των κ-μ στην κατάρτιση και υποβολή των ΣΒΑΑ και τουλάχιστον έως την επιλογή των επιμέρους έργων που προτείνονται στη ΣΒΑΑ, περιορίζονται δηλ στην εκπλήρωση των ελάχιστων απαιτήσεων που καθορίζονται στον Κανονισμό.

Πιο συγκεκριμένα, αυτό που διαπιστώνεται είναι το γεγονός ότι στα περισσότερα κ-μ της ΕΕ η κατεύθυνση είναι η περιορισμένη εμπλοκή των Αστικών Αρχών, που θα μπορούσε να αποδοθεί σε έλλειμμα εμπιστοσύνης από την πλευρά των Εθνικών ή Περιφερειακών Αρχών προς τις Αστικές Αρχές, έλλειμμα ως προς την διοικητική τους ικανότητα και την ικανότητά τους να διαχειριστούν και να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις που θέτει τόσο ο σχεδιασμός όσο και η υλοποίηση των ΣΒΑΑ και προέρχονται από τους Κανονισμούς και το αυστηρό θεσμικό πλαίσιο. Το ζήτημα της ικανότητας σχεδιασμού και διαχείρισης δράσεων ΒΑΑ από τις Αστικές Αρχές, τονίζεται όπως αναφέρθηκε σε αρκετά σημεία των ΣΕΣ των κ-μ. Στο πλαίσιο αυτό αναδεικνύεται η αναγκαιότητα για μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στις αστικές αρχές και απλοποίηση των κανόνων που διέπει την υλοποίηση των έργων ΒΑΑ, ώστε να αποκτηθεί και η απαιτούμενη εμπειρία και εξοικείωση στην υλοποίηση και διαχείριση των ολοκληρωμένων παρεμβάσεων ΣΒΑΑ, ενόψει και του σχεδιασμού της νέας προγραμματικής περιόδου 2021-2027.

Είναι γεγονός ότι η το σύστημα διακυβέρνησης της ΒΑΑ είναι εξαιρετικά πολύπλοκο και λόγω των Κανονισμών και απαιτεί σε κάθε περίπτωση τον σωστό και αποτελεσματικό συντονισμό των αρμοδιοτήτων των Διαχειριστικών Αρχών, των ΕΦΔ και των Αστικών Αρχών, τα καθήκοντα καθενός από τους ανωτέρω είναι κοινά και ζωτικής σημασίας.

Περαιτέρω, εμπλέκονται στην εφαρμογή, υλοποίηση ή και αξιολόγηση της ΒΑΑ υφιστάμενες δομές/όργανα σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο. Ωστόσο, είναι αξιοσημείωτο ότι σε ορισμένες περιπτώσεις δημιουργούνται νέες δομές, είτε για την υλοποίηση είτε με ρόλο συντονιστικό και εποπτείας όσον αφορά τις παρεμβάσεις ΒΑΑ, για τον συντονισμό των ΣΒΑΑ. Ο συγκεκριμένος ρόλος και η λειτουργία των νέων θεσμών ποικίλλει. Παρ' όλα αυτά, είναι δυνατόν να επισημανθούν ορισμένα βασικά θέματα / ρόλοι.

Για παράδειγμα στο Βέλγιο οι Αστικές Αρχές θα εκπροσωπούνται στην Επιτροπή Παρακολούθησης των επιμέρους ΕΠ, η Βουλγαρία ορίζει ότι ο συντονισμός των

ολοκληρωμένων δράσεων θα γίνεται από τη ΔΑ του ΕΠ ‘Περιφερειακής Ανάπτυξης’, ενώ η επιλογή και η μεταγενέστερη υλοποίηση θα αποτελέσουν αντικείμενο της ΔΑ. Στην Κροατία συγκροτείται πολυτομεακό συντονιστικό όργανο για τις ΟΧΕ με αρμοδιότητα τον συντονισμό των δράσεων που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ, ενώ ο συντονισμός των δράσεων ΕΤΠΑ και ΕΚΤ πραγματοποιείται από την ΔΑ του ΕΠ ‘Ανταγωνιστικότητας και Συνοχής’, που αναφέρεται και ως Επικεφαλές Υπουργείο ΟΧΕ (ITI Lead Ministry). Στην Κύπρο αντίστοιχα, συγκροτείται Ειδική υποεπιτροπή με τη συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΑΤΑ) για την παρακολούθηση των ΒΑΑ. Στην Τσέχικη Δημοκρατία, πρωταρχικό ρόλο στην διαδικασία σχεδιασμού και υλοποίησης των ΣΒΑΑ κατέχει το Υπουργείο Περιφερειακής Ανάπτυξης της χώρας (Ministry of Regional Development of the Czech Republic / MoRD), το οποίο καλείται να αξιολογήσει τη συμμόρφωση των υποβληθεισών ΣΒΑΑ με τις απαιτήσεις που καθορίζονται στο έγγραφο ‘Μεθοδολογία για τη χρήση ολοκληρωμένων μέσων κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020’. Σε δεύτερο χρόνο οι ΔΑ των ΕΠ αξιολογούν τις ΣΒΑΑ, όσον αφορά τη συμμόρφωσή τους με τη συμμόρφωση των Στρατηγικών με τους στόχους και τα αναμενόμενα αποτελέσματα των αντίστοιχων ΕΠ και στη συνέχεια ο συντονισμός μεταξύ των Ταμείων σε περίπτωση των ΟΧΕ, θα πραγματοποιηθεί από την Εθνική Διαρκής Επιτροπή National Permanent Conference (NPC). Η NPC αποτελείται από 2 τμήματα: Τμήμα Ολοκληρωμένων Μέσων (Integrated Instruments Chamber ITI, IDPA, CLLD) και το Περιφερειακό Τμήμα (Regional Chamber), ενώ δημιουργείται και μόνιμη πλατφόρμα διαβούλευσης σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο..

Στην Δανία η υλοποίηση των δράσεων που θα χρηματοδοτηθούν από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ θα γίνει μέσω των Φόρουμ Περιφερειακής Ανάπτυξης (Regional Growth Forum), όπως αναφέρθηκε στην ενότητα 4.1, ως μέρος της αναπτυξιακής διαδικασίας της χώρας στα οποία συμμετέχει ένα πλήθος φορέων. Στην Φιλανδία δημιουργείται επικεφαλής Ομάδα Καθοδήγησης της ΟΧΕ –όπου κάθε πόλη από τις έξι- αντιπροσωπεύεται στην ομάδα, η οποία είναι υπεύθυνη για τον συντονισμό και την παρακολούθηση των ΣΒΑΑ. Στη Γαλλία τα Περιφερειακά Συμβούλια έχουν όλες τις ευθύνες για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση των παρεμβάσεων ΒΑΑ, ενώ στις Αστικές Αρχές ανατίθεται οι ελάχιστες αρμοδιότητες επιλογής των έργων σύμφωνα με τους Κανονισμούς.

Στην Ουγγαρία η τοπική αυτοδιοίκηση είναι υπεύθυνη για το συντονισμό των δράσεων ΒΑΑ σε τοπικό επίπεδο ενώ το Υπουργείο Εθνικής Ανάπτυξης (Ministry of

National Development), υπεύθυνο και για τον στρατηγικό σχεδιασμό της χωρικής ανάπτυξης, παρέχει τη μεθοδολογική καθοδήγηση. Στην Ιρλανδία, κατόπιν ανταγωνιστικής διαδικασίας όπως αναφέρθηκε, θα συσταθεί ένα Ταμείο Αστικής Ανάπτυξης για την περίοδο 2014-2020, όπου διαγωνιζόμενοι (τοπικές και αστικές αρχές) θα τύχουν χρηματοδότησης στο πλαίσιο της ΒΑΑ.

Η Ιταλία ενθαρρύνει τη δημιουργία εταιρικών και διαδημοτικών σχημάτων και την υποβολή αντίστοιχων σχεδίων, σε ένα πλαίσιο που οι Αστικές Αρχές δύναται να αναλάβουν ρόλο ΕΦΔ. Στην Λετονία συστήνεται Συμβούλιο Συντονισμού Περιφερειακής Ανάπτυξης (Regional Development Coordination Council), με συμβουλευτικό ρόλο και με τη συμμετοχή θεσμών που συμμετέχουν στην εφαρμογή των ΟΧΕ όπως θεσμοί που συμμετέχουν στην διαχείριση των διαρθρωτικών Ταμείων και άλλοι θεσμοί που θα συμμετέχουν στην υλοποίηση και παρακολούθηση της ΒΑΑ όπως οι Δήμοι, οι ενώσεις των Δήμων κ.λπ. Στην Λιθουανία το Υπουργείο Εσωτερικών (Ministry of the Interior) αποτελεί το συντονιστικό όργανο των ΟΧΕ και έχει την αρμοδιότητα για την επιλογή των περιοχών παρέμβασης των 10 ΠΕΠ που στοχεύουν σε περιοχές μικρών και μεσαίων πόλεων (μία ή περισσότερες πόλεις ανά περιφέρεια με πληθυσμό από 6.000- 100.000), κατόπιν διαβουλεύσεων με τα Συμβούλια Περιφερειακής Ανάπτυξης. Στην περίπτωση των ΟΧΕ/ΒΑΑ στις 5 μεγαλύτερες πόλεις την ευθύνη σύνταξης των Στρατηγικών ΒΑΑ και επιλογής των έργων έχουν οι Δήμοι και ακολουθεί έγκριση του Συντονιστικού Οργάνου της ΟΧΕ. Στη Μάλτα η κυβέρνηση αναθέτει στο Υπουργείο Ευρωπαϊκών Υποθέσεων και Εφαρμογής του Εκλογικού Μανιφέστου (Ministry for European Affairs and Implementation of the Electoral Manifesto -MEAIM) την ανάπτυξη ολοκληρωμένων ΣΒΑΑ, το οποίο θα επικουρείται από μια συντονιστική επιτροπή για τη ΒΑΑ (Coordination Committee for Sustainable Urban Development), αποτελούμενη από εκπροσώπους των Τοπικών Συμβουλίων (Local Councils) στις περιοχές των οποίων θα εφαρμοσθούν δράσεις ΒΑΑ, από εκπροσώπους των σχετικών υπουργείων, της ΔΑ (η Διεύθυνση Σχεδιασμού και Συντονισμού Προτεραιοτήτων / (the Planning and Priorities Coordination Division) και της Αρχής Περιβάλλοντος και Πολεοδομίας της Μάλτας (Malta Environment and Planning Authority).

Στην Ολλανδία η διαχείριση των πόρων του ΕΤΠΑ που θα διατεθούν σε ΣΒΑΑ ανατίθεται στη διοίκηση της ομάδας G4, ενώ αντίστοιχα οι πόροι του ΕΚΤ διαχειρίζονται μέσω του οργανισμού SZW. Στην Πολωνία, ιδιαίτερο ρόλο και αρμοδιότητες όσον αφορά την ΒΑΑ, έχει η θεσμοθετημένη εταιρική σχέση, που όμως οι ενέργειες της θα ελέγχονται

από την ΔΑ αλλά και τον Υπουργό Περιφερειακής Ανάπτυξης , ο οποίος θα γνωμοδοτεί σχετικά με την συμμόρφωση της Στρατηγικής με την ΕΣ και τους κανόνες εφαρμογής των ΟΧΕ στην Πολωνία.

Στην Πορτογαλία καθορίζονται από τις ΔΑ των ΠΕΠ, σε συνεργασία με τους δημόσιους οργανισμούς που είναι υπεύθυνοι για την πολιτική αυτή (π.χ. DGT και IHRU) και του Οργανισμού Ανάπτυξης και Συνοχής, προκειμένου να διασφαλιστεί μια συνεκτική και στοχοθετημένη προσέγγιση, αλλά και να εξασφαλιστεί ο απαραίτητος συντονισμός με τα εργαλεία του Χωροταξικού Σχεδιασμού και άλλες εδαφικές προσεγγίσεις που προβλέπονται στη ΣΕΣ.

Στη Σλοβακία σε Εθνικό επίπεδο η παρακολούθηση και αξιολόγηση αποτελεί ευθύνη της ΔΑ του Ολοκληρωμένου Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος (Integrated Regional Operational Programme /IROP) σε συνεργασία με τις Επικεφαλές Αρχές των RITS (RITS Lead Authorities). Στη Σλοβενία την κύρια ευθύνη για την διατύπωση των κατευθυντήριων γραμμών εκπόνησης μιας ΒΑΑ, τα κριτήρια για την επιλογή έργων έχει το αρμόδιο υπουργείο για την αστική ανάπτυξη, το νεοσυσταθέν (2014) Κυβερνητικό Γραφείο για την Ανάπτυξη και την Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνοχής (Government Office for Development and European Cohesion Policy /GODC), σε συνεργασία με τη ΔΑ του πολυταμειακού και πολυτομεακού ΕΠ της χώρας.

Στην Ισπανία προβλέπεται συνεχής συντονισμός των ΣΒΑΑ, τόσο κατά το στάδιο του σχεδιασμού όσο και αυτό της υλοποίησης μεταξύ Εθνικών και Περιφερειακών ΕΠ, για την αποφυγή αλληλοεπικαλύψεων και την εξασφάλιση συνεργειών. Το Δίκτυο Αστικών Πρωτοβουλιών (Red de Iniciativas Urbanas -RIU)-προϋπάρχουσα δομή συντονισμού της αστικής ανάπτυξης και των κοινοτικών πόρων- θα συντονίσει τις προσκλήσεις για αστικές στρατηγικές και θα συγκροτήσει ομάδες εργασίας για την επιλογή αυτών των στρατηγικών. Τέλος, στη Σουηδία θα δημιουργηθεί μια κοινή πλατφόρμα για θέματα ΒΑΑ, η οποία επιπλέον θα παρέχει υποστήριξη για τη διεκπεραίωση των εργασιών των ΠΕΠ σε θέματα ΒΑΑ.

Πίνακας 17: Προγραμματισμός και Διακυβέρνηση της ΒΑΑ στα κ-μ της ΕΕ

ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ	ΧΡΗΣΗ ΕΝΔΙΑΜΕΣΩΝ ΦΟΡΕΩΝ	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ-- Αρμοδιότητες στην κατάρτιση και υλοποίηση ΒΑΑ	ΑΣΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ- Αρμοδιότητες ΒΑΑ	ΔΟΜΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΫΠΑΡΧΟΥΝ Η Ή ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥΝΤΑΙ ΒΑΑ	ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ / ΣΧΕΣΕΙΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΕΔΩΝ
Αυστρία	ΌΧΙ	Δεν περιγράφεται στη ΣΕΣ	Δεν περιγράφεται στη ΣΕΣ	Δεν περιγράφεται στη ΣΕΣ	Δεν περιγράφεται στη ΣΕΣ
Βέλγιο	ΌΧΙ	Σχεδιασμός προσκλήσεων – επιλογή έργων Επίβλεψη-παρακολούθηση, αξιολόγηση	Κατάρτιση ΣΒΑΑ Επιλογή ΣΒΑΑ και έργων	Δεν περιγράφεται στη ΣΕΣ	Εκπροσώπηση Αστικών Αρχών στην Επιτροπή Παρακολούθησης
Βουλγαρία	ΌΧΙ	ΔΑ του ΕΤΠΑ (ΕΠ Περιφερειακής Ανάπτυξης) : συντονισμός των ολοκληρωμένων δράσεων, ενώ η επιλογή και η μεταγενέστερη υλοποίηση θα αποτελέσουν αντικείμενο των αντίστοιχων ΔΑ των ΕΠ.	Δεν περιγράφεται στη ΣΕΣ	Δεν περιγράφεται στη ΣΕΣ	ΔΑ του ΕΤΠΑ (ΕΠ Περιφερειακής Ανάπτυξης) και κατόπιν αντίστοιχες ΔΑ
Κροατία	ΌΧΙ	Συντονισμός των δράσεων ΕΤΠΑ και ΕΚΤ από την ΔΑ του ΕΠ Ανταγωνιστικότητας και Συνοχής	Κατάρτιση ΣΒΑΑ Επιλογή ΣΒΑΑ και έργων	Πολυτομεακό Συντονιστικό όργανο των ΟΧΕ (για συντονισμό δράσεων που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ)	ΔΑ του ΕΠ Ανταγωνιστικότητας και Συνοχής
Κύπρος	ΌΧΙ	Ενιαία ΔΑ: Σχεδιασμός προσκλήσεων – Αξιολόγηση	Κατάρτιση ΣΒΑΑ Επιλογή ΣΒΑΑ και έργων	Ειδική υποεπιτροπή με τη συμμετοχή των ΑΤΑ για παρακολούθηση ΣΒΑΑ	Ειδική υποεπιτροπή με τη συμμετοχή των ΑΤΑ για παρακολούθηση ΣΒΑΑ
Τσέχικη Δημοκρατία	ΌΧΙ	Αξιολόγηση και έγκριση	Κατάρτιση και υποβολή Στρατηγικής, προεπιλογή έργων,	Υπουργείο Περιφερειακής Ανάπτυξης της χώρας (Ministry	Μόνιμη πλατφόρμα διαβούλευσης σε εθνικό

α		των Στρατηγικών κατόπιν αρχικής αξιολόγησης από το Υπουργείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και συγκεκριμένα το Τμήμα Περιφερειακής Πολιτικής Ανάπτυξης και Στρατηγικής (Department of Regional Policy Development and Strategy), (συμμόρφωση με τα οριζόμενα στους Κανονισμούς) • Επιλογή έργου, αξιολόγηση, πληρωμή, παρακολούθηση από τις ΔΑ των επιμέρους ΕΠ		of Regional Development of the Czech Republic / MoRD), - Μεθοδολογική και οργανωτική ηγεσία Συντονισμός των ΟΧΕ και εδαφική διάσταση των ΕΔΕΤ και παρακολούθηση της προόδου απορρόφησης των ΟΧΕ από την Εθνική Διαρκής Επιτροπή (National Permanent Conference NPC), η οποία θα αποτελείται από 2 τμήματα: Τμήμα Ολοκληρωμένων Μέσων (Integrated Instruments Chamber ITI, IDPA, CLLD) και το Περιφερειακό Τμήμα (Regional Chamber),	και περιφερειακό επίπεδο
Δανία	ΝΑΙ	Δεν περιγράφεται	Κατάρτιση ΣΒΑΑ	Φόρουμ Περιφερειακής Ανάπτυξης (Regional Growth Forum)	Φόρουμ Περιφερειακής Ανάπτυξης (Regional Growth Forum)
Εσθονία	ΌΧΙ	Δεν περιγράφεται	Κατάρτιση ΣΒΑΑ Επιλογή ΣΒΑΑ και έργων	Συντονισμός από αρμόδια Υπουργεία και έγκριση από τον Υπουργό Περιφερειακής Πολιτικής	Οι περισσότερες από τις παρεμβάσεις θα είναι εθνικής φύσης
Φιλανδία	ΝΑΙ Το δίκτυο των 6 πόλεων	Δεν περιγράφεται	Το Δίκτυο των 6 πόλεων υπεύθυνο για την κατάρτιση της Στρατηγικής αλλά και υλοποίησης της	Ηγετική ομάδα διαχείρισης της ΟΧΕ -κάθε πόλη αντιπροσωπεύεται στην ομάδα- η οποία είναι υπεύθυνη για τον συντονισμό και την παρακολούθηση της Στρατηγικής	Το Υπουργείο Απασχόλησης και Οικονομίας ζητά αρχικά την υποβολή κοινής ΣΒΑΑ Ομάδα διαχείρισης (ένας εκπρόσωπος για κάθε συμμετέχουσα πόλη)

					- Στρατηγικός συντονισμός και παρακολούθηση από κοινού με τον φορέα χρηματοδότησης. τελική απόφαση σχετικά με τα σχέδια - Ομάδα καθοδήγησης (εκπρόσωποι των πόλεων, χρηματοδότες και εμπειρογνώμονες) - Αξιολόγηση του έργου και προτάσεις για τη διοίκηση
Γαλλία	ΌΧΙ	Οι ΔΑ των ΕΠ, σε συνεργασία με την περιφερειακή εταιρική σχέση, καθορίζουν σε καθένα από τα ΕΠ τα κριτήρια επιλογής των περιοχών παρέμβασης	Οι Δημόσιοι Οργανισμοί διακοινοτικής συνεργασίας (établissements public de coopération intercommunale (EPCI) και διαδημοτικές δομές υπεύθυνες για τον σχεδιασμό και την αστική ανάπτυξη που εμπλέκονται στην προσέγγιση EcoCity / Cities of Tomorrow, EcoQuartier, Συμβαλλόμενοι στη σύμβαση της πόλης Ο Δήμαρχος είναι υπεύθυνος στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του, για την εκτέλεση της σύμβασης της πόλης		Περιφερειακό Συμβούλιο: όλες οι ευθύνες, ελάχιστη ανάθεση αρμοδιοτήτων επιλογής έργων σύμφωνα με τους κανονισμούς
Γερμανία	ΌΧΙ	Θα προσδιορίζονται στα επιμέρους ΕΠ	Ευθύνη για την επιλογή των έργων	Θα προσδιορίζονται στα επιμέρους ΕΠ	Θα προσδιορίζονται στα επιμέρους ΕΠ

Ελλάδα	ΟΧΙ	ΔΑ των ΠΕΠ: Γενικότερη ευθύνη διαχείρισης των ΣΒΑΑ Ορισμός των επιλέξιμων περιοχών Αξιολόγηση, επιλογή, έγκριση και χρηματοδότηση των ΣΒΑΑ/ΟΧΕ	Δημοτικές/Αστικές Αρχές: ➤ Υποβολή των ΣΒΑΑ ➤ Έγκριση τουλάχιστον των έργων (ανάλογα τι ορίζει το κάθε ΠΕΠ)	Άλλοι δημοτικοί, κοινωνικοοικονομικοί εταίροι και τοπικές αρχές	- Εκχώρηση χρηματοδοτήσεων μετά από διαβούλευση με τις ΔΑ άλλων συμβαλλομένων ΕΠ Εκχώρηση αρμοδιοτήτων σε αστικές αρχές, όπου επιλέγεται
Ουγγαρία	ΟΧΙ	Η ΔΑ κάθε προγράμματος συνεργάζεται με τις αποκεντρωμένες τοπικές αρχές του συστήματος εδαφικής επιλογής (TSC) (κομητείες, πόλεις με νομαρχιακά δικαιώματα, Βουδαπέστη),	Η Τοπική Αυτοδιοίκηση/τοπικές κυβερνήσεις είναι υπεύθυνη για τη διασφάλιση του συντονισμού των δράσεων ΒΑΑ σε τοπικό επίπεδο		Υπουργείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και Στρατηγικού Σχεδιασμού είναι υπεύθυνο για τον στρατηγικό σχεδιασμό της χωρικής ανάπτυξης παρέχει μεθοδολογική καθοδήγηση
Ιρλανδία	ΝΑΙ	Δεν περιγράφεται	Οι υποψήφιοι όπως οι τοπικές και οι αστικές αρχές θα ανταγωνίζονται για χρηματοδότηση από το ταμείο και ο κατάλογος των αστικών περιοχών που θα ωφεληθούν θα εξαρτηθεί από το αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας.	Σύσταση Ταμείου Αστικής Ανάπτυξης	Δεν περιγράφεται
Ιταλία	ΝΑΙ	ΔΑ κάθε ΠΕΠ: Καθορίζει το φάσμα των ευθυνών και των αρμοδιοτήτων που ανατίθενται στις Αστικές Αρχές πέραν της επιλογής των πράξεων, αξιολογώντας την διοικητική	Κατάρτιση ΣΒΑΑ Επιλογή πράξεων αλλά και δυνατότητα για ανάληψη των αρμοδιοτήτων ενός ΕΦΔ	Ενθάρρυνση δημιουργίας εταιρικών σχέσεων και διαδημοτικών σχεδίων	Σημαντική η συνεργασία και Διαβούλευση των ΔΑ με την Εθνική Ένωση Ιταλικών Δήμων (ANCI)

		τους ικανότητα. Υποστήριξη των Αστικών Αρχών, Ευθύνη για την ορθή διαχείριση των προγραμμάτων ΒΑΑ			
Λετονία	ΝΑΙ	Η ΔΑ συνάπτει συμφωνία ανάθεσης με καθένα από τους 9 δήμους/ αναπτυξιακά κέντρα εθνικής σημασίας και τον ΕΦΔ	➤ Κατάρτιση ΣΒΑΑ ➤ Επιλογή και έργων ➤ Σύναψη συμφωνίας με τον ΕΦΔ για την υλοποίηση και παρακολούθηση των έργων, των αποτελεσμάτων, και του ποσού της διαθέσιμης χρηματοδότησης για το έργο	Συστήνεται Συμβούλιο Συντονισμού Περιφερειακής Ανάπτυξης με συμβουλευτικό ρόλο και με τη συμμετοχή φορέων που συμμετέχουν στην εφαρμογή της ΒΑΑ, όπως θεσμοί που συμμετέχουν στην διαχείριση των ΕΔΕΤ και άλλοι φορείς που θα συμμετέχουν στην υλοποίηση και παρακολούθηση της ΒΑΑ όπως οι Δήμοι, οι ενώσεις των Δήμων κ.λπ	ο Συμβούλιο Συντονισμού Περιφερειακής Ανάπτυξης συντονίζει τις αναπτυξιακές στρατηγικές και γνωμοδοτεί σχετικά με την αλληλοεπικάλυψη των έργων με σχέδια πρωτοβουλίας σε εθνικό επίπεδο. ΕΦΔ
Λιθουανία	ΌΧΙ	Δεν περιγράφεται	Οι Δήμοι των πέντε μεγάλων πόλεων υπεύθυνοι για τον προσδιορισμό των περιοχών στόχων Σύνταξη των ΣΒΑΑ και αρμοδιότητα επιλογής των έργων.	Συντονιστικό Όργανο των ΟΧΕ ορίζει τις περιοχές παρέμβασης	Υπουργείο Εσωτερικών (Ministry of the Interior), ως το συντονιστικό όργανο των ΟΧΕ, κατόπιν διαβουλεύσεων με τα Συμβούλια Περιφερειακής Ανάπτυξης
Λουξεμβό ύργο	ΌΧΙ	Η ΔΑ/ΕΤΠΑ θα ορίζει την περιοχή παρέμβασης και τον τρόπο διακυβέρνησης	Η ΔΑ θα ορίσει τις αρμοδιότητες της Αστικής Αρχής	Δεν περιγράφεται	Δεν περιγράφεται

Μάλτα	ΟΧΙ	Η ΔΑ αναθέτει στο MEAIM την επιλογή των έργων Συμμετοχή στην Συντονιστική Επιτροπή για ΒΑΑ	Ενεργεί για την ανάπτυξη της κατάλληλης ολοκληρωμένης ΣΒΑΑ το MEAIM	Συντονιστική επιτροπή για τη ΒΑΑ (Coordination Committee for Sustainable Urban Development), αποτελούμενη από εκπροσώπους των Τοπικών Συμβουλίων (Local Councils) στις περιοχές των οποίων θα εφαρμοσθούν δράσεις ΒΑΑ, από εκπροσώπους των σχετικών υπουργείων, της ΔΑ (η Διεύθυνση Σχεδιασμού και Συντονισμού Προτεραιοτήτων / (the Planning and Priorities Coordination Division) και της Αρχής Περιβάλλοντος και Πολεοδομίας της Μάλτας (Malta Environment and Planning Authority). ,	Εθνική Αρχή αρμόδια για την αστική ανάπτυξη η Αρχή Περιβάλλοντος και Σχεδιασμού της Μάλτας (Malta Environment and Planning Authority (MEPA)) Υπουργείο Ευρωπαϊκών Υποθέσεων και Εφαρμογής του Εκλογικού Μανιφέστου (Ministry for European Affairs and Implementation of the Electoral Manifesto - MEAIM)
Ολλανδία	Ανάθεση στην Ομάδα G4	Δεν περιγράφεται	Ανάθεση στην Ομάδα G4	Διοίκηση Ομάδας G4 , Οργανισμός SZW	Η επίσημη ευθύνη κατανομής και διαχείρισης από το ΕΤΠΑ θα πραγματοποιηθεί με ανάθεση στη διοίκηση της ομάδας G4. Η επίσημη ευθύνη του ΕΚΤ για την κατανομή και τη διαχείριση πραγματοποιείται μέσω του οργανισμού SZW
Πολωνία	Θεσμοθετημένη εταιρική σχέση ;Η	Οι ΔΑ των ΕΠ (Εθνικών και Περιφερειακών) δύνανται να επισημάνουν περιοχές	Τουλάχιστον συμμετοχή στην επιλογή πράξεων	Ένωση ΟΧΕ	ύπαρξη μιας θεσμοθετημένης μορφής εταιρικής σχέσης στην

	Ένωση ΟΧΕ (ITI Association)	παρέμβασης οι οποίες έχουν ιδιαίτερη σημασία για την περιοχή που καλύπτεται από το συγκεκριμένο ΕΠ Ανάθεση αρμοδιοτήτων στην Εταιρική Σχέση αλλά έλεγχος των ενεργειών της από την ΔΑ			οποία η ΔΑ του ΕΠ αναθέτει αρμοδιότητες, την κατάρτιση μιας Στρατηγικής ΟΧΕ για την αντιμετώπιση οικονομικών, περιβαλλοντικών, κλιματικών και δημογραφικών προκλήσεων σε μια περιοχή, η οποία θα πρέπει να συμφωνηθεί με την ΔΑ του ΠΕΠ και ο Υπουργός Περιφερειακής Ανάπτυξης να γνωμοδοτήσει σχετικά με τη συμμόρφωση της Στρατηγικής
Πορτογαλία	ΟΧΙ	Η ΔΑ του ΕΠ σε συνεργασία με την Οργανισμού για την Ανάπτυξη και τη Συνοχή, και τους άλλους φορείς έχει αρμοδιότητα την έγκριση στρατηγικών, έργων, την επίβλεψη, παρακολούθηση και αξιολόγηση των έργων ΣΒΑΑ	Οι αρμοδιότητές τους καθορίζονται από την ΔΑ, συμμετοχή τουλάχιστον στην επιλογή Πράξεων	Η Γενική Διεύθυνση Επικράτειας (Direção-Geral do Território) με τη συνεργασία όλων των φορέων με αρμοδιότητες παρέμβασης ή / και εδαφικής διαχείρισης και υλοποίησης των ΕΔΕΤ, περιλαμβανομένων των δήμων, των διαδημοτικών κοινοτήτων (CIM)/ΑΜ0, τον Οργανισμό για την Ανάπτυξη και τη Συνοχή, τις Επιτροπές Συντονισμού και Περιφερειακής Ανάπτυξης και	Οι Στρατηγικές ΣΒΒΑ αξιολογούνται από Επιτροπή αποτελούμενη από εκπροσώπους του Οργανισμού για την Ανάπτυξη και τη Συνοχή, των ΔΑ των ΕΠ, της Επιτροπής Συντονισμού της Περιφερειακής Ανάπτυξης και εμπειρογνώμονες εκτός διοίκησης.

				όλα τα άλλα όργανα δημόσιας διοίκησης με πείρα στους τομείς που συνδέονται περισσότερο με τη βιωσιμότητα των πόλεων προωθούν την δημιουργία δικτύων και πλατφορμών γνώσης, καινοτομίας, πληροφόρησης, ανταλλαγής καλών εθνικών πρακτικών.	
Ρουμανία	ΟΧΙ	Δεν περιγράφεται	Δεν περιγράφεται	Δεν περιγράφεται	Το Υπουργείο των Ευρωπαϊκών Ταμείων (Ministry of European Funds) θα ενεργεί ως ΔΑ του ΕΠ Ανταγωνιστικότητας και Ανθρώπινου Κεφαλαίου. Το Υπουργείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και Δημόσιας Διοίκησης θα εκτελεί τα καθήκοντα της ΔΑ για τα προγράμματα περιφερειακής, διοικητικής ικανότητας και ευρωπαϊκής εδαφικής συνεργασίας και θα ενθαρρύνει την σαφή υπευθυνότητα των Περιφερειακών Οργανισμών Περιφερειακής

					Ανάπτυξης που θα ενεργούν περαιτέρω ως ΕΦΔ.
Σλοβακία	ΟΧΙ	Παρακολούθηση και αξιολόγηση από τη ΔΑ του Ολοκληρωμένου Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος (Integrated Regional Operational Programme /IROP) σε συνεργασία με τις Επικεφαλές Αρχές των RITS (‘‘ RITS Lead Authorities’’).	Κατάρτιση των ΣΒΑΑ/RITS		Συνεργασία της ΔΑ του Ολοκληρωμένου Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος (Integrated Regional Operational Programme /IROP) με τις Επικεφαλές Αρχές των RITS (‘‘ RITS Lead Authorities’’).
Σλοβενία	ΟΧΙ	ΔΑ του ΕΠ του πολυεθνικού ταμείου (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ και ΤΣ) διατύπωση κατευθυντήριων γραμμών εκπόνησης των ΒΑΑ και κριτηρίων	Τουλάχιστον επιλογή πράξεων	Νεοσυσταθέν (2014) Κυβερνητικό Γραφείο για την Ανάπτυξη και την Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνοχής (Government Office for Development and European Cohesion Policy /GODC)	Οι αστικοί δήμοι, η ΔΑ και το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Χωροταξίας συνάπτουν συμφωνία για την εκχώρηση αρμοδιοτήτων στους δήμους τόσο για την ευθύνη επιλογής των έργων αλλά και της παρακολούθησης και του ελέγχου των πράξεων ΒΑΑ, ανάλογα με τις ικανότητές τους.
Ισπανία	Δεν αναφέρεται			Το Δίκτυο Αστικών Πρωτοβουλιών (Red de Iniciativas Urbanas -RIU)-προϋπάρχουσα δομή συντονισμού της αστικής ανάπτυξης και των κοινοτικών	Συνεχής συντονισμός των ΣΒΑΑ, τόσο κατά το στάδιο του σχεδιασμού όσο και αυτό της υλοποίησης μεταξύ Εθνικών και

				πόρων- θα συντονίσει τις προσκλήσεις για αστικές στρατηγικές και θα συγκροτήσει ομάδες εργασίας για την επιλογή αυτών των στρατηγικών. Οι Αυτόνομες Κοινότητες θα συμμετάσχουν σε αυτές τις ομάδες εργασίας	Περιφερειακών ΕΠ για την αποφυγή αλληλοεπικαλύψεων και την εξασφάλιση συνεργειών.
Σουηδία	ΌΧΙ	Προσδιορισμός των επιλέξιμων περιοχών παρέμβασης	Κατάρτιση ΣΒΑΑ	Θα δημιουργηθεί μια κοινή πλατφόρμα για θέματα ΒΑΑ, η οποία επιπλέον θα παρέχει υποστήριξη για τη διεκπεραίωση των εργασιών των ΠΕΠ σε θέματα ΒΑΑ	Κοινή Πλατφόρμα για ΒΑΑ
Ηνωμένο Βασίλειο	ΝΑΙ ΤΟ ΛΟΝΔΙΝΟ/ ΟΧΙ ΓΙΑ ΠΟΛΕΙΣ ΕΚΤΟΣ ΛΟΝΔΙΝΟΥ	Δεν περιγράφεται	Κατάρτιση Στρατηγικών ΒΑΑ από τις “Core Cities” Επιλογή των έργων των ΒΑΑ		Η κυβέρνηση της Αγγλίας δίνει σύμφωνη γνώμη για τις ΣΒΑΑ

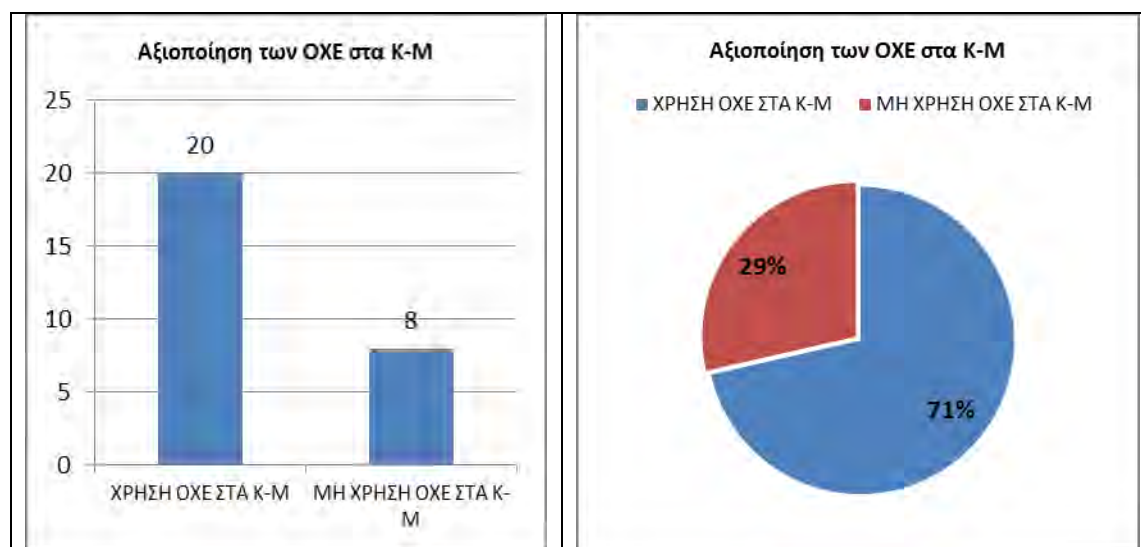
Πηγή: Δεδομένα των ΕΣ ΤΩΝ 28 κ-μ- Ίδια Επεξεργασία.

4.2.2.3 ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΧΩΡΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ (ΟΧΕ) ΣΤΑ Κ-Μ ΤΗΣ ΕΕ

Όπως αναφέρθηκε, για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 δίνεται η δυνατότητα στα κ-μ ης ΕΕ να εφαρμόσουν το εργαλείο των ΟΧΕ για την υλοποίηση ΣΒΑΑ ή άλλης εδαφικής στρατηγικής με ολοκληρωμένο τρόπο, αντλώντας κεφάλαια από τουλάχιστον δύο διαφορετικούς άξονες προτεραιότητας των ίδιων ή διαφορετικών προγραμμάτων ή και πόρους από άλλους ευρωπαϊκούς χρηματοδοτικούς μηχανισμούς και προγράμματα.

Αν και η χρήση των ΟΧΕ δεν είναι υποχρεωτική²⁷² αρκετά από τα κ-μ της ΕΕ έχουν αποφασίσει να χρησιμοποιήσουν, σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό κατά την περίοδο 2014-2020, τις ΟΧΕ σαν ένα εργαλείο για την εδαφική ανάπτυξη στο πλαίσιο Ολοκληρωμένων Στρατηγικών Χωρικής Ανάπτυξης, υιοθετώντας διαφορετικές προσεγγίσεις κατά την εφαρμογή τους. Όπως αποτυπώνεται στον πίνακα 18 και στο γράφημα 13, είκοσι κ-μ της ΕΕ (ποσοστό 71%) θα αξιοποιήσουν το εργαλείο των ΟΧΕ και 8 κ-μ όπως η Αυστρία, η Βουλγαρία, η Κύπρος, η Δανία, η Εσθονία, η Ουγγαρία, η Ιρλανδία και η Μάλτα (ποσοστό 29%) δεν θα κάνουν καθόλου χρήση του εργαλείου των ΟΧΕ, όπως περιγράφεται στα αντίστοιχα κείμενα των ΣΕΣ τους.

Γράφημα 13: Αξιοποίηση των ΟΧΕ στα κ-μ της ΕΕ

Πηγή: Δεδομένα των ΕΣ ΤΩΝ 28 κ-μ- Ίδια Επεξεργασία.

²⁷²Ο εθελοντικός και ευέλικτος χαρακτήρας του εργαλείου σημαίνει ότι αναδύεται ένα ευρύ φάσμα διαφορετικών προσεγγίσεων υλοποίησης.

Παρά το γεγονός ότι τα ορισμένα κράτη προτίθενται να χρησιμοποιήσουν τις ΟΧΕ μόνον όσον αφορά την εφαρμογή του άρθρου 7 του κανονισμού ΕΤΠΑ, το οποίο ορίζει ότι τουλάχιστον το 5% των εθνικών κονδυλίων του ΕΤΠΑ στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση»²⁷³ πρέπει να προορίζεται για ολοκληρωμένες στρατηγικές αστικής ανάπτυξης, ένας σημαντικός αριθμός κ-μ χρησιμοποίησε το εν λόγω εργαλείο και ευρύτερα («θεματικές ΟΧΕ» βάσει του άρθρου 36 του Κανονισμού περί Κοινών Διατάξεων (ΚΚΔ). Δώδεκα κράτη μέλη επέλεξαν να εφαρμόσουν το εργαλείο των ΟΧΕ στο πλαίσιο των στρατηγικών αυτών.

Έτσι 16 κ-μ έχουν επιλέξει να χρησιμοποιήσουν το εργαλείο των ΟΧΕ στα πλαίσια της ΒΑΑ σύμφωνα με το άρθρο 7 του Κανονισμού του ΕΤΠΑ, ενώ 11 κ-μ προτίθενται να αξιοποιήσουν τις ΟΧΕ για την αντιμετώπιση σύνθετων εδαφικών προκλήσεων σε εδάφη εκτός αστικών περιοχών. Στην περίπτωση αυτή η απόφαση για το αν θα χρησιμοποιηθούν στρατηγικές ΟΧΕ εκτός αστικών περιοχών έχει ληφθεί στις περισσότερες των περιπτώσεων των κ-μ ήδη κατά την κατάρτιση της ΣΕΣ.

Πίνακας 18: Αξιοποίηση των ΟΧΕ στα κ-μ της ΕΕ

Κ-Μ	ΧΡΗΣΗ ΟΧΕ	ΟΧΕ ΓΙΑ ΒΑΑ	ΟΧΕ ΕΚΤΟΣ ΒΑΑ	Συμμετέχοντα Ταμεία	Κ-Μ	ΧΡΗΣΗ ΟΧΕ	ΟΧΕ ΓΙΑ ΒΑΑ	ΟΧΕ ΕΚΤΟΣ ΒΑΑ	Συμμετέχοντα Ταμεία
Αυστρία	ΟΧΙ	-	-	-	Ιταλία	ΝΑΙ	✓	-	ΕΤΠΑ/ΕΚΤ
Βέλγιο	ΝΑΙ	-	✓	ΕΤΠΑ/ΕΚΤ	Λετονία	ΝΑΙ	✓	-	ΕΤΠΑ/ΕΚΤ
Βουλγαρία	ΟΧΙ	-	✓ (Ενδεχομένως)	-	Λιθουανία	ΝΑΙ	✓	✓	ΕΤΠΑ/ΕΚΤ/ΤΣ
Κροατία	ΝΑΙ	✓		ΕΤΠΑ/ΕΚΤ	Λουξεμβούργο	ΝΑΙ	✓	-	ΕΤΠΑ/ΕΚΤ
Κύπρος	ΟΧΙ	-	-	-	Μάλτα	ΟΧΙ	-	-	-
Τσέχικη Δημοκρατία	ΝΑΙ	✓		ΕΤΠΑ/ΕΚΤ/ΤΣ	Ολλανδία	ΝΑΙ	✓	-	ΕΤΠΑ/ΕΚΤ
Δανία	ΟΧΙ	-	-	-	Πολωνία	ΝΑΙ	✓	✓	ΕΤΠΑ/ΕΚΤ

²⁷³ Εκτενής ανάλυση θα γίνει σε επόμενη ενότητα

	OXI					NAI			ΤΣ/ΕΚΤ/ ΕΤΠΑ/ ΕΓΤΑΑ/ ΕΤΘΑ
Εσθονία		-	-	-	Πορτογαλία		✓	✓	
	NAI			ΕΤΠΑ/Ε ΚΤ		NAI			ΤΣ/ΕΚΤ/ ΕΤΠΑ/ ΕΓΤΑΑ/ ΕΤΘΑ
Φιλανδία		✓			Ρουμανία		-	✓	
	NAI		✓	ΕΤΠΑ/Ε ΚΤ/ΕΓΤ ΑΑ		NAI	✓	✓	ΕΤΠΑ/Ε ΚΤ
Γαλλία					Σλοβακία		✓	✓	
Γερμανία	NAI	✓	✓	ΕΤΠΑ/Ε ΚΤ	Σλοβενία	NAI	✓	-	ΕΤΠΑ/Ε ΚΤ
	NAI			ΕΤΠΑ/Ε ΚΤ/ΤΣ.		NAI			ΕΤΠΑ/Ε ΚΤ/ΕΤΘ Α
Ελλάδα		✓	✓		Ισπανία		✓	✓	
Ουγγαρία	OXI	-	-	-	Σουηδία	NAI	✓	-	ΕΤΠΑ/Ε ΚΤ
	OXI					NAI			
Ιρλανδία		-	-	-	Ηνωμένο Βασίλειο	NAI	-	✓	ΕΤΠΑ

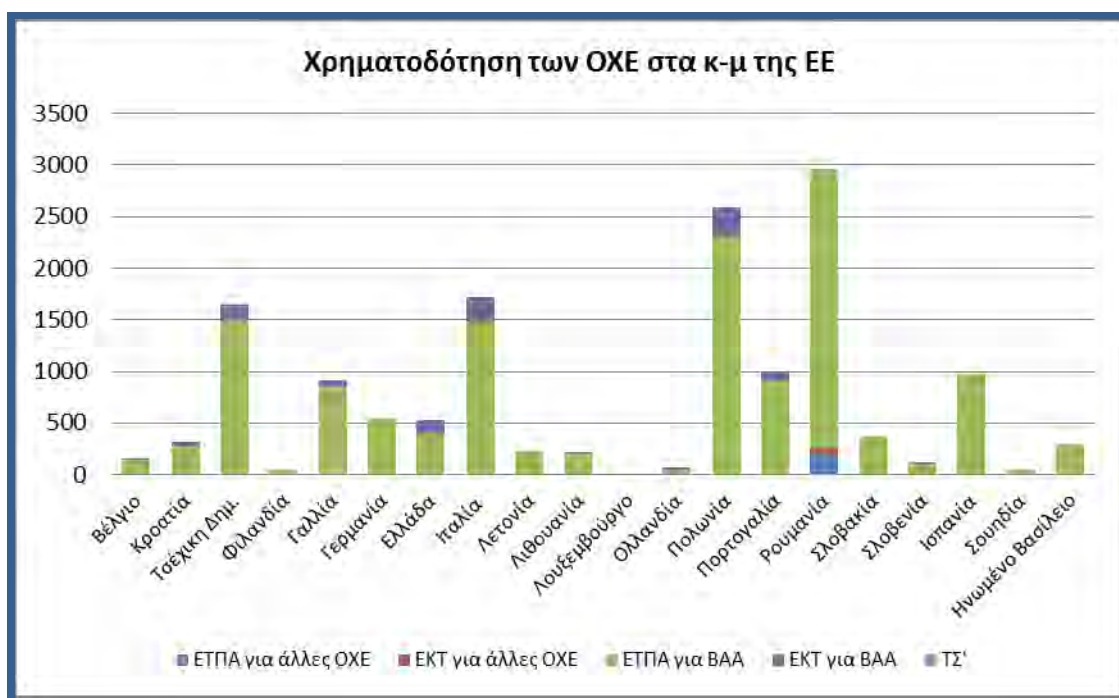
Πηγή: Δεδομένα των ΕΣ ΤΩΝ 28 κ-μ- Ίδια Επεξεργασία.

Όσον αφορά τη χρηματοδότηση των ΟΧΕ, όπως διαπιστώνεται και από τα δεδομένα του πίνακα τα κράτη μέλη αξιοποιούν πόρους πρωτίστως από το ΕΤΠΑ, δευτερευόντως από το ΕΚΤ, ενώ μόνο πέντε κ-μ σχεδιάζουν να εφαρμόσουν ΟΧΕ και με πόρους από το Ταμείο Συνοχής: η Τσέχικη Δημοκρατία, η Ελλάδα, η Λιθουανία, η Πορτογαλία, η Ρουμανία. Συμπληρωματική χρηματοδότηση από το ΕΓΤΑΑ λαμβάνουν τρία κ-μ η Γαλλία, η Πορτογαλία και η Ρουμανία. Ομοίως, τα τρία κ-μ Ισπανία, Ρουμανία Πορτογαλία προτίθενται να λάβουν πρόσθετη στήριξη από το ΕΤΘΑ. Ως εκ τούτου, είναι σαφές ότι η πλειοψηφία των κ-μ επιλέγει μια πολυταμειακή προσέγγιση στο πλαίσιο εφαρμογής των ΟΧΕ και ότι στις περισσότερες περιπτώσεις αυτή προέρχεται εξ' ολοκλήρου από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ.

Παρατηρείται πάντως ότι τα κ-μ που επιλέγουν το εργαλείο των ΟΧΕ δεν προβαίνουν, τουλάχιστον στην φάση κατάρτισης των ΣΕΣ στην κατανομή των αντίστοιχων πόρων που κάθε ΕΔΕΤ θα συνεισφέρει στις ΟΧΕ, ενώ και τα κείμενα των ΣΕΣ δεν δίνουν ιδιαίτερες λεπτομέρειες ιδιαίτερα για τις non-urban ΟΧΕ καθώς τονίζεται ότι οι ανάγκες θα προσδιοριστούν σε επόμενο στάδιο, είτε κατά την κατάρτιση των ΕΠ είτε των Στρατηγικών των ΟΧΕ και μετά από τις διαδικασίες διαβούλευσης. Μόνο 2 κ-μ (Πολωνία, Ρουμανία) έχουν αποφασίσει και έχουν καταστείλει ήδη από τη φάση προγραμματισμού τους αντίστοιχους πόρους που θα διαθέσουν. Στην περίπτωση που οι ΟΧΕ θα αξιοποιηθούν στο πλαίσιο της ΒΑΑ, οι πόροι που θα διατεθούν είναι εκ των προτέρων ορισμένοι και

ανέρχονται συνολικά σε 14,5 δις ευρώ για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 εκ των οποίων 13,4 δις ευρώ από το ΕΤΠΑ και 1,1 δις ευρώ από το ΕΚΤ και 0,8 εκ. ευρώ από το Ταμείο Συνοχής.

Γράφημα 14: Χρηματοδότηση των ΟΧΕ στα κ-μ της ΕΕ

Πηγή: Δεδομένα των ΕΣ ΤΩΝ 28 κ-μ- Ίδια Επεξεργασία.

Όπως περιγράφεται στις ΣΕΣ οι ΟΧΕ θα αποτελέσουν τμήμα των Τομεακών ΕΠ όπως π.χ. στην Τσεχική Δημοκρατία, την Ελλάδα, κ.λ.π. Πιο συγκεκριμένα στην Τσεχική Δημοκρατία, οι ΟΧΕ υλοποιούνται στα ακόλουθα ΕΠ και Ταμεία: στο ΕΠ "Πράγα –Πόλος Ανάπτυξης" (ΕΤΠΑ και ΕΚΤ), στο ΕΠ Έρευνα, Ανάπτυξη και Παιδεία (ΕΤΠΑ και ΕΚΤ), στο ΕΠ Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία για την Ανταγωνιστικότητα (ΕΤΠΑ), στο ΕΠ Απασχόληση (ΕΚΤ), στο ΕΠ Περιβάλλον (ΕΤΠΑ, ΤΣ) και στο ΕΠ Μεταφορές (ΤΣ), στο Λουξεμβούργο στο ΕΠ "Operational Programme ERDF Luxembourg 2014-2020", στη Ρουμανία στο ΕΠ "Ανταγωνιστικότητα", στο ΕΠ Μεγάλων Υποδομών, στο Περιφερειακό ΕΠ και στο ΕΠ Ανθρώπινου Κεφαλαίου, στη Σλοβακία στο Ολοκληρωμένο Περιφερειακό ΕΠ, στην Ισπανία στο ΕΠ "Έξυπνη Ανάπτυξη"/ΕΤΠΑ 2014-2020 και στο ΕΠ "Βιώσιμη

Ανάπτυξη ΕΤΠΑ 2014-2020''. Αρκετά από τα κ-μ εντάσσουν τις ΟΧΕ ως μέρος των Περιφερειακών ΕΠ τους όπως π.χ. στο Βέλγιο, στη Γαλλία, στη Γερμανία, στην Ελλάδα, στην Ιταλία, στην Ολλανδία, στην Πολωνία, στην Πορτογαλία, στην Ισπανία, στη Σουηδία και στο Η/Β. Θα μπορούσε να υποστηρίξει κανείς ότι η τακτική των παραπάνω χωρών, όσον αφορά τον αριθμό των ΠΕΠ που προβλέπεται να καταρτιστούν, δείχνουν και το βαθμό αποκέντρωσης που η κάθε μια από τις χώρες αυτές ακολουθεί. Σε χώρες όπως η Φινλανδία και η Σλοβενία, οι ΟΧΕ αποτελούν μέρος ενός ενιαίου Εθνικού πολυταμειακού ΕΠ, π.χ. στη Φινλανδία στο ΕΠ "Sustainable growth and jobs 2014-2020 – Structural Funds Programme of Finland" και στη Σλοβενία στο μοναδικό Εθνικό πολυταμειακού ΕΠ για την Πολιτική Συνοχής 2014-2020.

❖ Εδαφική Εστίαση

Από την συγκριτική αξιολόγηση των ΣΕΣ των κ-μ όσον αφορά την εδαφική εστίαση των ΟΧΕ προκύπτει ότι ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά των ΟΧΕ είναι η γεωγραφική της ευελιξία. Το εργαλείο περιγράφεται ότι μπορεί να εφαρμοστεί σε ευρύ φάσμα περιοχών και συγκεκριμένα: Περιοχές με συγκεκριμένες προκλήσεις: περιοχές με ιδιαίτερα προβλήματα κοινωνικοοικονομικής ανασυγκρότησης, μειονεκτικές γεωγραφικές περιοχές, περιοχές με προστατευμένο φυσικό περιβάλλον, περιοχές σε επίπεδο διοικητικών περιφερειών (περιφερειακές ΟΧΕ σε επίπεδο NUTSIII σε δύο κράτη μέλη) και τέλος σε αστικές περιοχές ή πόλεις περιφερειακής σημασίας.

Στον πίνακα 19 αποτυπώνονται ειδικότερα οι τύποι των εδαφών που επιλέγονται από κάθε κ-μ για την εφαρμογή του εδαφικού μέσου της ΟΧΕ.

Πίνακας 19: Η εδαφική εστίαση των ΟΧΕ στα κ-μ της ΕΕ

Κ-Μ	ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΟΧΕ	ΤΥΠΟΣ ΕΛΑΦΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΟΧΕ
Βέλγιο	➤ 3 ΟΧΕ μόνο στη Φλάνδρα Λίμπουργκ, Κεμπέν και Δυτική Φλάνδρα με την επιλογή προσθήκης άλλων κατά την περίοδο προγραμματισμού.	Περιοχές με ιδιαίτερα προβλήματα κοινωνικοοικονομικής ανασυγκρότησης.
Κροατία	➤ Στα 7 μεγαλύτερα αστικά κέντρα της Κροατίας	Αστικά Κέντρα
Τσέχικη Δημοκρατία	➤ 7 ΟΧΕ στις μητροπολιτικές/αστικές περιοχές εθνικής σημασίας	Μητροπολιτικές περιοχές
Φιλανδία	➤ Μία ΟΧΕ για ΒΑΑ, στις 6 μεγαλύτερες πόλεις 6ΑΙΚΑ " The Six City Strategy –Open and Smart Services"	Δίκτυο 6 πόλεων
Γαλλία	➤ Οικισμοί, μητροπολιτικές περιοχές και αστικές περιοχές. περιοχές προτεραιότητας στις πόλεις · αγροτικές περιοχές.	Μητροπολιτικές περιοχές, αστικές περιοχές, αγροτικές/αστικές περιοχές
Γερμανία	➤ Στο Schleswig-Holstein (περιφέρεια αρμοδιότητας της Δυτικής ακτής για τον τουρισμό και την ενέργεια). Και στο BadenWürttemberg, όλες οι υποπεριφέρειες (ορισμένοι λειτουργικοί τομείς) μπορούν να υποβάλουν αίτηση για τα εμβληματικά σχέδια ΟΧΕ.	Λειτουργικές περιοχές, υποπεριφέρειες
Ελλάδα	➤ Υποπεριφερειακές με ειδικά χαρακτηριστικά και προκλήσεις, διαπεριφερειακές με ομοιογενή χαρακτηριστικά, προβλήματα σε μειονεκτικές γεωγραφικές περιοχές, περιοχές επιρροής των τομεακών παρεμβάσεων π.χ ΠΠΧΣΣΑ, ΤΕΠ	Περιοχές με ειδικά χαρακτηριστικά, μειονεκτικές γεωγραφικές περιοχές,
Ιταλία	➤ Προτείνεται να εξεταστεί η αποτελεσματικότητα του σε αστικές περιοχές δεδομένου ότι η προηγούμενη εμπειρία δεν ήταν θετική	Αστικές περιοχές
Λετονία	➤ Στα 9 Κέντρα (πόλεις) Εθνικής Σημασίας	Αστικές περιοχές
Λιθουανία	➤ Καθορισμένα τμήματα των πέντε μεγάλων πόλεων με πληθυσμό μεταξύ 30.000 και 40.000 κατοίκων και περιοχές μικρών και μεσαίων πόλεων (μία ή περισσότερες πόλεις ανά περιφέρεια με πληθυσμό από 6.000- 100.000).	Αστικές περιοχές
Λουξεμβούργο	➤ Αστικές περιοχές: Λουξεμβούργου, Nordstadt, και η Νότια περιοχή της χώρας (διασυνοριακή διάσταση)	Αστικές, Διασυνοριακές περιοχές
Ολλανδία	➤ Στις 4 μεγαλύτερες πόλεις (Αμστερνταμ, Ρότερνταμ, Ουτρέχτη, Χάγη) G4	Αστικές περιοχές
Πολωνία	➤ Υποχρεωτικά στις πρωτεύουσες των επαρχιών και στις λειτουργικές περιοχές αυτών, Αστικές περιοχές και λειτουργικές περιοχές αυτών.	Αστικές λειτουργικές περιοχές

Πορτογαλία	➤ Μητροπολιτικές περιοχές (Λισαβόνα, Πόρτο), κύρια αστικά κέντρα, που διαρθρώνουν το εθνικό αστικό σύστημα της χώρας και λειτουργικές περιοχές αυτών	Μητροπολιτικές περιοχές , Αστικές λειτουργικές περιοχές
Ρουμανία	➤ Βιόσφαιρα του Δέλτα του ποταμού Δούναβη	Περιοχές με ειδικά χαρακτηριστικά
Σλοβακία	➤ Στη βάση των αποκαλούμενων Περιφερειακών Ολοκληρωμένων Εδαφικών Στρατηγικών (RITS)/ 8 RITS σε κάθε περιφέρεια επιπέδου NUTS III	Κάθε περιφέρεια της χώρας επιπέδου NUTS III
Σλοβενία	➤ Οι 11 αστικές περιοχές (3 κέντρα διεθνούς σημασίας, 5 κέντρα εθνικής σημασίας, και 3 κέντρα εθνικής σημασίας όπως ορίζονται στην Στρατηγική Χωρικής ανάπτυξης της Σλοβενίας	Αστικές περιοχές,
Ισπανία	➤ ΟΧΕ Επαρχίας Azul (Διασυνοριακή), ΟΧΕ "A For" (Murcia); ΟΧΕ Cadiz, ΟΧΕ Εκβιομηχάνιση της Εξτραμαδούρα.	Περιοχές με ιδιαίτερα προβλήματα κοινωνικοοικονομικής ανασυγκρότησης./Διασυνοριακές περιοχές
Σουηδία	➤ Λειτουργικές Αστικές περιοχές ή και τμήματα αυτών	Αστικές λειτουργικές περιοχές
Ηνωμένο Βασίλειο	➤ Η Σκωτία σχεδιάζει δύο ΟΧΕ για περιοχές με ειδικές κοινωνικοοικονομικές ανάγκες: στις ορεινές περιοχές (Χάιλαντς), στα νησιά στη βόρεια Σκωτία και στην νοτιοδυτική περιοχή της χώρας	Περιοχές με ιδιαίτερα προβλήματα κοινωνικοοικονομικής ανασυγκρότησης Περιοχές με ειδικά γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Πηγή: Δεδομένα των ΕΣ ΤΩΝ 28 κ-μ- Ίδια Επεξεργασία.

Παρατηρείται πιο συγκεκριμένα, ότι ένα σύνολο 17 κ-μ σχεδιάζει να αξιοποιήσει τις ΟΧΕ δίνοντας τους αστική διάσταση και αποκλειστικά για δράσεις ΒΑΑ, σύμφωνα με το άρθρο 7 του κανονισμού του ΕΤΠΑ και σύμφωνα με τις εθνικές πολιτικές αστικής ανάπτυξης όπως η Τσεχική Δημοκρατία, η Φιλανδία, η Κροατία, η Λιθουανία, το Λουξεμβούργο, η Λετονία, οι Κάτω Χώρες, η Πολωνία και η Σλοβενία. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι στην Τσεχική Δημοκρατία ΟΧΕ θα υλοποιηθεί σε μητροπολιτικές περιοχές με 300.000 ή περισσότερους κατοίκους (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ και Ταμείο Συνοχής). Η Φινλανδία θα εφαρμόσει το άρθρο 7 του ΕΤΠΑ μέσω μιας ενιαίας ΟΧΕ που ονομάζεται δΑΙΚΑ, και καλύπτει το έδαφος των έξι μεγαλύτερων πόλεων της χώρας: Ελσίνκι, Εσπού, Βάντα, Ταμπέρε, Φορ και Ουλου. Ομοίως, στις Κάτω Χώρες, η ΟΧΕ θα χρησιμοποιηθεί στις 4 μεγαλύτερες πόλεις: Άμστερνταμ, Ρότερνταμ, Χάγη και Ουτρέχτη, και στο πλαίσιο της ΒΑΑ. Στην Κροατία επίσης θα εφαρμοστεί στα επτά μεγαλύτερα αστικά κέντρα, στη Λετονία στα 9 αστικά κέντρα Εθνικής σημασίας, στη Λιθουανία στις 5 μεγαλύτερες πόλεις, στις αστικές περιοχές του Λουξεμβούργου. Στην Πορτογαλία σχεδιάζονται αρκετές ΟΧΕ για τις μητροπολιτικές περιοχές της Λισαβόνας και του Πόρτο και για τις διαδημοτικές σε επίπεδο NUTS 3 (ή καλύπτοντας αρκετές περιοχές NUTS 3).

Για τα κ-μ που επιλέγουν ΟΧΕ εκτός αστικών περιοχών και εκτός ΒΑΑ οι υπόλοιπες περιοχές εδάφη έχουν τα εξής χαρακτηριστικά:

Οι ΟΧΕ μπορούν να στοχεύουν σε μεγαλύτερες υποπεριφερειακές περιοχές, οι οποίες μπορούν να περιλαμβάνουν ορισμένα συχνά μικρά αστικά περιφερειακά κέντρα καθώς και αγροτικές περιοχές όπως για παράδειγμα στη Γαλλία. Επίσης, στο Βέλγιο και συγκεκριμένα στη Φλάνδρα, πέραν της δυνητικής αστικής ΟΧΕ, προβλέπονται τρεις ΟΧΕ σε επαρχίες με ιδιαίτερα διαρθρωτικά οικονομικά προβλήματα στο Λίμπουργκ, στη Δυτική Φλάνδρα και στο Κεμπέν, ενώ στο Vlaanderen δίδεται έμφαση στις περιφέρειες που αντιμετωπίζουν μακροχρόνιες διαρθρωτικές δυσκολίες, ιδιαίτερα στην περίπτωση του Λίμπουργκ, όπου το κλείσιμο των εργοστασίων δημιούργησε στις αντίστοιχες περιοχές σωρεία διαρθρωτικών οικονομικών προκλήσεων.

Στην Πορτογαλία, οι non-urban ΟΧΕ θα εφαρμοστούν καθολικά σε περιοχές NUTS3 ή γειτονικές ομάδες NUTS3, εκτός της Λισαβόνας και του Πόρτο ως μητροπολιτικές περιοχές ενώ δεν θα εφαρμοστεί στις Αυτόνομες Περιφέρειες των Αζορών και της Μαδέρας. Στη ΣΕΣ επίσης της Πορτογαλίας αναφέρεται και η δυνατότητα επίσης υποστήριξης μιας

θαλάσσιας ΟΧΕ στον Ατλαντικό Ωκεανό (Εθνική Στρατηγική για τον Ατλαντικό 2013-20) μέσω των ΕΔΕΤ ως διασυνοριακή ΟΧΕ. Στη Γερμανία, θα εφαρμοστεί μια ΟΧΕ στο Σλέσβιχ-Χολστάιν (περιφέρεια αρμοδιότητας της Δυτικής ακτής) για τον τουρισμό και την ενέργεια, ενώ και στη Βάδη-Βυρτεμβέργη όλες οι υποπεριφέρειες οι οποίες ορίζονται ως λειτουργικές περιφέρειες μπορούν να εφαρμόσουν το εργαλείο των ΟΧΕ για εμβληματικά έργα. Στη Ρουμανία αποφασίστηκε ότι η μόνη ΟΧΕ που θα λάβει χρηματοδότηση θα είναι το αποθεματικό της βιόσφαιρας του Δέλτα του Δούναβη, που θεωρείται ένας μοναδικός χώρος με πολύ συγκεκριμένα χαρακτηριστικά: ο αραιός και απομονωμένος πληθυσμός, η οικονομική εξειδίκευση και η ευάλωτη θέση και η κακή πρόσβαση στις υπηρεσίες. Παράλληλα αποτελεί μιας σπάνιας φυσικής ομορφιάς περιοχή που τυγχάνει προστασίας.

Στην Ισπανία μέσω των ΟΧΕ, η έμφαση δίνεται σε υποπεριφερειακές περιοχές με ιδιαίτερα γεωγραφικά χαρακτηριστικά ή περιοχές με οικονομικά και δημογραφικά μειονεκτήματα, αποδεικνύοντας ότι το εργαλείο των ΟΧΕ είναι κατάλληλο για μια ποικιλία γεωγραφικών περιοχών, συμπεριλαμβανομένων των διασυνοριακών ή και των λειτουργικών²⁷⁴. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η ΟΧΕ Mar Menor²⁷⁵, μέσω της οποίας επιδιώκεται η ανάπτυξη και η διατήρηση της φυσικής κληρονομιάς και των προστατευόμενων περιοχών στην παράκτια λιμνοθάλασσα του Mar Menor, σε αρμονία με τις υπάρχουσες δραστηριότητες. Στην Ελλάδα επιλέγονται για την εφαρμογή των ΟΧΕ περιοχές υποπεριφερειακές με ειδικά χαρακτηριστικά και προκλήσεις, διαπεριφερειακές περιοχές²⁷⁶ με ομοιογενή χαρακτηριστικά, μειονεκτικές γεωγραφικές περιοχές, περιοχές επιρροής των τομεακών παρεμβάσεων όπως περιγράφονται σε ΠΠΧΣΣΑ και σε Τομεακά ΕΠ.

Σε ορισμένα κ-μ οι ΟΧΕ στοχεύουν ειδικά στις δομικά ασθενέστερες περιοχές. Τουλάχιστον δύο αστικές περιοχές στη Γαλλία προβλέπουν ότι δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στις ασθενέστερες περιοχές, οι οποίες προσδιορίζονται για ειδική στήριξη στο πλαίσιο της

²⁷⁴:Στην Ισπανία, η ΟΧΕ Azul (Blue ITI), θα υλοποιηθεί στη βάση της Στρατηγικής της ΕΕ για τον Ατλαντικό και αναφέρεται σε διασυνοριακές λειτουργικές περιοχές, όλες τις ισπανικές περιοχές του Ατλαντικού: Γαλικία, Αστούρια, Κανταβρία, Πάις Βάζο, Κανάριοι Νήσοι και Ανδαλουσία.

²⁷⁵ Η ΟΧΕ της Mar Menor (Murcia) υλοποιείται στη βάση της Στρατηγικής για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών (Estrategia de Gestión Integrada de Zonas Costeras del Mar Menor)

²⁷⁶ Στο κείμενο του ΕΣΠΑ της Ελλάδας 2014-2020 περιγράφεται η υλοποίηση μιας διαπεριφερειακής ΟΧΕ μεταξύ της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας και της Περιφέρειας Αττικής για την αντιμετώπιση περιβαλλοντικών ζητημάτων (βαριά βιομηχανική ρύπανση στη γειτονική λεκάνη απορροής του Ασωπού) και για την υποστήριξη της κοινωνικής ένταξης, που τελικά όμως δεν θα υλοποιηθεί ως διαπεριφερειακή

εγχώριας αστικής πολιτικής. Στο Ηνωμένο Βασίλειο περιγράφεται η πρόθεση για υλοποίηση δύο ΟΧΕ στη Σκωτία στις ορεινές περιοχές (Χάιλαντς), στα νησιά στη βόρεια Σκωτία και στην νοτιοδυτική περιοχή της χώρας, ως περιοχές με ειδικές κοινωνικοοικονομικές ανάγκες. Στην Αγγλία δεν επιλέγεται το εργαλείο των ΟΧΕ, καθώς κάθε περιοχή LEP μπορεί να υποβάλλει ολοκληρωμένη Στρατηγική πρόταση με χρηματοδότηση από τα ΕΔΕΤ στο πλαίσιο του ΕΠ «Πρόγραμμα Ανάπτυξης για την Αγγλία» χωρίς να προκύπτει έτσι η ανάγκη για αξιοποίηση του εργαλείου των ΟΧΕ.

Ένα σημαντικό χαρακτηριστικό που περιγράφεται στις ΣΕΣ των κ-μ όσον αφορά το εργαλείο των ΟΧΕ, είναι ο στόχος τους να αντιμετωπίσουν τις αστικές και αγροτικές προκλήσεις μέσω ενός ολιστικού σχεδιασμού και αυτό περιγράφεται με σαφήνεια για παράδειγμα στις ΣΕΣ της Γαλλίας, Ελλάδας, Πορτογαλίας, Ρουμανίας, Σουηδίας και Ηνωμένου Βασιλείου η επιλογή για εφαρμογή ΟΧΕ σε αγροτικές ή μικτές περιοχές. Στις χώρες μάλιστα αυτές προσδιορίζεται ότι θα συμμετάσχει στην χρηματοδότηση των ΟΧΕ και το ΕΓΤΑΑ. Η αναφορά στη σύνδεση αγροτικών –αστικών περιοχών επισημαίνεται πάντως στην πλειοψηφία των ΣΕΣ της περιόδου 2014-2020 και θα μπορούσε να ληφθεί υπόψη στον σχεδιασμό της επόμενης προγραμματικής περιόδου ώστε να υπάρξει μεγαλύτερη εστίαση στις σχέσεις μεταξύ αγροτικών και αστικών περιοχών, δεδομένου ότι και η ίδια η ΕΕ τονίζει την σημαντικότητα στην διασύνδεση και την ομοιόμορφη ανάπτυξη των 2 τύπων περιοχών που θα μπορούσαν να έχουν πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα στην αναπτυξιακή πορεία μιας περιοχής.

Συνοπτικά θα μπορούσαμε να παρατηρήσουμε ότι το σκεπτικό της επιλογής εφαρμογής του εργαλείου των ΟΧΕ διαφέρει ανάμεσα στα κ-μ της ΕΕ. Έτσι παρατηρούμε να επιλέγονται στη μια περίπτωση περιοχές που παραπέμπουν στην ενίσχυσή τους στο πλαίσιο της οικονομικής ανταγωνιστικότητας και στην άλλη για την αντιμετώπιση κοινωνικοοικονομικών προβλημάτων. Ενδιαφέρον θα είχε επίσης σε μελλοντική έρευνα να διερευνηθεί αν τελικά οι προτεινόμενοι τύποι εδαφών για την εφαρμογή ΟΧΕ επιλέγησαν και στις αντίστοιχες στρατηγικές.

❖ Θεματική Στόχευση

Αυτή η ενότητα παρέχει μια ανάλυση της θεματικής διάστασης των non-UrbanΟΧΕ με βάση το περιεχόμενο των ΣΕΣ όσον αφορά τις προσκλήσεις και τους στόχους, την

περιγραφή των Θ.Σ., αν περιγράφονται και θα επιχειρηθεί να εκτιμηθεί το επίπεδο της θεματικής ολοκλήρωσης και της λογικής παρέμβασης σύμφωνα με όσα περιγράφονται ως στόχοι της Ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης για κάθε κ-μ. Καταρχήν επισημαίνεται ότι στα κείμενα των ΣΕΣ μεταξύ των ΟΧΕ ΒΑΑ και ΟΧΕ εκτός αστικών περιοχών εντοπίζονται διαφορές στην περιγραφή των προκλήσεων και των θεματικών στόχων που επιλέγονται για την αντιμετώπιση των προκλήσεων αυτών. Έτσι στις ΟΧΕ εκτός ΒΑΑ η περιγραφή αυτή είναι λιγότερο πλήρης στην πλειονότητα των κ-μ της ΕΕ. Για τις ΟΧΕ ΒΑΑ- λεπτομερής ανάλυση υπήρξε στην προηγούμενη ενότητα- υπάρχει σαφώς μεγαλύτερη ανάλυση και παρουσίαση των ΘΣ που επιλέγονται και αυτό γιατί οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι πόλεις της ΕΕ είναι πιο οριοθετημένες.

Στις ΣΕΣ των κ-μ που περιγράφουν το εργαλείο των ΟΧΕ και ειδικότερα στις περιπτώσεις των non-Urban ΟΧΕ, διαπιστώνεται ότι αρκετά κ-μ περιγράφουν σαφώς στα εγκεκριμένα κείμενά τους ΣΕΣ τις προκλήσεις που καλούνται να αντιμετωπίσουν μέσω των ΟΧΕ, τις περιοχές παρέμβασης που έχουν αποφασίσει να υποστηρίξουν ενώ κ-μ όπως η Ρουμανία κ.λ.π έχουν ονοματίσει τις ΟΧΕ που θα υλοποιήσουν. Σε μικρό αριθμό περιπτώσεων οι ΣΕΣ θεωρείται ότι δεν προσδιορίζουν ρητά τις προκλήσεις. Πλήρη περιγραφή συναντάμε σε κ-μ που εκ των προτέρων διαθέτουν υφιστάμενα στρατηγικά κείμενα περιφερειακής ανάπτυξης ή χωροταξικού σχεδιασμού και τα επικαλούνται στη συγκεκριμένη φάση ως τεκμηρίωση των προθέσεών τους. Η ύπαρξη τέτοιων εγγράφων είναι χαρακτηριστική στην επαρχία Λιμβούργο, στο βορειοανατολικό Βέλγιο, στην οποία θα αξιοποιηθεί το εργαλείο της ΟΧΕ στη βάση του προϋπάρχοντος περιφερειακού στρατηγικού σχεδίου που εκπονήθηκε το 2013. Ένας άλλος λόγος μπορεί να θεωρηθεί η περίπτωση τα κ-μ να μην διέθεταν επίσημα έγγραφα καθοδήγησης, επίσημες κατευθυντήριες γραμμές από την Επιτροπή και συνεπώς ενδέχεται να είναι λιγότερο σαφείς όσον αφορά τη συμπερίληψη ρητής ανάλυσης των προκλήσεων.

Ειδικότερα στην ΟΧΕ του Λίμπουργκ του Βελγίου τίθενται ως προκλήσεις η ενίσχυση του οικονομικού ιστού και τη δημιουργία θέσεων εργασίας, στην ΟΧΕ του Κεμπέν η ανεργία, η αποδυνάμωση του βιομηχανικού ιστού-ιδιαίτερα μετά την πτώχευση της Philips Turnhout στη Φλάνδρα η υποστήριξη των νεοσύστατων επιχειρήσεων, η προώθηση της καινοτομίας και ενσωμάτωση της σε τομείς αιχμής, οι υπηρεσίες προς τις ΜΜΕ, η ανάπτυξη κέντρων δεξιοτήτων και στρατηγικής προσανατολισμένης στα logistics. Στη Γερμανία η θεματική εστίαση αφορά στον στόχο της προώθησης της Καινοτομίας και της

ανταγωνιστικότητας, στην Ελλάδα, από τα ελάχιστα κ-μ που αναφέρονται σε συγκεκριμένους στόχους (ΘΣ3,6,7,8), όπως επίσης και η Πολωνία που θέτει ως ΘΣ τους 1,3,4,6,7,8,9,10, η Πορτογαλία τους ΘΣ. 2,4,5,6,8,9,10, η Σλοβακία τους 1,2,3,4 και η Σουηδία την προώθηση της επιχειρηματικότητας, την καινοτομία και την απασχόληση, προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή. Τέλος η Ισπανία μέσω των ΟΧΕ επιδιώκει την δημιουργία ευνοϊκού επιχειρηματικού κλίματος και δημιουργία θέσεων εργασίας, χωρίς βέβαια να περιγράφει τους ΘΣ.

Σε ορισμένες οι non-Urban ΟΧΕ έχουν μια ευρεία θεματική εστίαση, η οποία μπορεί να περιλαμβάνει "Την προώθηση της καινοτομίας και της ανταγωνιστικότητας (Βέλγιο, Φινλανδία, Γαλλία, Τσεχία, Γερμανία, Ελλάδα), την ενίσχυση του οικονομικού ιστού (Βέλγιο/ Λίμπουργκ), την υποστήριξη της επιχειρηματικότητας (Βέλγιο, Ισπανία), την προστασία του περιβάλλοντος και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή (Ελλάδα, Πορτογαλία, Σουηδία), την χρήση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και την οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα (Γαλλία, Πορτογαλία, Βρετανία, Σλοβενία), την κοινωνική συνοχή, περιφερειακές ανισότητες και απασχόληση (Βέλγιο, Ελλάδα, Τσεχική Δημοκρατία, Πορτογαλία, Σλοβενία, Ισπανία), την παροχή δημοσίων υπηρεσιών (Πορτογαλία), τις προκλήσεις στη θάλασσα (Pais Vasco, Bretagne), τις ΤΠΕ (Γαλλία, Ελλάδα). Αν και τονίζεται η σημασία του συστήματος διακυβέρνησης στην επιτυχία ενός σχεδίου ΟΧΑ εντούτοις ο ΘΣ11 χαρακτηρίζεται σχετικά συχνά ως πρόκληση αλλά όχι ως αντικειμενικός σκοπός αποδεικνύει ότι μία από τις προστιθέμενες αξίες των ολοκληρωμένων προσεγγίσεων χωρικής ανάπτυξης αφορά τη βελτίωση των δομών διακυβέρνησης, όπως αναδείχτηκε και στην ενότητα της ΒΑΑ.

Πάντως αυτό που προκύπτει από την ανάλυση των στοιχείων των ΣΕΣ που αναφέρονται στην θεματική εστίαση των non- Urban ΟΧΕ είναι το γεγονός ότι δεν περιγράφονται οι Θ.Σ. αλλά κυρίως εντοπίζονται οι προκλήσεις των εδαφών αυτών και η γενικότερη στόχευση αντιμετώπισης των προκλήσεων αυτών. Η εξειδίκευσή τους θα γίνει είτε στα ΕΠ είτε στις Στρατηγικές που θα καταρτιστούν. Παρ' όλα αυτά, στην ενότητα αυτή αναφέρονται διάφορα μέτρα που μπορούν να παράσχουν κάποια αρχική αξιολόγηση αυτών των στοιχείων και τα οποία μπορούν να αποτελέσουν τη βάση για μελλοντική έρευνα. Από την συγκριτική μελέτη των κειμένων για τις ΟΧΕ εκτός αυτό που εξετάζεται είναι εάν υπάρχουν ενδείξεις ότι οι εδαφικές προκλήσεις που προσδιορίζονται στη ΣΕΣ αναλύονται από την άποψη των διαφόρων σχετικών ή εμπλεκόμενων τομέων και αν εφαρμόζεται μια ολοκληρωμένη πολυτομεακή προσέγγιση στις προκλήσεις αυτές. Στις περισσότερες

περιπτώσεις κρίθηκε ότι η στρατηγική εφαρμόζει μια ολοκληρωμένη, πολυτομεακή προσέγγιση για την αντιμετώπιση των εδαφικών προκλήσεων.

❖ Προγραμματισμός και διακυβέρνηση

Σύμφωνα με το άρθρο 36 παρ. 3 του Κανονισμού ΕΕ) αριθ. 1303/2013 το κάθε κ-μ ή η ΔΑ δύναται να ορίσει έναν ή περισσότερους ενδιαμέσους φορείς, περιλαμβανομένων τοπικών αρχών, φορέων περιφερειακής ανάπτυξης ή μη κυβερνητικών οργανώσεων, για να ασκήσουν τη διαχείριση και την εφαρμογή μιας ΟΧΕ σύμφωνα με τους Κανονισμούς κάθε ΕΔΕΤ.

Όπως αναφέρθηκε και στην ενότητα για τη διακυβέρνηση της ΒΑΑ έτσι και στην περίπτωση των ΟΧΕ εκτός αστικών περιοχών, δεν περιγράφονται σε αρκετά κ-μ στα κείμενα των ΣΕΣ οι ρυθμίσεις διακυβέρνησης με αποτέλεσμα, στις περισσότερες περιπτώσεις να μην είναι δυνατή η πληροφόρηση σχετικά με τους ακριβείς ρόλους και τις ευθύνες των επιμέρους φορέων στην διαδικασία κατάρτισης και υλοποίησης των ΟΧΕ. Πάντως όπου περιγράφονται οι προσεγγίσεις για τη διακυβέρνηση των ΟΧΕ είναι ποικίλες. Πρώτον, το επίπεδο λήψης αποφάσεων εξαρτάται από το εάν η οι ΟΧΕ εφαρμόζονται στο πλαίσιο της ΒΑΑ όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 7, όπως περιγράφηκε στην ενότητα 4.2.3. Στις περιπτώσεις όπου αυτό συμβαίνει (π.χ. Τσεχική Δημοκρατία, Φινλανδία, Ελλάδα, Σλοβενία) οι αρμοδιότητες εκτέλεσης μεταβιβάζονται σε αστικές αρχές ή δημιουργούνται ειδικά ενδιαμέσες όργανα (Ελλάδα). Στη Φινλανδία, οι πόλεις ενεργούν μέσω μιας ειδικής ομάδας διαχείρισης και είναι υπεύθυνοι για την υλοποίηση του ΟΧΕ. Καταρτίζουν αποφάσεις για σχέδια για επίσημη έγκριση από ένα υφιστάμενο ενδιαμέσο φορέα (περιοχή Ελσίνκι-Οουουσίμα).

Οι ρυθμίσεις για τη διακυβέρνηση που καλύπτουν τις ΟΧΕ δείχνουν ότι στην πλειοψηφία των κ-μ οι ΔΑ συνήθως διαδραματίζουν κυρίαρχο ρόλο στις περιπτώσεις όπου δεν ισχύουν οι απαιτήσεις του άρθρου 7: η εφαρμογή των ΟΧΕ καθοδηγείται από τις ΔΑ των συμμετεχόντων ΕΔΕΤ, που σε περίπτωση συμμετοχής τους σε μια ενιαία ΟΧΕ οι δραστηριότητές τους συντονίζονται.

Στο Βέλγιο η ΔΑ των ΕΠ του ΕΤΠΑ και του ΕΚΤ, έχει την ευθύνη για προετοιμασία, υλοποίηση και παρακολούθηση των ΟΧΕ, στην Ελλάδα οι αρμοδιότητες των ΔΑ των ΠΕΠ είναι ιδιαίτερα αυξημένες καθώς επιφορτίζονται με την γενική ευθύνη διαχείρισης, τον τελικό ορισμό των στοχευόμενων περιοχών, την αξιολόγηση, επιλογή, έγκριση και χρηματοδότηση

των στρατηγικών ΟΧΕ αλλά και την εκχώρηση χρηματοδοτήσεων μετά από διαβούλευση με τις ΔΑ άλλων συμβαλλομένων ΕΠ. Στην Πολωνία η ΔΑ αναθέτει στην Εταιρική Σχέση που θα δημιουργηθεί την κατάρτιση μιας Στρατηγικής ΟΧΕ για την αντιμετώπιση οικονομικών, περιβαλλοντικών, κλιματικών και δημογραφικών προκλήσεων σε μια περιοχή, η οποία θα πρέπει να συμφωνηθεί με την ΔΑ του ΠΕΠ και ο Υπουργός Περιφερειακής Ανάπτυξης να γνωμοδοτήσει σχετικά με τη συμμόρφωση της Στρατηγικής. Στην Πορτογαλία οι ΔΑ αναλαμβάνουν την επιχειρησιακή, χρηματοοικονομική παρακολούθηση και την παρακολούθηση των αποτελεσμάτων των ΟΧΕ. Στην Σλοβακία η ΔΑ διατηρεί τις αρμοδιότητες έγκρισης, υλοποίησης, παρακολούθησης και αξιολόγησης των RITS. Στην Ισπανία οι ΔΑ θα εξασφαλίσουν την εφαρμογή συντονισμένης διαχείρισης, με επαρκείς μηχανισμούς ελέγχου και σαφή ικανότητα αντίδρασης.

Όσον αφορά την χρήση των ενδιάμεσων φορέων (Intermediate Body) για τις non-urban ΟΧΕ, από τις διαθέσιμες πληροφορίες που δίδονται από οι ΣΕΣ των κρατών –μελών, προκύπτει ότι η πλειοψηφία δεν επιλέγει να χρησιμοποιήσει ΕΦΔ για την υλοποίηση των ΟΧΕ. Μόνο ένας περιορισμένος αριθμός κ-μ αποφάσισε να συνεργαστεί με ΕΦ, όπως στην Πολωνία που δύναται να οριστεί ΕΦΔ των ΟΧΕ η θεσμοθετημένη Εταιρική Σχέση που θα δημιουργηθεί στο πλαίσιο της υλοποίησης των ΟΧΕ, όπως και στην Σλοβακία. Τέλος, στην Ισπανία δύναται να οριστούν ΕΦΔ οι περιφερειακές και υποπεριφερειακές αρχές.

Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι υπάρχοντες οργανισμοί περιγράφεται ότι θα αναλάβουν την ευθύνη για την εφαρμογή των Στρατηγικών που θα καταρτιστούν. Στο Βέλγιο και συγκεκριμένα στην περιφέρεια της Φλάνδρας στην κατάρτιση της ΟΧΕ του Κεμπέν θα, συμβάλλει το Τμήμα Χωροταξικής Πολιτικής της Φλάνδρας, ενώ στην περίπτωση της ΟΧΕ Limburg την ευθύνη για την προετοιμασία και την παρακολούθηση της ΟΧΕ, η οποία αποτελεί τμήμα του Στρατηγικού Σχεδίου SALK, την ευθύνη για την προετοιμασία και την παρακολούθηση της θα έχουν οι δομές που θα συσταθούν στο πλαίσιο του SALK. Στην Λιθουανία το Υπουργείο Εσωτερικών, ως το συντονιστικό όργανο των ΟΧΕ κατόπιν διαβουλεύσεων με τα υφιστάμενα Συμβούλια Περιφερειακής Ανάπτυξης τα οποία συγκροτούνται από δημάρχους, εξουσιοδοτημένα μέλη δημοτικών συμβουλίων και εκπρόσωπο διοριζόμενο από την κυβέρνηση, τα οποία εξασφαλίζουν τη συμμετοχή των δημοτικών αρχών στην υλοποίηση κοινών δράσεων, συμπεριλαμβανομένου του συντονισμού των διαδημοτικών έργων, καλούνται να προσδιορίσουν τις περιοχές παρέμβασης των ΟΧΕ.

Στην Ελλάδα την πρωτοβουλία του σχεδιασμού των ΟΧΕ δύναται να αναλάβει η Περιφέρεια, Κεντρικός φορέας ή διαπεριφερειακό Συντονιστικό Όργανο. Στην Ρουμανία ο συντονισμός της ΟΧΕ θα γίνεται από την Συντονιστική Επιτροπή Διαχείρισης της Εταιρικής Συμφωνίας καθώς και τα δύο επόμενα επίπεδα συντονισμού που θα δημιουργηθούν και αφορούν τις υποεπιτροπές διαχείρισης και τις λειτουργικές ομάδες εργασίας που θα υποστηρίζουν τις δραστηριότητες της Επιτροπής. Στην Σλοβακία αντίστοιχα, οι επικεφαλές Αρχές των RITS αναλαμβάνουν το ρόλο της προετοιμασίας και της εφαρμογής των ΟΧΕ.

Σε άλλες περιπτώσεις, έχουν δημιουργηθεί νέες δομές υποστήριξης με ρόλους συντονισμού και εποπτείας. Ο συγκεκριμένος ρόλος και η λειτουργία των νέων θεσμών ποικίλλει. Παρ' όλα αυτά, είναι δυνατόν να επισημανθούν ορισμένα βασικά θέματα / ρόλοι. Στο Βέλγιο προβλέπεται ότι την ευθύνη για την εφαρμογή και διαχείριση της ΟΧΕ θα αναλάβουν οι δομές που θα δημιουργηθούν στο πλαίσιο του SALK, στη Γαλλία, αν και εναπόκειται σε κάθε πρόγραμμα να περιγράψει το εργαλείο των ΟΧΕ όσον αφορά τις διατάξεις εφαρμογής και ιδίως τις διαδικασίες επιλογής των περιοχών παρέμβασης, εντούτοις σημαντικό ρόλο στην υλοποίηση των ΟΧΕ θα διαδραματίσουν οι διακοινοτικές Συνεργασίες και οι διακοινοτικές δομές που θα αναπτυχθούν. Στην Πολωνία η θεσμοθετημένη εταιρική σχέση αναλαμβάνει την κατάρτιση της Στρατηγικής ΟΧΕ. Τέλος στην Πορτογαλία δημιουργείται για την τελική επιλογή των ΟΧΕ Επιτροπή αποτελούμενη από εκπροσώπους των ΔΑ των συμβαλλομένων ΕΠ, των Περιφερειακών Επιτροπών Συντονισμού και Ανάπτυξης, του Οργανισμού Ανάπτυξης και Συνοχής και εμπειρογνώμονες εκτός δημόσιας διοίκησης.

Περαιτέρω και όσον αφορά τις επιλογές που κάθε κ-μ ορίζει στη ΣΕΣ για την διακυβέρνηση και τις σχέσεις των διαφόρων διοικητικών επιπέδων των non urban ΟΧΕ παρατηρείται ότι αν και διαφέρουν ως προς συγκεκριμένα καθήκοντα, το κοινό τους χαρακτηριστικό είναι ότι φορείς σε περιφερειακό, υποπεριφερειακό ή τοπικό επίπεδο θεσμικά περιλαμβάνονται στην διαδικασία κατάρτισης και υλοποίησης των ΟΧΕ, ενώ ο συντονισμός της όλης διαδικασίας αποτελεί αρμοδιότητα π.χ αρμόδιων Υπουργείων, Συντονιστικών Επιτροπών κ.λ.π. Πιο συγκεκριμένα στο Βέλγιο προβλέπεται η συμμετοχή των υποπεριφερειακών και τοπικών φορέων σε όλα τα στάδια σχεδιασμού και εφαρμογής των ΟΧΕ από τις ΔΑ ώστε να εξασφαλίζεται ο συντονισμός τους καθώς και η συμμετοχή τους στις Επιτροπές Παρακολούθησης. Στη Γαλλία το Περιφερειακό Συμβούλιο έχει τη συνολική ευθύνη, στην Ελλάδα οι ΟΧΕ θα τελούν υπό τη διαχειριστική ευθύνη της ΔΑ του ΠΕΠ όπως

αναφέρθηκε, με την συμμετοχή και άλλων ΔΑ των Τομεακών ΕΠ, ενώ σε περίπτωση διαπεριφερειακής ΟΧΕ προβλέπεται κοινή Επιτροπή Παρακολούθησης.

Στην Λιθουανία το Υπουργείο Εσωτερικών, ως το συντονιστικό όργανο των ΟΧΕ, κατόπιν διαβουλεύσεων με τα Συμβούλια Περιφερειακής Ανάπτυξης, προσδιορίζει τις περιοχές παρέμβασης, υιοθετεί ολοκληρωμένα προγράμματα εδαφικής ανάπτυξης και συντονίζει την εφαρμογή τους. Στην Πολωνία η ΔΑ του ΠΕΠ αναθέτει στη θεσμοθετημένη εταιρική σχέση αρμοδιότητες, την κατάρτιση μιας Στρατηγικής ΟΧΕ για την αντιμετώπιση οικονομικών, περιβαλλοντικών, κλιματικών και δημογραφικών προκλήσεων σε μια περιοχή, η οποία θα πρέπει να συμφωνηθεί με την ΔΑ του ΠΕΠ και ο Υπουργός Περιφερειακής Ανάπτυξης να γνωμοδοτήσει σχετικά με τη συμμόρφωση της Στρατηγικής στους Κανονισμούς. Στην Πορτογαλία η κατάρτιση των Στρατηγικών ΟΧΕ γίνεται από τις Διαδημοτικές Κοινότητες ενώ η επιλογή τους γίνεται από την Επιτροπή Αξιολόγησης των Στρατηγικών. Η ΔΑ του εκάστοτε ΕΠ καθίσταται υπεύθυνη για την παρακολούθηση των ΟΧΕ στο επίπεδό της. Ο γενικός συντονισμός και η παρακολούθηση όλων των ΟΧΕ αποτελεί ευθύνη του Οργανισμού.

Στη Ρουμανία τον συντονισμό της μοναδικής ΟΧΕ στην περιοχή του Δούναβη αναλαμβάνει η Συντονιστική Επιτροπή Διαχείρισης της Εταιρικής Συμφωνίας (MPASC) συνεπικουρούμενη από θεματικές συντονιστικές υποεπιτροπές και λειτουργικές ομάδες εργασίας της ΟΧΕ και η Επιτροπή Παρακολούθησης των επιμέρους ΕΠ είναι υπεύθυνη για την πορεία εφαρμογής της ΟΧΕ. Στην Σλοβακία εκπρόσωποι των περιφερειακών αρχών, των δήμων, κυβερνητικών αρχών, ενώσεων δήμων, και άλλων κοινωνικοοικονομικών εταίρων (επιχειρηματικός τομέας, ΜΚΟ κ.λ.π.) συγκροτούν την περιφερειακή εταιρική σχέση που θεσμοθετείται κατόπιν απόφασης του Συμβουλίου Εταιρικής Σχέσης της RITS, το οποίο αποτελείται από επιλεγμένους εκπροσώπους των φορέων που συμμετέχουν στην περιφερειακή εταιρική σχέση. Όλες οι αποφάσεις των Επικεφαλών Αρχών RITS υπόκεινται στην έγκριση του Συμβουλίου αυτού.

Στην Πορτογαλία την τελική επιλογή των Συμφώνων για την Ανάπτυξη και την Εδαφική Συνοχή, τα ποσά και οι περιορισμοί τους θα είναι ευθύνη μιας Επιτροπής που θα αποτελείται από εκπροσώπους των Διαχειριστικών Αρχών των συμμετεχόντων ΕΠ, των Περιφερειακών Επιτροπών Συντονισμού και Ανάπτυξης. CCDD, του Οργανισμού Ανάπτυξης και Συνοχής της ΠΕ και εμπειρογνώμονες εκτός της Δημόσιας Διοίκησης. Η επιχειρησιακή, χρηματοοικονομική παρακολούθηση και η παρακολούθηση των

αποτελεσμάτων των ΟΧΕ εμπίπτει στην αρμοδιότητα της ΔΑ του κύριου Ε.Π. χρηματοδότησης, ενώ η παρακολούθηση όλων των ΟΧΕ είναι ευθύνη του Οργανισμού.

Στην Ισπανία, για την ΟΧΕ Azul (non-Urban), έχει συσταθεί μια Επιτροπή για το συντονισμό και την παρακολούθηση της ΟΧΕ. Συντονίζει και επεξεργάζεται το περιεχόμενο των ετήσιων εκθέσεων των διαφόρων ΕΠ, όσον αφορά τις πτυχές που συνδέονται με την ΟΧΕ, προτείνει τροποποιήσεις όπου απαιτείται, ενημερώνει τις επιτροπές παρακολούθησης κάθε ΕΠ και συμβάλλει στη επίτευξη των αποτελεσμάτων της ΟΧΕ.

Από τα διαθέσιμα στοιχεία των επιμέρους ΣΕΣ των κ-μ, εξάγεται το συμπέρασμα ότι στην περίπτωση των non –URBAN ΟΧΕ, δεν ακολουθείται πάντα η bottom-up προσέγγιση, η λογική της οποίας είναι ο σχεδιασμός με βάση τα ιδιαίτερα τοπικά χαρακτηριστικά των περιοχών παρέμβασης μέσα από συμμετοχικές διαδικασίες και διαδικασίες διαβούλευσης ή υπάρχει ένας συνδυασμός bottom-up και up-bottom. Στην περίπτωση για παράδειγμα της Ρουμανίας, η απόφαση και ο σχεδιασμός για την ανάπτυξη της Στρατηγικής και αξιοποίηση του εργαλείου των ΟΧΕ στην περιοχή του Δούναβη Ρουμανία προήλθε κεντρικά, με τη συμβολή και της Παγκόσμιας Τράπεζας, παρόλο που αναφέρεται στο κείμενο της ΣΕΣ της χώρας ότι η γνώση των τοπικών δεδομένων και χαρακτηριστικών αποτελεί βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη της στρατηγικής. Αντίθετο παράδειγμα αποτελεί για παράδειγμα η ανάπτυξη των τριών ΟΧΕ στο Βέλγιο, της ΟΧΕ του Λίμπουργκ (SALK), της ΟΧΕ του Κεμπέν και της ΟΧΕ της Δυτικής Φλάνδρας Δυτική Φλάνδρα, όπως αναλυτικά παρουσιάστηκαν. Στις περιπτώσεις αυτές, οι ΟΧΕ φαίνεται να προέρχονται από bottom-up πρωτοβουλίες, καθώς υπήρχε ισχυρή τοπική απαίτηση για αναζήτηση λύσεων στις τοπικές ανάγκες και αντιμετώπιση των κοινωνικοοικονομικών προβλημάτων κυρίως, που προέκυψαν στις αντίστοιχες περιοχές από το κλείσιμο των εργοστασίων

.

Πίνακας 20: Διακυβέρνηση των non –Urban ΟΧΕ (άρθρο 39 του ΚΚΔ)

Κ-Μ	ΧΡΗΣΗ ΕΝΔΙΑΜΕΣΩΝ ΦΟΡΕΩΝ	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ-- Αρμοδιότητες στην κατάρτιση και υλοποίηση non- URBANOΧΕ	ΔΟΜΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΥΠΑΡΧΟΥΝ Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥΝΤΑΙ	ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ / ΣΧΕΣΕΙΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΕΔΩΝ
Βέλγιο	ΌΧΙ	ΔΑ του ΕΤΠΑ και του ΕΚΤ: προετοιμασία, υλοποίηση, παρακολούθηση	Τμήμα χωροταξικής Πολιτικής της Φλάνδρας: κατάρτιση της ΟΧΕ Δομές στο πλαίσιο του SALK	Συμμετοχή υποπεριφερειακών και τοπικών φορέων Επιτροπές Παρακολούθησης
Γαλλία	ΌΧΙ	Εναπόκειται σε κάθε πρόγραμμα να περιγράψει το εργαλείο των ΟΧΕ όσον αφορά τις διατάξεις εφαρμογής και ιδίως τις διαδικασίες επιλογής των περιοχών παρέμβασης		
Γερμανία	ΌΧΙ	Δεν περιγράφεται	-	-
Ελλάδα	ΌΧΙ	ΔΑ των ΠΕΠ: - Γενική ευθύνη διαχείρισης - Τελικός ορισμός των στοχευόμενων περιοχών - Αξιολόγηση, επιλογή, έγκριση και χρηματοδότηση των στρατηγικών ΟΧΕ - Εκχώρηση χρηματοδοτήσεων μετά από διαβούλευση με τις	Περιφέρεια, Κεντρικός φορέας ή διαπεριφερειακό Συντονιστικό Όργανο δύναται να αναλάβει τον σχεδιασμό των ΟΧΕ.	Συμμετοχή Αρχών άλλων Τομεακών ΕΠ - Χρηματοοικονομική παρακολούθηση (στην περίπτωση διαπεριφερειακής ΟΧΕ με Κοινή Επιτροπή Παρακολούθησης

		ΔΑ άλλων συμβαλλομένων ΕΠ		
Λιθουανία	ΌΧΙ	Δεν περιγράφεται	Συμβούλια Περιφερειακής Ανάπτυξης αποτελούμενα από δημοτικούς δημάρχους, εξουσιοδοτημένα μέλη δημοτικών συμβουλίων και εκπρόσωπο διοριζόμενο από την κυβέρνηση	Υπουργείο Εσωτερικών , ως το συντονιστικό όργανο των ΟΧΕ, κατόπιν διαβουλεύσεων με τα Συμβούλια Περιφερειακής Ανάπτυξης προσδιορίζει τις περιοχές παρέμβασης, υιοθετεί ολοκληρωμένα προγράμματα εδαφικής ανάπτυξης και συντονίζει την εφαρμογή του
Πολωνία	Θεσμοθετημένη εταιρική σχέση	Ανάθεση στην Εταιρική Σχέση από τη ΔΑ αρμοδιότητες, την κατάρτιση μιας Στρατηγικής ΟΧΕ για την αντιμετώπιση οικονομικών, περιβαλλοντικών, κλιματικών και δημογραφικών προκλήσεων σε μια περιοχή , η οποία θα πρέπει να συμφωνηθεί με την ΔΑ του ΠΕΠ και ο Υπουργός Περιφερειακής Ανάπτυξης να γνωμοδοτήσει σχετικά με τη	Θεσμοθετημένη εταιρική σχέση	Ύπαρξη μιας θεσμοθετημένης μορφής εταιρικής σχέσης στην οποία η ΔΑ του ΕΠ αναθέτει αρμοδιότητες, την κατάρτιση μιας Στρατηγικής ΟΧΕ για την αντιμετώπιση οικονομικών, περιβαλλοντικών, κλιματικών και δημογραφικών προκλήσεων σε μια περιοχή , η οποία θα πρέπει να συμφωνηθεί με την ΔΑ του ΠΕΠ και ο Υπουργός Περιφερειακής Ανάπτυξης να γνωμοδοτήσει σχετικά με τη συμμόρφωση της Στρατηγικής

		συμμόρφωση της Στρατηγικής		
Πορτογαλία		Επιχειρησιακή, χρηματοοικονομική παρακολούθηση και η παρακολούθηση των αποτελεσμάτων των ΟΧΕ	Δημιουργείται για την τελική επιλογή των ΟΧΕ Επιτροπή αποτελούμενη από εκπροσώπους των ΔΑ των συμβαλλομένων ΕΠ, των Περιφερειακών Επιτροπών Συντονισμού και Ανάπτυξης, του Οργανισμού Ανάπτυξης και Συνοχής και εμπειρογνώμονες εκτός δημόσιας διοίκησης	Κατάρτιση Στρατηγικών ΟΧΕ από Διαδημοτικές Κοινότητες Επιλογή από την Επιτροπή Αξιολόγησης των Στρατηγικών ΔΑ του εκάστοτε ΕΠ υπεύθυνη για την παρακολούθηση των ΟΧΕ Συντονισμός και Παρακολούθηση όλων των ΟΧΕ ευθύνη του Οργανισμού
Ρουμανία		Δεν περιγράφεται	Ο συντονισμός της ΟΧΕ θα γίνεται από Συντονιστική Επιτροπή Διαχείρισης της Εταιρικής Συμφωνίας (MPASC), Δύο επόμενα επίπεδα συντονισμού, θεματικές υποεπιτροπές διαχείρισης και λειτουργικές ομάδες εργασίας, θα υποστηρίξουν τις δραστηριότητες του MPASC	Συντονιστική Επιτροπή Διαχείρισης της Εταιρικής Συμφωνίας (MPASC), Επιτροπή Παρακολούθησης των επιμέρους ΕΠ υπεύθυνη για την πορεία εφαρμογής της ΟΧΕ
Σλοβακία	Περιφερειακή Εταιρική Σχέση	Έγκριση, υλοποίηση, παρακολούθηση και αξιολόγηση των RITS	Επικεφαλείς Αρχές των RITS	Εταιρική Σχέση εκπρόσωποι προετοιμασία και υλοποίηση των RITS

Ισπανία	ΔΑ ή δύναται να οριστούν ως ΕΦΔ περιφερειακές ή υποπεριφερειακές αρχές	ΔΑ: θα εξασφαλίσουν την εφαρμογή συντονισμένης διαχείρισης, με επαρκείς μηχανισμούς ελέγχου και σαφή έγκαιρη ικανότητα αντίδρασης	Δεν αναφέρεται	Οι διαδικασίες διαχείρισης πρέπει να εναρμονιστούν μεταξύ της ΔΑ και της μονάδας που αναλαμβάνει τη διοίκηση που έχει ανατεθεί. Κατά συνέπεια, πρέπει να υπάρχει ένα πρότυπο διαχείρισης που θα συμφωνείται μεταξύ των μερών.
Ηνωμένο Βασίλειο	Δεν περιγράφεται			

Πηγή: Δεδομένα των ΕΣ ΤΩΝ 28 κ-μ- Ίδια Επεξεργασία.

❖ Λόγοι υιοθέτησης ή μη του εργαλείου των ΟΧΕ

Όπως αναφέρθηκε, κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020 και στη βάση της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης, τα κ-μ της ΕΕ επέλεξαν να αξιοποιήσουν το εργαλείο των ΟΧΕ τόσο στο πλαίσιο της ΒΑΑ όσο και εκτός αυτής – non urban ΟΧΕ. Οι λόγοι για την επιλογή του συγκεκριμένου εργαλείου είτε στη μια είτε στην άλλη περίπτωση διαφέρουν ανά κ-μ.

Η Αυστρία, τουλάχιστον κατά την φάση συγγραφής της ΣΕΣ, δεν συζητά την υιοθέτηση των ΟΧΕ, χωρίς ωστόσο να αιτιολογεί την απόφασή της. Το ίδιο αντίστοιχα συμβαίνει και με την Βουλγαρία και την Εσθονία, Ουγγαρία, Ιρλανδία. Η Δανία θα αξιοποιήσει τους πόρους των ΕΔΕΤ μέσω των Φόρουμ Περιφερειακής Ανάπτυξης και όχι μέσω των ΟΧΕ. Το Βέλγιο θεωρεί ότι το εργαλείο των ΟΧΕ προσφέρει τη δυνατότητα για την χρήση των πόρων των ΕΔΕΤ με πιο ολοκληρωμένο τρόπο.

Η εφαρμογή του εργαλείου ΟΧΕ στην Κροατία αναμένεται να οδηγήσει σε αυξημένη αποτελεσματικότητα στη χρήση των ΕΔΕΤ, επιτρέποντας την υλοποίηση ολοκληρωμένων δράσεων/έργων χωρικής ανάπτυξης, ανταποκρινόμενα σε πολύπλοκα αναπτυξιακά προβλήματα και αποτελεσματικότερη εκμετάλλευση του κοινωνικοοικονομικού δυναμικού των αντίστοιχων περιοχών παρέμβασης. Οι ΟΧΕ αναμένεται επιπλέον να ενισχύσουν τη συνεργασία και τις εταιρικές σχέσεις μεταξύ των τοπικών εταίρων και μεταξύ των τοπικών και κρατικών φορέων, την ανάπτυξη της διοικητικής ικανότητας και τον ρόλο των τοπικών αρχών στη εφαρμογή και υλοποίηση των ΕΔΕΤ. Στους ίδιους λόγους εστιάζει και η Τσέχικη Δημοκρατία για την υιοθέτηση του εργαλείου των ΟΧΕ, τονίζοντας ότι μέσω των ΟΧΕ ενθαρρύνεται η bottom-up προσέγγιση στον αναπτυξιακό σχεδιασμό μιας περιοχής με την ενεργό συμμετοχή των τοπικών φορέων αλλά και η καλύτερη αξιοποίηση των πόρων των ΕΔΕΤ.

Στη Φιλανδία, όπως αναφέρθηκε, επιλέχθηκε το εργαλείο των ΟΧΕ με την κατάρτιση της Στρατηγικής 6 ΑΙΚΑ, η οποία βασίζεται σε ανοικτά μοντέλα λειτουργίας που επιτρέπουν σε ολόκληρη την κοινότητα της πόλης να συμμετέχει στις αναπτυξιακές διαδικασίες. Η ιδέα είναι ότι μια λειτουργική κοινότητα των πόλεων είναι μια οντότητα που αποτελείται από πολίτες, εταιρείες, φορείς εκμετάλλευσης έρευνας και ανάπτυξης και τις αρχές. Το ανοιχτό μοντέλο λειτουργίας βασίζεται στη δημιουργία και τη δοκιμή καινοτομιών, ενώ ταυτόχρονα αυξάνει την παραγωγικότητα. Η Γαλλία θεωρεί ότι το εργαλείο των ΟΧΕ επιτρέπει την

εφαρμογή μιας πολυταμειακής προσέγγισης σε διάφορους τύπους εδαφών όπως: οικισμούς, μητροπόλεις και αστικές περιοχές, γειτονιές προτεραιότητας της αστικής πολιτικής.

Και στη Γερμανία, η φιλοδοξία της υιοθέτησης των ΟΧΕ είναι να αναδείξει την ευθύνη των τοπικών αρχών ή των υποπεριφερειακών ενώσεων στην αναπτυξιακή διαδικασία που βασίζεται στην place-based προσέγγιση. Στην Ελλάδα επιλέγονται οι ΟΧΕ στο πλαίσιο ενός πολύ φιλόδοξου στόχου, καθώς θεωρείται ότι δύναται να οδηγήσουν στη δημιουργία ανάπτυξης κινητήρων στις περιφέρειες καθώς να συμβάλλουν στην αντιμετώπιση των προκλήσεων σε διαπεριφερειακό επίπεδο και στην εξισορρόπηση των περιφερειακών ανισοτήτων.

Στόχος της εφαρμογής των ΟΧΕ στην Πολωνία είναι η προώθηση ενός μοντέλου συνεργασίας των διαφόρων διοικητικών μονάδων σε λειτουργικές αστικές περιοχές συμπληρώνοντας έτσι τις ενέργειες που έχει αναλάβει η Πολωνική κυβέρνηση για την εισαγωγή νέων νομοθετικών ρυθμίσεων που διευκολύνει τη συνεργασία αυτή, όπως για παράδειγμα τη Λευκή Βίβλο για τις μητροπολιτικές περιοχές αλλά και της ανάπτυξης Εθνικής Αστικής Πολιτικής και η αύξηση της αποτελεσματικότητας των ολοκληρωμένων παρεμβάσεων που ανταποκρίνονται στις ανάγκες και στα προβλήματα των περιοχών

Στη Ρουμανία, το βασικό επιχείρημα της χρήσης των ΟΧΕ είναι ότι επιτρέπουν την τον συνδυασμό πολλαπλών κεφαλαίων από διάφορα ΕΠ για την εφαρμογή της προτεινόμενης στρατηγικής. Ένας άλλος λόγος είναι ότι μέσω των ΟΧΕ αναγνωρίζονται οι ιδιαιτερότητες μιας περιοχής που χρήζει ιδιαίτερης προσοχής και αξιοποίησης, όπως το αποθεματικό της βιώσφαιρας του Δέλτα του Δούναβη. Στην Ισπανία, κατά την περίοδο 2014-2020 προγραμματίζεται η ανάπτυξη ΟΧΕ, αφού θεωρούνται ως ένα εργαλείο για την αντιμετώπιση ορισμένων εδαφικών ζητημάτων σε συγκεκριμένες υποπεριφερειακές περιοχές για την ολοκληρωμένη αντιμετώπιση συγκεκριμένων προβλημάτων τους όπως: περιοχές με βιομηχανική παρακμή, δημογραφικά προβλήματα, προβλήματα κοινωνικοοικονομικής τάξης του εδάφους, κλπ.

Στην Ολλανδία οι τέσσερις μεγαλύτερες πόλεις είχαν ήδη προβεί σε προγράμματα μικρών πόλεων κατά τις περιόδους προγραμματισμού 2000-2006 και 2007-2013. Όταν αποφασίστηκε η συνέχιση τεσσάρων περιφερειακών προγραμμάτων ΕΤΠΑ και προκειμένου να εκπληρωθεί η υποχρέωση του άρθρου 7 του κανονισμού ΕΤΠΑ, αποφασίστηκε η μετατροπή των τεσσάρων δημοτικών προγραμμάτων στο πλαίσιο του προγράμματος ΕΤΠΑ

για τη Δυτική Ολλανδία σε τέσσερις ΟΧΕ και να συνεχιστεί η ανάθεση εξουσίας στις τέσσερις πόλεις, πράγμα που συνέβη και κατά τις δύο πρώτες περιόδους προγραμματισμού.

Στη ΣΕΣ της Λετονίας τονίζεται ότι η αξιοποίηση του εργαλείου των ΟΧΕ θα συμβάλλει στη μείωση των διαφορών μεταξύ των εδαφών της, δημιουργώντας πιο ισότιμους όρους διαβίωσης και απασχόλησης και περισσότερες ίσες ευκαιρίες για τη λήψη υπηρεσιών για περιοχές παρόμοιου ενδιαφέροντος. Το Λουξεμβούργο θεωρεί ότι οι ΟΧΕ δύναται να συμβάλλουν στην διασυνοριακή κι διακρατική συνεργασία, επιλέγοντας την εφαρμογή τους στη Νότια Περιοχή της Χώρας. Τέλος η Πορτογαλία υποστηρίζει στη ΣΕΣ της ότι οι ΟΧΕ δύναται να εξασφαλίσουν την αναγκαία στόχευση και της συμπληρωματικότητα των παρεμβάσεων στα εδάφη που επιλέγονται να εφαρμοστούν.

Η ανωτέρω επισκόπηση της εφαρμογής των ΟΧΕ σε όλα τα κράτη μέλη υποδηλώνει ότι οι ΟΧΕ παρέχουν ένα αποτελεσματικό μέσο ενσωμάτωσης πολυάριθμων επενδυτικών προτεραιοτήτων, θεματικών στόχων καθώς και διαφορετικών ταμείων και ότι η χρήση τους μπορεί να προάγει τη μεγαλύτερη συμμετοχή των τοπικών φορέων στην ανάπτυξη της βιώσιμης ανάπτυξης στρατηγικές.

Ωστόσο, ένας πιο περιορισμένος αριθμός κ-μ της επέλεξε να μην αξιοποιήσει το εργαλείο των ΟΧΕ, είτε στο πλαίσιο της ΒΑΑ (άρθρο 7) είτε στο πλαίσιο του άρθρου 36 του Κανονισμού, προβάλλοντας διαφορετικά επιχειρήματα το καθένα. Η Κύπρος για παράδειγμα περιγράφει ότι λόγω του περιορισμένου ύψους της κατανομής των Ταμείων για την χώρα και κατ' επέκταση το περιορισμένο μέγεθος των Προγραμμάτων, αλλά και λόγω του γεγονότος ότι η διαχείριση των τεσσάρων από τα πέντε ΕΔΕΤ συγκεντρώνονται κάτω από μια ενιαία ΔΑ, καθιστούν μη αναγκαία και ενδεχομένως δυσανάλογα πολύπλοκη και επιβαρυντική, σε σχέση με το δυνητικά αναμενόμενο όφελος, την αξιοποίηση του εργαλείου των ΟΧΕ. Η Σλοβενία επέλεξε να χρησιμοποιήσει το μέσο ΟΧΕ μόνο για την εφαρμογή ολοκληρωμένων παρεμβάσεων για την Βιώσιμη Ανάπτυξη των αστικών περιοχών της καθώς θεωρεί ότι η ΟΧΕ είναι ένα νέο μέσο και η εφαρμογή της είναι πολύπλοκη.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο και ειδικότερα στην Ουαλία δεν υπάρχουν σχέδια για χρήση ΟΧΕ προς το παρόν δεδομένου ότι η κυβέρνηση της Ουαλίας έχει αρμοδιότητες ΔΑ για τρία από τα τέσσερα ΕΔΕΤ, πρόκειται για μια μικρή σχετικά χώρα, η υιοθέτηση των ΟΧΕ θα δημιουργούσε φόρτο εργασίας που δεν θα μπορούσε να διεκπεραιωθεί. Τέλος το Γιβραλτάρ δεν απαιτείται να εφαρμόσει ΟΧΕ στο πλαίσιο των ΕΠ εξαιτίας του μικρού του μεγέθους. Η Αγγλία, επισημαίνει ότι δεν προκύπτει η αναγκαιότητα επίσημης χρήσης του εργαλείου των

ΟΧΕ, καθώς στο πλαίσιο του Αναπτυξιακού Προγράμματος Ανάπτυξης των ΕΔΕΤ κάθε ΛΕΡ, όπως αναφέρθηκε, δύναται να υποβάλλει προτάσεις με χαρακτήρα πολυταμειακό και πολυτομιακό στα ΕΠ, που συνάδουν με μια στρατηγική για τη συγκεκριμένη περιοχή. Έτσι το Αναπτυξιακό Πρόγραμμα προσφέρει όλα τα χαρακτηριστικά μιας ΟΧΕ για όλους τους τομείς των ΛΕΡ.

Η Ιταλία αντιμετωπίζει με επιφυλακτικότητα την χρήση των ΟΧΕ, τονίζοντας ότι θα πρέπει να επιλέγεται για τις παρεμβάσεις ΒΑΑ μόνο σε συγκεκριμένες περιπτώσεις και υπό την προϋπόθεση ενός αποτελεσματικού συν-σχεδιασμού, εξαιτίας της προηγούμενης εμπειρίας της χώρας στην υιοθέτηση του συγκεκριμένου μοντέλου που εξαιτίας της σημαντικής διοικητικής πολυπλοκότητας, δεν οδήγησε στην πραγματικότητα σε αντίστοιχες καινοτομίες διευκόλυνσης της διαδικασίας ή αποτελεσματικότητας των παρεμβάσεων.

Συνοψίζοντας οι λόγοι για την μη υιοθέτηση από τα κ-μ του εργαλείου των ΟΧΕ είτε στο πλαίσιο της ΒΑΑ είτε εκτός, εξαρτώνται από τις ιδιαίτερες ρυθμίσεις για την αξιοποίηση των ΕΔΕΤ και ιδιαίτερα στις περιπτώσεις που το κ-μ έχει μικρό μέγεθος, περιορισμένου ύψους των πόρων (Κύπρος, Η/Β Ουαλία) των ΕΔΕΤ, δυσανάλογα πολύπλοκη και επιβαρυντική, σε σχέση με το δυνητικά αναμενόμενο όφελος, καθώς δημιουργούν ένα νέο επίπεδο διαχείρισης σε επίπεδο τοπικών αρχών (Αυστρία, Δανία, Ουαλία), ενώ υπάρχει διστακτικότητα καθώς θεωρείται ότι η υιοθέτησή του δημιουργεί σημαντική διοικητική πολυπλοκότητα και τα αποτελέσματα του είναι αμφίβολα σε σύγκριση με το κόστος διαχείρισής του (Ιταλία). Τέλος, δεν υιοθετείται το εργαλείο των ΟΧΕ σε ορισμένα κ-μ καθώς ήδη υφίστανται παρόμοιες στρατηγικές ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης που έχουν ακριβώς τα χαρακτηριστικά των ΟΧΕ, όπως στην περίπτωση της Τσέχικης Δημοκρατίας με RITS –Regional Integrated Territorial Strategies και στην Αγγλία με τα City Deals. Στην περίπτωση αυτή ουσιαστικά τα κ-μ θα προχωρήσουν σε επικαιροποίηση των υφιστάμενων στρατηγικών τους.

4.2.3. ΤΟΜΕΙΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΔΑΦΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Στη νέα προγραμματική περίοδο 2014-2020 ο στόχος «ΕΕΣ»²⁷⁷ εξακολουθεί να συγχρηματοδοτείται από το ΕΤΠΑ για τα κ-μ, στοχεύοντας στην προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, μέσω της συνεργασίας και της υλοποίησης κοινών έργων μεταξύ των κ-μ της ΕΕ. Στα προγράμματα Εδαφικής Συνεργασίας περιλαμβάνονται τα δίκτυα συνεργασιών URBACT & ESPON, καθώς και το INTERACT, το οποίο παρέχει τεχνική υποστήριξη σε όλα τα προγράμματα ΕΕΣ στον ευρωπαϊκό χώρο. Βάσει του Κανονισμού για το στόχο της Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας²⁷⁸ καθορίζονται συγκεκριμένες διατάξεις για την υποστήριξη της διασυνοριακής (cross-border), της διακρατικής (transnational) και της διαπεριφερειακής (interregional) συνεργασίας. Περαιτέρω συνεργασίες δύναται τα κ-μ της ΕΕ να αναπτύξουν και μέσω των Στρατηγικών της ΕΕ για τις μακρο-περιφέρειες^{279,280} (για τα 19 κμ της ΕΕ) και τις Περιφερειακές Στρατηγικές της ΕΕ για τις θαλάσσιες λεκάνες²⁸¹, στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Blue Growth²⁸²

Επιπρόσθετα, συνέργεις τα κ-μ δύναται να αναπτύξουν και μέσω των χρηματοδοτικών μέσων Ευρωπαϊκής Γειτονίας (ENI - European Neighbourhood Instrument ENI)²⁸³ για τις γείτονες χώρες εκτός της ΕΕ και προ-ενταξιακής βοήθειας (IPA II)²⁸⁴, το οποίο υποστηρίζει τη διασυνοριακή συνεργασία μεταξύ των υποψηφίων χωρών, των δυνητικών υποψηφίων χωρών και των κ-μ της ΕΕ. Για την προγραμματική περίοδο 2014-2020, συμμετέχουν τα κ-μ Βουλγαρία, Κροατία, Ελλάδα, Ουγγαρία, Ιταλία, Ρουμανία.

²⁷⁷ https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/cooperation/

²⁷⁸ https://pepna.gr/sites/default/files/%CE%9A%CE%B1%CE%BD%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82%20EC1299_ETC.pdf

²⁷⁹ https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/cooperation/macro-regional-strategies/

²⁸⁰ https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/cooperate/macro_region_strategy/pdf/mrs_factsheet_el.pdf

²⁸¹ https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/policy/sea_basins_en

²⁸² https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/policy/blue_growth_en

²⁸³ Μέσω της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Γειτονίας (ΕΠΓ), η οποία αναθεωρήθηκε τον Νοέμβριο του 2015, η ΕΕ συνεργάζεται με τους γείτονες της Νότιας και Ανατολικής Ευρώπης για την προώθηση της σταθεροποίησης, της ασφάλειας και της ευημερίας, σύμφωνα με την παγκόσμια στρατηγική για την εξωτερική πολιτική και την πολιτική ασφαλείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. η ΕΕ υποστηρίζει τους εταίρους της περιοχής γειτονίας, κυρίως μέσω του Ευρωπαϊκού Μέσου Γειτονίας (ENI), με περισσότερα από 15 δισεκατομμύρια ευρώ για την περίοδο 2014-2020.

https://eeas.europa.eu/diplomatic-network/european-neighbourhood-policy-enp_en

²⁸⁴ https://ec.europa.eu/regional_policy/en/funding/ipa/cross-border/

Στο πλαίσιο αυτό τα κ-μ της ΕΕ, στο τμήμα 3.4 των αντίστοιχων ΣΕΣ, παρέχουν πληροφορίες τόσο για την συμμετοχή τους όσο και για τους τομείς προτεραιότητας που επιλέγουν να συμμετάσχουν σε καθένα από τα προγράμματα της ΕΕΣ, σε μακροπεριφερειακές Στρατηγικές της ΕΕ, Στρατηγικές των Θαλασσιών λεκανών της ΕΕ, αλλά και σε προγράμματα Διεθνούς Συνεργασίας.

Από την συγκριτική ανάλυση των 28 ΣΕΣ των κ-μ διαπιστώνεται ότι ορισμένα κ-μ τα περισσότερα κ-μ συμμετέχουν σε μακροπεριφερειακές στρατηγικές (MRS) και στις Στρατηγικές για τις θαλάσσιες λεκάνες, με την Στρατηγική για την περιοχή του Δούναβη (EU Strategy for the Danube Region/EUSDR²⁸⁵) και την Στρατηγική της ΕΕ για την περιοχή της Βαλτικής Θάλασσας (EU Strategy for the Baltic Sea Region/EUSBSR)²⁸⁶ να είναι οι σημαντικότερες. Στην EUSDR συμμετέχουν η Αυστρία, η Βουλγαρία, η Κροατία, η Τσεχική Δημοκρατία, η Γερμανία, η Ουγγαρία, η Σλοβενία, η Σλοβακία και η Ρουμανία. Αντίστοιχα στην EUSBSR η Σουηδία, η Δανία, η Εσθονία, η Φινλανδία, η Γερμανία, η Λετονία, η Λιθουανία και Πολωνία. Καθένα από τα κ-μ που συμμετέχουν στις ανωτέρω μακροπεριφερειακές στρατηγικές περιγράφουν αναλυτικά στα αντίστοιχα ΣΕΣ τις επιδιώξεις από την συμμετοχή τους στην συγκεκριμένη στρατηγική και τους τομείς προτεραιότητας που θέτουν.

Για παράδειγμα στην Εσθονία, η Στρατηγική της ΕΕ για την περιοχή της Βαλτικής Θάλασσας αποτελεί σημαντική πηγή συντονισμού και συνεργασίας, με την χώρα να καθορίζει σαφώς τις κοινές δράσεις που θα υποστηριχθούν από τα ΕΔΕΤ την τρέχουσα προγραμματική περίοδο προκειμένου να συμβάλουν στην επίτευξη των στόχων της EUSBSR. Αντίστοιχα και η Φινλανδία, όπως περιγράφεται στη ΣΕΣ, θέτει ορισμένους κοινούς στόχους με την Στρατηγική οι οποίοι υποστηρίζονται από τα ΕΔΕΤ, ενώ Η συμβατότητα με το EUSBSR θα είναι ένα από τα κριτήρια επιλογής των έργων που χρηματοδοτούνται από το ΕΤΘΑ.

Η Κροατία, συμμετέχει στην EUSDR με ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τον Τομέα Προτεραιότητας 1Α "Βελτίωση της κινητικότητας και της διατροπικότητας των εσωτερικών πλωτών οδών" Priority Area 1Α "Improve mobility and intermodality of in land water ways" που συντονίζει η Αυστρία και η Ρουμανία. Ομοίως και η Τσεχική Δημοκρατία συμμετέχει στην EUSDR, καθώς θεωρεί ως προστιθέμενη αξία τη δυνατότητα προσδιορισμού κοινών

²⁸⁵ <https://www.danube-region.eu/>

²⁸⁶ https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/cooperate/baltic/factsheet_eusbr_en.pdf

στόχων σε μακροπεριφερειακό επίπεδο. Για την Σλοβενία η δημιουργία διασυνοριακών λειτουργικών περιοχών είναι στρατηγικής σημασίας. Θεωρεί ότι η ενίσχυση των λειτουργικών δεσμών μεταξύ των συνοριακών πόλεων και η ανάπτυξη του σλοβενικού πολυκεντρικού οικιστικού συστήματος, θα ενισχύσει τους κατοίκους των παραμεθωρίων περιοχών, κυρίως της υπαίθρου, με στόχο την επίτευξη της εδαφικής συνοχής. Ο στρατηγικός προσανατολισμός, όπως περιγράφεται στη ΣΕΣ, που σχετίζεται με την EUSDR επικεντρώνεται στις ΘΣ 3, 5, 6 και 7.

Η Σλοβακία στη ΣΕΣ αναφέρει τη συμβολή της EUSDR στην υλοποίηση δραστηριοτήτων στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος, της προστασίας της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, των βιώσιμων μεταφορών, της ενισχυμένης θεσμικής συνεργασίας και αποτελεσματικής συνεργασίας στον τομέα της εκπαίδευσης και της E & A, καθώς και η υποστήριξη της διασυνοριακής συνεργασίας μεταξύ των επιχειρηματιών. Η Ρουμανία αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στην EUSDR. Οι ΘΣ και οι επενδυτικές προτεραιότητες που περιγράφει στη ΣΕΣ, βρίσκονται σε στενή συσχέτιση με τους στόχους της EUSDR, η συνάφεια των οποίων λαμβάνεται υπόψη στη χρηματοδότηση έργων από τα ΕΔΕΤ.

Αρκετά κ-μ συμμετέχουν επίσης στις Στρατηγικές για τις θαλάσσιες λεκάνες της ΕΕ, που στόχο έχουν να διασφαλιστεί ο πλέον κατάλληλος συνδυασμός μέτρων προώθησης της βιώσιμης ανάπτυξης, τα οποία λαμβάνουν υπόψη τοπικούς κλιματικούς, ωκεανογραφικούς, οικονομικούς, πολιτιστικούς και κοινωνικούς παράγοντες. Για παράδειγμα, στην πιο πρόσφατη Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την περιοχή της Αδριατικής και του Ιονίου (EU Strategy for the Adriatic and Ionian Region /EUSAIR)²⁸⁷, στην οποία συμμετέχουν τα κ-μ ετα κράτη μέλη της ΕΕ Ιταλία, Σλοβενία, Κροατία και Ελλάδα, με τρίτες χώρες Αλβανία, Βοσνία και Ερζεγοβίνη, Μαυροβούνιο και Σερβία. Η στρατηγική αυτή περιστρέφεται κυρίως γύρω από τις δυνατότητες της θαλάσσιας οικονομίας - «γαλάζια ανάπτυξη», μεταφορές ξηράς-θάλασσας, ενεργειακή συνδεσιμότητα - «Σύνδεση της περιφέρειας», προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος - «Ποιότητα του περιβάλλοντος» και προώθηση του «Βιώσιμου

²⁸⁷Η μακροπεριφερειακή στρατηγική για τη θαλάσσια λεκάνη Αδριατικής-Ιονίου υιοθετήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 17 Ιουνίου 2014. Ως βάση λήφθηκε η Θαλάσσια στρατηγική για την Αδριατική θάλασσα και το Ιόνιο πέλαγος, η οποία εγκρίθηκε από την Επιτροπή στις 30 Νοεμβρίου 2012 και έχει πλέον ενσωματωθεί στη νέα στρατηγική. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014DC0357&from=EL> & <https://www.adriatic-ionic.eu/about-eusair/>

τουρισμού» - τομείς που μπορούν να διαδραματίσουν καίριο ρόλο στη δημιουργία απασχόλησης και στην τόνωση της ανάπτυξης στην περιοχή.

Η Κροατία συμμετέχει δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στους πυλώνες για την οικονομική ανάπτυξη και δημιουργία θέσεων απασχόλησης στη χώρα. Η Ρουμανία θα εξακολουθήσει να συνεργάζεται στο πλαίσιο των υφιστάμενων πλαισίων συνεργασίας για τις θαλάσσιες λεκάνες με τα γειτονικά κράτη της Μαύρης Θάλασσας και με τις αντίστοιχες πρωτοβουλίες της ΕΕ (Black Sea Synergy). Στη ΣΕΣ περιγράφονται συγκεκριμένες προτεραιότητες για χρηματοδότηση από πόρους των ΕΔΕΤ και αναφέρονται σε τομείς της "Μπλε Οικονομίας».

Η Πορτογαλία κάνει ειδική αναφορά στη ΣΕΣ για την Στρατηγική της Θάλασσας του Ατλαντικού (Maritime Strategy in the Atlantic Area), καθώς και το Πρόγραμμα δράσης για την Γαλάζια Ανάπτυξη (Action Programme for Blue Growth in the Atlantic), που ουσιαστικά αποτέλεσε τη βάση για το Σχέδιο δράσης της Πορτογαλίας πορτογαλικό σχέδιο δράσης Portuguese Action Plan "Mar- portugal". Η Ισπανία επίσης, σχεδιάζει την ΟΧΕ AZUL, η οποία παρέχει ένα ενιαίο πλαίσιο συσχέτισης των πόρων των ΕΔΕΤ με την Στρατηγική της ΕΕ για τον Ατλαντικό (Estrategia Atlántica)²⁸⁸ η οποία εγκρίθηκε το 2011 από την Επιτροπή. Στη ΣΕΣ της Ισπανίας περιγράφεται ότι η ΟΧΕ Azul θα εφαρμοστεί σε όλες τις ισπανικές παράκτιες περιοχές του Ατλαντικού (Γαλικία, Αστουρία, Κανταβρία, Χώρα των Βάσκων, Κανάριοι Νήσοι και Ανδαλουσία) και περιγράφει τις θεματικές προτεραιότητες και τις πηγές χρηματοδότησής της (ΕΤΠΑ, ΕΤΠΑ για την Εδαφική Συνεργασία, ΕΚΤ, ΕΤΘΑ).

Η Βουλγαρία, για την περίοδο 2014-2020, θα συνεχίσει να συμμετέχει στην επίτευξη των στόχων της EU Strategy for "Blue Growth" και στα διαπεριφερειακά προγράμματα Black Sea, επισημαίνοντας ότι όλα αυτά τα προγράμματα θα έχουν συμπληρωματικό χαρακτήρα στα εθνικά προγράμματα, με έμφαση στις ιδιαιτερότητες της διμερούς και πολυμερούς συνεργασίας. Στο Η/Β η Ατλαντική Στρατηγική Atlantic Strategy είναι η μόνη μακροπεριφερειακή στρατηγική που συζητήθηκε, αλλά δεν περιγράφονται συγκεκριμένες λεπτομέρειες για την εξασφάλιση ολοκληρωμένης προσέγγισης

Περαιτέρω περιγράφεται η Στρατηγική της ΕΕ για την περιοχή των Άλπεων (EUSALP)²⁸⁹, που αφορά 7 χώρες, εκ των οποίων 5 κράτη μέλη της ΕΕ (Αυστρία, Γαλλία,

²⁸⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011DC0782&from=ES>

²⁸⁹ Η υλοποίηση της EUSALP ξεκίνησε το πρώτο εξάμηνο του 2016. Η διαδικασία υπήρξε αρκετά ταχεία κυρίως χάρη στο υψηλό επίπεδο πολιτικής και οικονομικής συνεργασίας στην περιοχή. Οι περιφέρειες, οι συμμετέχουσες χώρες (μεταξύ των οποίων είναι και δύο τρίτες χώρες, η Ελβετία και το Λιχτενστάιν), η Σύμβαση των Άλπεων και το πρόγραμμα του Interreg για τον χώρο των Άλπεων συνέβαλαν στο σύνολό τους στον καθορισμό της έννοιας της στρατηγικής, ενώ η Επιτροπή

Γερμανία, Ιταλία και Σλοβενία) και 2 χώρες εκτός ΕΕ (Λιχτενστάιν και Ελβετία) και 48 περιφέρειες.

Όσον αφορά την ΕΕΣ, γνωστή και ως Interreg, πρωταρχικό στόχο έχει την προώθηση μιας αρμονικής οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής ανάπτυξης της Ένωσης, διαρθρώνεται δε σε 3 επίπεδα: διασυνοριακό διασυνοριακό (Interreg A), διακρατικό (Interreg B) και διαπεριφερειακό (Interreg C). Αρκετά κ-μ κάνουν αναφορά για τη συμμετοχή τους σε διασυνοριακά και διακρατικά κυρίως προγράμματα της ΕΕΣ και προσδοκούν ευκαιρίες συμπληρωματικότητας με τις στρατηγικές επιλογές που περιγράφονται στα αντίστοιχα ΣΕΣ, ενώ ορισμένα κ-μ κάνουν αναλυτική περιγραφή τόσο των προγραμμάτων συνεργασίας που συμμετέχουν όσο και των τομείς συνεργασίας και προτεραιότητες που θέτουν (Λετονία, Ελλάδα, Πορτογαλία, Σλοβακία, Ισπανία).

Οι ευρύτεροι τομείς συνεργασίας των κ-μ στο πλαίσιο της ΕΕΣ αφορούν κατά κανόνα την έρευνα, την τεχνολογική ανάπτυξη και την καινοτομία, την οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα, την ανταγωνιστικότητα των ΜΜΕ, την κλιματική αλλαγή και την πρόληψη των κινδύνων, την προστασία του περιβάλλοντος και τις μεταφορές.

Ορισμένες χώρες όπως η Λετονία, η Ισπανία και η Ελλάδα Πορτογαλία, Κύπρος προγραμματίζουν τη συμμετοχή τους στο πλαίσιο της ΕΕΣ στα προγράμματα διαπεριφερειακής συνεργασίας INTERREG EUROPE, URBACT III, INTRACT, ESPON. Γεγονός όμως είναι ότι αντιμετωπίζονται πιο αδιάφορα από τα κ-μ σε σύγκριση με τα υπόλοιπα προγράμματα της ΕΕΣ

Συνοπτικά αυτό που τονίζεται στα επιμέρους ΣΕΣ των κ-μ είναι ότι η εδαφική συνεργασία έχει σαφή ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία στο μέτρο που προσπαθεί να «Καταργήσει» τα σύνορα μεταξύ των κ-μ, διευκολύνοντας τη δημιουργία ενός ενιαίου χώρου συνύπαρξης και οικονομικής ανάπτυξης.

4.2.4. ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΠΟΥ ΠΛΗΤΤΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΦΤΩΧΕΙΑ Ή ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟ (ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΠΟΥ ΠΛΗΤΤΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΦΤΩΧΕΙΑ Ή ΚΑΙ ΚΑΤΟΙΚΟΥΝΤΑΙ ΑΠΟ ΕΥΠΑΘΕΙΣ /ΕΥΑΛΩΤΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ)

προσδιόρισε τα μέτρα για την οριστικοποίηση και την έγκρισή της. Επιπλέον, η στρατηγική έγινε δεκτή με έντονο ενδιαφέρον από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο πλαίσιο του οποίου συγκροτήθηκε άτυπη ομάδα («φίλοι της ΕUSALP»). http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/cooperate/macro_region_strategy/pdf/report_implem_macro_region_strategy_el.pdf

Από την συγκριτική ανάλυση των ΣΕΣ ενότητα 3.1.5 και 3.1.6 διαπιστώνεται ότι η Γερμανία, η Δανία, η Ιρλανδία, η Λιθουανία και οι Κάτω Χώρες, δεν περιγράφουν καθόλου την συγκεκριμένη ενότητα που αφορά την περιγραφή μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης στις γεωγραφικές περιοχές που πλήττονται από τη φτώχεια ή τον κοινωνικό αποκλεισμό. Περαιτέρω, το Λουξεμβούργο τονίζει ότι το συγκεκριμένο τμήμα δεν συμπληρώνεται δεδομένου του μικρού του γεωγραφικού μεγέθους δεν είναι σκόπιμη μια διαφοροποιημένη εδαφική προσέγγιση, ενώ και η Αυστρία τονίζει ότι υφίστανται συγκεκριμένες δομές που επικεντρώνονται στην ανάπτυξη πολιτικής στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης εδαφικής προσέγγισης (π.χ. ÖROK) και συνεπώς δεν προκύπτει ανάγκη για λήψη επιπλέον μέτρων παρέμβασης. Τέλος, η Σουηδία αναφέρει ότι δεν προβλέπει στη ΣΕΣ μέτρα που να αφορούν συγκεκριμένες ανάγκες σε γεωγραφικές περιοχές με φτώχεια ή σε ορισμένες ομάδες υψηλού κινδύνου διακρίσεων ή κοινωνικού αποκλεισμού, καθώς θα περιγραφούν στα ΕΠ που υποστηρίζονται από το ΕΚΤ.

Τα υπόλοιπα κ-μ περιγράφουν, άλλοτε με μεγαλύτερη λεπτομέρεια και άλλοτε επιγραμματικά, άλλοτε συγκεκριμένα και άλλοτε με μικρότερη σαφήνεια, τις γεωγραφικές περιοχές ή ακόμη και τις επιμέρους ομάδες που θα τύχουν ιδιαίτερης προσοχής. Έτσι, το Βέλγιο παραθέτει ένα πίνακα στην αρχή του κεφαλαίου με τους επιμέρους τύπους εδαφών που αντιμετωπίζουν διάφορες προκλήσεις (π.χ. ανεργία, ανεργία των νέων, μετανάστευση), τις παρεμβάσεις που σχεδιάζονται και την αντίστοιχη χρηματοδότηση στο συγκεκριμένο ΕΠ (16-174). Η έμφαση δίνεται αστικές περιοχές ή μειονεκτικές περιοχές αυτών (π.χ. περιοχή της μεγαλύτερης αστικής αναγέννησης της περιφέρειας των Βρυξελλών (Zone de rénovation urbaine -ZRU), με στόχο την αντιμετώπιση της αστικής φτώχειας. Η Βουλγαρία θα εφαρμόσει, κυρίως μέσω του ΕΚΤ, μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για τη στήριξη των ανθρώπων που διατρέχουν τον μεγαλύτερο κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού και ειδικότερα άτομα που ζουν σε συνθήκες φτώχειας και υλικής στέρησης, ενώ ιδιαίτερη μέριμνα θα ληφθεί για τις ευπαθείς εθνοτικές κοινότητες, όπως οι Ρομά.

Η Κροατία, κατά την κατάρτιση της ΣΕΣ, επισημαίνει ότι η υψηλότερη γεωγραφική συγκέντρωση των παραγόντων φτώχειας στη χώρα (με βάση εθνικές στατιστικές σε τοπικό και εθνικό επίπεδο), εντοπίζεται κυρίως στις αγροτικές περιοχές της ανατολικής, κεντρικής και νότιας χώρας ή στα μικρά νησιά. Ωστόσο, δίνει ιδιαίτερη έμφαση, προκειμένου για την επιλογή των πλέον κατάλληλων παρεμβάσεων στην αντιμετώπιση των φαινομένων φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, στην χαρτογράφηση της φτώχειας με τη χρήση

κοινωνικοοικονομικών διαθέσιμων στοιχείων σε επίπεδο δήμων. Τα αποτελέσματα της διαδικασίας χαρτογράφησης θα καθορίσει το πλαίσιο της ολοκληρωμένης παρέμβασης με πόρους του ΕΤΠΑ και του ΕΚΤ (PA Croatia, 2014: 152-157).

Η Κύπρος, σε μια σύντομη αναφορά στη ΣΕΣ, εντοπίζει τις αγροτικές και οι ορεινές περιοχές, οι οποίες χαρακτηρίζονται από συγκεκριμένα δημογραφικά μειονεκτήματα και αναπτυξιακές ανισότητες και στις οποίες θα εφαρμοστεί το εργαλείο των CLLD, αλλά και αστικές περιοχές με εντοπισμένους θύλακες ανεργίας και παρουσίας ομάδων όπως αστέγων, μεταναστών κ.λ.π., που θα αντιμετωπίζονται μέσω της ολοκληρωμένης ΒΑΑ και δεν υπάρχει άλλη συγκεκριμένη προσέγγιση (PA Cyprus, 2014:196-197).

Στην Τσέχικη Δημοκρατία η οριοθέτηση των κοινωνικά αποκλεισμένων περιοχών βασίζεται στη μελέτη που εκπονήθηκε για το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων και η οποία επικαιροποιείται κατά διαστήματα. Στόχος της στήριξης για τις συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές είναι η μείωση και η άμβλυνση των δυσμενών περιφερειακών κοινωνικοοικονομικών ανισοτήτων. Εκτός από τις δραστηριότητες που υποστηρίζουν τη δημιουργία θέσεων εργασίας, τα σημαντικότερα μέτρα στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης περιλαμβάνουν κυρίως: την ανάπτυξη μιας ενεργούς πολιτικής για την αγορά εργασίας για τις πιο απειλούμενες κοινωνικές ομάδες (Ρομά), υποστήριξη της (χωρίς αποκλεισμούς) εκπαίδευσης, στήριξη για καλύτερη ποιότητα και ευελιξία στην παροχή κοινωνικών υπηρεσιών, στήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Οι ανωτέρω παρεμβάσεις χρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ, το ΕΤΠΑ και το ΕΓΤΑΑ μέσω του εργαλείου CLLD (PA Czech Republic, 2014: 224-229).

Η Εσθονία ορίζει ρητά στη ΣΕΣ τις υποστηριζόμενες περιοχές και πιο συγκεκριμένα όλες οι περιοχές εκτός των αστικών περιοχών του Ταλίν και του Τάρτου, αστικές περιοχές στην κομητεία Ida-Viru, προκειμένου να εξισορροπηθούν οι αναπτυξιακές διαφορές και η καθυστέρηση των άλλων νομαρχιακών κέντρων σε σχέση με τις προαναφερόμενες περιοχές. Οι προτεινόμενες παρεμβάσεις, με χρηματοδότηση του ΕΤΠΑ και του ΕΚΤ, αποσκοπούν στην πλήρη ανάπτυξη των νομαρχιακών κέντρων σε ισχυρά κέντρα που μπορούν να εξασφαλίσουν την ύπαρξη θέσεων εργασίας, την παροχή υπηρεσιών υψηλής ποιότητας και τη διαθεσιμότητα θέσεων εργασίας και υπηρεσιών σε ολόκληρη την περιοχή (PA Estonia, 2014:176-179).

Η Φιλανδία δίνει έμφαση στις αραιοκατοικημένες περιοχές της Βόρειας και Ανατολικής χώρας. Μέσω των πόρων του ΕΤΠΑ θα επιδιωχθεί η άρση των εμποδίων για την

ανάπτυξη των ΜΜΕ, μέσω των πόρων του ΕΚΤ η στήριξη των ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης και η βελτίωση των συνθηκών εργασίας, ενώ μέσω των πόρων του ΕΓΤΑΑ προτείνεται η ανάπτυξη των ανεπαρκών ευρυζωνικών συνδέσεων οι οποίες επηρεάζουν την ανάπτυξη και τη λειτουργία των επιχειρήσεων (ΡΑ Finland, 2014 :100-103).

Η Γαλλία, με βάση και τα οριζόμενα στην Πολιτική της Πόλης (*politique de la ville*) , για την οποία έγινε εκτενής αναφορά παραπάνω, δίνει έμφαση σε μια ολοκληρωμένη προσέγγιση των αστικών περιοχών που παρατηρούνται φαινόμενα φτώχειας, των γειτονιών προτεραιότητας της νέας αυτής πολιτικής της πόλης, περιοχές δηλ που το 50% των κατοίκων διαθέτει εισόδημα χαμηλότερο του 60% των μεσαίων εισοδημάτων. Τουλάχιστον το 10% των συνολικών πόρων του ΕΤΠΑ και του ΕΚΤ που διαχειρίζονται οι περιφέρειες θα δοθεί κατά προτεραιότητα στις περιοχές αυτές, ανάλογα και με τις ειδικότερες ανάγκες τους (ΡΑ France, 2014: 318-319).

Η Ελλάδα, δεν ορίζει συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές, αλλά κριτήρια προσδιορισμού –χαρακτηριστικά των περιοχών αυτών, όπως οι ιδιαίτερα υψηλές αρνητικές τιμές της απασχόλησης και της ανεργίας, όσον αφορά την απασχόληση και την ανεργία, ο αυξημένος πληθυσμός γήρανσης (έναντι του εθνικού μέσου όρου), ο αραιοκατοικημένος χαρακτήρας τους (λιγότερα από 100 άτομα ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο και πληθυσμό κάτω των 50.000 κατοίκων, χωρίς να γειτνιάζουν με πυκνοκατοικημένη περιοχή), απομονωμένες περιοχές (νησιωτικές ή ηπειρωτικές), υποβαθμισμένες αστικές περιοχές με μεγάλη συγκέντρωση ομάδων που πλήττονται από τη φτώχεια και ευπαθών κοινωνικών ομάδων. Προτείνεται μεθοδολογία προσδιορισμού των περιοχών αυτών αλλά και των ευπαθών – ευάλωτων κοινωνικά ομάδων στα ΠΕΠ πλέον, μέσω της αξιοποίησης υφιστάμενων διοικητικών δεδομένων και στοιχείων αλλά και επιτόπια διερεύνηση και αποτύπωση της κατάστασης σε επίπεδο ΟΤΑ, με τη χρήση δομημένου ερωτηματολογίου (ΡΑ Greece, 2014:176).

Στην Ουγγαρία οι πιο μειονεκτούσες περιοχές από γεωγραφική άποψη (LAU 1) είναι οι αγροτικές περιοχές που περιγράφονται στην ενότητα 1.1.4 της ΣΕΣ και αποτυπώνονται στον χάρτη στη σελίδα 72. Οι περιοχές αυτές υποφέρουν από χαμηλά επίπεδα εκπαίδευσης, χαμηλό ποσοστό απασχόλησης και μια σειρά κοινωνικών προβλημάτων. Τα ΕΔΕΤ (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ και ΕΓΤΑΑ) θα συνεργαστούν για την αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων. Το ΕΤΠΑ θα επικεντρωθεί στην υποστήριξη των επιχειρήσεων, στο ΕΚΤ για την εκπαίδευση και τις ευκαιρίες απασχόλησης για τα άτομα που βρίσκονται στο περιθώριο της αγοράς εργασίας

(ιδίως για τους Ρομά). Το ΕΓΤΑΑ θα χρηματοδοτήσει τους τομείς αυτούς, ιδίως μέσω των δράσεων Leader (PA Hungary, 2014:184-185).

Η Ιταλία δεν προσδιορίζει συγκεκριμένες περιοχές, αλλά ο προσδιορισμός των περιοχών που πλήττονται ιδιαίτερα από τη φτώχεια θα λαμβάνει υπόψη τους δείκτες που αφορούν τις οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες των εδαφών αυτών. Μέσω του ΘΣ9 προβλέπονται για τις περιοχές αυτές παρεμβάσεις που αφορά τον κοινωνικό αποκλεισμό και τις διακρίσεις και αποσκοπούν στην ανάπτυξη μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις όπου η οικονομική στέρηση συνδέεται με ιδιαίτερες συνθήκες κοινωνικής υποβάθμισης και υψηλού ποσοστού παρανομίας. Οι παρεμβάσεις που στοχεύουν συγκεκριμένα σε αυτούς τους τομείς προβλέπονται στην Εθνική Ατζέντα των Αστικών Περιοχών (L' Agenda Urbana Nazionale), σε περιφερειακές και εθνικές δράσεις κοινωνικής ένταξης (PA Italy, 2014: 33-34).

Στη Λετονία σημαντικές διαφορές στους δημογραφικούς και αναπτυξιακούς δείκτες παρατηρούνται σε διάφορα σημεία της χώρας. Οι αγροτικές περιοχές και το ανατολικό τμήμα της Λετονίας (περιοχή Latgale) χαρακτηρίζονται από μεγάλη πληθυσμιακή πυκνότητα και έχουν το υψηλότερο επίπεδο φτώχειας, ενώ οι κάτοικοι τους διατρέχουν τον μεγαλύτερο κίνδυνο διακρίσεων ή κοινωνικού αποκλεισμού, ιδίως στις ομάδες κινδύνου. Η ολοκληρωμένη ανάπτυξη των εδαφών στη Λετονία στοχεύει στην αντιμετώπιση των οικονομικών, περιβαλλοντικών, κλιματικών, δημογραφικών και κοινωνικών προκλήσεων στις πόλεις εθνικής και περιφερειακής σημασίας στην περιφέρεια Latgale και στους δήμους της παράκτιας ζώνης της Βαλτικής μέσω στοχοθετημένων επενδύσεων. Τα μέτρα του ΕΤΠΑ θα χρησιμοποιηθούν για την αντιμετώπιση οικονομικών, περιβαλλοντικών, κλιματικών, δημογραφικών και κοινωνικών προβλημάτων στην περιφέρεια της Latgale, σε κέντρα ανάπτυξης σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο και σε δήμους των λειτουργικών περιοχών τους (PA Latvia, 2014: 187-188).

Η Μάλτα σε μια λεπτομερή, από άποψη παρουσίασης στατιστικών στοιχείων, ανάλυση της ενότητας "Αντιμετώπιση των ειδικών αναγκών των κοινοτήτων της Μάλτας και των ομάδων στόχων τους με τον υψηλότερο κίνδυνο διακρίσεων ή κοινωνικού αποκλεισμού", τονίζει ότι οι περιοχές του νότιου λιμανιού (περιοχή Valletta) και οι περιοχές της Floriana παρουσιάζουν τα υψηλότερα ποσοστά φτώχειας, με κριτήριο μεταξύ άλλων και τα συμπληρωματικά επιδόματα που λαμβάνουν οι κάτοικοι. Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία για το εισόδημα, την κοινωνική ένταξη και τις συνθήκες διαβίωσης στη Μάλτα, η

φτώχεια κυριαρχεί σημαντικά μεταξύ των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά με εξαρτώμενα παιδιά (με δύο ενήλικες και τρία ή περισσότερα εξαρτώμενα παιδιά), άτομα που ζουν σε μονογονεϊκά νοικοκυριά και άνεργους., αλλά και νοικοκυριά με ηλικιωμένους. Δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στη bottom-up προσέγγιση της ανάπτυξης διαδικασίας στις περιοχές αυτές, η Μάλτα στοχεύει στην ανάπτυξη στρατηγικής κατά της φτώχειας με τη χρήση του ΕΚΤ και του ΕΤΠΑ αλλά και πόρων του Ταμείου FEAD. Ενδεικτικές δράσεις που προτείνονται είναι τα η ίδρυση Κέντρων Οικογενειακών Πόρων (Family Resource Centres), τα οποία θα λειτουργούν ως "one stop shops" και θα προσφέρει εξατομικευμένη υποστήριξη στις ομάδες-στόχους που έχουν ανάγκη (PA Malta, 2014)

Η Πολωνία στο ΣΕΣ περιγράφει στην ενότητα 3.3.5 τις περιοχές της χώρας όπου το πρόβλημα της φτώχειας είναι ιδιαίτερα έντονο παραθέτοντας στατιστικά στοιχεία και δείκτες. Ο κίνδυνος φτώχειας είναι ιδιαίτερα υψηλός για τους άνεργους και τις οικογένειές τους και για τους εργαζόμενους με πολύ χαμηλά εισοδήματα, με την ανεργία των νέων να αποτελεί το σοβαρότερο πρόβλημα. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις διαπεριφερειακές διαφορές όσον αφορά τη θέση των περιοχών φτώχειας με την περιοχή Mazowieckie Voivodeship αποτελεί εξαιρετικό παράδειγμα αυτού του ζητήματος, από την άποψη Αφενός, το αστικό συγκρότημα της Βαρσοβίας είναι η οικονομικότερη περιοχή της χώρας. Από την άλλη πλευρά, το νότιο και ανατολικό τμήμα της περιοχής χαρακτηρίζεται από πολύ υψηλό ποσοστό απασχόλησης και χαμηλό επίπεδο πλούτου, ενώ εντοπίζονται αντίστοιχα προβλήματα σε αγροτικές περιοχές (π.χ. Λουμπέλσκι, Μαλοπόλσκι, Ματσοβιέσκι, και Σβιετοκρίσκι), αλλά και σε τμήματα αστικών περιοχών κυρίως αποβιομηχανοποιημένες περιοχές (π.χ. σε Ντολνολάσκιε και Λόντζκι).Ο αποκλεισμός και η φτώχεια αντιμετωπίζονται στο πλαίσιο των ΕΔΕΤ, κατά κύριο λόγο μέσω του ΕΚΤ (ΘΣ8,9,10), μέσω προληπτικών δράσεων με στόχο τη μείωση της φτώχειας που προκαλείται από χαμηλά εισοδήματα, κυρίως μέσω της αύξησης της απασχόλησης και μέσω της προώθησης της κοινωνικής και επαγγελματικής δραστηριότητας με στόχο την κοινωνική ένταξη (PA Poland, 2014).

Στη ΣΕΣ η Πορτογαλία επισημαίνει την ύπαρξη, βάση κοινωνικών δεικτών, υψηλών επιπέδων εισοδηματικής φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού σε περιοχές της Λισαβόνας, της Μαδέρας, Alentejo και του Norte, αλλά και την ύπαρξη ευπαθών κοινωνικά ομάδων, αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης. Στο πλαίσιο αυτό η χώρα θα αξιοποιήσει τις Συμβάσεις Τοπικής Κοινωνικής Ανάπτυξης (Contratos Locais de Desenvolvemento Social + /CLDS +) με σκοπό την προώθηση της κοινωνικής ένταξης των πολιτών μέσω δράσεων που θα

συμβάλλουν στην αύξηση της απασχολησιμότητας, στην καταπολέμηση της φτώχειας, ιδιαίτερα της παιδικής, και του κοινωνικού αποκλεισμού για μια σειρά από ευπαθείς ομάδες. Οι δράσεις περιλαμβάνουν τρεις άξονες προτεραιότητας: ΑΠ1: Απασχόληση, κατάρτιση και επαγγελματικά προσόντα, ΑΠ2: Οικογενειακή και γονική παρέμβαση, πρόληψη της παιδικής φτώχειας και ΑΠ3: Ενδυνάμωση της κοινότητας και των θεσμών. Προβλέπεται η ενίσχυση φορέων συντονισμού της τοπικής εταιρικής σχέσης (Entidades Coordenadoras Locais da Parceria ECLP), καθώς και η δημιουργία ενός νέου τοπικού δικτύου κοινωνικής παρέμβασης (RLIS), το οποίο θα συντονίζει όλους τους παράγοντες, τα διαθέσιμα μέσα και τους πόρους που απαρτίζουν το Κοινωνικό Δίκτυο. Επιπλέον, και οι υπάρχουσες Εθνικές Δομές τα Γραφεία Εισαγωγικής Επαγγελματικής Κατάρτισης (Gabinetes de Inserção Profissional/GIP), το Δίκτυο ΙΕFP) θα συμβάλλουν επίσης στην αντιμετώπιση θεμάτων κοινωνικού αποκλεισμού και φτώχειας στη χώρα (PA Portugal, 2014: 322-324).

Η Ρουμανία, περιγράφει στη ΣΕΣ, ότι η έκταση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού είναι πολύ μεγαλύτερη από ό, τι στα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ, ενώ οι περιφέρειες με τα υψηλότερα ποσοστά ατόμων που κινδυνεύουν από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό είναι: Βορειοανατολικά, Νοτιοδυτικά Ολτένια, Νοτιοανατολικά και Νότια Μουντενιά, σε αντίθεση με τις περιοχές της Δύσης και του Βουκουρεστίου- Ιλβοφ. Στις αστικές περιοχές που πλήττονται από τη φτώχεια περιλαμβάνονται οι μικρές πόλεις που αντιμετωπίζουν τη δημογραφική γήρανση και την πληθυσμιακή ερήμωση τις μονοεπιχειρησιακές (π.χ. εξόρυξη πόλεων) monoindustrial (e.g. mining cities), οι αγροτικές πόλεις ή νεοορμηθείσες πόλεις. Επιπλέον και οι απομονωμένες τοποθεσίες σε ορεινές περιοχές ή στις περιοχές του Δούναβη υπόκεινται στις ίδιες αρνητικές τάσεις, κυρίως λόγω της δύσκολης γεωγραφικής τους θέσης και των περιορισμών όσον αφορά τις δραστηριότητες και την απασχόληση. Η χαρτογράφηση της φτώχειας στις αγροτικές και αστικές περιοχές δείχνει χαμηλότερο κίνδυνο φτώχειας σε αγροτικές περιοχές που είναι κοντά σε μια μεγάλη πόλη.

Για τις ανωτέρω υποβαθμισμένες περιοχές προβλέπεται για την περίοδο 2014-2020 η αξιοποίηση του εργαλείου των CLLDs με στόχο την αντιμετώπιση των ειδικών αναγκών των μειονεκτουσών κοινοτήτων σε αστικές περιοχές που προσδιορίζονται ως τέτοιες, αλλά και μέτρα, soft δράσεις, που απευθύνονται σε άτομα που έχουν ανάγκη και τα οποία δεν περιλαμβάνονται στις ανωτέρω στρατηγικές. Προβλέπονται επίσης και περιγράφονται συγκεκριμένες δράσεις για συγκεκριμένες ομάδες στόχου. Τέλος, όσον αφορά τις

υποβαθμισμένες κοινότητες στις ορεινές περιοχές, η Ρουμανία επεξεργάστηκε σε εθνικό επίπεδο τον Εθνικό Στρατηγικό Προσανατολισμό για την Αειφόρο Ανάπτυξη της Καρπαθικής Περιφέρειας, η οποία έχει δύο στόχους: να εξασφαλίσει ένα κοινό πλαίσιο χρηματοδότησης αυτού του τομέα, καθώς και να συμπεριλάβει τις προτεραιότητες χρηματοδότησης της ορεινής περιοχής στα μελλοντικά προγράμματα της ΕΕ (PA Romania, 2014: 138-141).

Στη Σλοβακία, θα εφαρμοστεί ολοκληρωμένη προσέγγιση για την αντιμετώπιση των ειδικών αναγκών των γεωγραφικών περιοχών που πλήττονται περισσότερο από τη φτώχεια ή των ομάδων-στόχων που διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο διακρίσεων ή κοινωνικού αποκλεισμού για την ομάδα-στόχο των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων Ρομά (Marginalised Roma Communities /MRC), αλλά θα απευθύνονται και σε άλλα άτομα σε παρόμοιες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες, μέσω του ΕΠ Ανθρώπινου δυναμικού και πόρων του ΕΚΤ αλλά και του ΕΤΠΑ. Μια ολοκληρωμένη προσέγγιση με στόχο την κοινωνική ενσωμάτωση των Ρομά – σύμφωνα και με την Εθνική Στρατηγική για την ένταξη των Ρομά μέχρι το 2020- περιλαμβάνει την στήριξη τεσσάρων μέτρων (εκπαίδευση, απασχόληση, στέγαση και υγειονομική περίθαλψη). Η συμβολή του ΠΑΑ στην ένταξη περιθωριοποιημένων ομάδων πληθυσμού, συμπεριλαμβανομένων των Ρομά, οι δυνατότητες χρήσης του ΕΓΤΑΑ για την ένταξη περιθωριοποιημένων ομάδων θα εξεταστεί στο πλαίσιο του ΠΑΑ. Στο πλαίσιο της CLLD, η συμβολή μιας στρατηγικής εδαφικής ανάπτυξης στην κοινωνική ένταξη περιθωριοποιημένων ομάδων πληθυσμού θα είναι ένα από τα κριτήρια επιλογής για τις ΟΤΔ (PA Slovakia, 2014).

Το κύριο ζήτημα που αντιμετωπίζει η Σλοβενία αφορά το χάσμα μεταξύ των περιφερειών συνοχής στο επίπεδο NUTS 2, δηλαδή στην πιο ανεπτυγμένη περιοχή συνοχής της Δυτικής Σλοβενίας και της λιγότερο ανεπτυγμένης Ανατολικής Σλοβενίας. Το χάσμα μεταξύ των δύο περιφερειών συνοχής είναι σημαντικό. Η ανεργία στην περιοχή συνοχής Δυτική Σλοβενία (Zahodna Slovenija) είναι κάτω από τον εθνικό μέσο όρο το 2013, ενώ είναι υψηλότερη από τον εθνικό μέσο όρο της Ανατολικής Σλοβενίας (Vzhodna Slovenija), όπου διαμένει το 58,5% όλων των ανέργων, και σύμφωνα με στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν από την Eurostat για το επίπεδο NUTS2 αλλά και στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας της Σλοβενίας²⁹⁰ και του Υπουργείου Εργασίας, Οικογένειας, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ίσων Ευκαιριών (Ministry of Labour, Family, Social Affairs and Equal Opportunitie) για περιοχές

²⁹⁰ Statistical Office of the Republic of Slovenia /SORS

επιπέδου NUTS3. Συνεπώς, το 53% του ΕΚΤ εισρέει στην Ανατολική Σλοβενία και το 63% του ΕΤΠΑ. Δεδομένου ότι πάνω από το 86% της επικράτειας της Σλοβενίας βρίσκεται σε λιγότερο ευνοϊκές περιοχές (εκ των οποίων το 72% είναι ορεινές ή ορεινές περιοχές), τα άτομα που ζουν σε αυτές τις περιοχές αντιμετωπίζουν δυσκολίες στη γεωργική παραγωγή. Το ΕΓΤΑΑ παρέχει αντισταθμιστικές πληρωμές για εκτάσεις καλλιεργούμενες σε περιοχές με φυσικά και άλλα μειονεκτήματα και συμβάλλει στη διατήρηση της γεωργικής δραστηριότητας, στη διατήρηση της πυκνότητας του πληθυσμού και στην εξασφάλιση ευνοϊκού εισοδήματος για τον πληθυσμό στις περιοχές αυτές. Οι ολοκληρωμένες προσεγγίσεις δεν αναπτύσσονται με περισσότερες λεπτομέρειες (PA Slovenia: 206-207).

Στο Η/Β, όπως περιγράφεται στη ΣΕΣ, ενότητα 1.1, το 22,7% του βρετανικού πληθυσμού θεωρήθηκε ότι κινδυνεύει από φτώχεια ή κοινωνικό αποκλεισμό το 2011 σύμφωνα με τον επίσημο ορισμό της ΕΕ. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, οι περιοχές που πλήττονται περισσότερο από τη φτώχεια είναι η Βόρεια Ιρλανδία, το Γιορκσάιρ και το Χάμπερ, η Βορειοανατολική, η Δυτική Μίντλαντς και η Ουαλία.

Ειδικότερα, στην Αγγλία οι υψηλότερες συγκεντρώσεις ατόμων των ευπαθών κοινωνικά ομάδων εντοπίζονται στις αστικές περιοχές στο βόρειο και κεντρικό τμήμα της Αγγλίας και στο εσωτερικό του Λονδίνου. Η Σκωτία χρησιμοποιεί τον Δείκτη Πολλαπλής Στέρησης, προκειμένου να προσδιορίσει τις περιοχές που αντιμετωπίζουν προβλήματα φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, ενώ θα αξιοποιηθούν και άλλοι κατάλληλοι δείκτες όπως (όπως ο ευέλικτος χάρτης Χάιλαντς και Islands Enterprise) για τον προσδιορισμό των στοχευόμενων περιοχών. Αντίστοιχο δείκτη χρησιμοποιεί και η Ουαλία (Welsh Index of Multiple Deprivation 2011 WIMD) για τον καθορισμό περιοχών και συγκεκριμένων ομάδων που κινδυνεύουν με κοινωνικό αποκλεισμό, αλλά διερευνώνται λεπτομερέστερα στα ΕΠ της Ουαλίας. Και η Βόρεια Ιρλανδία, ως επίσημο μέτρο αξιολόγησης της χωρικής στέρησης χρησιμοποιεί το Δείκτη Πολλαπλής Στέρησης, με βάση τον οποίο και σε στοιχεία του 2010 παρουσιάζουν περιοχές υψηλής στέρησης στην περιοχή στο Μπέλφαστ, και έξω από αυτό. Σε ολόκληρο το Ηνωμένο Βασίλειο, η βιώσιμη απασχόληση θεωρείται το καλύτερο μέτρο για την αντιμετώπιση της φτώχειας. Έτσι, με αξιοποίηση πόρων του ΕΚΤ κυρίως, θα επιδιωχθεί η αντιμετώπιση των βασικών αιτιών φτώχειας και των φραγμών που εμποδίζουν τις εν λόγω ομάδες να εισέλθουν στην αγορά εργασίας και να έχουν πρόσβαση σε ευκαιρίες απασχόλησης. Θα χρηματοδοτούνται δε από πόρους του ΕΚΤ και του ΕΤΠΑ, ενώ θα αξιοποιηθεί και το εργαλείο CLLD (PA United Kindom, 2014: 10-56).

Συνοπτικά, τα κ-μ εντοπίζουν και περιγράφουν στο έδαφός τους διαφόρους τύπους γεωγραφικών εδαφών που πλήττονται από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό και χρήζουν ολοκληρωμένων στρατηγικών παρεμβάσεων. Περιγράφονται αγροτικές περιοχές, ορεινές περιοχές (Κροατία, Ουγγαρία, Κύπρος, Λετονία, Ρουμανία, Σλοβενία) ή αραιοκατοικημένες περιοχές και απομονωμένες ορεινές (Φιλανδία, Ρουμανία). Επιπλέον περιγράφονται αστικές και οι λειτουργικές τους αγροτικές περιοχές, με την προσπάθεια των κ-μ μέσω κατάλληλων παρεμβάσεων μειώσουν, αν όχι να εξαλείψουν, τις αναπτυξιακές διαφορές που παρατηρούνται μεταξύ αγροτικών περιοχών και γειτονικών αστικών περιοχών (Εσθονία, Λετονία).

Πάντως η πλειονότητα των κ-μ περιγράφει ως γεωγραφικές περιοχές που πλήττονται από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό, αστικές περιοχές, ή τμήματα των περιοχών αυτών, υποβαθμισμένες αστικές περιοχές, αστικές γειτονίες, στις οποίες εντοπίζονται συγκεκριμένα χαρακτηριστικά φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού (Βέλγιο, Εσθονία, Γαλλία, Λετονία, Μάλτα, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Η/Β_ Αγγλία). Οι παρεμβάσεις στις περιοχές αυτές στόχο θα έχουν την καταπολέμηση της αστικής φτώχειας.

Ορισμένα κ-μ δεν προσδιορίζουν τις περιοχές αυτές, ορίζοντας ωστόσο κριτήρια – δείκτες που αφορούν τις οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες που των περιοχών αυτών (Ιταλία, Ελλάδα, Πολωνία, Η/Β Σκωτία, Ουαλία, Βόρειο Ιρλανδία). Τα κριτήρια δύναται να αφορούν υψηλά ποσοστά ανεργίας, υψηλά ποσοστά ατόμων με χαμηλό εισόδημα, ή καθορισμένους δείκτες που χρησιμοποιεί το κάθε κ-μ όπως στη περίπτωση του Η/Β ο δείκτης πολλαπλής στέρησης. Στην περίπτωση της Γαλλίας καθορίζονται συγκεκριμένα κριτήρια για την επιλογή των υποστηριζόμενων αστικών περιοχών και συγκεκριμένα ορίζονται οι περιοχές όπου το 50% των κατοίκων διαθέτει εισόδημα χαμηλότερο του 60% των μεσαίων εισοδημάτων της χώρας, όπως αναφέρθηκε.

Ομοιότητες εντοπίζονται επίσης και στην καταγραφή των ευπαθών και ευάλωτων ομάδων που εντοπίζονται στις ανωτέρω περιοχές σε κάθε κ-μ Αναφέρονται δε σε (ανεργά άτομα, μακροχρόνια άνεργοι, άστεγοι, φτωχοί εργαζόμενοι, μετανάστες, άτομα με ειδικές ανάγκες, άτομα με συγκεκριμένα πολιτιστικά χαρακτηριστικά, άτομα μονογονεϊκών οικογενειών, άτομα με χαμηλή ειδίκευση, άρρωστοι κλπ.). Ενώ δίνεται έμφαση σε ορισμένα κ-μ και στην παρουσία περιθωριοποιημένες κοινότητες κυρίως ΡΟΜΑ (Βουλγαρία, Τσεχία, Σλοβακία).

Για την επιλογή των κατάλληλων παρεμβάσεων για την επίλυση των φαινομένων φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού που παρατηρούνται στα εδάφη των κ-μ ορισμένα κ-μ προχωρούν σε χαρτογράφηση της φτώχειας σε επίπεδο δήμων με τη χρήση διαθέσιμων κοινωνικοοικονομικών στοιχείων (Κροατία, Ελλάδα). Η Ελλάδα προτείνει συγκεκριμένη μεθοδολογία προσδιορισμού των περιοχών που κινδυνεύουν με φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό αλλά και των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού, με επιτόπια διερεύνηση και αποτύπωση της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης σε επίπεδο ΟΤΑ με τη χρήση δομημένου ερωτηματολογίου) κατάστασης. Πάντως το έλλειμμα της αποτύπωσης στοιχείων σε όσο πιο χαμηλό χωρικό επίπεδο (επίπεδο δήμου ή και γειτονιάς) για τον προσδιορισμό κοινωνικοοικονομικών και χωρικών ανισοτήτων, που οφείλεται στην και έλλειψη διαθέσιμων στατιστικών στοιχείων σε αυτήν την κλίμακα, επισημαίνεται σε αρκετά κ-μ της ΕΕ.

Κοινός τόπος μεταξύ των κ-μ σχετικά με την αντιμετώπιση των προβλημάτων των ευπαθών ομάδων που εντοπίζονται και στις συγκεκριμένες περιοχές που περιγράφηκαν είναι οι προσπάθειες για την φυσική και οικονομική αναζωογόνηση των υποβαθμισμένων αστικών περιοχών αλλά και των αγροτικών περιοχών. Η Κύπρος αντιμετωπίζει τα προβλήματα των αστικών περιοχών μέσω της ολοκληρωμένης ΒΑΑ, η Τσεχία επιλέγει το εργαλείο των CLLDs για τις επιλεγμένες περιοχές με παρεμβάσεις που αφορούν την ανάπτυξη ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης, παροχή ποιοτικών κοινωνικών υπηρεσιών και στήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Σε άλλα κ-μ, πέραν των ανωτέρω παρεμβάσεων επιλέγεται ένα ολοκληρωμένο πακέτο μέτρων για την αντιμετώπιση των προβλημάτων φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού στους διάφορους τύπους εδαφών που περιγράφηκαν, όπως η ανάπτυξη των ευρυζωνικών συνδέσεων, απόλυτα χρήσιμες για την ανάπτυξη και λειτουργία των επιχειρήσεων, δράσεις κατάρτισης και απόκτησης επαγγελματικών προσόντων, ενδυνάμωση της κοινότητας και των θεσμών κ.λ.π). Θα αξιοποιηθούν πόροι κυρίως του ΕΚΤ, αλλά και του ΕΤΠΑ και ΕΓΤΑΑ, ενώ η Πορτογαλία θ κάνει και χρήση των πόρων του FEAD. Η Σλοβενία δε, καθορίζει και το ποσοστό των πόρων ΕΤΠΑ και ΕΚΤ που θα διατεθούν στις μειονεκτικές περιοχές της Ανατολική Σλοβενίας (Vzhodna Slovenija), κατανέμοντας το 53% των συνολικών πόρων του ΕΚΤ και το 63% των συνολικών πόρων του ΕΤΠΑ της περιόδου 2014-2020. Επισημαίνεται τέλος, ότι η Ρουμανία έχει ήδη προετοιμάσει για την περίοδο 2021-2027 το Εθνικό Πρόγραμμα για την Ανάπτυξη της Περιφέρειας των Καρπαθίων (National Strategic

Orientation for the Sustainable Development of the Carpathian Region) με στόχο, όπως αναφέρθηκε, να εξασφαλίσει ένα κοινό πλαίσιο χρηματοδότησης αυτού του τομέα, καθώς και να συμπεριλάβει τις προτεραιότητες χρηματοδότησης της ορεινής περιοχής στα μελλοντικά προγράμματα της ΕΕ.

4.2.5 ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΕ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΜΕ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ Ή ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.

Στην ενότητα τη συγκεκριμένη της ΣΕΣ, τα κ-μ καλούνται να περιγράψουν αν εντοπίζονται στην επικράτειά τους ιδιαίτερες αναπτυξιακές ανάγκες περιοχών που πλήττονται από σοβαρά και μόνιμα φυσικά ή δημογραφικά προβλήματα, όπως οι νησιωτικές, διασυνοριακές και ορεινές περιοχές, οι οποίες απαιτούν ολοκληρωμένη παρέμβαση από τα ΕΔΕΤ.

Σύμφωνα με το άρθρο 174 της Συνθήκης της Λισαβόνας, προκειμένου να ενισχύσει την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή, δίνει έμφαση στη μείωση των διαφορών μεταξύ των επιπέδων ανάπτυξης των διαφόρων περιοχών και στη μείωση της καθυστέρησης των πλέον μειονεκτικών περιοχών, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται οι αγροτικές περιοχές, οι περιοχές που συντελείται βιομηχανική μετάβαση και οι περιοχές που πλήττονται από σοβαρά και μόνιμα φυσικά ή δημογραφικά προβλήματα, όπως οι υπερβόρειες περιοχές που είναι ιδιαίτερα αραιοκατοικημένες και οι νησιωτικές, διασυνοριακές και ορεινές περιοχές (ΛΕΕ

Με την έναρξη ισχύος της Συνθήκης της Λισαβόνας τον Δεκέμβριο του 2009, οι ειδικές διατάξεις για τις εξόχως απόκεντρες περιφέρειες της ΕΕ (ΕΑΠ), τις οποίες έχουν ενσωματώσει οι αυτόνομες περιφέρειες των Αζορών και της Μαδέρας από την αρχή, είναι σαφώς καθορισμένες από νομικής απόψεως. Το άρθρο 349 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της ΕΕ, με τη σειρά του, αναφέρεται στην ειδική κατάσταση των εξόχως απόκεντρων περιφερειών στην προετοιμασία των ευρωπαϊκών πολιτικών, ιδίως σε ορισμένους τομείς που έχουν προσδιοριστεί.

Δεκατρία κ-μ δεν περιγράφουν στα αντίστοιχα ΣΕΣ την ενότητα 3.1.6., ή έστω με διαφορετική διάρθρωση, τις περιοχές της επικράτειάς του που αντιμετωπίζουν δημογραφικά προβλήματα ή τις γεωγραφικές περιοχές με ιδιαίτερα γεωγραφικά μειονεκτήματα (Βέλγιο,

Κροατία, Τσεχία, Φιλανδία, Γερμανία, Ουγγαρία, Ιρλανδία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες, Ρουμανία, Σλοβακία, Ισπανία).

Ορισμένα κ-μ περιγράφουν ρητά τις περιοχές που πλήττονται από γήρανση του πληθυσμού (Πολωνία, Λετονία, Ιρλανδία, Ηνωμένο Βασίλειο, Σουηδία, Εσθονία και Μάλτα, άλλα μέλη ορίζουν τύπους εδαφών που πρέπει να υποστηριχθούν (Ελλάδα, Πορτογαλία, Βουλγαρία και Σλοβενία) και άλλα κράτη μέλη προχωρούν στην χαρτογράφηση του φαινομένου της φτώχειας, όπως περιγράφεται στη συνέχεια. Υπάρχουν και περιπτώσεις κ-μ που ναι μεν έχουν εντοπίσει τις περιοχές και τα δημογραφικά προβλήματα που αυτές αντιμετωπίζουν αλλά τονίζουν ότι τα προβλήματα αυτά αντιμετωπίζονται στο πλαίσιο άλλων εδαφικών μέσων ή εθνικών Στρατηγικών Ανάπτυξης. Για παράδειγμα, η Κύπρος τονίζει ότι «ως περιοχές με σοβαρά φυσικά και δημογραφικά μειονεκτήματα, για τα μεγέθη της Κύπρου, θα μπορούσαν να θεωρηθούν οι περιοχές της υπαίθρου και συγκεκριμένα οι ορεινές περιοχές, οι οποίες παρουσιάζουν συγκριτικά τα χαμηλότερη δημογραφική σύνθεση καθώς και τα σοβαρότερα προβλήματα αναπτυξιακής υστέρησης (PA Cyprus, 2014:197). Όμως οι περιοχές αυτές ήδη καλύπτονται με την προώθηση ολοκληρωμένων παρεμβάσεων εδαφικής ανάπτυξης με τη χρήση του εργαλείου CLLD.

Στην Εσθονία, αντίστοιχες περιοχές με ιδιαίτερα δημογραφικά και γεωγραφικά χαρακτηριστικά, αποτελούν τα μικρά νησιά στα οποία η πρόσβαση είναι δύσκολη και για τα οποία εφαρμόζεται ένα εθνικό πρόγραμμα στήριξης για την αντιμετώπιση των ειδικών προβλημάτων τους. Επιπλέον εντοπίζονται διαφορές δημογραφικών συνθηκών μεταξύ των αστικών περιοχών του Ταλίν και του Ταρτού, αφενός, και των υπόλοιπων λειτουργικών περιφερειών της χώρας (ιδίως των περιφερειών τους). Εκδηλώνονται με την ταχύτερη μείωση και γήρανση του πληθυσμού και τη συρρίκνωση του εργατικού δυναμικού στις περιοχές αυτές. Στόχος εδώ είναι η ενίσχυση των απομακρυσμένων κέντρων και ανάδειξή τους ως ισχυρών κέντρων. Εκτός των δύο αυτών περιπτώσεων δεν περιγράφονται μεγαλύτερες περιοχές που πλήττονται από σοβαρά και μόνιμα φυσικά ή δημογραφικά μειονεκτήματα στην Εσθονία (PA Estonia, 2014: 180).

Στην Αυστρία αντίστοιχες ολοκληρωμένες προσεγγίσεις για την αντιμετώπιση των δημογραφικών προκλήσεων δεν προβλέπονται στη ΣΕΣ, είτε σε εθνικό, είτε σε περιφερειακό επίπεδο, αλλά η αντιμετώπιση αντίστοιχων προκλήσεων γίνεται μέσω των δράσεων του ΟΡΕΚ (PA Austria, 2014: 164-165). Η Γαλλία επίσης δεν προβλέπει αντίστοιχες

προσεγγίσεις στην ενότητα αυτή, αλλά δίνει την ευχέρεια στα επιμέρους ΕΠ να καθορίσουν αντίστοιχες προσεγγίσεις, αν απαιτείται (PA France, 2014: 321).

Στη Βουλγαρία παρατηρείται μια σειρά δυσμενών χαρακτηριστικών των περιφερειών της, όπως οι έντονα υποβαθμισμένοι δημογραφικοί δείκτες, ο κίνδυνος φτώχειας, τα υψηλά επίπεδα μετανάστευσης, τα προβλήματα απασχόλησης, η έλλειψη ποιοτικών κοινωνικών υπηρεσιών, με μεγαλύτερη ένταση στην περιφέρεια Σεβεροζαπάντεν, η οποία έχει το χαμηλότερο κατά κεφαλήν ΑΕΠ μεταξύ των περιφερειών της ΕΕ-28 και χαρακτηρίζεται από εξαιρετικά ισχυρές αρνητικές δημογραφικές τάσεις. Η εδαφική προσέγγιση για τη στοχοθετημένη υποστήριξη στην περιοχή Σεβεροζαπάντεν στα πλαίσια των ΕΠ 2014-2020, όπως περιγράφεται αναλυτικά στη ΣΕΣ, θα βασιστεί σε μια στοχευμένη στήριξης της περιοχής, μέσω της αξιοποίησης του τοπικού δυναμικού, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη τις κυριότερες προκλήσεις και προβλήματα στην περιοχή. Οι πόροι του ΕΤΠΑ θα αξιοποιηθούν κυρίως στην κατεύθυνση της βελτίωσης της προσβασιμότητας, της αξιοποίησης και ανάπτυξης των ΤΠΕ και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ. Αντίστοιχα οι πόροι του ΕΚΤ θα συμβάλλουν στην πρόσβαση στην απασχόληση για άτομα που αναζητούν εργασία, προώθηση της κοινωνικής ένταξης (ενεργός ένταξη, βελτίωση της πρόσβασης σε ποιοτικές υπηρεσίες) κ.λπ. Τέλος οι πόροι του ΕΓΤΑΑ, μέσω του ΠΑΑ, θα δημιουργήσουν προϋποθέσεις για την προστασία του περιβάλλοντος, την εφαρμογή ορθών γεωργικών πρακτικών και την αύξηση της ελκυστικότητας (PA Bulgaria, 2014: 139-140).

Η Δανία χρησιμοποιεί τον χάρτη περιφερειακών ενισχύσεων σε σχέση με το ΕΤΠΑ σε περιοχές που αντιμετωπίζουν ειδικές κοινωνικοοικονομικές ή γεωγραφικές προκλήσεις. Οι ειδικές γεωγραφικές περιοχές είναι τα νησιά Λέσε, Έρε, Λάνγκελαιν, Σάμσε, Μπόρνχολμ και Λόλλαντ, καθώς και τα 27 μικρά νησιά, τα οποία περιλαμβάνονται στον χάρτη κρατικών ενισχύσεων με μέσο εισόδημα κατά κεφαλήν εισόδημα κάτω από το 75% του εθνικού μέσου όρου. Η ολοκληρωμένη προσέγγιση που επιλέγεται στο πλαίσιο αυτό για τις ανωτέρω περιοχές δίνει έμφαση στην καινοτομία, στην προώθηση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και στην εφαρμογή πράσινων επιχειρηματικών μοντέλων (PA Denmark, 2014: 202).

Η Ελλάδα εντάσσει στην κατηγορία των περιοχών με γεωγραφικά μειονεκτήματα τις νησιωτικές περιοχές, καθώς λόγω ακριβώς της νησιωτικότητας οι περιοχές αυτές υφίστανται τις άμεσες ή έμμεσες συνέπειες της. Προτείνει δε τρεις θεματικούς άξονες που πρέπει να περιλαμβάνει μια νησιωτική πολιτική και οι οποίοι βρίσκονται σε αντιστοιχία με τους ΘΣ της ΕΕ. Ειδικότερα προτείνει τον ΘΑ1 που αφορά 'Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των

νησιών στους τομείς του τουρισμού, της γεωργίας και στο χώρο των μικρομεσαίων μεταποιητικών επιχειρήσεων μέσω της ενίσχυσης της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων και υπηρεσιών (νησιωτική ποιότητα) μέσα από την ανάδειξη της ταυτότητας τους’’ (ΘΣ3), τον ΘΑ2 ‘‘Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων με ταυτόχρονη βελτίωση του οικολογικού αποτυπώματος’’ /Πράσινα νησιά (ΘΣ6) και τον ΘΑ3 ‘‘Αντιμετώπιση των επιπτώσεων της νησιωτικότητας που ενισχύουν τον οικονομικό και κοινωνικό αποκλεισμό’’ (ΘΣ 8, 9, 10, 2, 11, 7, 1) (PA Greece, 2014: 177-178).

Η Ιταλία, σε μια λεπτομερή ανάλυση της ενότητας για τις περιοχές με δημογραφικά προβλήματα ή ιδιαίτερα γεωγραφικά χαρακτηριστικά, αναδεικνύει το ζήτημα των εσωτερικών της περιοχών, των αγροτικών της δηλ περιοχών. Με βάση και την «Εθνική Στρατηγική για τις Εσωτερικές Περιοχές της Χώρας» (National Strategy for Inner Areas/NSIA) - αναπόσπαστο μέρος του Εθνικού Σχεδίου Μεταρρύθμισης βασική επιδίωξη των πολιτικών για τις περιοχές αυτές είναι η επίτευξη της εδαφικής συνοχής που αποσκοπεί στην επιβράδυνση του φαινομένου της ερήμωσης τους. Προκειμένου να αντιστραφούν οι τάσεις μετανάστευσης και εγκατάλειψης των περιοχών αυτών θα δράσει μέσω τοπικών αναπτυξιακών προγραμμάτων με τη συνδρομή κοινοτικών και εθνικών κονδυλίων, με στόχο τη βελτίωση υπηρεσιών βασικής εκπαίδευσης, υγείας και κινητικότητας, ώστε να διασφαλιστούν οι ευκαιρίες ζωής που διατηρούν και προσελκύουν πληθυσμό στα εδάφη αυτά (PA Italy, 2014: 690-699).

Για την Λετονία, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, μειονεκτικές περιοχές στην επικράτειά της εντοπίζονται στις αγροτικές περιοχές των ανατολικών συνόρων που χαρακτηρίζονται από ιδιαίτερα χαμηλή πληθυσμιακή πυκνότητα, χαμηλή οικονομική δραστηριότητα και ιδιαίτερα ταχεία μετανάστευση του πληθυσμού, αλλά και στις αγροτικές περιοχές κατά μήκος των συνόρων της Λιθουανίας και της Εσθονίας. Προτείνεται ο σχεδιασμός ειδικών επενδύσεων σε κέντρα εθνικής και περιφερειακής σημασίας και των δήμων του Λατγαλία, με στόχο την ανάπτυξη τους, η σύνδεση των αστικών /αγροτικών περιοχών με την αξιοποίηση των κονδυλίων των ΕΔΕΤ (PA Latvia, 2014: 188-189).

Όσον αφορά τη Μάλτα, στη ΣΕΣ τονίζεται ότι η ειδική έμφαση θα δοθεί στο νησί Γκόζο, προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι εδαφικές προκλήσεις αλλά και οι κοινωνικοοικονομικές του ιδιαιτερότητες, καθώς και τα μειονεκτήματα που προκύπτουν από τις επιπτώσεις του διπλού νησιωτικού του χαρακτήρα, της περιβαλλοντικής του ευπάθειας, του μικρού πληθυσμιακού του μεγέθους, καθώς και των περιορισμένων εγγενών του πόρων.

Οι ρυθμίσεις για την εφαρμογή των εδαφικών επενδύσεων στο Γκόζο για την περίοδο 2014-2020 θα βασιστούν στο πλαίσιο που ισχύει για την τρέχουσα περίοδο προγραμματισμού, σύμφωνα με το οποίο το 10% των εθνικών τα κονδύλια του ΕΤΠΑ, του ΕΚΤ και του ΤΣ θα διατεθούν για την αντιμετώπιση των ειδικών αναγκών του νησιού, ενώ θα συμβάλουν και τα ΕΔΕΤ ΕΓΤΑΑ και το ΕΤΘΑ, μέσω των προτεραιοτήτων που καθορίζονται στα αντίστοιχα προγράμματα. Προτεραιότητα δίνεται στην βελτίωση της προσπελασιμότητας του νησιού (σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές για τα ΔΕΔ-Μ και τις προτεραιότητες που προσδιορίζονται στο πλαίσιο της διευκόλυνσης CEF). Επιπλέον, τα ΕΔΕΤ προβλέπεται να συμβάλλουν στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του νησιού μέσω επενδύσεων στο περιβάλλον, ιδίως στη φυσική και πολιτιστική κληρονομιά, με στόχο, εκτός της αντιμετώπισης των μονίμων φυσικών του μειονεκτημάτων, την αντιμετώπιση της οικονομικής του εξάρτησης από την ηπειρωτική Μάλτα (PA Malta, 2014: 194-198).

Στην Πολωνία, τα δημογραφικά προβλήματα, τα οποία επηρεάζουν τόσο τις αστικές όσο και αγροτικές περιοχές της χώρας, είναι ιδιαίτερα έντονα στις περιοχές που αντιμετωπίζουν και άλλα ειδικά προβλήματα, όπως τα πολεοδομικά συγκροτήματα της ανατολικής Πολωνίας, οι πόλεις και οι αστικές περιοχές που χρήζουν αναζωογόνησης ή οι αγροτικές περιοχές όπως προσδιορίζονται στην Εθνική Στρατηγική Περιφερειακής Ανάπτυξης της χώρας. Μέσω των ΕΔΕΤ θα χρηματοδοτηθούν δράσεις που υποστηρίζουν την ανάπτυξη της περιφερειακής και τοπικής αγοράς εργασίας, συμπεριλαμβανομένης της αυτοαπασχόλησης και των ΜΜΕ (ΘΣ3), καθώς και δράσεις που αποσκοπούν στην παροχή ίσης πρόσβασης σε δημόσιες υπηρεσίες υψηλής ποιότητας, συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών στον τομέα της εκπαίδευσης, την υγειονομική περίθαλψη και τον πολιτισμό (ΘΣ 8, 9), με στόχο την αντιμετώπιση των δημογραφικών προκλήσεων και των συνεπειών τους, κυρίως της δημογραφικής γήρανσης (PA Poland, 2014: 227-228).

Η Πορτογαλία περιγράφει ως περιοχές με ιδιαίτερα γεωγραφικά στην ενότητα αυτή τις Αυτόνομες Περιφέρειες των Αζορών και της Μαδέρας, οι οποίες με την έναρξη ισχύος της Συνθήκης της Λισαβόνας τον Δεκέμβριο του 2009 και τις ειδικές διατάξεις της, κατατάσσονται στις εξόχως απόκεντρες περιφέρειες της ΕΕ, λόγω των φυσικών, γεωγραφικών και δημογραφικών περιορισμών που αντιμετωπίζουν. Οι άξονες παρέμβασης θα ακολουθούν της κατευθύνσεις που προβλέπονται στην Ανακοίνωση της Επιτροπής «Οι εξόχως απόκεντρες περιοχές της ΕΕ: προς μια εταιρική σχέση για μια έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2012).

Στη Σλοβενία, πάνω από το 86% της επικράτειας της χώρας βρίσκεται σε μειονεκτικές περιοχές (εκ των οποίων το 72% είναι ορεινές ή ορεινές περιοχές), με δυσμενή αποτελέσματα στην στη γεωργική παραγωγή. Η χώρα, επιλέγει την παροχή αντισταθμιστικών πληρωμών μέσω πόρων του ΕΓΤΑΑ, με στόχο την διατήρηση της γεωργικής δραστηριότητας, την εξασφάλιση ικανοποιητικού εισοδήματος του πληθυσμού των περιοχών αυτών, χωρίς πάντως να αναπτύσσονται περισσότερες λεπτομέρειες στο πλαίσιο μια ολοκληρωμένης αναπτυξιακής προσέγγισης (PA Slovenia: 207).

Τέλος, η μόνη περιοχή του Ηνωμένου Βασιλείου που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του ορισμού της ΕΕ για σοβαρό και μόνιμο δημογραφικό μειονέκτημα είναι τα Χάιλαντς και τα νησιά της Σκωτίας που αντιμετωπίζουν δημογραφικές προκλήσεις, χαμηλά εισοδήματα, μικρή επιχειρηματική βάση δυσκολίες στην πρόσβαση στην εκπαίδευση, υποαπασχόληση, ζητήματα μεταφορών. Αυτές οι ανάγκες θα αντιμετωπιστούν τόσο από στρατηγικές παρεμβάσεις σε εθνικό επίπεδο, προσαρμοσμένες στις ειδικές ανάγκες της περιοχής, όσο και από πιο εστιασμένες παρεμβάσεις που αναπτύσσονται και παρέχονται μόνο στις παραπάνω περιοχές και αφορούν τη στήριξη των επιχειρηματικών υποδομών και τα μέτρα αειφορίας της κοινότητας (PA United Kindom, 2014: 31).

Συνοπτικά, και όσον αφορά τις περιοχές με δημογραφικές προκλήσεις ή ιδιαίτερα γεωγραφικά χαρακτηριστικά μεταξύ των κ-μ της ΕΕ, περιγράφονται αγροτικές (Κύπρος, Ιταλία), αγροτικές ορεινές περιοχές που χαρακτηρίζονται από συγκεκριμένα δημογραφικά χαρακτηριστικά και ανισότητες, αγροτικές με ιδιαίτερα χαμηλή πληθυσμιακή πυκνότητα, ταχεία μετανάστευση πληθυσμού (Λετονία, Πολωνία), νησιά που αντιμετωπίζουν προβλήματα προσβασιμότητας και όχι μόνο, ακριβώς λόγω της νησιωτικότητας (Εσθονία, Δανία, Ελλάδα, Μάλτα, Η/Β).

Περιγράφονται επίσης αστικές περιοχές και οι λειτουργικές τους (Πολωνία, Λετονία, Εσθονία), όπου οι παρεμβάσεις μέσω των ΕΔΕΤ στόχο έχουν την ανάπτυξη των λειτουργικών αυτών περιοχών ως ανάχωμα στην ανακοπή των δημογραφικών δεδομένων. Ορισμένα κ-μ επισημαίνουν τα μοναδικά γεωγραφικά χαρακτηριστικά τους, όπως οι αραιοκατοικημένες περιοχές της Βόρειας και Ανατολικής Φινλανδίας, για τις οποίες απαραίτητος είναι ο σχεδιασμός μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης μέσω της χρήσης των ΕΔΕΤ.

Επίσης, άλλα κ-μ στα αντίστοιχα ΣΕΣ και στο συγκεκριμένο τμήμα της ΣΕΣ, κατονομάζουν τις περιοχές που έχουν εντοπίσει και διακρίνονται από δημογραφικές

προκλήσεις ή διαθέτουν ιδιαίτερα γεωγραφικά χαρακτηριστικά. Η Βουλγαρία αναφέρεται στην περιφέρεια Severozapaden, η οποία έχει το χαμηλότερο κατά κεφαλήν ΑΕΠ μεταξύ των περιφερειών της ΕΕ-28, η Μάλτα εστιάζει στο νησί Γκόζο, με στόχο να αντιμετωπιστούν τα μόνιμα φυσικά μειονεκτήματα του, η Εσθονία στις λειτουργικές περιοχές του Ταλίν και του Ταρτού για την αντιστροφή των αρνητικών δημογραφικών συνθηκών στις περιοχές αυτές και τα νησιά Χάιλαντς και τα νησιά της Σκωτίας στο Η/Β. Αναφέρονται επίσης και οι Αυτόνομες Περιφέρειες της Πορτογαλίας των Αζορών και της Μαδέρας, ως Εξόχως Απόκεντρες Περιφέρειες (ΕΑΠ), όπως αυτές καθορίστηκαν με την Συνθήκη για την λειτουργία της ΕΕ (ΣΛΕΕ)²⁹¹

Η γήρανση του πληθυσμού, η συρρίκνωση του εργατικού δυναμικού σε περιοχές εκτός αστικών περιοχών κυρίως σε απομακρυσμένες, δυσκολίες προσβασιμότητας, η έλλειψη κοινωνικών υπηρεσιών, περιορισμένη οικονομική δραστηριότητα αποτελούν τα βασικά κοινά σημεία των σημαντικών προβλημάτων που καλούνται να επιλύσουν τα κ-μ στο πλαίσιο της ΟΧΑ για την περίοδο 2014-2020. Η αντιμετώπιση των προβλημάτων στις περιοχές αυτές γίνεται ήδη, σε κάποια κ-μ, μέσω της κατάρτισης Εθνικών Προγραμμάτων Στήριξης, όπως στην περίπτωση της Ιταλίας με την υφιστάμενη Εθνική στρατηγική των εσωτερικών/αγροτικών περιοχών, στην Αυστρία μέσω του ΟΡΟΚ, στην Εσθονία με την εφαρμογή του εθνικού προγράμματος στήριξης των μικρών νησιών, αλλά και μέσω των κατευθύνσεων κατευθύνσεις που προβλέπονται στην Ανακοίνωση της Επιτροπής «Οι εξόχως απόκεντρες περιοχές της ΕΕ: προς μια εταιρική σχέση για μια έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2012).

Για τα υπόλοιπα κ-μ οι ειδικότερες ανάγκες κάθε περιοχής θα αντιμετωπιστούν, όπως περιγράφουν τα κ-μ στα αντίστοιχα ΣΕΣ τους, μέσα από ολοκληρωμένες στρατηγικές παρεμβάσεις, προσαρμοσμένες στις ειδικότερες ανάγκες και προβλήματα των επιμέρους περιοχών, με στόχο σε κάθε περίπτωση, αντιμετώπιση των εδαφικών προκλήσεων και των κοινωνικοοικονομικών ιδιαιτεροτήτων, την άρση των εμποδίων πρόσβασης στην αγορά

²⁹¹ Σύμφωνα με το άρθρο 349 και το άρθρο 355 παράγραφος 1 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση της 29.10.2010 του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου σχετικά με την τροποποίηση του ευρωπαϊκού καθεστώτος της νήσου του Αγίου Βαρθολομαίου, υπάρχουν οκτώ «εξόχως απόκεντρες» περιοχές στην ΕΕ: τα τέσσερα γαλλικά υπερπόντια διαμερίσματα και περιφέρειες (Γουαδελούπη, Γαλλική Γουιάνα, Μαρτινίκα, Ρεϊνιόν) και μια υπερπόντια κοινότητα (Άγιος Μαρτίνος)· οι δύο αυτόνομες πορτογαλικές περιφέρειες των Αζόρων και της Μαδέρας και η αυτόνομη ισπανική κοινότητα των Καναρίων Νήσων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2012).

εργασίας, την διευκόλυνση της προσβασιμότητας, την βελτίωση των βασικών υποδομών εκπαίδευσης, υγείας, μεταφορών, με στόχο την αντιστροφή της τάσης της μετανάστευσης και εγκατάλειψης –ερήμωσης των περιοχών αυτών μέσω διασφάλισης των ευκαιριών ζωής που διατηρούν ή και προσελκύουν πληθυσμό. Η Κύπρος ειδικότερα για τις περιοχές αυτές θα κάνει χρήση του εργαλείου CLLD.

4.2.6. ΣΥΝΑΦΕΙΑ ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ ΜΕ ΚΕΙΜΕΝΑ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΚΑΙ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΤΩΝ Κ-Μ ΤΗΣ ΕΕ

Ένα από τα χαρακτηριστικά στοιχεία του σχεδιασμού της προγραμματικής περιόδου 2014-2020 θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς ότι είναι η συνάφεια και η συμπληρωματικότητα αναπτυξιακού και χωροταξικού σχεδιασμού καθώς οι κατευθύνσεις τόσο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προς τα κ-μ της ΕΕ, όσο και οι κατευθύνσεις που περιγράφονται στις ΣΕΣ για την περαιτέρω κατάρτιση των αντίστοιχων ΕΠ τονίζεται ότι οι σε κάθε περίπτωση πρέπει να υπάρχει συνέργεια και συμπληρωματικότητα στόχων και παρεμβάσεων, στο πλαίσιο ενός ολιστικού σχεδιασμού και να λαμβάνεται υπόψη οι κατευθύνσεις του χωροταξικού σχεδιασμού.

Από την μελέτη και αξιολόγηση των κειμένων των ΣΕΣ των κ-μ προκύπτει ότι τα κ-μ χρησιμοποίησαν ως βάση του αναπτυξιακού τους σχεδιασμού, όπως αυτός εκφράστηκε μέσα από τις ΣΕΣ, και ειδικότερα της ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης και των εδαφικών μέσων που επέλεξαν στην επίτευξη του στόχου αυτού, τα διαθέσιμα στρατηγικά τους κείμενα είτε με αναπτυξιακή είτε με χωροταξική διάσταση. Επισημαίνεται ωστόσο, όπως περιγράφεται και στις αντίστοιχες ΣΕΣ, ότι σε αρκετά κ-μ κατά την φάση της κατάρτισης των ΣΕΣ βρισκόταν σε διαμόρφωση ή επικαιροποίηση αντίστοιχα στρατηγικά κείμενα τα οποία καταγράφονται στον πίνακα 21, ή και συμπληρώνονται με βάση σχετική έρευνα τόσο στους αντίστοιχους ιστότοπους των σχετικών υπουργείων των κ-μ όσο και από σχετικές μελέτες του ΟΟΣΑ, κυρίως όσον αφορά την ύπαρξη Εθνικής Αστικής πολιτικής σε διάφορες χώρες (OECD, 2017 2019), όπως περιγράφονται στη συνέχεια. Στον παρακάτω πίνακα παρατίθενται ανά κ-μ τα Στρατηγικά κείμενα που κάθε κ-μ αξιοποίησε κατά τη φάση τουλάχιστον της κατάρτισης των ΣΕΣ. Ειδικότερα, επιδιώχθηκε μέσα από τη μελέτη των κειμένων των ΣΕΣ αλλά και την αναζήτηση στοιχείων στα αρμόδια για την αστική ανάπτυξη υπουργεία του κάθε κ-μ να καταγραφεί ποια κ-μ έχουν καταρτίσει Αστική Πολιτική, βάσει της οποίας υλοποιούν και τις αντίστοιχες δράσεις ΒΑΑ ή ειδικότερα αναπτυξιακά κείμενα, θεσμοθετημένα ή μη.

Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά τη ΒΑΑ, βάση για την κατάρτιση των ΣΒΑΑ, ανεξάρτητα αν θα υλοποιηθούν μέσω ΟΧΕ ή διαφορετικής μορφής, δύναται να αποτελέσουν προηγούμενες αναπτυξιακές στρατηγικές, αφού τονίζεται σε πολλά ΣΕΣ και στην ενότητα για

την ΒΑΑ, ότι η στόχευσή της θα πρέπει να είναι σε συμφωνία με τα στρατηγικά κείμενα της χώρας που αφορούν την οικονομική και χωρική ανάπτυξή της.

Η Αυστρία για παράδειγμα δεν διαθέτει Εθνική Αστική Πολιτική, αλλά λαμβάνει υπόψη της το Σχέδιο Χωρικής Ανάπτυξης της Αυστρίας (ÖREK 2011), ως το κατευθυντήριο έγγραφο χωροταξικού σχεδιασμού της χώρας αλλά και έγγραφο αναπτυξιακού σχεδιασμού σε επίπεδο εθνικό, ομόσπονδων κρατιδίων και επίπεδο πόλης/Δήμου, με κύριους στόχους την συμπαγή και πολυκεντρική ανάπτυξη των οικισμών της χώρας, την ανάπτυξη την ανάπτυξη υποδομών κατά μήκος αξόνων υψηλής δυναμικότητας για τη στήριξη δικτύου μικρών και μεσαίων δήμων και την προώθηση των αστικών και αγροτικών συνδέσεων, ενίσχυση της περιφερειακής ανάπτυξης και τη διαχείριση της αύξησης του πληθυσμού (PA Austria, 2014:155 ÖREK, 2011:13 OECD, 2017:25).

Στην περίπτωση του Βελγίου και ειδικότερα όσον αφορά τις ΟΧΕ που η χώρα περιγράφει στη ΣΕΣ, επισημαίνεται ότι για τις περιοχές παρέμβασης έχουν ήδη καταρτιστεί Στρατηγικά Σχέδια ανάπτυξης των περιοχών αυτών για παράδειγμα όπως αναφέρθηκε το Στρατηγικό Σχέδιο SALK (Strategisch Actie plan voor Λίμπουργκ in het Kwadraat) για την επαρχία του Λίμπουργκ, το σχέδιο δράσης για το Κεμπέν (DYNAK)²⁹², μια πιο εστιασμένη στρατηγική ανάπτυξης της περιοχής με ιδιαίτερη έμφαση σε τομείς της βιομηχανίας, το στρατηγικό Σχέδιο West Deal για την επαρχία της Φλάνδρας, και το Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης (Regional Development Plan) για την Περιφέρεια της Πρωτεύουσας των Βρυξελλών (Le Plan Régional de Développement (PRD))²⁹³. Επισημαίνεται επιπλέον ότι το Βέλγιο έχει θεσμοθετήσει ήδη από το 1999/2000 Εθνική αστική πολιτική, την Ομοσπονδιακή Πολιτική των Μεγάλων Πόλεων (Grootstedenbeleid/Politique des Grandes Villes), δίνοντας έμφαση στις υποβαθμισμένες συνοικίες αυτών μέσω συμβάσεων (contrats “villedurable”) μεταξύ της κεντρικής κυβέρνησης και μεμονωμένων πόλεων, με στόχο την επίτευξη κοινωνικής συνοχής, βιώσιμης ανάπτυξης και αστικής αναγέννησης. Το 2001, οι βελγικές αρχές δημιούργησαν την υπηρεσία αστικής πολιτικής Big City Policy Service (Service Politique des Grandes Villes) για την εφαρμογή της εθνικής αστικής πολιτικής. Εκτός

²⁹²<http://streekplatformkempen.be/wp-content/uploads/2016/09/RES15-003-dynak-publicatie-07.pdf>

²⁹³Το Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης (PRD) είναι το πιο σημαντικό σχέδιο στην ιεραρχία των σχεδίων που καθορίζει την ανάπτυξη της Περιφέρειας και την ανάπτυξη της επικράτειάς της. Σύμφωνα με το άρθρο 16 του κώδικα χωροταξικού σχεδιασμού των Βρυξελλών (CoBAT), το PRD είναι το παγκόσμιο εργαλείο σχεδιασμού για την περιφερειακή ανάπτυξη στο πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξης. Το PRD είναι ενδεικτικό και μη κανονιστικό. Τα σχέδια κατώτερης βαθμίδας ή τα κοινοτικά σχέδια πρέπει να συμμορφώνονται με αυτά.

της Εθνικής Πολιτικής κάθε μια από τις περιφέρειες της χώρας Φλάνδρα, Βαλλονία και περιοχή Βρυξελλών -έχει τις δικές της περιφερειακές αστικές πολιτικές (OECD, 2016 2017:22)²⁹⁴. Τέλος, πιο πρόσφατα η Φλάνδρα και σε ένα πλαίσιο μακροπρόθεσμης ανάπτυξης κατάρτισε δύο στρατηγικά έγγραφα: Το Focus 2030 το οποίο υλοποιεί τους Στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης το Vision 2050, το οποίο καθορίζει ένα μακροπρόθεσμο όραμα για τη Φλάνδρα Αντίστοιχα και η Βαλλονία υιοθέτησε τον Ιούλιο του 2016 τη δεύτερη Στρατηγική βιώσιμης ανάπτυξης της Βαλλονίας (SWDD), ως «έγγραφο καθοδήγησης και δράσεις που στοχεύουν στην ενθάρρυνση της πρωτοβουλίας και της συνοχής της αειφόρου ανάπτυξης στις δημόσιες πολιτικές της Περιφέρειας της Βαλλονίας» (OECD, 2019).

Η Βουλγαρία δεν διαθέτει αστική πολιτική, ωστόσο έχει καταρτίσει την Εθνική Στρατηγική Περιφερειακής Ανάπτυξης 2012-2022 (National Regional Development Strategy 2012-2022/NRDS), αποτελεί βασικό έγγραφο στην πιο πρόσφατη νομοθεσία της χώρας και ένα μακροπρόθεσμο εργαλείο για ολοκληρωμένο σχεδιασμό και βιώσιμη χωροταξική, οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Μαζί με το Εθνικό Σχέδιο για την Χωρική Ανάπτυξη για την περίοδο 2013-2025 (National Concept for Spatial Development for the period 2013-2025 NCSD), ένα μεσοπρόθεσμο στρατηγικό έγγραφο που περιγράφει τις κατευθύνσεις για τον χωροταξικό σχεδιασμό, τη διακυβέρνηση και την προστασία της εθνικής επικράτειας και του υδάτινου περιβάλλοντος και δημιουργεί προϋποθέσεις για τον χωρικό προσανατολισμό και συντονισμό των τομεακών πολιτικών. Το μοντέλο "μέτριου πολυκεντρισμού" είναι το επιλεγμένο μοντέλο αστικής ανάπτυξης της Βουλγαρίας το οποίο μπορεί να επιτευχθεί μέχρι το 2025. Παρά τη δημογραφική συρρίκνωση, θα συνεχιστεί η συγκέντρωση του μειωμένου πληθυσμού στα 7 μεγαλύτερα αστικά κέντρα και οικισμούς: Σόφια - πάνω από 1.000.000 κατοίκους - και 6 πόλεις με πληθυσμό πάνω από 100.000 κατοίκους - Πλόβντιβ, Βάρνα, Μπουργκάς, Ρούσε, Πλέβεν, Στάρα Ζαγόρα. Για αυτές τις 7 μεγάλες πόλεις και 29 πόλεις μεσαίου μεγέθους (με πληθυσμό από 30.000 έως 100.000 κατοίκους), εκπονούνται και εγκρίνονται ολοκληρωμένα σχέδια αποκατάστασης και ανάπτυξης των πόλεων— Integrated Plan for Urban Regeneration and Development (IPURD). Ο κύριος σκοπός αυτών των σχεδίων είναι η υποστήριξη του μακροπρόθεσμου οράματος της μελλοντικής βιώσιμης και ολοκληρωμένης αστικής ανάπτυξης μέσω της συντονισμένης διαχείρισης των επενδύσεων.

²⁹⁴<http://archive.citiscopes.org/commentary/2017/05/federal-systems-dont-preclude-national-urban-policies>

Όπως χαρακτηριστικά τονίζεται στη ΣΕΣ της Κροατίας προκειμένου να διασφαλιστεί η αποτελεσματική χρησιμοποίηση των ΕΔΕΤ, απαιτείται οι στρατηγικές ολοκληρωμένης ανάπτυξης που θα καταρτιστούν στα πλαίσια της ΟΧΑ για την περίοδο 2014-2020 να συμμορφώνονται με τα σχετικά στρατηγικά έγγραφα που είναι υποχρεωτικά από τον ισχύοντα Νόμο για την Περιφερειακή Ανάπτυξη (Law on Regional Development)²⁹⁵ και την Στρατηγική Περιφερειακής Ανάπτυξης της Κροατίας (Strategy of Regional Development of Republic of Croatia: 2017) και αναφέρονται στις Αναπτυξιακές Στρατηγικές των county (County Development Strategies), οι οποίες καταρτίζονται από τους Φορείς της Περιφερειακής Αυτοδιοίκησης σύμφωνα με την ενιαία εθνική μεθοδολογία, αλλά και στις Στρατηγικές ανάπτυξης των αστικών περιοχών (Development Strategies of urban areas), οι οποίες κατέστησαν υποχρεωτικές μετά την έγκριση του ως άνω νόμου το 2014. Οι στρατηγικές καθορίζουν τους στόχους και τις προτεραιότητες των αστικών περιοχών που περιλαμβάνουν τα αστικά κέντρα και λειτουργικές περιοχές αυτών. Τέσσερις αστικοί οικισμοί και τρεις μεγαλύτερες αστικές περιοχές που θα αξιοποιήσουν το εργαλείο των ΟΧΕ κατά την τρέχουσα περίοδο, υποχρεούνται να συμπεριλάβουν και τις λειτουργικές περιοχές τους, ενώ η κατάρτιση ολοκληρωμένης στρατηγικής, με βάση τις ανωτέρω κατευθύνσεις, αποτελεί προϋπόθεση για την χρηματοδότησή τους μέσω ΕΔΕΤ.

Επιπλέον επιμέρους Τομεακές Στρατηγικές π.χ. National Road Safety Programme: 2011- 2020, Transport Development Strategy, Innovation Strategy 2014- 2020, Industrial Strategy 2014-2020, Croatian Tourism Strategy κ.λ.π. αποτελούν τη βάση για τον σχεδιασμό της Χωρικής Ανάπτυξης και των εργαλείων της.

Αν και η Κροατία δεν έχει θεσμοθετήσει Εθνική Αστική Πολιτική, οι παρεμβάσεις στο πλαίσιο της ΒΑΑ καλύπτονται από τον Νόμο Φυσικού Σχεδιασμού (Physical Planning Act (Official Gazette 153/13)), ο οποίος ρυθμίζει το σύστημα φυσικού σχεδιασμού: στόχους, αρχές και ζητήματα φυσικού σχεδιασμού, απαιτήσεις χωροταξικού σχεδιασμού, υιοθέτηση της Στρατηγικής Χωρικής Ανάπτυξης της Δημοκρατίας της Κροατίας (Spatial Development Strategy of the Republic of Croatia), διαδικασία ανάπτυξης, έγκρισης και υλοποίησης χωροταξικών σχεδίων κ.λ.π.). Το Κροατικό κοινοβούλιο ενέκρινε τη Στρατηγική Χωρικής Ανάπτυξης (2013) , η οποία καθορίζει τα σχέδια και τα έγγραφα που πρέπει να υιοθετήσουν

²⁹⁵Ο ισχύων νόμος εγκρίθηκε από το Κροατικό Κοινοβούλιο στα τέλη του 2014, που δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα αριθ. 147/14 και τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2015, επικαιροποιήθηκε το 2017, ενώ αποτελεί επικαιροποίηση του πρώην Νόμου περί περιφερειακής ανάπτυξης που θεσπίστηκε το 2009 (Sustainable Development Strategy of the Republic of Croatia (Official Gazette, No.30/09)).

οι φορείς σχεδιασμού και καθορίζει στόχους μέσω κατευθυντήριων γραμμών, όπως περιγράφεται στο Physical Planning Strategy of the Republic of Croatia (1997, τροποποίηση 2013) και Physical Planning Programme of the Republic of Croatia (1999, τροποποίηση 2013) (OECD, 2019).

Τέλος, βρίσκεται σε εξέλιξη και η υιοθέτησή της αναμένεται το πρώτο τρίμηνο του 2020 η Εθνική Αναπτυξιακή Στρατηγική της χώρας 2030 (2030 National Development Strategy (NDS). Η Στρατηγική 'NDS 2030'²⁹⁶ θα αποτελέσει τη βάση για τον προγραμματισμό του προϋπολογισμού και τον προγραμματισμό των χρηματοδοτικών πόρων από τα κοινοτικά ταμεία και άλλες διεθνείς πηγές που θα διατεθούν στη Δημοκρατία της Κροατίας μετά το 2020, αλλά και τη βάση για το σχεδιασμό και την εφαρμογή των δημόσιων πολιτικών και την υλοποίηση του οράματος της Κροατίας ως ανοικτής και παγκοσμίως ανταγωνιστικής χώρας

Στην Κύπρο ο αναπτυξιακός σχεδιασμός εκφράζεται τόσο μέσα από τα Σχέδια Ανάπτυξης²⁹⁷ (Τοπικά Σχέδια, Σχέδια Περιοχής) που ετοιμάζει το Πολεοδομικό Συμβούλιο όσο και μέσα από τη Δήλωση Πολιτικής, όπως ρητά ορίζεται στον Νόμο περί Πολεοδομίας και Χωροταξίας του 1972 (Ν. 90/1972) και στις σχετικές τροποποιήσεις αυτού. Τα εν λόγω Σχέδια αποσκοπούν στον ορθολογικό χωροταξικό και πολεοδομικό προγραμματισμό, στην προαγωγή και ρύθμιση της ανάπτυξης και στη βιώσιμη ανάπτυξη του κυπριακού χώρου. Η πρώτη δημοσίευση των Τοπικών Σχεδίων Λευκωσίας, Λεμεσού, Λάρνακας και Πάφου, καθώς και της Δήλωσης Πολιτικής για την Ύπαιθρο έγινε την 1η Δεκεμβρίου 1990 με την πλήρη εφαρμογή του Νόμου. Με βάση τις πρόνοιες της νομοθεσίας, τα Σχέδια Ανάπτυξης αναθεωρούνται κάθε πέντε χρόνια, όπως αναφέρεται στην ιστοσελίδα του Τμήματος Πολεοδομίας και Οικήσεως της χώρας. Στο πλαίσιο αυτό και σε εθνικό επίπεδο ο καθορισμός των περιοχών εφαρμογής των εδαφικών μέσων για την περίοδο 2014-2020 θα γίνει με βάση τα οριζόμενα στα Τοπικά Σχέδια. Δεν υφίσταται στη χώρα ιδιαίτερη Εθνική Αστική πολιτική.

Η Τσεχική Δημοκρατία για την σχεδιασμό και την υλοποίηση των παρεμβάσεων ΟΧΑ υιοθετεί τις κατευθύνσεις τόσο του National Document Territorial Dimension, όπως αναφέρθηκε όσο και της Στρατηγικής περιφερειακής ανάπτυξης της Τσεχικής Δημοκρατίας 2014-2020 (Strategy for Regional Development of the Czech Republic 2014–2020 SRD), το οποίο δίνει μεγαλύτερη έμφαση στις λειτουργικές περιοχές και των μητροπολιτικών

²⁹⁶ <https://mgipu.gov.hr/news/ministry-participates-in-the-preparation-of-the-national-development-strategy-2030/9097>

²⁹⁷ http://www.moi.gov.cy/moi/tph/tph.nsf/page15_gr/page15_gr?OpenDocument

περιοχών. Το Υπουργείο Περιφερειακής Ανάπτυξης της Τσεχίας ενέκρινε το 2010 τις Αρχές Αστικής Πολιτικής (*Principles on Urban Policy*)²⁹⁸ (Zásady urbánní politiky). Το συγκεκριμένο έγγραφο έχει ως στόχο τον συντονισμό και την εναρμόνιση των παρεμβάσεων αστικής ανάπτυξης που καταρτίζονται σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης καθώς και σύνδεσης των υπαρχουσών τομεακών και αστικών πολιτικών. Οι αρχές της αστικής πολιτικής επικαιροποιήθηκαν το 2017, προκειμένου να ενισχυθεί ο ρόλος των πόλεων στον στρατηγικό σχεδιασμό, σύμφωνα με την ευρωπαϊκή προοπτική χωροταξικής ανάπτυξης, την εδαφική ατζέντα της ΕΕ, τον Χάρτη της Λειψίας για τις βιώσιμες ευρωπαϊκές πόλεις και την ανανεωμένη στρατηγική της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη. Το επικαιροποιημένο έγγραφο των Αρχών Αστικής Πολιτικής²⁹⁹ ανταποκρίνεται επίσης στο πλαίσιο που θέτει το Στρατηγικό Πλαίσιο της Τσεχίας 2030 Strategic Framework Czech Republic 2030³⁰⁰ (2017), που υιοθετεί η Δημοκρατία της Τσεχίας ενόψει της νέας προγραμματικής περιόδου.

Η Στρατηγική Περιφερειακής Ανάπτυξης της Τσεχικής Δημοκρατίας μετά το 2020 (Regional Development Strategy of the Czech Republic after 2020), ως μέσο πολιτικής που καθορίζει βασικούς εδαφικούς στόχους, συντονίζει τις τομεακές πολιτικές σύμφωνα με την place-based προσέγγιση τόπου και ευθυγραμμίζει τις ανάγκες της τοπικής ανάπτυξης με τις εθνικές προτεραιότητες. Η συγκεκριμένη Στρατηγική συμπληρώνεται από την Πολιτική Χωρικής Ανάπτυξης της Τσεχικής Δημοκρατίας (Spatial Development Policy of the Czech Republic)³⁰¹ και το Εθνικό Πλαίσιο Εφαρμογής της Πολιτικής Συνοχής στην Τσεχική Δημοκρατία (National Concept of Cohesion Policy Implementation in the Czech Republic). Περιλαμβάνει περιφερειακές, αγροτικές, αστικές και τομεακές πολιτικές (OECD, 2019).

Στη Δανία, καθώς δεν υφίσταται ρητή εθνική αστική πολιτική, βάση για την κατάρτιση των ΣΒΑΑ δύναται να αποτελέσουν προηγούμενες αναπτυξιακές στρατηγικές για τη βιώσιμη ανάπτυξη, συμπεριλαμβανομένων των Αναπτυξιακών Σχεδίων των Δήμων και των Στρατηγικών Agenda 21 (Local Agenda 21), εργαλεία του Νόμου περί Χωροταξίας της

²⁹⁸ http://www.mmr.cz/getmedia/f333120b-88d5-4bd8-bec9-dd58a26f9812/principles_of_urban_policy.pdf

²⁹⁹ https://www.mmr.cz/getmedia/ede18d30-7bc2-4d2b-9011-f527446872e8/ZUP_2017.pdf?ext=.pdf

³⁰⁰ Czech Republic 2030 είναι ένα στρατηγικό πλαίσιο που δείχνει την κατεύθυνση που πρέπει να ακολουθήσει η ανάπτυξη της χώρας και της κοινωνίας μας τις επόμενες δεκαετίες. Η εκπλήρωσή της θα πρέπει να βελτιώσει την ποιότητα ζωής στην Τσεχική Δημοκρατία και να δείξει τη χώρα μας προς την κατεύθυνση της ανάπτυξης βιώσιμη όσον αφορά τις κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές πτυχές. https://www.vlada.cz/assets/ppov/udrzitelny-rozvoj/projekt-OPZ/Strategic_Framework_CZ2030.pdf

³⁰¹ <http://www.uur.cz/images/1-uzemni-planovani-a-stavebni-rad/politika-uzemniho-rozvoje-aktualizace-1-2015/publikace-apur-cr-2015-en.pdf>

Δανίας (Planning Act)³⁰² που τέθηκε σε ισχύ την 1^η Ιανουαρίου 1992 και έχει επικαιροποιηθεί αρκετές φορές από τότε με τελευταία το 2015³⁰³. Περαιτέρω αναπτύχθηκε και ο Νόμος "Danish Act on Urban Renewal and Urban Development" το 2015, ως κατευθυντήριες γραμμές για τις πολιτικές σχεδιασμού και στέγασης των αστικών περιοχών σε εθνικό επίπεδο.

Στην Εσθονία αντίστοιχα, βάση για τον σχεδιασμό των παρεμβάσεων ΟΧΑ της χώρας, όπως περιγράφεται στη ΣΕΣ, αποτελεί κυρίως η Στρατηγική περιφερειακής ανάπτυξης της Εσθονίας για την περίοδο 2014-2020 (Estonian Regional Development Strategy /Eesti Regional Arengu strateegia), το Εθνικό Χωροταξικό Σχέδιο "Εσθονία 2030+ (National Spatial Plan Estonia 2030+) (που εγκρίθηκε το 2012) και αποτελεί τη βάση για την εθνική χωροταξική ανάπτυξη και προγραμματισμό, το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων «Εσθονία 2020» ('Estonia 2020' National Reform Programme) και άλλα εθνικά (θεματικά) στρατηγικά έγγραφα. Τον Μάρτιο του 2014 εγκρίθηκε μια νέα Στρατηγική περιφερειακής ανάπτυξης παρέχοντας το πλαίσιο για τις εθνικές πολιτικές περιφερειακής και αστικής ανάπτυξης μέχρι το 2020, ανταποκρινόμενη μεταξύ των άλλων σε ζητήματα αστικής ανάπτυξης, όπως η συγκέντρωση του πληθυσμού στις μεγαλύτερες πόλεις και η αποδυνάμωση των δευτερογενών πόλεων. Παρόλο επομένως που δεν υφίσταται στη χώρα ρητή εθνική αστική πολιτική αρκετά από τα σημαντικά ζητήματα της χώρας καλύπτονται από τα ανωτέρω Σχέδια (PA Estonia, 2014:170-171, OECD 2017).

Η Φινλανδία δεν διαθέτει επίσημη εθνική αστική πολιτική, αλλά διαθέτει εθνικά προγράμματα που συμβάλλουν στην αστική ανάπτυξη, τα οποία θα μπορούσαν να θεωρηθούν τα κύρια στοιχεία ενός εθνικού αστικού πλαισίου. Ανάλογα στοιχεία αστικής πολιτικής μπορούν να εντοπιστούν στο Στρατηγικό Πρόγραμμα της Κυβέρνησης (Strategic Programme of the Government (2015) και τις Συμφωνίες Αστικής Ανάπτυξης (Growth Agreement With City Regions) μεταξύ των εθνικών και τοπικών κυβερνήσεων, που αποσκοπούν στην προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης και στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας των συμμετεχουσών πόλεων. Επίσης το Πρόγραμμα Καινοτόμων Πόλεων (Innovative Cities Programme/INKA) (2014-2017), μπορεί να θεωρηθεί ότι προωθεί την αστική ανάπτυξη. Είναι το εργαλείο προώθησης της καινοτομίας στις πόλεις με έμφαση

³⁰²https://www.waddensea-forum.org/images/archive/coastal_planning/Spatial%20Planning%20DK%202007.pdf

³⁰³Vækstogudvikling i hele Danmark [file:///C:/Users/user/Downloads/15%2011%2023%20Growth%20and%20Development%20in%20a%20of%20Danmark%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/15%2011%2023%20Growth%20and%20Development%20in%20a%20of%20Danmark%20(1).pdf)

στην δημιουργία νέων επιχειρήσεων και θέσεων εργασίας. Επισημαίνεται πάντως το γεγονός ότι ήδη από το 2007 υφίσταται η Επιτροπή Αστικής Πολιτικής³⁰⁴ στην Φινλανδία, η οποία προεδρεύεται από τον Υπουργό Οικονομικών και αντιπροσωπεύει την πλειοψηφία των εθνικών υπουργείων, 14 πόλεων και του Συνδέσμου Φινλανδικών Τοπικών και Περιφερειακών Αρχών. Στην αρμοδιότητα της δε, εμπίπτει ο συντονισμός των αστικών πολιτικών των υπουργείων, η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ της εθνικής κυβέρνησης και των αστικών περιοχών και η προώθηση της ανταλλαγής εμπειριών μεταξύ των αστικών περιοχών εντός και εκτός της Φινλανδίας (PA Finland, 2014: 88-89, OECD 2017, 2019).

Για την Γαλλία, που η ισότητα των εδαφών της αποτελεί τη βασική της αναφορά της χώρας όπως περιγράφεται στη ΣΕΣ για την περίοδο 2014-2020, βάση του σχεδιασμού της ΟΧΑ αποτελούν ο νόμος της Γαλλίας MAPTAM (loi Maptam ή loi de modernisation de l'action publique territoriale et d'affirmation des métropoles), ως βασική μεταρρύθμιση του συστήματος αποκέντρωσης της χώρας καθώς και τα νομοσχέδια «Κινητοποίηση των περιφερειών για την ανάπτυξη, την απασχόληση και την προώθηση της εδαφικής ισότητας» («la mobilisation des régions sur la croissance et l'emploi et la promotion de l'égalité des territoires») και «Ανάπτυξη της εδαφικής αλληλεγγύης και της δημοκρατίας σε τοπικό επίπεδο» («développement des solidarités territoriales et de la démocratie locale»). Περαιτέρω λήφθηκε υπόψη η εθνική στρατηγική για τη θάλασσα και την ακτογραμμή (Stratégie nationale pour la mer et le littoral)³⁰⁵, η οποία βρισκόταν σε διαβούλευση κατά την φάση κατάρτισης της ΣΕΣ 2014-2020 και τελικά εγκρίθηκε με διάταγμα που δημοσιεύτηκε στην Επίσημη Εφημερίδα στις 24 Φεβρουαρίου του 2016, η πολιτική για τους ορεινούς όγκους (La politique de la montagne en France και ο νόμος για την ανάπτυξη και προστασία των ορεινών περιοχών του 1985 (Loi relative au développement et à la protection de la montagne 1985)) και των Ποταμών ET FLEUVES (loi sur les fleuve setlist bassins de 1964) (Νόμος για τις ποτάμια και τις λεκάνες του 1964)³⁰⁶.

³⁰⁴ <https://tem.fi/en/urban-policy-committee>

³⁰⁵ Décret n° 2017-222 du 23 février 2017 Stratégie nationale pour la mer et le littoral: <https://www.legifrance.gouv.fr/eli/decret/2017/2/23/DEVH1632726D/jo/texte>

³⁰⁶ Περισσότερες πληροφορίες για τις επιμέρους πολιτικές του Υπουργείου Ministère de la Cohésion des territoires et des Relations avec les collectivités territoriales στο link: <https://www.cohesion-territoires.gouv.fr/politiques-publiques>

Ειδικότερα όσον αφορά τον σχεδιασμό για τη ΒΑΑ, η Γαλλία θέτει ως βάση το «Σχέδιο της Αειφόρου Πόλης» του 2008 («Plan Ville Durable»)³⁰⁷, το οποίο έχει ως στόχο να ενθαρρύνει την εμφάνιση ενός νέου τρόπου σχεδιασμού, οικοδόμησης, ανάπτυξης και διαχείρισης του περιβάλλοντος της πόλης. Στο πλαίσιο αυτό οι ολοκληρωμένες δράσεις ΒΑΑ θα εστιαστούν σε στρατηγικά ζητήματα ανάπτυξης χώρου (π.χ. έλεγχος της αστικής εξάπλωσης, αναζήτηση πιο συμπαγών αστικών μορφών κλ.π.), συνδέσεις και κινητικότητα (π.χ. αναζήτηση εναλλακτικών τρόπων μετακίνησης, ανάπτυξη των δυνατοτήτων των ψηφιακών δικτύων), κοινωνική συνοχή, ποιότητα ζωής και ελκυστικότητα του εδάφους (π.χ. προώθηση ενός κοινωνικού μίγματος στις γειτονιές, ισορροπία των αστικών λειτουργιών, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης υπηρεσιών, δραστηριοτήτων και επιχειρήσεων), Περιβάλλον και Πόροι (π.χ. μείωση της κατανάλωσης ενέργειας, νερού, πρώτων υλών και εκπομπών αποβλήτων, ατμοσφαιρικών ρύπων και διοξειδίου του άνθρακα καθώς και πρόβλεψη της κλιματικής αλλαγής) (PA France, 2014: 305), όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενη ενότητα.

Το 2014 η Γαλλία επικαιροποίησε την Εθνική Αστική της Πολιτική (Politique de la Ville)³⁰⁸, η οποία επικεντρώνεται γενικά στην αναβάθμιση των υποβαθμισμένων γειτονιών σε πόλεις ανεξαρτήτου μεγέθους. Εφαρμόζεται μέσω της θέσπισης των Συμβολαίων Πόλης (Les contrats de ville)³⁰⁹ μεταξύ της εθνικής κυβέρνησης και των διαδημοτικών φορέων και των δήμων και αποτελεί βασική συνιστώσα της ολοκληρωμένης και αειφόρου αστικής ανάπτυξης για την περίοδο 2014-2020. Τα συμβόλαια πόλεων για την περίοδο 2015-2020, καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα παρεμβάσεων που οργανώνονται γύρω από 3 πυλώνες: Ανάπτυξη οικονομικών δραστηριοτήτων και απασχόλησης, Κοινωνική συνοχή καθώς και συνθήκες διαβίωσης και αστική αναγέννηση.

³⁰⁷ Ένα σχέδιο δράσης για την αειφόρο πόλη, το οποίο είναι σύμφωνο με τις δεσμεύσεις του Φόρουμ Περιβάλλοντος Grenelle, υποβλήθηκε από τον Υπουργό Εξωτερικών της Οικολογίας, της Ενέργειας, της Αειφόρου Ανάπτυξης και του Περιβάλλοντος Mer, Jean-Louis Borloo, 22 Οκτωβρίου 2008.

<http://www.territoires.gouv.fr/ville-durable>

³⁰⁸ Η πολιτική πόλεων της Γαλλίας χρονολογείται από το 1977, όταν δημιουργήθηκαν τα πρώτα συμβόλαια πόλης για να ανταποκριθούν στην ανάγκη για οικονομικά προσιτή στέγαση. Με την πάροδο του χρόνου, το επίκεντρο των συμβάσεων των πόλεων διευρύνθηκε για να συμπεριλάβει και άλλες προτεραιότητες ανάπτυξης. Οι συμβάσεις πόλεων 1994-2006 επικεντρώθηκαν σε μια σειρά προτεραιοτήτων, από την αποκατάσταση των κατοικιών μέχρι την απασχόληση και τις μεταφορές. Οι συμβάσεις αστικής κοινωνικής συνοχής 2006-2014 επικεντρώθηκαν σε γειτονιές που αντιμετωπίζουν δυσκολίες (OECD, 2017 2019).

³⁰⁹ **LES CONTRATS DE VILLE** [HTTPS://WWW.CGET.GOUV.FR/DOSSIERS/CONTRATS-DE-VILLE](https://www.cget.gouv.fr/DOSSIERS/CONTRATS-DE-VILLE)

Επισημαίνεται ότι σημαντικό στοιχείο στην ολοκληρωμένη χωρική προσέγγιση της χώρας αποτελεί και η δημιουργία της Γενικής Επιτροπής για την εδαφική ισότητα (CGET /General Commission on Territorial Equality / *Commissariat Général à l'Égalité des Territoires*)³¹⁰ τον Απρίλιο του 2014 (απόφαση CIMAC της 17ης Ιουλίου 2013), αποτελούμενη από την DATAR, το SGCIV και ACSE. Η CGET είναι ο εθνικός φορέας που συμβουλεύει και στηρίζει την κυβέρνηση στο σχεδιασμό και την εφαρμογή της Πολιτικής Πόλης, ενώ παράλληλα επιβλέπει και τον Εθνικό Οργανισμό για την αστική αναγέννηση (National Agency for Urban Renovation, Anru) (OECD, 2017). Πρόσφατα, εισήχθη νομοσχέδιο στη Γερουσία, με στόχο να μετατοπιστεί ένα μεγάλο μέρος του CGET και ορισμένοι από τους εταίρους του, σε μια Εθνική Υπηρεσία για την Εδαφική Συνοχή (National Agency for Territorial Cohesion, 2019).

Όσον αφορά τις πιο πρόσφατες εξελίξεις που αφορούν την εδαφική ανάπτυξη, επισημαίνεται η φιλόδοξη μεταρρύθμιση της μητροπολιτικής διακυβέρνησης το 2015-16, η οποία προσδιορίζει 15 μητροπολιτικές περιοχές, συμπεριλαμβανομένων τριών μεγάλων μητροπολιτικών περιοχών (Παρίσι, Λυών και Μασσαλίας) με ειδικό καθεστώς. Η κυβέρνηση έχει θεσμοθετήσει το νέο "Σύστημα των Μητροπόλεων" (State-Metropolises Pact) για την ενίσχυση της καινοτομίας και των σχέσεων των μητροπόλεων με τις ενδοχώρες τους, επηρεάζει τις ευθύνες που έχουν ανατεθεί σε άλλα επίπεδα διακυβέρνησης σε αστικά θέματα. Επιπλέον διακόσια είκοσι δύο πόλεις σε όλες τις περιοχές θα επωφεληθούν από μια πενταετή συμφωνία αναζωογόνησης για την αναζωογόνηση του κέντρου της πόλης, ως μέρος του σχεδίου πόλεων (Action coeur de ville), το οποίο έχει τη διπλή φιλοδοξία να βελτιώσει τις συνθήκες διαβίωσης των κατοίκων των μεσαίων πόλεων και να εδραιώσει τον ρόλο τους ως κινητήρια δύναμη για την εδαφική ανάπτυξη (OECD, 2019). Εκατόν είκοσι τέσσερα "βιομηχανικές περιοχές" (industrial territories) θα επωφεληθούν από την κρατική στήριξη για την επιτάχυνση της ανάπτυξης του βιομηχανικού τους δυναμικού. Τέλος, δημιουργήθηκε η Εθνική Διάσκεψη των Εδαφών (National Conference of the Territories), η οποία προοδεύεται από τον πρωθυπουργό και αποτελείται από μέλη της κυβέρνησης, εκπροσώπους τοπικών αρχών, προέδρους συμβουλευτικών οργάνων και εκπροσώπους του κοινοβουλίου (OECD, 2019).

³¹⁰CGET (General Commission on Territorial Equality / *Commissariat Général à l'Égalité des Territoires* <https://www.cget.gouv.fr/>)

Στη Γερμανία, καθώς δεν υφίσταται περιφερειακή πολιτική καθεαυτή, η περιφερειακή ανάπτυξη αποτελεί κυρίως ευθύνη των ομόσπονδων κρατιδίων. Όσον αφορά την αστική ανάπτυξη μέσω των εδαφικών μέσων της περιόδου 2014-2020 τονίζεται ότι αυτή ακολουθεί τις κατευθύνσεις της Εθνικής Πολιτικής Αστικής Ανάπτυξης (National Urban Development Policy – a Joint Initiative of the federal state and local governments)³¹¹. Πράγματι, σε απάντηση του Χάρτη της Λειψίας για τις βιώσιμες ευρωπαϊκές πόλεις (Leipzig Charter), τον Ιούλιο του 2017 η Γερμανία κυκλοφόρησε το μνημόνιο Memorandum³¹². "Προς μια εθνική πολιτική αστικής ανάπτυξης στη Γερμανία (Towards a National Urban Development Policy in Germany) ένα κοινό σχέδιο μεταξύ της ομοσπονδιακής κυβέρνησης και ενώσεις υποεθνικών κυβερνήσεων και επικεντρώνεται σε καινοτόμες λύσεις στις αστικές προκλήσεις, συμπεριλαμβανομένης της συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών, με επίκεντρο τα ζητήματα σχεδιασμού.

Στόχος της Εθνικής Πολιτικής Αστικής Ανάπτυξης είναι να παράσχει τον ευρύτερο δυνατό λόγο για τα μελλοντικά ζητήματα αστικής ανάπτυξης, να φέρει την πολιτική και τη διοίκηση σε διάλογο με την κοινωνία, τη διοίκηση και τις επιχειρήσεις και να ενθαρρύνει τις συνεργασίες για BAA (BBSR,2017). Επισημαίνεται υφίσταται το πρόγραμμα "Soziale Stadt" και το πρόγραμμα "Active Stadt- und Ortsteilzentren"³¹³, που αμφότερα συμβάλλουν στην προώθηση της αστικής ανάπτυξης. Από το 1999, η ομοσπονδιακή κυβέρνηση υποστηρίζει τη σταθεροποίηση και την αναβάθμιση αστικών, οικονομικά και κοινωνικά μειονεκτικών και διαρθρωτικά ασθενών αστικών και προαστιακών περιοχών με το πρόγραμμα αστικής ανάπτυξης "Κοινωνική πόλη", με στόχο την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής. Το δε δεύτερο με τον τίτλο "Ένεργα αστικά και περιφερειακά κέντρα" υφίσταται από το 2008 και συμβάλλει στην ανάπτυξη κεντρικών περιοχών ως χώρων επιχειρηματικής δραστηριότητας, εμπορίου, πολιτισμού και ως τόπων διαβίωσης και εργασίας.

Προς ενίσχυση της εφαρμογής της εθνικής Πολιτικής Αστικής Ανάπτυξης της Γερμανίας δημιουργήθηκε και το Εθνικό Συμβούλιο Αστικής Ανάπτυξης (National Urban

³¹¹ https://www.nationale-stadtentwicklungspolitik.de/NSP/SharedDocs/Publikationen/EN/ausstellung_en.pdf?__blob=publicationFile&v=1.%20p.%2016

³¹² https://www.nationale-stadtentwicklungspolitik.de/NSP/SharedDocs/Publikationen/EN/DLMemorandum.pdf?__blob=publicationFile&v=1

³¹³ https://www.staedtebauforderung.info/StBauF/DE/Programm/SozialeStadt/soziale_stadt_node.html;jsessionid=04C065638247DB35DE0B680BB4589488.live21303

Development Board)³¹⁴, που ανοίγει το σχεδιασμό σε ένα ευρύ φάσμα ενδιαφερομένων, λειτουργώντας ως ένα ανοιχτό εργαστήριο και κόμβος καινοτομίας για θέματα αστικής ανάπτυξης. Αποτελείται από περίπου 40 μέλη εκπροσώπους όλων των κυβερνητικών επιπέδων, επαγγελματίες, μισθωτές και ιδιοκτήτες ακινήτων, κατασκευαστικό κλάδο και οικοδομικές εργασίες, καθώς και ομάδες της κοινωνίας των πολιτών (συμπεριλαμβανομένων των πολιτιστικών, θρησκευτικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών ενώσεων). Περαιτέρω, στις αρχές του 2014, η ευθύνη για το εθνικό πλαίσιο αστικής πολιτικής μεταφέρθηκε στο Υπουργείο Περιβάλλοντος. Η μετατόπιση αυτή έχει εστιάσει την προσοχή της στην πρόσβαση στον πράσινο χώρο στις μειονεκτικές συνοικίες, καθώς και στην αύξηση των τιμών των αστικών κατοικιών και στον τρόπο με τον οποίο οι πόλεις μπορούν να φιλοξενήσουν πρόσφυγες (OECD, 2017).

Σημαντική αφετηρία στο σχεδιασμό δράσεων ΒΑΑ αποτελεί σε εθνικό επίπεδο, το Ομοσπονδιακό Ινστιτούτο Έρευνας για την Κτιριακή, Αστική και Χωρική Ανάπτυξη (BBSR), το οποίο διεξάγει εθνικές αναλύσεις χωρικής ανάπτυξης και παράγει προβλέψεις για μελλοντική χωροταξική ανάπτυξη. Για παράδειγμα η πρόβλεψη χωροταξικού σχεδιασμού 2030 (Regional Planning Forecast 2030) περιλαμβάνει περιφερειακές μακροπρόθεσμες προβλέψεις για τις τάσεις του πληθυσμού, των νοικοκυριών και του ενεργού πληθυσμού. Τα σημερινά αποτελέσματα της πρότασης χωροταξικού σχεδιασμού του 2030 απεικονίζουν, μέσω ενός είδους έγκαιρης προειδοποίησης, την έκταση των μεσοπρόθεσμων απαιτήσεων δημογραφικής προσαρμογής στη Γερμανία όσον αφορά την περιφερειακή και αστική χωροταξική πολιτική (BBSR:2013).

Η Ελλάδα τονίζει στη ΣΕΣ ότι, ειδικά για την επιλογή των κατηγοριών χωρικών τύπων που θα εφαρμοστούν τα εδαφικά μέσα της ολοκληρωμένης χωρικής προσέγγισης για την περίοδο 2014-2020, απαιτείται να λαμβάνονται υπόψη ο χάρτης και οι επιλογές του Εθνικού Χωροταξικού Σχεδιασμού όπως αυτός εκφράζεται από τα οριζόμενα στο ΓΠΣ, ΓΠΧΣΑΑ, ΠΠΧΣΑΑ. Ειδικότερα έμφαση δίνεται σε Περιοχές εφαρμογής Ρυθμιστικού Σχεδίου ή περιοχές που έχουν προσδιοριστεί ως περιοχές παρεμβάσεων αστικής ανασυγκρότησης στα αναθεωρημένα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, (ΠΠΧΣΑΑ), στα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια ή σε Σχέδια Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης (ΣΟΑΠ), κατά την κείμενη νομοθεσία. Επισημαίνεται

³¹⁴The National Urban Development Policy Board https://www.nationale-stadtentwicklungspolitik.de/NSP/EN/Basics/PolicyBoard/NationalUrbanDevelopmentPolicyBoard_no_de.html

ότι δεν υφίσταται υπάρξει ρητή αστική πολιτική αλλά κατευθύνσεις μέσω του Νόμου 4280/2014 «Περιβαλλοντική αναβάθμιση και ιδιωτική πολεοδόμηση - Βιώσιμη ανάπτυξη οικισμών Ρυθμίσεις δασικής νομοθεσίας και άλλες διατάξεις (ΦΕΚ Α' 159/08-08-2014)» και του Νόμου 4447/2016 «Χωρικός σχεδιασμός - Βιώσιμη ανάπτυξη και άλλες διατάξεις» που αναθεώρησε τις αρχές του χωροταξικού σχεδιασμού και της Εθνικής Χωρικής Στρατηγικής .

Η Ουγγαρία λαμβάνει υπόψη της σε κάθε περίπτωση το σχέδιο περιφερειακής ανάπτυξης με τίτλο “National Development 2030- National Development and Territorial Development Concept”³¹⁵, έγγραφο που καθορίζει το όραμα για την περιφερειακή ανάπτυξη της Ουγγαρίας έως το 2030, καθώς και μεσοπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους στόχους όπως δημιουργία ελκυστικού οικονομικού περιβάλλοντος, στρατηγική χρήση των φυσικών πόρων, ισόρροπη χωρική ανάπτυξη κ.λ.π. (OECD, 2019). Μέχρι και την έγκριση της Εθνικής Αστικής Πολιτικής που η χώρα προετοιμάζει, για τις δράσεις της ΒΑΑ ακολουθούνται οι κατευθύνσεις που περιγράφονται στο ανωτέρω Σχέδιο και το οποίο ενσωματώνει γενικές αρχές για την αστική πολιτική.

Οι παρεμβάσεις στο πλαίσιο της ΟΧΑ στην Ιρλανδία ακολουθούν τις κατευθύνσεις της Εθνικής Χωρικής Στρατηγικής 2002-2020 (National Spatial Strategy 2002-2020³¹⁶) με ορίζοντα 20ετή, που έχει σχεδιαστεί για να επιτρέψει σε κάθε περιοχή της χώρας να αξιοποιήσει τις δυνατότητές της, ανεξάρτητα από το μέγεθος ή την τοποθεσία της όπως αναφέρεται στο εισαγωγικό κείμενό της. Η Εθνική Χωροταξική Στρατηγική της Ιρλανδίας (National Spatial Strategy 2002-2020), αποτελεί και το κύριο στρατηγικό πλαίσιο για την αστική πολιτική, δίνοντας έμφαση στον καθορισμό βασικών αστικών κέντρων ανάπτυξης ως Πύλες (Gateways) και Πόλεις Κόμβοι (Hub Towns) και για την τρέχουσα προγραμματική περίοδο. Επισημαίνεται παράλληλα ότι το πλαίσιο Εθνικού Σχεδιασμού, το οποίο βρισκόταν σε εξέλιξη από το 2013 ολοκληρώθηκε και εγκρίθηκε τόσο το Εθνικό Πλαίσιο Χωροταξίας (National Planning Framework NPF) (2018), ένα μακροπρόθεσμο πλαίσιο χωρικής ανάπτυξης που υποστηρίζεται από μια δεκαετή δημόσια επενδυτική στρατηγική έως το 2027, όσο και το Εθνικό Αναπτυξιακό Σχέδιο (National Development Plan (NDP) (2018). Μαζί, τόσο το NPF όσο και το NDP αποτελούν το πρόγραμμα "Project Ireland 2040"³¹⁷, ένα πρόγραμμα σχεδιασμού και επενδύσεων για τη μελλοντική ανάπτυξη των περιφερειών,

³¹⁵Εγκρίθηκε από το Εθνικό Κοινοβούλιο την 17-12-2014.

https://regionalispolitika.kormany.hu/download/b/c9/e0000/OFTK_vegleges_EN.pdf

³¹⁶<http://nss.ie/pdfs/Completea.pdf>

³¹⁷<http://npf.ie/wp-content/uploads/Project-Ireland-2040-NPF.pdf>

πόλεων, πόλεων και αγροτικών περιοχών της Ιρλανδίας, με επίκεντρο ένα κοινό σύνολο δέκα κοινών αναπτυξιακών στόχων (OECD, 2019).

Στη ΣΕΣ της Ιταλίας επισημαίνεται ιδιαίτερα ότι οι Αστικές Αρχές θα πρέπει κατά την κατάρτιση των ΣΒΑΑ να λαμβάνουν υπόψη τους όλα τα κείμενα χωροταξικού και αναπτυξιακού σχεδιασμού κατά τον προγραμματισμό, όπως αναφέρθηκε και στην ενότητα 4.1. Μεταξύ αυτών συμπεριλαμβάνεται ο Νόμος 56 της 7 Απριλίου 2014, (*Law n.56 of 7 April 2014, on Metropolitan Cities, Provinces, Municipal Unions and Municipal Mergers*)³¹⁸ σχετικά με μητροπολιτικές πόλεις, επαρχίες, δημοτικές ενώσεις και δημοτικές συγκεντρώσεις, μέσω του οποίου δημιουργήθηκαν 10 μητροπολιτικές πόλεις: Τορίνο, Μιλάνο, Βενετία, Γένοβα, Μπολόνια, Φλωρεντία, Μπάρι, Νάπολι, Ρέτζιο Καλάμπρια και Ρώμη.

Επιπλέον, η "Εθνική Στρατηγική για τις Εσωτερικές Περιοχές της Χώρας" (*Strategia Nazionale per le Aree Interne del Paese* – parte integrante del Piano Nazionale di Riforma) αναπόσπαστο μέρος του Εθνικού Σχεδίου Μεταρρύθμισης), είναι μια ολοκληρωμένη πολιτική προσαρμοσμένη σε διαφορετικούς τόπους με στόχο τη μείωση της δημογραφικής υποβάθμισης σε πολλές αγροτικές περιοχές, βελτιώνοντας την ποιότητα των βασικών υπηρεσιών - εκπαίδευση, υγεία και κινητικότητα- και προωθώντας νέες ευκαιρίες για οικονομική δραστηριότητα και θέσεις εργασίας. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στη ΣΕΣ της χώρας στο Εθνικό ΕΠ "Μητροπολιτικές πόλεις 2014-20", το οποίο υποστηρίζει 14 πόλεις μέσω πέντε πυλώνων: μητροπολιτική ψηφιακή ατζέντα, βιωσιμότητα των δημόσιων υπηρεσιών και της αστικής κινητικότητας, υπηρεσίες για την κοινωνική ένταξη, υποδομές για κοινωνική ένταξη και τεχνική βοήθεια.

Αν και η χώρα δεν διαθέτει εθνική αστική πολιτική εντούτοις τα ζητήματα αστικής ανάπτυξης συντονίζονται από τη διυπουργική επιτροπή αστικής πολιτικής. Η επιτροπή αυτή ιδρύθηκε με το νόμο αριθ. 134 της 7ης Αυγούστου 2012, για να εξετάσει τρία βασικά ζητήματα: την συγκρουόμενη πολλές φορές σχέση μεταξύ των θεσμικών ορίων και των δραστηριοτήτων σχεδιασμού για την αύξηση της αποτελεσματικότητας στη χάραξη πολιτικής, το φαινόμενο της αστικής εξάπλωσης, της εδαφικής συμφόρησης και της ανάγκης για παροχή ποιοτικών υποδομών, την στρατηγική διαχείριση της διαδικασίας ανάκτησης και ανανέωσης του στεγαστικού αποθέματος (OECD, 2017). Επιπλέον έχει συστήσει τον Οργανισμό Εδαφικής Συνοχής, κεντρικό όργανο με ειδικές αρμοδιότητες, επιφορτισμένο με

³¹⁸ http://www.bosettiegatti.eu/info/norme/statali/2014_0056.htm

το συντονισμό όλων των Διαχειριστικών Αρχών και την τεχνική υποστήριξη στις κεντρικές, περιφερειακές και τοπικές διοικήσεις για την εφαρμογή προγραμμάτων περιφερειακής πολιτικής και επενδυτικών σχεδίων. Πρόσφατα, η ιταλική κυβέρνηση, με τους δύο τελευταίους νόμους περί σταθερότητας (νόμος αριθ. 190/2014 και νόμος αριθ. 208/2015), προώθησε δύο εθνικά προγράμματα, αντίστοιχα, στις φτωχές αστικές περιοχές και στην αστική περιφέρεια. Τέλος, η κυβέρνηση έχει ετοιμάσει την Εθνική Έκθεση για την αειφόρο αστική ανάπτυξη για τη Διάσκεψη Habitat III των Ηνωμένων Εθνών (OECD, 2017 2019).

Η Λετονία κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο και στο πλαίσιο σχεδιασμού των επιμέρους παρεμβάσεων της ΟΧΑ, όπως περιγράφεται στη ΣΕΣ της χώρας, έλαβε υπόψη της τις κατευθύνσεις της συνολικής εθνικής περιφερειακής πολιτικής όπως αυτή ορίζεται από τα ακόλουθα έγγραφα αναπτυξιακού σχεδιασμού. Αρχικά την Στρατηγική αειφόρου ανάπτυξης της Λετονίας μέχρι το 2030 (Sustainable Development Strategy of Latvia until 2030 or —Latvija 2030)³¹⁹, το κύριο μακροπρόθεσμο έγγραφο χωροταξικού σχεδιασμού στη Λετονία, που ενέκρινε το Κοινοβούλιο της Λετονίας το 2010 και ορίζει ένα δίκτυο από 9 κέντρα εθνικής σημασίας (πόλεις), ως βάση για μια πολυκεντρική οικιστική δομή, οι οποίες θα πρέπει να ενισχυθούν για να μειωθεί η σημερινή συγκέντρωση της ανάπτυξης γύρω από την πρωτεύουσα πόλη της Ρίγας. Επιπλέον, το Εθνικό Σχέδιο Ανάπτυξης της Λετονίας 2014-2020 (Latvian National Development Plan 2014 – 2020)³²⁰, το βασικό μεσοπρόθεσμο έγγραφο χωροταξικής ανάπτυξης στη Λετονία, το οποίο ενέκρινε το Κοινοβούλιο της Λετονίας το 2012. Τέλος τις κατευθυντήριες γραμμές περιφερειακής πολιτικής μέχρι το 2019 (Regional Policy Guidelines until 2019)³²¹ έγγραφο μεσοπρόθεσμης πολιτικής σχεδιασμού, το οποίο εγκρίθηκε από το υπουργικό συμβούλιο το 2013. Τα ανωτέρω έγγραφα αποτελούν και τις βασικές κατευθύνσεις, τα βασικά στρατηγικά κείμενα και για την αστική πολιτική, αφού η χώρα δεν έχει καταρτίσει ιδιαίτερη εθνική αστική πολιτική όπως αναφέρθηκε.

Η Λιθουανία δεν αναφέρει στο κείμενο της ΣΕΣ αντίστοιχα έγγραφα αναπτυξιακού ή χωροταξικού σχεδιασμού που λαμβάνει υπόψη της για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή της ΟΧΑ στο έδαφός της. Ωστόσο, όπως περιγράφεται και στο OECD 2019, υφίσταται ο Νόμος για την περιφερειακή ανάπτυξη (Law on Regional Development) που καθορίζει το γενικό πλαίσιο για την περιφερειακή πολιτική, συμπεριλαμβανομένης της αστικής ανάπτυξης, αλλά και το εθνικό σχέδιο διαχείρισης τοπίου (National Landscape Management Plan) που

³¹⁹ <http://www.varam.gov.lv/lat/pol/ppd/?doc=13857>

³²⁰ http://www.pkc.gov.lv/images/NAP2020%20dokumenti/NDP2020_English_Final.pdf

³²¹ <http://www.varam.gov.lv/lat/pol/ppd/?doc=20773>

προετοιμάστηκε και εγκρίθηκε το 2015 και καθιερώνει μακροπρόθεσμη στρατηγική προστασίας του τοπίου.

Το νέο ολοκληρωμένο σχέδιο της επικράτειας της Δημοκρατίας της Λιθουανίας (Comprehensive Plan of the Territory of the Republic of Lithuania CPTRL)³²² είναι ένα έγγραφο χωροταξικού σχεδιασμού που καθορίζει στόχους χωροταξικής ανάπτυξης και λειτουργικές προτεραιότητες για τη χρήση των εδαφών, διασφαλίζοντας τη συμβατότητα του στρατηγικού σχεδιασμού με τα χωρικά (εδαφικά) έγγραφα που ισχύουν στη Λιθουανία. Σκοπός του CPTRL είναι να καθιερώσει πολιτική χωροταξικής ολοκλήρωσης, προτεραιότητες χρήσης και προστασίας της χώρας σύμφωνα με το άρθρο 3 παράγραφος 1 του νόμου περί χωροταξικού σχεδιασμού της Δημοκρατίας της Λιθουανίας (Law on Territorial Planning of the Republic of Lithuania). Ο αναθεωρημένος νόμος για τον χωροταξικό σχεδιασμό που εγκρίθηκε στις 27 Ιουνίου 2013, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2014, περιλαμβάνει διατάξεις για τον σχεδιασμό του θαλάσσιου χώρου.

Δύο ακόμη έγγραφα στρατηγικού σχεδιασμού, σημαντικά για την CPTRL είναι η εθνική στρατηγική για την προστασία του περιβάλλοντος (National Environmental Protection Strategy) και η Λευκή Βίβλος για την περιφερειακή πολιτική της Λιθουανίας (White Paper on Lithuanian Regional Policy)³²³ που αποτελεί τις κατευθυντήριες γραμμές για την περιφερειακή πολιτική. Τέλος, και σε εφαρμογή των διατάξεων της Ατζέντας 2030 του ΟΗΕ για την ΒΑΑ, η Λιθουανία υιοθέτησε την Lithuania's Progress Strategy "Lithuania 2030"³²⁴.

Το Λουξεμβούργο δεν διαθέτει ρητή εθνική αστική πολιτική, αλλά το Εθνικό Σχέδιο Χωροταξικής Ανάπτυξης του 2003 (la politique d'aménagement du territoire) (Master Programme for Spatial Planning PDAT)³²⁵, (Programme Directeur d'Aménagement du Territoire) το οποίο τροποποιήθηκε τον Απρίλιο του 2018, καλύπτει θέματα αστικής πολιτικής και παρέχει το νομικό πλαίσιο και τα μέσα χωροταξικού σχεδιασμού στο Λουξεμβούργο (Le gouvernement du Grand-Duché de Luxembourg, 2014: 20). Καθορίζει δε τις γενικές κατευθύνσεις της κυβέρνησης και τους στόχους προτεραιότητας για την ΒΑΑ. Τα τέσσερα τομεακά γενικά σχέδια (μεταφορές, στέγαση, τοπία και ζώνες οικονομικής

³²² <http://www.bendrasiplanas.lt/2019/06/03/en/>

³²³ [https://vrm.lrv.lt/uploads/vrm/documents/files/ENG_versija/Lithuanian%20Regional%20Policy%20\(White%20Paper\).pdf](https://vrm.lrv.lt/uploads/vrm/documents/files/ENG_versija/Lithuanian%20Regional%20Policy%20(White%20Paper).pdf)

³²⁴ https://lrv.lt/uploads/main/documents/files/EN_version/Useful_information/lithuania2030.pdf

³²⁵ https://amenagement-territoire.public.lu/dam-assets/fr/publications/documents/programme_directeur/programme_directeur_2003_fr_partie_a_hr.pdf

δραστηριότητας) έχουν αναπτυχθεί με στόχο τη διαφύλαξη της γης για βασικά έργα υποδομής. Η διαδικασία έγκρισης για τα τέσσερα τομεακά γενικά σχέδια ξεκίνησε τον Μάιο του 2018 και αναμένεται να ολοκληρωθεί το 2019.

Επιπλέον λήφθηκε υπόψη η Στρατηγική ‘‘Ολοκληρωμένη πολιτική μεταφορών και περιφερειακής ανάπτυξης για το Λουξεμβούργο’’ (Integratives Verkehrs- und Landesentwicklungs-konzept für Luxemburg /IVL)³²⁶ του 2004, ως ένα στρατηγικό εργαλείο για την επιλογή μεταξύ διαφορετικών σεναρίων ανάπτυξης, αφετέρου, ένα εργαλείο για τον συντονισμό των τομεακών σχεδίων, καθώς και ένα πλαίσιο σχεδιασμού σε περιφερειακό και κοινοτικό επίπεδο. Επιπλέον και η Στρατηγική για τη Βιώσιμη κινητικότητα (Stratégie globale pour une mobilité durable– MODU)³²⁷ (PA Luxembourg, 2014:14).

Παρόλο που δεν υπάρχει ρητή εθνική αστική πολιτική στο Λουξεμβούργο, τα αστικά θέματα καθίστανται όλο και πιο σημαντικά σε διάφορους στρατηγικούς τομείς της εθνικής και της τοπικής πολιτικής και κυρίως μέσω του Εθνικού Σχέδιο Χωροταξικής Ανάπτυξης (National Spatial Planning Strategy), όπως αναφέρθηκε παραπάνω.

Παράλληλα γίνονται σημαντικές προσπάθειες και έχουν αναληφθεί σημαντικές πρωτοβουλίες στην ανάπτυξη μιας αστικής πολιτικής στη χώρα. Χαρακτηριστικά αναφέρεται το Στρατηγικό έγγραφο για μια αστική πολιτική στο Λουξεμβούργο (Document stratégique pour une politique urbaine au Luxembourg) που καταρτίστηκε από το Κέντρο Μελέτης για τους Πληθυσμούς, τη Φτώχεια και τις Κοινωνικοοικονομικές Πολιτικές (CEPS -Centre d'Etudes de Populations, de Pauvreté et de Politiques Socio-Economiques, Esch-sur-Alzette) και το Πανεπιστήμιο του Λουξεμβούργο τον Αύγουστο του 2013 (Decoville A., DurandF. 2013). Επιπλέον έχει αναπτυχθεί η εθνική πλατφόρμα αστικής πολιτικής και σχεδιασμού (national platform for urban policy and planning (CIPU) λειτουργεί ως πλατφόρμα πληροφόρησης με στόχο την αύξηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με τον χωροταξικό σχεδιασμό στο Λουξεμβούργο σε διεθνές επίπεδο³²⁸.

Στη ΣΕΣ της Μάλτας τονίζεται ότι κατά την περίοδο προγραμματισμού 2014-2020, η εφαρμογή της ολοκληρωμένης προσέγγισης για την εδαφική ανάπτυξη είναι αναγκαία μέσω μιας προσαρμοσμένης προσέγγισης στην κατάσταση της Μάλτας, η οποία λαμβάνει υπόψη της την ειδική εδαφική κατάσταση της χώρας και συνεπώς τα θεσμικά και νομικά πλαίσια

³²⁶ <https://amenagement-territoire.public.lu/fr/strategies-territoriales.html>

³²⁷ MoDu, Stratégie globale pour une mobilité durable pour les résidents et les frontaliers, Ministère du Développement Durable et des Infrastructures, avril 2012

³²⁸ <http://www.cipu.lu>

που εφαρμόζονται ήδη σε εθνικό/περιφερειακό και τοπικό επίπεδο (χωρίς όμως να περιγράφονται μέσα στο κείμενο της ΣΕΣ, καθώς και την διοικητική διάρθρωση (κεντρικό σύστημα) που εφαρμόζεται για την υλοποίηση των ΕΔΕΤ στη Μάλτα Τονίζεται πάντως ότι η Εθνική Αρχή (National Authority) που είναι αρμόδια για τον αστικό σχεδιασμό στη Μάλτα τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό επίπεδο είναι η Αρχή Περιβάλλοντος και Σχεδιασμού της Μάλτας (Malta Environment and Planning Authority MEPA), ενώ η υλοποίηση των αστικών σχεδίων αναλαμβάνεται από την κεντρική κυβέρνηση (PA Malta, 2014:179). Από την έρευνα σχετικά με την ύπαρξη του θεσμικού και νομικού πλαισίου για την χωρική ανάπτυξη της Μάλτας προέκυψε ότι για τη χώρα Βασική νομοθεσία χωρικού σχεδιασμού αποτελεί ο Νόμος περί αναπτυξιακού προγραμματισμού του 2016 (ACT αρ. VII του 2016) Development Planning Act³²⁹, ο οποίος προβλέπει επιμέρους ρυθμίσεις του αειφόρου σχεδιασμού και χωροταξικής ανάπτυξης αλλά και την ίδρυση Αρχής με αρμοδιότητα τα ανωτέρω ζητήματα.

Επίσης υφίσταται πλέον και το Στρατηγικό Σχέδιο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (Strategic Plan for the Environment and Development (SPED))³³⁰, το οποίο εγκρίθηκε από το Κοινοβούλιο τον Ιούλιο του 2015, είναι το επίσημο αναγνωρισμένο έγγραφο που εξετάζει τα χωρικά ζητήματα για τη χώρα κατά τα προσεχή έτη. Το Σχέδιο παρέχει ένα στρατηγικό πλαίσιο χωρικής πολιτικής τόσο για το περιβάλλον όσο και για την ανάπτυξη μέχρι το 2020, ανταποκρινόμενος στην κατεύθυνση της κυβέρνησης για την κοινωνική, οικονομική και περιβαλλοντική πολιτική για την ίδια περίοδο. Να σημειωθεί ότι το SPED αντικατέστησε το 1990 Structure Plan for the Maltese Islands το οποίο καθόριζε 320 πολιτικές που προσφέρουν στρατηγική καθοδήγηση για τη χρήση γης σε εθνικό επίπεδο. Το στρατηγικό σχέδιο για το περιβάλλον και την ανάπτυξη (SPED) διαθέτει και ειδικό τμήμα για τις αστικές περιοχές (τμήμα 10.2 του Σχεδίου), δίνοντας έμφαση σε βασικά θέματα αστικής ανάπτυξης που αφορούν την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη, το περιβάλλον, την κλιματική αλλαγή, αφού η χώρα δεν διαθέτει εθνική αστική πολιτική.

Στη ΣΕΣ των Κάτω Χωρών, στο μοναδικό ίσως ΣΕΣ, δεν γίνεται αναφορά ούτε στα στρατηγικά ή άλλα κείμενα που η χώρα ακολουθεί κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο για τον σχεδιασμό της ΟΧΑ, ούτε στην ανάγκη ή υποχρέωση των αστικών για παράδειγμα αρχών να λάβουν υπόψη τους τις κατευθύνσεις αυτών. Σύμφωνα με όσα περιγράφονται στον ΟΑΣΑ 2017 οι Κάτω Χώρες δεν διαθέτουν εθνική αστική πολιτική αλλά

³²⁹ <http://www.justiceservices.gov.mt/DownloadDocument.aspx?app=lp&itemid=27291&l=1>

³³⁰ <https://www.pa.org.mt/en/strategic-plan-details/strategic%20plan%20for%20the%20environment%20and%20development>

το Ολλανδικό Κοινοβούλιο ενέκρινε το 2015 την Αστική Ατζέντα της Χώρας (Dutch Urban Agenda/Agenda Stad)³³¹, ένα πρόγραμμα που περιλαμβάνει μέτρα για την ενίσχυση της ανάπτυξης, της ποιότητας ζωής και της καινοτομίας σε ολλανδικές πόλεις, ώστε αυτές να τοποθετηθούν στο παγκόσμιο επίπεδο τόσο από την άποψη της ανταγωνιστικότητας όσο και της ποιότητας ζωής (Agenda Stand 2016). Σύμφωνα δε με το ESPON, κομβικό σημείο του συστήματος χωρικού σχεδιασμού στις Κάτω Χώρες αποτελεί ο Νόμος “Spatial Planning Act”³³² του 2008, ο οποίος αποκέντρωσε και απλοποίησε την διαδικασία σχεδιασμού. Οι δε επιμέρους στόχοι του τίθενται με σαφήνεια στην Εθνική Στρατηγική Πολιτικής Υποδομών και χωρικού σχεδιασμού “National Policy Strategy for Infrastructure and Spatial Planning”³³³ του 2012, και στο “Νόμο για τον Περιβαλλοντικό σχεδιασμό” “Environmental Planning Act,”³³⁴ που εγκρίθηκε από το Κοινοβούλιο της χώρας το 2016 και αναμένεται να ξεκινήσει την εφαρμογή του μέσα στο 2019.

Στην Πολωνία οι κατευθύνσεις και οι στόχοι της μακροπρόθεσμης Εθνικής Αναπτυξιακής Στρατηγικής (Long-Term National Development Strategy - LTNDS (Poland 2030) και της Εθνικής Αναπτυξιακής Στρατηγικής 2020 (National Development Strategy 2020 – Active Society, Competitive Economy, Efficient State MTNDS 2020)³³⁵, η οποία αποτελεί την ομπρέλα για τις εννέα επιμέρους αναπτυξιακές στρατηγικές της χώρας³³⁶ μεταξύ των οποίων η “Εθνική Στρατηγική για την Περιφερειακή Ανάπτυξη 2010-20: Περιφέρειες, Πόλεις, Αγροτικές Περιοχές” (National Strategy of Regional Development 2010-20: Regions, Cities, Rural. Areas NSRD), αλλά και της Εθνικού Πλαισίου για την χωροταξική Ανάπτυξη (National Spatial Development Concept 2030 NSDC 2030)³³⁷ απαιτείται όπως

³³¹ <https://agendastad.nl/>

³³² <https://www.government.nl/topics/spatial-planning-and-infrastructure/spatial-planning-in-the-netherlands>

³³³ <https://www.government.nl/documents/publications/2013/07/24/summary-national-policy-strategy-for-infrastructure-and-spatial-planning>

³³⁴ [file:///C:/Users/user/Downloads/EnglishtranslationEnvironmentAct%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/EnglishtranslationEnvironmentAct%20(1).pdf)

³³⁵ εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο την 25^η Σεπτεμβρίου 2012

³³⁶ 9 Ολοκληρωμένες Στρατηγικές με στόχο την επίτευξη των αναπτυξιακών στόχων: Στρατηγική για την Καινοτομία και την Αποδοτικότητα της Οικονομίας, Στρατηγική Ανάπτυξης Ανθρώπινου Κεφαλαίου, Στρατηγική Ανάπτυξης Μεταφορών, Ενεργειακή Ασφάλεια και Περιβάλλον, Αποτελεσματικό Κράτος, Στρατηγική Ανάπτυξης Κοινωνικού Κεφαλαίου, Εθνική Στρατηγική Περιφερειακής Ανάπτυξης Ανάπτυξη 2010-2020. Περιφέρειες, πόλεις, αγροτικές περιοχές, στρατηγική για την ανάπτυξη του συστήματος εθνικής ασφάλειας, στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών, τη γεωργία και την αλιεία

³³⁷ National Spatial Development Concept 2030, adopted by the Council of Ministers on 13 December 2011

τονίζεται στη ΣΕΣ της χώρας να ενσωματωθούν στις ολοκληρωμένες Στρατηγικές στο πλαίσιο της ΟΧΑ για την περίοδο 2014-2020.

Κατά την κατάρτιση της ΣΕΣ και στην κατεύθυνση στήριξης των αστικών και των λειτουργικών τους περιοχών η Πολωνική κυβέρνηση προετοίμαζε την εισαγωγή νέων νομοθετικών λύσεων που διευκολύνουν τη συνεργασία μεταξύ των τοπικών κυβερνητικών μονάδων στις αστικές λειτουργικές περιοχές (PA Poland, 2014: 215). Το 2013 ο αρμόδιος υπουργός Δημόσιας Διοίκησης και πληροφορικής δημοσίευσε τη Λευκή Βίβλο για τις μητροπολιτικές περιοχές, (White Paper Metropolitan Areas) η οποία αποτελεί συνέχεια της προετοιμασίας των νομικών και οργανωτικών αλλαγών που στοχεύουν στη βελτίωση της λειτουργίας των αστικών οικισμών. Περαιτέρω εγκρίθηκε το 2015 η Εθνική Αστική Πολιτική 2023 (National Urban Policy)³³⁸ της χώρας, προσανατολισμένη στην ΒΑΑ των πόλεων και των λειτουργικών αστικών περιοχών τους. Η πολιτική απευθύνεται (άμεσα) στα υπουργεία και άλλα κρατικά όργανα και (έμμεσα) σε περιφέρειες, πόλεις, πολίτες, μη κυβερνητικές οργανώσεις και εμπειρογνώμονες. Οι δράσεις θα χρηματοδοτηθούν από διάφορα επίπεδα διακυβέρνησης, μεταξύ άλλων μέσω των ΕΔΕΤ (OECD, 2017, 2019).

Για την Πορτογαλία, η ΟΧΑ για την περίοδο 2014-2020 αναπτύσσεται με βάση το Έθνικό Πρόγραμμα Πολιτικής Χωροταξικού Σχεδιασμού (Programa Nacional da Política de Ordenamento do Território (PNPOT)³³⁹³⁴⁰, στρατηγικό έγγραφο για την χωρική ανάπτυξη σε τοπικό και εθνικό χαρακτήρα που υπερισχύει όλων των άλλων ισχυόντων μέσω εδαφικής διαχείρισης (δηλαδή PROT και PMOT). Το Πρόγραμμα εισάγει ένα νέο πλαίσιο δράσης έως το 2030 βάση και των πέντε σημαντικών εδαφικών προκλήσεων για τη χώρα που εντοπίζονται: αειφόρος διαχείριση των φυσικών πόρων, υιοθέτηση πολυκεντρικού αστικού συστήματος, εδαφική ποικιλομορφία και συνοχή, εσωτερική και εξωτερική εδαφική συνδεσιμότητα και εδαφική διακυβέρνηση. Αναμένεται να αποτελέσει το εθνικό εδαφικό πλαίσιο για σημαντικές επενδύσεις σε υποδομές. Οδηγό για την υλοποίηση δράσεων στο πλαίσιο της ΒΑΑ αποτελεί για τη χώρα ο ‘‘Νόμο περί Αστικής Αποκατάστασης - Νομοθετικό Διάταγμα 307/2009 της 23ης Οκτωβρίου’’³⁴¹, με το οποίο ορίζονται οι περιοχές αστικής αποκατάστασης (ARU) (Áreas de Reabilitação Urbana). Στόχος είναι να ενισχυθεί η αποκατάσταση, αναγέννηση και αναζωογόνηση των κατοικημένων περιοχών.

³³⁸ https://vasab.org/wp-content/uploads/2018/06/2015_10_28VASAB_ws_revitalization_PL_NationalUrbanPolicy.pdf

³³⁹ σύμφωνα με το Νόμο 58/2007 της 4ης Σεπτεμβρίου,

³⁴⁰ τροποποιήθηκε το 2017

³⁴¹ όπως τροποποιήθηκε από τον Νόμο 32/2012 της 14ης Αυγούστου

Το 2015 η κυβέρνηση της Πορτογαλίας ολοκλήρωσε την Στρατηγική για τις Αειφόρες πόλεις 2020 (Cidades Sustentáveis 2020)³⁴², η οποία που παρέχει ένα στρατηγικό πλαίσιο, αποτελεί τις κατευθυντήριες γραμμές για την ΒΑΑ της χώρας, επιδιώκοντας να ενισχύσει τη στρατηγική διάσταση του ρόλου των πόλεων στους διάφορους τομείς της ΕΕ2020, παρουσιάζοντας ένα σύνολο 52 κατευθυντήριων γραμμών (PA Portugal, 2014). Καλύπτει τρεις διαστάσεις: την ενδοαστική διάσταση (Αστικοί πυρήνες και αστικές περιοχές και ο ρόλος τους στην κοινωνική, οικονομική, πολιτιστική και περιβαλλοντική λειτουργία των αστικών περιοχών και των κοινοτήτων), τη διάσταση της πόλης-περιφέρειας (οι λειτουργικές αστικές περιοχές και οι κοινωνικές και οικονομικές σχέσεις και αλληλεξαρτήσεις μεταξύ των αστικών κέντρων και των αστικών και αγροτικών περιοχών) και η δια-αστική ανάπτυξη (Δίκτυα πόλεων και ροών που παράγονται με βάση την πόλωση, τη συμπληρωματικότητα και την ιεραρχία) (OECD, 2017).

Μετά την ίδρυση της Ειδικής Ομάδας για την Ενδυνάμωση των Εσωτερικών Περιοχών το 2016 (Inner Territory Enhancement Taskforce) εγκρίθηκε το Πρόγραμμα Εθνικής Εδαφικής Συνοχής (National Territorial Cohesion Programme), το οποίο χρησιμεύει ως διυπουργική αναπτυξιακή ατζέντα για την αντιμετώπιση των πολλαπλών προκλήσεων των εδαφών της πορτογαλικής ενδοχώρας, συμπεριλαμβανομένης της γήρανσης, της αξιοποίησης του εδαφικού κεφαλαίου, της οικονομικής καινοτομίας και της ελκυστικότητας στις αστικές και αγροτικές σχέσεις (OECD: 2019).

Η Ρουμανία, που όπως αναφέρθηκε θα δώσει ιδιαίτερα έμφαση μέσω των εδαφικών μέσων της περιόδου 2014-2020 στο αποθεματικό της Βιόσφαιρας του Δέλτα του Δούναβη, αξιοποιεί την υφιστάμενη Ολοκληρωμένη Στρατηγική -εμπειρογνομosύνη της Παγκόσμιας Τράπεζας για την περιοχή (Danube Delta Integrated Sustainable Development Strategy). Περιλαμβάνει τόσο τις προτεινόμενες παρεμβάσεις και τους μηχανισμούς υλοποίησης όσο και την χρήση των πόρων των επιμέρους ΕΔΕΤ. Όσον αφορά την ΒΑΑ, επισημαίνεται στη ΣΕΣ:135 ότι τόσο η Εθνική Στρατηγική Χωρικής Ανάπτυξης (National Spatial Development Strategy), όσο και η Εθνική Στρατηγική για την Περιφερειακή Ανάπτυξη (National Strategy for Regional Development) αποσκοπούν στην εξασφάλιση μιας ισόρροπης και βιώσιμης ανάπτυξης του εθνικού εδάφους, την αύξηση της ανταγωνιστικότητας στους τομείς της

³⁴² Η στρατηγική «Αειφόρες πόλεις 2020», η οποία εγκρίθηκε με το ψήφισμα 61/2015 του Συμβουλίου των Υπουργών της 16ης Ιουλίου, http://www.dgterritorio.pt/ordenamento_e_cidades/cidades/cidades_sustentaveis_2020/

ανάπτυξης, διασφαλίζοντας παράλληλα την κοινωνική και περιβαλλοντική προστασία, τονίζοντας το ρόλο των περιφερειών στην προώθηση εθνική ανάπτυξη λαμβάνοντας υπόψη τις δυνατότητές τους. Τέλος, λαμβάνεται υπόψη και η μελέτη της Παγκόσμιας Τράπεζας “Competitive Cities: Reshaping the Economic Geography of Romania”³⁴³.

Βασικό σημείο εκκίνησης για τον σχεδιασμό της ΟΧΑ, όπως αναφέρεται στη ΣΕΣ της Σλοβακίας, αποτελεί αρχικά το έγγραφο του εθνικού χωρικού σχεδιασμού (Concept of the Territorial Development of Slovakia, -CTDS)³⁴⁴, που βασίζεται στις αρχές της πολυκεντρικής οργάνωσης για την ανάπτυξη των οικισμών. Επιπλέον η επικαιροποιημένη Εθνική Στρατηγική για την Περιφερειακή Ανάπτυξη της Σλοβακίας (National Regional Development Strategy of SR) η οποία καθορίζει μια συνολικά και στρατηγική προσέγγιση της περιφερειακής ανάπτυξης του κράτους μέχρι το 2030.

Κατά την φάση κατάρτιση της ΣΕΣ της χώρας το νομοθετικό πλαίσιο για την αστική ανάπτυξη ορίζεται από τον νόμο αριθ. 539/2008 Coll³⁴⁵. για την υποστήριξη της περιφερειακής ανάπτυξης, βάσει του οποίου οι περιφέρειες και οι δήμοι υποχρεούνται να προετοιμάσουν προγράμματα οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης εάν επιθυμούν να υποβάλουν αίτηση για δημόσια χρηματοδότηση, προγράμματα τα οποία θα είναι σύμφωνα σε κάθε περίπτωση με τα οριζόμενα του Νόμου για τη χωροταξία. Για τον προσδιορισμό των αστικών περιοχών που πρέπει να υποστηριχτούν ακολουθούνται τα οριζόμενα στο Πλαίσιο Χωροταξικής Ανάπτυξης της Σλοβακίας (Concept of the Territorial Development of Slovakia, -CTDS) που είναι το ιεραρχικά ανώτερο εργαλείο χωροταξικού σχεδιασμού στην Σλοβακία και έχει καθορίσει τους σημαντικότερους τομείς της αστικής ανάπτυξης.

Ωστόσο τον Ιανουάριο του 2018, υιοθετήθηκε Πολιτική Αστικής Ανάπτυξης μετά από προετοιμασίες που περιελάμβαναν ευρεία συμμετοχή των κεντρικών διοικήσεων και των δήμων, των ακαδημαϊκών, του επιχειρηματικού τομέα και της κοινωνίας των πολιτών. Το κύριο στοιχείο της πολιτικής είναι μια στρατηγική ολοκληρωμένης προσέγγισης και πολυεπίπεδης διακυβέρνησης, για την συστηματική στήριξη των βιώσιμων πόλεων

³⁴³ <http://documents.worldbank.org/curated/en/853171468093269951/Raport-complet>

³⁴⁴ εγκρίθηκε το 2001 και τροποποιήθηκε από το Νο 1 KURS 2011

³⁴⁵ Το 2008, η κυβέρνηση της Σλοβακίας ενέκρινε το νέο νόμο αριθ. 539/2008 Coll. Σχετικά με την προώθηση της περιφερειακής ανάπτυξης που δημιουργεί ένα περιβάλλον και προϋποθέσεις αποτελεσματικότερης ρύθμισης και εφαρμογής της περιφερειακής πολιτικής και επιτρέπει στις αυτοδιοικούμενες περιφέρειες και κοινότητες να χρησιμοποιήσουν τις ικανότητές τους υπέρ της ανάπτυξης τους σε μεγαλύτερο βαθμό από την ισχύουσα νομοθεσία. Η πράξη αυτή καθόρισε την Εθνική Στρατηγική Περιφερειακής Ανάπτυξης της Σλοβακίας ως βασικό έγγραφο για την προώθηση της περιφερειακής ανάπτυξης σε εθνικό επίπεδο.

(OECD:2019). Παράλληλα και η Στρατηγική «Το όραμα και η Στρατηγική Ανάπτυξης της Δημοκρατίας της Σλοβακίας» “ Vision and Development Strategy of Slovak Republic” που θα κατευθύνει την αναπτυξιακή πολιτική έως το 2030 και θα επιτρέψει τον συντονισμό και την εφαρμογή των σχετικών εθνικών στρατηγικών σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο - περιφερειακά επίπεδα βρίσκεται επί του παρόντος υπό κατάρτιση (OECD 2019).

Η Στρατηγική Χωροταξικής Ανάπτυξης της Δημοκρατίας της Σλοβενίας (Spatial Development Strategy of Slovenia SDSS), που εγκρίθηκε το 2004 από το Εθνικό Κοινοβούλιο, είναι το θεμελιώδες έγγραφο για την καθοδήγηση της εθνικής χωροταξικής ανάπτυξης της Σλοβενίας και η βάση για το σχεδιασμό της ΟΧΑ για την περίοδο 2014-2020. Περιλαμβάνει τρία αλληλένδετα χωρικά συστήματα: το αστικό σύστημα, τις υποδομές και το φυσικό τοπίο. Η αστική ανάπτυξη, δεδομένου ότι η χώρα δεν έχει καταρτίσει μέχρι σήμερα Εθνική Αστική Πολιτική, εντάσσεται στη Στρατηγική Χωροταξικής Ανάπτυξης της Σλοβενίας (SDSS), η οποία βασίζεται σε ένα πολυκεντρικό αστικό σύστημα που αποτελείται από (αστικά) κέντρα εθνικής και περιφερειακής σημασίας. Παράλληλα η αστική ανάπτυξη εξετάζεται επίσης στο Νόμο του 2007 για τον χωροταξικό σχεδιασμό / Spatial Planning Act (ZP Nactr)³⁴⁶ ο οποίος ορίζει τις αρχές για τη διευθέτηση του αστικού οικισμού.

Πιο πρόσφατα και ενόψει της νέας προγραμματικής περιόδου 2021-2027, η κυβέρνηση της Δημοκρατίας της Σλοβενίας το Δεκέμβριο του 2017 ενέκρινε την Αναπτυξιακή Στρατηγική (Slovenian Development Strategy 2030)³⁴⁷, που συνιστά το νέο αναπτυξιακό πλαίσιο. Μια σημαντική συμβολή στη Στρατηγική Ανάπτυξης της Σλοβενίας το 2030 ήταν το όραμα της Σλοβενίας το 2050 (Vision of Slovenia 2050)³⁴⁸. Το όραμα της Σλοβενίας το 2050 αναπτύχθηκε μέσω μιας στρατηγικής διαδικασίας προβολής που σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε σε συνεργασία με τον ΟΟΣΑ (OECD, 2019), το οποίο θα αποτελέσει την κύρια κατευθυντήρια αρχή για την ανάπτυξη πολιτικών και για το σχεδιασμό και την υλοποίηση σχεδίων.

Πλαίσιο του σχεδιασμού της ΟΧΑ στην Ισπανία και συγκεκριμένα των ΟΧΕ αποτέλεσε η Στρατηγική της ΕΕ για τον Ατλαντικό (Estrategia Atlántica), που στόχο έχει οι χώρες της ΕΕ που συνορεύουν με τον Ατλαντικό, οι περιφέρειες και η Επιτροπή να συμβάλλουν στην αειφόρο ανάπτυξη των παράκτιων περιοχών και να προχωρήσουν προς

³⁴⁶ Slovenia Ministry of the Environment, Spatial Planning and Energy: Official Gazette of RS, no. 33/2007, Validity: since 28/04/2007

³⁴⁷ http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/2017/srs2030/en/Slovenia_2030.pdf

³⁴⁸ https://slovenija2050.si/wp-content/uploads/2017/01/slo2050-vizija-04_ang.pdf

την "γαλάζια οικονομία", η Στρατηγική διαχείρισης των παράκτιων ζωνών και του περιβάλλοντος του MarMenor (Estrategia de Gestión Integrada de Zonas Costeras del Mar Menor y su Entorno)³⁴⁹, και την Στρατηγική της βιομηχανικής ανάπτυξης της περιοχής Extremaduran (Estrategia Industrial de Extremadura). Μέσω της τελευταίας προωθείται η δημιουργία βιομηχανικών πόλων με στόχο την ενίσχυση ενός ευνοϊκού επιχειρηματικού κλίματος, που θα συμβάλλει στην ανάπτυξη και την απασχόληση της περιοχής.

Όσον αφορά τον σχεδιασμό της ΒΑΑ η Ισπανία στη βάση της Ευρωπαϊκής Θεματικής Στρατηγικής για το αστικό περιβάλλον (Estrategia Temática para el Medio Ambiente Urbano (ETEMAU, 2006) και την Ισπανική Στρατηγική για την Αειφόρο Ανάπτυξη (Estrategia Española de Desarrollo Sostenible (EEDS): 2007), θεσμοθέτησε το 2011 την Spanish Strategy on Local Urban. Sustainability (Estrategia Española de Sostenibilidad Urbana y Local or EESUL)³⁵⁰ η οποία παρέχει γενικές κατευθυντήριες γραμμές και επικεντρώνεται: στην προώθηση της αστικής και εδαφικής ανάπτυξης, στα εργαλεία αστικού σχεδιασμού, στην προσβασιμότητα, στην κινητικότητα και τις μεταφορές, στην αστική διακυβέρνηση, την στέγαση και την κλιματική αλλαγή (Ministerio de Fomento (OECD, 2017 2019). Σε συνέχεια της New Urban Agenda of United Nations (October 2016) και της Urban Agenda της ΕΕ η Ισπανία έχει ξεκινήσει να αναπτύσσει τη δική της Εθνική Αστική Ατζέντα και αναμένεται να ολοκληρωθεί εντός του 2019.

Η Σουηδία δεν περιγράφει στο κείμενο της ΣΕΣ για την περίοδο 2014-2020 ποια είναι τα επιμέρους έγγραφα στρατηγικού και χωροταξικού που λαμβάνει υπόψη της κατά την περιγραφή των παρεμβάσεων στο πλαίσιο της ΟΧΑ, πλην της επισήμανσης ότι ειδικά για τις παρεμβάσεις της ΒΑΑ ο προσδιορισμός των περιοχών οι οποίες θα επωφεληθούν από τις παρεμβάσεις ΒΑΑ, βασίζεται στις προτεραιότητες των Περιφερειακών Προγραμμάτων στις λειτουργικές αστικές περιοχές και ειδικότερα τις Περιφέρειες Λειτουργικής Ανάλυσης (FA). Καθώς για την χώρα κατά την περίοδο κατάρτισης της ΣΕΣ δεν υφίσταται Εθνική Αστική Πολιτική, στο πλαίσιο της ενίσχυσης της συνεργασίας, του συντονισμού, της ανάπτυξης της γνώσης, της διάδοσης των γνώσεων και της ανταλλαγής εμπειριών, τόσο κατά τη φάση του σχεδιασμού αλλά και της υλοποίησης των ΣΒΑΑ, υφίσταται μια κοινή πλατφόρμα για θέματα ΒΑΑ, η οποία επιπλέον θα παρέχει υποστήριξη για τη διεκπεραίωση των εργασιών των ΠΕΠ σε θέματα ΒΑΑ.

³⁴⁹<http://sitmurcia.carm.es/documents/13454/4801272/ESTRATEGIA+GIZC+SSEMM.pdf>

³⁵⁰<https://www.fomento.gob.es/NR/rdonlyres/1668CD1E-0B11-4C9E-84E2-E664DD3464C1/111503/EESULWEB2011.pdf>

Σύμφωνα με τον OECD, 2019 τον Απρίλιο του 2018, η Σουηδική κυβέρνηση παρουσίασε μια νέα στρατηγική για την «BAA - Βιώσιμες Πόλεις» (Sustainable Urban Development – Liveable Cities), η οποία επικεντρώνεται κυρίως στην περιβαλλοντικά αειφόρο ανάπτυξη και θα αποτελέσει μέρος της εθνικής εφαρμογής της νέας αστικής ατζέντας των Ηνωμένων Εθνών 2030. Παράλληλα υφίσταται η ‘Εθνική Στρατηγική για τη Βιώσιμη Περιφερειακή Ανάπτυξη και Ελκυστικότητα 2015-20’³⁵¹ (National Strategy for Sustainable Regional Growth and Attractiveness 2015–2020) που επικεντρώνεται σε ένα ευρύ φάσμα θεμάτων που κυμαίνονται από την καινοτομία και την απασχόληση, τις δημόσιες υπηρεσίες και τις μεταφορές.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο όπως αναφέρθηκε στην ενότητα 4.1 κάθε διοίκηση υιοθετεί διαφορετική προσέγγιση όσον αφορά την αξιοποίηση των πόρων των ΕΔΕΤ και ειδικότερα την αξιοποίηση των εργαλείων της Ολοκληρωμένης προσέγγισης της Χωρικής Ανάπτυξης της χώρας. Συνεπώς κάθε μια από αυτές κατά τον σχεδιασμό των παρεμβάσεων στο πλαίσιο της ΟΧΑ της περιόδου 2014-2020 ακολούθησε ή έλαβε τις ιδιαίτερες πρακτικές και στρατηγικά κείμενα. Έτσι στην Αγγλία βάση για τον αντίστοιχο σχεδιασμό αποτέλεσαν τόσο Το Σχέδιο Ανάπτυξης της Κυβέρνησης (The Government’s ‘Plan for Growth’ (HMG 2011) και η δέσμευση για την «Τοπική Ανάπτυξη: Αξιοποίηση του δυναμικού κάθε τόπου» (Local Growth: Realising Every Places Potential, HMG 2010) επιδιώκουν να στηρίξουν τις επενδύσεις σε τόπους και ανθρώπους για να αντιμετωπίσουν τα εμπόδια στην ανάπτυξη και να διασφαλίσουν ότι οι χωρικές προκλήσεις της ανάκαμψης πρόσβαση σε όλες τις περιοχές και ομάδες. Περαιτέρω, η Αγγλία ήδη από το 2011 δίνει ιδιαίτερη έμφαση σε λειτουργικούς οικονομικούς τομείς δρομολογώντας τις Τοπικές Εταιρικές Συμπράξεις (Local Enterprise Partnerships -LEP), συμπράξεις μεταξύ των τοπικών αρχών και των επιχειρήσεων αρχών που δημιουργήθηκαν μετά την κατάργηση των Οργανισμών Περιφερειακής Ανάπτυξης το 2010, αποφασίζουν για τις τοπικές προτεραιότητες για επενδύσεις σε οδούς, υποδομές, κτίρια και εγκαταστάσεις και ζητούν χρηματοδότηση από το Ταμείο τοπικής ανάπτυξης της κυβέρνησης.

Δεδομένου ότι το Ηνωμένο Βασίλειο δεν διαθέτει ρητή εθνική αστική πολιτική, στο πλαίσιο του αποκεντρωτικού της συστήματος, οι αγγλικές πόλεις και για ορισμένες πόλεις στις αποκεντρωμένες διοικήσεις ενισχύονται μέσω των City Deals-συμφωνίες μεταξύ της

³⁵¹<https://www.government.se/information-material/2016/04/swedens-national-strategy-for-sustainable-regional-growth-and-attractiveness-20152020---short-version/>

κυβέρνησης και μιας πόλης- και διαδραματίζουν πρωταγωνιστικό ρόλο στους τομείς LEP για την ανάπτυξη Στρατηγικών με χρηματοδότηση των ΕΔΕΤ (OECD, 2019). Ο Νόμος Cities and Local Government Devolution Act του 2016 παρέχει ένα σαφέστερο νομοθετικό πλαίσιο για τις City Deals. Στη Βόρειο Ιρλανδία η προσέγγιση της αστικής ανάπτυξης θα ευθυγραμμιστεί με το Πλαίσιο Πολιτικής Αναζωογόνησης και Κοινοτικής Ανάπτυξης της Εκτελεστικής Επιτροπής (Executive's Urban Regeneration and Community Development Policy Framework)³⁵², το οποίο δημοσιεύτηκε το 2013 από το Τμήμα Κοινωνικής Ανάπτυξης και το οποίο αναγνωρίζει την σημασία των Μπέλφαστ και Derry /Londonderry ως βασικών κινητήριων δυνάμεων της περιφερειακής ανάπτυξης της περιοχής και θα πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο των θεματικών στόχων που έχουν επιλεγεί για υποστήριξη στο προγράμματα του Κοινού Στρατηγικού Πλαισίου ΚΣΠ.

Από την συγκριτική ανάλυση των παραπάνω δεδομένων και όπως αυτά παρουσιάζονται συγκεντρωτικά στον πίνακα 21. Διαπιστώνεται ότι κάποια κ-μ εμφανίζουν μεγαλύτερο βαθμό ωριμότητας σε σχέση με τα υπόλοιπα σε επίπεδο πολεοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού ή σχεδιασμού και προγραμματισμού χωρικής ανάπτυξης και οι έννοιες της Ολοκληρωμένης προσέγγισης στο σχεδιασμό όσον αφορά την BAA είναι ήδη γνωστές. Μάλιστα σε πολλές περιπτώσεις αποτέλεσαν και το κριτήριο για την επιλογή των περιοχών παρέμβασης για τη BAA. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην αστική διάσταση της πολιτικής συνοχής, και στο σημαντικό ρόλο που δύναται να διαδραματίσουν οι πόλεις στην αναπτυξιακή διαδικασία σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο. Το στοιχείο αυτό αποτυπώνεται στην θεσμοθέτηση σε αρκετά κ-μ Εθνικής Αστικής Πολιτικής, στην κατάρτιση αντίστοιχων πλαισίων που παρέχουν τις κατευθυντήριες γραμμές για την επίτευξη της BAA, αλλά και στις επιμέρους προσπάθειες αρκετών κ-μ να καταρτίσουν την Εθνική τους Αστική Πολιτική που θα λειτουργήσει ως πλαίσιο αναφορά για τον σχεδιασμό ολοκληρωμένων Στρατηγικών BAA και ανάλογων παρεμβάσεων.

Πολλά κ-μ της ΕΕ, μετά την κατάρτιση και έγκριση των ΣΕΣ για την τρέχουσα προγραμματική περίοδο 2014-2020, έχουν προχωρήσει ήδη είτε στην δημιουργία είτε στην επικαιροποίηση στρατηγικών οι οποίες λαμβάνουν υπόψη τους τα νέα δεδομένα στο χωρικό και αναπτυξιακό τους σχεδιασμό, όπως για παράδειγμα τις κατευθύνσεις της URBAN Agenda της ΕΕ, αλλά και της Στόχων της BAA ΓΙΑ ΤΟ 2030.

³⁵² <https://www.communities-ni.gov.uk/topics/urban-regeneration>

Πίνακας 21: Στρατηγικά Έγγραφα χωροταξικού και αναπτυξιακού σχεδιασμού ανά κ-μ της ΕΕ

Κ-Μ της ΕΕ	ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ	ΕΘΝΙΚΗ ΑΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΓΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΣΕΣ
Αυστρία	➤ Σχέδιο Χωρικής Ανάπτυξης της Αυστρίας (ÖREK 2011)	➤ ΟΧΙ	
Βέλγιο	➤ Στρατηγικό Σχέδιο SALK (Strategisch Actie plan voor Λίμπουργκ in het Kwadraat) ➤ Σχέδιο Δράσης Κεμπέν (DYNAK) ➤ Το στρατηγικό Σχέδιο West Deal για την επαρχία της Φλάνδρας ➤ Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης (Regional Development Plan) για την Περιφέρεια της Πρωτεύουσας των Βρυξελλών (Le Plan Régional de Développement PRD)	➤ Ομοσπονδιακή Πολιτική των Μεγάλων Πόλεων (Grootstedenbeleid/Politique des Grandes Villes), ➤ Σύσταση υπηρεσίας αστικής πολιτικής Big City Policy Service (Service Politique des Grandes Villes)	➤ Focus 2030 ➤ Vision 2050 ➤ Second Walloon Sustainable Development Strategy (SWDD)
Βουλγαρία	➤ Εθνική Στρατηγική Περιφερειακής Ανάπτυξης 2012-2022 (National Regional Development Strategy 2012-2022/NRDS) ➤ Εθνικό Σχέδιο για την Χωρική Ανάπτυξη για την περίοδο 2013-2025 (National Concept for Spatial Development for the period 2013-2025 NCSD)	➤ ΟΧΙ ➤ Καταρτίζονται ολοκληρωμένα σχέδια αποκατάστασης και ανάπτυξης των πόλεων– (Integrated Plan for Urban Regeneration and Development IPURD)	
Κροατία	➤ Νόμο για την Περιφερειακή Ανάπτυξη (Law on Regional Development) ➤ Physical Planning Act, 2013 ➤ Physical Planning Strategy of the Republic of Croatia (1997, τροποποίηση 2013) ➤ Physical Planning Programme of the Republic of Croatia (1999, τροποποίηση)	➤ ΟΧΙ	➤ Strategy of Regional Development of Republic of Croatia ➤ County Development Strategies ➤ Development Strategies of urban areas ➤ National Development Strategy 2030 (NDS 2030)

	2013)		
Κύπρος	➤ Νόμο περί Πολεοδομίας και Χωροταξίας του 1972 (Ν. 90/1972) ➤ Σχέδια Ανάπτυξης (Τοπικά Σχέδια, Σχέδια Περιοχής)	➤ ΟΧΙ	
Τσέχικη Δημοκρατία	➤ National Document Territorial Dimension ➤ Στρατηγικής περιφερειακής ανάπτυξης της Τσεχικής Δημοκρατίας 2014-2020 (Strategy for Regional Development of the Czech Republic 2014–2020 SRD), ➤ Spatial Development Policy of the Czech Republic was authorized in 2008.	➤ Αρχές Αστικής Πολιτικής (Principles on Urban Policy) (Zásady urbánní politiky) (2010)	➤ Στρατηγική Περιφερειακής Ανάπτυξης της Τσεχικής Δημοκρατίας μετά το 2020 (Regional Development Strategy of the Czech Republic after 2020) ➤ Στρατηγικό Πλαίσιο της Τσεχίας 2030 Strategic Framework Czech Republic 2030 ➤ Spatial Development Policy of the Czech Republic ➤ National Concept of Cohesion Policy Implementation in the Czech Republic.
Δανία	➤ Νόμου περί Χωροταξίας της Δανίας (Planning Act)/1992 ➤ Στρατηγικών Agenda 21 (Local Agenda 21),	➤ ΟΧΙ	➤ Νόμος “ Danish Act on Urban Renewal and Urban Development” (2015)
Εσθονία	➤ Στρατηγική περιφερειακής ανάπτυξης της Εσθονίας για την περίοδο 2014-2020(Estonian Regional Development Strategy /Eesti Regional Arengu strateegia), ➤ Εθνικό Χωροταξικό Σχέδιο "Εσθονία 2030+ (National Spatial Plan., Estonia 2030+) (2012) ➤ Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων «Εσθονία 2020» ('Estonia 2020' National Reform Programme ➤ Sustainable Estonia (2005);	➤ ΟΧΙ	

	➤ The Estonia 2020 (national competitiveness strategy);		
Φιλανδία	➤ Act on Regional Development/2002	➤ OXI ➤ Επιτροπή Αστικής Πολιτικής (2007) ➤ Συμφωνίες Αστικής Ανάπτυξης (Growth Agreement With City Regions) ➤ Πρόγραμμα Καινοτόμων Πόλεων (Innovative Cities Programme (INKA) (2014-2017)	➤ Στρατηγικό Πρόγραμμα της Κυβέρνησης (Strategic Programme of the Government (2015) ➤ Το 2018 καταρτίστηκαν τρία κυβερνητικά στρατηγικά αστικά προγράμματα, συμβάλλοντας σε μια πολύπλευρη αστική πολιτική: ➤ Το πρόγραμμα Περιφερειακών Πόλεων (Regional Cities Programme) ➤ Το πρόγραμμα Αστικής Πολιτικής (Urban Policy Programme) και ➤ Το πλάνο δράσης για την BAA (Action Plan for Sustainable Urban Development).
Γαλλία	➤ Ο νόμος της Γαλλίας MPTAM (loi Maptam ή loi de modernisation de l'action publique territoriale et d'affirmation des métropoles) (2014) ➤ Νομοσχέδια «Κινητοποίηση των περιφερειών για την ανάπτυξη, την απασχόληση και την προώθηση της εδαφικής ισότητας» («la mobilisation des régions sur la croissance et l'emploi et la promotion de l'égalité des territoires») ➤ «Ανάπτυξη της εδαφικής αλληλεγγύης και της δημοκρατίας σε τοπικό επίπεδο» («développement des solidarités territoriales et de la démocratie locale»). ➤ Εθνική στρατηγική για τη θάλασσα και	➤ Εθνική Αστικής της Πολιτική (Politique de la Ville) ➤ «Σχέδιο της Αειφόρου Πόλης» του 2008 («Plan Ville Durable») ➤ Συμβόλαια Πόλης (Les contrats de ville)	➤ (National Agency for Territorial Cohesion.2019). ➤ State-Metropolises Pact ➤ Εθνική Διάσκεψη των Εδαφών (National Conference of the Territories),

	την ακτογραμμή (Stratégie nationale pour la mer et le littoral)		
Γερμανία	➤ Το πρόγραμμα "Active Stadt- und Ortsteilzentren" και το πρόγραμμα "Soziale Stadt"	➤ National Urban. Development Policy – a Joint Initiative of the federal state and local governments (2012) ➤ Memorandum "Towards a National Urban Development Policy in Germany" ➤ Δημιουργία του Εθνικού Συμβουλίου Αστικής Ανάπτυξης (National Urban Development Board)	
Ελλάδα	➤ Εθνικού Χωροταξικού Σχεδιασμού (ΓΠΣ, ΓΠΧΣΑΑ, ΠΠΧΣΑΑ) ➤ Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια ➤ Ρυθμιστικά Σχέδια ➤ Σχέδια Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης (ΣΟΑΠ), Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης	➤ ΟΧΙ	➤ Νόμος 4447/2016 «Χωρικός σχεδιασμός - Βιώσιμη ανάπτυξη και άλλες διατάξεις»
Ουγγαρία	➤ National Development 2030- National Development and Territorial Development Concept/ 2014 ➤ Το Σχέδιο Εθνικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης (OFTK)(2014)/"Εθνική Ανάπτυξη 2030" χρησιμεύει ως εννοιολογική βάση για την εδαφική ανάπτυξη.	➤ Προετοιμάζεται η Εθνική Αστική Πολιτική	
Ιρλανδία	➤ Εθνικής Χωρικής Στρατηγικής 2002-2020 (National Spatial Strategy 2002-2020)	➤ ΟΧΙ	➤ Project Ireland 2040 που αποτελείται από το: ➤ Εθνικό Πλαίσιο Χωροταξίας

			(National Planning Framework (NPF) (2018) ➤ Εθνικό Αναπτυξιακό Σχέδιο (National Development Plan NDP) (2018)
Ιταλία	➤ Νόμος με αριθ. 134 της 7ης Αυγούστου 2012, ➤ Law n.56 of 7 April 2014, on Metropolitan Cities, Provinces, Municipal Unions and Municipal Mergers ➤ “Εθνική Στρατηγική για τις Εσωτερικές Περιοχές της Χώρας” (Strategia Nazionale per le Aree Interne del Paese” – parte integrante del Piano Nazionale di Riforma)	➤ Συστάθηκε διυπουργική επιτροπή αστικής πολιτικής	
Λετονία	➤ Στρατηγική αειφόρου ανάπτυξης της Λετονίας μέχρι το 2030 (Sustainable Development Strategy of Latvia until 2030 or —Latvija2030 ➤ Εθνικό Σχέδιο Ανάπτυξης της Λετονίας 2014-2020 (Latvian National Development Plan 2014 – 2020) (2012) ➤ Κατευθυντήριες γραμμές περιφερειακής πολιτικής μέχρι το 2019 (Regional Policy Guidelines until 2019) (2012)	➤ OXI	
Λιθουανία	➤ Law on Regional Development ➤ Νόμος περί χωροταξικού σχεδιασμού της Δημοκρατίας της Λιθουανίας (Law on Territorial Planning of the Republic of Lithuania	➤ OXI	➤ National Landscape Management Plan 2015 ➤ Comprehensive Plan of the Territory of the Republic of Lithuania CPTRL (2019) ➤ Εθνική στρατηγική για την προστασία του περιβάλλοντος National (Environmental Protection

			Strategy ➤ Λευκή Βίβλος για την περιφερειακή πολιτική της Λιθουανίας (White Paper on Lithuanian Regional Policy /2017) ➤ Lithuania's Progress Strategy "Lithuania 2030"
Λουξεμβούργο	➤ Εθνικό Σχέδιο Χωροταξικής Ανάπτυξης του 2003 (la politique d'aménagement du territoire) ➤ (Master Programme for Spatial Planning PDAT) , (Programme Directeur d'Aménagement du Territoire) ➤ Στρατηγική "Ολοκληρωμένη πολιτική μεταφορών και περιφερειακής ανάπτυξης για το Λουξεμβούργο".(Integratives Verkehrs- und Landesentwicklungskonzept für Luxemburg (IVL) του 2004 ➤ Στρατηγική για τη Βιώσιμη κινητικότητα (Stratégie globale pour une mobilité durable-MODU) (2012)	➤ OXI ➤ Στρατηγικό έγγραφο για μια αστική πολιτική στο Λουξεμβούργο (Document stratégique pour une politique urbaine au Luxembourg) /2013 ➤ Εθνική πλατφόρμα αστικής πολιτικής και σχεδιασμού (National platform for urban policy and planning (CIPU)	➤ (Master Programme for Spatial Planning PDAT) , (Programme Directeur d'Aménagement du Territoire) τροποποίηση το 2018 ➤ Στρατηγικό έγγραφο για μια αστική πολιτική στο Λουξεμβούργο (Document stratégique pour une politique urbaine au Luxembourg)
Μάλτα	➤ Structure Plan for the Maltese Islands (1990)	➤ Το Στρατηγικό σχέδιο για το περιβάλλον και την ανάπτυξη (Strategic Plan for the Environment and Development SPED) διαθέτει και ειδικό τμήμα για τις αστικές περιοχές (τμήμα 10.2 του Σχεδίου)	➤ Νόμος περί αναπτυξιακού προγραμματισμού του 2016 (ACT αρ. VII του 2016) Development Planning Act ➤ Στρατηγικό Σχέδιο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (Strategic Plan for the Environment and Development, SPED) (2015)
Ολλανδία	➤ "Spatial Planning Act" το 2008, ➤ Εθνική Στρατηγική Πολιτικής Υποδομών και χωρικού σχεδιασμού "National Policy Strategy for Infrastructure and Spatial	➤ OXI ➤ Αστική Ατζέντα της Χώρας (Dutch Urban Agenda/Agenda Stad)/2015	➤ "Νόμος για το Περιβάλλον και τον Σχεδιασμό "Environmental Planning Act, που εγκρίθηκε από το Κοινοβούλιο της χώρας το 2016

	Planning” ³⁵³ του 2012		ξεκινά την εφαρμογή του το 2019.
Πολωνία	➤ Long-Term National Development Strategy - LTNDS (Poland 2030 – Third Wave of Modernity) ➤ National Development Strategy 2020 – Active Society, Competitive Economy, Efficient State (NDS 2020),/2012 και τις 9 επιμέρους Στρατηγικές κάτω από την ομπρέλα του μεταξύ των οποίων και η: ➤ Εθνική Στρατηγική Για την Περιφερειακή Ανάπτυξη 2010-20: Περιφέρειες, Πόλεις, Αγροτικές Περιοχές (National Strategy of Regional Development 2010-20: Regions, Cities, Rural. Areas – NSRD) ➤ National Spatial Development Concept 2030 NSDC 2030 ➤ Λευκή Βίβλο για τις μητροπολιτικές περιοχές, (WhitePaperonMetropolitanAreas/2013	➤ Εθνική Αστική Πολιτική 2023 (National Urban Policy) (2015)	
Πορτογαλία	➤ Εθνικό Πρόγραμμα Πολιτικής Χωροταξικού Σχεδιασμού (Programa Nacional da Política de Ordenamento do Território (PNPOT) σύμφωνα με το Νόμο 58/2007 της 4ης Σεπτεμβρίου ➤ Νόμο περί Αστικής Αποκατάστασης - Νομοθετικό Διάταγμα 307/2009 με το οποίο ορίζονται οι περιοχές αστικής αποκατάστασης (ARU) (Áreas de Reabilitação Urbana) ➤ Στρατηγική για τις Αειφόρες πόλεις 2020	➤ Στρατηγική για τις Αειφόρες πόλεις 2020 (Cidades Sustentáveis 2020)	➤ National Strategy for 2030 (at national and regional levels) and a National Investment Programme to 2030 (focused on major infrastructure investments). ➤ National Territorial Cohesion Programme /2016

³⁵³ <https://www.government.nl/documents/publications/2013/07/24/summary-national-policy-strategy-for-infrastructure-and-spatial-planning>

	(Cidades Sustentáveis 2020)		
Ρουμανία	➤ Ολοκληρωμένη στρατηγική στη βάση της εμπειρογνομosύνης της Παγκόσμιας Τράπεζας Danube Delta Integrated Sustainable Development Strategy ➤ Εθνική Στρατηγική Χωρικής Ανάπτυξης (National Spatial Development Strategy), ➤ Εθνική Στρατηγική για την Περιφερειακή Ανάπτυξη (National Strategy for Regional Development) ➤ Μελέτη της Παγκόσμιας Τράπεζας “Competitive cities. Reshaping the economic geography in Romania (2013)	➤ OXI	
Σλοβακία	➤ Πλαίσιο Χωροταξικής Ανάπτυξης της Σλοβακίας (Concept of the Territorial Development of Slovakia, - CTDS/2001/2011) ➤ Εθνική Στρατηγική για την Περιφερειακή Ανάπτυξη της Σλοβακίας (National Regional Development Strategy of SR)	➤ Νομοθετικό πλαίσιο για την αστική ανάπτυξη ορίζεται από τον νόμο αριθ. 539/2008 Coll	➤ η Στρατηγική «Το όραμα και η Στρατηγική Ανάπτυξης της Δημοκρατίας της Σλοβακίας» “Vision and Development Strategy of Slovak Republic
Σλοβενία	➤ Στρατηγική Χωροταξικής Ανάπτυξης της Δημοκρατίας της Σλοβενίας ((Spatial Development Strategy of Slovenia SDSS/2004)	➤ Spatial Planning Act (ZP Nacrt)	➤ Αναπτυξιακή Στρατηγική (Slovenian Development Strategy 2030) ➤ Vision of Slovenia 2050
Ισπανία	➤ Στρατηγική της ΕΕ για τον Ατλαντικό (Estrategia Atlántica) ➤ Στρατηγική διαχείρισης των παράκτιων ζωνών και του περιβάλλοντος του MarMenor (Estrategia de Gestión Integrada de Zonas Costeras del Mar Menor y su Entorno) ➤ Στρατηγική της βιομηχανικής ανάπτυξης της	➤ Estrategia Temática para el Medio Ambiente Urbano (ETEMAU, 2006 ➤ Ισπανική Στρατηγική για την Αειφόρο Ανάπτυξη (Estrategia Española de Desarrollo Sostenible (EEDS): 2007 ➤ Spanish Strategy on Local Urban.	

	περιοχής Extremaduran (Estrategia Industrial de Extremadura) ➤	Sustainability (Estrategia Española de Sostenibilidad Urbana y Local or EESUL) ➤ Έχει ξεκινήσει να αναπτύσσει τη δική της Εθνική Αστική Ατζέντα και αναμένεται να ολοκληρωθεί εντός του 2019.	
Σουηδία	➤ Η Εθνική Στρατηγική για τη Βιώσιμη Περιφερειακή Ανάπτυξη και Ελκυστικότητα 2015-20 (National Strategy for Sustainable Regional Growth and Attractiveness 2015–2020)	➤ OXI ➤ Κοινή πλατφόρμα για θέματα BAA	➤ Νέα στρατηγική για την «BAA - Βιώσιμες Πόλεις», (Sustainable Urban Development – Liveable Cities)/ 2018
Ηνωμένο Βασίλειο	➤ Αγγλία: Σχέδιο Ανάπτυξης της Κυβέρνησης (The Government's 'Plan for Growth' HMG 2011) ➤ «Τοπική Ανάπτυξη: Αξιοποίηση του δυναμικού κάθε τόπου» (Local Growth: Realising Every Places Potential, HMG 2010) ➤ Ιρλανδία: Πλαίσιο Πολιτικής Αναζωογόνησης και Κοινοτικής Ανάπτυξης της Εκτελεστικής Επιτροπής Executive's Urban Regeneration and Community Development Policy Framework)	➤ OXI ➤ CITY DEALS	➤ Ο Νόμος Cities and Local Government Devolution Act του 2016 παρέχει ένα σαφέστερο νομοθετικό πλαίσιο για τις City Deals.

Πηγή: Δεδομένα των ΕΣ ΤΩΝ 28 κ-μ., OECD 2017, 2019 OECD/UN-HABITAT, 2018- Ίδια Επεξεργασία

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Η ΕΛΑΦΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΣΤΗΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ****5.1 Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΧΩΡΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ
ΕΤΑΙΡΙΚΟΥ ΣΥΜΦΩΝΟΥ ΓΙΑ ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ - ΕΣΠΑ 2014-2020**

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε στις 23 Μαΐου την Σύμβαση Εταιρικής Σχέσης με την Ελλάδα η οποία καθορίζει τη στρατηγική για τη βέλτιστη χρήση των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών Ταμείων και του ταμείου επενδύσεων για την περίοδο 2014-2020. Ειδικότερα, σύμφωνα με το ΣΕΣ ο αναπτυξιακός σχεδιασμός για την χώρα του 2020 αποβλέπει «στην αναγέννηση της ελληνικής οικονομίας με ανάταξη και αναβάθμιση του παραγωγικού και κοινωνικού ιστού της χώρας και τη δημιουργία και διατήρηση βιώσιμων θέσεων απασχόλησης, έχοντας ως αιχμή την εξωστρεφή, καινοτόμο και ανταγωνιστική επιχειρηματικότητα και γνώμονα την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης» (ΡΑ Greece, 2014:52). Στο κείμενο της Συμφωνίας Εταιρικής σχέσης αποτυπώνεται το νέο οικονομικό μοντέλο που υιοθετεί η χώρα, με βάση την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία ως ένα παράγοντα που θα συμβάλλει στις προσπάθειες της χώρα στην έξοδο από την κρίση και δίνοντας έμφαση στη δυναμική των παραγωγικών τομέων της ελληνικής οικονομίας, που είναι οι κύριοι πυλώνες της ανάπτυξης της χώρας - τουρισμός, η ενέργεια και το αγρο-διατροφικό σύστημα, ο τομέας των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών αλλά και ο τομέας Μεταφορών/Logistics (ό.π.).

Βέβαια η δημιουργία του αναγκαίου νέου αναπτυξιακού υποδείγματος για την ανάταξη του παραγωγικού και κοινωνικού ιστού της χώρας με αξιοποίηση των πόρων των ΕΔΕΤ, πρέπει να εδράζεται στην αναγνώριση και στην αντιμετώπιση των χωρικά διαφοροποιημένων προκλήσεων και δεν μπορεί να υπάγεται σε ενιαία (one size-fits all) προσέγγιση (ΡΑ Greece, 2014: 36) Όπως διατυπώνεται στη ΣΕΣ στο πλαίσιο της Πολιτικής Συνοχής και με οδηγό το όραμα για την Ελλάδα του 2020 «*η Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη καλείται να συμπληρώσει και να μεγιστοποιήσει τα οφέλη από την άσκηση των τομεακών πολιτικών και των προγραμμάτων περιφερειακής ανάπτυξης*» (ό.π.: 162), ώστε συγκροτημένα αυτή τη φορά να επιλεγούν εκείνες οι στρατηγικές που είναι κατάλληλες ανά

χωρική ενότητα-ανάλογα με τις ιδιαίτερες προκλήσεις που αντιμετωπίζει- και θα εξασφαλίζουν τη μεγαλύτερη δυνατή αποδοτικότητα των πόρων.

Η ανάλυση των περιφερειακών ανισοτήτων, των αναπτυξιακών αναγκών της χώρας αναδεικνύει ως κύρια χαρακτηριστικά των χωρικών ανισοτήτων της σήμερα τη διατηρούμενη μονοκεντρικότητα στην Αττική (και σε περιορισμένη κλίμακα στη Θεσσαλονίκη), την αστική διάχυση, την εκτεταμένη αποβιομηχάνιση και υποκατάσταση των παραγωγικών τομέων από τις κατασκευές και τον τουρισμό, που οδηγούν σε αποδιάρθρωση των τοπικών και περιφερειακών παραγωγικών συστημάτων, τις ενδο-περιφερειακές ανισότητες που οδηγούν σε έξαρση προβλημάτων και στενώσεων σε επίπεδο Περιφερειακών Ενοτήτων, Δήμων & Δημοτικών Διαμερισμάτων και την επιμονή παραδοσιακών ανισοτήτων που σχετίζονται με τα γεωγραφικά χαρακτηριστικά (νησιωτικές, ορεινές, απομακρυσμένες και αραιοκατοικημένες περιοχές) αλλά προσλαμβάνουν νέα χαρακτηριστικά εκεί όπου οι χωρικές ανισότητες συνδυάζονται με ειδικές προκλήσεις σε ειδικές ομάδες πληθυσμού (PA Greece, 2014: 38)

Στο πλαίσιο των όσων αναφέρθηκαν παραπάνω και αφορούν στην διαπίστωση του σύγχρονου *“περιφερειακού προβλήματος”* και του *“έλληνικού αστικού παράδοξου”*, αλλά και η γεωγραφία της χώρας, η θέση της δηλ στην Ευρώπη αλλά και στον κόσμο, η νέα προσέγγιση για την Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη στο πλαίσιο του Ε.Σ.Π.Α. 2014-2020, ορίζει ως στρατηγικούς στόχους *«την επίτευξη της απασχόλησης, της κοινωνικής συνοχής και της διατήρησης των πόρων, εστιάζοντας στη φέρουσα δυνατότητα και τις ιδιαίτερες ανάγκες των επιμέρους χωρικών ενοτήτων και χρησιμοποιώντας ως κινητήρες της, την ανταγωνιστικότητα και την τοπική επιχειρηματικότητα»* (PA Greece, 2014:163), κάνοντας χρήση των νέων εργαλείων που προβλέπονται στους νέους Κανονισμούς της ΕΕ της προγραμματικής περιόδου 2014-2020 για την προώθηση της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης: την *“Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων”* (ΤΑΠΤΟΚ), την *“Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση”* (ΟΧΕ) και την ΒΑΑ.

Ταυτόχρονα στο κείμενο του ΕΣΠΑ δίνονται οι κατευθυντήριες γραμμές βάση των οποίων θα πρέπει να δομηθεί η ενότητα της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης στα Τομεακά και Περιφερειακά ΕΠ για την περίοδο 2014-2020 δίνοντας έμφαση στην κατάλληλη επιλογή των στρατηγικών τους με βάση τα ιδιαίτερα προβλήματα και προκλήσεις της κάθε περιφέρειας αλλά και στην (συνέργεια και συμπληρωματικότητα των ΕΔΕΤ και άλλων παράλληλων πολιτικών και πηγών χρηματοδότησης), αλλά και στην ενδυνάμωση των

χωρικών συνεργασιών τόσο στο ευρωπαϊκό πλαίσιο –προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας δίνοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στη δικτύωση και στην ανάπτυξη συνεργειών όσο και στην προώθηση των μακρο-περιφερειακών στρατηγικών (PA Greece, 2014:164-165) .

5.2 Η ΕΔΑΦΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΕΠ 2014-2020

Μεταξύ των βασικών προτεραιοτήτων/παραμέτρων του αναπτυξιακού σχεδιασμού της χώρας για την περίοδο 2014-2020 που είχαν τεθεί ήδη από την πρώτη εγκύκλιο σχεδιασμού³⁵⁴ τονίζεται η προώθηση της χωρικής συνοχής, με στόχο την ισόρροπη ανάπτυξη για το σύνολο των περιφερειών της χώρας, με ιδιαίτερη μέριμνα για τις περιοχές με γεωγραφικά μειονεκτήματα και τις αστικές περιοχές δίνοντας «έμφαση στη χωρική προσέγγιση (place-based): στο υπο- περιφερειακό επίπεδο όπου συναντώνται οι ενδοπεριφερειακές ανισότητες, και ιδιαίτερη αντιμετώπιση των περιφερειών με μόνιμα γεωγραφικά μειονεκτήματα (π.χ. τα νησιά) αλλά και οι αστικές περιοχές –ως κινητήρες ανάπτυξης- αξιοποιώντας τα προτεινόμενα εργαλεία ολοκληρωμένων παρεμβάσεων: τα Τοπικά προγράμματα ανάπτυξης με πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (Community-led local development-CLLD) και οι Ολοκληρωμένες Εδαφικές Επενδύσεις (Integrated Local Development Strategies -ITI) (YAAN, 2012:14-15).

Οι βασικές αρχές όπως η βέλτιστη ανάδειξη της εδαφικής ποικιλομορφίας μέσω της ενίσχυσης της περιφερειακής ταυτότητας, η ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας και της βιωσιμότητας όλων των περιφερειών της Ευρώπης και η πολυκεντρική οργάνωση του ευρωπαϊκού χώρου (YAAYMD, 2013:30) , αποτέλεσαν τη βάση για την εξειδίκευση των εθνικών πολιτικών και καθορίζουν τους στρατηγικούς προσανατολισμούς για την εφαρμογή της Χωρικής ανάπτυξης και στη χώρα μας, κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο.

Καθένα λοιπόν από τα ΕΠ –Τομεακό ή Περιφερειακό- καθορίζει το χωρικό πρότυπο αναπτυξιακής στρατηγικής με βάση τις χωρικές ανισότητες και ιδιαιτερότητες που διαπιστώνονται. Ειδικότερα στη 2^η εγκύκλιο σχεδιασμού³⁵⁵ ορίζονται ως βασικές αρχές και κατευθύνσεις που πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά την κατάρτιση των προγραμμάτων η ενδογενής τοπική ανάπτυξη, η αειφόρος αστική ανάπτυξη, η ενισχυμένη ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών, η ισόρροπη σχέση του αστικού με τον περιβάλλοντα αγροτικό χώρο, η

³⁵⁴ 1^η Εγκύκλιος Σχεδιασμού

³⁵⁵ 2^η εγκύκλιος /Μάρτιος 2013 Γενικές Κατευθύνσεις Αναπτυξιακής Στρατηγικής της χώρας

ιδιαίτερη προσοχή στις περιοχές με μόνιμα γεωγραφικά μειονεκτήματα (νησιά, ορεινές περιοχές), και η ενδυνάμωση των συνεργασιών στο ευρωπαϊκό πλαίσιο. Επιπλέον περιοχές όπου θα εφαρμοσθούν δράσεις χωρικής ανάπτυξης ορίζονται οι μητροπολιτικές περιοχές, οι περιοχές αποβιομηχάνισης αλλά και οι περιοχές που περισσότερο δοκιμάζονται από την οικονομική κρίση (ΥΑΑΥΜΔ, 2013: 30-31).

Τέλος, με την 3η εγκύκλιο Σχεδιασμού η περιγραφή της ενότητας της Ολοκληρωμένης προσέγγισης για τη χωρική ανάπτυξη στα ΕΠ ολοκληρώνεται λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο και τους στόχους του ΕΠ αλλά και το περιεχόμενο του ΕΣΠΑ 2014-2020. Στη βάση αυτή καθένα από τα ΕΠ έχει συγκεκριμένη χωρική θεώρηση και προτείνει ολοκληρωμένη προσέγγιση στη χωρική ανάπτυξη με βάση το όραμα, τους στόχους και τα αποτελέσματα που θέτει κάθε Πρόγραμμα (ΥΠΑΑΝ, 2014a).

5.3 Η ΧΩΡΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΩΝ ΤΟΜΕΑΚΩΝ ΕΠ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Η αρχιτεκτονική της Πολιτικής Συνοχής για την Ελλάδα κατά την προγραμματική περίοδο προβλέπει μεταξύ άλλων πέντε Τομεακών ΕΠ που αφορούν ένα ή περισσότερους τομείς και έχουν ως γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής όλη τη χώρα: το ΕΠ Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία, το ΕΠ Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη, το ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση, το ΕΠ Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα και το ΕΠ Τεχνική Βοήθεια, όπως αναλυτικά περιγράφονται σε προηγούμενη ενότητα.

Όσον αφορά την περιγραφή της Ολοκληρωμένης προσέγγισης στην Εδαφική Ανάπτυξη –ενότητα 4 του ΕΠ- διαπιστώνει κανείς ότι ακριβώς επειδή εκπονούνται σε εθνικό επίπεδο δεν έχουν συγκεκριμένη χωρική θεώρηση και ως εκ τούτου η ολοκληρωμένη προσέγγιση στην εδαφική ανάπτυξη δεν βρίσκει εφαρμογή στα συγκεκριμένα ΕΠ.

Ωστόσο, όπως περιγράφεται στο κείμενο του ΕΠ Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα & Καινοτομία (ΕΠΑνΕΚ) αν και δεν περιγράφεται η χρήση μέσων τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων καθώς και των Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων, το ΕΠΑνΕΚ θα στηρίζει σχέδια ΒΑΑ των Περιφερειών μέσω του ΕΤΠΑ, διαθέτοντας 25.000.000 €, τα οποία θα υλοποιηθούν σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1301/2013. Οι αντίστοιχες δράσεις θα αφορούν, σύμφωνα με το ΕΠ, σε:

- Αποκατάσταση του οικονομικού ιστού των πόλεων και της λειτουργία τους ως κινητήριες δυνάμεις στην ευρύτερη περιοχή επιρροής
- Αντιστροφή της οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής υποβάθμισης ιδίως περιοχών συγκέντρωσης μειονεκτικών κοινωνικών ομάδων υποβαθμισμένων εμπορικών κέντρων και εγκαταλελειμμένων βιομηχανικών/βιοτεχνικών/επαγγελματικών ζωνών,
- Άμεση αντιμετώπιση των κοινωνικών συνεπειών της κρίσης με αναζωογόνηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και ανασυγκρότηση των κοινωνικών υποδομών,
- Προώθηση της σύνδεσης καινοτομίας και επιχειρηματικότητας στο αστικό περιβάλλον,
- Αντιστροφή της αστικής διάχυσης καθώς και
- Ανάκτηση του δημόσιου χώρου (ΕΠΑΝΕΚ 2014:534)

Περαιτέρω και το ΕΠ Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη - ΥΜΕΠΕΡΑΑ, θα υποστηρίξει κατά τόπους στρατηγικές ανάπτυξης μέσω ΟΧΕ, στρατηγικές ΒΑΑ και ΤΑΠΤΟΚ που πρόκειται να υιοθετηθούν στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014-2020 σε περιφερειακό υποπεριφερειακό, τοπικό και αστικό επίπεδο και προέρχονται από πρωτοβουλίες των περιφερειών και των Δήμων, μέσω των δράσεων που προβλέπονται στο πλαίσιο των προτεραιοτήτων του Ε.Π. ΕΠΑΝΕΚ 2014 και στοχεύουν στις ίδιες περιοχές (ΕΠ –ΥΜΕΠΕΡΑΑ:371-375).

Η συμβολή του ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ στη ΒΑΑ αναμένεται να είναι καθοριστική. Πιο συγκεκριμένα μέσω των ΘΣ 4 ΚΑΙ 6 του ΕΠ θα ενισχυθούν δράσεις που συμβάλλουν στην αντιστροφή της κοινωνικής και περιβαλλοντικής υποβάθμισης των αστικών περιοχών και των λιγότερο αναπτυγμένων βιομηχανικών/ βιοτεχνικών/ επαγγελματικών ζωνών, καθώς και στην αντιστροφή της αστικής διάχυσης και την προώθηση της αρχής της «συμπαγούς πόλης».

Στον τομέα του περιβάλλοντος η έμφαση δίνεται σε πολεοδομικές/αστικές παρεμβάσεις για προώθηση της ΒΑΑ, της αστικής κινητικότητας και της έξυπνης διαχείρισης της ενέργειας και χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στις δημόσιες υποδομές, ολοκλήρωση / επέκταση των υποδομών για αύξηση της δυναμικότητας ηλεκτρισμού μέσω συμπαραγωγής, αναβάθμιση πυκνοδομημένων περιοχών αστικών κέντρων, βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος μέσω αστικού / πολεοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού, βελτίωσης της ποιότητας της ατμόσφαιρας και αντιμετώπισης του θορύβου.

Επιπλέον, στον τομέα των Μεταφορών το Ε.Π. ΥΜΕΠΕΡΑΑ επικεντρώνεται σε παρεμβάσεις μεγάλης κλίμακας στις Μητροπολιτικές περιοχές, με την υλοποίηση των δράσεων ολοκλήρωσης /επέκτασης του Μετρό Θεσσαλονίκης και το έργο του Προαστιακού Θεσσαλονίκης, την επέκταση γραμμών του Μετρό της Αθήνας. Στον τομέα του Περιβάλλοντος προβλέπονται δράσεις αστικής αναζωογόνησης στην Αθήνα και πιλοτικές δράσεις διαχείρισης παραλιακών ζωνών (ΕΠ –ΥΜΕΠΕΡΑΑ:371-375).

Τέλος το Ε.Π. «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση Δία Βίου Μάθηση» προβλέπει δράσεις³⁵⁶ για την αντιμετώπιση ειδικών αναγκών σε γεωγραφικές περιοχές και σε στοχευόμενες ευπαθείς ομάδες σε συνέχεια της εξειδίκευσης της Εθνικής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης σε Περιφερειακά Στρατηγικά Σχέδια Κοινωνικής Ένταξης με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις προκλήσεις που θα εντοπιστούν με τη «χαρτογράφηση» της φτώχειας σε τοπικό επίπεδο.

5.4 Η ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΧΩΡΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ- ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ.

Η αρχιτεκτονική του ΕΣΠΑ 2014-2020 προβλέπει 13 Περιφερειακά ΕΠ (ΠΕΠ), ένα για κάθε μία από τις 13 διοικητικές Περιφέρειες της χώρας, που περιλαμβάνουν δράσεις περιφερειακής εμβέλειας. Οι Περιφέρειες ορίζουν, στο πλαίσιο των στόχων, κατευθύνσεων και κριτηρίων που θέτει το ΕΣΠΑ και οι εξειδικευμένες οδηγίες/κατευθύνσεις της Εθνικής Αρχής Συντονισμού, τις συγκεκριμένες στρατηγικές τους με βάση τα προβλήματα και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι Περιφέρειες και τους συγκεκριμένους τύπους χωρικών ενότητων στο εσωτερικό τους ή ακόμη και Δια-περιφερειακές ενότητες (ευρύτερες ενότητες με ενιαία χωρική στρατηγική στην διεπαφή όμορων περιφερειών).

Τα Περιφερειακά ΕΠ επιλέγουν τα εργαλεία (ΤΑΠΤΟΚ, ΟΧΕ και για την επίτευξη της ΒΑΑ) με τα οποία θα υλοποιήσουν την προσέγγιση της ΟΧΑ, αξιοποιώντας πόρους των ΕΔΕΤ και ορίζουν αντιστοίχως τους τύπους χωρικών ενότητων, τα κριτήρια επιλογής τους, το αναγκαίο ελάχιστο περιεχόμενο των τοπικών σχεδίων και τα κριτήρια αξιολόγησης τους, τους ΘΣ, Επενδυτικές Προτεραιότητες και τύπους δράσεων που θα καλύπτονται από τη στρατηγική ανά εργαλείο, τη χρηματοδότηση της στρατηγικής συνολικά και ανά εργαλείο, τις στρατηγικές, σχεδιαστικές, εφαρμοστικές και χρηματοδοτικές συνέργιες με τα άλλα Προγράμματα.

³⁵⁶ Αναλυτικά οι δράσεις του ΕΠ περιγράφονται στον πίνακα 22 του ΕΠ σελίδα 394-395

Στην Ελλάδα, η εφαρμογή της ολοκληρωμένης εδαφικής προσέγγισης λαμβάνει χώρα σε όλη την επικράτειά της κατά την περίοδο προγραμματισμού 2014-2020. Ωστόσο ανά διοικητική περιφέρεια διαφέρει η υλοποίησή της ως προς τους τύπους των εδαφών στους οποίους εφαρμόζεται κάθε ένα από τα εργαλεία της ΟΧΑ, τα ΕΔΕΤ που υποστηρίζουν τις παρεμβάσεις αυτές και τους πόρους που διατίθενται από κάθε περιφέρεια για την ΟΧΑ.

Η Περιφέρεια ΑΜΘ, όπως αναφέρει στο ΠΕΠ επιχειρεί μέσω της ΟΧΠ να αμβλύνει ενδοπεριφερειακές ή/και τοπικές αναπτυξιακές ανισότητες, ενώ συμπληρωματικά χρησιμοποιείται για την ανάπτυξη ολοκληρωμένων και αλληλοσυμπληρούμενων συμπλεγμάτων παραγωγικών ώστε να επιτυγχάνεται μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία (ΠΕΠ ΑΜΘ, 2014). Στην ίδια κατεύθυνση και η περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας που επιδιώκει την αντιμετώπιση των ενδοπεριφερειακών της ανισοτήτων που εντοπίζονται τόσο στο επίπεδο της παραγωγής όσο και στο επίπεδο του κατά κεφαλή ΑΕΠ (ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας, 2014). Η Περιφέρεια Ιονίων νήσων επιδιώκει την αντιμετώπιση της άνισης ανάπτυξης και της διεύρυνσης των ανισοτήτων που προκαλεί ο ίδιος ο παράγοντας της νησιωτικότητας (ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου, 2014). Η Περιφέρεια της Ηπείρου αντίστοιχα επιδιώκει την επίτευξη της απασχόλησης, της κοινωνικής συνοχής και της διατήρησης των πόρων στην περιοχή αναφοράς με όχημα την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της επιχειρηματικότητας (ΠΕΠ Ηπείρου, 2014).

Η Θεσσαλία επιδιώκει την αντιμετώπιση των αντιμετώπιση οικονομικών, κοινωνικών, περιβαλλοντικών, δημογραφικών και φυσικών προκλήσεων σε υποπεριοχές της επικράτειας της εξαιτίας των διαφοροποιήσεων που της δημιουργούν τα φυσικογεωγραφικά χαρακτηριστικά της όπως αναφέρθηκε (ΠΕΠ Θεσσαλίας, 2014), ενώ τις ίδιες προκλήσεις εντοπίζει και η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας και επιλέγει να τις επιλύσει μέσω της ΟΧΑ και αρχής της «συμπαγούς πόλης» (ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας, 2014). Η περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας υιοθετεί την ολοκληρωμένη προσέγγιση στην εδαφική ανάπτυξη προκειμένου να αντιμετωπιστεί ο αναπτυξιακός δυϊσμός στο εσωτερικό της περιγράφεται στο κείμενο του ΠΕΠ ότι η Περιφέρεια επιλέγει την χωρικά διαφοροποιημένη παρέμβαση του ΠΕΠ με σκοπό τόσο την: αντιμετώπιση μειονεκτημάτων που περιορίζουν την αναπτυξιακή δυναμική όσο και την ανάδειξη διαμόρφωση συγκριτικών πλεονεκτημάτων προς όφελος της βιώσιμης ανάπτυξης (ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας, 2014).

Στην Περιφέρεια Αττικής η Ολοκληρωμένη Προσέγγιση στην Εδαφική Ανάπτυξη, όπως χαρακτηριστικά περιγράφεται στο ΠΕΠ εδράζεται σε δύο πυλώνες : στην αναγκαιότητα

σταδιακής επίλυσης των οξυμένων περιβαλλοντικών, οικονομικών, δημογραφικών και κοινωνικών προβλημάτων που αντιμετωπίζει το ιστορικό κέντρο της Αθήνας και στην ανάδειξη των περιοχών εκείνων που παρουσιάζουν μια ειδική δυναμική (ΠΕΠ Αττικής, 2014). Στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας μέσω της Ολοκληρωμένης Προσέγγισης στην Χωρική Ανάπτυξη επιδιώκεται η ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας της περιφερειακής οικονομίας, η ολοκληρωμένη αστική ανάπτυξη και η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης για τις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού της Περιφέρειας (Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, 2014). Η περιφέρεια Πελοποννήσου επιδιώκει μέσω της ΟΧΑ την ενίσχυση τόσο της εσωτερικής χωρικής και κοινωνικής συνοχής της Περιφέρειας, όσο και την μείωση, άμβλυνση, εξάλειψη των ανισοτήτων μεταξύ των περιοχών (ΠΕΠ Πελοποννήσου, 2014).

Τόσο η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου όσο και η περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου καλούνται να αντιμετωπίσουν μέσω της ΟΧΑ τις οικονομικές, κοινωνικές, περιβαλλοντικές, δημογραφικές & φυσικές προκλήσεις που δημιουργεί ο πολυκερματισμός του χώρου τους σε μικρά και σχετικά μεγαλύτερα νησιά (ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου, 2014). Τέλος, στην Περιφέρεια Κρήτης η ολοκληρωμένη προσέγγιση στην εδαφική ανάπτυξη επιλέγεται ώστε να α) εξειδικεύσει επιλογές του ΠΕΠ σε περιοχές με ιδιαίτερα έντονες οικονομικές, κοινωνικές, περιβαλλοντικές, δημογραφικές και φυσικές προκλήσεις, β) επιτύχει μέγιστες συνέργιες ΕΔΕΤ, ΘΣ και ΕΠ αλλά και παράλληλων πολιτικών και πηγών χρηματοδότησης όπου εκδηλώνονται ανισότητες και παράγοντες δημιουργίας τους (ΠΕΠ Κρήτης, 2014).

Προκειμένου για την επίτευξη της εδαφικής συνοχής κάθε μια από τις περιφέρειες, για την τρέχουσα προγραμματική περίοδο και στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης χωρικής Ανάπτυξης, επιλέγει την αξιοποίηση των εδαφικών μέσων, είτε των ΤΑΠΤΟΚ είτε των ΟΧΕ, ανάλογα με τις ιδιαίτερες εδαφικές προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει μέσω αυτών. Στον πίνακα 22 αποτυπώνεται συνοπτικά η αξιοποίηση των εργαλείων αυτών ανά περιφέρεια και ανά Τομεακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα. Διαπιστώνεται ότι όσον αφορά τα ΤΑΠΤΟΚ μόνο έξι από τις δεκατρείς περιφέρειες εντάσσουν το εργαλείο στο κείμενο των ΠΕΠ, ενώ οι υπόλοιπες εμφανίζονται πιο επιφυλακτικές. Στα Τομεακά Προγράμματα δεν γίνεται καμία αφορά στα ΤΑΠΤΟΚ. Παρεμβάσεις στο πλαίσιο της ΒΑΑ περιγράφονται σε όλα τα ΠΕΠ καθώς και στο Τομεακό Πρόγραμμα του ΕΠΑΝΕΚ. Το εργαλείο των ΟΧΕ επιλέγεται από το σύνολο των περιφερειών τόσο στα πλαίσια της ΒΑΑ, όσο και σε αναπτυξιακές στρατηγικές για τύπους εδαφών εκτός των αστικών περιοχών σε οχτώ περιφέρειες.

Πίνακας 22: Υιοθέτηση των εδαφικών μέσων στην Ελλάδα κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020

ΠΕΠ	ΤΑΠΤΟΚ με χρήση ΕΤΠΑ/ ΕΚΤ εκτός ΕΓΤΑΑ και ΕΤΘΑ	ΟΧΕ ΓΙΑ ΒΑΑ	ΟΧΕ για άλλα εδάφη
ΠΕΠ Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	Υπό την προϋπόθεση εκχώρησης πόρων από το ΠΑΑ 2014-2020	X	X
ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας	Υπό την προϋπόθεση εκχώρησης πόρων από το ΠΑΑ 2014-2020	X	–
ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας	Υπό την προϋπόθεση εκχώρησης πόρων από το ΠΑΑ 2014-2020	X	X
ΠΕΠ Ηπείρου	–	X	X
ΠΕΠ Θεσσαλίας	X	X	X
ΠΕΠ Ιονίων Νήσων	X	X	X
ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας	X	X	X
ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας	X	X	X
ΠΕΠ Αττικής	–	X	–
ΠΕΠ Πελοποννήσου	X	X	–
ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου	Υπό την προϋπόθεση εκχώρησης πόρων από το ΠΑΑ 2014-2020	X	
ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου	–	X	–
ΠΕΠ Κρήτης	X	X	X
Τομεακά ΕΠ			
ΕΠ Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία	–	X	–
ΕΠ Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη	–	–	–
ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση	–	–	–
ΕΠ Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα	–	–	–
ΕΠ Τεχνική Βοήθεια	–	–	–

Πηγή: Δεδομένα των 13 ΠΕΠ 2014-2020 & του ΕΣΠΑ 2014-2020-Ιδία Επεξεργασία

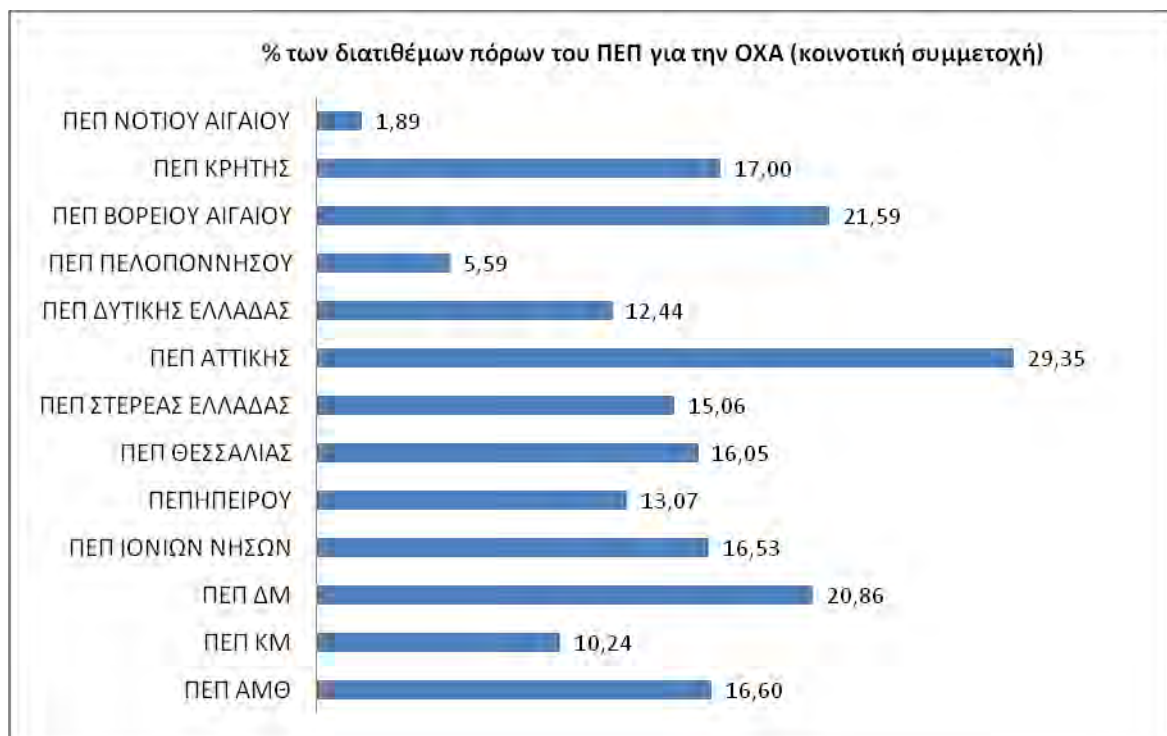
Συνολικά 773,00 εκατ ευρώ προορίζονται για δράσεις ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης σε όλα τα περιφερειακά ΕΠ (ΠΕΠ) και επιπλέον άλλα 25,00 εκ. ευρώ από το Τομεακό Πρόγραμμα του ΕΠΑΝΕΚ, αφού τα υπόλοιπα Τομεακά ΕΠ δεν κατανέμουν πόρους για την ΟΧΑ.

Πίνακας 23: Σύνολο πόρων που διαθέτουν τα ΠΕΠ στο πλαίσιο της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης την περίοδο 2014-2020

ΠΕΠ	ΤΑΠΤΟΚ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ ΓΙΑ ΒΑΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ ΓΙΑ ΟΧΕ εκτός αστικών περιοχών	ΣΥΝΟΛΟ ΠΟΡΩΝ ΤΟΥ ΠΕΠ ΓΙΑ ΟΧΑ
ΠΕΠ ΑΜΘ	0,00	17.000.000,00	50.447.502,00	67.447.502,00
ΠΕΠ ΚΜ	0,00	79.066.771,60	0,00	79.066.771,60
ΠΕΠ ΔΜ	0,00	33.200.000,00	22.000.000,00	55.200.000,00
ΠΕΠ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	0,00	6.000.000,00	24.000.000,00	30.000.000,00
ΠΕΠ ΗΠΕΙΡΟΥ	0,00	14.059.178,00	20.000.000,00	34.059.178,00
ΠΕΠ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	0,00	21.500.000,00	30.000.000,00	51.500.000,00
ΠΕΠ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	0,00	6.437.156,95	7.869.235,60	14.306.392,55
ΠΕΠ ΑΤΤΙΚΗΣ	0,00	267.649.293,00	0,00	267.649.293,00
ΠΕΠ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	0,00	29.500.000,00	19.360.000,00	48.860.000,00
ΠΕΠ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	0,00	12.080.000,00	0,00	12.080.000,00
ΠΕΠ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	0,00	16.100.000,00	36.000.000,00	52.100.000,00
ΠΕΠ ΚΡΗΤΗΣ	0,00	19.150.000,00	40.000.000,00	59.150.000,00
ΠΕΠ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	0,00	1.587.713,00	0,00	1.587.713,00
	0,00	523.330.112,55	249.676.737,60	773.006.850,15

Πηγή: Δεδομένα των 13 ΠΕΠ 2014-2020 & του ΕΣΠΑ 2014-2020-Ιδία Επεξεργασία

Γράφημα 15: Ποσοστό των πόρων των ΠΕΠ που διατίθενται για την ΟΧΑ

Πηγή: Δεδομένα των 13 ΠΕΠ 2014-2020 & του ΕΣΠΑ 2014-2020-Ιδία Επεξεργασία

Το υψηλότερο ποσοστό πόρων- σε όρους κοινοτικής συμμετοχής) που τα ΠΕΠ διαθέτουν στην ΟΧΑ εντοπίζεται στην περιφέρεια Αττικής (29,35%), στην περιφέρεια Βορείου Αιγαίου (21,59%), στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας (20,86%) των συνολικών πόρων του αντίστοιχου ΠΕΠ. Αντίθετα τα μικρότερα ποσοστά διατιθέμενων στην ΟΧΑ πόρων, εντοπίζονται στο ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου (1,89%) και στο ΠΕΠ Πελοποννήσου (5,59%).

Κοιτάζοντας τις προσεγγίσεις των ΠΕΠ στην ολοκληρωμένη χωρική προσέγγιση κανένα από αυτά δεν προτίθεται να εφαρμόσει την ολοκληρωμένη χωρική προσέγγιση μέσα από έναν ξεχωριστό άξονα.

5.4.1. ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΕ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΤΟΠΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ (ΤΑΠΤΟΚ)

Το εργαλείο “Τοπική ανάπτυξη με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων” (ΤΑΠΤΟΚ) για όσες περιφέρειες επιλέγεται η εφαρμογή του θα υλοποιηθεί στη βάση του προγράμματος

Leader της προγραμματικής περιόδου 2007-2013 και μέσω των Ομάδων Τοπικής Δράσης (ΟΤΔ), που αναμένεται να συσταθούν για τις ανάγκες του προγράμματος.

Ειδικότερα, η πλειοψηφία των περιφερειών της χώρας είτε δεν προτίθεται να αξιοποιήσει καθόλου το εργαλείο των ΤΑΠΤΟΚ (Αττική, Ήπειρος, Νότιο Αιγαίο), είτε θα εξετάσουν την πιθανότητα υλοποίησής τους υπό την προϋπόθεση εκχώρησης πόρων από το ΠΑΑ 2014-2020 (Περιφέρειες ΑΜΘ, Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας, Βόρειο Αιγαίο). Οι υπόλοιπες περιφέρειες είναι πιο δεικτικές στην υιοθέτηση του εργαλείου των ΤΑΠΤΟΚ, κυρίως ως συμπλήρωμα των πόρων του ΠΑΑ με πόρους ΕΤΠΑ και ΕΚΤ που θα διαθέσουν από το πρόγραμμά τους. Οι περιφέρειες που προτίθενται να διαθέσουν πόρους του ΠΕΠ των Ταμείων ΕΤΠΑ και ΕΚΤ που συμπληρωματικά στους πόρους που θα διατεθούν από το ΠΑΑ 2014-2020, προκειμένου να επιτευχθεί η συνέργια και συμπληρωματικότητα των Ταμείων είναι η Θεσσαλία, τα Ιόνια νησιά, η Δυτική Ελλάδα, η Στερεά Ελλάδα, η Κρήτη.

Οι Κανονισμοί της Επιτροπής για τα ΕΔΕΤ επιτρέπουν τη χρήση των ΤΑΠΤΟΚ σε μία ποικιλία τύπων περιοχών, συμπεριλαμβανομένων των πόλεων και των αστικών περιοχών³⁵⁷. Στις Περιφέρειες που προτίθενται να εφαρμόσουν τα ΤΑΠΤΟΚ, κατά κανόνα ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών, αφού οι ΤΑΠΤΟΚ αποτελούν ουσιαστικά την συνέχιση της προσέγγισης LEADER που χρησιμοποιήθηκε σε προηγούμενες περιόδους χρηματοδότησης και οι ΟΤΔ –υφιστάμενες ή νέες– εστιάζουν ήδη σε αγροτικές περιοχές.

Στις περιπτώσεις των ΠΕΠ που θα υλοποιηθούν οι ΤΑΠΤΟΚ, η εδαφική εστίαση τους αφορά αγροτικές περιοχές και επιλέγονται με βάση την τυπολογία των κριτηρίων του ΠΑΑ, οι δε πόροι θα διατεθούν στις περιοχές παρέμβασης του ΠΑΑ. Ωστόσο ορισμένες περιφέρειες επιλέγουν και άλλους τύπους εδαφών, όπως παράκτιο χώρο (ΑΜΘ, Βόρειο Αιγαίο), λιμναίες περιοχές ή παρόχθιες στις οποίες αναπτύσσονται δραστηριότητες του πρωτογενούς τομέα ή δραστηριότητες αναψυχής (Δυτική Μακεδονία), αλλά και σε περιοχές αστικού και περιαστικού χώρου όπως στην περίπτωση της Περιφέρειας Κρήτης. Η ΑΜΘ προτίθεται να διαθέσει πόρους- αν εκχωρηθούν πόροι στο ΠΕΠ από το Πρόγραμμα «Αγροτική Ανάπτυξη 2014-2020», για την ενίσχυση ενός επιπλέον σχεδίου στον παράκτιο χώρο για την αντιμετώπιση κοινωνικών προβλημάτων και συγκρούσεων γης. Θεωρείται από τις ελάχιστες

³⁵⁷ European Commission (2014) Guidance on Community-led Local Development in European Structural and Investment Funds, Version 3: June 2014, unpublished

περιφέρειες που έχει σαφή κατεύθυνση στο σχεδιασμό και τη χρήση του εργαλείου ΤΑΠΤΟΚ (Πίνακας 24).

Κατά την φάση υποβολής των ΠΕΠ δεν ήταν γνωστές οι περιοχές εφαρμογής αλλά αρκετές περιφέρειες βρίσκονταν σε κατάρτιση μελέτης εμπειρογνωμοσύνης για τον εντοπισμό των κατάλληλων περιοχών για εφαρμογή ΤΑΠΤΟΚ. Αυτό είναι ένα ζήτημα και ενόψει της νέας προγραμματικής είναι συνετό οι Περιφέρειες ήδη να έχουν καθορίσει τα πλάνα σχεδιασμού τους, τα οποία θα αφορούν τόσο τις περιοχές –εδάφη που αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες προκλήσεις και χρήζουν εφαρμογή κατάλληλων παρεμβάσεων, με στόχο την αποφυγή απώλειας πόρων αλλά και την αποτελεσματική τους αξιοποίηση.

Ασάφεια παρατηρείται επίσης και στον εντοπισμό των προκλήσεων που μέσω των ΤΑΠΤΟΚ καλούνται οι περιφέρειες να αντιμετωπίσουν και οι οποίες προκύπτουν από την παραγωγική ανασυγκρότηση, τη βελτίωση του αγροτικού χώρου, την ενίσχυση της επιστροφής στην ύπαιθρο, την ορθή διαχείριση των φυσικών πόρων σε συνδυασμό με την καταπολέμηση των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής, τη διαφοροποίηση της αγροτικής και της αλιευτικής οικονομίας όπως διασύνδεση με τις υπηρεσίες τουρισμού και πολιτισμού και η αναβάθμιση του τοπικού ανθρώπινου κεφαλαίου. Η περιγραφή αυτή ωστόσο θα μπορούσε να χαρακτηριστεί γενική, χωρίς να οριοθετούνται οι περιοχές που θα εφαρμοστούν και πρέπει να τύχουν προσοχής, αλλά και να προτείνονται δράσεις που δύναται να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις που έχουν εντοπιστεί στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης για την επίτευξη της εδαφικής συνοχής σε επίπεδο περιφέρειας

Πίνακας 24: Περιοχές Εφαρμογής των ΤΑΠΤΟΚ στα 13 ΠΕΠ

Περιφέρεια	Περιοχές Εφαρμογής ΤΑΠΤΟΚ
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	Δεν θα χρησιμοποιηθεί σε αυτή τη φάση. Σε περίπτωση που εκχωρηθούν πόροι από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020 θα εξεταστεί η υλοποίηση σχεδίων ΤΑΠΤΟΚ ως εξής: 1 σχέδιο σε μικρούς θύλακες στην Ορεινή Ροδόπη και 1 σχέδιο στον παράκτιο χώρο
Κεντρική Μακεδονία	Θα εφαρμοστεί στον αγροτικό χώρο της ΠΚΜ αν εκχωρηθούν πόροι από το ΠΑΑ και τη συμπληρωματική διάθεση πόρων του ΕΚΤ του ΠΕΠ ΚΜ
Δυτική Μακεδονία	Θα εφαρμοστεί στις λιμναίες ζώνες της Περιφέρειας, όπου εμφανίζονται πλήθος δραστηριοτήτων στις παρόχθιες περιοχές τόσο του πρωτογενούς τομέα κυρίως αλλά και στον τομέα της αναψυχής, αν εκχωρηθούν πόροι από το ΠΑΑ και τη συμπληρωματική διάθεση πόρων του ΕΚΤ του ΠΕΠ ΔΜ
Ιόνια Νησιά	Θα εφαρμοστεί τον χωρικό τύπο «υπό- περιφερειακές κατεξοχήν αγροτικές /ορεινές περιοχές με ειδικά χαρακτηριστικά και προκλήσεις που θα συμβάλλουν στην ανάπτυξη της αγροτοδιατροφικής αλυσίδας και στην ανάδειξη της τοπικής γαστρονομίας (άμεση σύνδεση με την Στρατηγική Έξυπνης εξειδίκευσης RIS3 της Περιφέρειας
Ήπειρος	Δεν θα χρησιμοποιηθεί σε αυτή τη φάση.
Θεσσαλία	Θα εφαρμοστεί σε περιοχές που θα προσδιοριστούν με βάση οικονομικά & κοινωνικά κριτήρια (εισόδημα & ανεργία\απασχόληση)
Στερεά Ελλάδα	Προτίθεται η Περιφέρεια να χρησιμοποιήσει ΤΑΠΤΟΚ και να διαθέσει πόρους από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ συμπληρωματικά με τους πόρους του ΠΑΑ. Κατά την φάση υποβολής και έγκρισης του ΠΕΠ βρισκόταν σε εξέλιξη εμπειρογνωμοσύνη για τον εντοπισμό των κατάλληλων περιοχών εφαρμογής ΤΑΠΤΟΚ
Αττική	Δεν θα εφαρμοστεί στην παρούσα φάση
Δυτική Ελλάδα	Θα χρησιμοποιηθεί σε περιοχές της ΠΔΕ με προβλήματα προσβασιμότητας, περιοχές εξαρτημένες από τον πρωτογενή τομέα και τον τουρισμό, παράγουν χαμηλής ποιότητας προϊόντα (ΕΤΠΑ και ΕΚΤ) πλην επιλέξιμων περιοχών για LEADER
Πελοπόννησος	Καταγράφεται η πρόθεση της Περιφέρειας για εφαρμογή ΤΑΠΤΟΚ με πόρους ΕΚΤ & ΕΤΠΑ) στις αγροτικές περιοχές του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης και Προγράμματος Αλιείας και Θάλασσας προκειμένου να επιτευχθεί συμπληρωματικότητα πόρων
Βόρειο Αιγαίο	Η ΠΒΑ προτίθεται να εφαρμόσει ΤΑΠΤΟΚ κυρίως σε ορεινές και παράκτιες περιοχές με πόρους που θα της εκχωρηθούν από το πρόγραμμα «Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020»
Κρήτη	Θα εφαρμοστεί σε ενόπιτες οικιστικών περιοχών του αγροτικού και παράκτιου χώρου και περιοχές στον αστικό και περιαστικό χώρο που πληρούν το κατώτατο πληθυσμιακό όριο των 10.000 κατοίκων.
Νότιο Αιγαίο	Δεν θα χρησιμοποιηθεί σε αυτή τη φάση.

Πηγή: Δεδομένα των 13 ΠΕΠ 2014-2020 & του ΕΣΠΑ 2014-2020-Ιδία Επεξεργασία

Στο σύνολο των περιφερειών που υιοθετούν το ΤΑΠΤΟΚ η χρηματοδότηση πάντως θα γίνει προς ενιαίες Στρατηγικές Τοπικής Ανάπτυξης που θα υποβάλλουν ΟΤΔ στο πλαίσιο ανταγωνιστικής διαδικασίας και με κριτήρια που αφορούν στην καταλληλότητα της τοπικής στρατηγικής, στην επίτευξη των αποτελεσμάτων του προγράμματος και στη διαχειριστική επάρκεια, τεχνική ετοιμότητα και ικανότητα μόχλευσης πόρων του φορέα, τηρώντας την απαίτηση του Κανονισμού δημόσιες αρχές και ατομικές ομάδες συμφερόντων να μην έχουν συμμετοχή ανώτερη του 49%. Οι πόροι των ΠΕΠ τονίζεται ότι θα είναι συμπληρωματικοί προς τους πόρους του ΠΑΑ. Όσον αφορά την κατανομή των πόρων του ΕΤΠΑ και του ΕΚΤ στο εργαλείο των ΤΑΠΤΟΚ, από την συγκριτική ανάλυση των 13 κειμένων των ΠΕΠ, διαπιστώνεται ότι δεν κατανέμονται εξαρχής πόροι-στη φάση δηλ σχεδιασμού- αλλά η κατανομή τους θα γίνει σε επόμενη φάση υλοποίησης των ΠΕΠ.

Άλλωστε τα περισσότερα από τα ΠΕΠ τονίζουν ότι θα προχωρήσουν σε υλοποίηση των ΤΑΠΤΟΚ στην περίπτωση που θα τους εκχωρηθούν πόροι από το ΠΑΑ, ώστε να δράσουν συμπληρωματικά και να ενισχύσουν την υλοποίηση των ενδεχόμενων σχεδίων. Παρατηρείται δηλ ότι κατά την κατάρτιση των ΠΕΠ δεν υπήρχε συνεννόηση με το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης, ως διαχειριστής του προγράμματος ΠΑΑ για την συνέργεια και συμπληρωματικότητα πόρων και δράσεων στο πλαίσιο των ΤΑΠΤΟΚ. Σε κάθε περίπτωση οι πόροι του ΕΚΤ που προτίθενται οι περιφέρειες να διαθέσουν στο εργαλείο ΕΚΤ έχουν πιο σημαντική συμβολή σε σχέση με τους πόρους του ΕΤΠΑ.

Όσον αφορά την θεματική εστίαση των ΤΑΠΤΟΚ προκύπτει ότι ο ΘΣ που επιλέγεται, σε όσα από τα ΠΕΠ περιγράφεται, είναι ο ΘΣ9 «Προώθηση της κοινωνικής ένταξης & καταπολέμηση της φτώχειας & των διακρίσεων» με σκοπό την αντιμετώπιση των κοινωνικο-οικονομικών προκλήσεων μέσω εστιασμένων στρατηγικών ενδογενούς ανάπτυξης και ειδικότερα η επενδυτική προτεραιότητα «9.vi.Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις τοπικού ή περιφερειακού χαρακτήρα για ενδογενή τοπική ανάπτυξη και άρση των τοπικών ανισοτήτων και αδυναμιών». Εξαιρέση αποτελεί η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, που μέσω του ΠΕΠ σκοπεύει να διαθέσει πόρους κυρίως από το ΕΤΠΑ (και ειδικότερα μέσω των θεματικών στόχων ΘΣ3, ΘΣ5, ΘΣ6, ΘΣ7). Επιπλέον η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων περιγράφει ότι μέσω των ΤΑΠΤΟΚ έμφαση θα δοθεί στους τομείς της Στρατηγικής RIS3 της Περιφέρειας, με έμφαση στην ανάπτυξη της αγροτοδιατροφικής αλυσίδας και στην ανάδειξη της τοπικής γαστρονομίας.

Το σύστημα διακυβέρνησης στο πλαίσιο των ΤΑΠΤΟΚ, όπως περιγράφεται στο σύνολο των ΠΕΠ είναι αυτό που περιγράφεται στους Κανονισμούς των ΕΔΕΤ, με μικρές διαφοροποιήσεις: Η αντίστοιχη ΔΑ των ΠΕΠ έχει την συνολική ευθύνη για την διαχείριση των ΤΑΠΤΟΚ, ενώ στο ΠΕΠ της Στερεάς Ελλάδας προβλέπεται η δημιουργία ειδικής Επιτροπής Καθοδήγησης στην οποία μετέχουν με καθοριστικό ρόλο εκπρόσωποι της ΔΑ του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης. Καθήκοντα της Επιτροπής θα είναι ο ορισμός κοινών κριτηρίων επιλογής, η αξιολόγηση των ΣΤΑ και η χρηματοδοτική παρακολούθηση σε επίπεδο Ταμείου και Προγράμματος. Στο ΠΕΠ Κρήτης περιγράφεται η συγκρότηση Ομάδων Εργασίας και Επιτροπών Αξιολόγησης στις οποίες μετέχουν αρμόδιοι εκπρόσωποι από όλα τα συμμετέχοντα ΕΔΕΤ από την Εθνική Αρχή Συντονισμού και τους αρμόδιους φορείς διαχείρισης.

Διαπιστώνεται πάντως κατά τη φάση της υποβολής προς έγκριση των ΠΕΠ ότι δεν υπάρχει ξεκάθαρο πλαίσιο για το πώς τελικά θα εφαρμοστεί το εργαλείο, επίσης δεν διαφαίνεται να υπάρχει η συνεργασία με το αντίστοιχο ΠΑΑ σχετικά με την πρόθεση του να εφαρμόσει και σε ποιες περιοχές ΤΑΠΤΟΚ ώστε να υπάρχει αυτή η συνέργεια. Το γεγονός αυτό ενδυναμώνεται αν δει κανείς και το υπόδειγμα της αντίστοιχης πρόσκλησης του ΠΑΑ για τα ΤΑΠΤΟΚ, όπου δεν γίνεται καμία αναφορά για συμπληρωματικότητα και συνέργια με τα αντίστοιχα του ΠΕΠ και έχουν δεσμεύσει αντίστοιχους πόρους στους Άξονες προτεραιότητας των ΠΕΟ. Συνεπώς και σε επόμενη προγραμματική περίοδο η προηγούμενη συνεννόηση και συνεργασία μεταξύ υπουργείων και ΕΠ θεωρείται επιβεβλημένη ώστε να υπάρξει συγκέντρωση πόρων, εστιασμένες πολιτικές και όχι αποσπασματικότητα παρεμβάσεων.

5.4.2. *ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ*

Κάθε μία από τις δεκατρείς περιφέρειες προκλήσεις θέτει τους δικούς της στόχους και επιδιώξεις με την εφαρμογή των παρεμβάσεων στο πλαίσιο της ΒΑΑ. Σε ορισμένες περιφέρειες γίνεται γενικότερη αναφορά στους στόχους, οι οποίοι εστιάζονται κυρίως στην αντιμετώπιση οικονομικών, περιβαλλοντικών, δημογραφικών προκλήσεων καθώς και προκλήσεων κλιματικής αλλαγής, χωρίς σαφή στόχευση. Πιο σαφές πλαίσιο στόχευσης τίθεται στο ΠΕΠ της Κεντρική Μακεδονίας, όπου μέσω της ΒΑΑ επιδιώκεται η αντιμετώπιση κρίσιμων ζητημάτων και συγκρούσεων χρήσεων γης, αστικών – περιαστικών λειτουργιών, στο ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας, όπου η εφαρμογή των ΣΒΑΑ έχει σαν σκοπό την αποκατάσταση του οικονομικού ιστού των αστικών περιοχών της Περιφέρειας, ώστε να λειτουργήσουν ως μοχλοί ανάπτυξης της ευρύτερης περιοχής αλλά και την αντιμετώπιση ζητημάτων περιβαλλοντικής υποβάθμισης τους. Στο ΠΕΠ της Αττικής ο στόχος της εφαρμογής των ΒΑΑ είναι διττός: επίλυση των οξυμένων περιβαλλοντικών, οικονομικών, δημογραφικών και κοινωνικών προβλημάτων σε υποβαθμισμένες περιοχές αλλά και η ενίσχυση και ανάδειξη των περιοχών που παρουσιάζουν ειδική αναπτυξιακή δυναμική και μπορούν να συμβάλλουν στην ανάπτυξη νέων οικονομικών δραστηριοτήτων, μείωση της ανεργίας και εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος της Αττικής.

Στο ΠΕΠ της Ηπείρου επιδίωξη της εφαρμογής της ΒΑΑ αποτελεί η διατήρηση και ανάδειξη της φυσιογνωμίας της πόλης των Ιωαννίνων ως παραλίμνιας πόλης, ως ιστορικής πόλης και ως πόλης πολιτιστικής αναφοράς, σύμφωνα με όσα περιγράφονται στο ΠΕΠ. Αντίστοιχα στο ΠΕΠ των Ιονίων Νήσων επιδιώκεται η διασύνδεση του πολιτιστικού αποθέματος και της ιδιαίτερης ταυτότητας με την επιχειρηματική αξιοποίηση. Τέλος, στο ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου περιγράφεται ότι στόχος των ΒΑΑ είναι η αντιμετώπιση προκλήσεων που αφορούν την προστασία και ανάδειξη του αστικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, την προώθηση των βιώσιμων μεταφορών στον αστικό χώρο, στην προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμησης της φτώχειας, στην ενίσχυση της απασχόλησης και αναζωογόνηση της τοπικής οικονομίας και στην προώθηση καινοτομίας για το αστικό περιβάλλον, τον τουρισμό και τον πολιτισμό.

Ορισμένες περιφέρειες, ήδη από τη φάση της κατάρτισης του ΠΕΠ, είχαν ορίσει τις περιοχές παρέμβασης – εφαρμογής Ολοκληρωμένων Σχεδίων ΒΑΑ (π.χ. Περιφέρεια ΑΜΘ, Κεντρικής Μακεδονίας –τουλάχιστον όσον αφορά το Αστικό Κέντρο της Θεσσαλονίκης- Ήπειρος (αστικός χώρος της πρωτεύουσας), Θεσσαλία (Λάρισα και Βόλος), Αττική

(Πολεοδομικό Συγκρότημα Αθηνών- Πειραιώς, Βόρειο Αιγαίο (Αστικά κέντρα Μυτιλήνης και Χίου) και Κρήτη (περιοχές παρέμβασης στα αστικά κέντρα Ηράκλειο και Χανιά). Στις υπόλοιπες περιφέρειες είτε η ΔΑ θα απευθύνει πρόσκληση στο πλαίσιο ανταγωνιστικής διαδικασίας στα αστικά κέντρα της αντίστοιχης περιφέρειας ώστε αυτά να καταθέσουν τις ΣΒΑΑ για αξιολόγηση (πίνακας 25).

Πίνακας 25: Εδαφική εστίαση της ΒΑΑ στα 13 ΠΕΠ

Περιφέρεια	Περιοχές εφαρμογής ΒΑΑ
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	1-2 σχέδια ΒΒΑ τα οικιστικά συμπλέγματα: Καβάλας- Δράμας, Ξάνθης, Κομοτηνής, Αλεξανδρούπολης- Ορεστιάδας
Κεντρική Μακεδονία	➤ Αστικό Κέντρο της Θεσσαλονίκης (λειτουργική περιοχή 70.000 κατοίκων) ➤ Άλλα αστικά κέντρα στο πλαίσιο ανταγωνιστικής διαδικασίας
Δυτική Μακεδονία	➤ Αστικές περιοχές της ΠΔΜ
Ιόνια Νησιά	➤ Αστικές περιοχές (κυρίως σε μεγαλύτερες αστικές συγκεντρώσεις) με πλούσιο πολιτιστικό απόθεμα, ➤ αστικές περιοχές (κυρίως σε ημιαστικές, μικρότερης κλίμακας συγκεντρώσεις), που αντιμετωπίζουν την πρόκληση της παραγωγικής ανασύνταξης, που ενδεχομένως επιβαρύνονται από ιδιαίτερα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά που εγκυμονούν κινδύνους (π.χ. σεισμοί).
Ήπειρος	Αστικός χώρος της πρωτεύουσας της Περιφέρειας , για τον οποίο έχει συνταχθεί Ρυθμιστικό Σχέδιο.
Θεσσαλία	Στα 2 αστικά κέντρα :Λάρισα ως πρωτεύουσα με υπερτοπικό ρόλο σε επίπεδο Περιφέρειας και στο Βόλο ως λειτουργική περιοχή με τη Λάρισα και πληθυσμό άνω των 70.000 κατοίκων.
Στερεά Ελλάδα	Περιοχές που απαιτούν παρέμβαση με βάση εμπειρογνωμοσύνη: Χαλκίδα και την ευρύτερη λειτουργική της περιοχή (προσελκύει πληθυσμό και οικονομική δραστηριότητα από την Αττική και χρήζει συγκράτησης - αναδιοργάνωσης), Λαμία (παραδοσιακός πόλος υποστήριξης του συνόλου των παραγωγικών δραστηριοτήτων του βόρειου τμήματος της Περιφέρειας) και το δίπολο Θήβας –Λιβαδειάς.
Αττική	Πολεοδομικό Συγκρότημα Αθηνών- Πειραιώς σε υποβαθμισμένες περιοχές που αντιμετωπίζουν συνδυαστικά προκλήσεις δημογραφικές,

	οικονομικές, περιβαλλοντικές, κοινωνικές με προτεραιότητα σε περιοχές που έχουν ΣΟΑΠ ή ισοδύναμα σχέδια στρατηγικού σχεδιασμού και 2 ^η περιοχές που παρουσιάζουν ειδική αναπτυξιακή δυναμική και προσδιορίζονται ως πόλοι ανάπτυξης στο ΡΣ Αθήνας καθώς και η πραγματοποίηση στην ευρύτερη περιοχή παρέμβασης (3 χλμ.) μεγάλης κλίμακας επενδύσεων.
Δυτική Ελλάδα	Μεγάλα αστικά κέντρα με σημαντική πληθυσμιακή βαρύτητα στο σύνολο της περιφέρειας και έντονες προκλήσεις οικονομικές, περιβαλλοντικές, κοινωνικές, κλιματικής αλλαγής, δημογραφικές, λειτουργικής οργάνωσης της πόλης με προτεραιότητα στην ευρύτερη λειτουργική περιοχή της Πάτρας.
Πελοπόννησος	Απ τα 6 αστικά κέντρα (οι 5 πρωτεύουσες των ΠΕ και το Άργος) θα καλυφθούν ένα –δύο αστικά κέντρα. Στα υπόλοιπα αστικά κέντρα θα πραγματοποιηθούν παρεμβάσεις αστικής ανάπτυξης, αν και δεν θα εμπίπτουν σε ολοκληρωμένα σχέδια.
Βόρειο Αιγαίο	Στα αστικά κέντρα Μυτιλήνης και Χίου.
Κρήτη	Σε περιοχές παρέμβασης με πληθυσμό άνω των 10.000 κατοίκων στα αστικά κέντρα Ηράκλειο και Χανιά
Νότιο Αιγαίο	Στο αστικό κέντρο της Ρόδου και στα αστικά κέντρα κατά πολύ μικρότερων σε μέγεθος χωρίς να προσδιορίζεται.

Πηγή: Δεδομένα των 13 ΠΕΠ 2014-2020 -Ιδία Επεξεργασία

Για την εφαρμογή των παρεμβάσεων στο πλαίσιο της ΒΑΑ, καταρτίζονται Στρατηγικές ΒΑΑ ΣΒΑΑ, ενώ στο σύνολο των περιφερειών για την υλοποίηση τους επιλέγεται το εργαλείο της Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης (ΟΧΕ), με πόρους που προέρχονται από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ στη συντριπτική πλειοψηφία των περιφερειών. Συνολικά, από τα ΠΕΠ διατίθενται 523,7 εκ. ευρώ για την ΒΑΑ, σε όρους κοινοτικής συνδρομής, εκ των οποίων 404,4 εκ. ευρώ από πόρους του ΕΤΠΑ και 119,3 εκ. ευρώ πόροι του ΕΚΤ (πίνακας 26). Δεν περιγράφεται σε καμία περιφέρεια η χρήση πόρων από διαφορετικό Ταμείο στο πλαίσιο μιας πολυταμειακής και πολυτομεακής προσέγγισης.

Πίνακας 26: Βασικά στοιχεία υλοποίησης της ΒΑΑ στα 13 ΠΕΠ της Ελλάδας

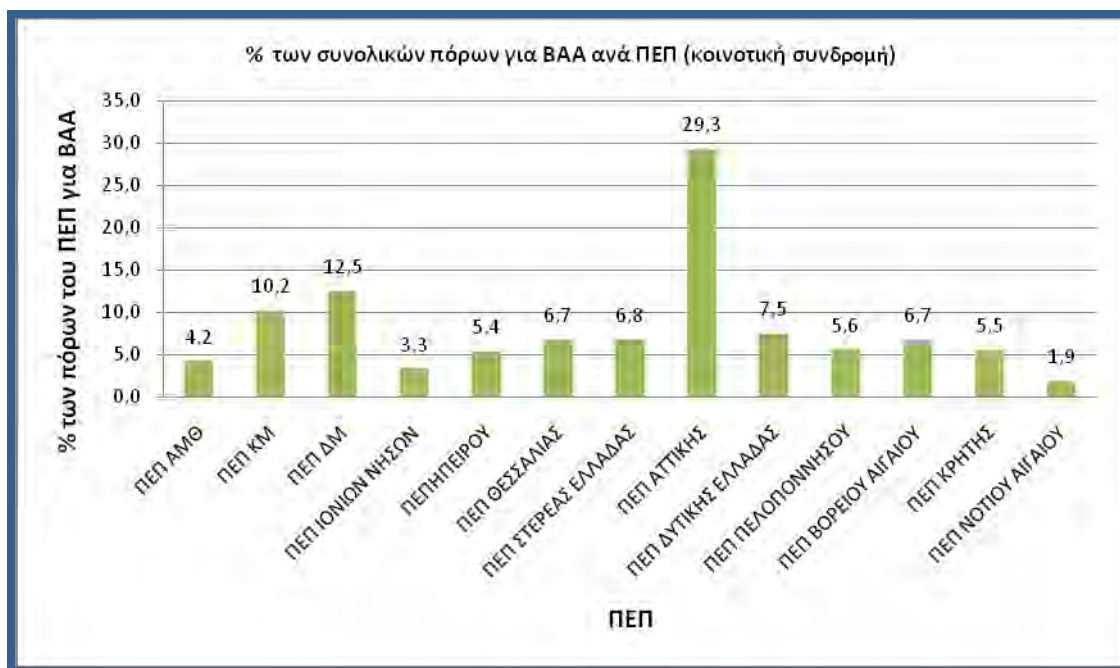
Περιφέρεια	ΕΤΠΑ (€mil.)	ΕΚΤ (€mil.)	Συνολικ ό Κόστος (€mil.)	Συμμετοχή του Διαρθρωτικού ταμείου	ΘΣ	Χρήση ενδιάμεσων φορέων	Ρόλος Αστικών Αρχών	Υλοποίηση μέσω ΟΧΕ
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	15,8	1,2	17,0	ΕΤΠΑ, ΕΚΤ	1,2,4	ΟΧΙ	Υποβολή Στρατηγικής ΒΑΑ, επιλογή πράξεων	ΝΑΙ
Κεντρική Μακεδονία	65,6	13,4	79,0	ΕΤΠΑ, ΕΚΤ	Δεν προσδιορίζονται	ΟΧΙ	Υποβολή Στρατηγικής ΒΑΑ, επιλογή πράξεων	ΝΑΙ
Δυτική Μακεδονία	31,8	1,4	33,2	ΕΤΠΑ, ΕΚΤ	2,3,4,6,7,8,9	ΟΧΙ	Υποβολή Στρατηγικής ΒΑΑ, επιλογή πράξεων	ΝΑΙ
Ιόνια Νησιά	6,00	0,00	6,0	ΕΤΠΑ	Δεν περιγράφονται	Μετά από Διαβούλευση	Διαβούλευση της ΔΑ και της Αστικής Αρχής για το πεδίο εφαρμογής των καθηκόντων των αστικών αρχών	ΝΑΙ
Ήπειρος	11,3	2,7	14	ΕΤΠΑ, ΕΚΤ	2,4,6,7,8,9	ΝΑΙ	Εκχώρηση καθηκόντων Ενδιάμεσου φορέα που θα υποδειχθεί από την Αστική Αρχή	ΝΑΙ
Θεσσαλία	14,5	7,00	21,5	ΕΤΠΑ, ΕΚΤ	Δεν περιγράφεται	ΟΧΙ	Υποβολή Στρατηγικής ΒΑΑ, επιλογή πράξεων	ΝΑΙ
Στερεά Ελλάδα	5,2	1,3	6,5	ΕΤΠΑ, ΕΚΤ		ΟΧΙ	Υποβολή Στρατηγικής ΒΑΑ, επιλογή πράξεων	ΝΑΙ
Αττική	193,6	74,4	268	ΕΤΠΑ, ΕΚΤ	1,2,3,4,5,6,9,10	ΝΑΙ	Εκχώρηση αρμοδιοτήτων	ΝΑΙ

Δυτική Ελλάδα	24,00	5,5	29,5	ΕΤΠΑ, ΕΚΤ	2,3,6,7,9 (ΕΚΤ)	ΟΧΙ	Υποβολή Στρατηγικής ΒΑΑ, επιλογή πράξεων	ΝΑΙ
Πελοπόννησος	7,9	4,2	12,1	ΕΤΠΑ, ΕΚΤ	Δεν περιγράφεται	ΟΧΙ	Υποβολή Στρατηγικής ΒΑΑ, επιλογή πράξεων	ΝΑΙ
Βόρειο Αιγαίο	9,6	6,5	16,1	ΕΤΠΑ, ΕΚΤ	4,6,9	ΟΧΙ	Υποβολή Στρατηγικής ΒΑΑ, επιλογή πράξεων	ΝΑΙ
Κρήτη	17,5	1,7	19,2	ΕΤΠΑ, ΕΚΤ	1,2,3,5	ΟΧΙ	Υποβολή Στρατηγικής ΒΑΑ, επιλογή πράξεων	ΝΑΙ
Νότιο Αιγαίο	1,6	0	1,6	ΕΤΠΑ	1,2,3,6,7,8	ΟΧΙ	Υποβολή Στρατηγικής ΒΑΑ, επιλογή πράξεων	ΝΑΙ
ΣΥΝΟΛΑ	404,4	119,3	523,70					

Πηγή: Δεδομένα των 13 ΠΕΠ 2014-2020 -Ιδία Επεξεργασία

Το μεγαλύτερο ποσοστό πόρων, σε όρους κοινοτικής συνδρομής, που τα ΠΕΠ διαθέτουν για την ΒΑΑ εντοπίζεται στο ΠΕΠ Αττικής- διατίθεται το 29,3% των πόρων του ΠΕΠ- στο ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας (12,5%), στο ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας (10,2%). Το μικρότερο ποσοστό πόρων για ΒΑΑ διατίθεται στο ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου (1,9%) και στο ΠΕΠ Ιονίων Νήσων (3,3%) (γράφημα 16)

Γράφημα 16: Ποσοστό πόρων των ΠΕΠ που διατίθενται στο πλαίσιο της ΒΑΑ

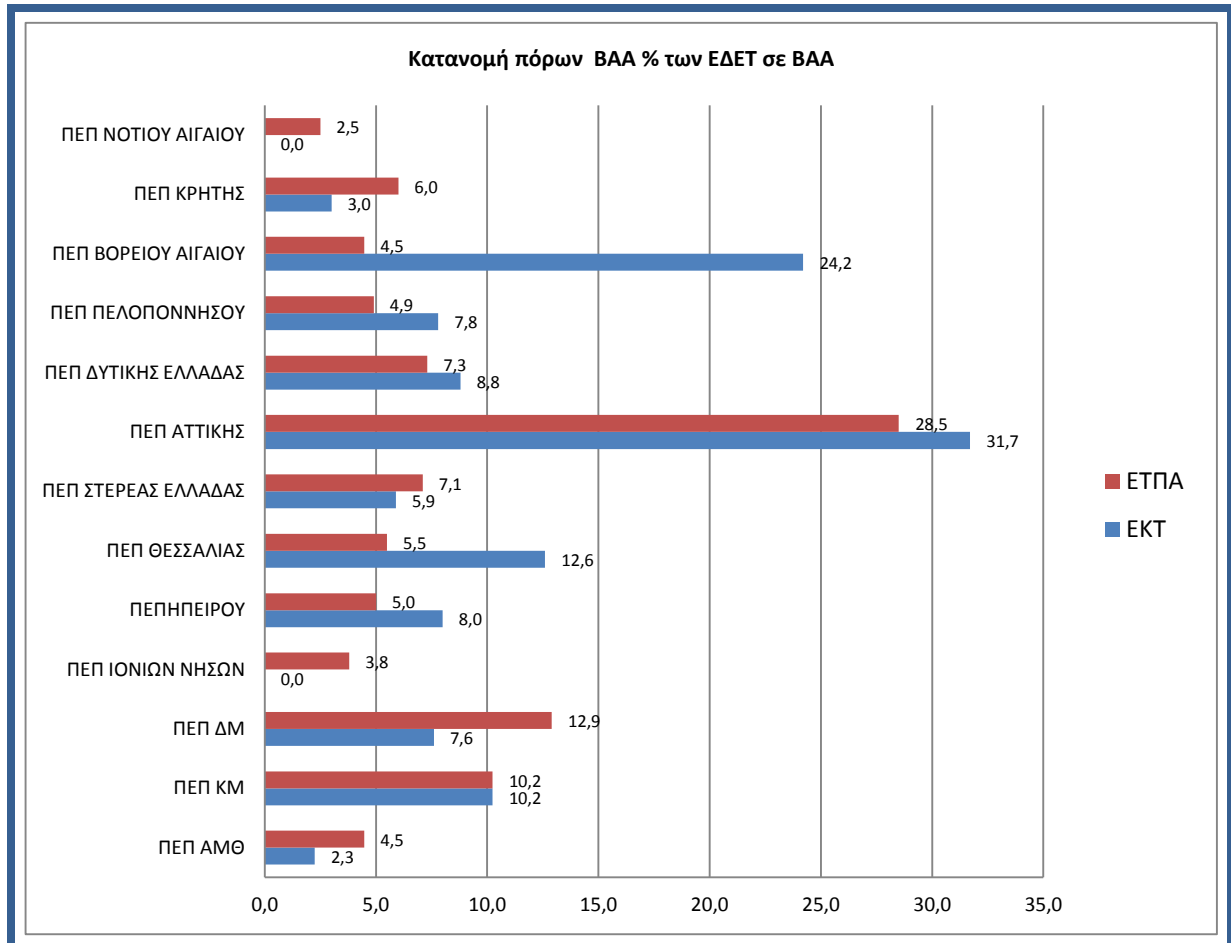

Πηγή: Δεδομένα των 13 ΠΕΠ 2014-2020 -Ιδία Επεξεργασία

Οι προερχόμενοι από το ΕΤΠΑ πόροι είναι αυτοί που συμβάλλουν σε μεγαλύτερα ποσοστά ανά ΠΕΠ στην χρηματοδότηση της ΒΑΑ, ενώ σε μικρότερο ποσοστό συμμετέχει το ΕΚΤ. Σημαντικούς πόρους του ΕΤΠΑ στο σύνολο των συνολικών πόρων των αντίστοιχων ΠΕΠ διαθέτει η Περιφέρεια Αττικής, 28,5 % του ΕΤΠΑ, η Δυτική Μακεδονία (ποσοστό 12,9%) και η Κεντρική Μακεδονία (10,2%). Το μικρότερο ποσοστό πόρων του ΕΤΠΑ διαθέτει η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου (2,5%) και η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων (3,8% των πόρων στο συνολικούς πόρους του ΠΕΠ συνολικού προϋπολογισμού του αντίστοιχου ΠΕΠ διατίθεται από την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας. Αντίστοιχα το μεγαλύτερο ποσοστό των πόρων του ΕΚΤ ως προς το συνολικό προϋπολογισμό του ΠΕΠ εντοπίζεται στην Περιφέρεια Αττικής (31,7%), στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου (24,2%) και στην Περιφέρεια Θεσσαλίας (12,6%). Τα μικρότερα ποσοστά των πόρων του ΕΚΤ ως προς το συνολικό προϋπολογισμό του ΠΕΠ εντοπίζεται στην Περιφέρεια ΑΜΘ (2,3%) και στην Περιφέρεια

Κρήτης (3,0%), ενώ η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων και Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου δεν διαθέτουν καθόλου πόρους τους ΕΚΤ για την ΒΑΑ (γράφημα 17)

Γράφημα 17: Κατανομή των πόρων των ΕΔΕΤ που διατίθενται για την ΒΑΑ στα 13 ΠΕΠ

Πηγή: Δεδομένα των 13 ΠΕΠ 2014-Ιδία Επεξεργασία

Ο αριθμός των θεματικών στόχων (ΘΣ) που επιλέγονται στο πλαίσιο της ΒΑΑ ποικίλλει μεταξύ των ΕΠ. Ωστόσο επισημαίνεται ότι δεν περιγράφεται σε όλα τα κείμενα των ΠΕΠ η θεματική τους εστίαση και ειδικότερα σε πέντε ΠΕΠ δεν γίνεται καμία αναφορά. Στα υπόλοιπα οχτώ ΠΕΠ ο ΘΣ1 επιλέγεται σε τέσσερις περιφέρειες, ο ΘΣ2 σε επτά περιφέρειες, ο ΘΣ3 σε πέντε περιφέρειες, ο ΘΣ4 σε πέντε περιφέρειες, ο ΘΣ5 σε δύο περιφέρειες, ο ΘΣ6 σε έξι περιφέρειες, ο ΘΣ7 σε τέσσερις περιφέρειες, ο ΘΣ8 σε τρεις περιφέρειες, ο ΘΣ9 σε πέντε περιφέρειες και ο ΘΣ10 σε μια Περιφέρεια.

Στο σύνολο των ΠΕΠ περιγράφεται ότι η επιλογή, έγκριση και χρηματοδότηση των σχεδίων ΒΑΑ θα γίνει με κριτήρια που θα αφορούν στην καταλληλότητα της προτεινόμενης στρατηγικής, στη συμβολή της στην επίτευξη των αποτελεσμάτων του Προγράμματος, στη διαχειριστική επάρκεια, στην τεχνική ετοιμότητα και ικανότητα των φορέων, καθώς και στη μεγιστοποίηση της μόχλευσης πόρων σε κάποιες περιφέρειες. Η αξιολόγηση του βαθμού ενεργοποίησης της μόχλευσης πόρων, τόσο άλλων χρηματοδοτικών μέσων όσο και ιδιωτικών πόρων, που τελικά τα επιμέρους ΠΕΠ και μέσω των ΣΒΑΑ επέτυχαν αποτελεί ένα σημαντικό ζήτημα μελλοντικής έρευνας.

Η ΔΑ καθορίζει, όπως περιγράφεται στα κείμενα των περισσότερων ΠΕΠ, με την κατάλληλη συμμετοχή των Αρχών των Προγραμμάτων που θα συγχρηματοδοτήσουν τις ΣΒΑΑ και κατόπιν διαβούλευσης με την αρμόδια Αστική Αρχή, το πεδίο εφαρμογής των καθηκόντων τα οποία πρέπει να αναλάβουν οι Αστικές Αρχές σχετικά με τη διαχείριση των ολοκληρωμένων δράσεων για τα σχέδια ΒΑΑ. Σε κάθε περίπτωση η διαδικασία θα είναι κάτω από την διαχειριστική ευθύνη της ΔΑ., με τις Αστικές Αρχές να αναλαμβάνουν την ευθύνη της τελικής αξιολόγησης και επιλογής των σχετικών έργων, ενώ η ΔΑ να διατηρεί το δικαίωμα του τελικού ελέγχου της επιλεξιμότητας των πράξεων πριν από την έγκριση, αλλά και την διαχειριστική ευθύνη στην πλειονότητα των περιφερειών. Γενικά πάντως, ο ρόλος των αστικών αρχών περιορίζεται στις περισσότερες περιπτώσεις στην υποβολή στην ΔΑ της Στρατηγικής ΒΒΑ και την συμμετοχή της στην διαδικασία επιλογής των πράξεων.

Εξαίρεση αποτελεί η περίπτωση της Περιφέρειας Αττικής, στην οποία η υλοποίηση των παρεμβάσεων των ΣΒΑΑ θα γίνει εξ' αρχής με εκχώρηση αρμοδιοτήτων σε ΕΦΔ στον οποίο όπως αναφέρθηκε θα μετέχουν πλείονες του ενός Δήμου ή αναπτυξιακές συμπράξεις Δήμων, Οργανισμοί και επιχειρήσεις που έχουν την αρμοδιότητα χάραξης και άσκησης χωρικής πολιτικής πολιτικής/τομεακών παρεμβάσεων), όπως αναφέρεται στο κείμενο του ΠΕΠ της Περιφέρειας Αττικής. Επίσης, στο ΠΕΠ Ηπείρου διατυπώνεται η πρόθεση της Περιφέρειας να εκχωρήσει και καθήκοντα ΕΦΔ φορέα σε αυτόν που θα υποδειχθεί από την Αστική Αρχή. επισημαίνεται ότι η ΔΑ θα ζητήσει από Αστική Αρχή να προτείνει ΕΦΔ για την υλοποίηση της Στρατηγικής ή την ανάθεση συγκεκριμένων καθηκόντων που θα συμφωνηθούν.

Η συνέργεια με άλλα Τομεακά ΕΠ -πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα το ΕΠΑΝΕΚ- περιγράφεται στο σύνολο των ΠΕΠ, χωρίς ωστόσο να αναλύεται η συμβολή των Τομεακών προγραμμάτων τόσο σε δράσεις, όσο και σε διάθεση κοινοτικών πόρων ή έστω το πλαίσιο

μιας καταρχήν συμφωνίας της κάθε Περιφέρειας με το αντίστοιχο Υπουργείο. Στο Τομεακό Πρόγραμμα του ΕΠΑνΕΚ περιγράφεται ότι το πρόγραμμα θα στηρίζει σχέδια ΒΑΑ των Περιφερειών μέσω του ΕΤΠΑ, διαθέτοντας 25.000.000 €, τα οποία θα υλοποιηθούν σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του Κανονισμού του ΕΤΠΑ.

Όσον αφορά την σύνδεση με αντίστοιχα σχέδια με στρατηγικά κείμενα χωροταξικού σχεδιασμού η Περιφέρεια ΑΜΘ, η Περιφέρεια Θεσσαλίας, η περιφέρεια Κρήτης, κεντρικής Μακεδονίας και δυτικής Μακεδονίας περιγράφουν στα αντίστοιχα κείμενα των ΣΕΣ ότι λαμβάνουν υπόψη στο σχεδιασμό της ΒΑΑ τις κατευθύνσεις των υπό αναθεώρηση, την περίοδο σύνταξης των ΠΕΠ, ΠΠΧΣΑΑ. Η Περιφέρεια Ηπείρου τονίζει ότι ο σχεδιασμός της ΒΑΑ θα ακολουθήσει τις κατευθύνσεις του Ρυθμιστικού Σχεδίου της πόλης των Ιωαννίνων, ενώ η Αττική θεωρεί ως απαραίτητη προϋπόθεση εφαρμογής της ΒΑΑ την ύπαρξη Σχεδίου Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης ή ισοδύναμα σχέδια στρατηγικού σχεδιασμού, κατά την κείμενη ελληνική νομοθεσία. Προτεραιότητα έχουν ΣΟΑΠ ή ισοδύναμα σχέδια στρατηγικού σχεδιασμού, που ενσωματώνουν την προώθηση της βιώσιμης αστικής κινητικότητας (καθαρές αστικές μεταφορές), εξυπηρετούν και συμβάλλουν στην ενίσχυση της ελκυστικότητας του Μητροπολιτικού κέντρου της Αθήνας. Η συνδυαστική ύπαρξη των ανωτέρω αποτελεί βασικό κριτήριο επιλεξιμότητας. Χαρακτηριστική περίπτωση, ενώ λαμβάνονται και οι κατευθύνσεις του ρυθμιστικού Σχεδίου της Αθήνας

Ορισμένες περιφέρειες όπως η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, Πελοποννήσου, Ιονίων Νήσων, Βορείου Αιγαίου δεν περιγράφουν την σύνδεσή τους ή έστω με κείμενα χωροταξικού ή στρατηγικού σχεδιασμού, γεγονός που επιβεβαιώνει για άλλη μια φορά την χαλαρή σχέση αναπτυξιακού και χωροταξικού σχεδιασμού, που αποτελεί σημαντική αδυναμία στην αναπτυξιακή προσπάθεια της χώρας μας.

5.4.3 ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΩΝ ΧΩΡΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Το εργαλείο των ΟΧΕ θα αξιοποιηθεί στο πλαίσιο της ΟΧΑ και σε τύπους εδαφών πλέον των αστικών περιοχών. Άλλωστε, ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά του εργαλείου των ΟΧΕ όπως έχει αναφερθεί σε αρκετά σημεία της παρούσας διατριβής, είναι η γεωγραφική του ευελιξία, με την έννοια ότι μπορεί να εφαρμοστεί σε ένα ευρύ φάσμα διαφορετικών τύπων εδαφών μεταξύ των οποίων αστικές, αγροτικές περιοχές, υποπεριφερειακές και διαπεριφερειακές περιοχές, περιοχές με ιδιαίτερα γεωγραφικά

χαρακτηριστικά (π.χ. νησιά ή ορεινές περιοχές), καθώς και διασυνοριακές περιοχές. Στο πλαίσιο αυτό κάθε μια από τις δεκατρείς περιφέρειες της χώρας εστιάζει σε διαφορετικούς τύπους εδαφών, η τυπολογία των οποίων –τουλάχιστον για τις περιφέρειες που επιλέγουν να χρησιμοποιήσουν το συγκεκριμένο εργαλείο- αποτυπώνεται στον πίνακα 27.

Πίνακας 27: Περιοχές εφαρμογής ΟΧΕ (εκτός αστικών περιοχών) στα 13 ΠΕΠ

Περιφέρεια	Περιοχές εφαρμογής ΟΧΕ (εκτός αστικών περιοχών)
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	➤ ΟΧΕ ΡΟΜΑ: εστίαση σε συγκεκριμένες» γειτονιές» σε ιδιαίτερα υποβαθμισμένους οικισμούς (1 Σχέδιο) ➤ ΟΧΕ Τουρισμού- Πολιτισμού σε περιοχές του «τόξου υγροβιοτόπων και αρχαιολογικών χώρων και στο παράκτιο μέτωπο» σύμφωνα με το υπό αναθεώρηση ΠΠΧΣΑΑ της ΑΜΘ (1-2 Σχέδια)
Κεντρική Μακεδονία	-
Δυτική Μακεδονία	➤ ΟΧΕ για την αξιοποίηση των λιμνών της ΔΜ. Βασίζεται στο αναθεωρημένο ΠΠΧΣΑΑ: υδατικό δυναμικό ΠΔΜ ως στρατηγικό μέγεθος για τη Χώρα. Αφορά στην ευρύτερη περιοχή των λιμνών της ΔΜ συμπεριλαμβανομένου και του ρου του ποταμού Αλιάκμονα.
Ιόνια Νησιά	Προώθηση παρεμβάσεων ΟΧΕ σε συνδυασμό με τη RIS στις: ➤ Παράκτιες περιοχές, με αναπτυξιακή δυναμική στη θαλάσσια οικονομία ➤ Παράκτιες περιοχές με επέκταση στην ενδοχώρα ➤ Αστικές περιοχές (κυρίως στις μεγαλύτερες αστικές συγκεντρώσεις κυρίως στο πλαίσιο της δημιουργικής & πολιτιστικής οικονομίας ➤ Αστικές περιοχές (κυρίως σε ημιαστικές, μικρότερης κλίμακας συγκεντρώσεις), που αντιμετωπίζουν την πρόκληση της παραγωγικής ανασύνταξης, που ενδεχομένως επιβαρύνονται από ιδιαίτερα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά που εγκυμονούν κινδύνους (π.χ. σεισμοί)
Ήπειρος	➤ ΟΧΕ «Πιλοτική πολιτιστική διαδρομή για τα αρχαία θέατρα της Ηπείρου». Περιοχή παρέμβασης η υποπεριφερειακή περιοχή της Ηπείρου που περιλαμβάνει τις ζώνες που ορίζονται ως παράκτιοι τουριστικοί πόλοι και μέρος των ζωνών που προσδιορίζονται ως ζώνες για οικοτουρισμό και φυσιολατρικό τουρισμό σύμφωνα με το υπό αναθεώρηση ΠΠΧΣΑΑ

Θεσσαλία	➤ ΟΧΕ στην περιοχή των Νησιών των Βορείων Σποράδων (Σκιάθος, Σκόπελος & Αλόνησος) ώστε να αποτελέσουν κινητήρες ανάπτυξης της Περιφέρειας ➤ ΟΧΕ πολιτισμού- τουρισμού με αντικείμενο την αξιοποίηση της πολιτιστικής ή και φυσικής κληρονομιάς. Εκτείνεται χωρικά από την περιοχή της Δυτικής Θεσσαλίας (Τρίκαλα- Μετέωρα) ως την Ανατολική (Μαγνησία) ➤ Διερευνάται ΟΧΕ και για περιοχές της ΠΘ εμβληματικού χαρακτήρα & διεθνούς εμβέλειας (π.χ. περιοχή Ολύμπου)
Στερεά Ελλάδα	➤ ΟΧΕ στην περιοχή Νότιας Βοιωτίας/ Δυτικής Εύβοιας, - άτυπη περιοχή βιομηχανικών συγκεντρώσεων με απουσία υποδομών και δικτύων-ρύπανσης του Ασωπού. Ειδικότερα η περιοχή Οينوφύτων-Σχηματαρίου, Ξυνόβρυσης, Θήβας, ΛΑΠ Ασωπού που απαιτεί διαπεριφερειακή υλοποίηση στο πλαίσιο Προγραμματικής Σύμβασης των δύο Περιφερειών και του ΥΠΕΚΑ ➤ ΟΧΕ Πολιτιστικής διαδρομής που θα συνδέει τα αρχαιολογικά μνημεία και αξιοθέατα της περιφέρειας σε ένα ενιαίο δίκτυο πολιτιστικού τουρισμού.
Αττική	-
Δυτική Ελλάδα	➤ ΟΧΕ για την ολοκληρωμένη τουριστική ανάπτυξη του άξονα Κατάκολο- Αρχαία Ολυμπία (Πολιτισμός, Αγροδιατροφή- Μεταφορές-έξυπνες εφαρμογές ενέργεια/μετακινήσεις/δικτύωση- ανθρώπινο δυναμικό- ποιότητα υπηρεσιών-υποδομές) σε συνδυασμό με τους στόχους της Στρατηγικής της Μακροπεριφέρειας Αδριατικής- Ιονίου
Πελοπόννησος	-
Βόρειο Αιγαίο	➤ Δεν προσδιορίζονται, περιγράφονται γενικά ως επιλέξιμες «οι υποπεριφερειακές περιοχές με ειδικά χαρακτηριστικά και προκλήσεις»
Κρήτη	ΟΧΕ σε υποπεριφερειακές περιοχές: ➤ στις οποίες χωροθετούνται σημαντικοί πόλοι έλξης επισκεπτών με πολιτιστική ή και τοπογραφική ταυτότητα ➤ Με αυξημένες ανάγκες προστασίας του περιβάλλοντος, οργάνωσης του χώρου και των χρήσεων γης ➤ Με σημαντικά περιθώρια ανάπτυξης των τομέων που αναδεικνύονται από τη RIS3 ➤ Σε χωρική ή/και λειτουργική γειτνίαση με μεγάλα έργα υποδομών που διαμορφώνουν αναπτυξιακές προοπτικές και πάντως όλες οι περιοχές συνάδουν με τις γενικές κατευθύνσεις του ΠΠΧΣΑΑ.
Νότιο Αιγαίο	-

Πηγή: Δεδομένα των 13 ΠΕΠ 2014-2020 -Ιδία Επεξεργασία

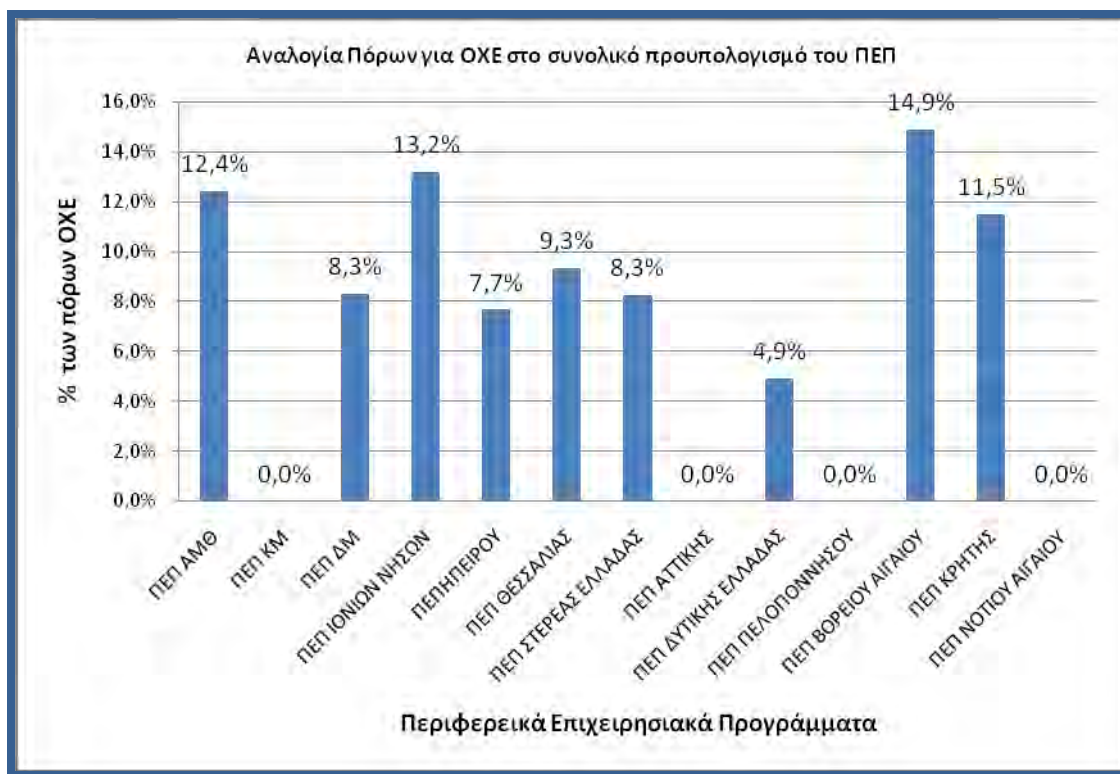
Οι προτεινόμενες στην πλειονότητά τους ΟΧΕ που περιγράφονται στα ΠΕΠ αφορούν τον τομέα του πολιτισμού και του τουρισμού, της βαριάς δηλ βιομηχανίας της χώρας μας,

αναδεικνύοντας στοιχεία με πολιτιστική και τουριστική σημασία αλλά και δυνατότητες ανάπτυξης συνδυάζοντας τους δύο αυτούς τομείς. Ειδικότερα οι προτεινόμενες ΟΧΕ αφορούν στην αντιμετώπιση προβλημάτων όπως την περιβαλλοντική υποβάθμιση και αποκατάσταση (π.χ. ΟΧΕ Ασωπού), την Προστασία και ανάδειξη της πολιτισμικής κληρονομιάς (π.χ. σύνδεσης Κατάκολου με το χώρο της Αρχαίας Ολυμπίας, ΟΧΕ Πολιτιστικής διαδρομής Εγνατίας Οδού, ΟΧΕ Ένωσης αρχαίων θεάτρων και μνημείων Ηπείρου), την προστασία οικολογικά ευαίσθητων περιοχών (π.χ. ΟΧΕ Λιμών Πρεσπών, ΟΧΕ Μεσολογγίου Αιτωλικού, Αντιμετώπιση των συχνών καταστροφικών φυσικών φαινομένων (π.χ. ΟΧΕ Αντισεισμικής Προστασίας Παλλικής), Αναστροφή της αρνητικής δημογραφικής εξέλιξης και παράλληλης ανάπτυξης των περιοχών με γεωγραφικές ιδιαιτερότητες (π.χ. ΟΧΕ Μικρών Νησιών Βορείου Αιγαίου). Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της περιφέρειας της ΑΜΘ, η οποία σχεδιάζει την ΟΧΕ ΡΟΜΑ, με εστίαση σε «συγκεκριμένες γειτονιές» σε ιδιαίτερα υποβαθμισμένους οικισμούς που αφορά κυρίως την συγκεκριμένη πληθυσμιακή ομάδα.

Με βάση τα συγκριτικά στοιχεία του πίνακα 18 περίπου 250 εκ, διατίθενται από τις εννέα Περιφέρειες, αφού οι υπόλοιπες τέσσερις δεν προτίθεται να εφαρμόσουν το εργαλείο σε εκτός των αστικών περιοχές.

Το μεγαλύτερο ποσοστό για ΟΧΕ επί των συνολικών πόρων του αντίστοιχου ΠΕΠ (σε όρους κοινοτικής συνδρομής) διαθέτει η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου (14,9%), η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων (13,2%), η Περιφέρεια ΑΜΘ (12,4%) και η Περιφέρεια Κρήτης (11,5%) (Γράφημα 18)

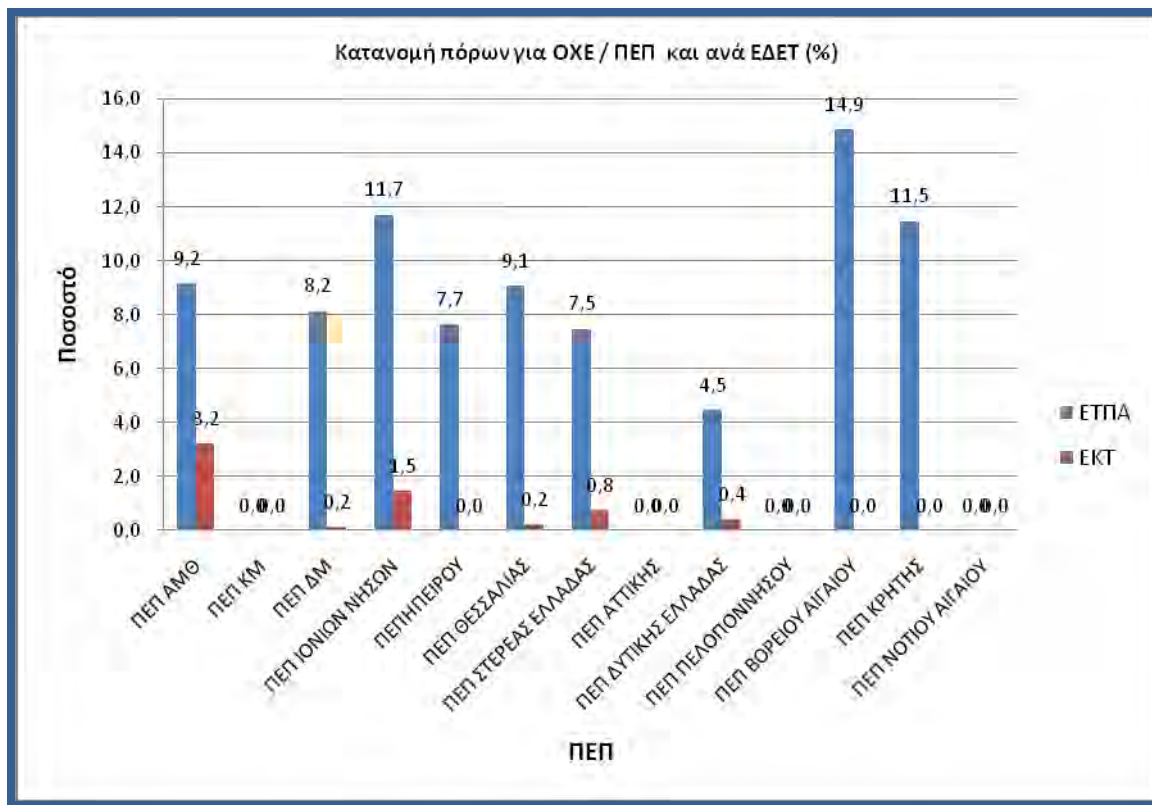
Γράφημα 18: Ποσοστό των πόρων που διατίθενται για τις ΟΧΕ στον συνολικό προϋπολογισμό των 13 ΠΕΠ

Πηγή: Δεδομένα των 13 ΠΕΠ 2014-2020 -Ιδία Επεξεργασία

Από τα ΕΔΕΤ το ΕΤΠΑ συμμετέχει σε όλες τις ΟΧΕ που πρόκειται να υλοποιηθούν και σε πολύ μεγαλύτερο ποσοστό από το ΕΚΤ, που σε ορισμένες περιφέρειες δεν συμμετέχει καθόλου (Περιφέρειες Ηπείρου, Βορείου Αιγαίου, Κρήτης). Πρόθεση για αξιοποίηση πόρων άλλων ΕΔΕΤ δεν περιγράφεται σε κάποιο από τα ΠΕΠ, εκτός από την γενική περιγραφή ότι θα επιδιωχθεί η συνέργεια και η συμπληρωματικότητα με τους πόρους των Τομεακών ΕΠ, χωρίς όμως να υπάρχει ξεκάθαρο πλαίσιο συνεργασίας. Χαρακτηριστικό στοιχείο είναι ότι τα Τομεακά ΕΠ δεν προβλέπουν πόρους για την χρηματοδότηση του εργαλείου ακόμα και στην περίπτωση εκχώρησης πόρων από τα Τομεακά στα ΠΕΠ.

Γράφημα 19: Κατανομή πόρων για τις ΟΧΕ ανά ΠΕΠ και ανά ΕΔΕΤ (ποσοστό)

Πηγή: Δεδομένα των 13 ΠΕΠ 2014-2020 -Ιδία Επεξεργασία

Αξιοσημείωτο, στην περιγραφή του εργαλείου ΟΧΕ στα ΠΕΠ, είναι το γεγονός της πολύ μικρής συνδεσιμότητας των υπό διαμόρφωση ΟΧΕ με τη Στρατηγική RIS3 των περιφερειών. Ουσιαστικά μόνο η περιφέρεια Ιονίων Νήσων και η Περιφέρεια Κρήτης λαμβάνουν υπόψη τους την RIS3 και επιλέγουν να προωθήσουν τομείς που αναδεικνύονται από την αντίστοιχη RIS3. Από την άλλη πλευρά φαίνεται να λαμβάνονται υπόψη κατά την επιλογή των περιοχών εφαρμογής των ΟΧΕ στις Περιφέρειες οι κατευθύνσεις των υπό αναθεώρηση ΠΠΧΣΑΑ για τις περιοχές αλλά και τους τομείς και την ανάδειξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών γνωρισμάτων κάθε περιοχής και των προκλήσεων που καλείται να αντιμετωπίσει κάθε μια από τις Στρατηγικές ΟΧΕ.

Το εργαλείο των ΟΧΕ σε διαπεριφερειακό επίπεδο προτείνεται στο ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας, αφού επιλέγεται η περιοχή Οινοφύτων- Σχηματαρίου, Ξυνόβρυσης, Θήβας, ΛΑΠ Ασωπού που απαιτεί διαπεριφερειακή υλοποίηση στο πλαίσιο Προγραμματικής Σύμβασης των δύο Περιφερειών και του ΥΠΕΚΑ. Αν ανατρέξει όμως κανείς τόσο το ΠΕΠ της Αττικής όσο και στο Επιχειρησιακό του ΥΜΕΠΕΡΑ δεν περιγράφεται κάτι αντίστοιχο, γεγονός που

παραπέμπει σε έλλειμμα συνεργασίας και εκ των προτέρων συνεννόησης στη χάραξη τόσο σημαντικών αναπτυξιακών παρεμβάσεων.

Οι περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Αττικής, Πελοποννήσου, Νοτίου Αιγαίου δεν προτίθεται να εφαρμόσουν ΟΧΕ σε περιοχές εκτός αστικών περιοχών.

Πίνακας 28: Βασικά προγραμματικά στοιχεία των ΟΧΕ ανά ΠΕΠ

Περιφέρεια	Συνολικό Κόστος (εκ. ευρώ)	ΘΣ	Χρήση ενδιάμεσων φορέων
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	50,5	1,2,3,4	ΟΧΙ
Κεντρική Μακεδονία	ΔΕΝ ΘΑ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΙ ΣΕ ΕΚΤΟΣ ΑΣΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ (ΜΟΝΟ ΓΙΑ ΒΑΑ)		
Δυτική Μακεδονία	22	2,3,4,5,6, 7,8,9,10	ΟΧΙ
Ιόνια Νησιά	24,00	1,2,5	ΟΧΙ
Ήπειρος	20,0	1,2,3,5	Υποβολή πρότασης από την Περιφέρεια, με φορείς υλοποίησης των παρεμβάσεων εκτός της περιφέρειας τις αρμόδιες υπηρεσίες των υπουργείων, λοιπών φορέων της αυτοδιοίκησης, συλλογικοί παραγωγικοί φορείς κ..α.
Θεσσαλία	30,0	1,2,3,4	Δύναται να οριστεί ενδιάμεσος φορέας
Στερεά Ελλάδα	8,00	1,2,3,4,5, 6,7,8,9,11	Η ΔΑ έχει τη διαχειριστική ευθύνη της ΟΧΕ
Αττική	ΔΕΝ ΘΑ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΙ		
Δυτική Ελλάδα	19,4	1,2,3,4	Υποβολή πρότασης από την Περιφέρεια, με φορείς υλοποίησης των παρεμβάσεων εκτός της περιφέρειας τις αρμόδιες υπηρεσίες των υπουργείων, λοιπών φορέων της αυτοδιοίκησης, συλλογικοί παραγωγικοί φορείς κ..α.
Πελοπόννησος	0,00	-	-
Βόρειο Αιγαίο	36,00	1,3,4	ΟΧΙ
Κρήτη	40,00	1,2,3,	Δύναται να οριστεί ενδιάμεσος φορέας
Νότιο Αιγαίο	ΔΕΝ ΘΑ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΙ		

Πηγή: Δεδομένα των 13 ΠΕΠ 2014-2020 -Ιδία Επεξεργασία

Οι ΘΣ που επιλέγονται για τις ΟΧΕ εκτός αστικών περιοχών στις Περιφέρειες αφορούν κυρίως τους ΘΣ1,2,3,4. Η πολυτομεακότητα των ΟΧΕ εκφράζεται από ένα συνδυασμό 3-4 ΘΣ, με την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας και Στερεάς Ελλάδας να προτείνουν 9 και 10 ΘΣ αντίστοιχα. Όσον αφορά την επιλογή για ορισμό ΕΦΔ για την υλοποίηση και παρακολούθηση των ΟΧΕ, οι περιφέρειες που θα αξιοποιήσουν το εργαλείο επιλέγουν να μην ορίσουν ΕΦΔ, αλλά την διαχειριστική ευθύνη να έχει η αντίστοιχη ΔΑ, με εξαίρεση την περιφέρεια Θεσσαλίας και την Περιφέρεια Κρήτης, στις οποίες προβλέπεται η δυνατότητα ορισμού ΕΦΔ. Πάντως στην περίπτωση των ΟΧΕ εκτός αστικών περιοχών αυτό που προκύπτει είναι ότι την εκκίνηση της διαδικασίας σχεδιασμού και κατάρτισης των αντίστοιχων ΟΧΕ έχουν οι περιφέρειες, ακολουθείται δηλ. μια top down προσέγγιση.

Η διαδικασία που περιγράφεται στα κείμενα των ΠΕΠ και αφορά την επιλογή, έγκριση και χρηματοδότηση των στρατηγικών θα γίνει στο πλαίσιο διαβούλευσης της ΔΑ του ΠΕΠ και περιφερειακών και εθνικών αρχών, με κριτήρια που θα αφορούν στην καταλληλότητα της στρατηγικής, στη συμβολή στην επίτευξη των αποτελεσμάτων του ΠΕΠ, στη διαχειριστική ικανότητα, τεχνική ετοιμότητα και ικανότητα μόχλευσης πόρων του φορέα.

5.4.4 ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΠΟΥ ΠΛΗΤΤΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟ Ή/ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Στην ενότητα 5 με βάση τις οδηγίες σύνταξης και υποβολής των ΠΕΠ, οι Περιφέρειες θα έπρεπε να προσδιορίσουν τις περιοχές που πλήττονται περισσότερο από τη φτώχεια, αλλά και τις στοχευμένες ομάδες που αντιμετωπίζουν τον υψηλότερο κίνδυνο διακρίσεων ή κοινωνικού αποκλεισμού. Από την ανάλυση των στοιχείων που παρατίθενται σε κάθε ΠΕΠ διαπιστώνεται ότι μέχρι την υποβολή για έγκριση στην ΕΕ των ΠΕΠ, οι περιφέρειες δεν διέθεταν τα παραπάνω στοιχεία, ώστε να περιγραφούν οι αντίστοιχες γεωγραφικές περιοχές και ομάδες, αλλά όλες περιγράφουν πως ο προσδιορισμός των περιοχών θα ακολουθήσει και θα εξειδικευτεί μέσω της αξιοποίησης τόσο υφιστάμενων διοικητικών δεδομένων και στοιχείων, όσο και από την επιτόπια διερεύνηση και αποτύπωση της κατάστασης σε επίπεδο ΟΤΑ. Με την ίδια μεθοδολογία θα γίνει εφικτός και ο προσδιορισμός των ομάδων στόχου με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους, καθώς και η κατάλληλη προσαρμογή των κατάλληλων στρατηγικών παρέμβασης.

Προκύπτει πάντως η έλλειψη πληροφόρησης, λεπτομερών στοιχείων και δεδομένων σε επίπεδο τοπικής κλίμακα γεωγραφικής περιοχής στο σύνολο των περιφερειών. Η ύπαρξη λεπτομερών στοιχείων σε επίπεδο περιοχής βοηθούν στον εντοπισμό του φαινομένου της φτώχειας, τόσο σε μη-αστικές περιοχές όπου η φτώχεια είναι συχνά «κρυφή» ή και σε αστικές περιοχές, όπου η φτώχεια μπορεί να εμφανίζεται διάσπαρτα και να παραμένει στο στενό οικογενειακό περιβάλλον, ενώ η στέρηση συχνά εκδηλώνεται με διάφορους, και όχι πάντα εμφανείς τρόπους. Πρόκληση για την επόμενη προγραμματική περίοδο αποτελεί έτσι η κατάρτιση ενός κοινού συστήματος προσδιορισμού των «τοπικών προφίλ της φτώχειας», σε τοπική κλίμακα, ώστε με βάση τα αποτελέσματα που θα προκύψουν να αναπτυχθούν και οι κατάλληλες στρατηγικές και να παρεμβάσεις καταπολέμησης της φτώχειας της στέρησης και του κοινωνικού αποκλεισμού και να «καλύψουν» τα κενά στις υπάρχουσες εθνικές πηγές δεδομένων.

Πίνακας 29: Γεωγραφικές περιοχές που εντοπίζονται στα ΠΕΠ και πλήττονται από φτώχεια ή αντιμετωπίζουν φυσικά ή δημογραφικά προβλήματα

ΠΕΠ	ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΠΟΥ ΠΛΗΤΤΟΝΤΑΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΑΠΟ ΤΗ ΦΤΩΧΕΙΑ/ΣΤΟΧΕΥΟΜΕΝΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΥΝ ΤΟΝ ΥΨΗΛΟΤΕΡΟ ΚΙΝΔΥΝΟ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ	ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΩΝ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΠΟΥ ΠΛΗΤΤΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΣΟΒΑΡΑ ΚΑΙ ΜΟΝΙΜΑ ΦΥΣΙΚΑ Ή ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤ
ΠΕΠ Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	Θα προκύψουν κατόπιν χαρτογράφησης της φτώχειας	Η οροσειρά της Ροδόπης είναι η χωρική ενότητα της ΠΑΜΘ που χαρακτηρίζεται τόσο από φυσικά όσο και από δημογραφικά μειονεκτήματα ενώ διακρίνεται σε 2 υπό-περιοχές: • την Υποπεριοχή Α: που περιλαμβάνει την «ευρύτερη περιοχή» του Εθνικού Πάρκου Οροσειράς Ροδόπης και • την Υποπεριοχή Β: που περιλαμβάνει την υπόλοιπη γεωγραφική ζώνη,
ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας	Θα προκύψουν από την εκπόνηση Περιφερειακού Στρατηγικού Σχεδίου Κοινωνικής Ένταξης	Δεν εντοπίζονται
ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας	Θα προκύψουν κατόπιν χαρτογράφησης της φτώχειας	Οικισμοί του Δήμου Πρεσπών και αρκετοί οικισμοί των Δήμων Φλώρινας και Αμυνταίου, οι ορεινές και ημιορεινές περιοχές της ΠΕ Γρεβενών, αρκετοί οικισμοί που ανήκουν στην Περιφερειακή Ενότητα Καστοριάς, οι Δημοτικές Ενότητες στο Βόιο και στην περιοχή Καμβουνίων συνθέτουν τις πιο απομακρυσμένες και φτωχές περιοχές
ΠΕΠ Ηπείρου	Θα προκύψουν κατόπιν χαρτογράφησης της φτώχειας,	Αναφέρεται γενικά στις ορεινές και απομακρυσμένες περιοχές της Περιφέρειας
ΠΕΠ Θεσσαλίας	Θα προκύψουν κατόπιν χαρτογράφησης της φτώχειας αλλά και της Στρατηγικής της Περιφέρειας για τη φτώχεια	Δεν εντοπίζονται
ΠΕΠ Ιονίων Νήσων	Θα προκύψουν κατόπιν χαρτογράφησης της φτώχειας	Δεν περιγράφονται
ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας	Τα ειδικότερα προβλήματα και οι ομάδες στόχοι θα προκύψουν κατόπιν χαρτογράφησης της φτώχειας σε επίπεδο Περιφέρειας	Δεν περιγράφονται συγκεκριμένα
ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας	Θα προκύψουν κατόπιν χαρτογράφησης της	Δεν υπάρχουν

	φτώχειας	
ΠΕΠ Αττικής	Οι συγχρηματοδοτούμενες πράξεις θα βασίζονται στα πορίσματα της χαρτογράφησης και τις προτεραιότητες της στρατηγικής για τη φτώχεια. Και κατάρτιση της ΠεΣΣΚΕ) Περιφερειακό Στρατηγικό Σχέδιο Κοινωνικής Ένταξης (ΠεΣΣΚΕ)	Δεν περιγράφονται
ΠΕΠ Πελοποννήσου	Χαρτογράφηση των περιοχών και η αναγνώριση των διαφορετικών επιπέδων στέρησης	Δεν περιγράφονται
ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου	Θα προκύψουν κατόπιν χαρτογράφησης της φτώχειας	Περιγράφονται τα επτά απομακρυσμένα νησιά της περιφέρειας: Οινούσες, Ψαρά, Ικαρία, Φούρνοι /Θύμαινα, Λήμνος, Άγιος Ευστράτιος, Λέσβος.
ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου	Θα περιγράφονται στην Περιφερειακή Στρατηγική για τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό»	Περιγράφονται δράσεις για 30 «μικρά νησιά» που συνδυάζουν δημογραφικά προβλήματα και χαρακτηριστικά γεωγραφικής απομόνωσης
ΠΕΠ Κρήτης	Θα προκύψουν κατόπιν χαρτογράφησης της φτώχειας αλλά και της Στρατηγικής της Περιφέρειας για τη φτώχεια	Νησί της Γαύδου: στόχος η ενίσχυση και ανάδειξη της ταυτότητας «Γαύδος Πράσινο Νησί»

Πηγή: Δεδομένα των 13 ΠΕΠ 2014-2020 -Ιδία Επεξεργασία

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Η ΕΡΕΥΝΑ ΠΕΔΙΟΥ- ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ- ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Η ΕΡΕΥΝΑ ΠΕΔΙΟΥ

6.1 ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΠΕΔΙΟΥ

Για την διερεύνηση του βασικού ερευνητικού ζητήματος της παρούσας διατριβής θεωρήθηκε ζωτικής σημασία το ζήτημα της καταγραφής και ανάλυσης των απόψεων των ανθρώπων που σχετίζονται άμεσα με τον σχεδιασμό και την υλοποίηση τόσο της ολοκληρωμένης χωρικής προσέγγισης στην αναπτυξιακή διαδικασία της χώρας μας, όσο και των νέων εδαφικών μέσων που προβλέπονται στα πλαίσια της ΟΧΑ όπως οι ΤΑΠΤΟΚ και οι ΟΧΕ. Οι άνθρωποι αυτοί δεν είναι άλλοι από τα στελέχη της ΕΥΣΣΑ και των ΕΥΔΕΠ των δεκατριών περιφερειών. Οι απόψεις τους που καταγράφηκαν μέσω ερωτηματολογίων –ως η κύρια μέθοδος συλλογής δεδομένων- αλλά και ποιοτικής συνέντευξης στη συνέχεια, αποτελούν την κύρια πηγή των δεδομένων απαραίτητων για την ολοκλήρωση της παρούσας έρευνας.

Εστάλησαν δεκατρία (13) ερωτηματολόγια στις δεκατρείς Ειδικές Υπηρεσίες Διαχείρισης των Περιφερειακών Προγραμμάτων (ΕΥΔΕΠ) των αντίστοιχων διοικητικών περιφερειών της χώρας. Ερωτηματολόγιο με διαφορετική διάρθρωση και κατάλογο ερωτήσεων στάλθηκε και στην Ειδική Υπηρεσία Στρατηγικής, Σχεδιασμού και Αξιολόγησης (ΕΥΣΣΑ), που υπάγεται στο Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας. Τα ερωτηματολόγια που στάλθηκαν στις ΕΥΔΕΠ απαντήθηκαν από στελέχη που έχουν την αρμοδιότητα προγραμματισμού, σχεδιασμού παρακολούθησης και αξιολόγησης των Περιφερειακών ΕΠ. Ειδικότερα, απαντήθηκαν είτε από τον προϊστάμενο της Μονάδας προγραμματισμού και αξιολόγησης (Μονάδα Α) των αντίστοιχων ΕΥΔΕΠ, στελέχη τα οποία έχουν την αρμοδιότητα μεταξύ άλλων του σχεδιασμού και ενεργοποίησης των προγραμμάτων στο πλαίσιο της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης κατά την τρέχουσα περίοδο, ενώ ταυτόχρονα αποτελούν και μέλη του Δικτύου Ολοκληρωμένης χωρικής Ανάπτυξης.

Το ερωτηματολόγιο που στάλθηκε στην ΕΥΣΣΑ απαντήθηκε από τον προϊστάμενο της Υπηρεσίας και μέλος του Δικτύου της ΟΧΑ. Επισημαίνεται ότι, σύμφωνα με το Νόμο 4314/2014 (ΦΕΚ 265/2014) «Α) Για τη διαχείριση, τον έλεγχο και την εφαρμογή αναπτυξιακών παρεμβάσεων για την προγραμματική περίοδο 2014-2020, Β) Ενσωμάτωση της Οδηγίας 2012/17 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Ιουνίου 2012 (ΕΕ L

156/16.6.2012) στο ελληνικό δίκαιο, τροποποίηση του ν. 3419/2005 (Α 297) και άλλες διατάξεις» και με βάση το άρθρο 15, η ΕΥΣΣΑ έχει μεταξύ των άλλων, ως αρμοδιότητα την παρακολούθηση και το συντονισμό θεμάτων που αφορούν την Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη.

Η αποστολή ερωτηματολογίων και η συλλογή τους έλαβε χώρα το χρονικό διάστημα από Απρίλιο του 2017 έως Ιούλιο του 2017. Τονίζεται ότι τα ερωτηματολόγια απαντήθηκαν στο σύνολο τους δηλ. συγκεντρώθηκαν 14 ερωτηματολόγια, πλήρως συμπληρωμένα και υπογεγραμμένα. Στη συνέχεια υπήρξε τηλεφωνική επικοινωνία με τους συναδέλφους, σε συναδελφικό πνεύμα, αφού και η υποφαινόμενη είμαι στέλεχος της Μονάδας Β΄ της ΕΥΔΕΠ Στερεάς Ελλάδας και μέλος του Δικτύου της ΟΧΑ, γεγονός που λειτούργησε προσθετικά στην άμεση συμπλήρωση των ερωτηματολογίων από τα στελέχη των αντίστοιχων υπηρεσιών. Επιπλέον, υπήρξε ανταλλαγή και καταγραφή απόψεων με τους συναδέλφους τόσο στο πλαίσιο της συμπληρωματικής τηλεφωνικής συνέντευξης στηριζόμενης στις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου, όσο και στις δια ζώσης συζητήσεις μας κατά τις συνεδριάσεις του δικτύου ΟΧΑ στο Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, ώστε να αντληθούν περαιτέρω στοιχεία σε συγκεκριμένα ζητήματα.

6.2 ΣΤΟΧΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Στόχος της έρευνας πεδίου είναι η ανάδειξη της εδαφικής διάστασης της πολιτικής συνοχής της περιόδου 2014-2020 και η ενσωμάτωσή της στα Τομεακά και Περιφερειακά Προγράμματα της χώρας μας την τρέχουσα περίοδο μέσω της Ολοκληρωμένης Χωρικής Προσέγγισης αλλά και η κριτική εξέταση του τρόπου σχεδιασμού και εφαρμογής των νέων εργαλείων στρατηγικών ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης. Τα κρίσιμα σημεία που αναδείχθηκαν από την ολοκλήρωση της έρευνας πεδίου, αποτελούν τη βάση για την διατύπωση προτάσεων, σε συνδυασμό με τα πορίσματα της συγκριτικής αξιολόγησης των ΣΕΣ των 28 κ-μ, όσον αφορά την ΟΧΑ, ενόψει του σχεδιασμού της νέας προγραμματικής περιόδου 2021-2027.

6.3 ΔΟΜΗ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ

Η έρευνα πεδίου βασίζεται στον συνδυασμό χρήσης ερωτηματολογίων και προγραμματισμένων προσωπικών τηλεφωνικών συνεντεύξεων. Επισημαίνεται ότι οι

ερωτήσεις που διατυπώνονται στα ερωτηματολόγια της έρευνας, προέκυψαν μετά την πρώτη ανάγνωση των ΣΕΣ των 28 κ-μ της ΕΕ αλλά και των αντίστοιχων ΕΠ (Τομεακών και Περιφερειακών της Ελλάδας), ώστε να συμπεριληφθούν εκείνα τα σημεία και στοιχεία από τα οποία θα προέκυπταν οι απαιτούμενες απαντήσεις στο βασικό ερευνητικό ζήτημα αλλά και στα επιμέρους ζητήματα της διατριβής. Στην διατύπωση των συγκεκριμένων ερωτήσεων των ερωτηματολογίων συνέβαλε και η εμπειρία μου ως στελέχους της ΕΥΔΕΠ Στερεάς Ελλάδας και μέλους της ομάδας του Δικτύου της ΟΧΑ.

Το ερωτηματολόγιο που αφορά την ΕΥΣΣΑ περιλαμβάνει δεκαέξι ερωτήσεις, οι απαντήσεις των οποίων βασίζονται στην εμπειρία που έχει αποκτήσει η Υπηρεσία τόσο από τη συνεργασία της με τις υπηρεσίες της ΕΕ, όσο και από τη συνεργασία με τις ΕΥΔΕΠ στο πλαίσιο κατάρτισης του ΕΣΠΑ για την περίοδο 2014-2020 και των ΠΕΠ. Η εμπειρία αυτή περιλαμβάνει τόσο την φάση σχεδιασμού της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης όσο και τα πρώτα συμπεράσματα από την υλοποίηση των παρεμβάσεων στο πλαίσιο της ΟΧΑ, καθώς η συγκεκριμένη υπηρεσία έχει την ευθύνη για τον συντονισμό περιφερειακών και τομεακών ΕΠ και ειδικότερα για την εφαρμογή των εργαλείων χωρικής ανάπτυξης.

Οι ΕΥΔΕΠ των περιφερειών αντίστοιχα συμπληρώνουν το ερωτηματολόγιο μέσω δεκαοχτώ ερωτήσεων κλειστού και ανοιχτού τύπου που διαρθρώνονται σε τρία τμήματα. Το πρώτο τμήμα του ερωτηματολογίου προς τις ΕΥΔΕΠ αφορά στο στάδιο του σχεδιασμού των ΠΕΠ και ειδικότερα του σχεδιασμού της ενότητας 4 των ΠΕΠ που αναφέρεται στην ΟΧΑ. Οι ερωτήσεις του δεύτερου τμήματος του ερωτηματολογίου αφορά την αποτίμηση της διαδικασίας σχεδιασμού που ακολουθήθηκε στο στάδιο μέχρι και την υποβολή για έγκριση των ΠΕΠ στην ΕΕ και τις διαδικασίες υλοποίησης και ενεργοποίησης των ΟΧΑ. Οι ερωτήσεις του τρίτου μέρους του ερωτηματολογίου έχουν πιο ελεύθερο χαρακτήρα και τα στελέχη απαντούν με βάση την εμπειρία τους από τις διαδικασίες σχεδιασμού και υλοποίησης των παρεμβάσεων στο πλαίσιο της ΟΧΑ μέχρι την ημερομηνία συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου, καταγράφουν τις απόψεις τους σχετικά με τα ιδιαίτερα εμπόδια που εκτιμούν ότι θα παρουσιαστούν κατά την διάρκεια εφαρμογής των εδαφικών μέσων, την προστιθέμενη αξία που έχει ή δεν έχει η ολοκληρωμένη προσέγγιση στην εδαφική ανάπτυξη και τις αλλαγές που προτείνουν σε μελλοντικό σχεδιασμό παρόμοιων διαδικασιών και μέσων.

6.4 ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΠΕΔΙΟΥ

Δεδομένου ότι τα ποιοτικά δεδομένα, που προέρχονται, για παράδειγμα, από συνεντεύξεις, γραπτές ανοιχτές ερωτήσεις κ.λ.π., εκφράζονται με λόγια ο ερευνητής δεν μπορεί να χρησιμοποιήσει τη στατιστική ανάλυση για να δώσει σημασία στα δεδομένα και συνεπώς χρειάζεται άλλες μέθοδοι ανάλυσης σύμφωνα με τον Bengtsson, 2016. Έτσι επιλέχθηκε η ποιοτική ανάλυση περιεχομένου, όπως αναφέρεται και στη μεθοδολογία εκπόνησης της παρούσας διατριβής, και κατά την επεξεργασία των ερωτηματολογίων της έρευνας πεδίου. Στα ερωτηματολόγια προς τις ΕΥΔΕΠ και ΕΥΣΣΑΑ χρησιμοποιούνται ερωτήσεις τόσο ανοικτού όσο και κλειστού τύπου, πρακτική που κατά τον Bengtsson, 2016 συνάδει με την μεθοδολογία της ποιοτικής ανάλυσης περιεχομένου όπου όλοι οι τύποι ερωτήσεων που σχετίζονται με τον σκοπό της μελέτης μπορούν να χρησιμοποιηθούν.

Στο πλαίσιο αυτό για την ανάλυση των δεδομένων των ερωτηματολογίων ακολουθήθηκε η εξής διαδικασία: αρχικά οι απαντήσεις –δεδομένα των ερωτηματολογίων επανεξετάστηκαν αρκετές φορές αναζητώντας κοινά ή και διαφορετικά στοιχεία, επισημάνθηκαν αποσπάσματα και φράσεις από τις απαντήσεις που ήταν σημαντικές για την έρευνα. Η αποκωδικοποίηση των απαντήσεων οδήγησε στην κατάρτιση ενός συγκεντρωτικού πίνακα, που τελικά ενίσχυσε την συγκριτική ανάλυση και την ερμηνεία των απόψεων των ερωτηθέντων με συνεπή και αξιόπιστο τρόπο. Η συγκριτική ανάλυση έγινε ανά ερώτηση, ακολουθώντας σε αρκετά σημεία την πρόδηλη ανάλυση (Bengtsson, 2016), με βάση την οποία περιγράφεται τι πραγματικά λένε οι πληροφοριοδότες, παραμένει πολύ κοντά στο κείμενο, χρησιμοποιεί τις ίδιες τις λέξεις και περιγράφει το ορατό και προφανές κείμενο.

6.4.1 ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΣΣΑ

Το πρώτο ερώτημα που τέθηκε στην ΕΥΣΣΑ αναφερόταν στην ίδια την έννοια και το περιεχόμενο της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης και των αντίστοιχων εργαλείων που προβλέπονται στο πλαίσιο της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ, κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020. Η Υπηρεσία θεωρεί ότι «τα νέα εργαλεία χωρικής ανάπτυξης είναι σύνθετα και πολύπλοκα απαιτώντας από φορείς όπως οι αστικές αρχές να αναλάβουν ρόλους και αρμοδιότητες για τις οποίες δεν υπάρχει εμπειρία και τεχνογνωσία εντός των Δήμων. Η τρέχουσα συγκυρία και δημοσιονομική λιτότητα που έχει επιβληθεί και στους Δήμους δυσχεραίνει την διαδικασία των ΟΧΕ καθώς οι Δήμοι όπως και οι άλλοι φορείς του Δημοσίου

παρουσιάζουν σημαντικό έλλειμμα ανθρώπινου δυναμικού αλλά και πόρων για την εκπόνηση μελετών ωρίμανσης. Παρόλα αυτά, οι ΟΧΕ και ΟΧΕ -ΒΑΑ αποτελούν σημαντικά εργαλεία για την αναπτυξιακές ανάγκες τόσο των αστικών όσο και των αγροτικών περιοχών της χώρας και αντιμετώπισης των εδαφικών προκλήσεων και ταυτόχρονα των αναγκών της χώρας μεταφέροντας με ένα αποτελεσματικό τρόπο τις θεματικές προτεραιότητες που έχουν τεθεί σε εθνικό επίπεδο στο τοπικό επίπεδο».

Αναμένεται δε σύμφωνα με την άποψη της Υπηρεσίας η εφαρμογή των ΟΧΕ στην τρέχουσα προγραμματική περίοδο να οδηγήσει σε:

- Αύξηση της ικανότητας των αστικών αρχών αλλά και λοιπών φορέων στον ολοκληρωμένο προγραμματισμό και διαχείριση παρεμβάσεων
- Αντιμετώπιση βασικών προβλημάτων των πόλεων/ περιοχών και ως αναπτυξιακή βάση για το μέλλον
- Ενεργοποίηση των τοπικών κοινωνιών και φορέων
- Ενσωμάτωση / Εφαρμογή εθνικών προτεραιοτήτων σε τοπικό επίπεδο
- Διαμόρφωση μακροχρόνιων στρατηγικών που ξεπερνούν την προγραμματική περίοδο

Στο επίπεδο συνεργασίας της χώρας με τις υπηρεσίες της Επιτροπής κατά την διαδικασία σχεδιασμού του ΕΣΠΑ, τονίζεται ότι οι οδηγίες για την υλοποίηση της ΟΧΑ δεν θεωρούνται γενικά επαρκείς, ενώ ταυτόχρονα, τόσο οι οδηγίες όσο και οι κανονιστικές απαιτήσεις της ΕΕ για τα εργαλεία αυτά, θα έπρεπε να μην είναι τόσο αναλυτικές και δεσμευτικές ώστε να δίνεται η δυνατότητα προσαρμογής στις εθνικές απαιτήσεις και οι προτάσεις των τοπικών κοινωνιών να παίζουν ένα ζωτικό ρόλο. Αυτό που απαιτείται είναι καλύτερος συντονισμός σε εθνικό επίπεδο για την επίλυση προβλημάτων, κατάρτιση εγκυκλίων/οδηγιών.

Ζητήθηκε επίσης η γνώμη της Υπηρεσίας για την ευθυγράμμιση των παρεμβάσεων που εντάσσονται στο πλαίσιο της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης, όπως αυτή περιγράφεται στα κείμενα των ΕΠ με άλλες αναπτυξιακές στρατηγικές της χώρας μας. Αυτό που επισημαίνεται είναι ότι στη χώρα δεν έχει διαμορφωθεί μια καθαρή χωρική στρατηγική (πέρα από την περιφερειακή όπως αυτή αντανακλάται στα ΠΕΠ) και βεβαίως μια στρατηγική για τις βιώσιμες πόλεις ώστε να υπάρχουν ξεκάθαρες προτεραιότητες κατά τον σχεδιασμό των ΟΧΕ και κυρίως των ΒΑΑ. Ωστόσο, με δεδομένο ότι οι ΟΧΕ χρηματοδοτούνται από επενδυτικές προτεραιότητες των ΕΠ δεν θα μπορούσε παρά οι ΟΧΕ να είναι σε πλήρη αντιστοίχιση με τις προτεραιότητες (και επιλεξιμότητες) που έχουν τεθεί στα ΕΠ.

Ταυτόχρονα υπήρξε περιθώριο έτσι ώστε να υπάρξει πραγματικός από κάτω προς τα πάνω σχεδιασμός των τοπικών στρατηγικών.

Σημαντική είναι και η διαπίστωση ότι παρά την επιδίωξη κατά την κατάρτιση των ΕΠ να υπάρξει συνέργεια και συμπληρωματικότητα μεταξύ των παρεμβάσεων στο πλαίσιο των ΟΧΕ (ΠΕΠ) και των παρεμβάσεων των λοιπών τομεακών προγραμμάτων όπως το ΕΠΑΝΕΚ και το Περιβάλλον, τελικά και δεδομένου και των πολλαπλών αναγκών που καθορίζουν οριζόντιες δράσεις για τα τομεακά προγράμματα, η συνέργεια και συμπληρωματικότητα δεν έχει επιτευχθεί.

Σημαντικό ζήτημα που αναδείχθηκε και κατά τη συγκριτική αξιολόγηση των ΣΕΣ των κ-μ, όπως περιγράφεται σε προηγούμενη ενότητα, αφορά την ικανότητα ή μη των εμπλεκόμενων αρχών να σχεδιάζουν και να υλοποιούν έργα-παρεμβάσεις που εντάσσονται στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης εδαφικής προσέγγισης και τις πρακτικές προκλήσεις που θα προκύψουν εξαιτίας αυτού του γεγονότος. Η άποψη της Υπηρεσίας ενισχύει την υπόθεση αυτή, αφού θεωρεί ότι η επιτυχία ή μη των ΟΧΕ και ΟΧΕ/ΒΑΑ βασίζεται στην ικανότητα των εμπλεκόμενων φορέων και κυρίως των Δήμων να σχεδιάσουν και να υλοποιήσουν μια ολοκληρωμένη στρατηγική έναντι των μεμονωμένων έργων. Πέρα από το έλλειμμα εμπειρίας στους παραπάνω τομείς, οι τοπικοί φορείς και ειδικότερα οι δήμοι έχουν υποστεί μέσω των πολιτικών λιτότητας μια ραγδαία μείωση του προσωπικού τους αλλά και των διαθέσιμων πόρων για την ωρίμανση των έργων. Ως εκ τούτου, αρκετές περιφέρειες (διαχειριστικές αρχές) έχουν προβλέψει και τεχνική βοήθεια για την στήριξη των δήμων / αστικών αρχών στις ΟΧΕ – ΒΑΑ.

Κρίνεται σημαντικό βεβαίως οι εμπλεκόμενοι φορείς και δήμοι να προσπαθήσουν να υλοποιήσουν το μεγαλύτερο τμήμα του σχεδιασμού, της αξιολόγησης των έργων και της επίβλεψης και παρακολούθησης με ίδια μέσα έτσι ώστε η τεχνογνωσία να παραμένει στον φορέα. Η χρήση πόρων της τεχνικής βοήθειας οδηγεί σε αναθέσεις σε εξωτερικούς εμπειρογνώμονες χωρίς καμία προστιθέμενη αξία για την αύξηση της ικανότητας του δήμου στο σχεδιασμό και παρακολούθηση ολοκληρωμένων παρεμβάσεων.

Άλλοι παράγοντες που επίσης δύναται να λειτουργήσουν ανασταλτικά στην κατεύθυνση υιοθέτησης και υλοποίησης των νέων εργαλείων ΟΧΑ σε τοπικό και ρυθμιστικό επίπεδο και τα οποία, σύμφωνα με την άποψη της υπηρεσίας ξεπερνούν το κανονιστικό πλαίσιο του ΕΣΠΑ αφορούν:

- Πολυπλοκότητα συστήματος δημοσίων συμβάσεων και χρονοβόρες διαδικασίες ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων
- Κανονισμοί κρατικών ενισχύσεων (state aid rules) οι οποίοι δεν είναι κατανοητοί στους εμπλεκόμενους φορείς και απαιτούν χρονοβόρες διαδικασίες
- Πολυπλοκότητα του συστήματος διαχείρισης και ελέγχου των παρεμβάσεων του ΕΣΠΑ
- Έλλειμμα ανθρώπινου δυναμικού στους φορείς και ειδικότερα στους δήμους.

Παρόλο που και το ίδιο το Σύστημα Διαχείρισης, εφαρμογής, παρακολούθησης και ελέγχου των εν λόγω μέσων στήριξης της εδαφικής ανάπτυξης και οι κανονιστικές απαιτήσεις δημιουργούν ένα επιπλέον διοικητικό βάρος για τους εμπλεκόμενους φορείς, υπάρχει πάντα η δυνατότητα προσαρμογής του για να αντιμετωπίσει νέες καταστάσεις που δεν είχαν προβλεφθεί ή καταστάσεις που θα διευκολύνουν την υλοποίηση.

Η πολυπλοκότητα των Κανονισμών και των εννοιών της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης, όπως αναδείχτηκε από την συγκριτική αξιολόγηση των 28 κ-μ της ΕΕ, αποτελεί επίσης ανασταλτικό παράγοντα στην υιοθέτηση της ΟΧΑ και εκλαμβάνεται από τις τοπικές αρχές και τους τοπικούς φορείς ως διοικητικός φόρτος. Στην υπόθεση αυτή η άποψη της ΕΥΣΣΑ είναι ότι Σε επίπεδο σχεδιασμού οι έννοιες της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης είναι πιο κατανοητή. Σε επίπεδο υλοποίησης με την παράλληλη ωρίμανση και υλοποίηση πολλών έργων έχουν πράγματι καταγραφεί τα προβλήματα.

Στην ερώτηση αν η υπηρεσία πιστεύει ότι ορισμένες περιφέρειες διστάζουν να «αγκαλιάσουν» την bottom-up προσέγγιση στην χωρική ανάπτυξη και να αναθέσουν ένα επαρκές εύρος αρμοδιοτήτων σε τοπικούς φορείς και σχήματα εκτιμά ότι δεν υπάρχουν περιφέρειες οι οποίες διστάζουν να αγκαλιάσουν την bottom up προσέγγιση. Το εύρος των αρμοδιοτήτων που τελικά ανατέθηκε σε τοπικούς φορείς / δήμους στις περιπτώσεις των ΟΧΕ ΒΑΑ ήταν προϊόν διαβούλευσης και αποτίμησης των δυνατοτήτων των τοπικών φορέων / δήμων.

Η ΕΥΣΣΑ για την τρέχουσα προγραμματική περίοδο έχει αναλάβει τον συντονισμό των αναπτυξιακών προγραμμάτων για την χώρας μας. Στην ερώτηση για την πρόθεση αξιοποίησης από τα ΕΠ κυρίως τα ΠΕΠ, πολυταμειακής προσέγγισης με την

χρήσης πόρων εκτός από το ΕΚΤ και το ΕΤΠΑ και άλλων πόρων από τα άλλα Επενδυτικά Διαρθρωτικά Ταμεία ή άλλα χρηματοδοτικά προγράμματα και εργαλεία, υποστηρίζει ότι ο συντονισμός των παρεμβάσεων από την πλευρά της είναι για πραγματικά πολυταμειακές και ολοκληρωμένες στρατηγικές και είναι σημαντικός σε αυτή τη φάση. Αναφέρεται ιδιαίτερα στην περίπτωση των ΤΑΠΤΟΚ και επισημαίνει ότι τα ΠΕΠ έχουν μόνο ΕΤΠΑ και ΕΚΤ και εκχωρείται στις Περιφέρειες από την ΕΥΔ ΕΓΤΑΑ (γεωργικό ταμείο) προϋπολογισμός για δράσεις στον αγροτικό χώρο. Για την υλοποίηση των παρεμβάσεων Τοπικής Ανάπτυξης με την Πρωτοβουλία των Τοπικών Κοινωνιών (ΤΑΡΤΟΚ- CLLD) του αγροτικού χώρου, το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης προέβη σε σχετική προκήρυξη και έγκριση των στρατηγικών. Κάποια ΠΕΠ θα συνδράμουν τις στρατηγικές αυτές με ΕΤΠΑ και κυρίως ΕΚΤ προκειμένου να υπάρξει μια πολυταμειακή και ολοκληρωμένη προσέγγιση.

Στην ερώτηση αν το συνολικό ποσό των πόρων που τελικά διατίθενται από τα Περιφερειακά ΕΠ για την Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη θεωρείται επαρκές η απάντηση της υπηρεσίας είναι ότι Υπάρχει η κανονιστική απαίτηση για 5% των πόρων του ΕΤΠΑ της χώρας να διατεθούν για ΟΧΕ – ΒΑΑ, απαίτηση η οποία καλύπτεται κυρίως από τα Περιφερειακά ΕΠ. Οι ΕΥΔ των ΠΕΠ, σε αντίθεση με προηγούμενες προγραμματικές περιόδους και στο πλαίσιο ολοκληρωμένων αστικών παρεμβάσεων, έχουν επιλέξει λιγότερες και υψηλότερου προϋπολογισμού αστικές παρεμβάσεις γεγονός που ενισχύει την ολοκληρωμένη προσέγγιση αλλά ταυτόχρονα αυξάνει του κινδύνους απώλειας πόρων εάν κάποιο σχέδιο / φορέας αστοχήσει.

Ο προϋπολογισμός των ΟΧΕ και ΟΧΕ ΒΑΑ διαφοροποιείται σημαντικά ωστόσο σε κάθε περίπτωση κρίνεται επαρκής για την κάλυψη των τοπικών αναγκών και αξιοποίηση των τοπικών προοπτικών. Αποτελεί στοίχημα για τους εμπλεκόμενους φορείς να υλοποιήσουν τα έργα και κατ' επέκταση τις ολοκληρωμένες στρατηγικές εντός της προγραμματικής περιόδου

Υψηλός είναι και ο βαθμός συνεργασίας σύμφωνα με την άποψη της Υπηρεσίας με τις αντίστοιχες Διαχειριστικές Αρχές των ΕΠ της περιόδου 2014-2020, όσον αφορά τον σχεδιασμό και την υλοποίηση των παρεμβάσεων που εντάσσονται στο πλαίσιο της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης. Με κλίμακα 0-10 η υπηρεσία βαθμολογεί την συνεργασία αυτή με 9.

Αν και η περίοδος της συνέντευξης με τα στελέχη τα Υπηρεσίας ήταν σε αρχική φάση σχεδιασμού και προσπάθειας συντονισμού του όλου εγχειρήματος, τέθηκε το ερώτημα για την ανάγκη αξιολόγησης της εφαρμογής των εργαλείων ΟΧΑ, σε περιφερειακό και εν γένει σε εθνικό επίπεδο, κατά την περίοδο 2014-2020, ώστε να υπάρξουν διορθωτικές κινήσεις στην τρέχουσα προγραμματική περίοδο και να εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα και συστάσεις για την μετά το 2020 περίοδο.

Σε αυτή η φάση διεξάγεται για λογαριασμό της ΕΕ και ειδικότερα της Γενικής Διεύθυνσης Περιφερειακής και Αστικής Πολιτικής μια πρώτη αξιολόγηση της εφαρμογής των εργαλείων χωρικής ανάπτυξης και ειδικότερα των ΟΧΕ προκειμένου να αποτιμηθεί η δυνατότητα συνέχειας των εργαλείων αυτών και στην επόμενη προγραμματική περίοδο. Παράλληλα, η χώρα σε συνεργασία με την ΓΔ Περιφερειακής και Αστικής Πολιτικής θα διεξάγει μια αξιολόγηση ομότιμων (peer review) για δύο στρατηγικές δύο πόλεων και συγκεκριμένα Καβάλας και Ηρακλείου Κρήτης προκειμένου να διεξαχθούν συμπεράσματα. Προβλέπεται στο μέλλον και μια ολοκληρωμένη αξιολόγηση των εργαλείων ΟΧΕ χωρίς όμως να έχουν συγκεκριμενοποιηθεί σε αυτή τη φάση. Να επισημανθεί ότι το συγκεκριμένο εργαστήριο³⁵⁸ οργανώθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στα πλαίσια του Δικτύου Αστικής Ανάπτυξης (ΔΑΑ- UDN) και πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα 1 & 2 Ιουνίου 2017. Στο εργαστήριο παρουσιάστηκαν οι Ολοκληρωμένες Στρατηγικές ΒΑΑ (ΟΣΒΑΑ) των Δήμων Ηρακλείου και Καβάλας, από εκπροσώπους των δύο αυτών Αστικών Αρχών.

Η προσέγγιση της Ολοκληρωμένης χωρικής Ανάπτυξης και τα εδαφικά της μέσα θεωρεί η υπηρεσία ότι θα κατέχουν εξέχοντα ρόλο στις μελλοντικές συζητήσεις για την Πολιτική Συνοχής με μεγαλύτερη και με πιο επίσημη έμφαση στην bottom-up προσέγγιση. Ειδικότερα επισημαίνεται ότι Τα CLLD έχουν μια μακροχρόνια εφαρμογή στον αγροτικό χώρο και αναμένεται να δούμε τα αποτελέσματα και στον αστικό χώρο. Να σημειωθεί ότι στην πλειοψηφία οι ΕΥΔ των περιφερειών υλοποιούν ΟΧΕ ΒΑΑ στον αστικό χώρο. Τα πρώτα συμπεράσματα από την εφαρμογή των ΟΧΕ (ITI) προδιαγράφουν ότι μάλλον τα συγκεκριμένα εργαλεία θα παραμείνουν και για την επόμενη προγραμματική περίοδο.

Σε επίπεδο ΕΕ διαμορφώνεται η Αστική Ατζέντα με 12 θεματικές προτεραιότητες (φτώχεια, ένταξη μεταναστών προσφύγων, κυκλική οικονομία, απασχόληση και

³⁵⁸ https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/conferences/udn_athene_2017/Final_Report.pdf

δεξιότητες, μεταφορές, ενεργειακή και ψηφιακή μετάβαση, δημόσιες συμβάσεις, στέγαση, κα). Τα συμπεράσματα των εταιρικών σχέσεων, ανά θεματική προτεραιότητα θα συμπεριληφθούν στη συζήτηση για την επόμενη προγραμματική περίοδο και στη διαμόρφωση των εργαλείων αστικής ανάπτυξης.

Τέλος και στην ερώτηση, ποιο κατά την άποψη της υπηρεσίας θεωρείται το κλειδί για την επιτυχία των ολοκληρωμένων εδαφικών στρατηγικών που θα εφαρμοστούν σε τοπικό επίπεδο, με βάση και την μέχρι εκείνου του σημείου εμπειρία της, η ΕΥΣΣΑ επισημαίνει ότι Σημαντικό για την επιτυχία των ολοκληρωμένων εδαφικών στρατηγικών είναι η αποδοχή των στρατηγικών σχεδίων σε τοπικό επίπεδο και αυτό σημαίνει ενεργό συμμετοχή της τοπικής κοινωνία στο σχεδιασμό. Απαιτείται διευρυμένη διαβούλευση τόσο με την τοπική κοινωνία και φορείς όσο και με κεντρικούς φορείς για να διασφαλιστεί εκ των προτέρων η πλήρης αποδοχή του στρατηγικού σχεδίου.

Οι επιμέρους δράσεις/έργα χαρακτηρίζονται από διαφορετικούς βαθμούς δυσκολίας ως εκ τούτου παρατηρείται να υλοποιούνται «ευκολότερα» έργα και να καθυστερούν «δύσκολα» έργα. Η ωρίμανση των επιμέρους δράσεων/έργων που συνεισφέρουν στον στρατηγικό σχεδιασμό είναι σημαντικό ώστε στη λήξη της προγραμματικής περιόδου να υπάρχει μια πραγματικά ολοκληρωμένη παρέμβαση άμεσα αντιληπτή από τον τοπικό πληθυσμό καθώς θα βελτιώνει την ποιότητα ζωής, εργασίας και αναψυχής.

6.4.2. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ ΤΩΝ ΕΥΔΕΠ

Από την πλευρά αντίστοιχα των Ειδικών Υπηρεσιών Διαχείρισης των ΠΕΠ (ΕΥΔΕΠ), δόθηκαν απαντήσεις σε ερωτήματα που αφορούν τρεις ομάδες ερωτήσεων, όπως αποτυπώνονται στο συνημμένο ερωτηματολόγιο (Παράρτημα). Καταγράφονται και αξιολογούνται, βάσει ενός αναλυτικού πλαισίου αποτελούμενο από κλειστού και ανοιχτού τύπου ερωτήματα οι απόψεις και των δεκατριών ΕΥΔΕΠ των αντίστοιχων ΠΕΠ της χώρας, οι οποίες αφορούν διάφορες πτυχές της ΟΧΑ. Επισημαίνεται ότι τα βασικά ερωτήματα επικεντρώνονται στην λειτουργικότητα και το δυνητικό πεδίο εφαρμογής, τόσο της ολοκληρωμένης προσέγγισης στην χωρική ανάπτυξη των περιφερειών της χώρας, όσο και στην αξιοποίηση των εδαφικών εργαλείων της χωρικής ανάπτυξης για την περίοδο 2014-

2020. Παρακάτω καταγράφονται τα βασικότερα συμπεράσματα και διαπιστώσεις ανά ερώτηση του ερωτηματολογίου.

Η πρώτη ομάδα ερωτήσεων αφορά το σχεδιασμό της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης ως τμήμα των ΠΕΠ. Οι Περιφέρειες, σύμφωνα και με το πρότυπο υποβολής του κειμένου, στην ενότητα 4 θα έπρεπε να περιγράψουν τα προσδοκώμενα αποτελέσματα μέσω της προσέγγισης της ΟΧΑ για την επικράτεια τους καθώς και ποια από τα νέα εδαφικά μέσα (CLLD- OXE) επιλέγουν για την επίτευξη των στόχων που θέτουν μέσω της ολοκληρωμένης προσέγγισης. Δεδομένου ότι είναι η πρώτη φορά που στα κείμενα των ΠΕΠ προβλέπεται ξεχωριστό κεφάλαιο παρουσιάζει το ενδιαφέρον αρχικά πως αντιλαμβάνονται οι Περιφέρειες την έννοια της ΟΧΑ, τι προσδοκούν ως προς την αντιμετώπιση των αναπτυξιακών αναγκών της Περιφέρειας

Έτσι στην πρώτη ερώτηση του ερωτηματολογίου οι οχτώ από τις δεκατρείς ΕΥΔΕΠ θεωρούν ότι η ΟΧΑ αλλά και τα εδαφικά μέσα που προβλέπονται στο πλαίσιο της, ως πρόκληση για την ενεργοποίηση των τοπικών φορέων και του τοπικού δυναμικού εν γένει, πέρα από την απαίτηση των Κανονισμών, κυρίως του ΕΤΠΑ, για την εμπλοκή των ΟΤΔ στην περίπτωση των ΤΑΠΤΟΚ και των Αστικών Αρχών στην περίπτωση των ΣΒΑΑ, καθώς ενδυναμώνει το ρόλο τους και τον καθιστά ουσιαστικό καθ' όλη τη διάρκεια του σχεδιασμού και της υλοποίησης ενός σχεδίου ΟΧΕ, ιδιαίτερα των ΟΤΑ, ενώ συμβάλλουν στην ανάπτυξη των ικανοτήτων του στο σχεδιασμό και την υλοποίηση τοπικών αναπτυξιακών πολιτικών. Πέντε ΔΑ θεωρούν την συγκεκριμένη προσέγγιση ως πρόκληση γιατί ο σχεδιασμός και η υλοποίηση των ΟΧΕ απαιτούν ολιστική και ταυτόχρονα πολύ καλά εστιασμένη προσέγγιση των αναπτυξιακών παραμέτρων και χαρακτηριστικών μιας περιοχής.

Μόνο δύο περιφέρειες θεωρούν τα εργαλεία της ΟΧΑ σύνθετα και πολύπλοκα δεδομένης της δομής των ΕΠ και των Κανονιστικών Υποχρεώσεων (υποχρεωτικές Επενδυτικές Προτεραιότητες), καθώς τόσο η συνέργεια των ταμείων η οποία εξασφαλίζει τον ολοκληρωμένο χαρακτήρα, παρά τις σημαντικές προσπάθειες – δεν έχει επιτευχθεί – ειδικά για το ΕΓΤΑΑ. Επίσης, σημαντική είναι και η επιβάρυνση που προκύπτει εξαιτίας του ζητήματος των κρατικών ενισχύσεων - απαραίτητο και αυτό μέσω ολοκληρωμένης πολιτικής, όπως χαρακτηριστικά τονίζεται σε μια απάντηση– τόσο των άμεσων ενισχύσεων σε επιχειρήσεις όσο και η εξέταση των έργων υποδομών ως προς το αν ενέχουν στοιχεία κρατικών ενισχύσεων.

Στην δεύτερη ερώτηση ζητήθηκαν οι λόγοι για τους οποίους δεν υιοθετήθηκε από την περιφέρεια κάποιο από τα εδαφικά μέσα ΤΑΠΤΟΚ & ΟΧΕ.

Οι ΔΑ στην πλειονότητά τους δεν θα εφαρμόσουν το εργαλείο των ΤΑΠΤΟΚ, προβάλλοντας ως λόγους το γεγονός ότι σε μεγάλο βαθμό καλύφθηκε από το πρόγραμμα LEADER /ΠΑΑ της νέας περιόδου. Επίσης, στο πλαίσιο υλοποίησής του, απαιτείται η πλήρη εκχώρηση αρμοδιοτήτων σε ΕΦΔ, όπου σε περιφερειακό επίπεδο, εκτός ορισμένων αναπτυξιακών εταιρειών, δεν έχουν σχηματισθεί με αξιόπιστα χαρακτηριστικά ώστε να εξυπηρετούν τις ιδιαίτερες απαιτήσεις των Ευρωπαϊκών Κανονισμών και των μηχανισμών Ελέγχου. Ορισμένες περιφέρειες θα προχωρήσουν σε εκχώρηση πόρων του ΕΚΤ στα ΤΑΠΤΟΚ που θα χρηματοδοτηθούν από το ΠΑΑ, οπότε οι ίδιες οι περιφέρειες δεν θα προχωρήσουν σε χρήση του εργαλείου στο πλαίσιο των ΠΕΠ. Άλλοι λόγοι που τίθενται αφορούν την έλλειψη διαθέσιμων πόρων στα αντίστοιχα ΠΕΠ, αλλά και της επισημάνσης για καθυστερημένη έκδοση του οδηγού εφαρμογής από την αρμόδια αρχή ΕΥΣΣΑ), γεγονός που λειτούργησε αποτρεπτικά. τόσο στην συμπερίληψη του συγκεκριμένου εργαλείου κατά την κατάρτιση των ΠΕΠ της περιόδου 2014-2020, όσο και στην μετέπειτα υλοποίησή τους. Σε ορισμένες περιφέρειες, που τελικά θα εφαρμοστεί το εργαλείο των ΤΑΠΤΟΚ, ο παραπάνω παράγοντας οδήγησε σε μη έγκαιρη ενεργοποίηση του εργαλείου.

Η τρίτη ερώτηση αναφέρεται στην αξιολόγηση της ορθής επιλογής της εδαφικής εστίασης της ΟΧΑ και ενώ τα ΠΕΠ έχουν εγκριθεί. Ουσιαστικά ζητείται αν οι τύποι των εδαφών που σε κάθε ΠΕΠ επιλέχθηκαν για την εφαρμογή των εδαφικών μέσων, καλύπτουν τους στόχους που κάθε περιφέρεια έχει θέσει στο πλαίσιο της ΟΧΑ.

Στις περισσότερες περιφέρειες θεωρείται ότι τελικά εκ των υστέρων αποδείχθηκε σωστή η αξιολόγηση των εδαφικών τύπων που επιλέχθηκαν αλλά και των αναγκών τους. Σε αυτό συνέβαλε όπως τονίζεται σε κάποιες περιφέρειες, το γεγονός ότι κατά τη φάση σχεδιασμού των ΠΕΠ υπήρξαν ιδιαίτερες απαιτήσεις όπως η ύπαρξη και εκπλήρωση των αιρεσιμοτήτων, της νέας προγραμματικής περιόδου σύμφωνα και με τους Κανονισμούς, η κατάρτιση ειδικών Περιφερειακών Στρατηγικών όπως η RIS3, η περιφερειακή Στρατηγική για την αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Η κατάρτιση των στρατηγικών αυτών και οι απαιτήσεις κατάρτισής τους ανέδειξαν σημαντικά ζητήματα των εδαφών των Περιφερειών. Ορισμένες ΕΥΔΕΠ τονίζουν ότι κατά την έγκριση του ΠΕΠ δεν ήταν γνωστός ο τρόπος υλοποίησης των εδαφικών εργαλείων. Παράλληλα λόγω της πίεσης χρόνου δεν υπήρξε δυνατότητα τεκμηρίωσης της ανάγκης υλοποίησης σχετικών δράσεων σε

διάφορους τύπους εδαφών. Μια από τις ΕΥΔΕΠ αναφέρει ότι αυτή καθεαυτή η επιλογή των κατάλληλων τύπων εδαφών, δράσεων για την κάλυψη των αναγκών τους και σε μεγαλύτερο βαθμό η ολοκλήρωση του συνόλου των παρεμβάσεων, ώστε να είναι δυνατή η αποτίμηση των επιπτώσεων, αποτελούν τη μεγαλύτερη πρόκληση για τις ΕΥΔΕΠ. Ορισμένα ΠΕΠ, μέσω πόρων της τεχνικής βοήθειας είχαν προχωρήσει στην κατάρτιση στρατηγικών διάγνωσης αναγκών στο πλαίσιο συγγραφής της ενότητας της ΟΧΑ ή αξιοποίησαν υφιστάμενες στρατηγικές. Τέλος, ορισμένες περιφέρειες, κατά την διαδικασία κατάρτισης των ΠΕΠ δεν είχαν οριστικοποιήσει την εδαφική εστίαση των παρεμβάσεων μέσω των εδαφικών εργαλείων, αλλά η επιλογή των εδαφών έγινε κατά την διαδικασία εξειδίκευσης των ΠΕΠ.

Ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα στην αναπτυξιακή διαδικασία της χώρας μας αποτελεί το έλλειμμα συνέργειας και συμπληρωματικότητας του χωροταξικού και του αναπτυξιακού σχεδιασμού τόσο στις περιφέρειες όσο και στο σύνολο της χώρας. Έτσι πολλές φορές καταρτίζονται αναπτυξιακές στρατηγικές χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι κατευθύνσεις των κειμένων του χωροταξικού σχεδιασμού. Στην ερώτηση 4 ζητήθηκε από τις ΕΥΔΕΠ να απαντήσουν αν τελικά κατά τη φάση του σχεδιασμού και κατάρτισης των ΠΕΠ έλαβαν υπόψη τους τις κατευθύνσεις των ΠΠΧΣΑΑ.

Εννέα ΕΥΔΕΠ απάντησαν ότι έλαβαν υπόψη τους τις κατευθύνσεις των ΠΠΧΣΑΑ, και τα πορίσματα των αξιολογήσεων των ΠΠΧΣΑΑ, καθώς υπήρξε η ευτυχής συγκυρία της σχεδόν παράλληλης εκπόνησης ΠΕΠ και ΠΠΧΣΑΑ και επομένως σε όλα τα στάδια υπήρξε αλληλοτροφοδότηση δεδομένων. Μάλιστα περιγράφουν ότι τόσο οι περιοχές εφαρμογής των Non –urban ΟΧΕ των ΠΕΠ όσο και οι περιοχές των ΣΒΑΑ προτείνονται και περιλαμβάνονται στο ΠΠΧΣΑΑ. Υπήρξε συνεργασία με τη μελετητική ομάδα που ανέλαβε το έργο της αξιολόγησης, και την κατάρτιση της μελέτης του ΠΠΧΣΑΑ σε μια από τις ΕΥΔΕΠ, τόσο σε σχέση με το γενικότερο αναπτυξιακό όραμα της περιφερειακής στρατηγικής όσο και σε σχέση με την τυπολογία των περιοχών εφαρμογής των ΟΧΕ/ΒΑΑ. Σε τέσσερις περιφέρειες αξιοποιήθηκαν εν μέρει οι κατευθύνσεις των ΠΠΧΣΑΑ, κυρίως για την τεκμηρίωση της επιλογής των περιοχών παρέμβασης της ΒΑΑ.

Στην επόμενη, 5^η ερώτηση, δίνεται η δυνατότητα επιλογής των διαφόρων στρατηγικών κειμένων αναπτυξιακού ή χωροταξικού χαρακτήρα που έλαβαν ή όχι υπόψη τους οι περιφέρειες κατά την κατάρτιση των ΠΕΠ. Ο λόγος είναι να διαφανεί κατά πόσο υπάρχει η συνέργεια και η συμπληρωματικότητα και αν τελικά στην προσπάθεια της

ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης λαμβάνονται υπόψη όλες οι διαστάσεις όπως αυτές προκύπτουν από τα επιμέρους κείμενα που παρατίθεται.

Έτσι, εκτός από τα ΠΠΧΣΑΑ που αναλύθηκαν στην προηγούμενη ερώτηση, ορισμένες περιφέρειες αναφέρουν τα ΓΠΣ, τα ΣΧΟΑΠ, τα Ρυθμιστικά Σχέδια, τα ΣΟΑΠ. Τρεις περιφέρειες αναφέρουν ότι πλέον των ΠΠΧΣΑΑ, έλαβαν υπόψη τους τις Στρατηγικές RIS3, την ΠΕΣΚΕ, ενώ μια από τις ΕΥΔΕΠ ανέφερε την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το Τοπίο όπως έχει ενσωματωθεί στο ελληνικό θεσμικό πλαίσιο, την Στρατηγική και το Σχέδιο Δράσης της Περιφέρειας για τη Βιοποικιλότητα, την Ευρωπαϊκή Οδηγία Πλαίσιο 2000/60 ΕΚ για την προστασία και τη διαχείριση των υδάτων, όπως έχει ενσωματωθεί στο ελληνικό θεσμικό πλαίσιο, το Σχέδιο Διαχείρισης των Υδάτων του Υδατικού Διαμερίσματος, αλλά και το υπό κατάρτιση Περιφερειακό Σχέδιο για την Ολοκληρωμένη Τουριστική Ανάπτυξη της Περιφέρειας.

Ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά στοιχεία που εντοπίστηκαν από τη συγκριτική αξιολόγηση των 13 ΠΕΠ και των τομεακών ΕΠ της χώρας, είναι ότι δεν υπήρξε η απαιτούμενη συνεργασία κεντρικού και περιφερειακού επιπέδου κατά τη φάση σχεδιασμού και κατάρτισης των ΕΠ με ότι αυτό συνεπάγεται. Ζητείται στην 6η ερώτηση οι ΕΥΔΕΠ να επιβεβαιώσουν ή να απορρίψουν την επισήμανση αυτή και να διατυπώσουν τις προτάσεις τους για την αντιμετώπιση αυτού του ζητήματος, ώστε να ληφθούν υπόψη στον σχεδιασμό της επόμενης προγραμματικής περιόδου.

Μόνο τρεις από τις ΕΥΔΕΠ κρίνουν την συνεργασία των ΠΕΠ και των Τομεακών ΕΠ κρίνεται ικανοποιητική. Οι υπόλοιπες τονίζουν ότι κατά την κατάρτιση των ΠΕΠ δεν υπήρχαν ιδιαίτερες συναντήσεις με τα ΤΕΠ. Στη συνέχεια, υπήρξαν μικρής έκτασης συνεργασίες, κυρίως μέσω των συναντήσεων του Εθνικού Δικτύου Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης. Οι όποιες συναντήσεις πραγματοποιήθηκαν με ορισμένα ΤΕΠ, συνήθως χαρακτηρίζονταν από ελλιπή προετοιμασία και σπάνια επικεντρώνονταν στα ουσιώδη πρακτικά ζητήματα. Σε άλλες περιπτώσεις έγιναν συζητήσεις και υπήρξε ανταλλαγή απόψεων αναφορικά με την εφαρμογή των κανονιστικών απαιτήσεων για τη ΒΑΑ στο πλαίσιο των εκτενών τεχνικών συναντήσεων που αφορούσαν, γενικότερα, στη σύνταξη όλων των ΕΠ της χώρας αλλά δεν υπήρξαν συγκεκριμένες δεσμεύσεις.

Επισημαίνουν ότι σε κάθε περίπτωση είναι αναμφίβολη η ωφέλεια των στενότερων συνεργασιών, ιδίως με την έννοια της συμπληρωματικής χρηματοδότησης δράσεων από τα ΤΕΠ- κυρίως στην περίπτωση που οι πόροι σε ορισμένα ΠΕΠ είναι σχετικά περιορισμένοι ή

ανύπαρκτοι σε ορισμένες Επενδυτικές Προτεραιότητες, Επιπλέον, η συνεργασία κρίνεται απαραίτητη και εξαιτίας της συνέργειας και συμπληρωματικότητας των δράσεων που συμπεριλαμβάνονται στα ΠΕΠ και στα ΤΕΠ με τις αντίστοιχες Εθνικές Στρατηγικές. Η επικοινωνία, τονίζουν θα πρέπει να είναι συνεχής, ειδικά σε θέματα επιχειρηματικότητας και καινοτομίας, και βασικό ρόλο απαιτείται να παίζουν οι επιτελικές δομές των υπουργείων, ώστε να μην υπάρχει επικάλυψη σε επίπεδο δράσεων και χρονοπρογραμματισμού.

Την ευθύνη και τον συντονισμό περιφερειακών και τομεακών ΕΠ για την περίοδο 2014-20 έχει η Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού Αναπτυξιακών Προγραμμάτων(ΕΥΣΣΑ), η οποία μέσω εγκυκλίων κατευθυντήριων οδηγιών και τα λοιπά συμμετείχε στο σχεδιασμό ζητήθηκε λοιπόν στην ερώτηση 7 να αξιολογήσουν οι διαχειριστικές αρχές αν η συνεισφορά της συγκεκριμένης Υπηρεσίας στην κατάρτιση των ΠΕΠ Στο κομμάτι της ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης ήταν καθοριστική και σε ποιο θέμα θα έπρεπε να έχει δοθεί μεγαλύτερη έμφαση

Με βάση τις απαντήσεις των στελεχών των ΕΥΔΕΠ διαπιστώνεται ότι οι περισσότερες ΕΥΔΕΠ κρίνουν ικανοποιητική την συμβολή της ΕΥΣΣΑ, τόσο κατά το στάδιο κατάρτισης των ΠΕΠ όσο και στα πρώτα στάδια ενεργοποίησης και υλοποίησης των παρεμβάσεων στο πλαίσιο της ΟΧΑ. Η συμβολή της Υπηρεσίας συνίσταται στην αποσαφήνιση ζητημάτων σχεδιασμού, κατάρτισης και ζητήματα διαχείρισης των εδαφικών μέσων στο πλαίσιο της ΟΧΑ. Ειδικά για την φάση υλοποίησης των επιμέρους δράσεων στο πλαίσιο της ΟΧΑ, τα στελέχη των ΕΥΔΕΠ τονίζουν ότι είναι απαραίτητη η έκδοση αναλυτικότερων οδηγιών για τις διαδικασίες έκδοσης προσκλήσεων, τις αξιολογήσεις, τις εντάξεις και την υλοποίηση των δράσεων, κυρίως σε σχέση με την εμπλοκή των Αστικών Αρχών σε αυτές τις διαδικασίες.

Επισημαίνουν επίσης ότι θα μπορούσε, ωστόσο, να γίνει καλύτερη αποδελτίωση/σύνοψη των κανονιστικών απαιτήσεων καθώς και των προβλέψεων των εγκεκριμένων ΕΠ, ιδίως σε σχέση με την έννοια της «αστικής αρχής» και της τυπολογίας των περιοχών εφαρμογής, η δυνατότητα του ΕΦΔ (Αστική αρχή) να υλοποιήσει δράσεις κρατικών ενισχύσεων που έχουν εκχωρηθεί σε άλλο ΕΦΔ (π.χ. ΟΑΕΔ, ΕΦΕΠΑΕ, Δ/ση Προγραμματισμού Περιφέρειας). Επίσης, θα ήταν χρήσιμο - μετά την οριστικοποίηση του ΣΔΕ- να γίνει μια επικαιροποίηση της σχετικής εγκυκλίου για να συμπεριλάβει/ενσωματώσει με καλύτερο τρόπο κάποια διαχειριστικά ζητήματα (π.χ. εκχώρηση πόρων από άλλα ΕΠ, κ.ο.κ.). Τέλος, θεωρούν ότι αντίστοιχες κατευθύνσεις και οδηγίες για την αξιοποίηση των

εδαφικών μέσων θα πρέπει να διακρίνονται από μεγαλύτερη σαφήνεια και να είναι πιο έγκαιρες, ώστε να αποφευχθούν καθυστερήσεις στον σχεδιασμό και την υλοποίηση αντίστοιχων δράσεων. Επιπλέον, ο στόχος της υλοποίησης ολοκληρωμένων παρεμβάσεων δεν πρέπει να θεωρείται ότι επιτυγχάνεται βασιζόμενοι αποκλειστικά στην απορρόφηση πόρων από το αντίστοιχο ΠΕΠ και τα Τομεακά Προγράμματα της Περιόδου 2014-20.

Από τρεις ΕΥΔΕΠ τονίζεται ο σημαντικός και θετικός ρόλος του δικτύου της ΟΧΑ, στο πλαίσιο της λειτουργίας του οποίου γίνεται ανταλλαγή εμπειριών, απόψεων, επισημάνση προβλημάτων, επίλυση θεμάτων. Η ζύμωση αυτή άλλωστε συμβάλλει αποφασιστικά στην διαμόρφωση των σχετικών εγκυκλίων υλοποίησης των ΟΧΕ. Ωστόσο θα μπορούσε να υπάρχει καλύτερος συντονισμός στο θέμα των ΤΑΠΤΟΚ – LEADER σε συνεργασία με το πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης. Δυστυχώς παρατηρείται μία καθυστερημένη ανταπόκριση της αρμόδιας αρχής στην έκδοση των απαραίτητων οδηγιών για την εφαρμογή των συγκεκριμένων εργαλείων. Σημειώνεται ότι ο οδηγός για τις ΤΑΠΤΟΚ δεν έχει ακόμη οριστικοποιηθεί. Τέλος μια από τις ΕΥΔΕΠ απαντά ότι ουσιαστικά η εγκύκλιος για την υλοποίηση των εδαφικών μέσων ουσιαστικά αποτελεί μια απλή μετάφραση των αντίστοιχων οδηγιών της Ε.Ε.

Στη όγδοη ερώτηση ζητήθηκε από τις ΕΥΔΕΠ να εκτιμήσουν το βαθμό που η ενδεχόμενη εμπειρία τους στο σχεδιασμό αντίστοιχων παρεμβάσεων ήταν καθοριστική κατά τη φάση σχεδιασμού του ΠΕΠ της περιόδου 2014-2020.

Το σύνολο των ΕΥΔΕΠ απάντησε ότι η αξιοποιήθηκε σε μεγάλο βαθμό, ιδιαίτερα η εμπειρία από την υλοποίηση παρεμβάσεων προηγούμενων προγραμματικών περιόδων όπως οι «Τοπικές Πρωτοβουλίες απασχόλησης (ΤΟΠΣΑ) της περιόδου 2007-2013, τα Ολοκληρωμένα Σχέδια Αστικής Ανάπτυξης της περιόδου 2000-2006. Τα αρνητικά αποτελέσματα και εμπειρίες από τα προγράμματα αυτά οδήγησαν στον σχεδιασμό διαφορετικών δράσεων που θα οδηγούν σε ολοκληρωμένο αποτέλεσμα. Σημαντικό επίσης είναι το γεγονός ότι κατά κανόνα τα στελέχη κάποιων ΠΕΠ που ενεπλάκησαν στην κατάρτιση των αντίστοιχων ΠΕΠ, είχαν συμμετοχή και σε υλοποίηση παρεμβάσεων προηγούμενων προγραμματικών περιόδων. Μία από τις ΕΥΔΕΠ τονίζει ότι η προηγούμενη εμπειρία που αποκόμισε η υπηρεσία από αντίστοιχες παρεμβάσεις συνέβαλλε στην κατάρτιση των κριτηρίων επιλογής των ΣΒΑΑ μέσω αξιολογικών ερωτημάτων, ενώ σημαντική είναι και η αποκτηθείσα εμπειρία των δήμων που πλέον στην τρέχουσα προγραμματική περίοδο αλλά παρουσίασαν καλύτερη ετοιμότητα και ωριμότητα πράξεων.

Στην τελευταία ερώτηση της συγκεκριμένης ομάδας του ερωτηματολογίου τίθεται ένα πολύ σημαντικό ζήτημα και αμφιλεγόμενο συνάμα και αφορά την διαδικασία διαβούλευσης με τους τοπικούς φορείς κατά τη διάρκεια σχεδιασμού του αντίστοιχου ΠΕΠ της περιφέρειας, όσον αφορά την ΟΧΑ.

Από τις απαντήσεις των ΕΥΔΕΠ στη συγκεκριμένη ερώτηση προκύπτει ότι η διαδικασία της διαβούλευσης με του τοπικούς φορείς κατά τον σχεδιασμό του αντίστοιχου ΠΕΠ και ειδικότερα όσον αφορά την ΟΧΑ εξελίχθηκε στην πλειονότητα των περιφερειών σε ικανοποιητικό βαθμό. Μια από τις ΕΥΔΕΠ βρίσκει τη διαδικασία της διαβούλευσης με τους τοπικούς φορείς στη φάση του σχεδιασμού κρίνεται σχετικά ικανοποιητική για τα δεδομένα της χώρας μας, αλλά δυστυχώς δε μπορεί να συγκριθεί με αντίστοιχες πρακτικές ευρωπαϊκών χωρών. Ειδικότερα, όσον αφορά την ΟΧΑ, αν και στη φάση που απαντήθηκε το ερωτηματολόγιο δεν υπήρχε πλήρη ενεργοποίηση της κατάρτισης των Στρατηγικών, εμφανίζονται επιφυλακτικοί για τη διαδικασία της διαβούλευσης που θα ακολουθηθεί.

Σε άλλη περιφέρεια τονίζεται ότι δεν υπήρξε η απαραίτητη διαβούλευση κατά την κατάρτιση του ΠΕΠ, αλλά σε μεταγενέστερη φάση και συγκεκριμένα κατά το στάδιο ενεργοποίησης των προβλέψεων του εγκεκριμένου ΠΕΠ για τις ΟΧΕ υπήρξε εκτενής διαβούλευση και επικοινωνία με τους φορείς που εκδήλωσαν ενδιαφέρον για την υλοποίηση σχετικών παρεμβάσεων, γεγονός που βοήθησε σημαντικά στην προετοιμασία της εκδοθείσας Πρόσκλησης. Δύο από τις 13 ΕΥΔΕΠ απαντούν ότι δεν υπήρξε διαβούλευση κατά την διαδικασία σχεδιασμού του ΠΕΠ γιατί κάτι τέτοιο άλλωστε κάτι τέτοιο δεν ήταν δυνατόν να γίνει στο ασφυκτικό πλαίσιο συγγραφής του ΕΠ. Κατά την διαδικασία διαβούλευση του γενικότερου σχεδιασμού του ΠΕΠ υπήρξαν αναφορές για την εφαρμογή των Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων χωρίς να είναι γνωστό το κανονιστικό πλαίσιο εφαρμογής τους.

Η δεύτερη κατηγορία ερωτήσεων αναφέρεται στις διαδικασίες υλοποίησης των στρατηγικών ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης και αφορά την εξέλιξη μέχρι του χρονικού σημείου που δόθηκε το ερωτηματολόγιο και αυτό απαντήθηκε. Ουσιαστικά ζητείται να εκτιμηθεί η σύγκλιση ή η απόκλιση μεταξύ των στοιχείων κατά τη φάση του σχεδιασμού και της μέχρι εκείνου του σπουδαιότητας υλοποίησης των παρεμβάσεων στο πλαίσιο της ΟΧΑ. Πιο συγκεκριμένα στην δέκατη ερώτηση ζητείται από τις ΕΥΔΕΠ να παραθέσουν τα σημεία που διαφοροποιούνται σε σχέση με τον αρχικό προγραμματισμό στην ενότητα της ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης και αναφέρονται στην εδαφική εστίαση και στην

κατανομή των πόρων για καθένα από τα εργαλεία της ΟΧΑ. Ζητείται επίσης, σε περίπτωση διαφορετικότητας, να αιτιολογηθούν οι διαφορετικές επιλογές που έγιναν.

Κατά κανόνα, με βάση τις απαντήσεις των στελεχών των ΕΥΔΕΠ στη συγκεκριμένη ερώτηση, δεν υπήρξαν αποκλίσεις από τον αρχικό προγραμματισμό όσον αφορά τις περιοχές παρέμβασης των ΟΧΕ/ΒΑΑ και τον διατιθέμενο προϋπολογισμό για τα εργαλεία αυτά. Πάντως η πλειονότητα των ΕΥΔΕΠ επισημαίνει την στενότητα των πόρων στα ΠΕΠ, γεγονός που δεν επέτρεψε την κατανομή επιπλέον πόρων σε παρεμβάσεις στο πλαίσιο της ΟΧΑ, ιδιαίτερα στις περιφέρειες μετάβασης. Μια από τις ΕΥΔΕΠ, στην οποία είχε προχωρήσει σε σημαντικό βαθμό η ενεργοποίηση των παρεμβάσεων στο πλαίσιο της ΟΧΑ, οδηγήθηκε σε κατανομή των διατιθέμενων πόρων στις δράσεις αυτές εξαιτίας τους έντονου ενδιαφέροντος που αναπτύχθηκε στην Περιφέρεια για την υλοποίηση των αντίστοιχων παρεμβάσεων, γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα να μην επαρκούν οι διαθέσιμοι πόροι του ΠΕΠ, παρότι αυτοί αντιστοιχούν στο $\frac{1}{4}$ του συνολικού προϋπολογισμού του ΠΕΠ.

Στην ερώτηση 11 και με βάση τα αποτελέσματα της συγκριτικής αξιολόγησης μεταξύ των 28 κ-μ της ΕΕ από τα οποία προκύπτει ότι αρκετά κ-μ επιλέγουν να εντάξουν τις παρεμβάσεις στο πλαίσιο της ΟΧΑ και τα αντίστοιχα εργαλεία σε ξεχωριστό ΑΠ στα αντίστοιχα ΕΠ τους ζητείται η άποψη και η επιλογή της κάθε Περιφέρειας ως προς την συγκεκριμένη πρακτική; Ποιο συγκεκριμένα αν τελικά οι περιφέρειες της χώρας μας υιοθετούν την προσέγγιση αυτή κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο ή σκέφτονται να την υιοθετήσουν σε επόμενη προγραμματική περίοδο;

Με βάση τις απαντήσεις στην συγκεκριμένη ερώτηση το σύνολο των ΕΥΔΕΠ δηλώνει την αντίθεσή του στην υιοθέτηση ξεχωριστού ΑΠ στα ΠΕΠ για την ΟΧΑ. Ο κύριος λόγος για τη μη επιλογή της συγκεκριμένης πρακτικής αφορά στον πρόσθετο διαχειριστικό φόρτο που θα επιφέρει ο ορισμός ενός ξεχωριστού ΑΠ, καθώς θεωρήθηκε ότι δυσχερέστερο εργαλείο υλοποίησης αφού δεσμεύει πόρους οι οποίοι είναι δύσκολο να μετακινηθούν σε άλλους Άξονες ή από άλλους Άξονες. Σε δύο ΕΥΔΕΠ τονίζεται ότι δεν υπήρχε εξαρχής τέτοια σκέψη για να υπάρχει μεγαλύτερη «ευελιξία» όσον αφορά στη διαχείριση των πόρων του ΕΠ και στις κανονιστικές απαιτήσεις, σε περίπτωση σημαντικών αποκλίσεων από τον αρχικό προγραμματισμό, ενώ και μία ΕΥΔΕΠ θεωρεί ότι αυτό είναι απαγορευτικό λόγω του τρόπου διαχείρισης που προβλέπεται από το Κανονιστικό Πλαίσιο (Επενδυτικές Προτεραιότητες, Πλαίσιο Επίδοσης, Κανόνας N+3). Τέλος, δύο από τις ΕΥΔΕΠ επισημαίνουν ότι μελλοντικά η συγκεκριμένη πρακτική θα μπορούσε να αποτελέσει επιλογή

της Περιφέρειας και θα εξαρτηθεί από τους πόρους και τον τύπο των δράσεων ΟΧΕ που θα επιλεγούν (ΤΑΠΤΟΚ, ΒΑΑ κ.λ.π.).

Στην 12η ερώτηση εξετάζεται η πρόθεση ή η ειλημμένη απόφαση για την εκχώρηση αρμοδιοτήτων διαχείρισης των στρατηγικών στα πλαίσια της ΟΧΑ σε ΕΦΔ καθώς και οι λόγοι που οδήγησαν στην επιλογή αυτή.

Μόνο σε μια Περιφέρεια προβλέπεται εκχώρηση αρμοδιοτήτων διαχείρισης των στρατηγικών στα πλαίσια της ΟΧΑ σε ΕΦΔ και μάλιστα υπήρξε εξαρχής επιλογή στο ΠΕΠ ότι η υλοποίηση των εγκεκριμένων Στρατηγικών θα γίνει με πλήρη (σχεδόν) εκχώρηση αρμοδιοτήτων προς ΕΦΔ. Βασικός λόγος για αυτή την επιλογή ήταν το τεράστιο διαχειριστικό βάρος που θα δημιουργούσε στην οικεία ΔΑ η ευθύνη για την υλοποίηση και παρακολούθηση τόσο μεγάλων και σύνθετων σχεδίων, που προέρχονται από το σχεδιασμό άλλων φορέων, καθώς και το γεγονός ότι η υλοποίηση τέτοιων σχεδίων / στρατηγικών μπορεί να λειτουργήσει ως μέσο ενεργοποίησης και ενίσχυσης του ρόλου των τοπικών φορέων (υπό την έννοια της «αστικής αρχής»). Στις υπόλοιπες περιφέρειες επιλέγεται οι αρμοδιότητες διαχείρισης να παραμείνουν στις ΕΥΔ. Ο βασικός λόγος που επισημαίνεται είναι η έλλειψη εμπειρίας και δυνατότητας των φορέων να ανταποκριθούν στα καθήκοντα ΕΦΔ.

Στην 13η ερώτηση τίθεται το ζήτημα του βαθμού της εμπλοκής των αστικών αρχών στην υλοποίηση των ΣΒΑΑ για καθεμία από τις περιφέρειες. Ειδικότερα περιορίζεται η συμμετοχή τους ως αστικές αρχές μόνο στην επιλογή των πράξεων μιας ή τους ανατίθενται επιπλέον ρόλοι και ευθύνες και ποια η αντίστοιχη αιτιολόγηση; Στις δώδεκα από τις δεκατρείς Περιφέρειες ο ρόλος των αστικών αρχών περιορίζεται μόνο στην επιλογή των πράξεων (ποιοτική επιλογή) πράξεων (όπως απαιτείται από τον Κανονισμό) και ειδικότερα την αξιολόγηση τριών κριτηρίων (συμβατότητα με την στρατηγική του Ε.Π., συμβατότητα με την στρατηγική της ΟΧΕ-ΒΑΑ και ποιότητα πρότασης) όπως προβλέπεται στις «Οδηγίες για την διαχείριση και εφαρμογή των στρατηγικών ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης» της ΕΑΣ-ΕΣΠΑ (εγκύκλιος υπ.αρ.πρ. 40134/ΕΥΘΥ 373/12-4-2016). Οι βασικοί λόγοι είναι η έλλειψη εμπειρίας της στη διαχείριση πράξεων και η ανεπάρκεια τους σε κατάλληλο προσωπικό και σε ορισμένες διαδικασίες, ανύπαρκτης εμπειρίας των αστικών αρχών στην διαχείριση συγχρηματοδοτούμενων έργων, όπως χαρακτηριστικά τονίζεται από μια ΕΥΔΕΠ. Η επιλογή αυτή για την περιορισμένη συμμετοχή των αστικών αρχών έγινε για λόγους επιτάχυνσης και απλοποίησης των ήδη περίπλοκων διαδικασιών.

Χαρακτηριστικό στοιχείο είναι ότι και οι ίδιες οι Αστικές Αρχές δεν επιθυμούν την περαιτέρω εμπλοκή τους στην διαχείριση των ΣΒΑΑ. Σε μια Περιφέρεια τονίζεται ότι στο πλαίσιο της Πρόσκλησης υποβολής Προσχεδίων ΒΑΑ από τις Αστικές Αρχές, τους είχε ζητηθεί να επιλέξουν οι ίδιες το βαθμό εμπλοκής που επιθυμούσαν και όλες επέλεξαν να εμπλακούν μόνο στη διαδικασία επιλογής των πράξεων. Μόνο σε μια Περιφέρεια τόσο στο εγκεκριμένο ΕΠ καθώς και στην εκδοθείσα πρόσκληση αναφέρεται ότι η υλοποίηση των εγκεκριμένων Στρατηγικών θα γίνει με πλήρη (σχεδόν) εκχώρηση αρμοδιοτήτων προς ΕΦΔ, ο οποίος μπορεί να είναι είτε η Αστική Αρχή που υποβάλλει την πρόταση της Στρατηγικής, είτε άλλος Φορέας που η Αστική Αρχή θα υποδείξει σε περίπτωση που θεωρεί ότι η ίδια είναι ανεπαρκής για να αναλάβει αυτό τον ρόλο.

Στο τελευταίο τμήμα του ερωτηματολογίου οι ερωτήσεις που διατυπώνονται δίνουν το περιθώριο στις ΕΥΔΕΠ για ποιο ελεύθερες απαντήσεις και διατύπωση γνώμης για τις διαδικασίες σχεδιασμού και υλοποίησης των παρεμβάσεων στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης, μέχρι του σημείου συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου.

Ειδικότερα στη 14η ερώτηση ζητείται να εκτιμηθεί, με κλίμακα από 0 έως 10, ο βαθμός υιοθέτησης της ολοκληρωμένης χωρικής προσέγγισης και των αντίστοιχων χωρικών μέσων για την αντιμετώπιση των εδαφικών προκλήσεων κάθε μίας από τις περιφέρειες. Από τις δεκατρείς ΕΥΔΕΠ οι πέντε επέλεξαν το 8, οι τέσσερις το εννέα, τρεις το επτά και μία το τρία, ενισχύοντας την άποψη ότι οι περιφέρειες τελικά έδειξαν αυξημένο ενδιαφέρον τόσο για την ολοκληρωμένη προσέγγιση της Χωρικής ανάπτυξης, όσο και στα εδαφικά μέσα που χρησιμοποιούνται στο πλαίσιό της προς επίτευξη του τρίτου στόχου της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ, αυτού της εδαφικής συνοχής.

Στην 15^η ερώτηση ζητείται από τις ΕΥΔΕΠ να παραθέσουν τους παράγοντες εκείνους που οι ίδιες θεωρούν ως αποτρεπτικούς στην εφαρμογή της ολοκληρωμένης προσέγγισης στην χωρική ανάπτυξη και των αντίστοιχων παρεμβάσεων που προβλέπονται στο πλαίσιό της.

Σε δέκα από τις δεκατρείς περιφέρειες επισημαίνεται ότι η εφαρμογή των εγκεκριμένων παρεμβάσεων θα επηρεαστεί σημαντικά από την επάρκεια (ή μη) της τεχνογνωσίας και της εμπειρίας σε θέματα κανονιστικών υποχρεώσεων και διαχείρισης των πόρων των ΕΔΕΤ, κυρίως των Αστικών Αρχών, καθώς και ο βαθμός ωριμότητα των έργων/παρεμβάσεων που θα κληθούν να υλοποιήσουν. Σε μια ΕΥΔΕΠ επισημαίνεται και η έλλειψη ενδιαφέροντος από τους εμπλεκόμενους φορείς (stakeholders) για την υιοθέτηση των

εδαφικών μέσων καθώς και έλλειψη κουλτούρας συνεργασίας στους φορείς υλοποίησης. Περαιτέρω επισημαίνονται ως ανασταλτικοί παράγοντες το «βαρύ» Σύστημα Διαχείρισης καθώς και κανονιστικοί φραγμοί, όπως η κατανομή πόρων σε Επενδυτικές Προτεραιότητες διαφορετικές από αυτές που έχουν ζήτηση, η καθυστέρηση στην επιλογή ΕΦΔ και καθορισμού των οδηγών εφαρμογής για τις κρατικές ενισχύσεις.

Επίσης, σημαντικός ανασταλτικός παράγοντας κατά το στάδιο υλοποίησης αναδεικνύεται το θεσμικό πλαίσιο παραγωγής δημοσίων συμβάσεων (N/4412), καθώς και τα ζητήματα εφαρμογής κανόνων κρατικών ενισχύσεων τόσο σε έργα υποδομής όσο και σε χορηγήσεις ενισχύσεων σε επιχειρήσεις (ορισμός ΕΦΔ για κρατικές ενισχύσεις). Μία από τις ΕΥΔΕΠ επισημαίνει χαρακτηριστικά ότι «τα κύρια προβλήματα στην υλοποίηση των ΟΧΕ σχετίζονται με το θεσμικό πλαίσιο παραγωγής δημοσίων συμβάσεων N4412/2015 (μελέτες, αδειοδοτήσεις, δημοπρατήσεις κ.λπ.) και όχι με την κατάρτιση των Στρατηγικών ΟΧΕ». Αναφέρονται επίσης, η έλλειψη πόρων για τη χρηματοδότηση δράσεων εκτός ΠΕΠ, η καθυστέρηση στο σχεδιασμό, την έγκριση και την υλοποίηση των στρατηγικών με ευθύνη της αρμόδιας αρχής κεντρικά. Τέλος, μια από τις ΕΥΔΕΠ τονίζει ιδιαίτερα το ασαφές πλαίσιο υλοποίησης των δράσεων των Χωρικών Στρατηγικών και την υποστελέχωση των ΕΥΔ των Περιφερειών.

Η ερώτηση 16 είναι εστιασμένη στις πιθανές πρακτικές προκλήσεις που θα προκύψουν από την περιορισμένη ικανότητα και εμπειρία των τοπικών φορέων στο σχεδιασμό αντίστοιχων προγραμμάτων αλλά και εφαρμογής αυτών, σημείο κρίσιμο που αναδείχθηκε και από την συγκριτική αξιολόγηση των ΣΕΣ των 28 κ-μ της ΕΕ.

Το σύνολο των περιφερειών τονίζουν, με βάση τις απαντήσεις τους στην ερώτηση, τονίζουν ότι δεδομένης της περιορισμένης ικανότητας και εμπειρίας των τοπικών φορέων στο σχεδιασμό αντίστοιχων προγραμμάτων κρίθηκε σκόπιμη και προβλέφθηκε η υποστήριξη των αστικών αρχών κυρίως αρχών μέσω της Τεχνικής Βοήθειας των ΠΕΠ, για την έγκαιρη, αποτελεσματική και αποδοτική υλοποίηση των ΟΧΕ-BAA. Και αυτό γιατί η υλοποίηση των αντίστοιχων παρεμβάσεων στο πλαίσιο της ΟΧΑ, δεν είναι απλώς η υλοποίηση ενός αθροίσματος έργων, όπως χαρακτηριστικά επισημαίνει μία από τις ΕΥΔΕΠ. Σε δύο από τις ΕΥΔΕΠ επισημαίνεται ότι το ενδεχόμενο πρακτικών προκλήσεων από την περιορισμένη ικανότητα και εμπειρία των τοπικών φορέων είναι πολύ πιθανό και για αυτό υπάρχει σχετική πρόβλεψη τόσο στην εγκύκλιο της ΕΥΣΣΑ όσο και στον Οδηγό Εφαρμογής των οικείων προσκλήσεων των ΕΠ.

Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε, μιας και οι Αστικές Αρχές επέλεξαν την ήσσονα συμμετοχή στην υλοποίηση των στρατηγικών, στην υποστήριξης κατά τη φάση του σχεδιασμού των ΣΒΑΑ, τουλάχιστον για τις περιφέρειες που ενεργοποίησαν τις συγκεκριμένες παρεμβάσεις. Μόνο σε μία από τις δεκατρείς ΕΥΔΕΠ θεωρείται ότι οι φορείς που θα υλοποιήσουν το μεγαλύτερο τμήμα των δράσεων των στρατηγικών ΟΧΑ είναι έμπειροι στην υλοποίηση δράσεων υποδομών, αυτεπιστασίας και κατάρτισης. Προκύπτει επομένως ανάγκη υποστήριξης των φορέων που θα υλοποιήσουν δράσεις επιχειρηματικότητας, ανάπτυξης εφαρμογών και απασχόλησης. Σε κάθε περίπτωση, αναγκαία κρίνεται η υποστήριξη των φορέων στη φάση του σχεδιασμού των στρατηγικών από φορείς και επιστήμονες εγνωσμένης εμπειρίας. Τέλος σε τρεις από τις ΕΥΔΕΠ επισημαίνεται ότι πέρα από την τεχνική βοήθεια προς τις αστικές αρχές και τοπικούς φορείς, όσον αφορά την προσέγγιση της ΟΧΑ, απαιτείται πρωτίστως η καλλιέργεια κουλτούρας αποδοχής του ολοκληρωμένου σχεδιασμού και των εν γένει νέων διαδικασιών από τους φορείς.

Την 17η ερώτηση ζητείται η εκτίμηση των ΕΥΔΕΠ ως προς το βαθμό καινοτομίας ή μη των παρεμβάσεων στο πλαίσιο της ΟΧΑ, καθώς και η συμβολή τους στον περιορισμό της αποσπασματικότητας των έργων και της αντιμετώπισης των εδαφικών προκλήσεων της αντίστοιχης περιφέρειας.

Οι πλειονότητα των ΕΥΔΕΠ πιστεύει ότι είναι υπερβολικό να θεωρηθεί η ολοκληρωμένη εδαφική προσέγγιση και τα εργαλεία ΤΑΠΤΟΚ και ΟΧΕ, ΟΧΕ/ΒΑΑ καινοτόμες και εμπνευσμένες. Απλώς είναι παρεμβάσεις που συνάδουν και εξυπηρετούν μια συγκεκριμένη στρατηγική και ως εκ τούτου αναμένεται να είναι πιο αποτελεσματικές και να λειτουργήσουν πολλαπλασιαστικά για την περιοχή παρέμβασης. Άλλωστε και στο παρελθόν είχαν υλοποιηθεί αντίστοιχες δράσεις με μεσοπρόθεσμα μόνο οφέλη. Πάντως από όλες τις ΕΥΔΕΠ επισημαίνεται ότι η νέα προσέγγιση και τα εργαλεία της συμβάλλουν στον περιορισμό της αποσπασματικότητας των έργων, αφού ο «ολοκληρωμένος και συνεκτικός» χαρακτήρας των Στρατηγικών εξ' ορισμού συμβάλλει στον περιορισμό της αποσπασματικότητας των έργων. Ωστόσο, η ολοκληρωμένη προσέγγιση εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την υλοποίηση του συνόλου των παρεμβάσεων που προβλέπονται στις στρατηγικές και περιλαμβάνουν δράσεις με πιθανή χρηματοδότηση εκτός ΠΕΠ

Μία από τις ΕΥΔΕΠ περιγράφει ότι τα νέα εδαφικά εργαλεία σε κάποιο βαθμό μπορεί να θεωρηθούν καινοτόμα— αλλά η συνεχής και πολλές φορές αδόκιμη αναφορά της έννοιας της καινοτομίας δημιουργεί πολλές φορές σύγχυση. Επανέρχεται το θέμα του ορισμού της

«καινοτομίας». Η καινοτομία, ωστόσο, των παρεμβάσεων θα καθοριστεί σε μεγάλο βαθμό από τον σχεδιασμό των Αστικών Αρχών, όπως επίσης και η ουσιαστική αντιμετώπιση των χωρικών και αναπτυξιακών προκλήσεων της κάθε περιοχής παρέμβασης. Μία επιπλέον ΕΥΔΕΠ περιγράφει «ότι θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν καινοτόμες και εμπνευσμένες, αλλά χρειάζεται ακόμη δουλειά για επιτευχθεί αλλαγή νοοτροπίας των τοπικών φορέων». Τέλος, μια ΕΥΔΕΠ, απαντά ότι ο τρόπος που έχουν σχεδιαστεί μόνο καινοτόμος δεν είναι καθώς χαρακτηρίζεται από πολυπλοκότητα και ασάφεια σε πολλά σημεία.

Στην 18η ερώτηση ζητείται από τις ΕΥΔΕΠ, και με βάση την εμπειρία τους να προτείνουν αλλαγές στην διαδικασία σχεδιασμού αλλά και υλοποίησης των παρεμβάσεων στο πλαίσιο της ΟΧΑ, ώστε να υπάρξει μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα τους.

Οι ΕΥΔΕΠ στην συγκεκριμένη ερώτηση έκαναν σημαντικές επισημάνσεις, κυρίως όσον αφορά τη φάση του σχεδιασμού, δεδομένου ότι κατά την φάση συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων, η ενεργοποίηση των δράσεων στο πλαίσιο της ΟΧΑ ήταν σχετικά περιορισμένη. Τονίζεται μεταξύ άλλων ότι είναι απαραίτητη η έκδοση αναλυτικότερων οδηγιών για τις διαδικασίες έκδοσης προσκλήσεων, τις αξιολογήσεις, τις εντάξεις και την υλοποίηση των δράσεων, κυρίως σε σχέση με την εμπλοκή των Αστικών Αρχών σε αυτές τις διαδικασίες (π.χ. δράσεις κατάρτισης και επιχειρηματικότητας από Δήμους, δράσεις που ο δήμος είναι δικαιούχος κλπ). Περαιτέρω απαιτείται καλύτερος συντονισμός φορέων σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο, καλύτερος συντονισμός και συνέργεια των σχετικών προβλέψεων μεταξύ των ΠΕΠ και των Τομεακών ΕΠ υποστήριξη των φορέων σχεδιασμού των στρατηγικών, αύξηση των διατιθέμενων πόρων.

Προτείνουν επίσης την εκπαίδευση των τοπικών φορέων σε ζητήματα σχεδιασμού και υλοποίησης των παρεμβάσεων της ολοκληρωμένης χωρικής προσέγγισης, αλλά και μεγαλύτερη υποστήριξή τους και ενθάρρυνσής της εμπλοκής τους στο σχεδιασμό και την υλοποίηση των εδαφικών εργαλείων, που αν και σε μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με άλλες προγραμματικές περιόδους έχει συντελεστεί, ωστόσο παραμένει περιορισμένη. Για παράδειγμα, ίσως να ήταν πιο δόκιμο να μπορούσαν οι Αστικές Αρχές να επιλέξουν το σύνολο της αστικής περιοχής –στην περίπτωση των μικρών πόλεων- και να καταρτίσουν τη στρατηγική τους. Σε μια ΕΥΔΕΠ επισημαίνεται ότι απαιτείται η καλλιέργεια κουλτούρας αποδοχής, διαβούλευσης και συνεργασίας των τοπικών φορέων, ώστε να καταρτίζονται τοπικά στρατηγικές που αντιμετωπίζουν αποτελεσματικότερα τις τοπικές προκλήσεις και ανάγκες.

Τέλος, δύο από τις 13 ΕΥΔΕΠ επισημαίνουν ότι η ΕΕ απαιτείται να προχωρήσει σε απλοποίηση των Κανονισμών των ΕΔΕΤ, αλλά και σε απλοποίηση των προδιαγραφών και απαιτήσεων του σχεδιασμού και της υλοποίησης της ΟΧΑ και των εργαλείων της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

7.1 ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ – ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Το νέο πρότυπο της περιφερειακής πολιτικής, όπως έχει διαμορφωθεί, χαρακτηρίζεται από την αυξανόμενη σημασία των εδαφικών ζητημάτων στις αναπτυξιακές πολιτικές, ενώ σημαντικός κρίνεται και ο ρόλος του εδάφους ως βασικής μονάδας στο σχεδιασμό, την υλοποίηση και την εφαρμογή της πολιτικής συνοχής. Η εδαφική διάσταση παρουσιάζεται ως μέσο για την επίτευξη αποτελεσματικότερων και αποδοτικότερων μορφών επενδύσεων στην τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη. Έτσι ενώ φαίνεται ότι είναι μια θεωρητική ή μάλλον αποσπασματική έννοια, στην πραγματικότητα ο ρόλος της είναι σημαντικότερος και πρέπει να λαμβάνεται υπόψη στο σχεδιασμό και την υλοποίηση πολιτικών, αφού κατά κανόνα οι πολιτικές που εφαρμόζονται έχουν επιπτώσεις στα εδάφη που εφαρμόζονται.

Η συμπερίληψη της εδαφικής διάστασης, του εδαφικού πλαισίου στην αναπτυξιακή διαδικασία, η οποία αντιστρατεύεται την χωρικά τυφλή προσέγγιση, σημαίνει ότι η συγκεκριμένη πολιτική είναι σε θέση να συμπεριλάβει όλες τις διαστάσεις της εδαφικής ανάπτυξης, να προωθήσει αποτελεσματικά την εδαφική ανάπτυξη και να στοχεύσει σε συγκεκριμένη κλίμακα τη στρατηγική της παρέμβαση. Η εδαφική διάσταση αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα των ευρωπαϊκών διαδικασιών με την έννοια ότι έχει ενσωματωθεί στις κατευθυντήριες γραμμές των επιμέρους πολιτικών της ΕΕ με εδαφική επίδραση, δηλ επηρεάζουν άμεσα ή έμμεσα το έδαφός της και την ανάπτυξή του και στις επιμέρους οδηγίες της με την υποχρέωση ενσωμάτωσή τους στο Εθνικό δίκαιο των κ-μ.

Η Πολιτική Συνοχής χαρακτηρίζεται έντονα από την εδαφική διάσταση, ήδη από την καθιέρωσή της, και αυτό προκύπτει τόσο με τον καθορισμό συγκεκριμένων τύπων γεωγραφικών περιοχών, όσο και με την κατανομή των διαθέσιμων πόρων των Διαρθρωτικών Ταμείων ανάλογα με τις ανάγκες των περιοχών. Κατά την διάρκεια της πορείας της η Πολιτική Συνοχής και παρά την μετατόπιση αρκετών από τους στρατηγικούς της στόχους, παρέμεινε συνδεδεμένη με τους θεμελιώδεις στόχους της αντιμετώπισης των ανισοτήτων σε διάφορες διαστάσεις της εδαφικής ανάπτυξης και συνοχής, υποστηρίζοντας τις κυρίες διαστάσεις τους, ενώ και ορισμένες τομεακές πολιτικές χρηματοδοτούμενες από την Πολιτική Συνοχής π.χ. περιβάλλον, μεταφορές που έχουν σαφή εδαφική εστίαση.

Η εδαφική διάσταση της πολιτικής συνοχής προκύπτει και από το γεγονός ότι η Πολιτική Συνοχής έχει άμεσα ή έμμεσα ισχυρή σχέση με διάφορα εδαφικά επίπεδα μέσω τη στήριξης της σε αντίστοιχα προγράμματα εθνικά, τομεακά, περιφερειακά, συνεργασίας στο ευρωπαϊκό έδαφος.

Η αναγνώριση στη Συνθήκη του στόχου της εδαφικής συνοχής ως του τρίτου στόχου της πολιτικής συνοχής συνάμα με τους στόχους της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής ενίσχυσε περαιτέρω την εδαφική διάσταση της πολιτικής συνοχής, της οποίας αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό. Στόχος τίθεται η επίτευξη μιας ισορροπημένης ανάπτυξης, μειώνοντας τις υφιστάμενες ανισότητες και αποφεύγοντας τις εδαφικές ανισορροπίες, μέσω της έμφασης που δίνει η Πολιτική Συνοχής της ΕΕ στην ενίσχυση της ανάπτυξης των εδαφών, ενθαρρύνοντάς τους να εξετάσουν και να αξιοποιούν τα εγγενή χαρακτηριστικά και τις δυνάμεις τους.

Η τοποκεντρική προσέγγιση, βασικό χαρακτηριστικό στοιχείο του σχεδιασμού της πολιτικής κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο, αποτελεί ένα ακόμη σημαντικό στοιχείο της εδαφικής διάστασης της πολιτικής. Η έμφαση δίνεται σε ολοκληρωμένες πολιτικές εδαφικής ανάπτυξης που λαμβάνουν υπόψη τα ιδιαίτερα τοπικά εδαφικά χαρακτηριστικά και τις εδαφικές προτεραιότητες που τίθενται σε ένα ολιστικό πλαίσιο σχεδιασμού.

Οι τύποι των εδαφών που ενισχύονται στο πλαίσιο των προγραμμάτων της πολιτικής συνοχής και αποτυπώνονται στους επιμέρους Κανονισμούς των ΕΔΕΤ για την τρέχουσα προγραμματική περίοδο, αφορούν αστικές, αγροτικές, παράκτιες και αλιευτικές, λειτουργικές γεωγραφικές περιοχές, υποπεριφερειακές περιοχές που αντιμετωπίζουν ειδικά γεωγραφικά ή δημογραφικά προβλήματα, εξόχως απόκεντρες περιοχές αλλά και περιοχές συνεργασίας είτε αυτή αναφέρεται σε διακρατικό, διαπεριφερειακό, διασυνοριακό επίπεδο.

Τόσο τα θεσμικά όργανα της ΕΕ (κυρίως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η Επιτροπή των Περιφερειών) όσο και το ESPON παράγουν εκθέσεις και μελέτες με ισχυρή γεωγραφική διάσταση και προοπτική, οι οποίες αναλύουν πολλούς τομείς της πολιτικής συνοχής σε εθνικό και περιφερειακό αλλά και διασυνοριακό, διαπεριφερειακό και αναδεικνύουν την συμβολή της συγκεκριμένης πολιτικής να φέρει στο προσκήνιο μια εδαφική διάσταση στον τομέα της αξιολόγησης των επιπτώσεων πολιτικής.

Ένα από τα χαρακτηριστικά στοιχεία της μεταρρύθμισης της πολιτικής Συνοχής κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020, υπήρξε η πρόβλεψη και ενθάρρυνση της χρήσης ολοκληρωμένων και τοποκεντρικών προσεγγίσεων για την προώθηση της οικονομικής,

κοινωνικής και εδαφικής συνοχής, προωθώντας παράλληλα την εδαφική διακυβέρνηση, αλλά και βελτιώνοντας την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα της δημόσιας παρέμβασης καθώς ανταποκρίνονται στις ιδιαίτερες ανάγκες των εδαφών και συμβάλλουν στην ελκυστικότητά τους.

Στο πλαίσιο αυτό προβλέφθηκαν επίσης και νέοι μηχανισμοί /μέσα ενίσχυσης της εδαφικής προσέγγισης όπως οι CLLDs και οι ΟΧΕ, η λογική των οποίων βασίστηκε τόσο στους στόχους της συνθήκης για την εδαφική (αλλά και οικονομική και κοινωνική) συνοχή, όσο και στις συστάσεις της έκθεσης Barca, οι οποίες παρείχαν την αναλυτική ενοποίηση της τοπικής προσέγγισης πολιτικής και ενθάρρυναν ειδικά πακέτα παρεμβάσεων που σχεδιάστηκαν σύμφωνα με τις απόψεις των ενδιαφερομένων αλλά και ανταποκρίνονταν στους γενικούς στόχους της ΕΕ.

Τα εργαλεία αυτά αποτελούν καινοτόμα μέσα στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής, τα οποία θα εφαρμοστούν για πρώτη φορά με τη μορφή αυτή από ορισμένα κράτη μέλη και μπορούν να συμβάλουν σημαντικά στην επίτευξη οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής, στη δημιουργία ποιοτικών θέσεων απασχόλησης, στη βιώσιμη ανάπτυξη και στην επίτευξη των στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», ενώ θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς ότι παρέχουν και μια πρακτική απόδειξη της εδαφικής διάστασης της πολιτικής συνοχής. Επιτρέπουν στους ενδιαφερόμενους φορείς να συνδυάζουν χρηματοδοτικούς πόρους από διάφορα ΕΠ και όχι μόνο, μέσω κατάρτισης Στρατηγικών οι οποίες λαμβάνουν σε κάθε περίπτωση υπόψη τους τις τοπικές οικονομικοκοινωνικές και εδαφικές προκλήσεις και προτείνουν τις αντίστοιχες λύσεις.

Από δημοσιονομικής πλευράς, περίπου το 5% του προϋπολογισμού συνοχής θα διατεθεί για τις ΟΧΕ και τις CLLDs (περίπου 16 δισ. Ευρώ). Η συγκριτική μελέτη ανέδειξε διαφορές μεταξύ των κ-μ της ΕΕ όσον αφορά την υιοθέτηση των εδαφικών προσεγγίσεων. Έτσι συνολικά 20 κράτη μέλη θα χρησιμοποιήσουν ΟΧΕ (13,6 δισεκατομμύρια ευρώ), 16 κράτη μέλη σχεδιάζουν να χρησιμοποιήσουν ΟΧΕ προκειμένου να υλοποιήσουν δράσεις αειφόρου αστικής ανάπτυξης (7 δισεκατομμύρια ευρώ), όπως αναφέρεται στο άρθρο. 7 του Κανονισμού ΕΤΠΑ. Ορισμένα κ-μ διαθέτουν ένα αρκετά μεγάλο μέρος των πόρων της Πολιτικής Συνοχής που τους αντιστοιχεί για την περίοδο 2014-2020 στα αντίστοιχα εργαλεία, ενώ σε άλλες καλύπτεται τουλάχιστον η απαίτηση π.χ. για χρήση του 5% των πόρων του ΕΤΠΑ ενός κ-μ για την ΒΑΑ.

Διαπιστώνεται ότι το μεγαλύτερο μέρος τους προέρχεται από το ΕΤΠΑ με πολύ μικρότερη συμμετοχή του ΕΚΤ, κυρίως στην ΒΑΑ. Σε ορισμένα κ-μ, το Ταμείο Συνοχής επίσης συμβάλλει σημαντικά. Πρόσθετοι πόροι θα προέλθουν από κρατικούς και δημοτικούς προϋπολογισμούς. Αναμένεται επίσης να κινητοποιηθούν ιδιωτικές επενδύσεις μέσω πρωτοβουλιών εταιρικής σχέσης δημόσιου-ιδιωτικού τομέα όπως στην περίπτωση της Λιθουανίας. Η Ελλάδα τονίζει ότι στις ΟΧΕ δύναται να συνδυαστούν πόροι από διάφορα ΕΔΕΤ και ΕΠ αλλά τονίζει ιδιαίτερα την ικανότητα του φορέα μόχλευσης και άλλων πόρων και μάλιστα η ικανότητα αυτή αποτελεί βασικό κριτήριο επιλογής, έγκρισης και χρηματοδότησης. Ωστόσο, από την συγκριτική ανάλυση των ΣΕΣ προκύπτει ότι η πολυταμειακή προσέγγιση γενικά δεν υιοθετείται ιδιαίτερα από τα κ-μ κυρίως λόγω των διαφορών στις πρακτικές εφαρμογής μεταξύ των ΕΔΕΤ.

Η υιοθέτηση της μονοταμειακής προσέγγισης είναι πιο εμφανής στην περίπτωση των CLLDs όπως αναφέρθηκε, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει σε χαμένες ευκαιρίες όσον αφορά τη δημιουργία περισσότερο αποτελεσματικών στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης, που συνδυάζουν από άλλα ΕΔΕΤ πλην του ΕΓΤΑΑ και του ΕΤΘΑ. Ενώ και η συμπερίληψη της CLLD στις ΟΧΕ, τόσο στην περίπτωση της ΒΑΑ όσο και στις non Urban ΟΧΕ, είναι σπάνια μεταξύ των κ-μ, με την Λιθουανία να αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα όπου η CLLD τίθεται ως υποχρεωτικό τμήμα των ΟΧΕ.

Η πολυταμειακή προσέγγιση επιλέγεται περισσότερο στην περίπτωση των ΟΧΕ, επιτυγχάνοντας έτσι συνέργειες μεταξύ των ΕΔΕΤ σε μια συγκεκριμένη περιοχή παρέμβασης, με στόχο την αντιμετώπιση των προκλήσεων με περισσότερο ολοκληρωμένο τρόπο. Στο σημείο αυτό θα μπορούσε να επισημανθεί η στοχευμένη ανάπτυξη ικανοτήτων των φορέων προκειμένου να διευκολύνεται η συγκέντρωση πόρων από διαφορετικές χρηματοδοτικές πηγές.

Η συγκριτική ανάλυση των ΣΕΣ των 28 κ-μ (27 πλέον) ανέδειξε ένα ευρύ φάσμα εδαφικών πραγματικοτήτων στην ΕΕ και συνεπώς την απαίτηση για διαφορετικές προσεγγίσεις και στρατηγικές στην αντιμετώπιση των προβλημάτων τους. Ανέδειξε επίσης τους διαφορετικούς τρόπους που το καθένα από τα κ-μ επιλέγουν στην προσεγγίζει την ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη των εδαφών αυτών.

Παρατηρείται έτσι σε όλα τα κ-μ ότι η ΟΧΑ μέσω της οποίας επιδιώκεται η οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή- οι στόχοι της Πολιτικής Συνοχής και οι στόχοι της Στρατηγικής Ευρώπης 2020 για έξυπνη Βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη-

αναγνωρίζεται ως σημαντικός παράγοντας αντιμετώπισης οικονομικών, κοινωνικών, περιβαλλοντικών κ.λ.π προβλημάτων σε ένα πλαίσιο ολιστικού σχεδιασμού και όχι αποσπασματικότητας των παρεμβάσεων. Η εισαγωγή ολοκληρωμένων προσεγγίσεων συμβάλλει στην ενίσχυση, τουλάχιστον σε κάποιο βαθμό, της στρατηγικής σκέψης στην χάραξη της περιφερειακής πολιτικής στα κράτη μέλη της ΕΕ, δεδομένου ότι πρέπει να συγκεντρώσουν κεφάλαια σε ορισμένες περιοχές και να δικαιολογήσουν τις επιλογές τους.

Το γεγονός ότι το κεφάλαιο που αναφέρεται στην ΟΧΑ και τα εργαλεία της δεν είναι υποχρεωτικό τμήμα τόσο των ΣΕΣ όσο και των ΕΠ, αλλά και το γεγονός ότι δεν απαιτούν έγκριση από την ΕΕ-ο εθελοντικός δηλ χαρακτήρας αυτών, υποδηλώνει ότι χρησιμοποιούνται σε περιπτώσεις που θεωρούνται προστιθέμενη αξία. Συνεπώς θα μπορούσε να έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα στα προγραμματικά και κανονιστικά κείμενα της Επιτροπής στους σχεδιασμούς για την επόμενη προγραμματική περίοδο, λαμβάνοντας υπόψη τις καλές πρακτικές αλλά και τα προβλήματα που ανέκυψαν από την μέχρι σήμερα εφαρμογή της.

Η χρήση ολοκληρωμένων προσεγγίσεων βασίζεται στις κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ και όλα τα κράτη μέλη πρέπει να εφαρμόσουν αρχές όπως ο συντονισμός των πολιτικών και ο ισχυρότερος ρόλος του χωροταξικού σχεδιασμού. Πάντως σε κάθε περίπτωση, είτε ως απόρροια του προγραμματικού πλαισίου για την περίοδο 2014-2020, είτε ως αναγκαιότητα αντιμετώπισης των ιδιαίτερων προβλημάτων των διαφόρων περιοχών των κ-μ μέσω ολιστικού σχεδιασμού, προκύπτει από την ανάλυση ότι τουλάχιστον ρητορικά η εδραίωση της εδαφικής διάστασης της πολιτικής συνοχής, χωρίς εντούτοις να μπορούν να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα σε αυτή την φάση των αποτελεσμάτων της ΟΧΑ, όσον αφορά την επίτευξη του στόχου της κοινωνικής, οικονομικής και εδαφικής συνοχής. Ενώ, με βάση τον σχεδιασμό των ΣΕΣ, είναι σαφές ότι στα περισσότερα κράτη μέλη, τα εργαλεία CLLD και ΟΧΕ θεωρούνται ως τα κύρια εργαλεία για την ενίσχυση της εδαφικής διάστασης της πολιτικής συνοχής και την επίτευξη της εδαφικής συνοχής.

Το επίπεδο καινοτομίας και προσαρμογής, στοιχεία που χαρακτηρίζουν τα εδαφικά μέσα της τρέχουσας περιόδου, δύναται να οδηγήσει σε σημαντικές αλλαγές στον σχεδιασμό της χωρικής ανάπτυξης. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες, οι οποίες συχνά έχουν περιορισμένη εμπειρία στην εφαρμογή ολοκληρωμένων προσεγγίσεων βάσει τόπου και οι νέες διατάξεις των ΕΔΕΤ τους επιτρέπουν να σχεδιάσουν και να υλοποιήσουν ολοκληρωμένες παρεμβάσεις. Στα κ-μ που υφίσταται παγιωμένη παράδοση ανάπτυξης ολοκληρωμένων στρατηγικών, η προστιθέμενη αξία είναι δυνητικά μικρότερη,

αλλά ακόμη και σε αυτές τις περιπτώσεις οι απαιτήσεις των κανόνων που διέπουν την υλοποίηση των εδαφικών μέσων, δίνουν την ευκαιρία για σχεδιασμό πολυτομεακών και πολυταμειακών παρεμβάσεων σε διαφόρους τύπους εδαφών.

Σε ορισμένα κ-μ τα εργαλεία ΟΧΕ και CLLDs θεωρούνται καινοτόμα από την άποψη ότι, αν και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζονται των ΟΧΕ και CLLDs δεν είναι νέες, ο τρόπος με τον οποίο προσεγγίζονται είναι διαφορετικός και οδηγεί σε εναλλακτικό τρόπο αντιμετώπισης δύσκολων ζητημάτων. Επίσης το εργαλείο ΟΧΕ έχει οδηγήσει σε μία σειρά από ενδιαφέρουσες και καινοτόμες προσεγγίσεις που είναι εμπνευσμένες και που μπορούν ενδεχομένως να οδηγήσουν σε περαιτέρω διάχυση των αποτελεσμάτων τους. Για παράδειγμα στην Φιλανδία, το μοντέλο της δημιουργίας δικτύου πόλεων μέσω της ΟΧΕ, αλλά και οι νέες δομές συνεργασίας (Πολωνία- Τσεχία) μεταξύ των κεντρικών πόλεων και της άμεσης ενδοχώρας τους για την αντιμετώπιση των αναπτυξιακών προκλήσεων, και η «Συμμαχία των πόλεων» στη Σκωτία μπορούν να τύχουν παράδειγμα καλής πρακτικής για αντίστοιχες περιπτώσεις. Πάντως η δημιουργία νέων ή η ενίσχυση υφιστάμενων δικτύων τόσο κατά το στάδιο της προετοιμασίας όσο και της υλοποίησης, στα οποία συμμετέχει ένας σημαντικός και αντιπροσωπευτικός αριθμός φορέων, είτε πρόκειται για τα εθνικά δίκτυα αγροτικών ή αλιευτικών περιοχών είτε για δίκτυα πόλεων υποστηρίζεται από αρκετά κ-μ.

Η βασική αρχή του εργαλείου των ΟΧΕ, ο συνδυασμός δηλ πόρων από διάφορους άξονες προτεραιότητας ενός ή περισσότερων ΕΠ, θεωρείται πολύτιμη από τα κ-μ, καθώς επισημαίνουν ότι θα μπορούσε να οδηγήσει σε μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα (Ελλάδα) ενώ εκφράζουν την πεποίθηση ότι το εργαλείο των ΟΧΕ θα είναι ένας αποτελεσματικός τρόπος αντιμετώπισης των αστικών αναπτυξιακών προκλήσεων. Καθώς οι Κανονισμοί επιτρέπουν τη δημιουργία ΟΧΕ μετά την έναρξη των προγραμμάτων, η μελλοντική επιτυχία θα μπορούσε να οδηγήσει σε επέκταση του εργαλείου, ενδεχομένως με την μεταφορά πόρων των ΕΔΕΤ στις ΟΧΕ, μέσω της διαδικασίας αναθεώρησης των ΕΠ. Αν και είναι σχετικά νωρίς για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των εδαφικών μέσων, γενικά θεωρούνται ότι διακρίνονται από υψηλό βαθμό καινοτομίας και έχουν σημαντικό αντίκτυπο στις δομές προγραμματισμού και διακυβέρνησης των κ-μ, αλλά και στον τρόπο αξιοποίησης των πόρων των ΕΔΕΤ.

Κατά κανόνα τα κ-μ, όσον αφορά την ΟΧΑ, αξιοποιούν την σημαντική εμπειρία σχεδιασμού και υλοποίησης προγραμμάτων που αποκτήθηκε σε προηγούμενες προγραμματικές περιόδους, και την επικαλούνται. Η προηγούμενη αυτή εμπειρία ιδιαίτερα

στην περίπτωση του εργαλείου των CLLDs, που βασίζεται στην εμπειρία εν πολλοίς στην υλοποίηση του LEADER, θεωρείται πολύ σημαντική, αφού σημαίνει ότι η τεχνογνωσία για την υλοποίηση αναπτυξιακών πρωτοβουλιών bottom-up έχει ήδη εδραιωθεί στα διάφορα επίπεδα σχεδιασμού. Αντίστοιχα και για το εργαλείο των OXE, υπάρχει αντίστοιχη εμπειρία σε αρκετά κ-μ, καθώς η φιλοσοφία του εργαλείου διαπερνούσε τον σχεδιασμό και την υλοποίηση αναπτυξιακών παρεμβάσεων σε προηγούμενες περιόδους π.χ. Πορτογαλία, όχι μόνο εντός των αρχών του δημόσιου τομέα αλλά και μεταξύ των τοπικών φορέων.

Στους Κανονισμούς των ΕΔΕΤ, όσον αφορά την OXA και τα εργαλεία της, τονίζεται ότι η ικανότητα και η συμμετοχή των περιφερειακών και τοπικών φορέων είναι καίριας σημασίας για την επιτυχία των εν λόγω εργαλείων, ανεξάρτητα από τις αρμοδιότητες που ορίζονται για κάθε δομή. Επιπλέον, και η έγκαιρη συμμετοχή των περιφερειακών και τοπικών κυβερνήσεων, των ενδιαφερόμενων φορέων και της κοινωνίας των πολιτών, και η ευρύτερη ανάθεση αρμοδιοτήτων στους φορείς αυτούς, στο πλαίσιο μιας bottom-up στρατηγικής εδαφικής ανάπτυξης, είναι καθοριστικής σημασίας για την υλοποίηση των παρεμβάσεων αυτών.

Αν και υποστηρίζεται από αρκετά κ-μ ότι οι OXE και ιδιαίτερα οι CLLDs, αναμένεται να διευρύνουν τη συμμετοχή των παραπάνω φορέων και να οδηγήσουν σε μεγαλύτερη ενδυνάμωση τους, εντούτοις παρατηρείται ότι στα περισσότερα κ-μ δεν ενθαρρύνονται, ιδιαίτερα οι αστικές αρχές ή άλλοι υποπεριφερειακοί φορείς, για συμμετοχή τους στον προγραμματισμό και υλοποίηση των προγραμμάτων στο πλαίσιο της OXA και στα εργαλεία της, αλλά ο ρόλος τους περιορίζεται στα ελάχιστα που τίθενται από τους Κανονισμούς (π.χ. έως την επιλογή των πράξεων στο πλαίσιο της BAA). Επιπλέον, διαφαίνεται ότι και οι κεντρικές δομές ή και οι ΔΑ των επιμέρους ΕΠ εμφανίζονται επιφυλακτικές στο ζήτημα αυτό, είτε λόγω πολυπλοκότητας των εδαφικών αυτών μέσων είτε λόγω απειρίας των τοπικών αρχών ή του χαμηλού επιπέδου ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού σε αντίστοιχα εργαλεία όπως επισημαίνεται στα κείμενα των ΣΕΣ. Μάλιστα αρκετά κ-μ θέτουν ως κριτήριο επιλογής μιας στρατηγικής ΣΒΑΑ ή OXE την εμπειρία των υποπεριφερειακών φορέων και αστικών αρχών.

Είναι σημαντικό σε μελλοντική έρευνα να διαπιστωθεί, πως τελικά οι φορείς στην πραγματικότητα συμμετείχαν ενεργά και εποικοδομητικά στην διαδικασία σχεδιασμού αλλά και υλοποίησης των εδαφικών μέσων, στο πλαίσιο της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης, ώστε να ενισχύεται επιπλέον και το αίσθημα της κοινότητας όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η

Εσθονία. Ασφαλή συμπεράσματα είναι δυνατόν να εξαχθούν από την αξιολόγηση των επιμέρους Στρατηγικών που θα καταρτιστούν στο πλαίσιο εφαρμογής των εργαλείων ΟΧΑ αφού απαιτείται σύμφωνα και με τους κανονισμούς των ΕΔΕΤ κάθε μια από αυτές να περιγράφει με σαφήνεια το σύστημα διακυβέρνησης που θα ακολουθήσει.

Όσον αφορά τους τύπους των εδαφών που επιλέγονται στο πλαίσιο της ΟΧΑ σε ολόκληρη την ΕΕ28 (πλέον ΕΕ27), από τα ευρήματα της συγκριτικής ανάλυσης των ΣΕΣ διαπιστώνεται ότι λαμβάνονται υπόψη διάφοροι τύποι εδαφών όπως αστικές, αγροτικές περιοχές, αστικές/αγροτικές, λειτουργικές κ.λ.π. περιοχές, περιοχές με ιδιαίτερα φυσικά ή γεωγραφικά χαρακτηριστικά ή περιοχές που χαρακτηρίζονται από φαινόμενα φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, ανάλογα και με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε κ-μ και σε κάθε επίπεδο Εθνικό, περιφερειακό, τοπικό.

Τονίζεται η ιδιαίτερη έμφαση στην αστική διάσταση της πολιτικής συνοχής με την ΒΑΑ να καταλαμβάνει το μεγαλύτερο τμήμα προϋπολογιστικά στις ΣΕΣ κατά την περίοδο 2014-2020, καθώς οι πόλεις θεωρούνται ως αναπτυξιακές μηχανές στην αναπτυξιακή προσπάθεια των κ-μ, οι δε παρεμβάσεις που προβλέπονται στο πλαίσιο της ΒΑΑ έχουν ως αποτέλεσμα την ενίσχυση της ελκυστικότητάς τους και της ανταγωνιστικότητάς τους.

Ειδικότερα όσον αφορά τις ΟΧΕ ΒΑΑ αλλά και τις non-Urban ΟΧΕ υπάρχει μεγάλο εύρος στον πληθυσμό αστικών και περιφερειακών περιοχών που επιλέγονται ως περιοχές παρέμβασης. Κυμαίνονται από πολύ μικρές (μερικές φορές λιγότερες από 10.000 κατοίκους) έως και μητροπολιτικές περιοχές άνω των 5 εκατομμυρίων κατοίκων. Θα μπορούσε να ισχυριστεί κάποιος ότι σε περιοχές με μεγάλο πληθυσμό υπάρχουν σαφείς ευκαιρίες εδαφικής ολοκλήρωσης. Πάντως στο πλαίσιο της ΒΑΑ, οι μητροπόλεις τυγχάνουν ιδιαίτερης αντιμετώπισης, δεδομένου ότι καταρτίζονται και ολόκληρα ΕΠ για τις μητροπολιτικές περιοχές (π.χ. Ιταλία)

Αλλά και η επιλογή μικρών αστικών κέντρων ως περιοχές παρέμβασης της ΒΑΑ, έχει τη σημασία της καθώς οι αστικές αρχές των περιοχών αυτών έχουν μικρότερη εμπειρία στην υλοποίηση αντίστοιχων ολοκληρωμένων παρεμβάσεων. Όμως σε μελλοντική έρευνα αξιολόγησης των επιμέρους Στρατηγικών ΒΑΑ στα κ-μ θα πρέπει να εντοπιστεί ποια είναι τελικά η αποτελεσματικότερη και αποδοτικότερη εδαφικής κλίμακας για την εφαρμογή των στρατηγικών από την άποψη του μεγέθους του αστικού κέντρου αλλά και του εδαφικού πεδίου εφαρμογής.

Σε αρκετά κ-μ ζητούμενο υπήρξε η κρίσιμη μάζα για την εφαρμογή των εργαλείων, ώστε ιδιαίτερα στην περίπτωση της ΒΑΑ, ώστε να υπάρξει μεγαλύτερος αντίκτυπος και οι παρεμβάσεις να είναι αποδοτικές και αποτελεσματικές. Σε κ-μ που εξαιτίας του μικρού μεγέθους τους δεν δύναται να έχουν την κρίσιμη μάζα όπως η Πορτογαλία, η Μάλτα και η ευρεία η εδαφική κάλυψη της προσέγγισης ΟΧΕ (που καλύπτει ολόκληρο το ηπειρωτικό έδαφος της Πορτογαλίας), καθώς οι ΟΧΕ προορίζονται να στοχεύουν συγκεκριμένες περιοχές. Το ζήτημα αυτό αναδεικνύεται έντονα στην ΒΑΑ όπου η ανάγκη για κρίσιμη μάζα με την επικέντρωση της χρηματοδότησης σε λίγες πόλεις και όχι μεγάλη διασπορά.

Διατρέχοντας και συγκρίνοντας τα κείμενα των ΣΕΣ των κ-μ προκύπτουν κάποιες αξιολογες επισημάνσεις, όπως ο ρόλος των μικρών και των μεσαίων πόλεων στην επίτευξη της εδαφικής συνοχής, πόλεων που θεωρούνται ως κόμβοι ή κέντρα ανάπτυξης εθνικού ενδιαφέροντος όπως π.χ. στη Λετονία, γεγονός που θα πρέπει να ληφθεί υπόψη στον μελλοντικό σχεδιασμό της ΟΧΑ. Αρκετά από τα κ-μ στηρίζουν την ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη σε ένα πολυκεντρικό μοντέλο ανάπτυξης με στόχο την μείωση των κοινωνικοοικονομικών και εδαφικών ανισοτήτων (Γερμανία, Λετονία, Βουλγαρία Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβακία, Σλοβενία. Η Εδαφική Ατζέντα (ΤΑ2020) της ΕΕ παρέχει το πολιτικό πλαίσιο δράσης για την υποστήριξη της πολυκεντρικής εδαφικής ανάπτυξης της ΕΕ. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στην ΤΑ2020 *«η πολυκεντρική και ισόρροπη εδαφική ανάπτυξη της ΕΕ αποτελεί βασικό στοιχείο για την επίτευξη της εδαφικής συνοχής. Όταν οι πιο ανεπτυγμένες πόλεις και περιφέρειες της Ευρώπης συνεργάζονται ως μέρη ενός πολυκεντρικού σχεδίου προσδίδουν αξία και δρουν ως κέντρα που συμβάλλουν στην ανάπτυξη των ευρύτερων περιφερειών τους»* (ΤΑ2020, 2011:6). Επιπλέον και οι προβλέψεις της έκθεσης με τίτλο «Making Europe Open and Polycentric» είναι σημαντικές και θα χρησιμεύσουν ως κοινό πλαίσιο αναφοράς για τη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη του ευρωπαϊκού εδάφους (ESPON 2014).

Επισημαίνεται επίσης η έμφαση και σε λειτουργικές γεωγραφικές περιοχές και όχι μόνο διοικητικές, σε περιοχές που ξεπερνούν τα διοικητικά όρια για την καθιέρωση πιο ολοκληρωμένων προσεγγίσεων στην περιφερειακή / αστική ανάπτυξη. Η επιλογή μάλιστα λειτουργικών περιοχών, θα μπορούσε να αποτελέσει καλή πρακτική ως προς την εδαφική ολοκλήρωση και την εδαφική συνοχή. Άλλωστε όπως περιγράφεται και στην έκθεση "Πόλεις του αύριο" που δημοσίευσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή: *«Οι κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές προκλήσεις πρέπει να αντιμετωπιστούν τόσο στο επίπεδο της γειτονιάς όσο και*

σε ευρύτερα εδαφικά πλαίσια. Οι πόλεις δεν μπορούν να οριστούν πλέον μόνο από τα διοικητικά τους όρια, και οι αστικές πολιτικές δεν μπορούν πλέον να στοχεύουν τις διοικητικές μονάδες μόνο σε επίπεδο πόλης. Πρέπει να δοθεί προσοχή στη συμπληρωματικότητα που απαιτείται μεταξύ των λειτουργικών προσεγγίσεων - στο επίπεδο των μεγαλύτερων πόλεων και των μητροπόλεων - και των κοινωνικών και πολιτιστικών προσεγγίσεων που περιλαμβάνουν τη συμμετοχή των πολιτών και την ενδυνάμωση - σε επίπεδο γειτονιάς. Πρέπει να λαμβάνεται υπόψη τόσο η περιαστική τοπική πραγματικότητα όσο και η ενδο-αστική μορφή. Οι αστικές πολιτικές πρέπει να εξασφαλίζουν τη συνοχή μεταξύ των τομεακών πρωτοβουλιών (που έχουν χωρικές επιπτώσεις) και των εδαφικών πρωτοβουλιών» (ΕΕ,2011).

Επιπλέον, η έμφασή τους σε λειτουργικές αστικές περιοχές υποδηλώνει ότι μπορούν να διαδραματίσουν χρήσιμο ρόλο στην ενίσχυση της ολοκλήρωσης αλλά και την καθιέρωση στενότερων δεσμών μεταξύ των αστικών περιοχών και της αγροτικής ενδοχώρας τους. Ωστόσο, από τη συγκριτική ανάλυση των ΣΕΣ προκύπτει ότι ο βαθμός στον οποίο αυτό οδηγεί στην εφαρμογή πρακτικών μέτρων για τις αγροτικές-αστικές συνδέσεις, δεν είναι πάντοτε σαφής και θα είχε το ενδιαφέρον του σε μελλοντική έρευνα να διαπιστωθεί η προστιθέμενη αξία του εγχειρήματος. Και αυτό γιατί οι αγροτικές περιοχές διαφέρουν κατά πολύ μεταξύ τους σε ότι αφορά τα χαρακτηριστικά τους και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν, το δε επίπεδο ανάπτυξης τους είναι χαμηλότερο από ό,τι της ΕΕ, ιδίως σε σύγκριση με τα επίπεδα ανάπτυξης στις αστικές περιοχές — και το χάσμα διευρύνεται. Δεν θα είναι δυνατόν επομένως να επιτευχθεί η εδαφική συνοχή χωρίς την αξιοποίηση ολόκληρου του διαθέσιμου δυναμικού, το οποίο περιλαμβάνει τις δυνατότητες που προσφέρουν όλες οι περιοχές.

Επίσης, συχνά είναι αδύνατον να καθοριστούν σαφή γεωγραφικά όρια μεταξύ των περιοχών, δεδομένου ότι οι λειτουργικές αλληλεξαρτήσεις συνδέουν σε διαφορετικό βαθμό αστικές περιοχές με αγροτικές περιοχές, για παράδειγμα, με τις μετακινήσεις από και προς τον τόπο εργασίας ή με ψυχαγωγικές δραστηριότητες. Η πρωτοβουλία RURBAN για τη συνεργασία μεταξύ αγροτικών και αστικών περιοχών συμβάλλει στην ενίσχυση της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας και στη δημιουργία εταιρικών σχέσεων για την ανάπτυξη. Η μέγιστη δυνατή αποτελεσματικότητα των στρατηγικών εδαφικής ανάπτυξης, προκύπτει από την εναρμόνιση της αστικής ανάπτυξης με την ανάπτυξη των γύρω περιφερειακών και αγροτικών περιοχών.

Επιπλέον, τόσο το εργαλείο των OXE όσο και των CLLDs, δύναται να παράσχουν ένα πλαίσιο για την οικοδόμηση διαδημοτικών συνεργασιών (Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία) αλλά και διακρατικών, διασυνοριακών και διαπεριφερειακών σχέσεων μεταξύ των διοικητικών τους συνόρων όπως αναδείχτηκε σε προηγούμενη ενότητα. Το στοιχείο αυτό έχει επισημανθεί και στην έκθεση του ESPON³⁵⁹, στην οποία τονίζεται ότι στην νέα προγραμματική περίοδο 20121-2027 θα πρέπει να εντείνουν τα κράτη μέλη και η Επιτροπή τις προσπάθειές τους για διεύρυνση της χρήσης των νέων εργαλείων στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής εδαφικής συνεργασίας (ΕΕΣ) καθώς οι γειτονικές όμορες περιοχές αντιμετωπίζουν συχνά παρόμοιες προκλήσεις οι οποίες μπορούν να αντιμετωπιστούν καλύτερα από κοινού σε τοπικό επίπεδο.

Οι δράσεις που περιγράφονται στις υποενότητες για τα χωρικά εργαλεία (CLLDs, OXE-BAA) στα αντίστοιχα ΣΕΣ περιλαμβάνονται, όπως ορίζεται στους Κανονισμούς των ΕΔΕΤ, θα περιλαμβάνονται σε Στρατηγικές που θα καταρτίσουν τα κ-μ και αφορούν νέες στρατηγικές δεδομένου ότι η επιλογή του εργαλείου της OXE ως μηχανισμού εφαρμογής υποδηλώνει το στόχο μιας πιο καινοτόμου και ολοκληρωμένης προσέγγισης της εδαφικής ανάπτυξης ή σε κάποιες λίγες περιπτώσεις προβλέπεται σε σημαντική προσαρμογή των υφιστάμενων στρατηγικών. Ωστόσο για κάποια κ-μ το εργαλείο των OXE δεν είναι κάτι καινούριο για κάποιες χώρες, τα συναντάμε με διαφορετικές ονομασίες (π.χ. Πορτογαλία, Τσεχία, Σλοβακία, CITY DEALS, LEP. Για παράδειγμα η Εσθονία τα Σχέδια ου θα καταρτίσει στο πλαίσιο της OXA σε επίπεδο των αστικών και των λειτουργικών τους περιοχών θα αφορά την επικαιροποίηση υφιστάμενων σχεδίων.

Τονίζεται, βέβαια και το γεγονός ότι βάση για τον σχεδιασμό αποτελούν σε πολλές περιπτώσεις διάφορα έγγραφα στρατηγικού και χωροταξικού σχεδιασμού. Περαιτέρω επισημαίνεται σε πολλά κ-μ ότι οι παρεμβάσεις στο πλαίσιο της OXA θα πρέπει να βρίσκονται σε συμβατότητα και συμπληρωματικότητα των προτεινόμενων στρατηγικών ανάπτυξης με τις περιφερειακές ή εθνικές στρατηγικές αναπτυξιακού και χωροταξικού περιεχομένου ή τουλάχιστον θα πρέπει να εφαρμόζονται κοινές αρχές ή και τα κριτήρια εδαφικής οριοθέτησης να ακολουθούν τις κατευθύνσεις των κειμένων αυτών που μπορεί να διαθέτει μια χώρα ή ακόμα και με την Εθνική Αστική Πολιτική (π.χ Αυστρία).

Όπως αναφέρθηκε ένας από τους λόγους που τα κ-μ υιοθετούν το εργαλείο των OXE είναι ότι αυτό συμβάλλει στην καινοτομία στη διακυβέρνηση και αυτό γίνεται μέσω

³⁵⁹ <https://www.espon.eu/cps-brief>

πολυεπίπεδης συνεργασίας και νέων / ενισχυμένων κάθετων και οριζόντιων σχέσεων μεταξύ των φορέων για τη διαχείριση μιας πιο ολοκληρωμένης προσέγγισης στην περιφερειακή / αστική ανάπτυξη. Από την συγκριτική ανάλυση των ΣΕΣ προκύπτουν διάφορες περιπτώσεις: ανάλογα και με βαθμό αποκέντρωσης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης όσον αφορά την ΒΑΑ σε κάποια κ-μ έχει την ευθύνη του συντονισμού σε τοπικό επίπεδο αλλά ο στρατηγικός σχεδιασμός της χωρικής ανάπτυξης είναι ζήτημα του κεντρικού κράτους (αντίστοιχου Υπουργείου π.χ. Ουγγαρία). Στη Λιθουανία το Υπουργείο εσωτερικών λειτουργεί ως το συντονιστικό όργανο των ΟΧΕ και ομοίως στη Μάλτα. Όσον αφορά την χρήση των ενδιάμεσων φορέων (Intermediate Body) για τις non-urban ΟΧΕ, από τις διαθέσιμες πληροφορίες που αντλούνται από οι ΣΕΣ των κρατών –μελών, προκύπτει ότι η πλειοψηφία των κ-μ δεν επιλέγουν να χρησιμοποιήσουν ΕΦΔ για την υλοποίηση των ΟΧΕ. Σε ορισμένα κ- μ και στο πλαίσιο των εργαλείων της ΟΧΑ έχουν προκύψει νέοι φορείς ή οι υπάρχοντες φορείς έχουν αναλάβει νέους ρόλους, όπως ο συντονισμός, η διαχείριση και υλοποίηση ή και συμβουλευτική υποστήριξη των φορέων σχεδιασμού και υλοποίησης της στρατηγικών. Στο πλαίσιο αυτό χρησιμοποιούνται επιπλέον πλατφόρμες διαβούλευσης με χαρακτηριστικό παράδειγμα την περίπτωση της Τσεχίας όπου μια μόνιμη πλατφόρμα διαβούλευσης σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο θα χρησιμοποιηθεί για την διασφάλιση της διασύνδεσης και του συντονισμού μεταξύ του κράτους και των περιφερειών κατά την εφαρμογή των προγραμμάτων αυτών.

Οι περισσότερες Στρατηγικές που θα υποβληθούν στο πλαίσιο της ΟΧΑ, όπως περιγράφεται στα επιμέρους ΣΕΣ θα ακολουθήσουν την ανταγωνιστική διαδικασία επιλογής των Στρατηγικών που θα υποβληθούν. Στην Ιρλανδία όμως σχεδιάζεται η σύσταση του Ταμείου Αστικής Ανάπτυξης για την περίοδο 2014-2020 στο οποίο θα υποβληθούν οι Στρατηγικές και θα αξιολογηθούν βάση ανταγωνιστικής διαδικασίας. Στην Πολωνία στο πλαίσιο υλοποίησης των ΟΧΕ καθορίζονται συμπληρωματικά έργα προς την ΟΧΕ δεξαμενή που δύναται να υλοποιηθούν κατά προτεραιότητα ανάλογα με την διαθεσιμότητα των πόρων. Η Δανία κατευθύνει το 7,5% των πόρων του ΕΤΠΑ και του ΕΚΤ της χώρας σε μια εθνική δεξαμενή χρηματοδότησης προκειμένου να χρηματοδοτηθούν διαπεριφερειακά έργα.

Ορισμένα κράτη ήδη, κατά την σύνταξη των ΣΕΣ, είχαν προχωρήσει σε προετοιμασία εκδίδοντας π.χ. η Τσεχία οδηγίες μεθοδολογίας για την χρήση των μέσων ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξη στην περίοδο 2014-2020. Αρκετά κ-μ δίνουν έμφαση στην προετοιμασία των σχεδίων ή την πραγματοποίηση εργαστηρίων, διασκέψεων κλπ όπως στην περίπτωση της

Γερμανίας στο πλαίσιο των CLLDs. Το κενό αυτό των ελλείψεων δηλ στην προπαρασκευαστική φάση εντοπίζει και η Σλοβακία.

Μεταφερόμενοι από το Ευρωπαϊκό στο εθνικό επίπεδο και στο περιφερειακό επίπεδο πιο συγκεκριμένα, η συγκριτική ανάλυση με βάση την παράθεση των στοιχείων των ΠΕΠ της Ελλάδας που αναφέρονται στην ΟΧΑ και στα εργαλεία που κάθε ένα από τα ΠΕΠ επιλέγει να αξιοποιήσει στο πλαίσιο της ΟΧΑ και με στόχο την επίτευξη της εδαφικής συνοχής προκύπτουν επίσης ορισμένα σημαντικά συμπεράσματα, τα οποία δύναται να διασταυρωθούν με τα αποτελέσματα της συγκριτικής ανάλυσης των ΣΕΣ των κ-μ της ΕΕ, ενώ μπορούν να διατυπωθούν ορισμένες προτάσεις ενόψει του σχεδιασμού της επόμενης προγραμματικής περιόδου 2021-2027.

Οι περισσότερες από τις περιφέρειες επιδιώκουν μέσω της ΟΧΑ να αμβλύνουν τις ενδοπεριφερειακές ή /και τοπικές αναπτυξιακές ανισότητες. Δύο από τις περιφέρειες υιοθετούν την ολοκληρωμένη προσέγγιση στην εδαφική ανάπτυξη προκειμένου να αντιμετωπίσουν οικονομικές, κοινωνικές, περιβαλλοντικές, δημογραφικές και φυσικές προκλήσεις (Περιφέρειες Θεσσαλίας, Αττικής, Βορείου και Νοτίου Αιγαίου), ενώ η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας επιδιώκει την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της περιφερειακής οικονομίας. Γενικά πάντως, στους κύριους στόχους της ΟΧΑ περιλαμβάνονται κυρίως η βελτίωση του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος, η οικονομική ανάπτυξη αλλά και η επίτευξη της κοινωνικής συνοχής μέσω της προώθησης της απασχόλησης και της μείωσης του κοινωνικού αποκλεισμού.

Όσον αφορά τα επιμέρους εδαφικά μέσα της ΟΧΑ, παρατηρείται πολύ περιορισμένο ενδιαφέρον των Περιφερειών για την εφαρμογή του εργαλείου των ΤΑΠΤΟΚ, κυρίως λόγω της έλλειψης διαθέσιμων πόρων, αφού και στις περιπτώσεις των περιφερειών που εκφράζουν την πρόθεσή τους για την υιοθέτησή του, αυτό θα γίνει με την προϋπόθεση εκχώρησης πόρων από το ΠΑΑ 2014-2020.

Η εδαφική εστίαση της ΒΑΑ αναφέρεται στα αστικά κέντρα των περιφερειών της χώρας, ή περιοχές αυτών οι οποίες αντιμετωπίζουν προκλήσεις, μεμονωμένα είτε συνδυαστικά, δημογραφικές, οικονομικές, περιβαλλοντικές, κοινωνικές. Πέρα από την επιλογή της ευρύτερης περιοχής των αστικών κέντρων στις Περιφέρειες, σε αρκετές από περιφέρειες γίνεται λόγος και για λειτουργικές περιοχές, ως περιοχές εφαρμογής ΒΑΑ π.χ. στο ΠΕΠ Θεσσαλίας περιγράφεται η λειτουργική περιοχή Λάρισας- Βόλου. Σε ορισμένα ΠΕΠ τονίζεται ότι ειδική μέριμνα θα δοθεί στη μέγιστη δυνατή συνέργεια

/συμπληρωματικότητα των παρεμβάσεων ΒΑΑ με την ΟΧΕ τουρισμού-πολιτισμού ώστε να επιτυγχάνεται η μεγαλύτερη δυνατή συγκέντρωση πόρων (ΑΜΘ). Πάντως η κανονιστική απαίτηση για την διάθεση του 5% των πόρων του ΕΤΠΑ στην ΒΑΑ, καλύπτεται από το σύνολο των ΠΕΠ.

Ο ρόλος των αστικών αρχών στην υλοποίηση των παρεμβάσεων ΒΑΑ περιορίζεται στην επιλογή των πράξεων των ΣΒΑΑ, με τις αντίστοιχες ΔΑ να είναι υπεύθυνες για την έγκριση, διαχείριση των παρεμβάσεων ΒΑΑ. Η περιορισμένη συμμετοχή των αστικών αρχών στην υλοποίηση των ΣΒΑΑ βέβαια δεν επιτρέπει την απόκτηση της σχετικής εμπειρίας ενόψει και του σχεδιασμού της νέας προγραμματικής περιόδου 2021-2027, όπου οι πόροι για την ΒΑΑ αυξάνονται σύμφωνα και με τις προτάσεις της ΕΕ για τους νέους Κανονισμούς των ΕΔΕΤ.

Μόνο σε μια Περιφέρεια (Αττική) προβλέπεται εκχώρηση αρμοδιοτήτων διαχείρισης Στρατηγικών στο πλαίσιο της ΟΧΑ σε ΕΦΔ, ήδη από το στάδιο κατάρτισης του ΠΕΠ, με την αιτιολογία του τεράστιου διαχειριστικού βάρους για την ΔΑ, αλλά και του γεγονότος ότι δύναται η ανάθεση να λειτουργήσει ως μέσο ενεργοποίησης και ενίσχυσης του ρόλου των τοπικών φορέων.

Το ζήτημα της μόχλευσης των πόρων που επιτυγχάνεται ή όχι τελικά με την εφαρμογή των νέων εδαφικών μέσων της περιόδου 2014-2020 από τα ΠΕΠ και τους επιμέρους φορείς υλοποίησης των εργαλείων θα πρέπει να αξιολογηθεί ενόψει σχεδιασμού της νέας περιόδου 2021-2027. Θεωρείται επιβεβλημένη η ενημέρωση των φορέων κατάρτισης και υλοποίησης των στρατηγικών στο πλαίσιο των εργαλείων αυτών όλων των διαθέσιμων χρηματοδοτικών μέσων που θα μπορούσαν να συμβάλλουν στην επίτευξη του στόχου της ισόρροπης τελικά εδαφικής ανάπτυξης.

Επίσης, από την συγκριτική αξιολόγηση των ΠΕΠ των 13 περιφερειών της χώρας διαπιστώνει κανείς ότι, είτε πρόκειται για την ΒΑΑ είτε για ΟΧΕ εκτός αστικών περιοχών, ακολουθείται η up-bottom προσέγγιση στην αναπτυξιακή διαδικασία, αφού στα περισσότερα κείμενα έχει ήδη γίνει η προεπιλογή των περιοχών παρέμβασης και η εκκίνηση για την κατάρτιση αντίστοιχης στρατηγικής γίνεται από την Περιφέρεια, χωρίς να προκύπτει αν η επιλογή αυτή αποτελεί «προϊόν» ευρείας διαβούλευσης όλων των αρμοδίων και σχετικών φορέων και παραγόντων των αντίστοιχων περιφερειών. Στο ίδιο πλαίσιο κινούνται και τα αποτελέσματα της έρευνας πεδίου, με την επισημάνση ότι αν και σε γενικές γραμμές εξελίχθηκε στην πλειονότητα των περιφερειών σε ικανοποιητικό βαθμό, απαιτείται ακόμη

μεγαλύτερη προσπάθεια κυρίως ως προς την αλλαγή νοοτροπίας για συμμετοχή καταρχήν σε μια εποικοδομητική και με ουσία διαδικασία διαβούλευσης. Το συγκεκριμένο ζήτημα θα μπορούσε να αποτελέσει πεδίο μελλοντικής έρευνας για την έκταση και την ποιότητα των διαδικασιών διαβούλευσης σε όλα τα στάδια σχεδιασμού και εφαρμογής παρεμβάσεων της ΟΧΑ.

Ένα επιπλέον ενδιαφέρον σημείο που προκύπτει από την συγκριτική αξιολόγηση των δεκατριών ΠΕΠ αφορά την περιγραφή στην πλειονότητα των ΠΕΠ ότι σε αρκετές περιπτώσεις κατά το στάδιο συγγραφής των κειμένων του ΠΕΠ βρισκόταν σε εκπόνηση μια σειρά μελετών και εμπειρογνωμοσύνης για την καταγραφή των ειδικών αναγκών των εδαφών της περιφέρειας και των αντίστοιχων προκλήσεων που αυτά αντιμετωπίζουν, ώστε στη συνέχεια να προταθούν οι κατάλληλες λύσεις αντιμετώπισης των ζητημάτων αυτών. Ενόψει της νέας προγραμματικής περιόδου και προς χάρη της μεγαλύτερης αποτελεσματικότητας των παρεμβάσεων αυτών, η κάθε Περιφέρεια να έχει εντοπίσει τα επιμέρους αναπτυξιακά της ζητήματα και να έχει καταρτίσει την αναπτυξιακή της στρατηγική, δίνοντας έμφαση όχι μόνο στα αστικά κέντρα, αλλά και σε τύπους εδαφών όπως π.χ. λειτουργικές περιοχές στο πλαίσιο μιας ισόρροπης χωρικής ανάπτυξης.

Ένα άλλο σημείο αφορά την διαπίστωση ότι δεν υπήρξε η συνεργασία και επικοινωνία με τα αντίστοιχα υπουργεία και Τομεακά Προγράμματα, τουλάχιστον στον βαθμό που η ίδια η φύση των ολοκληρωμένης προσέγγισης της χωρικής ανάπτυξης και των εργαλείων της απαιτεί, κατά την φάση του σχεδιασμού της ΟΧΑ, ενώ παρατηρείται και η έλλειψη ξεκάθਾਰου πλαισίου υλοποίησης των εδαφικών μέσων κατά την κατάρτιση των ΠΕΠ, ευθύνη κυρίως της ΕΕ αλλά και των αρμοδίων εθνικών αρχών. Η συνέργεια και η συμπληρωματικότητα των παρεμβάσεων για την εδαφική ανάπτυξη που προτείνονται στο πλαίσιο των ΠΕΠ και των Τομεακών Προγραμμάτων, κατά την φάση του σχεδιασμού και κατάρτισης, τουλάχιστον όσον αφορά την ΟΧΑ, δεν έχει επιτευχθεί. Το σημαντικό ζήτημα της συνεργασίας κεντρικού και περιφερειακού επιπέδου στη χώρα μας, αναδεικνύεται για μια ακόμη φορά. Ακόμη και οι όποιες προσπάθειες έγιναν θεωρήθηκαν χωρίς σωστή προετοιμασία και σαφή επικέντρωση σε ουσιώδη ζητήματα και φυσικά χωρίς συγκεκριμένες δεσμεύσεις, τόσο ως προς τους τύπους των παρεμβάσεων στο πλαίσιο της ΟΧΑ, όσο και ως προς την κατανομή των πόρων των ΕΔΕΤ.

Ορισμένα από τα θέματα που εντοπίζονται κατά τη συγκριτική ανάλυση των κειμένων των δεκατριών ΠΕΠ, αναδεικνύονται και από την αποκωδικοποίηση και επεξεργασία των

απαντήσεων που δόθηκαν στα ερωτηματολόγια, στο πλαίσιο της έρευνας πεδίου, ενώ προκύπτουν και περαιτέρω σημαντικά ευρήματα. Ειδικότερα, ενώ τα νέα εδαφικά μέσα αποτελούν σημαντικά εργαλεία για τις αναπτυξιακές ανάγκες των διαφόρων τύπων εδαφών της χώρας, ωστόσο προκύπτει η θεώρηση ότι είναι σύνθετα και πολύπλοκα και η υλοποίησή τους είναι ιδιαίτερα απαιτητική ιδιαίτερα για τις αστικές αρχές, λόγω του ελλείμματος εμπειρίας και τεχνογνωσίας αλλά και προσωπικού που αυτές αντιμετωπίζουν, δημιουργώντας τους προβλήματα στο σχεδιασμό και στην εφαρμογή τους. Παρόλα αυτά αναμένεται η εφαρμογή, ιδιαίτερα των ΟΧΕ, να οδηγήσει σε ενεργοποίηση των τοπικών και κοινωνικών φορέων, δημιουργία της ικανότητας των αστικών αρχών, αλλά και των άλλων φορέων που συμμετέχουν, σε θέματα ολιστικού σχεδιασμού και μάλιστα θεωρείται πρόσκληση ενόψει και της νέας προγραμματικής περιόδου.

Θεωρείται πάντως σημαντικό και επισημαίνεται η ανάγκη παροχής τεχνικής βοήθειας, υποστήριξης και ενθάρρυνσης των φορέων αυτών στις διαδικασίες σχεδιασμού και υλοποίησης αντίστοιχων παρεμβάσεων σε ένα ολιστικό πλαίσιο, αλλά περισσότερο επισημαίνεται η προσπάθεια αλλαγής της νοοτροπίας και κουλτούρας των φορέων, όσον αφορά την ολιστική προσέγγιση της αναπτυξιακής διαδικασίας.

Οι αναλυτικές και δεσμευτικές οδηγίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προς τα κ-μ, όσον αφορά τον σχεδιασμό και την υλοποίηση των εδαφικών εργαλείων, θεωρείται ότι δημιούργησε αντί να λύσει προβλήματα, από την άποψη ότι δεν έδωσαν την δυνατότητα προσαρμογής στις εθνικές απαιτήσεις και καταγραφής των απόψεων των τοπικών κοινωνιών, ενώ χαρακτηρίζονται από πολυπλοκότητα.

Τονίζεται ιδιαίτερα η έλλειψη μιας σαφούς Εθνικής Στρατηγικής Περιφερειακής Ανάπτυξης, πέραν των ΠΕΠ, ως το βασικό στρατηγικό έγγραφο που θα περιγράφει με σαφήνεια τους επιμέρους στόχους της χώρας τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο σε ορίζοντα δεκαετίας. Τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της κάθε περιφέρειας απαιτείται να περιγράφονται ενδελεχώς και στη βάση μιας τοποκεντρικής προσέγγισης και ενός ολιστικού πλαισίου σχεδιασμού, να επιλέγονται εκείνες οι παρεμβάσεις που θα καλύπτουν κατά τρόπο αποτελεσματικό τις επιμέρους προκλήσεις και θα οδηγήσουν σε ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη

Καθώς η σημασία των πόλεων είναι καθοριστική για την εθνική οικονομική, κοινωνική περιβαλλοντική κ. λ.π. ανάπτυξη, προτείνεται επίσης η κατάρτιση Εθνικής Αστικής Πολιτικής, ως βασικό μέσο πολιτικής, ως πλαίσιο σχεδιασμού, μεταξύ των άλλων

και των ολοκληρωμένων εδαφικών παρεμβάσεων, για την επίτευξη των στόχων που τίθενται σε αστικό αλλά και κατ' επέκταση και σε εθνικό επίπεδο. Σύμφωνα με τον ορισμό του ΟΗΕ (2014) η Εθνική Αστική Πολιτική νοείται ως «ένα συνεκτικό σύνολο αποφάσεων που απορρέουν από μια εσκεμμένη κρατική διαδικασία συντονισμού και συγκέντρωσης διαφόρων παραγόντων για ένα κοινό όραμα και στόχο που θα προωθήσει μια πιο παραγωγική, ανθεκτική αστική ανάπτυξη για μακροπρόθεσμη βάση».

Αυτή η συντονισμένη προσέγγιση δεν αντικαθιστά τις προσπάθειες των τοπικών αρχών, αλλά τις συμπληρώνει και τις συντονίζει, δημιουργώντας τις προϋποθέσεις εκείνες για την βιώσιμη αστική ανάπτυξη λαμβάνοντας υπόψη την Ατζέντα 2030 και τους δεκαεπτά Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ)³⁶⁰, τις κατευθύνσεις της Νέας Αστικής Ατζέντας³⁶¹, του ΟΗΕ και άλλων παγκόσμιων συμφωνιών, όπως οι συμφωνίες για την αλλαγή του κλίματος, καθώς και τις κατευθύνσεις των πυλώνων της Αστικής Ατζέντας της ΕΕ (EU Urban Agenda)³⁶². Επιπλέον, οι θεσμικές ρυθμίσεις που θα προτείνονται στο πλαίσιο της προτεινόμενης Εθνικής Αστικής Πολιτικής μπορούν να εξασφαλίζουν τη συνοχή των τομεακών και επιμέρους τοπικών αστικών παρεμβάσεων και ως εκ τούτου να αποτελέσουν σημαντικό εργαλείο για την επίτευξη των επιθυμητών αστικών αποτελεσμάτων.

Προτείνεται επίσης, καθ όλη την διάρκεια κατάρτισης της Εθνικής Αστικής Πολιτικής η συνεργασία μεταξύ των διαφορετικών κυβερνητικών επιπέδων, του ιδιωτικού τομέα, της κοινωνίας των πολιτών και άλλων ενδιαφερόμενων φορέων, ως ζωτικής σημασίας για την ολοκλήρωση της και την εφαρμογή της. Άλλωστε η επίτευξη της αστικής ανάπτυξης απαιτεί συνεργασία σε διάφορα επίπεδα. Στην απαιτούμενη αυτή συνεργασία, τον συντονισμό και την διευκόλυνση και ενθάρρυνση κατάθεσης προτάσεων και ανταλλαγής απόψεων θα συμβάλλει θετικά η ύπαρξη μιας πλατφόρμας διεξαγωγής διαλόγου για παράδειγμα στο Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (ΥΠΕΝ). Στο ίδιο υπουργείο προτείνεται να δημιουργηθεί μια γενική εθνική αρχή υπεύθυνη για την διαδικασία συντονισμού, παροχής κατευθύνσεων στους επιμέρους φορείς σχεδιασμού και εφαρμογής των αστικών

³⁶⁰ Η Ατζέντα 2030 των Ηνωμένων Εθνών, η οποία εγκρίθηκε από τους παγκόσμιους ηγέτες το 2015, αποτελεί το νέο παγκόσμιο πλαίσιο για τη βιώσιμη ανάπτυξη και θέτει 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ)

³⁶¹ Το κείμενο υιοθετήθηκε από την Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών Habitat III στο Κίτο του Ισημερινού, στις 20 Οκτωβρίου 2016. Εγκρίθηκε από την Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ στις 23 Δεκεμβρίου 2016. <https://www.habitat3.gr/>

³⁶² EU Urban Agenda <https://ec.europa.eu/futurium/en/node/1829>

παρεμβάσεων σε τοπικό επίπεδο, παρακολούθησης και αξιολόγησης των παρεμβάσεων αυτών.

Παρόλο που οι αστικές προκλήσεις και ευκαιρίες είναι διαφορετικές από άποψη περιβάλλοντος και οι θεσμοί ποικίλλουν από χώρα σε χώρα, συστηματική ποιοτική πληροφόρηση μπορεί να επιτρέψει τη διδασκαλία διδαγμάτων και τον εντοπισμό καλών πρακτικών στην ανάπτυξη της εθνικής αστικής πολιτικής.

Ανασταλτικοί παράγοντες στην κατεύθυνση του σχεδιασμού και κυρίως της εφαρμογής των ολοκληρωμένων παρεμβάσεων εδαφικής ανάπτυξης και των εργαλείων της αποτελούν επίσης η πολυπλοκότητα του συστήματος δημοσίων συμβάσεων και κυρίως οι χρονοβόρες διαδικασίες ανάθεσης έργων και υπηρεσιών, οι Κανονισμοί Κρατικών Ενισχύσεων, επειδή δεν είναι κατανοητοί στους εμπλεκόμενους φορείς, η πολυπλοκότητα του συστήματος διαχείρισης και ελέγχου των παρεμβάσεων του ΕΣΠΑ, καθώς δημιουργούν επιπλέον διοικητικό βάρος για τους εμπλεκόμενους φορείς.

Σημαντικό πάντως είναι ότι επιλέγονται στο πλαίσιο της ΒΑΑ λιγότερες και υψηλότερου προϋπολογισμού παρεμβάσεις, γεγονός που ενισχύει την ολοκληρωμένη προσέγγιση, αλλά ταυτόχρονα αυξάνει τους κινδύνους απώλειας πόρων σε περίπτωση αστοχίας ενός έργου. Ο βαθμός ωριμότητας των προτεινόμενων έργων-πράξεων τονίζεται για άλλη μια φορά ως σημαντικός παράγοντας έγκυρης και έγκαιρης υλοποίησης αντίστοιχων σχεδίων.

Η πλειοψηφία των ΕΥΔΕΠ τονίζει ότι η εδαφική στόχευση της ΟΧΑ στην αντίστοιχη περιφέρεια κατά την φάση σχεδιασμού των ΠΕΠ αναδείχτηκε ορθή σε σύγκριση με την φάση υλοποίησης της και σε αυτό συνέβαλαν ιδιαίτερες απαιτήσεις, όπως η ύπαρξη και εκπλήρωση των αιρεσιμοτήτων της τρέχουσας περιόδου σύμφωνα με τους Κανονισμούς των ΕΔΕΤ και πιο συγκεκριμένα η κατάρτιση των Περιφερειακών Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3), των Περιφερειακών Στρατηγικών για την αντιμετώπιση της φτώχειας και του Κοινωνικού αποκλεισμού, η κατάρτιση των οποίων ανέδειξε σημαντικά ζητήματα των επιμέρους τύπων των εδαφών τους. Ωστόσο από τη συγκριτική αξιολόγηση των δεκατριών ΠΕΠ της χώρας αναδεικνύεται η έλλειψη ή η πολύ χαλαρή σύνδεση και συμπληρωματικότητα με των παρεμβάσεων στο πλαίσιο της ΟΧΑ με τις Στρατηγικές RIS3 των Περιφερειών και των τομέων που τελικά επιλέγονται προς ενίσχυση στο πλαίσιο τους. Προκύπτει η αναγκαιότητα συνέργειας και συμπληρωματικότητας όλων των στρατηγικών κειμένων και εγγράφων που η Περιφέρεια διαθέτει, ώστε να αποφεύγεται η

αποσπασματικότητα των παρεμβάσεων ή η υλοποίηση παρεμβάσεων μη συμβατών με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, ανάγκες και προκλήσεις που η κάθε περιφέρεια καλείται να αντιμετωπίσει στο πλαίσιο της ΟΧΑ.

Στην ανάδειξη των εδαφικών ζητημάτων των περιφερειών συνέβαλε και η συμπερίληψη των κατευθύνσεων των ΠΠΧΣΑΑ, τα πορίσματα της αξιολόγησής τους, αλλά και των κατευθύνσεων και άλλων στρατηγικών εγγράφων χωροταξικού σχεδιασμού και ανάπτυξης όπως τα εγκεκριμένα ΓΠΣ, τα ΣΧΟΑΠ, τα Ρυθμιστικά Σχέδια και τα ΣΟΑΠ, τουλάχιστον στις περιπτώσεις που αυτά υφίστανται.

Σε εθνικό επίπεδο η συνεργασία της ΕΥΣΣΑ, της υπηρεσίας που είναι υπεύθυνη για την διαχείριση, τον έλεγχο και την εφαρμογή αναπτυξιακών παρεμβάσεων για την τρέχουσα περίοδο με τις αντίστοιχες ΕΥΔΕΠ, όσον αφορά τον σχεδιασμό και την υλοποίηση της ΟΧΑ κρίνεται ικανοποιητική. Ωστόσο, θα μπορούσε να συντομευθεί το χρονοδιάγραμμα έκδοσης αντίστοιχων οδηγιών εφαρμογής για τις ΟΧΕ/ΒΑΑ και κυρίως για τις ΤΑΠΤΟΚ, γεγονός που λειτούργησε αποτρεπτικά στην συμπερίληψη του συγκεκριμένου εργαλείου στο κείμενο ορισμένων ΠΕΠ, ενώ κατά την φάση υλοποίησης κρίνεται απαραίτητη η έκδοση αναλυτικότερων οδηγιών προς τις ΕΥΔΕΠ. Επισημαίνεται ότι τα κείμενα των ΠΕΠ συντάχθηκαν με την εγκύκλιο για την υλοποίηση των ΟΧΕ και των ΤΑΠΤΟΚ να καταρτίζονται σε πολύ μεταγενέστερο στάδιο, γεγονός που καθιστά την έγκαιρη κατάρτιση σχετικών οδηγιών και κεντρικών κατευθύνσεων προς τις περιφέρειες αλλά και τις αστικές ή άλλες αρχές αναγκαιότητα, ζήτημα σημαντικό ενόψει της νέας περιόδου.

Σε σύγκριση με την πρακτική άλλων κ-μ της ΕΕ και σύμφωνα με τα αποτελέσματα της συγκριτικής ανάλυσης, το σύνολο των περιφερειών δεν υιοθετεί την επιλογή ενός ξεχωριστού ΑΠ για την ΟΧΑ, με την αιτιολογία ότι θα επιφέρει πρόσθετο διαχειριστικό φόρτο αλλά και μη παροχής δυνατότητας για μεταφορά πόρων μεταξύ των ΑΠ, στην περίπτωση αναθεώρησης των ΠΕΠ.

Ο τριγωνισμός των δεδομένων, όπως αυτά έχουν προκύψει από την βιβλιογραφική ανασκόπηση του θεωρητικού πλαισίου, την συγκριτική αξιολόγηση των 28 ΣΕΣ κ-μ της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την συγκριτική αξιολόγηση των κειμένων των δεκατριών ΠΕΠ της Ελλάδας, αλλά και τα αποτελέσματα της έρευνας πεδίου που διενεργήθηκε στα πλαίσια της παρούσας διατριβής με τη χρήση ερωτηματολογίων δίνουν τις απαντήσεις τόσο στο κεντρικό ερευνητικό ερώτημα που τέθηκε όσο και στα επιμέρους ερευνητικά ερωτήματα, σύμφωνα με την μεθοδολογία που έχει περιγραφεί.

Πιο συγκεκριμένα, το βασικό ερευνητικό ζήτημα της παρούσας διατριβής αποτελεί η διερεύνηση του βαθμού ενσωμάτωσης της εδαφικής διάστασης στην Πολιτική Συνοχής της ΕΕ κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020, στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης, βασικό χαρακτηριστικό στοιχείο της πολιτικής συνοχής της τρέχουσας περιόδου. Θα υποστηρίξουμε ότι η εδαφική διάσταση της πολιτικής συνοχής, στοιχείο που τη χαρακτηρίζει από την γέννησή της, έχει πάψει να αποτελεί μια μάλλον θεωρητική ή αποσπασματική αντίληψη κατά την διάρκεια της εξέλιξής της. Η υιοθέτηση μιας εδαφικής διάστασης στην πολιτική της ΕΕ έχει βελτιωθεί με την πάροδο των ετών, υποστηριζόμενη ιδιαίτερα από προγράμματα και έργα (συγχρηματοδοτούμενα) από τα ΕΔΕΤ.

Εντοπίζονται αρκετά σημαντικά στοιχεία της πολιτικής συνοχής που ενισχύουν την εδαφική της διάσταση, καθώς νέες προκλήσεις και νέοι στόχοι που τίθενται, έχουν επηρεάσει την στρατηγική σκέψη στη χάραξη της πολιτικής. Το σκεπτικό της παρέμβασης της πολιτικής συνοχής έχει γίνει περισσότερο ολοκληρωμένο στο χρόνο, με την ιδιαίτερη έμφαση να δίνεται στην ολοκληρωμένη εδαφική ανάπτυξη, στην υιοθέτηση της τοποκεντρικής προσέγγισης ώστε να είναι δυνατή η αξιοποίηση της εδαφικής ταυτότητας και των εδαφικών ιδιαιτεροτήτων ως ένα μοναδικό περιουσιακό στοιχείο μιας περιοχής.

Η ολοκληρωμένη προσέγγιση για την εδαφική ανάπτυξη, συμπεριλαμβανομένης μιας ενισχυμένης αστικής διάστασης της πολιτικής συνοχής, η οποία επιτρέπει μια περισσότερο στοχοθετημένη πολιτική της συνοχής, μπορεί επίσης να διευκολυνθεί μέσω νέων μέσων, όπως οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις (ΟΧΕ) και η τοπική ανάπτυξη μέσω τοπικών κοινοτήτων (CLLDs), προσαρμοσμένα στις ιδιαίτερες ανάγκες των επιμέρους εδαφών.

Η ανάγνωση των Κανονισμών των ΕΔΕΤ για την τρέχουσα προγραμματική περίοδο αναδεικνύει την εδαφική διάσταση της πολιτικής συνοχής ως σημαντικής της συνιστώσας και παράγοντα της αποτελεσματικής εφαρμογής της, με στόχο την αντιμετώπιση των σύνθετων και αλληλένδετων προκλήσεων, μέσω κατάρτισης προγραμμάτων και στρατηγικών με χαρακτηριστικό τον ολοκληρωμένο, πολυτομεακό, πολυτομεακό σχεδιασμό προσαρμοσμένο στις ιδιαίτερες εδαφικές ανάγκες. Επιπλέον αναδεικνύεται η αστική διάσταση των κοινοτικών πολιτικών, που έχει καταστεί το νέο βασικό στοιχείο του δημόσιου διαλόγου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, και ειδικότερα η ενίσχυση της αστικής διάστασης της πολιτικής συνοχής με την έμφαση που δίνεται στις πόλεις και την συμβολή τους στην ανάπτυξη και την απασχόληση.

Πέρα από την συμπερίληψη της εδαφικής διάστασης στη ρητορική της πολιτικής συνοχής, προκύπτουν εκείνα τα δεδομένα που ενισχύουν τον ισχυρισμό αυτό. Η έμφαση σε νέους τύπους εδαφών, πέραν των αστικών, αγροτικών, παράκτιων, αλιευτικών και αλλά κη αξιοποίηση των νέων εδαφικών μέσων στο πλαίσιο της ΟΧΑ για την ανάπτυξή τους , ενισχύει την εδαφική διάσταση της πολιτικής. Οι νέοι τύποι εδαφών αναφέρονται σε λειτουργικές περιοχές, λειτουργικές αστικές περιοχές, στη σύνδεση αστικών και αγροτικών περιοχών, σε υπο- περιφερειακές περιοχές που αντιμετωπίζουν ειδικά γεωγραφικά ή δημογραφικά προβλήματα, ειδικά χαρακτηριστικά και ανάγκες.

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις λειτουργικές περιοχές, λειτουργικές περιφέρειες τόσο στο εσωτερικό των κ-μ, όσο και σε διακρατικό επίπεδο, καθώς οι λειτουργικές περιοχές περιλαμβάνουν τόσο αστικές όσο και αγροτικές περιοχές και αναδεικνύουν τον ρόλο που διαδραματίζουν αυτές οι περιοχές στη εκπλήρωση της κρίσιμης μάζας για την επίτευξη ανάπτυξης και αποτελεσματικότητας των παρεμβάσεων ταυτόχρονα, και ζητούμενο στις αναπτυξιακές διαδικασίες. Ειδικότερα, η ανάπτυξη νέων χωρικών στρατηγικών στην ΕΕ, διασυνοριακής, διαπεριφερειακής και μακροοικονομικής κλίμακας ή και ενδοπεριφερειακής ή διαπεριφερειακής κλίμακας στο εσωτερικό ενός κ-μ, αντικατοπτρίζουν λειτουργικές περιοχές και μεταφέρουν τον σχεδιασμό της πολιτικής σε νέες εδαφικές κλίμακες που μπορεί να σημαίνει και ανακατασκευή ή / και την ανασύνταξη των υφιστάμενων χωρικών ορίων.

Το πακέτο των παρεμβάσεων στα πλαίσια ενός ολιστικού σχεδιασμού που λαμβάνει υπόψη τις ιδιαιτερότητες των εδαφικών χαρακτηριστικών μιας περιοχής και τα ενδογενή χαρακτηριστικά της, συντείνει στον ισχυρισμό της ενσωμάτωσης της εδαφικής διάστασης της πολιτικής με πιο έντονο τρόπο σε σχέση με το παρελθόν της πολιτικής. Κατά την περίοδο προγραμματισμού 2014-2020, πιο συγκεκριμένα, διαπιστώνεται η ενισχυμένη εδαφική διάσταση της πολιτικής συνοχής με την ιδιαίτερη έμφαση που δίνει η πολιτική στην ενίσχυση της ανάπτυξης των διαφόρων τύπων εδαφών, ενθαρρύνοντάς τους να εξετάζουν και να αξιοποιούν τα εγγενή χαρακτηριστικά και τις δυνάμεις τους, μέσω νέων προσεγγίσεων και εδαφικών μέσων.

Άλλωστε αν αξιολογήσει κανείς τις κατευθύνσεις που δόθηκαν στα κ- μ της ΕΕ για τον σχεδιασμό των ΣΕΣ αλλά και των επιμέρους επιχειρησιακών Προγραμμάτων μέσω των Κανονισμών των ΕΔΕΤ της τρέχουσας περιόδου θα διαπιστώσει ότι τόσο η αντίληψη της ΟΧΑ όσο και των εδαφικών μέσων που προβλέπονται στο πλαίσιο της, η υλοποίηση των οποίων προϋποθέτει την κατάρτιση ολοκληρωμένων στρατηγικών εδαφικής ανάπτυξης οι

οποίες καθορίζει χωρικές προτεραιότητες και να δίνει κατευθύνσεις για την προώθηση ολοκληρωμένων τοπικών παρεμβάσεων και των περιγραφή των αντίστοιχων συστημάτων διακυβέρνησης τους παραπέμπουν σε νέες διαστάσεις χωροταξικού σχεδιασμού σε ευρωπαϊκό έδαφος.

Η ενσωμάτωση δηλ της εδαφικής διάστασης στην πολιτικής συνοχής της ΕΕ κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο, δύναται να αποτελέσει ένα νέο στρατηγικό υπόδειγμα το οποίο να βασίζεται σε ένα νέο όραμα του Ευρωπαϊκού Χωροταξικού Σχεδιασμού του ευρωπαϊκού εδάφους, το οποίο να υποστηρίζεται από τους κύριους πυλώνες και διαστάσεις της εδαφικής ανάπτυξης και συνοχής και στο οποίο, μεταξύ των οποίων να προβλέπεται και η ανάγκη συντονισμού του αναπτυξιακού και χωροταξικού σχεδιασμού στα επιμέρους κ-μ της ΕΕ.

Οι επιμέρους στόχοι της προτεινόμενης διατριβής προκύπτουν από τις απαντήσεις των επιμέρους ερωτημάτων που τίθενται αρχικά στο πλαίσιο της έρευνας. Αρχικά στο ερώτημα πώς αποτυπώνεται η εδαφική διάσταση της Πολιτικής Συνοχής για την προγραμματική περίοδο 2014-2020, τόσο στα νομοθετικά κείμενα της Επιτροπής τους Κανονισμούς των ΕΔΕΤ που διέπουν τον σχεδιασμό και την υλοποίηση αλλά και παρακολούθηση της Πολιτικής Συνοχής, όσο και στα κείμενα των ΣΕΣ αλλά και στα κείμενα των δεκατριών ΠΕΠ της Ελλάδας, η ανάλυσή τους αναδεικνύει την ενίσχυση της εδαφικής διάστασης της πολιτικής συνοχής, τουλάχιστον, την ρητορική της τουλάχιστον εδραίωση. Το ΚΣΠ περιλαμβάνει διατάξεις που χαρακτηρίζονται από ισχυρό εδαφικό πρόσημο, χωρίς όμως να χαρακτηρίζονται και από την υποχρεωτικότητα εφαρμογής τους. Τα κ-μ της Ευρωπαϊκής Ένωσης υποστηρίζουν την ολοκληρωμένη εδαφική ανάπτυξη μέσω στρατηγικών εδαφικής και τοπικής ανάπτυξης που μπορούν να λάβουν τη μορφή, όπως αναφέρθηκε είτε των ΟΧΕ, είτε των CLLDs, αλλά και άλλων εδαφικών εργαλείων, προωθώντας τη βιώσιμη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη των διαφόρων τύπων εδαφών.

Πιο σαφής απάντηση στο ερώτημα είναι δυνατόν σε μεταγενέστερο στάδιο της υλοποίησης της πολιτικής, στο οποίο θα έχει λάβει χώρα η πρακτική εφαρμογή των προγραμματικών κειμένων της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου. Οι εκθέσεις ενδιάμεσης και τελικής αξιολόγησης της πολιτικής μπορούν να δώσουν σημαντικά αξιολογικά στοιχεία του βαθμού ενσωμάτωσης της εδαφικής διάστασης στην Πολιτική Συνοχής της περιόδου 2014-2020.

Όσον αφορά το ερώτημα για την ύπαρξη διαφορών και ομοιοτήτων στον τρόπο και τον βαθμό ενσωμάτωσης της εδαφικής διάστασης, τουλάχιστον ως προς τους επιδιωκόμενους στόχους της ΟΧΑ, την εδαφική εστίαση και την αξιοποίηση των νέων εδαφικών μέσων κατά την προγραμματική φάση του αναπτυξιακού σχεδιασμού προκύπτουν σημαντικά στοιχεία. Έτσι, αναδείχτηκε ένα ευρύ φάσμα εδαφικών πραγματικοτήτων μεταξύ των κ-μ της Ένωσης και η διαφορετικότητα αντιμετώπισης τους, σε ένα πλαίσιο ολιστικού σχεδιασμού και όχι αποσπασματικών παρεμβάσεων. Ορισμένα από τα κ-μ είχαν πλήρη επίγνωση των εδαφικών τους αναγκών και ιδιαιτεροτήτων, γεγονός που οδήγησε στην αξιοποίηση των αντίστοιχων εργαλείων της ΟΧΑ. Τονίζεται με ιδιαίτερη έμφαση η πολυπλοκότητα των κανονιστικών απαιτήσεων που διέπει και τον σχεδιασμό και την υλοποίηση των παρεμβάσεων στο πλαίσιο της ΟΧΑ. Ωστόσο αρκετά από τα κ-μ και με παράδοση στον χωροταξικό και αναπτυξιακό σχεδιασμό ασφαλώς και έχουν άλλο βαθμό ετοιμότητας, γεγονός που αποτυπώνεται αρχικά στα στοιχεία που παραθέτουν στο κείμενο των ΣΕΣ. Έτσι, αξιοποιούν υφιστάμενες στρατηγικές ή εκπονούν νέες για τις ανάγκες κατάρτισης των ΣΕΣ, σε ένα πλαίσιο συνέργειας και συμπληρωματικότητας αυτών, ενώ πολλά από τα κ-μ διαθέτουν εθνική αστική πολιτική ή τουλάχιστον στρατηγικά έγγραφα ανάπτυξης των αστικών περιοχών τους.

Δημιουργούν τέλος, νέους εξειδικευμένους φορείς σχεδιασμού και διαχείρισης των προγραμμάτων στο πλαίσιο της ΟΧΑ, τονίζοντας έτσι τη σημασία της στην την επίτευξη των στόχων που θέτουν ως προς την εδαφική τους ανάπτυξη.

Το τρίτο επιμέρους ερευνητικό ζήτημα αναφέρεται στους φορείς χάραξης και εφαρμογής ης Πολιτικής Συνοχής στη χώρα μας και πως αυτοί κατανόησαν την έννοια της εδαφικής διάστασης και ανάπτυξης, δεδομένου και του γεγονότος της αδυναμίας συνέργειας του αναπτυξιακού και χωροταξικού σχεδιασμού που αποτελεί χαρακτηριστικό στοιχείο της χώρας μας. Για την απάντηση του αξιοποιήθηκαν δεδομένα τόσο από τα δεκατρία ΠΕΠ όσο και από τις απαντήσεις των ερωτηματολογίων από τα στελέχη των ΕΥΔΕΠ, καταλήγοντας ότι μέσω της ΟΧΑ, επιδιώκουν την άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών και των τοπικών αναπτυξιακών ανισοτήτων με την εστίαση στα ιδιαίτερα εδαφικά στοιχεία της κάθε περιφέρειας. Ήδη αρκετές από αυτές είχαν κατασταλάξει στις εδαφικές ανάγκες που καλούνται να αντιμετωπίσουν μέσω της ΟΧΑ, ώστε να επιτύχουν και την εδαφική συνοχή.

Αναδεικνύεται επίσης ότι τουλάχιστον προγραμματικά και ρητορικά, στην τρέχουσα προγραμματική περίοδο υπήρξε μια προσπάθεια να υπάρξει συντονισμός και συνέργεια μεταξύ του αναπτυξιακού και χωροταξικού σχεδιασμού, αφού τονίζεται στην πλειονότητα

των ΠΕΠ ότι αναζητήθηκαν και λήφθηκαν υπόψη στην περιγραφή της ΟΧΑ και στην αξιοποίηση των επιμέρους εργαλείων σε διάφορους τύπους εδαφών, οι υφιστάμενες κατευθύνσεις των χωροταξικών πλαισίων των διαφόρων επιπέδων του χωροταξικού σχεδιασμού της χώρας. Επιπλέον, η συμπερίληψη δεδομένων από άλλες στρατηγικές π.χ. RIS3, ως εισροή στον σχεδιασμό της ΟΧΑ για κάθε Περιφέρεια, αποτυπώνεται κυρίως ως υποχρέωση εξαιτίας των αιρεσιμοτήτων που τέθηκαν για κάθε ΠΕΠ. Θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι την τρέχουσα προγραμματική περίοδο έγιναν όντως κάποια βήματα στην κατεύθυνση της συνέργειας και συμπληρωματικότητας αναπτυξιακού και χωροταξικού σχεδιασμού, προσπάθεια που απαιτείται σε κάθε περίπτωση να ενδυναμωθεί περαιτέρω.

Τέλος, στο τελευταίο ερευνητικό υποερώτημα αναζητείται ο βαθμός ωριμότητας των φορέων χάραξης αναπτυξιακής στρατηγικής στη χώρα μας, στην υιοθέτηση και αξιοποίηση των νέων αναπτυξιακών εδαφικών εργαλείων που προτείνονται κατά την τρέχουσα περίοδο στο πλαίσιο της ΟΧΑ, καθώς και οι παράγοντες που τελικά θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε ολοκληρωμένη προσέγγιση του σχεδιασμού στη χώρα μας.

Επισημαίνεται ότι, κυρίως μέσα από τις απαντήσεις των ερωτηματολογίων στο πλαίσιο της έρευνας, αρκετά στοιχεία της εδαφικής διάστασης έχουν ενσωματωθεί στα κείμενα των ΠΕΠ, με στόχους όπως την βελτίωση του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος των διαφόρων εδαφικών τύπων, της οικονομικής ανάπτυξης και της επίτευξης της κοινωνικής συνοχής. Οι εμφανείς δυσκολίες που προκύπτουν από την πολυπλοκότητα των απαιτήσεων για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή της ΟΧΑ στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής, οδήγησαν σε επιφυλακτικότητα των φορέων να υιοθετήσουν πλήρως τα εδαφικά μέσα, κυρίως το εργαλείο των ΤΑΠΤΟΚ. Η εδαφική διάσταση των προγραμμάτων της πολιτικής συνοχής επισημαίνεται στο σύνολο των ΠΕΠ και εξαιτίας της κανονιστικής π.χ. απαίτησης για τη διάθεση τουλάχιστον του 5% των πόρων του ΕΤΠΑ σε περιφερειακό και κατ' επέκταση σε εθνικό επίπεδο. Σημαντικό επίσης, αναδεικνύεται και το γεγονός της έλλειψης μιας Εθνικής Αστικής πολιτικής που θα αποτελεί το πλαίσιο αναφοράς κατά τον σχεδιασμό και υλοποίηση αντίστοιχων παρεμβάσεων σε αστική κλίμακα.

Ωστόσο, με βάση και την εμπειρία των παραπάνω φορέων, διαπιστώνεται ότι υπάρχει η δυνατότητα για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή πιο απαιτητικών σε σύγκριση με άλλες προγραμματικές περιόδους, στρατηγικών παρεμβάσεων με σαφή εδαφική διάσταση. Απομένουν βέβαια ακόμα να γίνουν βήματα που αφορούν τόσο στην καλύτερη κατανόηση

των εδαφικών στοιχείων μιας περιοχής και η αποτύπωσή τους σε αναπτυξιακές στρατηγικές που είναι άμεσα διαθέσιμες προς αξιοποίηση, ακόμη και μετά από επικαιροποίησή τους, με κύριο στόχο την αποφυγή εκπόνησης στρατηγικών της τελευταίας στιγμής, που η πίεση του χρόνου λειτουργεί σε βάρος της ποιότητάς τους.

7.2 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Από τα συμπεράσματα που διατυπώθηκαν στην προηγούμενη ενότητα και την συνολικότερη ανάλυση των προηγούμενων ενοτήτων απορρέουν ορισμένες επισημάνσεις και προβληματισμοί όσον αφορά την ΟΧΑ τόσο σε επίπεδο προγραμματισμού και σχεδιασμού όσο και εφαρμογής της που μπορούν να ληφθούν υπόψη κατά τον σχεδιασμό της νέας προγραμματικής περιόδου, μετά το 2020. Οι προβληματισμοί αφορούν τόσο την ΕΕ όσο και τον προγραμματισμό σε επίπεδο κ-μ αλλά και διαχειριστικών αρχών και αφορούν, όπως αναφέρθηκε κυρίως τον προγραμματισμό, δεδομένου ότι η παρούσα συγκριτική ανάλυση των ΣΕΣ των κ-μ αφορά το προγραμματικό στάδιο σχεδιασμού της ΟΧΑ και των επιμέρους εδαφικών εργαλείων μέσω της οποίας αυτή επιτυγχάνεται και για τα οποία τα επιμέρους θέματα που εντοπίζονται είναι παρόμοια.

Η Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη βάσει του τόπου, ως κυρίαρχο στοιχείο της Πολιτικής Συνοχής 2014-2020, προσδίδει κατά γενική ομολογία μεταξύ των κ-μ σημαντική δυναμική προστιθέμενη αξία στην αξιοποίηση των πόρων των ΕΔΕΤ στις διάφορες χωρικές κλίμακες, κυρίως μέσω της ΟΧΕ ως μηχανισμό εφαρμογής. Συνεπώς η Επιτροπή θα πρέπει να εξετάσει το ενδεχόμενο να εφαρμόσει τις αρχές μιας προσέγγισης βασισμένης στον τόπο σε ένα μεγαλύτερο μέρος των προγραμμάτων και των παρεμβάσεων μετά το 2020, αλλά να ενθαρρύνει και την αξιοποίηση των ΟΧΕ σε τύπους εδαφών όπως οι λειτουργικές αστικές περιοχές- πέραν δηλ των διοικητικών ορίων μιας περιοχής αλλά και να διερευνήσει την δυνατότητα της ΟΧΕ για την ανάπτυξη αστικών δικτύων μεταξύ πόλεων. Αυτό μπορεί ενδεχομένως να εφαρμοστεί στο διακρατικό πλαίσιο και να υποστηριχθούν οι εταιρικές σχέσεις που υλοποιούνται στο πλαίσιο της αστικής ατζέντας της ΕΕ.

Περαιτέρω και στην κατεύθυνση ενθάρρυνσης εκ μέρους της Επιτροπής της εφαρμογής της τοποκεντρικής προσέγγισης και των εργαλείων της, θα μπορούσαν να αναληφθούν πρωτοβουλίες για τον εντοπισμό, διάδοση και ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών από όλο το φάσμα της καθώς και πρωτοβουλίες μεταφοράς γνώσης χρησιμοποιώντας υφιστάμενα μέσα και πλατφόρμες, όπως τα TAIEX REGIO PEER 2 PEER, URBACT και το Δίκτυο Αστικής Ανάπτυξης/UDN (Urban Development Network), το οποίο συμβάλλει στην υποστήριξη της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των πόλεων που εμπλέκονται στην ολοκληρωμένη ΒΑΑ και των καινοτόμων αστικών δράσεων, αλλά και στην προώθηση του άμεσου διαλόγου μεταξύ της Επιτροπής και των πόλεων για την ΒΑΑ.

Επιπλέον σημαντικό ρόλο έχει και η σύσταση της ομάδας εμπειρογνομόνων για την εδαφική συνοχή και αστικά θέματα (TCUM), αποτελούμενη από εκπροσώπους των κ-μ από αρμόδιους εθνικούς φορείς που ασχολούνται με θέματα εδαφικής συνοχής, αστικής ανάπτυξης και χωροταξικού σχεδιασμού και με επικεφαλής την Ευρωπαϊκή Επιτροπή(ΓΔ Περιφερειακής Πολιτικής). Ο ρόλος της ομάδας αυτής είναι συμβουλευτικός προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την Επιτροπή Συντονισμού για τα Ευρωπαϊκά Ταμεία Διαρθρώσεων και Επενδύσεων (COESIF) όσον αφορά την εφαρμογή των εδαφικών και αστικών πτυχών των κανονισμών που διέπουν τα Διαρθρωτικά Ταμεία και το Ταμείο Συνοχής. Η ομάδα εργασίας αναπτύσσει περιεκτικά παραδείγματα «που δείχνουν τη χρήση του μηχανισμού ΟΧΕ με πρακτικό τρόπο, αλλά ταυτόχρονα υπογραμμίζει τη σύνδεσή του και τη συνάφειά του με την ευρύτερη έννοια των εδαφικών ολοκληρωμένων προσεγγίσεων».

Παράλληλα απαιτείται και η έγκαιρη ανάπτυξη των κατευθυντηρίων γραμμών της ΕΕ προς τα κ-μ, γεγονός που θα δώσει το περιθώριο στις αρμόδιες αρχές για επαρκή προετοιμασία και σχεδιασμό χωρίς πίεση χρόνου. Το ίδιο βέβαια ισχύει και στην κατάρτιση και μεταφορά κατευθυντήριων γραμμών και σε εθνικό και τοπικό επίπεδο. Σημαντικός βέβαια κρίνεται και ο ρόλος των Εθνικών Αρχών αλλά και των Διαχειριστικών Αρχών των ΕΠ που μπορούν να συμβάλλουν στην υποστήριξη των τοπικών και περιφερειακών αρχών και φορέων υλοποίησης, κυρίως των αρχών που είναι λιγότερο εξοικειωμένα με την έννοια και τα διαδικασίες της ΟΧΑ και των εργαλείων της, με την έγκυρη και έγκαιρη μεταφορά των κατευθυντήριων οδηγιών της ΕΕ, αξιοποιώντας πόρους της Τεχνικής Βοήθειας.

Η βελτίωση του συντονισμού μεταξύ της Επιτροπής, των κ-μ και των περιφερειών όσον αφορά την καθοδήγηση για τα μέσα αυτά, απαιτείται να αναπτυχθεί ταυτόχρονα με την πρόταση για θέσπιση νέας νομοθεσίας για την Πολιτική Συνοχής της περιόδου 2020-2027, γεγονός που θα καταστήσει εφικτή την έγκαιρη εφαρμογή των εγγράφων καθοδήγησης, θα αυξήσει την ασφάλεια δικαίου όλων των μερών και θα παράσχει διευκρινίσεις σχετικά με την πρακτική εφαρμογή των προτεινόμενων διατάξεων. Επιπλέον θα συμβάλλει στην ετοιμότητα των κ-μ της ΕΕ για μια αποτελεσματική και έγκαιρη έναρξη της νέας περιόδου προγραμματισμού για την Πολιτική Συνοχής.

Ανασταλτικός παράγοντας στην υιοθέτηση ή μη των νέων μέσων εδαφικής προσέγγισης, όπως επισημαίνεται στις ΣΕΣ των περισσότερων κ-μ θεωρείται η πολυπλοκότητά τους που αυξάνει το διοικητικό φόρτο τόσο για τις ΔΑ και πολύ περισσότερο για τις Αρχές που καλούνται να υλοποιήσουν τα προγράμματα αυτά που στην πλειονότητα

των κ-μ επισημαίνεται ότι δεν διαθέτουν την αντίστοιχη ικανότητα και καθιστά το θεσμικό περιβάλλον ιδιαίτερα δύσκολο για τους αδύναμους δικαιούχους. Προκύπτει συνεπώς η ανάγκη για απλοποίηση των διαδικασιών και ελαχιστοποίηση του διαχειριστικού κόστους τόσο σε επίπεδο ΕΕ, όσο και σε Εθνικό επίπεδο ώστε οι φορείς να μπορούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις.

Προτείνεται, τόσο σε επίπεδο ΕΕ, όσο και σε εθνικό και τοπικό επίπεδο, η αξιολόγηση και η αποτίμηση των αποτελεσμάτων από τη μέχρι σήμερα υλοποίηση των παρεμβάσεων στο πλαίσιο της ΟΧΑ και ειδικότερα της υλοποίησης των Στρατηγικών που υποβλήθηκαν στο πλαίσιο των εργαλείων της ΟΧΑ, ώστε να βελτιωθεί η κατανόηση ορισμένων από τα βασικά ζητήματα που διέπουν την εφαρμογή των νέων εργαλείων, αλλά και τα αποτελέσματά τους να ενσωματωθούν στις νέες διατάξεις για την ΟΧΑ στο πλαίσιο της Πολιτικής Συνοχής της περιόδου 2021-2027. Για παράδειγμα αρκετά κ-μ επέλεξαν να αναπτύξουν στα ΕΠ έναν ειδικό ΑΠ για τις ολοκληρωμένες προσεγγίσεις ειδικά όσον υλοποιούνται μέσω ΟΧΕ. Μήπως η υιοθέτηση αυτής της πρακτικής θα μπορούσε να προσφέρει μεγαλύτερη ευελιξία από την τρέχουσα προσέγγιση μέσω της υιοθέτησης, σε πολλές περιπτώσεις κ-μ, επενδυτικών προτεραιοτήτων από διαφορετικούς άξονες προτεραιότητας;

Η ορθολογική επιλογή των περιοχών παρέμβασης στις οποίες πρόκειται να εφαρμοστούν ολοκληρωμένες δράσεις χωρικής ανάπτυξης, είναι κρίσιμης σημασίας παράγοντας ανάπτυξης και θα πρέπει να βασίζεται στην εμπειριστατωμένη μελέτη και αξιολόγηση της χωρικής κατάστασής τους. Μόνο έτσι δύναται να προσδιοριστούν τα συγκριτικά πλεονεκτήματά τους, τα οποία θα αποτελέσουν η βάση για την λήψη αποφάσεων εκ μέρους αρχικά των εθνικών αλλά και των τοπικών και περιφερειακών αρχών για την ανάπτυξη αντίστοιχων στρατηγικών τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης. Αυτό θα είχε ως αποτέλεσμα τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών μέσω της αποσαφήνισης προβλημάτων, του καθορισμού προτεραιοτήτων και της διαμόρφωσης βιώσιμων λύσεων από κοινού με τους πολίτες.

Η ανάθεση αρμοδιοτήτων και πόρων σε κατώτερα επίπεδα διακυβέρνησης στο πλαίσιο υλοποίησης των μέσων της ΟΧΑ, αποτελεί το βασικό χαρακτηριστικό της τοποκεντρικής προσέγγισης των ολοκληρωμένων εδαφικών προσεγγίσεων και είναι σημαντικό οι αναπτυξιακές στρατηγικές να καταρτίζονται ως επί το πλείστον στο τοπικό ή το περιφερειακό επίπεδο. Ωστόσο, σε ορισμένα κράτη μέλη παρατηρείται έλλειψη

εμπιστοσύνης μεταξύ των διαφορετικών επιπέδων διακυβέρνησης όσον αφορά την υλοποίηση των εδαφικών μέσων και αυτό γιατί σε ένα βαθμό υπάρχουν ενστάσεις σχετικά με την διοικητική και θεσμική ικανότητα των τοπικών φορέων και τις περιορισμένες γνώσεις και τους πόρους τους για την ανάπτυξη και υλοποίηση στρατηγικών ΟΧΑ. Το γεγονός αυτό έρχεται σε αντίθεση με την άποψη ότι μέσω των ολοκληρωμένων προσεγγίσεων χωρικής ανάπτυξης η γνώση των τοπικών συνθηκών ως μέσο εξεύρεσης λύσεων σε τοπικά προβλήματα και είναι καίριας σημασίας στην αναπτυξιακή προοπτική ενός τόπου.

Συνεπώς είναι ένα ζήτημα που πρέπει να επιλυθεί και η Επιτροπή θα μπορούσε να συμβάλλει με την παροχή συστάσεων και ολοκληρωμένων κατευθυντήριων γραμμών γραμμές προς τα κράτη μέλη σχετικά με τρόπους υπέρβασης της έλλειψης εμπιστοσύνης και των διοικητικών εμποδίων μεταξύ των διαφόρων επιπέδων διακυβέρνησης όσον αφορά το ζήτημα της εφαρμογής των ΤΑΠΤΟΚ και ΟΧΕ. Έτσι, θα μπορούσαν και οι ΔΑ σε ορισμένες περιπτώσεις να επιδείξουν μεγαλύτερη προθυμία, καλύτερη υποστήριξη και εμπιστοσύνη στις τοπικές αρχές κατά την διαδικασία λήψης αποφάσεων, στην ανάπτυξη, υλοποίηση και παρακολούθηση των εδαφικών μέσων της ΟΧΑ.

Επιπλέον προκύπτει η ανάγκη για την ανάληψη δράσεων ενδυνάμωσης των τοπικών και περιφερειακών φορέων τόσο σε εθνικό όσο και σε ενωσιακό επίπεδο με στοχευμένες δράσεις για την ανάπτυξη των ικανοτήτων τους, ιδιαιτέρως σημαντικό για τις μικρότερες κοινότητες και τις μειονεκτούσες περιοχές, όπως οι νησιωτικές, οι ορεινές και οι αγροτικές, που θα τους επιτρέψουν να συμμετέχουν επιτυχώς σε στρατηγικές που στοχεύουν στο έδαφός τους, αλλά και να δημιουργήσουν εκείνες τις ικανότητες που απαιτούνται ενόψει του σχεδιασμού της νέας προγραμματικής περιόδου 2021-2027.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και ενόψει του σχεδιασμού της νέας προγραμματικής περιόδου το γεγονός της αξιοποίησης τελικά των πολυταμειακών και πολυτομεακών δυνατοτήτων που παρείχαν οι ίδιοι οι Κανονισμοί για την περίοδο 2014-2020 αλλά και η ίδια η φύση των μέσων εδαφικής προσέγγισης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί και το μικρό ενδιαφέρον μεταξύ των κ-μ της ΕΕ σχετικά με την επιλογή της δυνατότητάς τους για την ενσωμάτωση της CLLD στις στρατηγικές ΟΧΕ που υπήρξε πολύ περιορισμένη, εξαιτίας όπως υποστηρίζεται στα κείμενα των ΣΕΣ της αντιληπτής πολυπλοκότητας και του ανταγωνισμού με ήδη υπάρχουσες προσεγγίσεις, γεγονός που θα πρέπει να εκτιμηθεί τόσο από την Επιτροπή όσο και από τα κ-μ της Ένωσης.

Η συγκριτική αξιολόγηση ανέδειξε τους διαφορετικούς τρόπους υλοποίησης προσέγγισης και υλοποίησης των νέων εργαλείων, όσον αφορά το συνδυασμό πόρων από διαφορετικά ΕΔΕΤ. Προβληματισμός προκύπτει και από το ποσοστό των πόρων των ΕΔΕΤ που τα κ-μ διαθέτουν για χρηματοδότηση των εδαφικών προσεγγίσεων. Στα περισσότερα κράτη μέλη, το επίπεδο χρηματοδότησης που διατίθεται για τις ΟΧΕ ή CLLD είναι χαμηλό, προκαλώντας ερωτήματα σχετικά με το εάν υπάρχει επαρκής κρίσιμη μάζα. Δεδομένο ότι στις προτάσεις των Κανονισμών για την νέα περίοδο το ποσοστό του 5% των πόρων του ΕΤΠΑ που διατίθεται για την ΒΑΑ αυξάνεται σε 6% σε επίπεδο κράτους είναι απαραίτητη η υποστήριξη πολυταμειακών στρατηγικών. Η Επιτροπή θα μπορούσε να συμβάλλει και στην διασύνδεση και συμπληρωματικότητα των παρεμβάσεων στο πλαίσιο της ΟΧΑ και με άλλα προγράμματα όπως το HORIZON2020, τον Μηχανισμό «Συνδέοντας την Ευρώπη» το LIFE, το COSME" κ.λ.π., γεγονός που θα οδηγούσε στην υιοθέτηση μιας περισσότερο συνδυασμένης προσέγγισης για διαφορετικές πηγές χρηματοδότησης και την ενσωμάτωση της χρηματοδότησης εκτός των ΕΔΕΤ.

Ένα βασικό ζήτημα που απαιτείται να αξιολογηθεί ενόψει και του σχεδιασμού της επόμενης προγραμματικής περιόδου, αφορά την συμβατότητα μεταξύ της απαίτησης για θεματική συγκέντρωση στους στόχους των ΕΠ καθώς και των άλλων στρατηγικών ενωσιακής, εθνικής, περιφερειακής και τοπικής ανάπτυξης και κατ' επέκταση η συμβολής της στο ΕΠ, στη ΣΕΣ και στους στόχους της Στρατηγικής 'Ευρώπη 2020'. Μήπως τελικά η συγκεκριμένη απαίτηση λειτούργησε ανασταλτικά στην εξεύρεση λύσεων σε τοπικά προβλήματα και προκλήσεις μέσω της προσέγγισης της ΟΧΑ;

Σημαντική κρίνεται η αξιοποίηση πόρων της τεχνικής βοήθειας των Προγραμμάτων, ειδικότερα στη χώρα μας, στην κατεύθυνση προετοιμασίας των υπευθύνων χάραξης πολιτικής αλλά και εφαρμογής αυτής, όσον αφορά αφενός μεν την τεχνική κατάρτιση και ενδυνάμωσή τους, σε θέματα σχεδιασμού, υλοποίησης, αξιολόγησης των προγραμμάτων της πολιτικής συνοχής, αφετέρου δε, στην κατεύθυνση ευαισθητοποίησης, ενημέρωσης επί των εδαφικών ζητημάτων, με στόχο την αλλαγή κουλτούρας και νοοτροπίας των τοπικών και περιφερειακών αρχών και κατεύθυνσή τους προς έναν πιο ολιστικό σχεδιασμό της εδαφικής ανάπτυξης που θα ενισχύσει την εδαφική διάσταση της συνοχής. Όσον αφορά την ανταλλαγή εμπειριών καλών πρακτικών, αλλά και δυσκολιών που προέκυψαν ή θα προκύψουν από την υλοποίηση –εφαρμογή πλέον των προγραμμάτων που τελικά επιλέχθηκαν στο πλαίσιο της ΟΧΑ στη χώρα μας, προτείνεται η δημιουργία μιας πλατφόρμας σε εθνικό επίπεδο-

προτείνεται η ΕΥΣΣΑ- και με τη συμμετοχή όλων των ΔΑ, των τελικών δικαιούχων, των υπολοίπων τοπικών και περιφερειακών αρχών και φορέων σχεδιασμού των προγραμμάτων αυτών, στην οποία θα «συναντώνται» διαδικτυακά οι απόψεις όλων αυτών, θα αξιολογούνται και θα αποτελούν χρήσιμα αξιολογικά στοιχεία ενόψει του σχεδιασμού της νέας περιόδου, ενώ θα επιλύουν τρέχοντα προβλήματα εφαρμογής.

Τελικά είναι πολύ σημαντικό να αναγνωριστεί ρητά το ευρύ φάσμα εδαφικών πραγματικοτήτων, της εδαφικής ποικιλομορφίας στην ΕΕ εντός και εκτός των διοικητικών τους ορίων, για τις οποίες απαιτούνται διαφορετικές προσεγγίσεις και στρατηγικές αντιμετώπισης των προβλημάτων τους, έτσι ώστε κατά τον σχεδιασμό της νέας προγραμματικής περιόδου να αναδειχτεί περισσότερο η εδαφική διάσταση της πολιτικής συνοχής, να προσαρμοστούν τα εδαφικά μέσα στο πλαίσιο των τρεχουσών και μελλοντικών τάσεων και προκλήσεων, όπως η μετανάστευση και η κλιματική αλλαγή. Η ενίσχυση της εδαφικής διάστασης της πολιτικής συνοχής θα ενισχυθεί επιπλέον και με την εφαρμογή της place –based προσέγγισης και της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης, και την εφαρμογή εδαφικών μέσων που θα προωθούν την μέγιστη αξιοποίηση του αναπτυξιακού δυναμικού των επιμέρους εδαφών των κ-μ της ΕΕ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ, ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ (ΕΥΣΣΑ)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ- ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ –ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΕΥΝΑ ΠΕΔΙΟΥ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ

Η εδαφική διάσταση της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ την περίοδο 2014-2020.

Συγκριτική ανάλυση του βαθμού ενσωμάτωσης της εδαφικής διάστασης στα
Επιχειρησιακά Προγράμματα στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες της Ε.Ε.

Υπεύθυνοι έρευνας:

Ελισάβετ Πρέζα

Περιφερειολόγος- Οικονομολόγος,
Υποψήφια Διδάκτωρ του ΤΜΧΠΠΑ

Email: epreza@uth.gr

Δημήτριος Οικονόμου

Καθηγητής του ΤΜΧΠΠΑ (επιβλέπων καθηγητής)

- ❖ Ημερομηνία διεξαγωγής του ερωτηματολογίου:
- ❖ Υπηρεσία:

Αξιότιμοι κύριοι/ες,

Το παρόν ερωτηματολόγιο αποτελεί τμήμα της εκπονούμενης διδακτορικής διατριβής με τίτλο «Η εδαφική διάσταση της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ την περίοδο 2014-2020. Συγκριτική ανάλυση για την ίδια περίοδο του βαθμού ενσωμάτωσης της εδαφικής διάστασης στον αναπτυξιακό προγραμματισμό στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες της Ε.Ε.»

Κύριος στόχος της προσπάθειας αυτής είναι να συμβάλλει στην επιστημονική έρευνα και συζήτηση σχετικά με τον τρίτο στόχο της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ, αυτόν της εδαφικής συνοχής –εκτός των στόχων της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής- όπως διατυπώθηκε στην Συνθήκη της Λισαβόνας για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η εδαφική διάσταση της Πολιτικής Συνοχής 2014-2020 και η ενσωμάτωσή της στα Τομεακά και Περιφερειακά Προγράμματα της χώρας μας την τρέχουσα περίοδο μέσω της Ολοκληρωμένης Χωρικής Προσέγγισης αλλά και η κριτική εξέταση του τρόπου σχεδιασμού και εφαρμογής των στρατηγικών ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης αποτελούν τα κρίσιμα σημεία που ευελπιστούμε να αναδειχτούν από την ολοκλήρωση της έρευνας πεδίου, γεγονός που θα επιτρέψει την διατύπωση προτάσεων της αντιμετώπισης των απαιτήσεων ως προς συγκεκριμένα ζητήματα.

Για το λόγο αυτό θα σας παρακαλούσαμε να αφιερώσετε λίγο από τον πολύτιμο χρόνο σας για την συμπλήρωση του παρακάτω ερωτηματολογίου, ακολουθώντας τις οδηγίες σε κάθε ερώτηση.

Οι απαντήσεις σας θα παραμείνουν εμπιστευτικές και θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά και μόνο για τους σκοπούς της παρούσας μελέτης. Μια σύνοψη των αποτελεσμάτων της έρευνάς μας θα σας κοινοποιηθεί μετά την ολοκλήρωση της μελέτης, εφόσον το επιθυμείτε.

Σας ευχαριστούμε εκ των προτέρων για το χρόνο και τη συνεργασία σας!

Με εκτίμηση

Ελισάβετ Πρέζα

Δημήτριος Οικονόμου

Βόλος, Μάρτιος 2017

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

1^η Ερώτηση

Θεωρείτε την έννοια και το περιεχόμενο της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης και των αντίστοιχων εργαλείων που προβλέπονται στο πλαίσιο της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ, κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020:

α) σύνθετα και πολύπλοκα

β) ως μια πρόκληση για την αντιμετώπιση των αναπτυξιακών αναγκών της χώρας με ένα πιο ολοκληρωμένο τρόπο

γ) καινοτόμα και εμπνευσμένα

δ) ως μια ευκαιρία για τον περιορισμό της αποσπασματικότητας των έργων και την αντιμετώπιση των εδαφικών προκλήσεων της χώρας;

ε) ως μέσο ενίσχυσης και ενεργοποίησης των τοπικών φορέων και του τοπικού δυναμικού εν γένει, ώστε να μπορέσει να αντιμετωπίσει αποτελεσματικότερα τις προκλήσεις μέσα από εστιασμένες στρατηγικές που θα υποστηρίξουν τις δυνατότητες ενδογενούς ανάπτυξης, θα ενισχύσουν την καλλιέργεια ικανοτήτων σε τοπικό επίπεδο και θα προωθήσουν την συμπλήρωση και διαφοροποίηση της τοπικής οικονομικής δραστηριότητας.

(Αιτιολογήστε τις επιλογές σας).

.....
.....
.....

2^η Ερώτηση

Ποιες οι βασικές προσδοκίες από την εφαρμογή της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης στο πλαίσιο των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της περιόδου 2014-2020;

.....
.....

3^η Ερώτηση

Θεωρείτε την καθοδήγηση και την παροχή διευκρινήσεων από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή προς τη χώρα μας για τις παρεμβάσεις και τα εργαλεία της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης, τόσο στο πλαίσιο κατάρτισης της ΣΕΣ όσο και των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της προγραμματικής περιόδου 2014-2020, επαρκείς; Διατυπώστε προτάσεις που θα μπορούσαν στο μέλλον να ενισχύσουν την συνεργασία αυτή.

.....
.....
.....

4^η Ερώτηση

Θεωρείτε ότι υπάρχει έλλειμμα ευθυγράμμισης των παρεμβάσεων που εντάσσονται στο πλαίσιο της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης, όπως αυτή περιγράφεται στα κείμενα των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων με άλλες αναπτυξιακές στρατηγικές της χώρας μας;

.....
.....
.....

5^η Ερώτηση

Επιδιώχθηκε -κατά την κατάρτιση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων-Τομεακών & Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων- να υπάρξει συνέργεια και συμπληρωματικότητα των παρεμβάσεων τους στο πλαίσιο της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης; Ποιες οι προτάσεις σας για την ανάπτυξη περαιτέρω συνεργειών και σε ποιο επίπεδο;

.....
.....
.....

6^η Ερώτηση

Πιστεύετε ότι πολλές πρακτικές προκλήσεις θα προκύψουν από την ικανότητα ή μη των εμπλεκόμενων αρχών να σχεδιάζουν και να υλοποιούν έργα-παρεμβάσεις που εντάσσονται στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης εδαφικής προσέγγισης; Αν ναι, προκύπτει

η ανάγκη υποστήριξής τους ιδιαίτερα στα πρώτα στάδια εφαρμογής των δράσεων που εντάσσονται στο πλαίσιο της ΟΧΑ και με ποιο τρόπο;

.....
.....
.....

7^η Ερώτηση

Ποιοι οι φραγμοί κατά την άποψη σας που ενδεχομένως θα επηρεάσουν την εφαρμογή παρεμβάσεων και τη χρήση των νέων εργαλείων Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο (ρυθμιστικοί φραγμοί στο πλαίσιο των κανονισμών, απροθυμία των διαχειριστικών αρχών, έλλειψη τεχνογνωσίας και εμπειρίας των τοπικών φορέων κ.λ.π.);

.....
.....
.....

8^η Ερώτηση

Το υφιστάμενο σύστημα διαχείρισης εφαρμογής, παρακολούθησης και ελέγχου των εν λόγω μέσων στήριξης της εδαφικής ανάπτυξης σε ποιο βαθμό μπορεί να λειτουργήσει αποτρεπτικά; Προβλήματα στη δημιουργία δομών και μηχανισμών εφαρμογής που ικανοποιούν τις προσδοκίες των τοπικών φορέων αλλά και τηρούν τις κανονιστικές απαιτήσεις;

.....
.....
.....

9^η Ερώτηση

Θεωρείτε ότι η πολυπλοκότητα των κανονισμών και των εννοιών της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης θα γίνει αντιληπτή από τις τοπικές αρχές και τους τοπικούς φορείς ως διοικητικός φόρτος;

.....
.....

10^η Ερώτηση

Πιστεύετε ότι ορισμένες περιφέρειες διστάζουν να «αγκαλιάσουν» την bottom-up προσέγγιση στην χωρική ανάπτυξη και να αναθέσουν ένα επαρκές εύρος αρμοδιοτήτων σε τοπικούς φορείς και σχήματα;

.....

.....

.....

11^η Ερώτηση

Υπάρχει πρόθεση από τα Επιχειρησιακά Προγράμματα, κυρίως τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα, να κάνουν χρήση πόρων εκτός από το ΕΚΤ και το ΕΤΠΑ και άλλων πόρων από τα άλλα Επενδυτικά Διαρθρωτικά Ταμεία ή άλλα χρηματοδοτικά προγράμματα και εργαλεία –πολυταμειακή προσέγγιση-στο πλαίσιο της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης προκειμένου για την επίτευξη συνεργειών μεταξύ των ταμείων σε μια δεδομένη περιοχή και για την αντιμετώπιση προκλήσεων σε ενιαίο ολοκληρωμένο τρόπο;

.....

.....

.....

12^η Ερώτηση

Τους πόρους που τελικά διατίθενται από τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα για την Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη θα τους θεωρούσατε επαρκείς;

.....

.....

.....

13^η Ερώτηση

Πως θα αξιολογούσατε τη συνεργασία σας με τις αντίστοιχες Διαχειριστικές Αρχές των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της περιόδου 2014-2020, όσον αφορά τον σχεδιασμό και την υλοποίηση των παρεμβάσεων που εντάσσονται στο πλαίσιο της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης; (Βαθμολογήστε με κλίμακα από 0-10).

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

14^η Ερώτηση

Υπάρχει η πρόθεση για την αξιολόγηση της εφαρμογής των εργαλείων ΟΧΑ, σε περιφερειακό και εν γένει σε εθνικό επίπεδο, κατά την περίοδο 2014-2020, ώστε να υπάρξουν διορθωτικές κινήσεις στην τρέχουσα προγραμματική περίοδο και να εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα και συστάσεις για την μετά το 2020 περίοδο;

.....

.....

.....

15^η Ερώτηση

Πιστεύετε ότι τα εργαλεία όπως οι ΟΧΕ και τα CLLD θα έχουν εξέχοντα ρόλο στις μελλοντικές συζητήσεις για την Πολιτική Συνοχής με μεγαλύτερη και με πιο επίσημη έμφαση στην bottom-up προσέγγιση;

.....

.....

.....

16^η Ερώτηση

Τελικά, κατά την άποψή σας, ποιο θεωρείται ότι είναι το κλειδί για την επιτυχία των ολοκληρωμένων εδαφικών στρατηγικών που θα εφαρμοστούν σε τοπικό επίπεδο;

.....

.....

.....

- Θα επιθυμούσατε να λάβετε συνοπτική αναφορά των αποτελεσμάτων της έρευνας;

ΝΑΙ	

ΟΧΙ	

Εμπιστευτική Πληροφορία

Υπηρεσία:

Ονοματεπώνυμο του συνεντευξιζόμενου.....

Δραστηριότητα/ Θέση:.....

Ημερομηνία:.....

**ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΕΙΔΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΩΝ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ**

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ- ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ -ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

**Ε Ρ Ε Υ Ν Α Π Ε Δ Ι Ο Υ
Δ Ι Δ Α Κ Τ Ο Ρ Ι Κ Η Σ Δ Ι Α Τ Ρ Ι Β Η Σ**

Η εδαφική διάσταση της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ την περίοδο 2014-2020.

**Συγκριτική ανάλυση του βαθμού ενσωμάτωσης της εδαφικής διάστασης στα
Επιχειρησιακά Προγράμματα στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες της Ε.Ε.**

Υπεύθυνοι έρευνας:

Ελισάβετ Πρέζα

Περιφερειολόγος- Οικονομολόγος,
Υποψήφια Διδάκτωρ του ΤΜΧΠΠΑ
Email: epreza@uth.gr

Δημήτριος Οικονόμου

Καθηγητής του ΤΜΧΠΠΑ (επιβλέπων καθηγητής)

- ❖ Ημερομηνία διεξαγωγής του ερωτηματολογίου:
- ❖ Υπηρεσία:

Αξιότιμοι κύριοι/ες, Το παρόν ερωτηματολόγιο αποτελεί τμήμα της εκπονούμενης διδακτορικής διατριβής με τίτλο «Η εδαφική διάσταση της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ την περίοδο 2014-2020. Συγκριτική ανάλυση για την ίδια περίοδο του βαθμού ενσωμάτωσης της εδαφικής διάστασης στον αναπτυξιακό προγραμματισμό στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες της Ε.Ε.»

Κύριος στόχος της προσπάθειας αυτής είναι να συμβάλλει στην επιστημονική έρευνα και συζήτηση σχετικά με τον τρίτο στόχο της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ, αυτόν της εδαφικής συνοχής –εκτός των στόχων της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής- όπως διατυπώθηκε στην Συνθήκη της Λισαβόνας για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η εδαφική διάσταση της Πολιτικής Συνοχής 2014-2020 και η ενσωμάτωσή της στα Τομεακά και Περιφερειακά Προγράμματα της χώρας μας την τρέχουσα περίοδο μέσω της Ολοκληρωμένης Χωρικής Προσέγγισης αλλά και η κριτική εξέταση του τρόπου σχεδιασμού και εφαρμογής των στρατηγικών ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης αποτελούν τα κρίσιμα σημεία που ευελπιστούμε να αναδειχτούν από την ολοκλήρωση της έρευνας πεδίου, γεγονός που θα επιτρέψει την διατύπωση προτάσεων της αντιμετώπισης των απαιτήσεων ως προς συγκεκριμένα ζητήματα.

Για το λόγο αυτό θα σας παρακαλούσαμε να αφιερώσετε λίγο από τον πολύτιμο χρόνο σας για την συμπλήρωση του παρακάτω ερωτηματολογίου, ακολουθώντας τις οδηγίες σε κάθε ερώτηση.

Οι απαντήσεις σας θα παραμείνουν εμπιστευτικές και θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά και μόνο για τους σκοπούς της παρούσας μελέτης. Μια σύνοψη των αποτελεσμάτων της έρευνάς μας θα σας κοινοποιηθεί μετά την ολοκλήρωση της μελέτης, εφόσον το επιθυμείτε.

Σας ευχαριστούμε εκ των προτέρων για το χρόνο και τη συνεργασία σας!

Με εκτίμηση

Ελισάβετ Πρέζα

Δημήτριος Οικονόμου

Βόλος, Μάρτιος 2017

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΧΩΡΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΩΣ ΤΜΗΜΑ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

1^η Ερώτηση

Θεωρείτε την έννοια και το περιεχόμενο της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης και των εργαλείων που χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο της κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020

α) σύνθετα και πολύπλοκα

β) ως μια πρόκληση για την αντιμετώπιση των αναπτυξιακών αναγκών της περιφέρειάς σας με ένα πιο ολοκληρωμένο τρόπο;

γ) ως μέσο ενίσχυσης και ενεργοποίησης των τοπικών φορέων και του τοπικού δυναμικού εν γένει, ώστε να μπορέσει να αντιμετωπίσει αποτελεσματικότερα τις προκλήσεις μέσα από εστιασμένες στρατηγικές που θα υποστηρίξουν τις δυνατότητες ενδογενούς ανάπτυξης, θα ενισχύσουν την καλλιέργεια ικανοτήτων σε τοπικό επίπεδο και θα προωθήσουν την συμπλήρωση και διαφοροποίηση της τοπικής οικονομικής δραστηριότητας.

(Αιτιολογήστε τις επιλογές σας).

.....
.....
.....

2^η Ερώτηση

Σε περίπτωση μη εφαρμογής κάποιου εργαλείου Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης (ΤΑΠΤΟΚ, ΟΧΕ, ΒΑΑ) από την περιφέρειά σας-μπορείτε να περιγράψετε τους λόγους που αυτό δεν υιοθετήθηκε;

.....
.....
.....

3^η Ερώτηση

Κατά πόσο θεωρείται σήμερα μετά την έγκριση του ΠΕΠ της Περιφέρειας και στη φάση υλοποίησης των επιμέρους δράσεων μέσω της χρήσης των εργαλείων της Ολοκληρωμένης

Χωρικής Ανάπτυξης ότι υπήρξε σωστή αξιολόγηση και αποτίμηση των διαφόρων τύπων εδαφών και των αναγκών τους για τις οποίες προτείνεται η εφαρμογή των εργαλείων αυτών;

.....

.....

.....

4^η Ερώτηση

Αξιοποιήθηκαν τα πορίσματα από τις αξιολογήσεις των Περιφερειακών Χωροταξικών Πλαισίων, σε ποιο βαθμό και πώς;.....

.....

.....

5η Ερώτηση

Ποια άλλα στρατηγικά κείμενα λήφθηκαν υπόψη κατά την κατάρτιση των ΠΕΠ όσον αφορά την ενότητα της Ολοκληρωμένης προσέγγισης στη χωρική ανάπτυξη;

☐	ΓΠΧΣΑΑ
☐	Ειδικά Χωροταξικά Πλαίσια
☐	Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας;
☐	ΓΠΣ, ΣΧΟΑΠ,
☐	ΣΟΑΠ κ.λ.π.
☐	Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας (RIS 3)
☐	Άλλο

6η Ερώτηση

Υπήρξε, κατά την κατάρτιση του Επιχειρησιακού σας Προγράμματος, συνεργασία με τα αντίστοιχα Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα ώστε να επιτευχθούν οι κατάλληλες συνέργειες; Αν όχι θεωρείτε ότι θα έπρεπε να υπάρχουν τελικά και σε ποιο επίπεδο ανάλογες συνεργασίες;

.....
.....
.....

7η Ερώτηση

Θεωρείτε τις κατευθυντήριες γραμμές της ΕΥΣΣΑΠ (οδηγός εφαρμογής κ.λ.π.) για την εφαρμογή των εργαλείων Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης σαφείς και έγκαιρες; Αν όχι σε ποιο βαθμό και σε ποιο θέμα θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση;.....

.....
.....

8η Ερώτηση

Σε ποιο βαθμό η εμπειρία από την υλοποίηση παρεμβάσεων των προηγούμενων προγραμματικών περιόδων που μπορούν να χαρακτηριστούν ως ολοκληρωμένες σε μία ορισμένη χωρική ενότητα (ΟΣΑΑ, Τοπικές Πρωτοβουλίες Απασχόλησης, ΤΟΠΣΑ, Leader κ.λ.π.), αξιοποιήθηκε κατά τη σύνταξη του Επιχειρησιακού Προγράμματος της Περιφέρειάς σας;

.....
.....
.....
.....

9η Ερώτηση

Θεωρείτε ικανοποιητική την διαδικασία διαβούλευσης με τους τοπικούς φορείς τόσο κατά την διάρκεια σχεδιασμού όσο και υλοποίησης της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος της Περιφέρειάς σας;

.....
.....
.....

**ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ
ΧΩΡΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

10^η Ερώτηση

Με βάση τα σημερινά δεδομένα όσον αφορά την υλοποίηση των παρεμβάσεων Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης στην Περιφέρειά σας, παρατηρείται απόκλιση από τον αρχικό σχεδιασμό-προγραμματισμό στο ΠΕΠ ως προς τον τύπο των εδαφών που επιλέγησαν αρχικά, ως προς την επιλογή των εργαλείων ΟΧΑ και ως προς την αρχική κατανομή πόρων για ΟΧΑ; Ποιοι είναι οι παράγοντες που συντέλεσαν σε αυτό (ενδεικτικά: μεγαλύτερη ευχέρεια χρόνου για επανασχεδιασμό, εγκύκλιοι εφαρμογής, σαφέστερη εικόνα ως προς τη χρήση των εργαλείων και την αναγκαιότητά τους στην αντιμετώπιση των προβλημάτων και αναγκών της Περιφέρειας σας, κ.λ.π.).

.....
.....
.....

11η Ερώτηση

Στο ΠΕΠ της Περιφέρειάς σας υφίσταται ξεχωριστός άξονας για την Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη; Αν όχι υπήρξε σκέψη για το ενδεχόμενο αυτό τώρα ή σε μελλοντικό σχεδιασμό;

.....
.....
.....

12η Ερώτηση

Εξετάζεται ή έχει αποφασιστεί η εκχώρηση αρμοδιοτήτων διαχείρισης των Στρατηγικών Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης από την Διαχειριστική Αρχή σε Ενδιάμεσο Φορέα και ποιοι οι λόγοι που συντελούν στην επιλογή αυτή;

.....
.....
.....

13η Ερώτηση

Η εμπλοκή των Αστικών Αρχών περιορίζεται μόνο στην επιλογή των πράξεων ή και στη διαχείριση και στον έλεγχο όλων των πράξεων μιας Στρατηγικής Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης στην Περιφέρειά σας. Αν η εμπλοκή των Αστικών Αρχών περιορίζεται μόνο στην επιλογή των πράξεων ποιοι οι λόγοι εμπλοκής μόνο μέχρι αυτό το σημείο (Ανεπάρκεια της Αστικής Αρχής, έλλειμμα εμπιστοσύνης κ.α);

.....

.....

.....

**ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ –ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΜΕΧΡΙ
ΤΩΡΑ ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΣΑΣ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΚΑΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ
ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΧΩΡΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

14η Ερώτηση

Με βάση την κλίμακα του 10 αξιολογήστε την υποστήριξη της Περιφέρειας σας προς τους νέους μηχανισμούς ή μέσα ενίσχυσης της Ολοκληρωμένης Προσέγγισης στην εδαφική ανάπτυξη.

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

15η Ερώτηση

Ποιοι οι φραγμοί κατά την άποψή σας που ενδεχομένως θα επηρεάσουν την εφαρμογή των παρεμβάσεων της Ολοκληρωμένης Χωρικής Προσέγγισης σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο (ρυθμιστικοί φραγμοί στο πλαίσιο των κανονισμών, Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου, έλλειψη τεχνογνωσίας και εμπειρίας των τοπικών φορέων, άλλοι);

.....

.....

.....

16η Ερώτηση

Θεωρείτε ότι πολλές πρακτικές προκλήσεις θα προκύψουν από την περιορισμένη ικανότητα και εμπειρία των τοπικών φορέων να σχεδιάζουν ολοκληρωμένα επί τους «εδάφους» και συνεπώς προκύπτει η ανάγκη υποστήριξής τους ιδιαίτερα στα πρώτα στάδια εφαρμογής των δράσεων που εντάσσονται στο πλαίσιο της ΟΧΑ;

.....
.....
.....

17η Ερώτηση

Πιστεύετε ότι οι παρεμβάσεις που εντάσσονται στο πλαίσιο των Ολοκληρωμένων Εδαφικών Προσεγγίσεων, μέσω και των εργαλείων που θα χρησιμοποιηθούν για το σκοπό αυτό στην τρέχουσα προγραμματική περίοδο, θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν καινοτόμες και εμπνευσμένες, ενώ θα μπορούσαν να συμβάλλουν στον περιορισμό της αποσπασματικότητας των έργων και στην αντιμετώπιση των εδαφικών προκλήσεων της Περιφέρειάς σας;

.....
.....
.....

18η Ερώτηση

Με βάση την μέχρι τώρα εμπειρία σας στον σχεδιασμό – κατάρτιση και υλοποίηση των Στρατηγικών Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης στην Περιφέρειά σας ποιες αλλαγές θα προτείνατε στην όλη διαδικασία ώστε να υπάρξουν καλύτερα αποτελέσματα;

.....
.....
.....

- Θα επιθυμούσατε να λάβετε συνοπτική αναφορά των αποτελεσμάτων της έρευνας;

ΝΑΙ	

ΟΧΙ	

Εμπιστευτική Πληροφορία

Υπηρεσία:

Ονοματεπώνυμο του συνεντευξιαζόμενου.....

Δραστηριότητα/ Θέση:.....

Ημερομηνία:.....

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ

- Ανδρέου, Γ. (2019) 'Η Πολιτική Συνοχής της Ε.Ε. μετά το 2020: Περισσότεροι στόχοι, λιγότεροι πόροι' *Region & Periphery Vol. 0*, (8), 49-76.
- Γιαννακούρου, Γ. (2008), *Η Χωροταξία στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Εθνικές Πολιτικές και ευρωπαϊκή διακυβέρνηση*, Σειρά: Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήσης.
- Γιαννακούρου, Γ. (2009) 'Η εδαφική συνοχή του Ευρωπαϊκού Χώρου: Ένα νέο πεδίο πολιτικής για την Ευρωπαϊκή Ένωση, στο 25 κείμενα για το σχεδιασμό και την ανάπτυξη του χώρου-συλλογικός τόμος, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας
- ΕΠ ΕΠΑΝΕΚ (2014) Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία» (ΕΠΑνΕΚ)
- ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ (2014) 'Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη»
- Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1992), ΣΥΝΘΗΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ, (92/C 191 /01)
- Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2001) ΟΔΗΓΙΑ 2001/42/ΕΚ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 27ης Ιουνίου 2001 σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων. L 197/30.
- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2003), ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΚ) αριθ. 1059/2003 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 26ης Μαΐου 2003 για τη θέσπιση μιας κοινής ονοματολογίας των εδαφικών στατιστικών μονάδων (NUTS)
- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (2006α) ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΚ) αριθ. 1083/2006 ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 11ης Ιουλίου 2006 περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ταμείο Συνοχής και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1260/1999.
- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (2006β) ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 20ής Φεβρουαρίου 2006 σχετικά με κοινοτικές στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για την αγροτική ανάπτυξη (περίοδος προγραμματισμού 2007-2013) (2006/144/ΕΚ).
- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2007) Συνθήκη της Λισσαβόνας για την τροποποίηση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. 2007/C 306/01
- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (2009) ΟΔΗΓΙΑ 2009/28/ΕΚ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 23ης Απριλίου 2009 σχετικά με την

προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και την τροποποίηση και τη συνακόλουθη κατάργηση των οδηγιών 2001/77/EK και 2003/30/EK

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2010), *‘Ένοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης’*. [on-line] Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2010:083:FULL&from=EN> [τελευταία πρόσβαση 12/11/2018].

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2013α), ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 17ης Δεκεμβρίου 2013 περί καθορισμού κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006.

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2013β), ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 1301/2013 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 17ης Δεκεμβρίου 2013 σχετικά με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και για τη θέσπιση ειδικών διατάξεων σχετικά με τον στόχο «Επενδύσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση» και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1080/2006.

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2013γ), ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 1299/2013 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 17ης Δεκεμβρίου 2013 περί καθορισμού ειδικών διατάξεων για την υποστήριξη του στόχου της Ευρωπαϊκής εδαφικής συνεργασίας από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2013δ) ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 1300/2013 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 17ης Δεκεμβρίου 2013 σχετικά με το Ταμείο Συνοχής και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1084/2006.

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (2014) ΟΔΗΓΙΑ 2014/89/ΕΕ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 23ης Ιουλίου 2014 περί θεσπίσεως πλαισίου για τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό.

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2016), Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής των Περιφερειών με θέμα «Εδαφική προοπτική για το 2050: Ποιο είναι το μέλλον;» Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A52015IR4285>

Ευρωπαϊκή Ένωση (1997) Συνθήκη του Άμστερνταμ που τροποποιεί τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, τις Συνθήκες περί ιδρύσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και ορισμένες συναφείς πράξεις, Άμστερνταμ.

Ευρωπαϊκή Ένωση (2011) ‘Πόλεις του αύριο-Προκλήσεις, οράματα, η πορεία μπροστά’ Περιφερειακή Πολιτική.

- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2001), Ενότητα της Ευρώπης, αλληλεγγύη των λαών, πολυμορφία των περιοχών – Δεύτερη έκθεση σχετικά με την οικονομική και κοινωνική συνοχή, Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Λουξεμβούργο.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2012) ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ Οι εξόχως απόκεντρες περιοχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης: προς μια εταιρική σχέση για μια έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη COM(2012) 287 final Βρυξέλλες, 20.6.2012
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2014α), Έκτη έκθεση για την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή: επενδύσεις για θέσεις εργασίας και ανάπτυξη, COM(2014) 473 τελικό.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2014β), *Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων*. [on-line] Διαθέσιμο στο: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/community_el.pdf τελευταία πρόσβαση 06/04/2017].
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2014γ), *Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση*. [on-line] Διαθέσιμο στο: <http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/iti_el.pdf> [τελευταία πρόσβαση 06/04/2017].
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2014δ), *Ολοκληρωμένη Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη*. [on-line] Διαθέσιμο στο: <http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/urban_el.pdf> [τελευταία πρόσβαση 06/04/2017].
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2014ε), *Καθοδήγηση για τους τοπικούς φορείς σχετικά με την τοπική ανάπτυξη με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων*. [on-line] Διαθέσιμο στο: <http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/guidance_clld_local_actors_el.pdf> [τελευταία πρόσβαση 21/04/2018].
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2015), *Έγγραφο καθοδήγησης για τα κράτη μέλη σχετικά με την ολοκληρωμένη βιώσιμη αστική ανάπτυξη (Άρθρο 7 του κανονισμού ΕΤΠΑ*. [on-line] Διαθέσιμο στο: <http://ec.europa.eu/regional_policy/el/information/publications/guidelines/2015/guidance-for-member-states-on-integrated-sustainable-urban-development-article-7-erdf-regulation> [τελευταία πρόσβαση 27/03/2017].
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2016), Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με την υλοποίηση των Μακροπεριφερειακών στρατηγικών της ΕΕ, COM(2016) 805.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2017α) Τι είναι η Μακροπεριφερειακή Στρατηγική της ΕΕ; Factsheet
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2017β), *Η περιφέρειά μου, η Ευρώπη μου, το μέλλον μας - Έβδομη έκθεση για την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο.*
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2004), Νέα εταιρική σχέση για την συνοχή: σύγκλιση, ανταγωνιστικότητα, συνεργασία- Τρίτη Έκθεση για την Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή, COM/2004/107, Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Λουξεμβούργο

- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2007), *Τέταρτη Έκθεση για την οικονομική και κοινωνική συνοχή*, COM(2007) 273 τελικό, Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Λουξεμβούργο
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (2010a) *Πέμπτη έκθεση για την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή: το μέλλον της πολιτικής συνοχής* SEC(2010) 1348 τελικό, Λουξεμβούργο
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (2010b) *Ευρώπη 2020: Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη*. [on-line] Διαθέσιμο στο: <https://www.espa.gr/elibrary/%CE%95%CE%95_2020.pdf> [τελευταία πρόσβαση 11/10/2017].
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2018a), *Προϋπολογισμός της ΕΕ για το μέλλον – Περιφερειακή Ανάπτυξη και Συνοχή*. Διαθέσιμο στο: <https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/budget-may2018-tailored-approach-regional-needs_el.pdf> [τελευταία πρόσβαση 11/10/2017].
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (2018b) Πρόταση ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ για τον καθορισμό κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+, το Ταμείο Συνοχής και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας, και δημοσιονομικών κανόνων για τα εν λόγω Ταμεία και για το Ταμείο Ασύλου και Μετανάστευσης, το Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας και το Μέσο για τη Διαχείριση των Συνόρων και των Θεωρήσεων Στρασβούργο, 29.5.2018 COM(2018) 375 final 2018/0196 (COD)
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (2019) *Κοινή ονοματολογία των εδαφικών στατιστικών μονάδων (NUTS) Θεματολογικά δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση - 2019* Διαθέσιμο στο: https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/el/FTU_3.1.6.pdf
- Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (2010) *Έγκριση της στρατηγικής ΕΥΡΩΠΗ 2020, επικύρωση των ενωσιακών και εθνικών στόχων και έγκριση των ολοκληρωμένων κατευθυντήριων αρχών*.
- Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (2014) *ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 4314 Α) Για τη διαχείριση, τον έλεγχο και την εφαρμογή αναπτυξιακών παρεμβάσεων για την προγραμματική περίοδο 2014–2020, Β) Ενσωμάτωση της Οδηγίας 2012/17 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Ιουνίου 2012 (ΕΕ L 156/16.6.2012) στο ελληνικό δίκαιο, τροποποίηση του ν. 3419/2005 (Α 297) και άλλες διατάξεις* ΦΕΚ 265/23-12-2014.
- Καμχής, Μ., (2007) *Η ενοποίηση του ευρωπαϊκού χώρου. 1986-2006. Ένα σχεδιαστικό εγχείρημα μεγάλης κλίμακας* Κριτική, Αθήνα.
- Καμχής, Μ. (2008), *‘Ευρωπαϊκός χώρος και εδαφική συνοχή. Από την Ενιαία Πράξη στη Μεταρρυθμιστική Συνθήκη’* στο Γ. Γιαννακούρου (επιμ.), *Μεταρρυθμιστική Συνθήκη και Εδαφική Συνοχή, Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική*, Τεύχος 10, σελ 201-217.
- Κόνσολας, Ν. (1997) *Σύγχρονη Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική*. Εκδόσεις Παπαζήση Αθήνα
- ΠΕΠ ΑΜΘ (Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανατολικής Μακεδονίας -Θράκης) (2014) διαθέσιμο στο https://www.espa.gr/elibrary/Anat.Macedonia-Thrace_2014GR16M2OP014_1_4_el.pdf

- ΠΕΠ Αττικής (Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αττικής) (2014) διαθέσιμο στο https://www.espa.gr/elibrary/Attiki_2014GR16M2OP012_1_4_el.pdf
- ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου (Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Βορείου Αιγαίου) (2014) διαθέσιμο στο https://www.espa.gr/elibrary/Voreio_Aigaio_2014GR16M2OP010_1_4_el.pdf
- ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας (Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτικής Ελλάδας) (2014) διαθέσιμο στο https://www.espa.gr/elibrary/Dyt.Ellada_2014GR16M2OP005_1_4_el.pdf
- ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας (Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτικής Μακεδονίας) (2014) διαθέσιμο στο https://www.espa.gr/elibrary/Dyt.Macedonia_2014GR16M2OP006_1_4_el.pdf
- ΠΕΠ Ηπείρου (Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ηπείρου) (2014) διαθέσιμο στο https://www.espa.gr/elibrary/Hpeirus_2014GR16M2OP004_1_3_el.pdf
- ΠΕΠ Θεσσαλίας (Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θεσσαλίας) (2014) διαθέσιμο στο https://www.espa.gr/elibrary/Thessalia_2014GR16M2OP003_1_4_el.pdf
- ΠΕΠ Ιονίων Νήσων (Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ιονίων Νήσων) (2014) διαθέσιμο στο https://www.espa.gr/elibrary/Ionia_2014GR16M2OP009_1_4_el.pdf
- ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας (Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κεντρικής Μακεδονίας) (2014) διαθέσιμο στο https://www.espa.gr/elibrary/Centr.Macedonia_2014GR16M2OP002_1_4_el.pdf
- ΠΕΠ Κρήτης (Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κρήτης) (2014) διαθέσιμο στο https://www.espa.gr/elibrary/Kriti_2014GR16M2OP011_1_4_el.pdf
- ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου (Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Νοτίου Αιγαίου) (2014) διαθέσιμο στο https://www.espa.gr/elibrary/Notio_Aigaio_2014GR16M2OP013_1_4_el.pdf
- ΠΕΠ Πελοποννήσου (Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Πελοποννήσου) (2014) διαθέσιμο στο https://www.espa.gr/elibrary/Peloponnisos_2014GR16M2OP008_1_5_el.pdf
- ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας (Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Στερεάς Ελλάδας) (2014) διαθέσιμο στο https://www.espa.gr/elibrary/St.Ellada_2014GR16M2OP007_1_4_el.pdf
- Πετράκος Γ., Ψυχάρης Γ. (2004) *Περιφερειακή Πολιτική στην Ελλάδα*, εκδόσεις Κριτική, Αθήνα:
- Πολύζος, Σ., (2019) *Περιφερειακή Ανάπτυξη (2^η έκδοση)* Εκδόσεις ΚΡΙΤΙΚΗ, Αθήνα.
- Τσιώλης, Γ., (2015) Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων: διλήμματα, δυνατότητες, διαδικασίες. Στο Γ. Πυργιωτάκης & Χρ. Θεοφιλίδης (επιμ.) *Ερευνητική Μεθοδολογία στις Κοινωνικές Επιστήμες και στην Εκπαίδευση. Συμβολή στην επιστημολογική θεωρία και την ερευνητική πράξη*. Αθήνα: Πεδίο, 473-498.
- ΥΑΑΝ (Υπουργείο Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας) (2012) 1η Εγκύκλιος για την κατάρτιση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της προγραμματικής περιόδου 2014-2020, Ειδική Γραμματεία ΕΣΠΑ

ΥΑΑΥΜΔ (Υπουργείο Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών Μεταφορών και Δικτύων) (2013) *2η Εγκύκλιος σχεδιασμού και κατάρτισης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού περιόδου 2014-2020*, Γενική Γραμματεία Δημοσίων Επενδύσεων _ΕΣΠΑ

ΥΠΑΑΝ (Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας) (2014a), 3η ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ για την κατάρτιση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της προγραμματικής περιόδου 2014-2020 [on-line] Διαθέσιμο στο: <http://www.edespa-ygeia.gr/uploads/national-legislation/circulars-nsrf/3_3h_egkuklios.pdf

ΥΠΟΥΝΤ (Υπουργείο Οικονομίας, Υποδομών, Ναυτιλίας και Τουρισμού) - Εθνική Αρχή Συντονισμού ΕΣΠΑ (ΕΑΣ) (2015), “Εγκύκλιος σχεδιασμού, υλοποίησης και παρακολούθησης των Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων ως εργαλείων Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της προγραμματικής περιόδου 2014-2020”. [on-line] Διαθέσιμο στο: <http://83.212.112.53:1080/eydpelep/wp-content/uploads/egkyklios_OXE-1.pdf>

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Ahner, D. (2010) Regional policy, an integrated approach: A 360° view, Editorial, Panorama Magazine, 34, Summer, p. 3. Available at http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/panorama/pdf/mag34/mag34_en.pdf

Aspers, P., Corte, U. (2019) ‘What is Qualitative in Qualitative Research’, *Qual Sociol* 42, 139–160, doi:10.1007/s11133-019-9413-7.

Bachtler, J (2001) ‘Where is regional policy going?’ Changing concepts of regional policy’, *EPRC discussion paper*, University of Strathclyde, <http://www.eprc.strath.ac.uk/eorpa/reports2.cfm>.

Bachtler J. (2010), ‘Place-Based Policy and Regional Development in Europe’, *Horizons*, 10 (44), 54-58.

Bachtler J & Gorzelak G (2007) ‘Reforming EU Cohesion Policy’, *Policy Studies*, 28:4, 309-326

Bachtler, J. and Mendez, C. (2007) ‘Who governs EU cohesion policy? Deconstructing the reforms of the structural funds’, *JCMS* 45(3): 535–64.

Bachtler, J. & Polverari, L. (2007) *Delivering territorial cohesion : European cohesion policy and the European model of society*. In: Territorial Cohesion and the European Model of Society. Lincoln Institute Books, Lincoln Institute of Land Policy, 105-128.

Bachtler J. & Yuill D. (2001) ‘Policies and strategies for regional development: a shift in paradigm?’ *Regional and Industrial Policy Research Paper*, n. 46.

Barca, F. (2009), *An agenda for a reformed cohesion policy. A place-based approach to meeting European Union challenges and expectations*, Independent Report prepared at the request of

- Danuta Hübner, Commissioner for Regional Policy. April 2009, available at: http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/pol-icy/future/pdf/report_barca_v0306.pdf
- Barca, F, McCann, P, Rodriguez-Pose, A (2012) 'The case for regional development intervention: Place-based versus place-neutral approaches', *Journal of Regional Science* 52(1):134–152.
- Bengtsson, M., (2016) 'How to plan and perform a qualitative study using content analysis', *Nursing Plus Open* Vol. 2, 8-14.
- Bradley, J. & Zaucha, J. (ed) (2017) *Territorial Cohesion: A missing link between economic growth and welfare Lessons from the Baltic Tiger*. Gdańsk. Uniwersytet Gdański Katedra Makroekonomii Instytut Rozwoju.
- Bachtler, J., Mendez, C., & Wishlade, F., (2013) *EU cohesion policy and European integration: The dynamics of EU budget and regional policy reform*, Farnham: Ashgate.
- Becker, S. O., Egger, P. H. & Ehrlich, v. Maximilian (2010) *Too Much of a Good Thing? On the Growth Effects of the EU's Regional Policy*. CEPR Discussion Paper No. DP8043. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1711056>
- Böhme, K. and E. Gløersen (2011) 'Territorial Cohesion Storylines: Understanding a Policy Concept'. Spatial Foresight Briefing 2011:1. Luxembourg www.spatialforesight.eu
- Böhme, K., Doucet, P., Komornicki, T., Zaucha, J., Świątek, D. (2011) *How to Strengthen the Territorial Dimension of 'Europe 2000' and Cohesion Policy*. Warsaw: Ministry of Regional Development.
- Bowen, G. (2009), "Document Analysis as a Qualitative Research Method", *Qualitative Research Journal*, 9 (2) 27-40. <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>
- Brunazzo M., 2016 'The history and evolution of Cohesion policy', in *Handbook on Cohesion Policy in the EU*, Edited by Simona Piattoni and Laura Polverari [Edward Elgar Publishing Ltd](http://www.edwardelgar.com).
- Camagni, R. (2008) Regional Competitiveness: Towards a Concept of Territorial Capital. In: *Modelling Regional Scenarios for the Enlarged Europe. Advances in Spatial Science*. Springer, Berlin, Heidelberg
- Camagni, R. (2011) 'Local Knowledge, National Vision: Challenges and Prospect for the EU Regional Policy', Post-Seminar Publication, Polish Ministry of Regional Development, Ostróda.
- Camagni R. & Capello R. (2013) Regional Competitiveness and Territorial Capital: A Conceptual Approach and Empirical Evidence from the European Union, *Regional Studies*, 47:9, 1383-1402

- CAF. 2010. *Desarrollo Local: Hacia un Nuevo Protagonismo de las Ciudades y Regiones*. Caracas: Corporación Andina de Fomento.
- Capello, R., & Nijkamp, P., (2009) 'Introduction: Regional Growth and Development Theories in the Twenty-first Century – Recent Theoretical Advances and Future Challenges' in *Handbook of Regional Growth and Development Theories*, Edward Elgar Publishing.
- Castleberry, A., & Nolen, A., (2018) 'Thematic analysis of qualitative research data: Is it as easy as it sounds?' *Currents in Pharmacy Teaching & Learning*, 10 (6): 807-815.
- CEC (1991) *Europe 2000: outlook for the development of the Community's territory*, Luxembourg, Office for Official Publications of the European Communities.
- (1994) *Europe 2000+: Cooperation for European Territorial Development*. Luxembourg, Office for Official Publications of the European Communities.
- (1997) *European Spatial Development Perspective: First Official Draft*. First official draft presented at the informal meeting of Ministers responsible for spatial planning of the Member States of the European Union, Noordwijk, 9 and 10 June 1997
- (1999) *European Spatial Development Perspective: Towards Balanced and Sustainable Development of the Territory of the EU*, Luxembourg: Office for official publications of the European Communities
- Council of Europe, (1983) *European Regional/Spatial Planning Charter*. In Proceedings of the European Conference of Ministers responsible for Regional Planning (CEMAT), Torremolinos, Spain.
- Collinge, C., Gibney, J., & Mabey, C. (Eds.). (2010). Leadership and place (Special Issue). *Policy Studies*, 31(4). <https://doi.org/10.1080/01442871003723242>
- Colomb, C. & Santinha, G. (2014) European Union Competition Policy and the European Territorial Cohesion Agenda: An Impossible Reconciliation? State Aid Rules and Public Service Liberalization through the European Spatial Planning Lens, *European Planning Studies*, 22:3, 459-480.
- Copeland P., Daly M. (2012) 'Varieties of poverty reduction: Inserting', *Journal of European Social Policy*, 22 (3):273-287.
- Corbin, J., & Strauss, A. (2008). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory* (3rd ed.). Sage Publications, Inc. <https://doi.org/10.4135/9781452230153>

- CPMR (Conference of Peripheral Maritime Regions) (2019) The renewal of the Territorial Agenda: issues at stake for the CPMR, Technical Paper available at <https://cpmr.org/wpdm-package/the-renewal-of-the-territorial-agenda-issues-at-stake-for-the-cpmr/?wpdmdl=20805&ind=1551260136322>
- Dao H., Cantoreggi P. P. & Rousseaux V. .(2017) ‘Operationalizing a contested concept: indicators of territorial cohesion’, *European Planning Studies*, 25 (4): 638-660, DOI: [10.1080/09654313.2017.1281230](https://doi.org/10.1080/09654313.2017.1281230).
- Davoudi, S. (2005) “Understanding Territorial Cohesion”, *Planning Practice & Research*, 20 (4): 433–441.
- Davoudi, S. and Strange I., 2009, Space and place in the twentieth century planning: An Analytical Framework and an historical review, in Davoudi, S. and Strange, I. (eds.) *Conceptions of Space and Place in Strategic Spatial Planning*, London: Routledge, Chapter 1, pp. 7-42
- Davoudi, S., (2009) The meaning of territorial cohesion.*Italian Journal of Regional Science*, 9(1),pp. 113-122.
- Dühr, S., Colomb., C., Vincent., N. (2010) *European Spatial Planning and Territorial Cooperation*. London, UK: Routledge.
- Delaney, D. (2009) *Territory and Territoriality*, International Encyclopedia of Human Geography, Elsevier, Conventry, Vol. 11, 196-208.
- DG Regional Policy (2008) *‘Πολιτική Συνοχής της ΕΕ 1988-2008: Επένδυση στο μέλλον της Ευρώπης’* Panorama Magazine, 26.
- DG Regional Policy (2010a) “Regional Policy, an Integrated Approach. A 360 View. Panorama Magazine, 34.
- DG Regional Policy (2010b) ‘Delivering Smart, Sustainable and Inclusive Growth, Panorama Magazine, 36.
- DG Regional Policy (2011a), “2020: The Role of Regional Policy in the Future of Europe”, Panorama Magazine, 39.
- DG Regional Policy (2011b) *Πολιτική Συνοχής 2014-2020, Επενδύσεις στις περιοχές της Ευρώπης*, Panorama Magazine, 40
- Doucet, P. (2006) ‘Territorial cohesion of tomorrow: A path to cooperation or competition?’ *European Planning Studies*, 14(10), pp. 1473–1485

- Doucet, P. Böhme, K. & Zaucha, J. (2014) 'EU territory and policy-making: from words to deeds to promote policy integration', Debate article, *European Journal of Spatial Development*.
- Duriau, J. V., Reger, K. R., Pfarrer, D. M. (2007) 'A Content Analysis of the Content Analysis Literature in Organization Studies: Research Themes, Data Sources, and Methodological Refinements', *Organizational Research Methods*, 10 (1) DOI: <https://doi.org/10.1177/1094428106289252>
- Dutch Presidency (2004), *Presidency conclusions*, EU informal ministerial meeting on territorial cohesion, Rotterdam, 29th of November 2004
- Esser, F., & Vliegthart, R. (2018). Comparative Research Methods. In J. Matthes, (Ed.), *International Encyclopedia of Communication Research Methods*. London: Wiley-Blackwell.
- European Commission.(1997). *Agenda 2000 – For a stronger and wider union. Supplement 5/97 to the bulletin of the European Union*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. Retrieved from https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/cap-history/agenda-2000/com97-2000_en.pdf
- EC (European Commission) (2004). Facing the challenge: The Lisbon strategy for growth and employment. Report from the High Level Group chaired by Wim Kok. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
- EC (European Commission), (2008) *Green Paper on Territorial Cohesion Turning Territorial Diversity into Strength*. Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the Committee of the Regions and the European Economic and Social Committee COM (2008) 616 final, Brussels, 6 October.
- European Commission (2012) CITIES IN EUROPE –THE NEW OECD –EC DEFINITION.
- European Commission. (2014a) Draft Template and Guidelines on the Content of the Partnership Agreement available at https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/pa_guidelines.pdf
- European Commission. (2014b) 'Partnership agreements on the European structural and investment funds' available at http://ec.europa.eu/contracts_grants/agreements/index_en.htm
- European Commission, (2015a) *Territorial Agenda 2020 put in practice Enhancing the efficiency and effectiveness of Cohesion Policy by a place-based approach* Volume I – Synthesis Report, CSIL, Centre for Industrial Studies

- European Commission (2015b) Scenarios for Integrated Territorial Investments, Directorate-General for Regional and Urban Policy
- ESPON (2004) 'Potentials for Polycentric Development in Europe' ESPON Project 1.1.1, Luxembourg.
- ESPON (2006) '*Spatial Scenarios and Orientations in Relation to the ESDP and Cohesion Policy, Project 3.2*', Final Report Luxembourg.
- ESPON, (2014) 'Making Europe Open and Polycentric. Vision and Scenarios for the European Territory Towards 2050' , Luxembourg.
- ESPON2020, (2015) "'Territorial Scenarios for Europe 2050'" Working Paper Annex to the ESPON Policy Brief "Territorial Scenarios for Europe towards 2050". Luxembourg.
- ESPON (2018a) *The territorial dimension of future policies*, Policy Brief <https://www.espon.eu/future-policies-brief>
- ESPON (2018b) Territorial Cohesion Post 2020: Integrated Territorial Development for Better Policies Synthesis Report, Sofia, Bulgaria
- ESPON (2019) 'ESPON Scientific Report' *SCIENTIFIC REPORTS* <https://www.espon.eu/scientific-report-2019>
- Elden, S. (2010). Land, terrain, territory. *Progress in Human Geography*, 34(6), p. 799-817.
- Elden, S. (2013) *The Birth of Territory*. Chicago: University of Chicago Press. DOI:[10.7208/chicago/9780226041285.001.0001](https://doi.org/10.7208/chicago/9780226041285.001.0001)
- Evers, D., (2008), 'Reflections on territorial cohesion and European spatial planning' *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie* 99(3):303-315.
- Evers, D. (2012) 'A Solution in Search of a Problem: A 'Garbage Can' Approach to the Politics of Territorial Cohesion' Refereed article No. 45 *European Journal of Spatial Development*.
- EU Ministers (2007) Leipzig Charter on Sustainable European Cities (Agreed on the occasion of the Informal Ministerial Meeting on Urban Development and Territorial Cohesion in Leipzig on 24/25 May. Available online at https://ec.europa.eu/regional_policy/archive/themes/urban/leipzig_charter.pdf
- European Parliament, (2007), Follow –up of the Territorial Agenda and the Leipzig Charter: Towards a European Action Programme for Spatial Development and territorial Cohesion, Comparative study on the visions and options for Cohesion Policy after 2013, Directorate General for Internal Policy Department B.

- Faludi A. (2004) Territorial cohesion: old (French) wine in new bottles? *Urban Studies* 41(7), 1349-1365.
- Faludi, A. (2005). Territorial Cohesion: An Unidentified Political Objective. Introduction to the Special Issue. *The Town Planning Review*, 76(1), 1-13.
- Faludi, A. (2006) From European spatial development to territorial cohesion policy, *Regional Studies*, 40(6), 667–678.
- Faludi, A. (2007), Making Sense of the ‘Territorial Agenda of the European Union’ Refereed Articles, Nov 2007, no 25, European Journal of Spatial Development. <http://www.nordregio.se/Global/EJSD/Refereed%20articles/refereed25.pdf> <τελευταία πρόσβαση 10-06-2018>
- Faludi, A. (2009) ‘A turning point in the development of European spatial planning? The territorial agenda of the European Union and the first action programme’, *Progress in Planning*, 71, pp. 1–42.
- Faludi, A. (2010a) ‘European spatial planning: past, present and future’, *Town Planning Review*, 81(1), pp. 1–22.
- Faludi, A. (2010b) ‘The Process Architecture of EU Territorial Cohesion Policy’, *European Journal of Spatial Development*, No 39, <http://www.nordregio.se/EJSD/refereed39.pdf>.
- Faludi, A. (2013a) Territorial Cohesion, Territorialism, Territoriality, and Soft Planning: A Critical Review *Environment and Planning A* 45(6):1302-1317 ·
- Faludi A., 2013b, “Territorial cohesion and subsidiarity under the European Union treaties: A critique of the ‘territorialism’ underlying”, *Regional Studies*, 47(9), pp. 1594-1606
- Faludi A., 2013c, “Territory: An Unknown Quantity in Debates on Territorial Cohesion”, *European Journal of Spatial Development* [online <http://www.nordregio.se/Global/EJSD/Refereed%20articles/refereed51.pdf>].
- Faludi, A. (2014) ‘EUropeanisation or Europeanisation of spatialplanning?’, *Planning Theory & Practice*, 15:2, 155-169, DOI: 10.1080/14649357.2014.902095
- Faludi, A (2018) *The Poverty of Territorialism: A Neo-medieval View of Europe and European Planning*. Cheltenham: Edward Elgar
- Faludi, A., Peyrony, J. (2011) ‘Cohesion Policy Contributing to Territorial Cohesion – Future Scenario’, Refereed article No. 43, September, 2011, *European Journal of Spatial Development*. URL: <http://www.nordregio.se/Global/EJSD/Refereed%20articles/refereed43.pdf>

- Faludi, A. & Waterhout, B. (2002) *The making of the European spatial development perspective: no masterplan*, Routledge.
- Farole, T., Rodríguez-Pose, A. and Storper, M. (2009) *Cohesion Policy in the European Union: Growth, Geography, Institutions*, Report Working-Paper
- Farole, T. Rodríguez-Pose, A. and Storper, M. (2011), 'Cohesion Policy in the European Union: Growth, Geography, Institutions' *Journal of Common Market Studies*, 49 (5) 1089–1111.
- Garcilazo E., (2011), 'The evolution of place-based policies and the resurgence of economic geography in the process of economic development', *Local Economy*, 26 (6-7), 459-466.
- Garretsen H, McCann P., Martin R., Tyle P (2013) 'The future of regional policy' *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society* 2013, 6, 179–186.
- Gaur, A., Kumar, M., (2018) 'A systematic approach to conducting review studies: An assessment of content analysis in 25 years of IB research' *Journal of World Business* 53: 280–289.
- Gawlikowska-Hueckel, K. & Szlachta, J. (2016), 'The Vulnerability of Polish Regions to the Challenges of the Modern Economy', *Gospodarka Narodowa*, Warsaw, 4 (284) 23–46.
- Gill, I. 2010 *Regional Development Policies: Place-Based or People-Centred?* Paris: OECD Regional Development Policy Division. Available at: <http://www.voxeu.org/index.php?q=node/5644>.
- Giordano, B & Dubois, A. (2019) Combining territory and competitiveness in EU Regional Policy? Analyzing ERDF investment profiles in regions with specific geographical features. *Regional Studies* Volume 53, 2019 - Issue 8 Pages 1221-1230.
- Hamez G. (2005) Territorial Cohesion: How to Operationalize and Measure the Concept?, *Planning Theory & Practice*, 6:3, 400-402, DOI:10.1080/14649350500209454
- Hettne, B., (2005) 'Beyond the 'new' regionalism', *New Political Economy*, 10:4, 543-571 DOI:10.1080/13563460500344484.
- HM Government 2014 *UNITED KINGDOM PARTNERSHIP AGREEMENT*. Official Proposal Part 2 (Sections 3 and 4). 17 April 2014
- Hübner, D. (2008) 'EU regional policy in 2008: achievements, next steps and aspects of the future debate', *Speech to staff of DG REGIO*, Brussels, 3 March.
- Hübner, D. (2011) Origin of territorial cohesion, in J. Zaucha (ed), *Territorial Cohesion - Baltic Sea Region examples. Baltic contribution to the Revised Territorial Agenda of EU*, Ecoregion Perspectives, Baltic 21 Series No. 2/2011 January, pp. 6-7.

- Hungarian Ministry of National Development (2011) ‘*Evaluation Report of the Territorial Agenda of the European Union*’ Background document for the Informal Meeting of Ministers responsible for Spatial Planning and Territorial Development on 19th May 2011 Gödöllő, Hungary.
http://www.terport.hu/webfm_send/2290
- Jessop, B. (2016) Territory, politics, governance and multispatialmetagovernance. *Territory, Politics, Governance* 4(1): 8–32.
- Krippendorff, K. (2018). *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*, Fourth edition. SAGE Publications. London.
- Lüttge J (2014) Missing an opportunity: the Italian Mezzogiorno's trading troubles during European integration, *Journal of Modern Italian Studies*, 19:2, 145-168
- Luukkonen J.&Moilanen H.(2012) Territoriality in the Strategies and Practices of the Territorial Cohesion Policy of the European Union: Territorial Challenges in Implementing “Soft Planning”, *European Planning Studies*, 20:3, 481-500, DOI:[10.1080/09654313.2012.651806](https://doi.org/10.1080/09654313.2012.651806)
- Luxembourg Presidency (2005) Scoping Document and Summary of Political Messages for an Assessment of the Territorial State and Perspectives of the European Union: Towards a stronger European territorial cohesion in the light of the Lisbon and Gothenburg ambitions.
- Mairate, Q. (2006) The ‘Added Value’ of European Union Cohesion Policy, *Regional Studies*, 40 (2): 167-177.
- Manzella,G. P. and Mendez, C. (2009), *The turning points of EU cohesion policy*, European Investment Bank - European Policies Research Centre University of Strathclyde, United Kingdom.
- Massey, D. (2005) *For Space* London: Sage.
- McCann, P. (2008) ‘Globalization and Economic Geography: The World Is Curved, Not Flat’, *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 1(3), 351–370.
- McCann P. and Ortega-Argiles R.(2013a), ‘Redesigning and Reforming European Regional Policy: The Reasons, the Logic, and the Outcomes’, *International Regional Science Review* 36:424–45
- McCann, P and Ortega-Argiles. R. (2013b) *Some Practical Elements Associated with the Design of and Integrated and Territorial Place-Based Approach to EU Cohesion Policy* in Geography, Institutions and Regional Economic Performance, edited by R. Crescenzi and M. Percocco.Berlin, Germany: Springer.

- Medeiros, E. (2011) '(Re)defining the Concept of Euroregion'. *European Planning Studies*, 19 (1):141–58.
- Medeiros, E. 2016a. 'Is There a Rise of the Territorial Dimension in EU Cohesion Policy?', *Finisterra*, 103:89–113. doi: 10.18055/Finis7940
- Medeiros, E. (2016b) 'Territorial Cohesion: An EU concept, *European Journal of Spatial Development*' 60. Available from: <http://www.nordregio.se/Global/EJSD/Refereed/articles/refereed60.pdf>
- Medeiros, E. (2016c). 'Territorial Impact Assessment and Public Policies: The Case of Portugal and the EU' *Public Policy Portuguese Journal*, 1 (1):51–61.
- Medeiros, E. (2017) *Uncovering the Territorial Dimension of European Union Cohesion Policy: Cohesion, Development, Impact Assessment and Cooperation*. London and New York: Routledge.
- Mendez, C. (2011) 'The Lisbonization of EU Cohesion Policy: A Successful Case of Experimentalist Governance?', *European Planning Studies*, 19, 3.
- Mendez C. (2013) 'The post-2013 reform of EU cohesion policy and the place-based narrative' *Journal of European Public Policy*, 20:5, 639-659, DOI: [10.1080/13501763.2012.736733](https://doi.org/10.1080/13501763.2012.736733).
- Mirwaldt, K., McMaster, I., Bachtler, J. (2009) *Reconsidering Cohesion Policy: the Contested debate on Territorial Cohesion*. (European Policy Research Paper No. 66). Glasgow: University of Strathclyde.
- Molle, Willem (2007) *European Cohesion Policy*, Routledge, London.
- O'Brien, P, Sykes O., Shaw D. (2015) 'The evolving context for territorial development policy and governance in Europe – from shifting paradigms to new policy approaches' Dans *L'Information géographique* 79, 72-97.
- OECD, (Organization for Economic Cooperation and Development) (2001), *OECD territorial outlook*. OECD, Paris.
- OECD (Organization for Economic Cooperation and Development), (2009a) *Regions Matter:Economic Recovery, Innovation and Sustainable Growth.*, OECD, Paris.
- OECD (Organization for Economic Cooperation and Development), (2009b) *How Regions Grow: Trend and Analysis* OECD, Paris.
- OECD (Organization for Economic Cooperation and Development), (2011) *OECD Regional outlook: Building resilient regions for stronger economies*, OECD, Paris.

- OECD (Organization for Economic Cooperation and Development), (2017) *National Urban Policy in OECD Countries*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/9789264271906-en>.
- OECD/UN-HABITAT (2018), *Global State of National Urban Policy*, OECD Publishing, Paris/ UN-HABITAT, Nairobi, <https://doi.org/10.1787/9789264290747-en>.
- OECD (Organization for Economic Cooperation and Development), (2019), *OECD Regional Outlook 2019: Leveraging Megatrends for Cities and Rural Areas*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/9789264312838-en>
- Othengrafen, F.; Cornett, A.P. (2013) 'A Critical Assessment of the Added Value of Territorial Cohesion', *European Journal of Spatial Development* , 1 (1) 53.
- PA Austria, (2014) 'Partnership agreement with Austria - 2014-2020' available at https://ec.europa.eu/info/publications/partnership-agreement-austria-2014-20_en
- PA Belgium, (2014) 'Partnership agreement with Belgium - 2014-2020' available at https://ec.europa.eu/info/publications/partnership-agreement-belgium-2014-20_en
- PA Bulgaria, (2014) 'Partnership agreement with Bulgaria - 2014-2020' available at: https://ec.europa.eu/info/publications/partnership-agreement-bulgaria-2014-20_en
- PA Croatia, (2014) Partnership agreement with Croatia - 2014-2020' available at: https://ec.europa.eu/info/publications/partnership-agreement-croatia-2014-20_en
- PA Cyprus, (2014) Partnership agreement with Cyprus - 2014-2020' available at: https://ec.europa.eu/info/publications/partnership-agreement-cyprus-2014-20_en
- PA Czech Republic, (2014) Partnership agreement with the Czech Republic - 2014-20 available at: https://ec.europa.eu/info/publications/partnership-agreement-czech-republic-2014-20_en
- PA Denmark, (2014) Partnership agreement with Denmark - 2014-20 available at: https://ec.europa.eu/info/publications/partnership-agreement-denmark-2014-20_en
- PA Estonia (2014) 'Partnership agreement with Estonia - 2014-2020' available at: https://ec.europa.eu/info/publications/partnership-agreement-estonia-2014-20_en
- PA Finland, (2014) 'Partnership agreement with Finland - 2014-2020' available at: https://ec.europa.eu/info/publications/partnership-agreement-finland-2014-20_en
- PA France (2014) 'Partnership agreement with France - 2014-2020' available at: https://ec.europa.eu/info/publications/partnership-agreement-france-2014-20_en
- PA Germany, (2014) 'Partnership agreement with Germany - 2014-2020' available at: https://ec.europa.eu/info/publications/partnership-agreement-germany_en

- PA Greece (2014) 'Partnership agreement with Greece - 2014-2020' available at:
https://ec.europa.eu/info/publications/partnership-agreement-greece-2014-20_en
- PA Hungary (2014) 'Partnership agreement with Hungary - 2014-2020' available at:
https://ec.europa.eu/info/publications/partnership-agreement-hungary-2014-20_en
- PA Ireland (2014) 'Partnership agreement with Ireland - 2014-2020' available at:
https://ec.europa.eu/info/publications/partnership-agreement-ireland_en
- PA Italy (2014) 'Partnership agreement with Italy - 2014-2020' available at:
https://ec.europa.eu/info/publications/partnership-agreement-italy-2014-20_en
- PA Latvia (2014) 'Partnership agreement with Latvia - 2014-2020' available at:
https://ec.europa.eu/info/publications/partnership-agreement-latvia-2014-20_en
- PA Lithuania (2014) 'Partnership agreement with Lithuania - 2014-2020' available at:
https://ec.europa.eu/info/publications/partnership-agreement-lithuania-2014-20_en
- PA Luxembourg (2014) 'Partnership agreement with Luxembourg - 2014-2020' available at:
https://ec.europa.eu/info/publications/partnership-agreement-luxembourg-2014-20_en
- PA Malta (2014) 'Partnership agreement with Malta - 2014-2020' available at:
https://ec.europa.eu/info/publications/partnership-agreement-malta-2014-20_en
- PA Netherlands (2014) 'Partnership agreement with the Netherlands - 2014-2020' available at:
https://ec.europa.eu/info/publications/partnership-agreement-netherlands-2014-20_en
- PA Poland (2014) 'Partnership agreement with Poland - 2014-2020' available at:
https://ec.europa.eu/info/publications/partnership-agreement-poland-2014-20_en
- PA Portugal (2014) 'Partnership agreement with Portugal - 2014-2020' available at:
https://ec.europa.eu/info/publications/partnership-agreement-portugal-2014-20_en
- PA Romania (2014) 'Partnership agreement with Romania - 2014-2020' available at:
https://ec.europa.eu/info/publications/partnership-agreement-romania-2014-20_en
- PA Slovenia (2014) 'Partnership agreement with Slovenia - 2014-2020' available at:
https://ec.europa.eu/info/publications/partnership-agreement-slovenia-2014-20_en
- PA Spain (2014) 'Partnership agreement with Spain - 2014-2020' available at:
https://ec.europa.eu/info/publications/partnership-agreement-spain-2014-20_en
- PA Slovakia (2014) 'Partnership agreement with Slovakia - 2014-2020' available at:
https://ec.europa.eu/info/publications/partnership-agreement-slovakia-2014-20_en

- PA Sweden (2014) 'Partnership agreement with Sweden - 2014-2020' available at: https://ec.europa.eu/info/publications/partnership-agreement-sweden-2014-20_en
- PA United Kindom (2014) 'Partnership agreement with the United Kingdom - 2014-2020' available at: https://ec.europa.eu/info/publications/partnership-agreement-united-kingdom-2014-20_en
- Paasi, A. (2003): Region and place: regional identity in question. *Progress in Human Geography*, vol. 28, issue 4, pp. 475-485.
- Paasi, A. (2009) *Regions and regional dynamics*. In Rumford, Chris (ed.): Handbook of European Studies. Sage, London. pp. 464-484.
- Paasi, A. (2013) Regional Planning and the Mobilization of 'Regional Identity': From Bounded Spaces to Relational Complexity, *Regional Studies*, 47:8, 1206-1219, DOI: [10.1080/00343404.2012.661410](https://doi.org/10.1080/00343404.2012.661410)
- Pagliacci, F. (2017) 'Regional paths towards Europe 2020 targets: a spatial approach', *European Planning Studies*, 25:4, 601-619, DOI:10.1080/09654313.2017.1280002.
- Pellegrini G. Terribile F., Tarola O., Muccigrosso T., Busillo F. (2013). Measuring the effects of European Regional Policy on economic growth: A regression discontinuity approach. *Papers in Regional Science*, Volume 92 Number 1 March 2013.
- Petrakos G. (2012) Integration, spatial dynamics and regional policy dilemmas in the European Union *Discussion Paper Series*, 18(2): 27-40
- Peyrony, J. (2007) Territorial cohesion and the European model of society: French perspectives, in: A. Faludi, (ed.) *Territorial Cohesion and the European Model of Society*. Cambridge MA: Lincoln Institute of Land Policy: 61-79.
- Pike, A., Rodríguez-Pose, A., Tomaney, J. (2006), *Local and Regional Development*, London, New York, Routledge.
- Pike, A., Rodríguez-Pose, A. Tomaney, J. (2007) What Kind of Local and Regional Development and for Whom?, *Regional Studies*, 41:9, 1253-1269, <https://doi.org/10.1080/00343400701543355>
- Pike A, Rodríguez-Pose A, Tomaney J. (2016) Shifting horizons in local and regional development. *Regional Studies* DOI: 10.1080/00343404.2016.1158802
- Pugalís, L. and Bentley, G. (2014) 'Place-based development strategies: Possibilities, dilemmas and ongoing debates', *Local Economy*, 29(4-5), 561-572. doi:[10.1177/0269094214541617](https://doi.org/10.1177/0269094214541617).

- Rodríguez-Pose, A (2011) 'Economists as Geographers and Geographers as Something Else: On the Changing Conception of Distance in Geography and Economics', *Journal of Economic Geography*, 11(2), 347–356.
- Rodriguez-Pose, A. & Crescenzi, R., (2008) 'Research and development, spillovers, innovation systems, and the genesis of regional growth in Europe', *Regional studies*, 42 (1), 51-67. DOI: <http://dx.doi.org/10.1080/00343400701654186>.
- Sapir, A. (2014) 'Still the right agenda for Europe? The Sapir Report ten years on' *Journal of Common Market Studies*, 52(S1), 57–73. doi:10.1111/jcms.12176
- Sarmiento-Mirwaldt, K., (2015) 'Can multiple streams predict the territorial cohesion debate in the EU?' *European Urban and Regional Studies*, 22 (4). 431 – 445.
- Schreier M, Stamann, C, Janssen M , Thomas Dahl T., Whittal A. (2019) 'Qualitative Content Analysis: Conceptualizations and Challenges in Research Practice—Introduction to the FQS' Special Issue "Qualitative Content Analysis I" *Forum: Qualitative Social Research* 20 (3) 38 DOI: <http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/3393/4505#g1>
- Seravalli, G. (2009) 'Competitive European Regions through Research and Innovation. Different Theoretical approaches to Innovation Policies. Report Working-Paper prepared for *An Agenda for a Reformed Cohesion Policy*, European Commission, Brussels.
- Servillo L. (2010) 'Territorial Cohesion Discourses: Hegemonic Strategic Concepts in European Spatial Planning', *Planning Theory & Practice*, 11:3, 397-416, DOI: [10.1080/14649357.2010.500135](https://doi.org/10.1080/14649357.2010.500135)
- Servillo, L., Atkinson, R., & Russo, A. P. (2012) 'Territorial attractiveness in EU urban and spatial policy: A critical review and future research agenda' *European Urban and Regional Studies*, 19(4), 349-365. <https://doi.org/10.1177/0969776411430289>
- Schön, K.P. (2005) Territorial cohesion in Europe?, *Planning Theory & Practice*, 6(3), pp. 389–399.
- Schön, P. (2009) *Territorial Cohesion – Current Views of the Commission and the Member States of the European Union*. http://www.springer.com/cda/content/document/cda_downloaddocument/9783642034015-c1.pdf (accessed at 12-09-2017).
- Soja, E. (2009): The city and spatial justice. *justice spatial/spatial justice*, 1: 5
- Stead, D. (2011) 'Policy and Planning Brief. European Macro-regional Strategies: Indications of Spatial Rescaling?' *Planning Theory and Practice*, 12(1):163–7.

- Stead, D. (2013), 'Dimensions of territorial governance,' *Planning Theory and Practice*, 14 (1): 142–147.
- Storey D. 2018 *Territory and Territoriality* στο Anssi Paasi, John Harrison and Martin Jones Handbook on the Geographies of Regions and Territories Research Handbooks in Geography series 34-43.
- Szlachta J., 2009, 'Doktryna OECD w sferze polityki rozwoju regionalnego; [w:] *Transformacja sceny europejskiej i globalnej XXI wieku. Strategie dla Polski*,' A. Kukliński, K. Pawłowski, J. Woźniak (red.). Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków
- Szlachta, J., Zaucha, J. (2010) *A New Paradigm of the EU Regional Development in the Context of the Poland's National Spatial Development Concept*. Working Paper Institute for Development 001/2010, available at www.instytut-rozwoju.org/WP/IR_WP_1.pdf (Access May 26, 2018)
- Szlachta, J. & Zaucha, J. (2012) 'For an Enhanced Territorial Dimension of the Cohesion Policy in Poland in the 2014-2020 Period Working Papers 1203, Instytut Rozwoju, Institute for Development. available at www.instytut-rozwoju.org/WP/IR_WP_6.pdf).
- TAEU (2007) '*Territorial Agenda of the European Union: Towards a more competitive and sustainable Europe of diverse regions*'. Agreed at the Occasion of the Informal Ministerial Meeting on Urban Development and Territorial Cohesion on 24–25 May 2007.
- TA2020 (2011) '*Territorial Agenda of the European Union 2020: Towards an Inclusive, Smart and Sustainable Europe of Diverse Regions*' Agreed at the Informal Ministerial Meeting of Ministers responsible for Spatial Planning and Territorial Development on 19th May 2011, Gödöllő, Hungary.
- Urban Agenda for the EU, (2016) '*Pact of Amsterdam*', Agreed at the Informal Meeting of EU Ministers Responsible for Urban Matters on 30 May 2016 in Amsterdam, The Netherlands.
- VASAB 2010, (1994), *Vision and Strategies around the Baltic Sea 2010: Towards a framework for Spatial Development in the Baltic Sea Region*, VASAB 2010 Secretariat, VASAB, Gdansk
- Vikal, J.K. (2017) 'A Comparative Account of Qualitative and Quantitative Research' *Learning Community-An International Journal of Educational and Social Development*, 8 (3) 113-118.
- Walsh, C. (2012) *Territorial Agenda of the European Union 2020: Towards an Inclusive, Smart and Sustainable Europe of Diverse Regions*, *Planning Theory & Practice*, 13:3, 493-496, DOI: [10.1080/14649357.2012.707391](https://doi.org/10.1080/14649357.2012.707391)

- Waterhout, B. (2007): Territorial Cohesion: The Underlying Discourses. In: Faludi, A. (ed.): *Territorial Cohesion and the European Model of Society*. Cambridge (Mass.), The Lincoln Institute of Land Policy.
- Waterhout, B (2008) *The Institutionalization of European Spatial Planning*, Amsterdam: IOS Press
BW
- Waterhout, B, (2011). 'European spatial planning: Current state and future challenges' In *Territorial Development, Cohesion and Spatial Planning: Knowledge and Policy Development in an Enlarged EU*, Edited by: Adams, N. Cotella, G. and Nunes, R. 69–83. London: Routledge.
- Waterhout, B., Othengrafen, F. & Sykes O., (2013) 'Neo-liberalization Processes and Spatial Planning in France, Germany, and the Netherlands: An Exploration', *Planning Practice & Research*, 28(1): 141-159.
- World Bank, (2009) *World Development Report 2009: Reshaping Economic Geography*, The International Bank for Reconstruction and Development/ The World Bank, Washington, DC.
- Wolfe, D.A.(2011). 'Place-Based Development Policy: Implication for North America.' Paper prepared for the 6th International Seminar on Regional Innovation Policies, CIRCLE, Lund University, Sweden.
- Zanon, B. (2010). 'Planning Small Regions in a Larger Europe: Spatial Planning as a Learning Process for Sustainable Local Development' *European planning Studies* 18(12): 2049-2072.
- Zaucha, J., Świątek, D., Kinga. N. O. (2013) *Place based Territorially Sensitive and Integrated Approach*. Ministry of Regional Development, Warsaw
- Zaucha, J. Komornicki, T. Böhme, K. Świątek, D. & Żuber, P. (2014) Territorial Keys for Bringing Closer the Territorial Agenda of the EU and Europe 2020, *European Planning Studies*, 22:2, 246-267, DOI: [10.1080/09654313.2012.722976](https://doi.org/10.1080/09654313.2012.722976)
- Zonneveld, W. (2005) Multiple visioning: new ways of constructing transnational spatial visions, *Environment and Planning C*, 23, pp.41-62.
- Zonneveld, W. & Waterhout, B. (2005) 'Visions on territorial cohesion', *Town Planning Review*, 76(1), pp. 15–27.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

ΕΣΠΑ 2014-2020: <https://www.espa.gr/el/Pages/Default.aspx>

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: <http://www.europarl.europa.eu/portal/el>

Περιφερειακή Πολιτική – INFOREGIO : http://ec.europa.eu/regional_policy/index_el.cfm

Commission's Directorate-General for Regional and Urban Policy:
https://ec.europa.eu/knowledge4policy/organisation/dg-regio-dg-regional-urban-policy_en

Cooperation Platform for Territorial Cohesion (COPTA):<http://www.eu-territorial-agenda.eu/PresidencyConclusions/Forms/AllDocs.aspx>

European Commission https://ec.europa.eu/info/index_el

European Network for Rural Development (ENRD) https://enrd.ec.europa.eu/home-page_en

Epson ESPON 2020 Cooperation Programme <https://www.espon.eu/programme/espon/espon-2020-cooperation-programme>

Nordregio – Nordic Centre for Spatial Development: <http://www.nordregio.se/>

OECD: <https://www.oecd.org/gov/national-urban-policies.htm>

Partnership agreements on the European structural and investment funds:
https://ec.europa.eu/info/publications/partnership-agreements-european-structural-and-investment-funds_en

Urban Agenda for the EU https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/pact-of-amsterdam_en.pdf

VASAB <https://vasab.org/>

World Bank: <https://www.worldbank.org/>